

การพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้
เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน
ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิทยานิพนธ์

ของ

สุธิรา เกาสระกู

เสนอต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มิถุนายน 2557

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

**DEVELOPMENT OF LEARNING ACTIVITY
ADMINISTRATION SYSTEM TO PROMOTE
STUDENT DESIRABLE CHARACTERISTICS
AT BASIC EDUCATION LEVEL**

Suthira Phaosakoo

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Educational Administration**

June 2014

Copyright of Buriram Rajabhat University

ชื่อเรื่อง	การพัฒนากระบวนการบริหารงานการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน		
ผู้วิจัย	สุธิรา เกาสระคู		
ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ดร.กระพัน ศรีงาน		ที่ปรึกษาหลัก
	ดร.โกวิท วัชรินทรางกูร		ที่ปรึกษาร่วม
ปริญญา	ปรัชญาคุษฎีบัณฑิต	สาขาวิชา	การบริหารการศึกษา
สถานศึกษา	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์	ปีที่พิมพ์	2557

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาที่มีต่อการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) เพื่อพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน และ 3) เพื่อประเมินระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มตัวอย่าง (ศึกษาสภาพและปัญหา) คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 56 คน ครูผู้สอน จำนวน 322 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน กลุ่มตัวอย่าง (พัฒนาระบบ) คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน หัวหน้าวิชาการ จำนวน 5 คน และนักเรียน จำนวน 35 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามสภาพและปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน แบบประเมินตนเอง แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามวัดความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่มีต่อระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำนีประสิทธิผล และทดสอบสมมติฐานการวิจัยโดยใช้การทดสอบค่าที (Independent & Dependent Samples t-test) ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. สภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน พบว่ามีสภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาสภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. ปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน พบว่า มีปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับน้อยทุกด้าน

3. ผลการพัฒนากระบวนการบริหารงานการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างความตระหนัก การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การนำไปประยุกต์ใช้และการประเมินผล

4. ผลการประเมินกระบวนการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน พบว่า นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ค่าดัชนีประสิทธิผลโดยรวมเท่ากับ 0.7682 แสดงว่า นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ดีขึ้น โดยรวมเท่ากับ 0.7682 หรือคิดเป็นร้อยละ 76.82

5. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการที่มีต่อระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และไม่แตกต่างกัน

TITLE	Development of learning activity administration system to promote student desirable characteristics at basic education level		
AUTHOR	Suthira Phaosakoo		
THESIS ADVISORS	Dr. Krapan Sri-ngran		Major Advisor
	Dr. Kovit Vajarintarangoon		Co-advisor
DEGREE	Doctor of Philosophy	MAJOR	Educational Administration
SCHOOL	Buriram Rajabhat University	YEAR	2014

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study the states and problems toward the development for improving student's desirable characteristics of basic education level 2) to develop the learning activity management system ; and 3) to evaluate the effectiveness of the learning activity management system for improving student's desirable characteristics of Surin Primary Educational Service Area Office 2. The sampling subjects of this study consisted of administrators and teachers in Surin Primary Educational Service Area Office 2. The sample were divided into 2 group; 56 administrators 322 teachers (to states and problems) , the sampling subjects were selected by using the multi stages random sampling method. The samples were 5 administrators , 5 heads of academic affairs and 35 students, selected by a purposive sampling method (to developed system). The instruments used for gathering data were the questionnaire, the handbooks for learning activity according to the Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 (A.D. 2008), the evaluation form of management implementation for improving the student's desirable characteristics, the interview and the administrators and teachers' satisfaction questionnaire towards the learning activity management system for improving student's desirable characteristics. The statistics used to analyze the data were mean, standard deviation, the effectiveness index and the hypotheses were tested by Independent & Dependent Samples *t*-test.

The findings were as follows :

1. The states of developing the student's desirable characteristics according to the opinions of the administrators and teachers both in overall and each aspect were at a high level.

2. The problems of developing the student's desirable characteristics according to the opinions of the administrators and teachers both in overall and each aspect were at a low level.

3. The development of learning activity administration system for improving student's desirable characteristics of basic education level were composed of 4 stages : 1) awareness of activities, 2) activities for characteristics promotions, 3) application ; and 4) evaluation.

4. The implementation of the learning activity administration system for improving student's desirable characteristics of basic education level indicated that the students had statistical significant higher posttest scores than the pretest scores at .05 level. The total effectiveness index was 0.7682 which meant that 76.82 % of student's desirable characteristics was developed.

5. The evaluation result of administrators and teachers' satisfaction toward the learning activity management system to promote students' desirable characteristics at basic education level was a high level but they were not different.

ประกาศคุณูปการ

คุณฐิณีพนธ์เล่มนี้ สำเร็จลุล่วงได้โดยได้รับความอนุเคราะห์จากบุคคลหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.บุญชม ศรีสะอาด ประธานกรรมการสอบคุณฐิณีพนธ์ อาจารย์ ดร.กระพัน ศรีงาน อาจารย์ที่ปรึกษาคุณฐิณีพนธ์หลัก อาจารย์ ดร. โกวิท วัชรินทรางกูร อาจารย์ที่ปรึกษาคุณฐิณีพนธ์ร่วม และอาจารย์ ดร.เผ่าพงษ์พัฒน์ บุญกะนันท์ กรรมการสอบคุณฐิณีพนธ์ ที่กรุณาช่วยเหลือให้คำปรึกษาแนะนำให้ความรู้ข้อคิดที่เป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัย ตลอดจนช่วยแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ตั้งแต่ต้นจนสำเร็จเรียบร้อยและขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัยที่ได้เอื้ออำนวยและประสานงานในการจัดทำคุณฐิณีพนธ์เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่านคือ รองศาสตราจารย์ ดร.จรัส สว่างทัฬห อาจารย์ประจำสาขาวิชาสัตวศาสตร์ คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ รองศาสตราจารย์ประจักษ์ คณะเนวัน อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ นายจตุพร บุญระดม ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ดร.ปาริสา อร่ามเรือง ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนกำแพง อำเภอบัวชุมพรมพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ และอาจารย์ ดร.กรทิพย์ ลิ่มนรรัตน์ อาจารย์ประจำภาควิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตชัยภูมิ

ขอขอบพระคุณ นายวินัย พรหมสุรินทร์ ผู้อำนวยการ โรงเรียนสระซุดคงสำราญวิทยา นายเจษฎา สทุมรัมย์ ผู้อำนวยการ โรงเรียนรัตนวิทยาคม นายสำราญ ลักขมร ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านกระโพ (กระโพราษฎร์วิทยาคาร) นายเสริม สิงจานุสงค์ ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านฝักไหม และ นายแก้ว สมศรี รองผู้อำนวยการ โรงเรียน รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการบ้านหัววัว (แทนศิลาวิทยา) นายบรรยง วงศ์คำจันทร์ ผู้อำนวยการ โรงเรียนเมืองบัววิทยา และคณะครูทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือให้กำลังใจเป็นอย่างดี และให้ความอนุเคราะห์ผู้วิจัยใช้สถานที่ในการทดลองและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ ตลอดจนสนใจนักเรียนทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณนายจักรพงษ์ เกาสระคู คุณพ่อสาโรจน์ เฉยไชสง คุณละมุล เฉยไชสง เด็กหญิงนัทธมน เกาสระคู เด็กชายรพีพัฒน์ เกาสระคู ตลอดจนพี่น้องทุกคนที่คอยให้กำลังใจ และให้การสนับสนุนเป็นอย่างดีมาโดยตลอด ประโยชน์และคุณค่าอันพึงเกิดจากคุณฐิณีพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาและตอบแทนพระคุณบิดา มารดา ทุกคนในครอบครัว และขอระลึกถึงพระคุณของครูอาจารย์ที่ประสิทธิประสาทความรู้ให้แก่ผู้วิจัยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

สุธิรา เกาสระคู

สารบัญ

	หน้า
หน้าอำนวยการ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
ประกาศคุณูปการ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพประกอบ	ฎ

บทที่

1 บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามการวิจัย	8
ความมุ่งหมายของการวิจัย	8
ความสำคัญของการวิจัย	8
ขอบเขตของการวิจัย	9
คำนิยามศัพท์เฉพาะ	12

2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีทางการบริหาร	14
การพัฒนาระบบ	47
การจัดการเรียนรู้	71
คุณลักษณะอันพึงประสงค์	95

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	127
บริบททั่วไปของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2	159
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	175
กรอบแนวคิดการวิจัย	191
3 วิธีดำเนินการวิจัย	
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	194
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	201
การเก็บรวบรวมข้อมูล	210
การวิเคราะห์ข้อมูล	211
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	213
การวิเคราะห์ข้อมูล	213
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	214
5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
ความมุ่งหมายของการวิจัย	290
วิธีดำเนินการวิจัย	290
สรุปผลการวิจัย	296
อภิปรายผล	300
ข้อเสนอแนะ	308
บรรณานุกรม	315

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ภาคผนวก	328
ภาคผนวก ก	
เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล	329
ภาคผนวก ข	
คะแนนประเมินของแบบสอบถาม แบบประเมินตนเองของนักเรียนและคู่มือ	
คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตร	
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำหรับผู้เชี่ยวชาญ	427
ภาคผนวก ค	
ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินตนเองของนักเรียน	
ตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ก่อนและหลังทดลอง	438
ภาคผนวก ง	
หนังสือขอความอนุเคราะห์	442
ภาคผนวก จ	
ประมวลภาพการจัดกิจกรรม	456
ประวัติย่อของผู้วิจัย	465

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
2.1 แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนานักเรียน	83
2.2 พฤติกรรมบ่งชี้ทางวาจา และทางกายของระดับจิตพิสัย	114
2.3 พฤติกรรมบ่งชี้ทางวาจาและทางกายของด้านความรักในการอ่าน	115
2.4 ข้อมูลพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 2	159
2.5 รายละเอียดข้อมูลผู้บริหาร บุคลากรแยกเป็นรายกลุ่มและระดับ	161
4.1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการพัฒนาคูณลักษณะอันพึงประสงค์ของ นักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โดยรวมและ รายด้าน	215
4.2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการพัฒนาคูณลักษณะอันพึงประสงค์ของ นักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์	216
4.3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการพัฒนาคูณลักษณะอันพึงประสงค์ของ นักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ด้านซื่อสัตย์ สุจริต	218
4.4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการพัฒนาคูณลักษณะอันพึงประสงค์ของ นักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ด้านมีวินัย	220
4.5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการพัฒนาคูณลักษณะอันพึงประสงค์ของ นักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ด้านใฝ่เรียนรู้ ...	222
4.6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการพัฒนาคูณลักษณะอันพึงประสงค์ของ นักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ด้านอยู่อย่าง พอเพียง	225
4.7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการพัฒนาคูณลักษณะอันพึงประสงค์ของ นักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ด้านมุ่งมั่นใน การทำงาน	227

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง

หน้า

4.8	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการพัฒนาคูณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ด้านรักความเป็นไทย	229
4.9	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการพัฒนาคูณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ด้านมีจิตสาธารณะ	232
4.10	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัญหาการพัฒนาคูณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โดยรวมและรายด้าน	234
4.11	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัญหาการพัฒนาคูณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์	235
4.12	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัญหาการพัฒนาคูณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ด้านซื่อสัตย์ สุจริต	237
4.13	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัญหาการพัฒนาคูณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ด้านมีวินัย	239
4.14	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัญหาการพัฒนาคูณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ด้านใฝ่เรียนรู้ ...	241
4.15	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัญหาการพัฒนาคูณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ด้านอยู่อย่างพอเพียง	243
4.16	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัญหาการพัฒนาคูณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ด้านมุ่งมั่นในการทำงาน	245

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
4.17 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ด้านรักความเป็นไทย	247
4.18 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ด้านมีจิตสาธารณะ	250
4.19 ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนที่ขาดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จำนวน 35 คน จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการ	253
4.20 ผลการปฏิบัติกิจกรรม จากการบันทึกของนักเรียน	255
4.21 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คะแนนผลต่างเฉลี่ยและค่าทดสอบก่อนการทดลองและหลังการทดลอง	266
4.22 แสดงค่าดัชนีประสิทธิผลจากผลการประเมินตนเองของนักเรียนก่อนและหลังหลังการทดลองใช้คู่มือการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	267
4.23 ผลการพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน จากการจดบันทึก การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม	274
4.24 นักเรียนที่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหลังจากได้รับการพัฒนาด้วยระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการ	284
4.25 ค่าเฉลี่ย ความส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจต่อระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการ โดยรวมและรายด้าน	285

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง

หน้า

- 4.26 เปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการเกี่ยวกับ
ความพึงพอใจต่อระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะ
อันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 289

มหาวิทยาลัยราชภัฏบรไน
Buniraat Rajabhat University

สารบัญภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
2.1 วงจรการบริหาร	51
2.2 องค์ประกอบและความสัมพันธ์ต่อเนื่อกันของระบบ	52
2.3 องค์ประกอบของการเรียนการสอน	55
2.4 รูปแบบระบบพื้นฐาน	57
2.5 ทักษะเกี่ยวกับระบบการบริหารสถานศึกษา	60
2.6 องค์ประกอบพื้นฐานของทฤษฎีเชิงระบบ	61
2.7 ขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาทั้งใน โรงเรียนและวงจร PDCA	65
2.8 พัฒนาการด้านความคิด ด้านความรู้สึก ด้านการกระทำ	113
2.9 แนวทางการดำเนินการพัฒนาและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์	117
2.10 สถานภาพของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2	173
2.11 กรอบแนวคิดการวิจัย	193
3.1 ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย 4 ระยะ	199
3.2 ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย โดยใช้กระบวนการ PDCA ในการพัฒนา คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	200
4.1 ขั้นตอนสำคัญในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ นักเรียน	265

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาบุคคล ให้มีความเจริญงอกงามทั้งทางปัญญา จิตใจ ร่างกายและสังคม สร้างคนให้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็น มีลักษณะนิสัย จิตใจที่ดีงาม การศึกษาทำให้นักเรียนรู้จักตนเอง ควบคุมตนเองแล้วพัฒนาตนเองได้ ตลอดจนมีความพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อตนเองและสังคม มีความพร้อมที่จะประกอบอาชีพการงานได้ ถ้าประเทศใดประชากรมีการศึกษาสูง การพัฒนาประเทศก็จะเป็นไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานของรัฐในการนำพาประเทศไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง

การจัดการศึกษาเป็นกระบวนการที่จะนำไปสู่เป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพมนุษย์ทุกด้าน หลักในการจัดการศึกษาควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เพราะเด็กแต่ละคนที่เข้ามาเรียนในโรงเรียนนั้นมีพื้นฐานทางด้านครอบครัว การได้รับการอบรมเลี้ยงดู ความรู้ ความสามารถ ความสนใจและความถนัดเฉพาะตัวแตกต่างกัน การจัดการศึกษาจะทำให้ให้นักเรียนรู้จักปรับตัวและพัฒนาตนเองให้มีความพร้อมทุกด้าน ผลผลิตของการจัดการศึกษาคือนักเรียนเป็นพลเมืองดี มีคุณภาพตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงมีความจำเป็นที่ทุกประเทศจะต้องดำเนินการเพื่อยกระดับคุณภาพของประชากรและเพิ่มขีดความสามารถของประเทศในการแข่งขันระหว่างประเทศให้สูงขึ้น (นรินทร์ สังข์รักษา. 2552 : 1)

โรงเรียนเป็นหน่วยงานที่มีส่วนสำคัญในการแก้ไขและป้องกันปัญหาที่จะเกิดแก่เยาวชน รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคล โดยการจัดการศึกษาให้กับนักเรียน (Bidwell. 1965 : 972-1022; Coleman & Hoffer. 1987 : 37-38) ด้วยการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนให้มีความสมดุลในด้านร่างกาย ด้านสังคม ด้านความรู้ และความสามารถ มีหลักการปฏิบัติที่ถูกต้อง นอกจากนี้โรงเรียนจะต้องฝึกหัดอบรมจิตใจและความประพฤติของนักเรียนให้รู้เหตุผลและความรับผิดชอบที่ดีไม่ให้นำความรู้ไปใช้ในทางมิชอบ การได้รับการศึกษารอบด้านเหมาะสมทุกด้าน การอบรมกล่อมเกลาความประพฤติของนักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามต้องการของสังคม จะทำให้โรงเรียนซึ่งเป็นสถานศึกษาสามารถบริหารจัดการโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพบรรลุผลในการจัดการศึกษาได้ในที่สุด (Lunenburg & Ormstien. 2000 : 86 ; วิโรจน์ สารรัตนะ. 2553 : 344)

การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนให้เป็นคนดีมีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้น สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขอยู่บนพื้นฐานของความเป็นไทยและความเป็นสากล รวมทั้งมีความสามารถในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อตามความสามารถและความถนัดของแต่ละบุคคล เป็นจุดประสงค์หลักของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 การศึกษาจึงเป็นกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทั้งการถ่ายทอดวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ฝึกฝน อบรม สั่งสอน พัฒนาทักษะ สติปัญญาในการศึกษาหาความรู้ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ให้สามารถปรับตัวเข้ากับสังคม และสิ่งแวดล้อมได้อย่างดี ดังนั้นการศึกษา จึงเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นระดับการศึกษาที่คนส่วนใหญ่ของประเทศจะ ได้รับอย่างทั่วถึงและเสมอภาค จะช่วยให้นักเรียนเติบโตเป็นพลเมืองดี มีความรู้ ความสามารถหรือเป็นกำลังแรงงานภาคอุตสาหกรรมที่มีคุณภาพต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2546 : 1-2)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 บัญญัติไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็น ไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุขและมาตรา 39 มาตรา 40 กำหนดให้มีการกระจายอำนาจ การบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาโดยตรง การบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษากำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กร ชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าและผู้ทรงคุณวุฒิ โดยให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2546 : 5)

จากบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว ส่งผลให้การบริหารและการจัดการศึกษานั่น การบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยมีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเข้ามามีบทบาทส่งเสริม สนับสนุนการปฏิบัติการกิจของสถานศึกษาให้เป็น ไปอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ การจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องมีการกระจายอำนาจและให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมจึงกำหนดให้มีการจัดระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาของไทยให้มีเอกภาพ

ในเชิงนโยบายและหลากหลายในทางปฏิบัติ มีความคล่องตัว และหน่วยปฏิบัติที่มีบทบาทสำคัญคือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา มีอิสระในการบริหารจัดการเป็นไปตามหลักของการบริหารจัดการ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งจะเป็นการสร้างรากฐานและความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพได้มาตรฐานและสามารถพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2546 : 24)

การบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ได้รับการยอมรับให้เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการปฏิรูปการศึกษาของเกือบทุกประเทศ (Cheng, 1996 : 102) โรงเรียนในฐานะที่เป็นหน่วยปฏิบัติที่สำคัญที่สุด ต้องมีการบริหารและจัดการในการนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย ไม่ปล่อยให้การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นตามธรรมชาติ แต่จะพัฒนากลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อควบคุมการเปลี่ยนแปลง (Griffiths, 1959 : 77) และควรมีประสิทธิผลของโรงเรียนเป็นผลผลิตของการบริหารจัดการที่ดีโดยพิจารณาความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติทางบวก แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียนได้ (Hoy & Miskel, 2001 : 96) และการพัฒนาคนให้มีคุณภาพจะต้องพัฒนาให้ครบทั้ง 3 ด้าน คือด้านพุทธิพิสัย ด้านทักษะพิสัย และด้านจิตพิสัย ในด้านจิตพิสัย ถือว่าเป็นพื้นฐานในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพอย่างแท้จริง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาคุณลักษณะด้านจิตพิสัยผู้เรียนซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดไว้ในมาตรฐานด้านผู้เรียนมาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 : 23)

การวางแผนบริหาร โรงเรียนในยุคปัจจุบัน ผู้บริหารสถานศึกษาถือว่าเป็นบุคคลหลักที่สำคัญของสถานศึกษาและเป็นผู้นำวิชาชีพที่จะต้องมีความรู้ความสามารถและคุณธรรม จริยธรรมที่จะนำไปสู่การจัดและการบริหารสถานศึกษาที่ดี มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ นอกจากนี้ในการวางแผนการบริหาร โรงเรียนจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาโรงเรียนของตน และรู้จักวางแผนยุทธศาสตร์ให้ครอบคลุมการบริหารงานของโรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การดำเนินงานของสถานศึกษาบรรลุเป้าหมาย คือ นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ความเป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข (จันทร์ธานี สงวนนาม, 2545 : 140 ; ชีระ รุญเจริญ, 2550 : 7)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ถือกำเนิดขึ้นมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐานรวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาคู่การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบน

พื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้พัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 ก : 1)

จากการปฏิรูปการศึกษา การบริหาร โรงเรียนเป็นฐาน ต้องมีการกระจายอำนาจและการให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม หัวใจสำคัญ คือ ต้องกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษา คุณภาพอยู่ที่สถานศึกษา โรงเรียนจะต้องมีความคล่องตัวในการบริหารจัดการ ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดไว้ในมาตรา 9 และมาตรา 10 ว่าด้วยเรื่องเอกภาพเชิงนโยบายและมาตรฐานแต่หลากหลายการปฏิบัติ คือ ปฏิบัติอย่างมีอิสระแต่ต้องได้มาตรฐานและเป็นไปตามนโยบายของประเทศ ตามแนวปฏิรูปถือว่าโรงเรียนมีความสำคัญมาก ในการดำเนินการให้เกิดคุณภาพและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนเป็นหน่วยที่จะรับการกระจายอำนาจได้ดีที่สุด (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). 2550 : 4-5)

สถานศึกษาจึงมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญในการพัฒนาและให้ความรู้ความสามารถแก่สมาชิกของสังคม และการที่สถานศึกษาจะดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวนั้นจำเป็นต้องที่สถานศึกษาจะต้องกำหนดขอบข่ายการดำเนินกิจกรรมของระบบบริหารการศึกษา โดยเฉพาะการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ทั้งที่เป็นงานหลักและงานสนับสนุนที่จะทำให้ภารกิจของระบบการศึกษابรรลุเป้าหมายตามที่สังคมได้มอบหมายให้ ซึ่งภารกิจของสถานศึกษาต้องพิจารณาถึงขอบข่ายของงานบริหารการศึกษาที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานวิชาการซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งเป็นหัวใจหลักของการบริหารงานใน โรงเรียน (สมศักดิ์ คงเที่ยง. 2548 : 10)

การขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานนับเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต เพราะเป็นการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับการศึกษาของประชาชนทั่วประเทศให้ได้รับการศึกษาสูงขึ้น เพื่อให้ทันกับการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ที่เป็น ไปอย่างรวดเร็วและมีผลต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยในปัจจุบัน รัฐบาลได้เล็งเห็นถึงความจำเป็นดังกล่าว จึงได้กำหนดไว้ในนโยบายเร่งขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานจาก 6 ปี เป็น 9 ปี ให้ทั่วถึงอย่างมีคุณภาพ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ดำเนินการขยายโอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนทั่วประเทศ โดยการเปิดขยายชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นใน โรงเรียนประถมศึกษาที่มีความพร้อมและอยู่ห่างไกลจากโรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาและให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นใน โรงเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศที่มีความพร้อมและอยู่ห่างไกลจากโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษา ปัจจุบัน ได้ดำเนินการเปิดโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานกระจายไปตามต่างจังหวัดต่าง ๆ รวมทั้งได้กำหนดนโยบายของการขยายโอกาสทางการศึกษา

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนกระจายไปสู่ประชาชนส่วนภูมิภาคอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาสในชุมชนเมืองและชนบทห่างไกล ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนและผู้ปกครองนักเรียนเห็นความสำคัญและคุณค่าของการศึกษาต่อการพัฒนาตน พัฒนาอาชีพและพัฒนาสังคมส่วนรวม เร่งรัดพัฒนาการจัดการกระบวนการบริหาร กระบวนการเรียนการสอน และการนิเทศติดตามผล เพื่อส่งเสริมผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนให้มีความรู้ความสามารถและทักษะขั้นพื้นฐาน โดยเน้นการพัฒนาทักษะด้านอาชีพให้สามารถพึ่งตนเองได้ ตลอดจนมีคุณธรรม จริยธรรมและตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2548 : 22-23 ; สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2555 : 9-14)

ดังนั้น โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาจึงเป็นแนวทางหนึ่งในการที่จะพัฒนาและเพิ่มพูนความรู้พื้นฐานของประชาชนให้สูงขึ้น เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมไทย เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมมือรณรงค์ให้เด็กที่เรียนจบในระดับชั้นประถมศึกษาที่ 6 ทุกคนได้เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นว่าด้วยการขยายชั้นเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาวางแผนการจัดการศึกษาในภาพรวมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อรองรับการจัดการศึกษาภาคบังคับและการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เพียงพอกับประชากรวัยเรียนได้อย่างเหมาะสม เสมอภาค เป็นธรรม คุ่มค่า ประหยัดงบประมาณ ให้คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาพิจารณาจากองค์ประกอบต่าง ๆ คือ สถานศึกษาต้องผ่านการประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาคารสถานที่เหมาะสม เพียงพอ และเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและมีครูเพียงพอในกลุ่มสาระการเรียนรู้หลักและมีศักยภาพ พร้อมทั้งจะรองรับการจัดการศึกษาตลอดหลักสูตร (กระทรวงศึกษาธิการ. 2550 ข : 2-5)

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดทำคู่มือการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนและแนวทางการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนแจกให้กับทุกโรงเรียน ซึ่งเป็นเอกสารประกอบหลักสูตรเพื่อขยายความให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งระดับชาติ ระดับท้องถิ่นและระดับสถานศึกษา ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาได้ยึดเป็นแนวทางในการดำเนินการพัฒนาและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้บรรลุคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2553 : คำนำ)

จากการสอบถามและสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 พบว่า แต่ละโรงเรียนมีการนำคู่มือการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนและแนวทางการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ไปปฏิบัติแต่ยังไม่ชัดเจน และไม่ใช่วิธีที่เป็นระบบ

และนอกจากนี้ยังพบว่าแต่ละ โรงเรียน ยังไม่มีระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ที่จะส่งเสริมและ พัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนเด่นชัดเป็นรูปแบบชัดเจน

จากสภาพการจัดการศึกษาที่ผ่านมายังมีปัญหาด้านความรู้ ความสามารถพื้นฐานของ นักเรียน ไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาของชาติ และปัญหานักเรียนมีพฤติกรรมไม่พึง ประสงค์ เช่น ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าว การติดยาเสพติด การดื่มสุรา ปัญหาผู้สูบบุหรี่ การติดเกมและ อินเทอร์เน็ต การหนีเรียน การใช้ยาเสพติดเพื่อพุ่มเฟิย การแต่งกายไม่เหมาะสม ไม่มีความรับผิดชอบ ไม่มีวินัยและเห็นแก่ตัว ปัญหาเหล่านี้นับวันจะซับซ้อนมากขึ้น ยากที่จะป้องกันแก้ไข คุณภาพ นักเรียนทั้งด้านความรู้ความสามารถ ด้านคุณธรรมจริยธรรมยังไม่เป็นไปตามความต้องการของ ผู้เรียนผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาและประชาชน โดยทั่วไป โดยเฉพาะปัญหาด้าน คุณธรรม จริยธรรมนับว่าเป็นปัญหาที่น่าเป็นห่วง (อำรุง จันทวนิช. 2548 : 59 ; สำนักวิชาการและ มาตรฐานการศึกษา. 2552 : 3-6 ; อรรอุมา วิวัฒรางกูล. 2553 : 13)

ปัญหาทางจริยธรรมที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะนักเรียนระดับมัธยมศึกษาซึ่งอยู่ในวัยรุ่น มีการเปลี่ยนแปลงตนเองทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อาจประพฤติตนไม่เหมาะสมได้ง่ายและมีการก่อ ปัญหาที่เพิ่มมากขึ้นในหลาย ๆ ด้าน ความรุนแรงจากการกระทำ อาชญากรรมวัยรุ่น การโจรกรรม การไม่ยอมรับนับถือสิทธิหน้าที่ การทำทารุณ โหดร้ายต่อเพื่อน ความใจแคบ เห็นแก่ตัว ปัญหาทางเพศและการใช้สารเสพติดเหล่านี้เป็นปัญหาที่จะต้องแก้ไข วิธีการที่ถูกต้องจำเป็นต้อง ทำโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ คือการแสวงหาความรู้ที่ถูกต้องด้วยการวิจัย ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่ม ความสามารถในการจัดการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนต่อไป (สวัสดี ประทุมราช. 2547 : 1)

การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน พบว่าปัจจุบันจัดการศึกษาเป็นไปตามปกติ ยังไม่ค่อย คำนึงถึงธรรมชาติของนักเรียนที่แตกต่างกันทำให้เกิดปัญหากับเด็กบางกลุ่ม (สมชาย เทพแสง. 2551 : 6) โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นกับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาพบว่าผู้ปกครองส่วน ใหญ่ที่ส่งลูกเข้าเรียนส่วนใหญ่มีรายได้น้อย ไม่มีเวลาเอาใจใส่นักเรียนในความปกครองมาก เท่าที่ควร ทำให้เด็กบางส่วนต้องออกกลางคันเพื่อทำงานหารายได้มาช่วยเหลือครอบครัว ส่งผลถึง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตกต่ำและก่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ (รุ่ง แก้วแดง. 2547 : 24 ; สันติสุข สันติศาสนสุข. 2553 : 86) ปัญหาในระดับสถานศึกษาที่สำคัญส่วนใหญ่มีปัญหาด้านบุคลากรและ กระบวนการจัดการเรียนรู้ พฤติกรรมการสอนแบบเดิม คือการสอนแบบบรรยายตามหนังสือเรียน นักเรียนขาดการลงมือปฏิบัติจริง จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่โรงเรียนจะต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การจัดการเรียนรู้ของครูให้เป็นไปในแนวทางปฏิรูปการศึกษาที่ต้องปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันระหว่างครู กับนักเรียน (หวน พิณรุฬพันธ์. 2549 : 10)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 เป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้นใหม่ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2553 รับผิดชอบการจัดการศึกษาในอำเภอโนนนารายณ์ อำเภอสนม อำเภอรัตนบุรี อำเภอท่าตูมและอำเภอชุมพลบุรี มีสถานศึกษาในสังกัดทั้งสิ้นจำนวน 223 แห่ง เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา 56 แห่ง จัดการศึกษา 3 ระดับ ได้แก่ ระดับปฐมวัย ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 พบว่า สภาพทั่วไปของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 แตกต่างกัน ทั้งด้านบริบททั่วไปของโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน และชุมชน มีโรงเรียนที่มีความพร้อมอยู่ใกล้ความเจริญและอยู่ในชนบทห่างไกล ผู้บริหารสถานศึกษามีประสบการณ์บริหารงานแตกต่างกัน มีการโยกย้ายบ่อย ครูไม่ครบชั้น มีครูสอนไม่ตรงกับวิชาเอก นอกจากนี้ยังพบว่าครูมีภาระหน้าที่การสอนแล้วยังมีภารกิจอื่นๆ เช่น งานธุรการเอกสาร งานประเพณีร่วมกับชุมชน จึงทำให้มีผลกระทบต่อการสอนของครู นักเรียนที่เข้ามาเรียนส่วนใหญ่ไม่มีการสอบคัดเลือก เนื่องจากการขยายโอกาสทางการเรียนให้สูงขึ้น นักเรียนส่วนใหญ่มีฐานะยากจนและเป็นเด็กนักเรียนดกหล่น ชุมชนมีความแตกต่างกันทั้งด้านสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2. 2555 : 39-40)

จากที่กล่าวมาข้างต้นล้วนเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา จำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องรับรู้และนำส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของตนเองไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการดำเนินงานภายในสถานศึกษาตามคุณภาพที่คาดหวังคือ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน ผู้วิจัยซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยตรง จึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพปัญหา แนวทางพัฒนาและเสนอแนะแนวคิดในการพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งจะเป็ประโยชน์แก่สถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในการพัฒนาที่เหมาะสมอันจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายด้านการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพตามมาตรฐานการศึกษาชาติต่อไป

คำถามการวิจัย

1. สภาพและปัญหาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 เป็นอย่างไร
2. การพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาหรือส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ควรทำอย่างไร
3. ระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ที่ผู้วิจัยพัฒนามีความเหมาะสมหรือไม่

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาที่มีต่อการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2
2. เพื่อพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2
3. เพื่อประเมินระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้ภาพรวมสภาพและปัญหาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สำคัญของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2
2. ได้ภาพรวมอันเป็นแนวคิดในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สำคัญของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2
3. ผู้บริหารและครูได้แนวคิด ไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมในกระบวนการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน
4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา มีฐานข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการกำหนดแผนนโยบายในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ให้เป็นการพัฒนาคุณภาพที่ยั่งยืนและสอดคล้องกับความสำเร็จทางเศรษฐกิจในยุค โลกาภิวัตน์

5. เป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพประชากรที่จะเป็นพลังสำคัญของชาติให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและเป็นพลเมืองดีที่มีประสิทธิภาพของประเทศอันจะก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองโดยรวมต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. การวิจัยนี้มีขอบเขตการศึกษาเฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่เป็น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 รวมทั้งหมด 56 โรงเรียน
2. การวิจัยนี้เน้นข้อมูลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จำนวน 8 ประการคือ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ
3. ข้อมูลที่ได้จากการประมวลผลจากสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อให้ได้แนวทางอันเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้จำแนกออกเป็น 4 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ตำรวจสภาพและปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ปีการศึกษา 2556 จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 56 คน และ ครูผู้สอน 2,009 คน รวมทั้งสิ้น 2,065 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2. 2555 : 10)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 56 คน ครูผู้สอน จำนวน 322 คน จำนวนประชากรของผู้บริหารสถานศึกษานำมาเป็นกลุ่มประชากรทั้งหมด จำนวนกลุ่มตัวอย่างของครูผู้สอน ผู้วิจัยใช้การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางเจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan . 1970 : 608-609) และใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน จากจำนวนครูผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาทั้ง

5 อำเภอในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ดังนี้อำเภอชุมพลบุรี จำนวน 65 คน อำเภอท่าตูม จำนวน 65 คน อำเภอรัตนบุรี จำนวน 64 คน อำเภอสนม จำนวน 64 คน อำเภอโนนนารายณ์ จำนวน 64 คน รวมกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 322 คน

ตัวแปรในการวิจัย

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ อายุ และประสบการณ์ในการทำงาน
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ สภาพและปัญหาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ทั้ง 8 ด้านคือ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ

ระยะที่ 2 ร่างระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้

ประชากร ได้แก่ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 จำนวน 56 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจากอำเภอโนนนารายณ์ อำเภอสนม อำเภอรัตนบุรี อำเภอท่าตูมและอำเภอชุมพลบุรี ซึ่งเป็นเขตพื้นที่บริการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 จำนวน 5 อำเภอ โดยเลือกแบบเจาะจงโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่ผ่านการประเมินเป็นโรงเรียนดีศรีตำบลในแต่ละอำเภอและได้รับการรับรองจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาจากภายนอก (รอบที่ 2) ในแต่ละอำเภอ อำเภอละ 1 โรงเรียน จำนวน 5 โรงเรียน ดังนี้

อำเภอรัตนบุรี	ได้แก่	โรงเรียนรัตนวิทยาคม
อำเภอสนม	ได้แก่	โรงเรียนบ้านห้วยหว “แท่นศิลาวิทยา”
อำเภอโนนนารายณ์	ได้แก่	โรงเรียนบ้านผักไหม
อำเภอท่าตูม	ได้แก่	โรงเรียนบ้านกระโพ (กระโพราษฎร์วิทยาการ)
อำเภอชุมพลบุรี	ได้แก่	โรงเรียนสระซุดคงสำราญวิทยา

ตัวแปรในการวิจัย

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ ระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนจำนวน 8 ประการคือ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ

ระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบและพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้

ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน หัวหน้าวิชาการหรือครูวิชาการ
โรงเรียน จำนวน 5 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 5 คน จาก 5 โรงเรียน จำนวน 150 คน
รวมจำนวนประชากร 160 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการเลือกแบบเจาะจง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน
หัวหน้าวิชาการหรือครูวิชาการ โรงเรียน จำนวน 5 คน และนักเรียนจากจำนวน 5 โรงเรียนละ 7 คน
จำนวน 35 คน จำนวนกลุ่มตัวอย่างมีทั้งสิ้น 45 คน

ตัวแปรในการวิจัย

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ ระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนจำนวน 8 ประการ
คือ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน
รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ

ระยะที่ 4 ประเมินผล

ในการประเมินผลระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะ
อันพึงประสงค์ของนักเรียน ได้คัดเลือกผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้าวิชาการหรือครูวิชาการ
โรงเรียน จาก 5 โรงเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนา โดยใช้แบบสอบถาม
ความพึงพอใจต่อระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ของนักเรียน จำนวน 10 คน

ตัวแปรในการวิจัย

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ ผู้บริหาร และครูวิชาการ
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความพึงพอใจต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน
จำนวน 8 ประการ คือ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง
มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ

เนื้อหาในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นพัฒนาระบบการบริหารงาน การจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนา
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีนครินทร์
เขต 2 โดยมีองค์ประกอบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลาง
การศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ทั้ง 8 ประการคือ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย
ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ

ระยะเวลาในการวิจัย

ในปีการศึกษา 2556 ระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2555 ถึง เดือนตุลาคม พ.ศ. 2556

นิยามศัพท์เฉพาะ

การพัฒนา หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้น ทั้งทางด้านคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อม

การพัฒนาระบบการบริหารงาน หมายถึง การทำให้หน่วยย่อยต่างๆ ที่ทำงานประสานสัมพันธ์กัน โดยมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์อย่างเดียวกัน สามารถทำให้ประสิทธิภาพของงานสูงขึ้น โดยการนำหลักการ ทฤษฎี กระบวนการ เทคนิค ตลอดจนปัจจัยต่างๆ ที่ใช้ดำเนินการในองค์การเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ตามที่นโยบายกำหนดไว้

ระบบการบริหารงาน หมายถึง ยุทธศาสตร์อันเป็นทางเลือกสำหรับการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนซึ่งได้ผ่านกระบวนการประเมิน ตรวจสอบว่ามีความเหมาะสมและเป็นไปได้จริง ในการนำไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

การจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการให้ความรู้ด้วยการกำหนดจุดประสงค์ การสอนที่ชัดเจน มีการประเมินสถานะผู้เรียนก่อนการดำเนินการสอน จัดกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับผู้เรียนและมีการประเมินผลตามสภาพจริง

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายถึง การปฏิบัติตน พฤติกรรมหรือลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอันเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการ ในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงปรารถนา สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในการวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จำนวน 8 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ หมายถึง การแสดงออกถึงการเป็นพลเมืองดีของชาติ อารมณ์ซึ่งความเป็นชาติไทย ศรัทธา ยึดมั่นในศาสนา และเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์
2. ด้านการซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง การแสดงออกถึงการยึดมั่นในความถูกต้อง ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองและผู้อื่นทั้งทางกาย วาจา ใจ
3. ด้านการมีวินัย หมายถึง การแสดงออกถึงการยึดมั่น ข้อตกลง กฎเกณฑ์ และระเบียบข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียนและสังคม
4. ด้านการใฝ่เรียนรู้ หมายถึง การแสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน
5. ด้านการอยู่อย่างพอเพียง หมายถึง การแสดงออกถึงการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
6. ด้านการมุ่งมั่นในการทำงาน หมายถึง การแสดงออกถึงความตั้งใจและรับผิดชอบในการทำหน้าที่การงาน ด้วยความเพียรพยายาม อุตุน เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย

7. ด้านการรักความเป็นไทย หมายถึง การแสดงออกถึงความภาคภูมิใจเห็นคุณค่าร่วม
อนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรม ใช้ภาษาไทย
ในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

8. ด้านการมีจิตสาธารณะ หมายถึง การแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือ
สถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชน และสังคม ด้วยความเต็มใจโดยไม่หวัง
ผลตอบแทน

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา หมายถึง สถานศึกษาของรัฐ สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการที่เปิดสอนระดับการศึกษาภาคบังคับตั้งแต่ประถมศึกษาจนถึงชั้นมัธยมศึกษา
ตอนต้น

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 หมายถึง หน่วยงานที่มีหน้าที่
กำหนดนโยบาย กำกับ ติดตาม ประเมินผล และสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียนระดับ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่อยู่ในเขตพื้นที่ของอำเภอชุมพลบุรี อำเภอท่าตูม อำเภอรัตนบุรี อำเภอสนม
และอำเภอโนนนารายณ์ จังหวัดสุรินทร์

นักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง นักเรียนที่เรียนอยู่ในโรงเรียนขยายโอกาส
ทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 โดยกำลังศึกษาระดับ
ประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนต้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัย ได้รวบรวมเอกสาร แนวคิด และ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ในครั้งนี้มานำเสนอเป็นลำดับดังนี้

1. ทฤษฎีทางการบริหาร
2. การพัฒนาระบบ
3. การจัดการเรียนรู้
4. คุณลักษณะอันพึงประสงค์
5. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
6. บริบททั่วไปของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 7.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ
8. กรอบแนวคิดการวิจัย

ทฤษฎีทางการบริหาร

ความหมายของการบริหาร

มีผู้ให้คำนิยามเกี่ยวกับการบริหาร ไว้มากมาย ซึ่งส่วนใหญ่มีคล้ายคลึงกัน ดังนี้ เซอร์จิโอวานนี (Sergiojovanni. 1987 ; อ้างถึงในสุนทร โคตรบรรเทา. 2552 : 2-3) กล่าวว่า การบริหารเป็นกระบวนการของการทำงานกับผู้อื่น เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ

บาร์นาร์ด ไชมอน และกริฟฟิธส์ (Barnard. 1938 ; Simon. 1950 ; Griffiths. 1959 ; อ้างถึงในสุนทร โคตรบรรเทา. 2552 : 2-3) ให้ความหมายว่า การบริหารเป็นศิลป์และศาสตร์ของการตัดสินใจและภารกิจนี้มีอยู่ทั่วทั้งองค์การ

สุนทร โคตรบรรเทา (2552 : 2-3) กล่าวว่า การบริหาร คือ การทำให้คนตั้งแต่สองคนขึ้นไป ร่วมกันทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย หรือการทำงานกับคนและ โดยคนเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

ขององค์การ และการบริหารหรือการจัดการ หมายถึงกระบวนการทำงานกับคนและ โดยคน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดขององค์การ

นอกจากนี้ วิโรจน์ สารรัตนะ (2553 : 12-13) ยังกล่าวไว้ว่าการบริหารเป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ โดยอาศัยหน้าที่การบริหารที่สำคัญ เช่น การวางแผน การจัดองค์การ การนำ และการควบคุม

สรุปได้ว่า การบริหารเป็นกระบวนการดำเนินการเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ ซึ่งในการบริหารการศึกษา หน่วยงานบริหารที่สำคัญที่สุด คือ โรงเรียน เพราะเป็นหน่วยปฏิบัติที่มีลักษณะเบ็ดเสร็จในตัว โดยพึ่งหน่วยงานเหนือขึ้นไปและเป็นหน่วยงานที่ก่อให้เกิดผลทางการศึกษาโดยตรง ผู้บริหาร โรงเรียนจึงเป็นผู้ที่จะต้องมียุทธศาสตร์ทั้งสามคือยุทธศาสตร์เชิงเทคนิค ยุทธศาสตร์เชิงมนุษย์ และยุทธศาสตร์เชิงมนโฑทัศน์ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน

การบริหารกับภาวะผู้นำ

โดยทั่วไปมีการเปรียบเทียบให้เห็นข้อแตกต่างระหว่างการบริหารกับภาวะผู้นำ ตัวอย่าง เช่น ผู้บริหาร โรงเรียนรับผิดชอบต่อครูและบุคลากรอื่นๆ ซึ่งแต่ละคนมีภารกิจต้องทำหน้าที่ของผู้บริหารคือการประสานงาน การชี้แนะและเกื้อหนุนงานของผู้อื่น โดยกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ ประเมินผลการปฏิบัติงาน จัดหาทรัพยากรองค์การ การสร้างบรรยากาศเกื้อหนุนทางจิตวิทยา การเกี่ยวข้องกับผู้ปกครอง การวางแผน การจัดตารางเรียน การทำบัญชี การแก้ปัญหาความขัดแย้งของครู การแก้ปัญหาวินัยนักเรียน การประสานงานกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือการอำนวยความสะดวกให้งานดำเนินต่อไป เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ภารกิจกรรมเหล่านี้ถือว่าเป็นกิจกรรมการบริหาร ไม่ใช่กิจกรรมภาวะผู้นำ เพราะการบริหารเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับคนและงาน

โอเวนส์ (Owens. 2001 : 101) กล่าวว่า การบริหาร คือ การทำงานกับและ โดยแต่ละบุคคล และกลุ่ม เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์การ ส่วนภาวะผู้นำเป็นพฤติกรรมที่เน้นความใหม่และการเปลี่ยนแปลง เช่นการริเริ่ม โครงสร้างใหม่ กระบวนการใหม่ และเป้าหมายใหม่ขององค์การ เป็นต้น

แบสส์ (Bass. 1997 : 27) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ คือ กระบวนการของการมีอิทธิพลต่อกลุ่ม เกิดความคาดหวัง

บลอค (Block. 1993 : 98) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ คือ การชักชวนผู้อื่นให้ยอมทิ้งความสนใจของตนเอง และรับเอาเป้าหมายของกลุ่มเป็นของตนเอง

ดริคเกอร์ (Drucker. 1993 : 42) ยังมีแนวความคิดว่า ผู้นำที่ดีไม่ตัดสินใจหลายเรื่อง

แต่จะเน้นเฉพาะที่สำคัญและมีผลกระทบต่อด้านใหญ่ ๆ ขององค์การ คิดถึงเรื่องทั่วไปและเป็นยุทธศาสตร์มากกว่าแก้ปัญหาประจำวัน และพยายามตัดสินใจเกี่ยวกับการเข้าใจความคิดรวบยอดในระดับสูงสุดเพียงไม่กี่เรื่องเท่านั้น

สุนทร โคตรบรรเทา (2552 : 5) กล่าวว่า ความแตกต่างระหว่างผู้บริหารกับภาวะผู้นำเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง ในตำราการบริหารและมีประโยชน์หลายอย่าง โดยเฉพาะสำหรับนักวิจัยที่พยายามเข้าใจพฤติกรรมกรรมการบริหารมากขึ้นก็ตาม ผลตามมาที่สำคัญคือ การมองว่าภาวะผู้นำเป็นงานที่มีความสำคัญมากกว่าและมีสถานภาพสูงกว่าการบริหาร และความสำคัญของภาวะผู้นำนี้เป็นผลมาจากความสนใจในตำราต่าง ๆ ที่แนะนำให้ผู้บริหารทำงานนอกเหนืองานประจำมากขึ้น ทั้งการบริหารและภาวะผู้นำมีความสัมพันธ์กันมากจนรูปแบบพฤติกรรมกรรมการบริหารและพฤติกรรมภาวะผู้นำเป็นรูปแบบพฤติกรรมที่แปรเปลี่ยนไปที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการบริหาร ดังนั้นการเลือกปฏิบัติจึงไม่ใช่เลือกด้านภาวะผู้นำหรือด้านบริหารเพียงอย่างเดียว จะต้องให้สมดุลกันทั้งสองด้าน การบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำทางการศึกษาจึงมีความสำคัญเท่าเทียมกัน

กล่าวโดยสรุป การบริหารเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับคนและงาน เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการบริหารงานดังนั้นจึงต้องใช้การปกครองอย่างมีศิลปะ เพื่อให้สามารถครองใจคนและได้ผลงานที่มีประสิทธิภาพเกิดคุณภาพ ถือว่าเป็นศาสตร์และศิลป์ในการทำงานให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ การดูแล การจูงใจจะต้องนำก่อนทำเป็นตัวอย่างตลอดจนสร้างภาพลักษณ์ขององค์กรให้เป็นที่ชื่นชมยินดี

หลักการบริหารเบื้องต้น

หน้าที่ของการบริหาร มีนักทฤษฎีการบริหารหลายคน เช่น กิวลิคและเออร์วิค ฌูนท์ซ์ และโอคอนเนลล์ เซียร์ส์และเซอร์จิโอวานนี (Gulick & Urwick. 1973, Koontz & O'Donnell . 1972 ; Sears. 1950 ; Sergiovanni. 1987 ; อ้างถึงในสุนทร โคตรบรรเทา. 2552 : 6) ให้แนวคิดว่าการบริหารเป็นกระบวนการของหน้าที่ ซึ่งมีหน้าที่สำคัญในการบริหารองค์การทั่วไปคือ การวางแผน การจัดองค์การ การนำและการควบคุม การวางแผนเกี่ยวข้องกับการกำหนดเป้าหมายและจุดมุ่งหมาย และพัฒนาแผนแม่บทและยุทธศาสตร์ในการนำไปปฏิบัติ การจัดองค์การ เกี่ยวข้องกับการจัดคน เงินและทรัพยากรทางกายภาพมารวมกันในวิธีที่ดีที่สุด เพื่อทำงานให้บรรลุเป้าหมาย การควบคุม เกี่ยวข้องกับหน้าที่การประเมินผลผู้บริหาร การทบทวน การออกกฎ ระเบียบ การควบคุมพนักงาน การให้ข้อมูลย้อนกลับ และการดูแลมาตรฐานของการบรรลุเป้าหมาย และการรับผิดชอบในการทำนุบำรุงร่างกายภายใน รวมทั้งการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและ การนำเกี่ยวข้องกับการนำทาง การนิเทศติดตาม ผู้ใต้บังคับบัญชา เมื่อนำแผนขององค์การ ไปปฏิบัติ

ผู้ปฏิบัติจะต้องมีการตั้งใจ มีการกำหนดความคาดหวัง และรักษาช่วงการติดต่อสื่อสารให้คงไว้

นอกจากนี้ สุนทร โคตรบรรเทา (2552 : 7) ยังกล่าวไว้ว่า ในองค์กรขนาดเล็ก ซึ่งองค์กรขนาดเล็กไม่ซับซ้อนและมีบุคลากรไม่มากนัก หน้าที่ของการบริหารน่าจะมีเพียงสี่ด้านเท่านั้น คือ การวางแผน การจัดองค์การ การควบคุม และการตั้งใจ ซึ่งทั้ง 4 หน้าที่จะต้องเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน หน้าที่ทางการบริหารของโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบไปด้วย การวางแผน หมายถึง การเตรียมการไว้ล่วงหน้า จะทำอะไร โดยการทำนายหรือพยากรณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต มีการเตรียมการ โดยวางแผนเป้าหมายและวัตถุประสงค์จากการวางแผนนี้จะได้แผนออกมา การจัดองค์การ หมายถึง การจัดบุคลากรและวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ พึงง่าย ๆ คือ การจัดเตรียมคนและของไว้ให้พร้อมที่จะปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ การควบคุม หมายถึง การกำกับดูแล เพื่อให้งานเดินไปตามแผนนั้นๆ จึงจำเป็นต้องมีหัวหน้า หรือผู้บริหาร หรือผู้คอยควบคุมดูแลให้งานเดินไปตามขั้นตอน และใช้คนและวัสดุอุปกรณ์ที่เตรียมไว้อย่างมีประสิทธิภาพการควบคุมนี้มี 3 ขั้นตอน คือ ก่อนการดำเนินการ ระหว่างการดำเนินการ และหลังการดำเนินการ คือ 1) ก่อนการดำเนินการ เป็นการกำกับดูแลว่ามีคนและของครบครันพร้อมจะปฏิบัติงานหรือไม่ 2) ระหว่างการดำเนินการ เป็นการกำกับดูแลทุกระยะ ตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นทุกขั้นตอนของงาน ดูความบกพร่องและปัญหาที่เกิดขึ้น แล้วหาทางแก้หรือเปลี่ยนแปลงถ้าจำเป็นเพื่อให้การปฏิบัติงานดำเนินต่อไป และ 3) หลังการดำเนินการ เป็นการกำกับดูแลและตรวจสอบผลขั้นสุดท้ายว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่ และขาดตกบกพร่องอย่างไร เป็นขั้นของการประเมินผล และรายงานผลการปฏิบัติงาน การตั้งใจ หมายถึง การหาวิธีการและแนวทางให้คนทำงานด้วยความสบายใจ โดยให้มีความพยายามในการทำงาน มีความอดทนในการทำงาน และมีทิศทางในการทำงานตามเป้าหมายขององค์การ การตั้งใจเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะคนมีชีวิตจิตใจ มีความชอบและความไม่ชอบ มีความต้องการ มีความเกียจคร้านและความขยันและมีเบื้องานและรักงาน ฯลฯ แรงจูงใจเป็นตัวบ่งชี้สำคัญของการปฏิบัติงานในองค์กร และเป็นหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของผู้บริหารในการตั้งใจบุคลากร เพื่อให้ทำงานบรรลุตามเป้าหมาย

กล่าวโดยสรุป การบริหารเป็นกระบวนการที่เป็นระบบงาน ซึ่งต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ คือต้องมีหลักการดำเนินงาน งานด้านการเป็นผู้บริหาร ได้แก่ การควบคุม การวางระบบ การจัดระเบียบ และเน้นความมีประสิทธิภาพ ส่วนงานการเป็นผู้นำ คือการทำหน้าที่ปลดปล่อยพลังความสามารถของผู้ปฏิบัติงาน การจัดทำวิสัยทัศน์เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานทุกคนมีประสิทธิผลเป็นต้น

ทักษะผู้บริหาร

ผู้บริหาร มีความสำคัญต่อความสำเร็จก้าวหน้าและความอยู่รอดขององค์กร ผู้บริหารคือกลุ่ม

คนที่ทำหน้าที่มอบหมายงาน สั่งการ ให้คุณให้โทษ มีหน้าที่ควบคุมดูแลงานให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ซึ่งการเป็นผู้บริหารที่ดีจึงต้องมีทักษะ มีศิลปะในการทำงาน สำหรับทักษะในการบริหารงานนั้น มีการกล่าวถึงดังนี้

คัทซ์ (Katz. 1996 ; อ้างถึงในสุนทร โคตรบรรเทา. 2552 : 9-10) ได้กำหนดทักษะที่จำเป็นในกระบวนการบริหารและชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีทักษะพื้นฐาน ได้แก่ ทักษะด้านวิชาการหรือทักษะการปฏิบัติ หมายถึง การมีความเข้าใจและมีความชำนาญเกี่ยวกับวิธีการ กระบวนการ วิธี ดำเนินการ และกลวิธีต่าง ๆ ของงานในองค์การ ถ้าเป็นองค์การทางการศึกษาทักษะทางวิชาการ ได้แก่ ทักษะที่ไม่เกี่ยวกับการสอน เช่น การเงิน การบัญชี การจัดการเรียน การจัดซื้อจัดจ้าง การก่อสร้าง และการซ่อมบำรุง และการดูแลอาคารสถานที่ เป็นต้น ทักษะด้านวิชาการมีความสำคัญสำหรับผู้มีบทบาทเป็นผู้บริหารหรือหัวหน้างานในระดับต่างของลำดับอำนาจการบริหาร โรงเรียน ตัวอย่าง เช่น หัวหน้าสายวิชา หรือหัวหน้าช่วงชั้น จะต้องมีความรู้ด้านวิชาการเกี่ยวกับการเรียนการสอนมากกว่าผู้บริหาร โรงเรียน และหัวหน้าฝ่ายธุรการและการเงิน จำเป็นต้องมีทักษะด้านวิชาการเกี่ยวกับการทำบัญชีและการใช้คอมพิวเตอร์มากกว่าผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือผู้อำนวยการเขตพื้นที่ เป็นต้น

ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง ทักษะของผู้บริหารในการทำงานกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มบุคคล ทักษะในด้านมนุษยสัมพันธ์ เช่น การเข้าใจตนเอง การยอมรับตนเอง การเอาใจใส่และการเอาใจเขามาใส่ใจเรา และการเห็นใจผู้อื่น หรือการเข้าใจภาวะผู้นำและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับภาวะผู้นำ การจูงใจผู้ใหญ่ การพัฒนาเจตคติ พลวัตกลุ่ม ความต้องการของมนุษย์ ขวัญในการทำงาน การบริหารความขัดแย้ง และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นต้น ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์มีความสำคัญต่อบทบาทของผู้บริหารและหัวหน้างานทุกลำดับอำนาจ การบริหารองค์การ ทั้งนี้เพราะผู้บริหารไม่ว่าอยู่ในตำแหน่งใดจะต้องทำงานโดยผ่านบุคคลอื่น นั่นคือ ผู้บริหารจะต้องรู้จักใช้ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ จึงจะปฏิบัติงานได้บรรลุตามเป้าหมาย ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ได้มาจากการเรียนรู้ทางจิตวิทยา ปรัชญา พฤติกรรมศาสตร์ สังคมวิทยา สังคมศาสตร์ และมนุษยวิทยา และการฝึกอบรมโดยตรง

ทักษะด้านสังกัปหรือความคิดรวบยอด ได้แก่ ความสามารถของผู้บริหารในการมององค์การโดยรวม การมองเห็นการเชื่อมโยงขององค์ประกอบต่าง ๆ ขององค์การและหน้าที่ขององค์การด้านมนุษยสัมพันธ์ การพัฒนาทักษะด้านสังกัป ต้องอาศัยความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการบริหาร ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมขององค์การและพฤติกรรมมนุษย์ และปรัชญาขององค์การนั้น ๆ ทักษะด้านสังกัปมีความสำคัญยิ่งสำหรับบทบาทผู้บริหารระดับบนของอำนาจบังคับบัญชาภายในองค์การ ตัวอย่างเช่น ถ้าเป็นองค์การทางการศึกษา ผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษาอาจไม่จำเป็นต้องมีความรู้

หรือทักษะด้านเทคนิควิชาการในการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ แต่ต้องทราบว่า การเรียนการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาภายในเขตพื้นที่อย่างไร ความรู้เกี่ยวกับด้านสังกัดได้มาจากการศึกษาค้นคว้า และการอ่านเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับองค์กร การศึกษา กฎระเบียบที่มีอยู่แล้ว การอ่านรายงานประจำปี ศึกษาประวัติความเป็นมา สภาพแวดล้อม ทักษะด้านสังกัดได้จากการอ่าน และศึกษาค้นคว้า แล้วนำความรู้ที่ได้มาวิเคราะห์

กล่าวโดยสรุป ผู้บริหารจำเป็นจะต้องมีทักษะในการบริหารงาน เพราะเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติงานทางด้านการบริหารที่สำคัญที่จะทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ซึ่งประกอบด้วยทักษะทางด้านวิชาการ ทักษะทางด้านมนุษย์และทักษะด้านสังกัด ในการบริหารงานนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องประยุกต์ใช้ทักษะการบริหารเหล่านี้ให้สอดคล้องกับระดับของการบริหารและลักษณะงานที่ปฏิบัติ เป็นต้น

ความรับผิดชอบของผู้บริหาร

การปรับตัวในด้านการบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้ได้ผลการปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ นั้นผู้บริหารต้องเป็นผู้บริหารมืออาชีพ คือ เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ มีความรับผิดชอบของตนเอง ความรับผิดชอบต่อองค์กร ต่อผู้บังคับบัญชา ต่อเพื่อนร่วมงานและต่อตนเอง ดังนี้

เซอร์จีโอวานนี และคณะ ได้ศึกษาแนวคิดของ อาร์กิริส และ พาร์สัน (Argyris. 1964 , Parsons. 1951, 1960 ; อ้างถึงใน สุนทร โคตรบรรเทา. 2552 : 12-14) และเห็นว่า ความรับผิดชอบสำคัญของผู้บริหารองค์กรใดก็ตามรวมทั้งองค์กรทางการศึกษาซึ่งได้แก่โรงเรียนหรือสถานศึกษามีอยู่ 4 ประการ คือ การบรรลุเป้าหมายขององค์กร การรักษามูลค่าภายในและการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมภายนอก ซึ่งเป็นแนวคิดของ อาร์กิริส และการรักษาแบบแผนทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นแนวคิดของ พาร์สันส์

1. การบรรลุเป้าหมายขององค์กร หมายถึง การไปให้ถึงจุดหมายปลายทาง ความรับผิดชอบสำคัญประการแรกของผู้บริหารคือ การบรรลุเป้าหมายขององค์กรถ้าเป็น โรงเรียนหรือสถานศึกษา ซึ่งเป็นองค์กรบริการจะต้องบริการให้ดีที่สุด เพื่อให้ลูกค้าคือผู้เรียนไปสู่เป้าหมายสูงสุดของการศึกษา เช่น ได้เรียนเต็มตามศักยภาพ มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์รอบด้าน เพื่อการประกอบอาชีพหรือการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไป ซึ่งเป้าหมายสูงสุดคือ ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี และคนมีความสุขในสังคม

2. การบูรณาการภายใน ความรับผิดชอบสำคัญประการที่สองคือ การรักษาบูรณาการภายในองค์กร ซึ่งถ้าเป็นในด้านโครงสร้างการรักษาบูรณาการภายในองค์กร หมายถึง ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของการประสานงานในแผนกและหน่วยงานต่าง ๆ ภายในองค์กร ส่วนในด้านจิตวิทยา การรักษาบูรณาการภายในองค์กร หมายถึง การสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นเอกฉันท์และความจงรักภักดีต่อองค์กร นักทฤษฎีบางคนยังให้ความหมายของประสิทธิผลในการบริหารว่าเป็นการบูรณาการภายใน เพราะประสิทธิภาพเป็นการบูรณาการความต้องการขององค์กรและของแต่ละบุคคล เรื่องระบบสังคมนี้เป็นลักษณะเด่นของตำราบริหารในยุคทศวรรษ 1950 และ 1960

แนวคิดของ เกทซ์เซิลส์ ลิพแฮมและแคมป์เบลล์ (Getzels, Lipham & Campbell, 1968 ; อ้างถึงใน สุนทร โคตรบรรเทา, 2552 : 13-14) ซึ่งได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ สรุปไว้ว่า การมีวัฒนธรรมที่แข็งแกร่งที่ผูกพันครูให้อยู่กับวัตถุประสงค์ส่วนรวมและการให้ครูมีโอกาสพบความหมายในงานมากขึ้น ซึ่งโรงเรียนเหล่านี้ประสบความสำเร็จในการสืบสานแบบแผนทางวัฒนธรรมและรักษาบูรณาการภายในนั่นเอง

3. การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมภายนอก ความรับผิดชอบสำคัญประการที่สามของผู้บริหาร คือ การปรับตัวขององค์กรให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมภายนอก ถ้าสังคมเปลี่ยนไป องค์กรต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการวิวัฒนาการทางการเมืองมีผลต่อองค์กรเหมือนกัน ในกรณีขององค์กรทางการศึกษาจะต้องเผชิญและเกี่ยวข้องกับทั้งปัญหาด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจและสังคม และด้านสังคมจิตวิทยา ตัวอย่างเช่น ปัญหานักเรียนลดหรือเพิ่ม อาจมีผลกระทบต่อการจัดสรรงบประมาณ การบรรจุครู โครงสร้างของโรงเรียน และการใช้อาคารสถานที่ เป็นต้น

4. การอนุรักษ์แบบแผนงานวัฒนธรรม แบบแผนทางวัฒนธรรม เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองป้องกันและการหล่อหลอมปรุงแต่ง ขนบธรรมเนียมและปทัสสถานทางวัฒนธรรมขององค์กร ถ้าเป็นโรงเรียนหรือองค์กรทางการศึกษารูปแบบวัฒนธรรม อาจได้แก่ กิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดพิธีมอบประกาศนียบัตรผู้สำเร็จการศึกษา การจัดการแข่งขันกีฬาภายใน กิจกรรมวันสำคัญต่างๆ การแข่งขันกีฬากระหว่างสถาบัน พิธีมอบเกียรติบัตรและรางวัลดีเด่นให้แก่ครูและนักเรียนที่มีผลงานดีเด่นและทำประโยชน์แก่สังคม และการทำพิธีมอบเครื่องหมายเชิดชูเกียรติแก่ครูผู้สอนและผู้ที่ทำประโยชน์ให้แก่โรงเรียน เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป ผู้บริหารต้องใช้ทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรวัตถุให้ได้ผลงานสูงสุด สร้างความพอใจสูงสุดให้กับผู้ปฏิบัติงานในองค์กร งานในด้านความรับผิดชอบต้องทำให้งานต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีด้วยการอาศัยบุคคลต่าง ๆ ให้ช่วยกันทำให้งานเกิดผล โดยการทำให้

การบรรลุเป้าหมายองค์กร การบูรณาการภายใน การปรับตัวองค์กรให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมภายนอก และการอนุรักษ์แบบแผนงานวัฒนธรรมขององค์กร เป็นต้น

คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา

การบริหาร เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคนและงาน เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการบริหารงาน ดังนั้นจึงต้องให้การปกครองอย่างมีศิลปะเพื่อให้สามารถครองใจคนและได้ผลงานที่มีประสิทธิภาพ เกิดคุณภาพ ถือว่าเป็นศาสตร์และศิลป์ในการทำงานให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ คุณสมบัติที่ดีของผู้บริหารคือการมีความรู้ ความสามารถ การใช้สติปัญญานั้น ๆ เพื่อแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ เมื่อมีสติปัญญาก็เกิด และเป็นผู้ที่ใฝ่หาความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ เป็นการพัฒนาตนเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับการบริหารการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

โกลด์แฮมเมอร์และคณะ (Goldhammer et al. 1971 ; cited in Sergiovanni. 1987 : 76 - 77) ได้ทำการเปรียบเทียบผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลและไม่มีประสิทธิผลและพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิผล มีคุณลักษณะเหมือนกัน 8 ประการนี้คือ

1. ส่วนใหญ่ไม่ได้ตั้งใจเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ตั้งใจเป็นครูสอนธรรมดา แต่ได้รับการส่งเสริมจากหัวหน้าให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษา
2. ส่วนใหญ่มีความศรัทธาในตัวนักเรียนอย่างจริงใจ ไม่ได้วิจารณ์เด็กในเรื่องไม่เรียนไปสู่การแก้ปัญหาของเด็กนักเรียน
3. ผู้บริหารมีความสามารถในการทำงานกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ และได้รับความร่วมมืออย่างดี ผู้บริหารมีความภูมิใจในตัวครูและยอมรับว่าครูเป็นผู้เสียสละ และมีความสามารถ ผู้บริหารมีความเชื่อมั่นและความกระตือรือร้น ผู้บริหารสถานศึกษาใช้กระบวนการกลุ่มได้ดี รับฟังความคิดเห็นของผู้ปกครอง และนักเรียน และยังมีทักษะในการคิดจบพถันและเห็นใจเพื่อนร่วมงาน
4. ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้เด็ดขาดในการหาการยอมรับของสถานศึกษา มักจะเผชิญกับปัญหาที่เป็นอุปสรรคจากสำนักงานเขตพื้นที่และการขาดแคลนทรัพยากรมีความยุ่งยากในการอยู่กับข้อจำกัดระบบราชการ และมักจะละเมิดสายการบังคับบัญชา โดยหาทางผ่อนคลายนปัญหาจากแหล่งใดก็ได้ที่เห็นว่ามีทางเป็นประโยชน์
5. ผู้บริหารมีความกระตือรือร้นในฐานะเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและยอมรับความรับผิดชอบของตนในฐานะเป็นพันธกิจมากกว่าเป็นงานทำ ยอมรับบทบาทตนเองในปัญหาสังคมปัจจุบัน ความไม่ชัดเจนต่างๆ อยู่รอบตัวและงานทำมีความสำคัญน้อยกว่าเป้าหมายที่ตนรู้สึกว่ามี

ความสำคัญต้องบรรลุ ดังนั้นจึงพบว่ามีทางเป็นไปได้ที่จะอยู่กับความไม่ชัดเจนต่าง ๆ ในตำแหน่งของคุณ

6. ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นต่อการศึกษาและสามารถแยกข้อแตกต่างระหว่างเป้าหมายการศึกษาในระยะสั้นกับระยะยาว ดังนั้นผู้บริหารจึงมีปรัชญาเกี่ยวกับบทบาทของการศึกษาและความสัมพันธ์ของปรัชญาภายในบทบาทนั้น

7. ผู้บริหารเป็นผู้รู้จักปรับตัว ถ้าพบว่ามีบางสิ่งใช้การไม่ได้ สามารถเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่จำเป็นทันที และลงมือเดินตามเส้นทางใหม่อย่างปลอดภัย และ 8) ผู้บริหารดังกล่าวเป็นนักยุทธศาสตร์ที่สามารถ ผู้บริหารสามารถกำหนดวัตถุประสงค์และวางแผนมรรควิธีที่จะบรรลุวัตถุประสงค์นั้น มีความสนใจในการกำหนดวิธีดำเนินการที่เหมาะสมที่สุดในการได้มาซึ่งการเปลี่ยนแปลง

คุณสมบัติดังกล่าวข้างต้นชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพต้องเป็นผู้สนใจการบริหารรัฐศาสตร์ และสนใจภาวะผู้นำทางการศึกษามากที่สุด ข้อสังเกตนี้ได้รับการสนับสนุนจากงานวิจัยเกี่ยวกับสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลและความสำเร็จ (สุนทร โคตรบรรเทา, 2552 : 19)

กล่าวโดยสรุป คุณลักษณะสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาควร เป็นผู้มีความรู้และมีประสบการณ์เหมาะสมกับการบริหารงาน รู้จักผู้ได้บังคับบัญชาและยอมรับในความแตกต่างของผู้ได้บังคับบัญชา มีความเป็นผู้นำทางวิชาการ เป็นผู้นำการปฏิรูปการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มีความสามารถในการบริหาร โดยการใช้โรงเรียนเป็นฐานคือ ความสามารถที่จะประสานการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา ชุมชนและผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ มีความสามารถในการระดมและใช้ทรัพยากรเพื่อการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป็นผู้ที่รู้จักปรับปรุงและพัฒนาตนเองให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ตลอดจนจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพ เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ

ทฤษฎีทางการบริหารองค์กร

ทฤษฎีการบริหารช่วยอธิบายพฤติกรรมและปรากฏการณ์ต่างๆ ที่ปรากฏขึ้นในองค์การ และทำให้รู้แง่ต่างๆ ของเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้น โดยไม่คาดคิด ช่วยทำนายพฤติกรรมขององค์การในอนาคตซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการทดสอบความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์การและการปรับทฤษฎีไปใช้เป็นเครื่องมือนำไปปฏิบัติงานในอนาคตได้ เป็นประโยชน์ที่นักบริหารจะนำเอาทฤษฎีการบริหารไปคิดริเริ่ม ปรับปรุงและนำเอาหลักเกณฑ์ใหม่ๆ มาใช้ในองค์การและทฤษฎีอาจมีอิทธิพลเหนือพฤติกรรมขององค์การในอนาคต ทฤษฎีทางการบริหารองค์กร มีผู้กล่าวถึงดังนี้

1. ทฤษฎีการบริหารองค์กรตามแนวคลาสสิก (Classical Organization Theory)

วิชย์ ดันศิริ (2549 : 295-306) ได้สรุปทฤษฎีการบริหารองค์กรตามแนวคลาสสิก (Classical Organization Theory) ประกอบไปด้วย ทฤษฎีบริหารองค์กรเชิงวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นแนวความคิดของเทเลอร์ แนวคิดของทฤษฎีนี้กล่าวถึงความหมายสูงสุดของแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ คือจะบริหารให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดได้อย่างไร เทเลอร์ได้เสนอระบบการจ้างงานบนพื้นฐานของการสร้างแรงจูงใจไว้ 3 ประการ คือ

1. การแบ่งงาน
2. การควบคุมดูแลบังคับบัญชาตามสายงาน
3. การจ่ายค่าจ้างเพื่อสร้างแรงจูงใจ

ทฤษฎีการบริหารองค์กรอย่างเป็นทางการ (Formal Organization Theory) จากแนวคิดของฟาโยลที่วางหลักการไว้ 7 ประการ ดังนี้

1. หลักการทำงานเฉพาะทาง คือ การแบ่งงานให้เกิดความชำนาญเฉพาะทาง
2. หลักสายบังคับบัญชา ที่เริ่มต้นจากยอดที่ระมิดของผู้บังคับบัญชาสูงสุดสู่ระดับ
3. หลักเอกภาพของการบังคับบัญชา
4. หลักขอบข่ายของการควบคุมดูแล
5. การสื่อสารแนวดิ่ง
6. หลักการแบ่งระดับการบังคับบัญชาให้น้อยที่สุด
7. หลักการแบ่งความรับผิดชอบระหว่างสายการบังคับบัญชา

หลักการบริหารการจัดโครงสร้างนี้ต่อมาถูกคิดได้มาปรับจนเป็นหลักการบริหารที่สำคัญในยุคต้นของศาสตร์การบริหารที่มีชื่อย่อว่า POSDCORB ซึ่ง ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การจัดคนเข้าปฏิบัติงาน การสั่งการ การควบคุม การประสานงานและการงบประมาณ เป็นต้น

ทฤษฎีการบริหารองค์กรในระบบราชการหลักการและแนวความคิดนี้มาจากแนวคิดของแม็กเวเบอร์ ประกอบด้วยหลักการดังนี้

1. หลักของฐานอำนาจจากกฎหมาย ทุกคำสั่งมาจากอำนาจที่กำหนดไว้ในกฎหมาย
2. การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ
3. การแบ่งงานตามความชำนาญการเฉพาะทาง
4. การบริหารงานไม่เกี่ยวกับผลประโยชน์ส่วนตัว
5. มีระบบความมั่นคงในอาชีพ การเลื่อนชั้น เลื่อนระดับ เป็นไปตามหลักอาวุโส

และระบบคุณธรรม

2. ทฤษฎีการบริหารองค์กรเชิงมนุษยสัมพันธ์ (Human Relations School)

วิชัย ต้นศิริ (2549 : 297) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีการบริหารองค์กรเชิงมนุษยสัมพันธ์ว่าเกิดจากจุดอ่อนบางประการของทฤษฎีการบริหารตามแนวคลาสสิก คือ การที่แนวคลาสสิกมองคนเป็นเครื่องชนิดกลไก และสมาชิกขององค์กรเป็นเพียงเครื่องมือ แต่ด้วยข้อเท็จจริงแล้วในความเป็นมนุษย์ย่อมแตกต่างจากเครื่องชนิด และมนุษย์ย่อมสร้างความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดกลุ่มที่ไม่เป็นทางการในองค์กร จึงทำให้เกิดทัศนคติใหม่ของกลุ่มมนุษยสัมพันธ์ โดยมีข้อค้นพบที่สำคัญของกลุ่มนี้คือการค้นพบว่าคนงานจะสร้างความสัมพันธ์ของมนุษย์มีความสำคัญมาก จึงเน้นให้ความสำคัญกับเรื่อง ขวัญกำลังใจแรงงูใจ ลีลาการเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการ และพลวัตกลุ่ม ได้แก่ทฤษฎีการงูใจ เฮอร์เบิร์ต เชื่อว่าปัจจัยที่งูใจให้คนทำงาน คือ ความสำเร็จ การยกย่องความก้าวหน้า ลักษณะงาน ความรับผิดชอบ ความเจริญเติบโต

3. ทฤษฎีการบริหารองค์กรตามแนวคิดเชิงระบบ (System Theory)

วิชัย ต้นศิริ (2549 : 298) กล่าวถึง ทฤษฎีระบบมีข้อสมมติฐานว่า สังคมเป็นระบบอุปมาเหมือนระบบร่างกายมนุษย์สัตว์ พืช ที่ทำงานเป็นระบบซึ่งหมายความว่าทุก ๆ ส่วนของร่างกายมนุษย์มีส่วนสัมพันธ์กันหากส่วนหนึ่งส่วนใดเกิดปัญหา (ติดเชื้อ โรค) ก็จะกระทบการทำงานของอวัยวะส่วนอื่น ๆ ด้วย ขณะเดียวกันระบบของร่างกายมนุษย์ก็ดำรงอยู่ในสิ่งแวดล้อม ระบบของร่างกายมนุษย์จะดำรงอยู่ได้ต้องสามารถปรับตนเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม เช่น ในพื้นที่ที่อากาศร้อนร่างกายก็จะมีเหงื่อออก เพื่อลดความร้อน หรืออุณหภูมิในร่างกาย หากในสภาพอากาศหนาวร่างกายก็ต้องปรับอุณหภูมิให้ร่างกาย โดยสรุป ระบบจึงมีข้อสมมติฐานว่า ส่วนประกอบของระบบต้องสัมพันธ์กันระบบต้องปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม นอกจากนั้นสังคมยังต้องพิจารณาถึงระบบปิด ระบบเปิด ระบบปิด คือ ไม่ยอมรับข้อมูลใหม่จากสิ่งแวดล้อม ส่วนระบบเปิดนั้น ขอมรับข้อมูลใหม่ตลอดเวลา การบริหารเชิงระบบ การเอาแนวความคิดเชิงระบบเข้าใช้ในการบริหาร ก็ด้วยเหตุผลที่ว่าในปัจจุบันองค์กรมีการขยายตัวล้นซับซ้อนมากขึ้นจึงเป็นการยากที่พิจารณาถึงพฤติกรรมขององค์กรได้หมดทุกแง่ทุกมุม นักทฤษฎีบริหารสมัยใหม่ จึงหันมาสนใจการศึกษาพฤติกรรมขององค์กร เพราะคนเป็นส่วนหนึ่งของระบบองค์กร องค์กรเป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคม ระบบในเชิงบริหารหมายถึงองค์กรประกอบหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันและมีส่วนกระทบต่อกัน ปัจจัยระหว่างกันในการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร องค์กรประกอบพื้นฐานของทฤษฎีระบบ ได้แก่ ปัจจัยการนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลกระทบ วิธีการระบบเป็นวิธีการที่ใช้หลักตรรกศาสตร์วิทยาศาสตร์อย่างมีเหตุผล และมีความสัมพันธ์กันไปตามขั้นตอนช่วยให้

กระบวนการทั้งหลายดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและสามารถช่วยให้การบริหารบรรลุวัตถุประสงค์ไป ด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์อย่างถูกต้องและไม่ลำเอียง

นอกจากนี้ สมศักดิ์ คงเที่ยง (2546 : 127) ยังได้กล่าวถึง การบริหารระบบคุณภาพ กระบวนการบริหารจัดการคุณภาพที่สำคัญและมีประสิทธิภาพก็คือ การใช้วงจร PDCA เป็น เครื่องมือบริหารระบบคุณภาพ

P (Plan) เป็นองค์ประกอบแรกที่สำคัญที่สุด การวางระบบที่ดีจะต้องกำหนดขั้นตอน การทำงานเป็นกระบวนการ มาตรฐานแต่ละขั้นตอนมีวิธีการปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานและ การบันทึกการทำงานทุกขั้นตอนเป็นปัจจุบัน ข้อมูลจากบันทึกนี้จะนำไปสู่การตรวจสอบ ประเมิน ตนเอง และให้ผู้อื่นตรวจสอบได้เพราะข้อมูลที่ได้จะเป็นสารสนเทศที่จะสะท้อนให้เห็นคุณภาพ ตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ของระบบข้อย่อยนั้น หลาย ๆ ระบบย่อยก็จะเห็นคุณภาพรวมของโรงเรียน ทั้งหมด

D (Do) การดำเนินการตามแผนที่วางไว้ เป็นการปฏิบัติร่วมกันของทุกคน โดยฐาน โรงเรียนตามกระบวนการ วิธีการและบันทึก บุคคลที่รับผิดชอบในองค์กรต้องดำเนินการปฏิบัติ อย่างต่อเนื่อง

C (Check) การตรวจสอบ/ประเมินผลทบทวนระบบ เป็นการประเมินตนเองร่วมกัน ประเมิน หรือผลัดเปลี่ยนกันประเมินเพื่อเป็นการทบทวนการปฏิบัติงาน เป็นองค์ประกอบที่มี ความสำคัญและจำเป็นมากที่จะพัฒนาคุณภาพ

A (Action) การแก้ไขพัฒนาระบบ เป็นการนำผลการประเมินมาแก้ไขพัฒนาระบบ ซึ่งอาจแก้ไขพัฒนาในส่วนที่เป็นกระบวนการ

4. ทฤษฎีการบริหารองค์กรตามแนวปฏิบัติการทางสังคม (Social Action Theory)

วิชัย ต้นศิริ (2549 : 305-306) ได้กล่าวถึงทฤษฎีตามแนวปฏิบัติการทางสังคม มีความเชื่อ ว่ามนุษย์แต่ละคนมองโลกตามอัตวิสัย “ความจริงที่ปรากฏ” ได้รับการแปลความหมายตามทัศนคติ (อคติ) ของแต่ละบุคคล โลกแห่งความเป็นจริงมิได้ดำรงอยู่ในสภาวะ “วัตถุวิสัย” ฉะนั้นการ พิจารณาเป้าหมายขององค์กรว่าเป็นที่เข้าใจตรงกันของทุก ๆ คนนั้นเป็นไปได้ “เป้าหมาย” จะ ปรากฏเป็นจริงตามกระบวนการปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ที่มาทำงานร่วมกัน แนวคิดนี้ถือว่าการลงมือ ปฏิบัติการเท่านั้นจึงจะให้ความหมายที่แท้จริง และการแปลความหมายของแต่ละบุคคลจาก ประสบการณ์ของแต่ละบุคคลจึงเป็นประเด็นที่สำคัญ

ทฤษฎีการบริหารองค์กรตามแนวปฏิบัติการทางสังคม ได้ให้ความสำคัญต่อบทบาทของ ปัจเจกบุคคลในองค์กร และเน้นไปที่ “กระบวนการ” มากกว่าโครงสร้าง หรือกฎเกณฑ์ กฎระเบียบ

ตายตัว แต่กระบวนการปฏิสัมพันธ์ของสมาชิก และการแปลความหมายหรือความเข้าใจของสมาชิก จะเป็นประเด็นที่สำคัญ

วิโรจน์ สารรัตนะ (2553 ข : 22) กล่าวถึงทฤษฎีทางการบริหารที่นิยมใช้กันในปัจจุบัน เริ่มมีวิวัฒนาการมาตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 18 โดยเริ่มศึกษาตั้งแต่ยุคของนักบุกเบิกทางทฤษฎีระยะเริ่มแรก ก่อนที่จะก้าวเข้าสู่ยุคของการมีทฤษฎีทางการบริหารที่ชัดเจน โดยมีความมุ่งหวังว่า การศึกษาให้ทราบถึงวิวัฒนาการของทฤษฎีจะช่วยให้ผู้บริหารได้ทราบถึงสิ่งที่มีมาก่อนหน้าอัน จะช่วยให้เข้าใจสิ่งที่มีอยู่ในปัจจุบันได้กระจ่างขึ้น สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม และสามารถที่จะสร้างสรรค์หลักการหรือเทคนิควิธีการทางการบริหารใหม่ ๆ ของตนให้เกิดขึ้น จาก บริบทการบริหาร โรงเรียนเป็นฐานและความเป็นนิเทศบุคคลเช่นในปัจจุบัน สำหรับวิวัฒนาการ ของทฤษฎีทางการบริหารในระยะเริ่มแรก มีนักบุกเบิกทางทฤษฎีที่สำคัญดังนี้ คือ โอเวนส์ และ แบบเบจ และ โทน (Owens. 1771-1858, Babbage. 1792-1871, Towne. 1844-1924 ; อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตนะ. 2553 ข : 22) โดย โอเวนส์ เป็นนักประกอบการชาวอังกฤษ เป็นผู้ที่ทุ่มเทให้กับ แนวคิดการจัดสภาพการทำงานและความเป็นอยู่ของแรงงาน ซึ่งกล่าวกันว่าแม้เขาจะได้รับ การคัดค้านจากเจ้าของโรงงานรายอื่น ๆ และแม้จะไม่ประสบความสำเร็จในภายหลังแต่แนวคิดของ เขาก็ถือว่าก้าวหน้าเกินยุคสมัยนั้น และถือเป็นพื้นฐาน

เนื่องจากทฤษฎีทางการบริหารที่สนะดั้งเดิมจนถึงการบริหารที่สนะร่วมสมัยมีมาตั้งแต่ ต้นศตวรรษที่ 18 ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาทฤษฎีใหม่เกิดขึ้นมากมาย แต่ทฤษฎีการบริหารที่สนะ ดั้งเดิมก็ยังคงมีอิทธิพลต่อการบริหารการศึกษาในปัจจุบัน โดยจะขอวิเคราะห์การนำหน้าที่และ หลักการบริหารในยุคต่าง ๆ ไปใช้ในการบริหาร โรงเรียนในสมัยปัจจุบัน สรุปได้ดังนี้

1. หน้าที่ทางการบริหารของฟาโยล มี 5 หน้าที่ คือการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ การประสานงานและการควบคุม ส่วนกิวลิตและอูวิก มี 7 หน้าที่คือ การวางแผน การจัด องค์การ การจัดบุคลากร การสั่งการ การประสานงาน การรายงาน และการงบประมาณ ประยุกต์ใช้ ในปัจจุบัน คือ หน้าที่ทางการบริหารในปัจจุบัน มี 4 หน้าที่คือ การวางแผน การจัดองค์การ การนำ การควบคุมองค์การ
2. หลักการแบ่งงานกันทำประยุกต์ใช้ในปัจจุบัน คือ การแบ่งโครงสร้างเป็นฝ่าย ต่างๆ เช่น ฝ่ายบริหารวิชาการ ฝ่ายบริหารงบประมาณ ฝ่ายบริหารงานบุคคลและฝ่ายบริหารทั่วไป นอกจากนี้ยังแบ่งสายงานเป็นกลุ่มสาระต่าง ๆ เช่น กลุ่มสาระภาษาไทย กลุ่มสาระคณิตศาสตร์ ฯลฯ
3. หลักการอำนาจหน้าที่ในการบังคับบัญชา ประยุกต์ใช้ในปัจจุบันคือ ใช้ อำนาจ แบบมีส่วนร่วมแทนการใช้อำนาจเดี่ยวตามตำแหน่งทางราชการ

4. หลักการมีระเบียบวินัย ประยุกต์หลักการใช้ปัจจุบันคือ การมีระเบียบวินัยจากความรับผิดชอบในตนเอง ตามหลักการกระจายอำนาจ
5. หลักการเป็นเอกภาพในการบังคับบัญชา ประยุกต์หลักการใช้ปัจจุบันคือปรับเปลี่ยนจากการสั่งการเป็นภาวะผู้นำจากผู้บังคับบัญชา
6. หลักความเป็นเอกภาพในทิศทาง ประยุกต์หลักการใช้ปัจจุบันคือ มีเอกภาพในเชิงนโยบาย เพิ่มหลากหลาย
7. หลักการผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นผลประโยชน์องค์กร ประยุกต์หลักการใช้ปัจจุบันคือเน้นความรับผิดชอบต่อสังคมโดยการผลิตนักเรียนที่มีคุณภาพ
8. หลักความยุติธรรมต่อทั้งนายจ้างและลูกจ้าง ประยุกต์หลักการใช้ปัจจุบันคือ การมีคณะกรรมการสถานศึกษาดังกล่าวของผู้บริหาร การนำหลักการบริหารแบบเน้นผลงาน
9. หลักการรวมศูนย์อำนาจ ประยุกต์หลักการใช้ปัจจุบันคือ การปฏิรูปการศึกษาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
10. หลักการมีสายบังคับบัญชา ประยุกต์ใช้ในปัจจุบันคือ เปลี่ยนเป็นโครงสร้างจากแนวตั้งเป็นแนวราบ การบริหารงานเป็นทีม การสั่งการ โดยการสื่อสารสองทางและลักษณะเครือข่าย
11. หลักความเป็นระเบียบแบบแผน ประยุกต์ใช้ในปัจจุบัน คือ ความเป็นระเบียบแบบแผนตามมาตรฐานการปฏิบัติงานที่ร่วมกันกำหนดขึ้น
12. หลักความเป็นธรรม ประยุกต์ใช้ในปัจจุบัน คือ ประเมินผลการปฏิบัติงานตามการปฏิบัติงานจริง
13. หลักความมั่นคงในการทำงาน ประยุกต์ใช้ในปัจจุบัน คือ เป็นความมั่นคงแบบวิชาชีพ เน้นผลงานเป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพ
14. หลักความริเริ่มสร้างสรรค์ ประยุกต์ใช้ในปัจจุบัน คือ เน้นความเป็นผู้ริเริ่มสร้างสรรค์งานแปลกๆ ใหม่ ๆ ส่งเสริมการคิดนอกกรอบอย่างสร้างสรรค์
15. หลักความสามัคคีหรือความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ประยุกต์ใช้ในปัจจุบัน คือ การเน้นความสามัคคีที่เกิดจากแรงงูใจภายในมากกว่าถูกระเบียบ
16. หลักการมีกฎและระเบียบ ประยุกต์ใช้ในปัจจุบัน คือ เป็นกฎระเบียบที่สมาชิกร่วมกันกำหนด
17. หลักความไม่เป็นส่วนตัว ผู้บริหารต้องอยู่ภายใต้กฎระเบียบ ประยุกต์ใช้ในปัจจุบัน คือ ให้มีการดั่งกล่าวอำนาจในการใช้ระเบียบข้อบังคับจากหลักการมีส่วนร่วม

18. หลักการให้ความสำคัญกับปัจจัยเชิงใจ ประยุกต์ใช้ในปัจจุบัน คือ ใช้หลักการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน มีอำนาจร่วม การทำงานเป็นทีม

19. ทักษะต่อคนงานตามทฤษฎี Y ประยุกต์ใช้ในปัจจุบัน คือ ส่งเสริมการทำงานของบุคลากรโดยมีความเชื่อทุกคนมีศักยภาพ มีความรับผิดชอบ มีความคิดสร้างสรรค์

20. ตัดสินใจจากการใช้ตัวแบบทางคณิตศาสตร์และวิธีการเชิงสถิติ ประยุกต์ใช้ในปัจจุบัน คือ ใช้หลักการทางคณิตศาสตร์และวิธีการเชิงสถิติมาวิเคราะห์ข้อมูล เช่น โปรแกรม SPSS เป็นต้น

21. บริหารกระบวนการผลิตและการให้บริการขององค์กรให้มีประสิทธิภาพ ประยุกต์ใช้ในปัจจุบัน คือ ใช้กระบวนการผลิตไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดตารางการทำงาน การวางแผน การออกแบบ การประกันคุณภาพ ให้การบริหารมีประสิทธิภาพ

22. เน้นการออกแบบและการนำระบบข้อมูลสารสนเทศโดยอาศัยคอมพิวเตอร์มาใช้เพื่อการบริหาร ประยุกต์ใช้ในปัจจุบันคือ การใช้ระบบข้อมูลสารสนเทศมาใช้ในการบริหารงาน โดยใช้คอมพิวเตอร์มาใช้ เช่น โปรแกรม OBEC SMIS มาใช้ในการสรุปข้อมูลนักเรียน

23. การใช้การบริหารเชิงระบบ คือ ปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ ปัจจัยป้อนออก ประยุกต์ใช้ในปัจจุบัน คือ การใช้การบริหารเชิงระบบในการติดตามประเมินผลครบวงจร เช่น ปัจจัยป้อนเข้าสู่กระบวนการ สู่ปัจจัยป้อนออกหรือการใช้วงจร PDCA ในการบริหารงานและ

24. การบริหารโดยใช้หลักการเพื่อเป็นเงื่อนไขหรือแนวการบริหารในสถานการณ์นั้น ๆ ประยุกต์ใช้ในปัจจุบัน คือ การบริหารงานตามสถานการณ์ ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เหมาะสมตามสถานการณ์

กล่าวโดยสรุป แนวคิดทฤษฎีการบริหารองค์กร หมายถึง กรอบความคิดเชิงทฤษฎีที่พรรณนาถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบขององค์กรที่มีปฏิสัมพันธ์กันรวมถึงความเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมภายนอก ตลอดจนการให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาองค์กรให้สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทฤษฎีทางการบริหารในปัจจุบัน

ในปัจจุบันมีความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับทฤษฎีทางการบริหารการศึกษาดังนี้

1. การบริหารเชิงคุณภาพโดยรวม (Total Quality Management) นิยมเรียกกันสั้นๆ ว่า ทิวเอ็ม (TQM) การตื่นตัวด้านการดำเนินงานคุณภาพ ทำให้ผู้บริหารองค์กรต่างให้ความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพทั้งองค์กร การบริหารเชิงคุณภาพโดยรวม เป็นหลักการบริหารที่มีความหมายบูรณาการเข้ากับทุกส่วนขององค์กร เพื่อแก้ปัญหา สร้างคุณค่าเพิ่ม การควบคุมต้นทุน

การปรับโครงสร้างองค์กร และมีประโยชน์ต่อองค์กรอย่างมหาศาล การบริหารเชิงคุณภาพ โดยรวมเป็นทางเลือกและแนวทางในการปฏิบัติเพื่อช่วยให้ธุรกิจได้เปรียบในการแข่งขันและก้าวไปข้างหน้า

แนวคิดนี้มีวิวัฒนาการมาจากแนวคิดเรื่อง “คุณภาพ” จากการอธิบายแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับเรื่องคุณภาพของ โกสซ์และเควิส (สุคสวาสดี ประไพเพชร. 2551 : 98-102) ในหนังสือเรื่อง “Introduction to Total Quality” และในหนังสือเรื่อง “คู่มือกลุ่มควบคุมคุณภาพ หลักการพื้นฐานของกลุ่มสร้างคุณภาพงานในญี่ปุ่น” ลำดับเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพ ดังนี้ เมื่อปี ค.ศ.1903 เทเลอร์ ชาวสหรัฐอเมริกา ได้เริ่มสอนวิธีบริหารโรงงาน โดยใช้หลักทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของวิชาวิศวกรรมอุตสาหกรรม ต่อมาในปี ค.ศ. 1911 เทเลอร์ ได้ตีพิมพ์หนังสือ “The Principle of Scientific Management” และเป็นผู้ให้กำเนิดเทคนิคการศึกษา Time and Motion ต่อมาในปี ค.ศ. 1924 ดร. วอลเตอร์ เอ ชิวฮาร์ต แห่งบริษัทเบล เทล เทล โฟน (Bell Telephone) ได้เขียนตำราเรื่อง “การควบคุมสินค้าอุตสาหกรรมอย่างมีระบบ” ซึ่งเป็นการควบคุมสินค้าอย่างเป็นระบบและเผยแพร่แนวคิดเกี่ยวกับหลักในการควบคุมคุณภาพในหนังสือ “Economic Control of Quality of Manufactured Products” ในปี ค.ศ. 1931 ซึ่งเป็นการนำความรู้ทางสถิติมาใช้ควบคู่คุณภาพ

ต่อมาปี ค.ศ. 1940 เดมมิ่ง ได้นำเทคนิคการสุ่มตัวอย่างทางสถิติมาใช้ในการบริหารให้เกิดคุณภาพ ต่อมาในปี ค.ศ. 1950 เขาได้นำหลักการคุณภาพไปเผยแพร่ให้กับวิศวกรและคณะผู้บริหารระดับสูงของญี่ปุ่น และได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย นอกจากนี้เขายังได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับหลักการบริหารที่กำหนดเป็นความรับผิดชอบการบริหาร กำหนดวงจรเดมมิ่งและนโยบายคุณภาพ 14 ประการเพื่อพัฒนาคุณภาพงาน ได้แก่ สร้างปณิธานที่มุ่งมั่นในคุณภาพ นำปรัชญาใหม่ ๆ มาใช้ในการปรับปรุงคุณภาพ เน้นกระบวนการเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ สร้างความเชื่อถือนะชาจากคุณภาพ ปรับปรุงระบบการผลิตและการให้บริการอย่างต่อเนื่อง มีการอบรมและการพัฒนาบุคลากร สร้างภาวะความเป็นผู้นำกับสมาชิกในองค์กร ขจัดบรรยากาศแห่งความกลัว ทำงานด้วยความสุข ขจัดอุปสรรคความร่วมมือระหว่างหน่วยงานเพื่อความเป็นทีม ขจัดคำขวัญหรือคำชักชวนเพื่อให้ปรับปรุงคุณภาพที่ไม่เข้าใจคำว่าปรัชญาของคำว่าคุณภาพ ที่อาจเป็นสาเหตุให้คุณภาพและการผลิตตกต่ำเสียเอง ไม่ใช้มาตรฐานการทำงานและเป้าหมายเชิงปริมาณเพียงด้านเดียว แต่วัดคุณภาพอย่างชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้ ส่งเสริมพนักงานเกิดความภาคภูมิใจในผลงานและความสำเร็จ มีแผนงานให้การศึกษาและการพัฒนาตนเองและยึดถือการเปลี่ยนแปลงเป็นภารกิจแห่งตน

นอกจากนี้ วิโรจน์ สารรัตนะ (2553 ข : 69-73) ยังได้เสนอแนวคิดเพื่อการนำไปใช้ในโรงเรียนดังนี้ 1) กำหนดคุณภาพของผลผลิตของโรงเรียนด้วยหลักการมีส่วนร่วมให้เป็นเป้าหมายร่วม 2) กำหนดหลักการ 14 ประการเป็นกรอบการปฏิบัติงาน และ 3) ปฏิบัติงานตามวงจรของเดมมิง

จากการนำเสนอวงจรนี้ สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาที่ได้กล่าวถึงวงจรคุณภาพ 4 กระบวนการ หรือเรียกว่า วงจร PDCA ได้แก่ P= Plan = วางแผน หมายถึง ขั้นตอนการวางแผนเพื่อเลือกปัญหาตั้งเป้าหมายแก้ปัญหาและการวางแผนแก้ปัญหา D=Do = ปฏิบัติ หมายถึง ขั้นตอนการแก้ปัญหาและนำวิธีการแก้ปัญหาไปปฏิบัติ C=Check=การตรวจสอบ หมายถึง ขั้นตอนการเปรียบเทียบผลการแก้ปัญหา โดยเก็บข้อมูลก่อนและหลังแก้ไขมาดูว่าได้ผลอย่างไร ตรงตามเป้าหมายหรือไม่ A=Action = แก้ไข หมายถึง ขั้นตอนการนำวิธีแก้ปัญหาที่ได้ผลกำหนดเป็นมาตรฐาน เพื่อยึดถือปฏิบัติต่อไป เป็นการกำหนดมาตรการเพื่อกำจัดปัญหาให้หมดไปอย่างถาวร

นอกจากนี้ สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์ (2541 : 74-75) นำเสนอวัตถุประสงค์ที่สำคัญของการบริหารเชิงคุณภาพโดยรวม คือการปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินงานในทุก ๆ ด้านมีคุณภาพ ผลจากการทำงานที่มีคุณภาพ จะได้ผลิตภัณฑ์หรือบริการที่มีคุณภาพตามความต้องการ และความคาดหวังของลูกค้าหลักการสำคัญของการบริหารเชิงคุณภาพโดยรวม โดยสรุปมี 3 ประการคือ 1) การมุ่งความสำคัญของลูกค้า โดยผู้ปฏิบัติงานจะต้องระบุให้ชัดเจนว่างานแต่ละเรื่องใครเป็นลูกค้าหรือเป็นผู้ที่จะต้องนำผลที่ได้จากการทำงานของเราไปใช้และมุ่งทำให้บุคคลเหล่านั้นมีความพึงพอใจผลงานที่ได้รับ 2) การปรับปรุงกระบวนการทำงาน เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นจะต้องมีการปรับปรุงกระบวนการทำงานอยู่เสมอ มีวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติงาน โดยมีการวางแผน ดำเนินการแก้ปัญหา ตรวจสอบผลการแก้ปัญหา และนำวิธีการแก้ปัญหาที่ได้ผลไปกำหนดเป็นแนวปฏิบัติและ 3) การให้ทุกคนได้มีส่วนร่วม ในงานที่เป็นภาระหน้าที่ของหน่วยงานทุกคนต้องรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย และรับผิดชอบในผลการปฏิบัติงาน โดยรวมของทั้งหน่วยงานและขององค์การร่วมกัน องค์ประกอบหลักของบริหารเชิงคุณภาพโดยรวมที่สำคัญ ๆ ที่จะทำให้การนำบริหารเชิงคุณภาพโดยรวมไปใช้ให้บรรลุผลได้แก่ ภาวะผู้นำ การศึกษาและการฝึกอบรม โครงการที่เกื้อหนุน การติดต่อสื่อสาร การพิจารณาความดีความชอบ การใช้กระบวนการทางสถิติ หรือการวัดผลการปฏิบัติงาน และการทำงานเป็นทีม

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับบริหารเชิงคุณภาพโดยรวมโดยสรุปแล้วอาจกล่าวได้

วัตถุประสงค์ที่สำคัญของบริหารเชิงคุณภาพ โดยรวม คือการปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินงานในทุก ๆ ด้านมีคุณภาพผลจากการทำงานที่มีคุณภาพจะได้ผลิตภัณฑ์หรือบริการที่มีคุณภาพตามความต้องการและความคาดหวังของลูกค้า

ในส่วนของหลักการสำคัญของบริหารเชิงคุณภาพ โดยรวม สรุปได้ว่าประกอบด้วย หลักการสำคัญ 3 ประการคือ มุ่งให้ความสำคัญกับลูกค้า การปรับปรุงกระบวนการทำงาน ทุกคนมีส่วนร่วม ส่วนองค์ประกอบหลักบริหารเชิงคุณภาพ โดยรวมที่จะทำให้การนำบริหารเชิงคุณภาพ โดยรวมไปใช้ให้บรรลุผลสรุปได้ว่า ประกอบด้วยภาวะผู้นำ การศึกษาและการฝึกอบรม โครงสร้างที่สนับสนุน การติดต่อสื่อสาร การพิจารณาความชอบ การใช้กระบวนการทางสถิติ หรือการวัดผล การปฏิบัติงาน การทำงานเป็นทีม

2. การบริหาร โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) นิยมเรียกกันสั้น ๆ ว่า SBM คือแนวคิดทางการบริหารและการจัดการศึกษาที่มุ่งให้สถานศึกษาเป็นองค์กรหลักในการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ภายใต้กรอบของกฎหมายที่กำหนด โดยมีการกระจายอำนาจการตัดสินใจ ที่จะพัฒนานโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ของสถานศึกษาและร่วมมือดำเนินการทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป โดยบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างเท่าเทียมกัน โดยมุ่งเน้นผลผลิต ผลลัพธ์และผลกระทบที่เกิดกับผู้เรียนเป็นสำคัญ ภายใต้การมีส่วนร่วมและการตรวจสอบของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งแคทเวต ได้ให้ความหมายโรงเรียนเป็นฐานบริหารจัดการว่า เป็นการกระจายอำนาจไปยังโรงเรียนให้ตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากร (ได้แก่ ความรู้ เทคโนโลยี อำนาจหน้าที่ วัสดุครุภัณฑ์ บุคลากร เวลา และงบประมาณ) เป็นการกระจายอำนาจทางการบริหารจัดการมากกว่าเป็นอำนาจทางการเมือง และให้เกิดการตัดสินใจในระดับโรงเรียน ภายใต้กรอบนโยบายของท้องถิ่นและของรัฐ ในขณะที่เดียวกัน โรงเรียนยังมีความรับผิดชอบที่จะตรวจสอบได้ในการใช้ทรัพยากรที่จัดสรรให้ ซึ่งสอดคล้องกับ วิโรจน์ สารรัตนะ (2553 ก : 71-72) ที่นำเสนอเรื่อง การบริหาร โรงเรียนเป็นฐาน เป็นยุทธศาสตร์การบริหารที่เชื่อว่า ความมีประสิทธิภาพของโรงเรียน ไม่อาจจะเกิดขึ้นได้จากวิธีการสั่งการและการควบคุมแบบบนสู่ล่าง จากภายนอกสู่ภายใน แต่จะเกิดขึ้นจากภายใน โรงเรียนแต่ละแห่งเอง มีการกระจายอำนาจการตัดสินใจ เรื่องสำคัญ จากส่วนกลางให้แก่โรงเรียนและมีการส่งเสริมให้มีการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม โดยสรุปแล้ว การบริหาร โรงเรียนเป็นฐาน หมายถึง การบริหารจัดการ โรงเรียนที่สอดคล้องกับคุณลักษณะและความต้องการของโรงเรียน นั่นคือ สมาชิกโรงเรียน อันได้แก่คณะกรรมการการบริหาร โรงเรียน ผู้บริหาร โรงเรียน ครู พ่อแม่ผู้ปกครอง นักเรียน ตลอดจนสมาชิกชุมชน และองค์กรอื่น ๆ มารวมพลังกันอย่างเต็มที่รับผิดชอบต่อการใช้ทรัพยากรและแก้ปัญหา ตลอดจนดำเนินการเพื่อพัฒนา กิจกรรมด้านการจัดการศึกษาของโรงเรียนในระยะสั้นและระยะยาว จากที่นำเสนอมาทั้งหมด

สามารถสรุปได้ดังนี้ การบริหาร โรงเรียนเป็นฐาน คือ แนวคิดทางการบริหารและการจัดการศึกษาที่มุ่งให้สถานศึกษามีอิสระในการบริหารวิชาการ บุคลากร งบประมาณ และการบริหารทั่วไปภายใต้กฎหมายที่กำหนด ประกอบด้วย การกระจายอำนาจ ในการตัดสินใจด้านวิชาการ (หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน) งานบุคลากร การบริหารงบประมาณ และการบริหารทั่วไป การพัฒนาระบบสารสนเทศ โดยการกระจายสารสนเทศจากส่วนกลางสู่เขตพื้นที่และสถานศึกษา รวมทั้งจากผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองชุมชน และนักเรียน การพัฒนาความรู้และทักษะ ความรู้และทักษะในการวางแผน ภาวะผู้นำและเทคนิควิธีการทำงานอื่น ๆ การสร้างแรงจูงใจ ให้สถานศึกษามีอิสระในการสร้างแรงจูงใจให้กับบุคคลที่เกี่ยวข้องและการมีส่วนร่วม ให้สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (เขตพื้นที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียน) มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการบริหารและการจัดการศึกษา (สุคตวาสดี ประไพเพชร, 2551 : 104)

สรุปแนวคิดพื้นฐานของการบริหาร โรงเรียนเป็นฐาน อำนาจการบริหารจัดการที่กระทำโดยส่วนกลางจะต้องกระจายอำนาจให้โรงเรียนแต่ละ โรงเรียน ทั้งนี้เพราะคุณภาพการบริหารจัดการเรียนการสอน กิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนจะบรรลุได้ก็โดยอาศัยการตัดสินใจของผู้ที่อยู่ใกล้ชิด มีความรู้ดีที่สุดเกี่ยวกับโรงเรียนและนักเรียนการเปลี่ยนแปลงเป็นนิรันดร์ ดังนั้น โรงเรียนจึงจำเป็นต้องมีความยืดหยุ่นและมีความรับผิดชอบมากขึ้น การบริหารจัดการระดับสูง ไม่สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาได้ และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจากคณะบุคคลหลายฝ่ายจะมีผลดีกว่าทั้งในด้านความรับผิดชอบมุ่งมั่นและขวัญกำลังใจ

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น การใช้โรงเรียนเป็นฐานในการบริหารจัดการ ทำให้เพิ่มศักยภาพในการตัดสินใจในการบริหารจัดการ โรงเรียนในประเด็นต่าง ๆ อย่างมีคุณภาพ โดยมีองค์ประกอบของโรงเรียนเป็นฐานบริหารจัดการ 3 ประการ ดังนี้ (Reynolds : 1997 : 201-202 ; อ้างถึงใน สุคตวาสดี ประไพเพชร, 2551 : 105) 1) การกระจายอำนาจให้โรงเรียนแต่ละ โรงเรียนเพื่อให้มีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการเรียนการสอนในโรงเรียนรวมถึงการจัดบุคลากร การบริหารงบประมาณและแผนงาน โครงการตรวจสอบและการรายงาน 2) กระบวนการตัดสินใจต้องยึดหลักการตัดสินใจร่วม โดยทีมงานบริหารอันได้แก่ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและบางครั้งรวมนักเรียนและสมาชิกชุมชนด้วย 3) คาดหวังว่า โรงเรียนเป็นฐานบริหารจัดการจะเสริมสร้างภาวะผู้นำระดับ โรงเรียนเพื่อร่วมพลังในการพัฒนา

จากแนวคิดพื้นฐานสู่องค์ประกอบของการบริหาร โรงเรียนเป็นฐาน ทำให้มองเห็นประเด็นในการนำแนวทางนี้ไปเป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิรูปโรงเรียนเพราะเป็นการเปลี่ยน

การกระทำหรือพฤติกรรมจากกระบวนทัศน์เก่าสู่กระบวนทัศน์ใหม่ โดยเป็นการบริหารโรงเรียนที่แตกต่างจากการบริหาร โรงเรียนแบบดั้งเดิมซึ่งเป็นการบริหารจัดการ โรงเรียนจากภายนอก โดยมี ความแตกต่างระหว่างการบริหาร โรงเรียนเป็นฐานกับการบริหารจัดการ โรงเรียนจากภายนอก

เชนจ์ (Cheng. 1993 : 6-8) ได้กล่าวถึงหลักการบริหาร โรงเรียนเป็นฐาน โดยยึดทฤษฎี และหลักการในการดำเนินการ ดังนี้หลักคุณลักษณะ คือ มีวิธีการหรือแนวทางมากมายและหลากหลายที่จะนำมาใช้ดำเนินการเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายการศึกษา การยืดหยุ่น เป็นเรื่องสำคัญและจำเป็น โรงเรียนมีความชอบธรรมเต็มที่ในอันที่จะขับเคลื่อน พัฒนาและดำเนินงานด้วยยุทธศาสตร์ของตนเองในการจัดการเรียนการสอน และบริหาร โรงเรียนด้วยพวกเขาเองอย่างมีประสิทธิภาพ หลักการกระจายอำนาจ เมื่อสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปจะส่งผลกระทบต่อให้การบริหารจัดการ โรงเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีความยุ่งยากและเพิ่มปัญหามากขึ้น ดังนั้นการกระจายอำนาจให้โรงเรียน จะทำให้โรงเรียนมีพลังอำนาจและรับผิดชอบในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น หลักระบบบริหารจัดการตนเอง ด้วยหลักการทั้งสองดังที่กล่าวแล้ว จำเป็นต้องอาศัยการริเริ่มและความคิดสร้างสรรค์ของสมาชิกโรงเรียนในการทำหน้าที่และเพิ่มพูนคุณภาพการศึกษา ฉะนั้นเป้าหมายของการบริหาร โรงเรียนเป็นฐาน ก็เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมที่สมาชิกของโรงเรียนจะมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง ร่วมกันพัฒนาศักยภาพ ความริเริ่มและความสามารถเพื่อเป็นพลังสร้างคุณภาพการศึกษาและพัฒนา โรงเรียน

นอกจากนี้เชนจ์ (Cheng. 1993 : 11-12) ยังกล่าวถึงหลักการบริหารจัดการ โรงเรียนจากภายนอก โดยยึดทฤษฎีและหลักการในการดำเนินการดังนี้ 1) หลักมาตรฐาน โครงสร้าง การบริหารจัดการยึดรูปแบบราชการ เน้น โครงสร้างและหน้าที่ขององค์การและยึดมาตรฐานเป็นแนวปฏิบัติ โดยเชื่อว่า การกำหนดมาตรฐานและขั้นตอนการทำงานจะนำไปสู่ผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย 2) หลักการรวมศูนย์อำนาจ การควบคุมอำนาจจากศูนย์กลางจะทำให้โรงเรียนดำเนินการตามโครงสร้างและขั้นตอนการปฏิบัติงานที่กำหนดไว้ สามารถหลีกเลี่ยงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ 3) หลักดำเนินการตามระบบ โรงเรียนดำเนินการบริหารจัดการตามแนวปฏิบัติของกฎระเบียบที่ศูนย์กลางได้กำหนดไว้แล้ว โรงเรียนเปรียบเสมือนเครื่องมือสนองนโยบายและจุดมุ่งหมายการศึกษา นั่นคือ เป็นการดำเนินการตามระบบที่กำหนดไว้แล้ว โรงเรียนขาดการริเริ่มและร่วมรับผิดชอบการปรับปรุงหรือแก้ปัญหา พัฒนา ต้องอาศัยจากภายนอก และ 4) หลักการควบคุมด้วยโครงสร้าง โครงสร้างการบริหารเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการบริหารจัดการ ถ้าโครงสร้างชัดเจนการบริหารจัดการก็ย่อมจะประสบผลสำเร็จ การพัฒนา การแก้ปัญหาจะเกิดขึ้นจากภายนอกเป็น

ฝ่ายกำหนดและติดตาม ใช้ขั้นตอนการปฏิบัติงานลดหลั่นเป็นระดับ เป็นกลไกควบคุมและตรวจสอบ

จากข้อมูลที่ได้ทั้งหมด สามารถนำมาเปรียบเทียบข้อแตกต่างระหว่างการบริหารจัดการโรงเรียนเป็นฐานและการบริหารจัดการโรงเรียนจากภายนอก (ถวิล มาตรฐาน, 2545 : 78-80) สรุปได้ดังนี้ รูปแบบการบริหาร สมมุติฐานการศึกษา การบริหารจัดการ โรงเรียนเป็นฐาน เป้าหมายมากมายหลากหลาย สภาพแวดล้อมการศึกษา ซับซ้อน เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ไม่คงที่ ต้องการการปฏิรูปการศึกษา มุ่งเน้นประสิทธิผลและปรับปรุงประยุกต์ให้ทันเหตุการณ์และมุ่งเน้นคุณภาพ การบริหารจัดการ โรงเรียนจากภายนอก รูปแบบการบริหาร เน้นเป้าหมายหมวดหมู่ที่เป็นแกนกลาง มีจำนวนน้อย สภาพแวดล้อมการศึกษา ไม่ซับซ้อนและค่อนข้างนิ่ง ไม่เปลี่ยนแปลงไม่จำเป็นต้องปฏิรูปการศึกษามุ่งกำหนดมาตรฐานและเสถียรภาพมั่นคงและมุ่งเน้นปริมาณหลักสูตรที่ใช้ การบริหารจัดการ การบริหารจัดการ โรงเรียนเป็นฐาน จะใช้วิธีการหลากหลายเป็นเครื่องมือสู่เป้าหมาย หลักสูตรคุณภาพ เน้นการกระจายอำนาจ ปัญหาเกิดขึ้นที่ใดที่นั่นเป็นผู้แก้ไขให้ทันเวลา มุ่งประสิทธิภาพและใช้กระบวนการแก้ปัญหาหลักระบบบริหารจัดการตนเอง เน้นการจัดการตนเอง มุ่งประโยชน์อย่างกระตือรือร้นรับผิดชอบเต็มที่ หลักสูตรริเริ่มพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยตนเองและสมาชิกของ โรงเรียนมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางหลักสูตรที่ใช้การบริหารจัดการ การบริหารจัดการ โรงเรียนจากภายนอก จะเน้นหลักมาตรฐาน โครงสร้าง ยึดมาตรฐานและขั้นตอนการปฏิบัติเป็นเครื่องมือ ไปสู่เป้าหมาย เน้นการสรุปเป็นกฎเกณฑ์หลักการรวมศูนย์อำนาจ ควบคุมอย่างเข้มข้นเพื่อป้องกัน ไม่ให้เกิดปัญหา ควบคุมด้วยขั้นตอนการปฏิบัติงาน หลักดำเนินการตามระบบ เน้น ควบคุมจากภายนอก ขอมรับ โดยคุณูฎี ไม่พร้อมที่จะให้ตรวจสอบหลักควบคุมด้วย โครงสร้าง รับการนิเทศชี้แนะจากบุคคลหรือหน่วยงานภายนอก กำจัดการมีส่วนร่วมยึดระบบราชการ

นอกจากนี้ วิโรจน์ สารรัตนะ (2553 ข : 73) ยังได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนเป็นฐานว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด เกี่ยวกับความเป็น "อิสระ" การได้รับ "ปลดปล่อย" และ "ความเป็นตัวของตัวเอง" ไม่ใช่เทคนิค และไม่ใช่วิธีการที่จะอธิบายได้อย่างเป็นขั้นเป็นตอน ดังนั้นสิ่งที่จะอธิบายถึงลักษณะของการบริหาร โรงเรียนเป็นฐานคือ "การเพิ่ม" ระดับของการกระทำหรือพฤติกรรมในสิ่งต่าง ๆ ตามกระบวนการทัศน์ใหม่ทางการบริหารขณะเดียวกันก็ "ลด" ระดับของการกระทำหรือพฤติกรรมในสิ่งต่าง ๆ ตามกระบวนการทัศน์เก่าทางการบริหารลง โดยสรุปหน้าที่ทางการบริหาร หมายถึง คุณภาพของผลลัพธ์ที่คาดหวัง โดยมีหลักการคือเปลี่ยนการกระทำหรือพฤติกรรมจากกระบวนการทัศน์เก่าสู่กระบวนการทัศน์ใหม่

กล่าวโดยสรุป แนวคิดทางการบริหารและการจัดการศึกษาที่มุ่งให้สถานศึกษาเป็นองค์กรหลักในการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ภายใต้กรอบของกฎหมายที่กำหนด โดยมีการกระจายอำนาจการตัดสินใจที่จะพัฒนานโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ของสถานศึกษาและร่วมมือดำเนินการ ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป โดยบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างเท่าเทียมกัน โดยมุ่งเน้นผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ ภายใต้การมีส่วนร่วมและการตรวจสอบของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นต้น

3. การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (หลักธรรมาภิบาล : Good Governance)

คำว่า Good Governance เริ่มใช้กันมาเมื่อประมาณ 20 กว่าปีที่ผ่านมาโดยปรากฏในธนาคารโลก เมื่อปี ค. ศ. 1989 เมื่อแนวความคิด Good Governance เข้ามาในประเทศไทยช่วงปี พ. ศ. 2540 โดยมีนักวิชาการหลายท่านได้แปลความหมายของคำว่า Good Governance โดยเสนอใช้คำว่า “กลไกประชาธิปไตย” “ประชาธิปไตย” “ธรรมรัฐ” จนในปัจจุบันนิยมใช้คำว่า “ธรรมาภิบาล” โดย ชีรยุทธ บุญมี (ชีรยุทธ บุญมี. 2546 : 18 ; อ้างถึงใน สุดสวัสดิ์ ประไพเพชร. 2551 : 109) ให้ความหมายว่า คือ การบริหารจัดการประเทศที่ดีในทุก ๆ ด้านและทุก ๆ ระดับ การบริหารจัดการที่ดีดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีหลักคิดว่าทั้งประชาชน ข้าราชการ ผู้บริหารประเทศ เป็นหุ้นส่วนกันในการกำหนดชะตากรรมประเทศ แต่การเป็นหุ้นส่วนไม่ใช่หลักประกันว่าจะเกิดธรรมรัฐหรือ Good Governance ยังต้องหมายถึง การมีกฎเกณฑ์กติกาที่จะให้เกิดความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ประสิทธิภาพ ความเป็นธรรม และการมีส่วนร่วมของสังคมในการกำหนดนโยบาย บริหาร ตรวจสอบ ประเมินผลอย่างจริงจัง ส่วนหน่วยงานสังกัดสหประชาชาติ (United Nation Development Program) ได้นิยามความหมายของคำว่า Good Governance หรือ ธรรมาภิบาล คือ การใช้อำนาจทางการเมือง การบริหารและเศรษฐกิจในการดำเนินการกิจ กิจกรรมต่าง ๆ ของประเทศในทุกๆระดับ โดยมีกลไก กระบวนการ สถานบันซึ่งประชาชนและกลุ่มต่าง ๆ สามารถแสดงออกถึงความต้องการผลประโยชน์ การใช้สิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย การประสาน ประนีประนอมความแตกต่างโดยผ่านกลไก กระบวนการและสถาบันเหล่านั้น นอกจากนี้เมื่อรัฐบาลดำริที่จะนำแนวคิดเรื่องนี้มาใช้ในราชการไทย จึงได้ประกาศเป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี โดยใช้คำว่า ระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล สถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล หมายถึง โรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาที่กฎหมายยอมรับให้สามารถกระทำการต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ภายในขอบเขตวัตถุประสงค์ มีสิทธิและหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายอื่น ซึ่งกำหนดสิทธิและหน้าที่ของสถานศึกษาไว้เป็นการเฉพาะ ในการบริหารจัดการของสถานศึกษาซึ่งมีหน้าที่ให้บริการ

การศึกษาแก่ประชาชนและเป็นสถานศึกษาของรัฐ จึงต้องนำหลักการว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า “ธรรมภิบาล” มาบูรณาการในการบริหาร และการจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียนในฐานะที่เป็นนิติบุคคลด้วยหลักการดังกล่าว ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า โดยหลักธรรมมาภิบาลอาจบูรณาการเข้ากับการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา ซึ่งได้แก่ ด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารทั่วไป มีเป้าหมายในการจัดการศึกษา คือทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี เก่ง และมีความสุข

นอกจากนี้ วิโรจน์ สารรัตนะ (2553 ข : 74-75) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลมี 2 ประการ คือ เพื่อให้สถานศึกษาจัดการศึกษาอย่างเป็นอิสระ คล่องตัว ให้สามารถบริหารจัดการศึกษาได้สะดวก รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ ตามหลักการกระจายอำนาจและการบริหารโรงเรียนเป็นฐาน และเพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ประกอบด้วยหลักพื้นฐาน 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า

4. เทคนิคการประเมินผลแบบสมดุล (Balanced Score Card)

ปัจจุบันนี้ถ้าหากองค์กรใด ไม่มีการจัดทำในเรื่องการประเมินองค์กรแบบสมดุล (The Balanced Score Card : BSC) และดัชนีวัดผลสำเร็จของธุรกิจก็ถือว่าค่อนข้างล่าช้าหลัง (สุขุม เฉลยทรัพย์ . 2549 : 53) สาเหตุที่แนวคิดของการประเมินผลแบบสมดุลและตัวชี้วัดความสำเร็จ (Balanced Score Card : BSC) & (Key Performance Indicator : KPI) ซึ่งคาร์เพนและนิวตัน (Kaplan & Norton. 2006 : 304-306) นำมาเผยแพร่และโด่งดังไปทั่วโลกตั้งแต่ปี 1992 นั้น เป็นเพราะเครื่องมือทางระบบวัดผลกลยุทธ์ที่สามารถวัดผลได้อย่างแท้จริง มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมานับศตวรรษ และได้รับการยอมรับ นำไปสู่การใช้กันอย่างกว้างขวาง และสามารถขยายไปสู่การวัดได้ทุกระดับขององค์กรและทุกประเภทของธุรกิจ ซึ่งจากการเริ่มต้นในต้นทศวรรษที่ 1990 คาร์เพนและนิวตัน ได้พัฒนาแนวคิดหรือเทคนิคการประเมินผลองค์กรในมุมมองสี่ด้านที่สมดุลกัน คือ ด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการบริหารภายใน และด้านการเรียนรู้และการพัฒนาของบุคลากร ซึ่งการจัดทำการประเมินผลแบบสมดุลในระยะปัจจุบันจึงมีขั้นตอนการดำเนินงานเกี่ยวกับการกำหนดวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์องค์กรเพื่อนำไปปฏิบัติ ดังนี้ จัดทำยุทธศาสตร์องค์กร โดยการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในองค์กร โดยอาศัยเทคนิคการวิเคราะห์

องค์การ เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์หลักที่สอดคล้องและเป็นเหตุเป็นผลกับวัตถุประสงค์การพัฒนา จัดทำแผนที่ยุทธศาสตร์องค์การเพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของวัตถุประสงค์ การพัฒนาภายใต้มุมมองทั้งสี่ด้าน คือ ด้านนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้านกระบวนการบริหาร ภายใน ด้านการเงินและงบประมาณ ด้านการเรียนรู้และพัฒนาบุคลากร กำหนดตัวชี้วัดผลสำเร็จที่สำคัญ สภาพ ที่เป็นอยู่ เป้าหมาย และแผนงาน โครงการกิจกรรมของแต่ละวัตถุประสงค์ นำเอา วัตถุประสงค์ คัชনীชีวัด เป้าหมาย แผนงาน โครงการ ไปสู่การปฏิบัติ โดยมีการประเมินผลระหว่าง การดำเนินงานเป็นระยะๆ และมีการประเมินผลสรุปรวมเมื่อสิ้นสุดการดำเนินงาน โดยการ ประเมินผลสรุปรวมควรทำทั้งในระดับของแต่ละวัตถุประสงค์ แต่ละมุมมองและภาพรวมทุก มุมมองและการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อนำผลที่ได้จากการประเมินไปใช้ประกอบการตัดสินใจใน การจัดทำแผนยุทธศาสตร์องค์การในระยะต่อไป

นอกจากนี้สุชุม เกลยทรัพย์ (2549 : 48) ยังได้นำเสนอเกี่ยวกับเทคนิคการประเมินผลแบบ สมดุลว่าเป็นระบบหรือกระบวนการในการบริหารชนิดหนึ่งที่อาศัยกำหนดตัวชี้วัด หรือคัชনীวัด ผลสำเร็จของธุรกิจ แสดงผลการดำเนินงานว่าผลการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ขององค์การเป็น อย่างไร เพื่อที่จะหาข้อพร่องและพัฒนาองค์กร ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพมาก ขึ้น โดยตัวชี้วัดแต่ละตัวจะเป็นตัวบอกการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานหรือตัวเปรียบเทียบผลการ ดำเนินงาน เพื่อให้ทราบว่าการดำเนินงานนั้นเป็นไปตามมาตรฐานที่ได้กำหนดไว้หรือไม่

การกระจายอำนาจจะนำไปสู่คุณภาพการศึกษาประสบผลสำเร็จ โรงเรียนที่มีคุณภาพดีคือ ดีทุกมาตรฐาน มีจำนวน 8,000 โรงเรียน สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) เสนอว่า กระทรวงศึกษาธิการ ควรมีการกระจายอำนาจให้โรงเรียนเหล่านี้ก่อน ต้องค่อยเป็นค่อยไปตามเหตุผล ไม่ว่าจะเป็นด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารบุคคล ด้าน บริหารทั่วไป ดังนั้น สถานศึกษาควรมีการจัดการตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งหลักการนี้สถานศึกษา น่าจะมีง่ายกว่าองค์กรทุกประเภทและทำให้เป็นองค์กรเรียนรู้ สถานศึกษาควรมีการบริหารจัดการ แบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ. ศ. 2542 และ มีการบริหารที่ไม่ใช่แบบองค์เดียวแต่เป็นองค์คณะบุคคลที่มีผู้นำเป็นประชาธิปไตย พร้อมรับ คำแนะนำทั้งหลายทั้งปวง จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการศึกษา

(สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). 2550 : 5)

นอกจากนี้ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน) (2550 : 5-6) ยังได้กล่าวไว้ว่า การบริหารจัดการคุณภาพคือ การบริหารให้สมดุล แนวคิดการบริหาร จัดการให้สมดุล คือ การทำวิสัยทัศน์ให้ชัดเจน ทำอย่างไรให้วิสัยทัศน์ออกมาเป็นรูปธรรม โยงกับ

หลักสูตรอย่างไร อันนี้เป็นประเด็นสำคัญทำให้เกิดแนวทางการบริหาร โดยเทคนิคการประเมินผลแบบสมดุลหรือการบริหารจัดการให้สมดุล 4 มิติ

มิติที่ 1 คือ ทำอย่างไรให้ผู้รับบริการพึงพอใจ มาตรฐานคือการทำให้ผู้รับบริการพึงพอใจ คือ เด็ก ผู้ปกครอง รัฐบาล ประชาชน สื่อมวลชน ครู อาจารย์ โดยบริหารให้เกิดความพึงพอใจกับทุกระดับ แต่ต้องระมัดระวังเหมือนกันว่าเป็นความพึงพอใจของใคร ถ้าคนกลุ่มนั้นไม่ได้มาตรฐานถ้าไปให้ความสนใจมากก็ไม่เกิดประโยชน์

มิติที่ 2 คือ เรื่องการเงิน เราต้องเข้าใจว่า การบริหารการเงิน ต้องเติมคำว่างประมาณด้วย ถ้าพูดเรื่องการเงินอย่างเดียวจะไปเน้นเรื่องผลกำไร แต่การศึกษาไม่ได้เน้นเรื่องผลกำไร โรงเรียนเป็นองค์กรที่ไม่หวังผลกำไร ดังนั้น ในประเด็นนี้ก็ต้องคำนึงถึงเรื่องการใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า

มิติที่ 3 คือ การบริหารจัดการ จะทำอย่างไรให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ บริหารตามมิติการบริหาร โรงเรียนแบบมีส่วนร่วม บริหารเป็นองค์กรคณะบุคคล แผนกลยุทธ์ ประเด็นของการดำเนินการอย่างประกันคุณภาพ โปร่งใสตรวจสอบได้ เป็นมุมมองของเทคนิคการประเมินผลแบบสมดุล

มิติที่ 4 คือ การเรียนรู้และนวัตกรรม สถานศึกษาน่าจะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ พัฒนาโรงเรียนด้วยตนเอง ซึ่งบางทีเราลืมเพราะเราพัฒนาคนใน โรงเรียน แต่เราลืมพัฒนาโรงเรียน จึงต้องพัฒนาระบบของสถาบันเองให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

ในแต่ละมิติจะมีเป้าหมาย กลยุทธ์ ตัวขับเคลื่อน ตัวชี้วัด สอดคล้องกับสิ่งที่โรงเรียนดำเนินการอยู่ การบริหารยุคนี้ต้องยึดมาตรฐานเป็นหลัก เชื่อมโยงวิสัยทัศน์ มาตรฐานมาเป็น 4 มุมมอง และภายใต้ 4 มุมมอง ควรมีกลยุทธ์การดำเนินการ การขับเคลื่อน ตัวชี้วัด เกณฑ์การประเมิน สามารถนำเรื่องการบริหารจัดการให้สมดุลไปบูรณาการกับการบริหารโรงเรียนเป็นฐาน และการบริหารที่ยึดมาตรฐานได้อย่างดี

ตัวชี้วัด หมายถึงเครื่องมือหรือดัชนีที่ใช้ในการวัดหรือประเมินว่าผลการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ เช่น ถ้าผู้บริหารต้องการที่จะวัดความสามารถในการหากำไรขององค์กร ตัวชี้วัดที่ใช้คือ ผลตอบแทนจากการลงทุน ถ้าต้องการที่จะวัดกระบวนการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ ตัวชี้วัดที่ใช้ก็คือจำนวนของเสียที่เกิดขึ้นในการผลิต เป็นต้น ผู้บริหารในแต่ละองค์กรจึงควรบริหารจัดการ โดยการนำตัวชี้วัดมาใช้กำหนดมาตรฐานในกระบวนการทำงานแต่ละด้าน เพื่อที่จะได้แก้ไขและปรับปรุงจุดที่บกพร่องหรือปรับเปลี่ยนการดำเนินกลยุทธ์การทำงานให้ได้ประสิทธิผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้

5. ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Performance Based Budgeting : SPBB)

มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาระบบบริหารจัดการทรัพยากร โดยมุ่งเน้นผลสำเร็จของงานเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนหรือผู้รับบริการ ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม สามารถวัดผลสำเร็จของการดำเนินงาน เชื่อมโยงกับการบริหารทรัพยากรได้ (กรมสามัญศึกษา, 2544 : 62) โดยมีแนวคิดสำคัญ 3 เรื่องคือ 1) เป็นการเปรียบเทียบงบประมาณเพื่อให้รัฐบาลสามารถใช้วิธีการและกระบวนการงบประมาณให้เป็นเครื่องมือในการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดผลสำเร็จตามนโยบายและให้เห็นผลประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับจากการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาล 2) เป็นการมุ่งหวังให้เกิดการใช้จ่ายงบประมาณที่คำนึงถึงความโปร่งใส มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล 3) เป็นการมอบความคล่องตัวในการจัดทำและบริหารงบประมาณให้กับผู้ปฏิบัติ ในขณะที่หน่วยปฏิบัติต้องแสดงความรับผิดชอบ จากการใช้จ่ายงบประมาณเพื่อให้เกิดผลงานตามยุทธศาสตร์ สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน โดยผ่านระบบตรวจสอบผลการปฏิบัติงานที่รวดเร็ว ทันสมัย

นอกจากนี้ กรมสามัญศึกษา (2544 : 63) ยังได้กล่าวถึงหลักในการจัดทำงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานที่สำคัญ 15 หลักการ ดังนี้คือ 1) ลดการควบคุมจากหน่วยงานที่ส่วนกลาง ส่งเสริมให้เกิดการบริหารที่คล่องตัวสนองต่อความต้องการของหน่วยงานที่ได้รับงบประมาณ 2) ลดขั้นตอนในการอนุมัติจ่าย 3) ให้ความสำคัญกับการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ 4) กระตุ้นเรื่องประสิทธิผลของหน่วยงานให้เป็นไปตามผลลัพธ์ที่กำหนดไว้ 5) กระตุ้นเรื่องประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของหน่วยงานบรรลุผลลัพธ์ให้สูงขึ้น โดยเสียค่าใช้จ่ายเท่าเดิม 6) ปรับเปลี่ยนงบประมาณจากแผนงานที่ไม่ก่อให้เกิดผลลัพธ์ไปสู่ผลงานที่ก่อให้เกิดผลลัพธ์ 7) เน้นผลผลิตมากกว่าทรัพยากรที่ใช้ 8) ใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นตัวชี้นำเป้าหมายของนโยบายของหน่วยงาน 9) กำหนดทิศทางการยุทธศาสตร์มากกว่า 1 ปีงบประมาณ โดยทั่วไปนิยมใช้ 3 ปีงบประมาณ 10) เลือกระบบผลผลิตที่จะทำให้ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจ 11) เน้นผลผลิต ผลลัพธ์ของการดำเนินงาน ความพอใจของผู้รับบริการ การเสร็จทันเวลา ต้นทุนต่อหน่วย และประสิทธิผล 12) การกำหนดรายจ่ายในวงเงินที่จำกัด 13) การเปลี่ยนแปลงการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการได้รับผลตอบแทนที่สูงกว่า 14) เปลี่ยนวัฒนธรรมจากการทำงานตามข้อบังคับเป็นทำตามพันธกิจของหน่วยงาน และ 15) ลดกระบวนการทำงานเพื่อความคล่องตัวในการบริหารงบประมาณแต่เพิ่มความรับผิดชอบต่อผลผลิตและผลลัพธ์

นอกจากนี้ กรมสามัญศึกษา (2544 : 64-65) ได้ให้คำนิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับระบบงบประมาณที่มุ่งเน้นผลงานดังนี้ ได้แก่

พันธกิจ คือข้อความที่ชัดเจนของจุดมุ่งหมายหลักของส่วนราชการในปัจจุบันและอนาคต
 ผลผลิต คือสิ่งของหรือบริการที่เป็นรูปธรรมหรือรับรู้ได้ ที่จัดทำหรือผลิตโดยหน่วยงาน
 ของรัฐ เพื่อให้บุคคลภายนอกได้ใช้ประโยชน์ ซึ่งความหมายของผลผลิต คือ การตอบคำถามที่ว่า
 ได้รับอะไรจากการดำเนินงานของรัฐบาล

ผลลัพธ์ หมายถึง ผลประโยชน์ที่ได้จากผลผลิตและผลกระทบที่มีต่อชุมชนและ
 สิ่งแวดล้อมจากการใช้ประโยชน์จากสินค้าและบริการที่จัดทำหรือผลิตขึ้น โดยหน่วยงานของรัฐ
 ซึ่งความหมายของผลลัพธ์ คือ การตอบคำถามที่ว่าทำไมจึงมีการดำเนินการเพื่อให้ได้ผลผลิตนั้น

การวัดผลการดำเนินงาน คือ การกำหนดการตรวจวัดความสำเร็จของผลผลิตและผลลัพธ์
 โดยทั่วไปหน่วยในการตรวจวัดที่เหมาะสม ควรครอบคลุมทั้งปริมาณ คุณภาพ ค่าใช้จ่าย เวลาที่ใช้
 ในการดำเนินการและประสิทธิผล

ตัวชี้ประสิทธิภาพหรือต้นทุน คือ การสร้างผลผลิตให้บริการภายในต้นทุนต่ำที่สุดที่
 สามารถทำได้

ประสิทธิผล คือ รายงานที่แสดงว่าผลผลิตมีส่วนอย่างไร ในการทำให้เกิดผลลัพธ์และ
 หน่วยงานของรัฐเสนอแนะวิธีการใดในการวัดประสิทธิผลของการผลิตในการทำให้เกิดผลลัพธ์
 การวัดประสิทธิผล คือสิ่งที่สำคัญที่สุดในการที่จะตัดสินใจว่าแผนงานหรือ โครงการใดสมควรจะ
 ได้รับการจัดสรรงบประมาณเท่าใด ซึ่งในทางปฏิบัติการวัดประสิทธิผลของการให้บริการ
 สาธารณะจะทำได้ยาก ดังนั้นการวัดประสิทธิผลโดยส่วนใหญ่จะเป็นการวัดเชิงคุณภาพมากกว่า
 การวัดเชิงปริมาณ

จากเอกสารแนวทางการดำเนินงาน สรุปได้ว่า การจัดทำงบประมาณที่มุ่งเน้นผลงานเป็น
 แนวที่ครบวงจรตั้งแต่การวางแผนการจัดสรรงบประมาณ การจัดการที่เน้นผลผลิตและผลลัพธ์ที่
 เกิดขึ้น โดยผลผลิตคือสิ่งของหรือบริการเป็นรูปธรรมหรือรับรู้ได้ ที่จัดทำโดยหน่วยงานของรัฐ
 เพื่อให้บุคคลภายนอกได้ใช้ประโยชน์ ในขณะที่ผลลัพธ์ หมายความว่า ผลประโยชน์ที่ได้จาก
 ผลผลิตและผลกระทบที่มีต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสิ่งสำคัญในการจัดทำงบประมาณแบบ
 มุ่งเน้นผลงาน คือ การวัดผลการดำเนินงานที่เป็นการกำหนดหน่วยนับในการตรวจวัดและ
 ประเมินผลการดำเนินงาน การวัดผลการดำเนินงานนี้จะต้องชัดเจน สมบูรณ์ สามารถนำมาใช้ได้
 จริงและเหมาะสมกับเวลา โดยทั่วไปหน่วยนับในการตรวจวัดจะต้องครอบคลุมทั้งปริมาณ คุณภาพ
 ค่าใช้จ่าย มีประสิทธิผลและทันเวลาตามต้องการ

6. การบริหารเชิงบูรณาการ : แบบซีอีโอ ภาครัฐ (Chief Executive Officer : CEO)

นับตั้งแต่ปี 1970 ถึงปัจจุบัน ได้เกิดกระแสการปฏิรูประบบราชการ โดยมีจุดเริ่มต้นที่
 ยุโรปและอังกฤษ แล้วกระจายออกไปทั่วทุกทวีปภาคพื้นยุโรป ได้เน้นการกระจายอำนาจและ

การให้ระบบราชการเล็กลง พร้อมกับเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ทางด้านสหรัฐอเมริกาที่เช่นกัน รวมทั้งออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ เกาหลี ญี่ปุ่น ไต้หวัน สิงคโปร์ ล้วนแต่ตื่นตัวในเรื่องนี้และมี การปรับตัวกันอย่างจริงจัง สำหรับประเทศไทยได้รับผลกระทบจากแนวคิดดังกล่าว จนก่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลงเป็นระยะ ๆ โดยช่วงปี 2000 ได้กล่าวถึงกันมากถึงแนวคิดเรื่องธรรมาภิบาลตามมาด้วย แนวคิดเรื่อง ซีอีโอ ในระยะต่อมา แนวคิดที่สำคัญของซีอีโอ ภาครัฐ คือ เป็นการบริหารบูรณาการ ยึดแผนและเป้าหมายรวมเป็นทิศทางในการดำเนินงาน มุ่งสู่วิสัยทัศน์ และผลสัมฤทธิ์ร่วมของ องค์การ ส่งเสริมประสานกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ โดยมีลักษณะที่ สำคัญดังนี้ คือ 1) บูรณาการเพื่อสร้างวาระระดับพื้นที่ ด้วยการส่งเสริมให้เกิดระบบงานที่มี กระบวนการสร้างความเห็นพ้องต้องกันของทุกภาคส่วนในพื้นที่บูรณาการนโยบายเร่งด่วนของรัฐ ในการต่อสู้เพื่อเอาชนะ 3 สงคราม คือ ปัญหาความยากจน ปัญหายาเสพติดและปัญหาการทุจริต ประพฤติมิชอบในวงราชการ 2) การริเริ่มแก้ปัญหาและการพัฒนาพื้นที่ด้วยการส่งเสริมให้เกิด ระบบงานที่สามารถนำปัญหาและความต้องการของพื้นที่ที่กำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติอย่างเป็น รูปธรรม 3) ผลักดันวาระแห่งชาติด้วยการส่งเสริมระบบงานที่สามารถผลักดันยุทธศาสตร์ของชาติ ด้วยการสร้างความมั่นคงในระดับท้องถิ่นให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม 4) ลดภาระของ รัฐบาลที่จะต้องมาแก้ไขปัญหาในระดับพื้นที่ ด้วยการส่งเสริมให้เกิดระบบงานที่มีขีดความสามารถ แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และลดทอนปัญหาที่จะนำเข้าสู่การตัดสินใจของส่วนกลางให้ เหลือน้อยที่สุด

เทียน ทองแก้ว (2551 : 8-9) นำเสนอลักษณะสำคัญของการทำงานซีอีโอ นอกเหนือจาก ที่นำเสนอไปแล้ว ก็ต้องกล้าคิดนอกกรอบ พิจารณาปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อองค์กรและสื่อข้อมูล ภายในองค์กรที่ดี และสามารถทำงานร่วมกับทุกฝ่าย โดยใช้ทรัพยากรร่วมกันมุ่งไปสู่ผลสำเร็จและ เป้าหมายรวมทั้งสร้างเสริมความสัมพันธ์และขวัญกำลังใจ แนวทางการสร้างพลังของความเป็นผู้นำ ของซีอีโอมีหลักอยู่ 9 ประการ คือ 1) ให้ความสำคัญกับคนในฐานะที่เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุด 2) ให้มีการชี้แจงจุดมุ่งหมายของการบังคับบัญชาและควบคุม ผู้นำจะต้องเป็นผู้รอบรู้ มีความ เชี่ยวชาญในงานองค์กรของตน และสนับสนุนให้ผู้ร่วมงานนำนโยบายไปปฏิบัติ 3) การสร้าง สภาวะแวดล้อมผู้นำ โดยพิจารณาปรับโครงสร้างองค์กร ให้สะดวกต่อการส่งเสริมและให้โอกาส ในการเป็นผู้นำ 4) พลังในการติดต่อสื่อสาร ผู้นำต้องมีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร ใน ลักษณะสื่อสาร 2 ทางและมีวิวัฒนาการทางอารมณ์ 5) ความสามารถในการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น อินเทอร์เน็ตเพื่อติดต่อกับบุคคลทั้งภายในและภายนอกองค์กร 6) การเป็นที่ปรึกษาแก่ผู้ร่วมงาน 7) การมีผลงานที่ประสบความสำเร็จเป็นรูปธรรม โดยผู้นำต้องมีความรับผิดชอบและระบบการ ควบคุมงานเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ 8) ความรับผิดชอบ

ร่วมกันในการจัดการ ผู้นำต้องสามารถผลักดันให้ผู้ร่วมงานสำเร็จตามเป้าหมายในลักษณะทีมงาน

9) การยอมรับต่อบุคคล ผู้นำต้องให้เกียรติต่อผู้ร่วมงาน เพื่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกันและทำให้ทีมงานแสดงพลังออกมาได้อย่างเต็มที่

ดังนั้นลักษณะเด่นและลักษณะการทำงานแบบซีอีโอ จึงเป็นลักษณะของผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เน้นการทำงานร่วมกันเป็นทีม มุ่งเอาผลประโยชน์ขององค์กรหรือประชาชนเป็นหลัก โดยการประมวลความคิด ศักยภาพทีมงานขับเคลื่อนการทำงาน ผู้นำการบริหารจะทำหน้าที่เป็นเจ้าภาพ ทำหน้าที่ชี้นำความคิด จุดประกายความคิด โดยหากกลยุทธ์ให้ทุกฝ่ายคิดร่วมกันและรับผิดชอบงานร่วมกัน

นอกจากนี้ วิโรจน์ สารรัตนะ (2553 ข : 91-92) ได้สรุปหลักการการบริหารแบบซีอีโอภาครัฐ ได้ดังนี้คือ มีผู้บริหารสูงสุด เป็นเจ้าภาพในงานทุกเรื่อง บริหารงานในเชิงรุก ยึดหลักธรรมาภิบาล 6 ประการ กระจายอำนาจ คิดนอกกรอบอย่างสร้างสรรค์ แบบองค์รวม มุ่งสู่วิสัยทัศน์ร่วม มุ่งผลสัมฤทธิ์ (ผลผลิต + ผลลัพธ์) บูรณาการจากทุกส่วนราชการ ใช้ทีมงานวิจัยเชิงปฏิบัติการที่หลากหลายสาขา องค์กรแบบแนวราบ ประสานงาน พันธมิตร เครือข่าย และประชาชนมีส่วนร่วม

บทบาทของโรงเรียนกับการบริหารแบบซีอีโอ ภาครัฐ มีประเด็นพิจารณาสำหรับ “โรงเรียน” หรือ “หน่วยงานทางการศึกษา” ในฐานะที่เป็นองค์กรหนึ่งหรือส่วนหนึ่งของระบบการบริหารทั้งจังหวัดว่า จะมีบทบาทร่วมในการบริหารแบบซีอีโอ ภาครัฐของจังหวัดได้อย่างไร ซึ่งในทัศนะของวิโรจน์ สารรัตนะ (2553 ข : 91-92) เห็นว่าอาจกระทำได้ 3 แนวทาง คือ 1) มีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ของจังหวัด 2) มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของจังหวัดเพื่อบรรลุผลในวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ของจังหวัด และ 3) กำหนดส่วนหนึ่งของวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ ตลอดจนกิจกรรมของโรงเรียนให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์จังหวัด

ดังนั้นแนวทางการพัฒนาการบริหารเชิงบูรณาการ แบบซีอีโอ จะประสบความสำเร็จได้ จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย เริ่มจากแนวความคิดของแต่ละคนที่จะเปลี่ยนแนวคิดทีละแนว ทั้งแนวคิดแบบเดิม ๆ ที่อยู่ในกรอบ มาแสวงหาวิธีการใหม่ ๆ คิดออกนอกกรอบ นำกฎระเบียบ มาเป็นเครื่องมือสนับสนุนการบริหาร ไม่ใช่เป็นข้อจำกัดทางการบริหาร ผู้บริหารจึงต้องเป็นผู้แสวงหาความรู้ แสวงหาประสบการณ์ในการทำงานอย่างต่อเนื่อง กล้าได้ กล้าเสีย และตัดสินใจเร็วบนพื้นฐานข้อมูลที่ถูกต้อง ต้องมีทีมงานที่ดี ทั้งทีมนโยบาย ทีมยุทธศาสตร์การทำงาน ทีมประเมิน ติดตามผล ทำงานร่วมกัน โดยการรวมพลัง โดยมีการกำหนดตัวชี้วัดผลงานทั้งปริมาณ คุณภาพ และเวลาเป็นเกณฑ์ทำงาน เพื่อให้งานนั้นประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

7. การบริหาร โดยยึดวัตถุประสงค์ (Management by Objective : MBO)

เป็นเทคนิคการบริหารงานที่จัดอยู่ในระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นรูปแบบ

การบริหารงานในปัจจุบันซึ่งให้ความสำคัญกับคนหรือบุคลากรในองค์การ โดยมีแนวความคิดว่า การบริหารหรือการทำงานนั้นควรตอบสนองความต้องการของคน เห็นความสำคัญของการทำงาน ในลักษณะร่วมแรงร่วมใจกันซึ่งให้ได้ผลงานที่ดีกว่าการบังคับหรือลงโทษ เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงาน ได้แสดงความคิดเห็นและรับผิดชอบร่วมกัน

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการบริหารงาน โดยยึดวัตถุประสงค์ในทัศนะ ต่างกัน เช่น ดรึคเกอร์ (Drucker. 1993 : 49 ; อ้างถึงใน สุตสวาสดี ประไพเพชร. 2551 : 121) ให้ความหมายว่าการบริหารงาน โดยยึดวัตถุประสงค์ เป็นหลักของการบริการที่จะจัดให้แต่ละบุคคลได้ ทำงานและมีความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ มีทิศทางในการทำงานร่วมกันที่แน่นอน มีการทำงานเป็น ทีม ซึ่งจะทำให้เกิดการประสานระหว่างวัตถุประสงค์ขององค์การเป็นไปด้วยดีและเรียบร้อย ส่วน โอดีอิม (Odiome . 1965 ; อ้างถึงใน สุตสวาสดี ประไพเพชร. 2551 : 121) กล่าวถึงการบริหาร โดยยึดวัตถุประสงค์ หมายถึง ระบบบริหารที่ผู้บริหารระดับสูงและระดับรอง ๆ ลงมาของ หน่วยงานร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์การทำงาน โดยกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบของงานแต่ละ งานในแง่ของความสำเร็จที่จะทำได้ โดยกำหนดแนวทางการทำงานและมีการประเมินผล การปฏิบัติงานของสมาชิกแต่ละคนในหน่วยงานด้วย นอกจากนี้ ฮัมเบิล (Humble. 1973 ; อ้างถึงใน สุตสวาสดี ประไพเพชร. 2551 : 122) ยังกล่าวถึง การบริหาร โดยยึดวัตถุประสงค์ว่าเป็นระบบที่มีความ เคลื่อนไหวอยู่เสมอ ซึ่งผสมผสานความต้องการต่าง ๆ ขององค์การ คือ ผลกำไรและ ความ เจริญเติบโตให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริหาร ซึ่งจะต้องเข้าไปร่วมสร้างสรรค์และพัฒนา ตนเองพร้อม ๆ กันไปด้วย

ซึ่งสอดคล้องกับประธาน กงทฤทธิศึกษากร (2535 : 19) กล่าวว่าการบริหาร โดยยึด วัตถุประสงค์ หมายถึง การบริหารที่เปิด โอกาสให้ทุกคนในองค์การมีส่วนร่วมในการทำงานด้วยกัน นับตั้งแต่การเปิด โอกาสในการกำหนดวัตถุประสงค์ในการทำงานขององค์การ การมีบทบาทและ ความรับผิดชอบร่วมกันในการทำงาน

จากความหมายของการบริหาร โดยยึดวัตถุประสงค์ดังกล่าว อาจสรุปได้ว่า การบริหาร โดยยึดวัตถุประสงค์ เป็นระบบการบริหารรูปแบบหนึ่งที่มีการกำหนดวัตถุประสงค์รวมทั้งของระบบ องค์การ โดยมีการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญของงานที่จะต้องดำเนินการด้วยความร่วมมือ และความเต็มใจของผู้บริหารทุกระดับในองค์การในอันที่จะร่วมมือกันบริหารงานเพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์ ตลอดจนมีกลไกควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเป้าหมายหรือ วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ หรือกล่าวสั้น ๆ ว่าเป็นระบบบริหารที่จัดให้ทุกคนในองค์การที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันหรือมีส่วนต่อผลงานที่จะมีและมีผลกระทบต่อผลตอบแทนจากการทำงาน

จากลักษณะของการบริหาร โดยยึดวัตถุประสงค์ ทำให้สามารถสรุปเป็นหลักการ ดังนี้

1) ยึดวัตถุประสงค์เป็นหลักสำคัญในทุกระดับขององค์การ 2) พิจารณาผลงานเป็นหลักการวัดผลสำเร็จของงาน 3) เน้นความคิดการทำงานเป็นทีม 4) เน้นแนวความคิดการทำงานอย่างมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนและ 5) มีการวางแผนและควบคุมงาน อย่างมีระเบียบ ระบบ มีแบบแผนชัดเจน

กระบวนการบริหาร โดยยึดวัตถุประสงค์ มี 4 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ และการวางแผน โดยผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชากำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกันแล้วจึงวางแผนงานร่วมกัน โดยจัดลำดับความสำคัญของงานที่จะทำ กำหนดระยะเวลาดำเนินการ กำหนดงบประมาณ ตลอดจนกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน 2) การมอบหมายงานและหน้าที่รับผิดชอบแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นการแจ้งให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้รับรู้ถึงขอบเขตของอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ และสามารถกำหนดวัตถุประสงค์ในการทำงานด้วยตนเอง โดยมอบความไว้วางใจและความเป็นอิสระในการทำงานให้ ทั้งนี้จะต้องชี้แจงให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทราบถึงงานหลักและมาตรฐานงานที่ต้องการเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเป้าหมายขององค์การ โดยผู้บังคับบัญชาพร้อมที่จะให้คำปรึกษาหารือ เมื่อผู้ใต้บังคับบัญชาต้องการ โดยมอบความไว้วางใจและความเป็นอิสระในการทำงานให้ ทั้งนี้จะต้องชี้แจงให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทราบถึงงานหลักและมาตรฐานงานที่ต้องการเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเป้าหมายรวมขององค์การ โดยผู้บังคับบัญชาพร้อมที่จะให้คำปรึกษาหารือเมื่อผู้บังคับบัญชาต้องการ 3) ตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงการปฏิบัติอย่างมีระบบ งานในขั้นนี้การตรวจสอบว่าการดำเนินงานที่ได้กำหนดไว้ก้าวหน้าไปมากน้อยเพียงใด และมีสิ่งใดที่ควรปรับปรุงแก้ไขให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ 4) การประเมินผลงาน การประเมินผลงานตามหลักการของการบริหาร โดยยึดวัตถุประสงค์ นี้เป็นการประเมินผลงานที่เน้นวัตถุประสงค์และผลเป็นสำคัญ โดยมีหลักและวิธีการประเมินผลงานที่สำคัญดังนี้ คือ ผู้ประเมินและผู้ได้รับการประเมินผลงาน จะต้องตั้งวัตถุประสงค์และปัจจัยในการประเมินผลงานร่วมกันตั้งแต่ตอนต้นปี หรือก่อนกำหนดแผนการดำเนินงาน การประเมิน ผลงานตามหลักการนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาบุคคลและเพิ่มประสิทธิภาพงานมากกว่าที่จะใช้การประเมินผลเพื่อพิจารณาความดีความชอบหรือการลงโทษ เน้นการวัดผลการปฏิบัติงานที่ผลงานขั้นสุดท้าย นอกจากนั้นยังเน้นความสำเร็จของผลงานและการแก้ปัญหาเฉพาะหน้ามากกว่าความประพฤติกของผู้ปฏิบัติงาน ใช้วัตถุประสงค์และผลงานเป็นตัวประเมินมากกว่าการให้คะแนนหรือเครื่องหมายและการประเมินผลงาน กระทำเมื่อผลงานขั้นสุดท้ายเสร็จสิ้นลง โดยผู้ประเมินผลงานรับการประเมินได้มีโอกาสปรึกษาหารือร่วมกัน ทั้งในระยะกำหนดวัตถุประสงค์และระยะประเมินผลงาน

นอกจากนี้ สุดสวาสดี ประไพเพชร (2551 : 122) ยังได้กล่าวถึง องค์ประกอบที่สำคัญของการบริหาร โดยยึดวัตถุประสงค์ การนำแนวความคิดเกี่ยวกับการบริหาร โดยยึดวัตถุประสงค์ ไปใช้

ในการบริหารให้มีประสิทธิภาพนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบและเงื่อนไขที่สำคัญบางประการ ดังนี้คือ 1) การกำหนดวัตถุประสงค์กับการวางแผนเพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุประสงค์นั้นจะต้องดำเนินการควบคู่กันไป นอกจากนั้นวัตถุประสงค์ของแต่ละฝ่ายในองค์การจะต้องสอดคล้องกันด้วย และ 2) ความรู้ความสามารถของผู้บริหาร ผู้บริหารระดับต่าง ๆ ควรมีทัศนคติและความรู้ความสามารถด้านการบริหารอย่างกว้างขวาง เพื่อนำไปใช้วิเคราะห์ วางแผนและกำหนดเป้าหมายในการทำงาน อันจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ทำให้การนำการบริหาร โดยยึดวัตถุประสงค์ ไปใช้ในองค์การได้ บรรลุผลหากผู้บริหารระดับใดขาดความรู้ทางด้านการบริหารอย่างไร ก็ควรจัดการฝึกอบรมเพื่อช่วยให้ผู้บริหาร ได้พัฒนาตนเองและสามารถจัดปัญหาในการทำงานได้ดียิ่งขึ้น

8. การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Management : PM)

การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึงกระบวนการของการให้ผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับในกระบวนการตัดสินใจ เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของบุคคลใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญของคนในองค์การเพื่อแก้ปัญหาการบริหารที่สำคัญ (สมยศ นาวิการ, 2545 : 48) ซึ่งการมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุร้ายใจให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นและทำให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย ผลการวิจัยหลายเรื่องชี้ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมใช้ได้กับองค์การและพนักงานทุกประเภท ประโยชน์อื่น ๆ ของการบริหารแบบมีส่วนร่วม คือ 1) การยอมรับการเปลี่ยนแปลงมีมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น แต่ถ้าการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่ถูกมองว่าเป็นเรื่องบังคับ พวกเขาโน้มเอียงที่จะต่อต้านการเปลี่ยนแปลง 2) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชา ผู้ได้บังคับบัญชามีความราบรื่นมากขึ้นเพราะการมีส่วนร่วม ทำให้ความไม่พอใจของกลุ่มถูกเปิดเผยออกมา ความไม่พอใจจะยุติได้โดยการอภิปรายอย่างตรงไปตรงมา การมีส่วนร่วมช่วยให้อัตราการร้องทุกข์มีน้อยลงมาด้วย และโดยปกติแล้วการร้องทุกข์เป็นกระบวนการทำให้เกิดค่าใช้จ่ายกับองค์การ ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึงช่วยประหยัดเงินให้กับฝ่ายบริหารได้ด้วย 3) ความผูกพันของผู้บริหารมีมากขึ้น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่สำคัญขององค์การ เช่น การตัดสินใจ พวกเขาจะรู้สึกผูกพันกับองค์การมากขึ้น จะรู้สึกว่าเขาและคำแนะนำของพวกเขา มีคุณค่า ซึ่งเป็นการตอบสนองความต้องการที่จะเชื่อถือตนเองและความต้องการสมหวังในชีวิตของพวกเขา 4) ความไว้วางใจผู้บริหารมีมากขึ้น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่สำคัญขององค์การจะทำให้พนักงานรู้ความต้องการแรงจูงใจของฝ่ายบริหาร การรู้สิ่งเหล่านี้ทำให้พวกเขาไว้วางใจในความตั้งใจของฝ่ายบริหาร ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นอย่างยิ่งของการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ความไว้วางใจ หมายถึง ความรับผิดชอบและการเกิดบรรยากาศของความเคารพซึ่งกันและกัน

ซึ่งนำไปสู่การอภิปรายอย่างเปิดเผยและตรงไปตรงมา 5) การบริหารผู้ได้บังคับบัญชา ให้มีความง่ายมากขึ้น หากผู้อยู่ได้บังคับบัญชามีความผูกพันกับองค์กร ยอมรับการเปลี่ยนแปลง และมีความไว้วางใจผู้บริหารมากขึ้น การบริหารพวกเขาจะง่ายขึ้น จะต้องการมีผู้บริหารจำนวนน้อยลง เพราะการควบคุมอย่างใกล้ชิดจะลดลง 6) การตัดสินใจทางการบริหารมีคุณภาพดีขึ้น การบริหารแบบมีส่วนร่วมสามารถเพิ่มพูนคุณภาพของการตัดสินใจทางการบริหารให้ดีขึ้นได้ เพราะมีการรวมความรู้ความสามารถของบุคคลหลายคนเข้าด้วยกันในการแก้ปัญหา ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจที่ดีกว่า 7) การติดต่อสื่อสารจากเบื้องล่างสู่เบื้องบนดีขึ้น การมีส่วนร่วมจะบังคับบัญชาให้มีจากเบื้องล่างสู่เบื้องบน ช่วยให้องค์กรมีสิ่งย้อนกลับจากพนักงานได้เป็นอย่างดี และ 8) การสร้างทีมงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น การมีส่วนร่วมช่วยปรับปรุงทีมงานให้ดีขึ้น ช่วยสร้างกลุ่มงานที่มีประสิทธิภาพ และช่วยประสานงานระหว่างกันได้ (อนุสรณ์ วกให้. 2549 : 35-36)

ประเภทของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

ชาติค (Shadid . 1982 ; อ้างถึงใน ชูชาติ พ่วงสมจิตต์. 2540 : 56) ได้แบ่งประเภทของการมีส่วนร่วมออกเป็น เรื่องการตัดสินใจ การดำเนินการ ผลประโยชน์ และการประเมินผล โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในกระบวนการตัดสินใจนั้นประการแรกที่จะต้องพิจารณาคือการกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานโครงการนั้น จะได้มาจากคำถามที่ว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงานและประสานงาน เป็นต้น

3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย รวมทั้งผลที่เป็นประโยชน์ในทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล สิ่งสำคัญที่ต้องสังเกตคือความเห็นความชอบและความคาดหวังซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่างๆ ได้

กล่าวโดยสรุป ในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา จำเป็นต้องใช้ทั้งรูปแบบการบริหาร โดยอิงหลักทฤษฎีทางการบริหาร ในยุคดั้งเดิม ซึ่งค่อนข้างตายตัว จนถึงการพัฒนาสู่หลักการทฤษฎี และแนวความคิดของทฤษฎีร่วมสมัยซึ่งค่อนข้างยืดหยุ่นจนถึงหลักการ

แนวความคิดและการปฏิบัติสู่ยุคปัจจุบัน และที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการบริหาร คือทฤษฎีภาวะผู้นำ ที่เป็นทฤษฎีที่ควรปฏิบัติ ดังนั้น การบริหารเชิงบูรณาการ จึงไม่สามารถแยกการบริหารเป็น หลักการหรือแนวปฏิบัติได้ จึงจำเป็นต้องผสมผสานการบริหารทั้งด้านหลักการจากทฤษฎีต่าง ๆ และด้านการปฏิบัติสู่การบริหารเชิงบูรณาการตามหลักการบูรณาการที่ได้นำเสนอไปแล้ว

สรุปทฤษฎีการบริหาร คือ ชุดของแนวคิด คติฐานหรือข้อสันนิษฐาน และข้อยุติโดยทั่วไป ที่อธิบายถึงพฤติกรรมขององค์การ อย่างเป็นระบบ และมีความสัมพันธ์ต่อกันในด้านการบริหาร คือการใช้ศาสตร์และศิลป์ของบุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมหรืองานให้บรรลุ วัตถุประสงค์ที่วางไว้ร่วมกัน โดยอาศัยกระบวนการ และทรัพยากรทางการบริหารเป็นปัจจัยอย่าง ประหยัด และให้เกิดประโยชน์ สูงสุด

การพัฒนาระบบ

การศึกษาระบบนั้น ผู้วิจัยจะศึกษาถึงความรู้พื้นฐานและทำความเข้าใจเกี่ยวกับ ความหมายของระบบ การวิเคราะห์ระบบ ทั้งนี้เพราะคำนิยามของระบบจะแสดงให้เห็นแนวคิด และแนวทางในการศึกษาระบบและความสัมพันธ์ภายในระบบ ได้ชัดเจนขึ้น

ความหมายของระบบ

คำว่า ระบบ มีผู้ที่ให้คำจำกัดความไว้ต่าง ๆ กันดังจะขอยกตัวอย่างพอสังเขปดังนี้

เจเลียว บุรีภักดี (2542 : 24-25) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีระบบไว้ว่าสาระหลักของทฤษฎีระบบ คือ ข้อความที่คิดว่า “ทุกสิ่งโดยรวมภายในเอกภพ และแต่ละสิ่งภายในนั้น ล้วนเป็นหนึ่งระบบ คือ มีคุณสมบัติของความเป็นหนึ่งหน่วยระบบ”

सनานจิตต์ สุนทรทรัพย์ (ม.ป.ป. : 1) ให้ความหมายของ “ระบบ” ไว้ในเอกสาร การสอนเรื่องแนวคิดในการทำงานอย่างเป็นระบบว่าคือกลุ่มขององค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ และผลกระทบ ซึ่งกันและกันร่วมกันทำหน้าที่เพื่อให้ภารกิจของระบบบรรลุวัตถุประสงค์และ ยังกล่าวถึงลักษณะบางประการของทฤษฎีระบบ และมีคำในการสื่อสารความหมายไว้ดังนี้

ส่วนย่อยและส่วนรวม จะประกอบด้วยส่วนย่อยที่มีลักษณะเฉพาะตัวเอง ทำหน้าที่เฉพาะ อย่างเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ความอยู่รอดของระบบขึ้นอยู่กับการทำหน้าที่ของส่วนย่อย การเปลี่ยนแปลงของระบบย่อย ๆ จะส่งผลกระทบต่อระบบโดยรวมได้

ความสัมพันธ์ของระบบย่อยที่มีลักษณะพึ่งพาอาศัยกันขึ้นต่อกัน และมีความสัมพันธ์ ซึ่งกันและกัน การเปลี่ยนแปลงของระบบจะอยู่รอดต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างระบบย่อยและระบบ ใหญ่ หรือระบบสิ่งแวดล้อมต้องเป็นไปในทางบวก

สภาวะสมดุล ระบบจะคงอยู่ได้นั้นแต่ละส่วนในระบบต่างมีหน้าที่อย่างถูกต้องทำให้ระบบมีความสมดุล ระบบจะไม่อยู่นิ่งเพื่อปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ

การปรับตัว ระบบจะมีกลไกในการปรับตัวให้เหมาะสม และเพื่อปรับสู่สภาวะสมดุล

มีอาณาบริเวณของระบบ แต่ละระบบจะมีขอบเขตของตน ระบบย่อยจะอยู่ในขอบเขตใหญ่ และระบบใหญ่ก็จะอยู่ในระบบที่ใหญ่กว่า ขอบเขตย่อมไม่แน่นอน จึงต้องกำหนดว่า ขณะนั้นกำลังพิจารณาอะไรอยู่ อะไรเป็นส่วนย่อยของระบบนั้นบ้าง

การควบคุม เพื่อให้ระบบดำรงอยู่ทุกระบบจะต้องมีกลไกในการควบคุมเพื่อควบคุมให้ระบบดำเนินไปในทางที่ถูกต้องกับจุดประสงค์ที่วางไว้

นอกจากนี้ เลสลิว บูร์กคิ (2542 : 24-25) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีระบบและคุณสมบัติของความเป็นหนึ่งหน่วยระบบ ไว้ดังนี้

1. มีขอบเขต คือ หน่วยระบบนั้นจะถือครองที่ว่างในมิติของเนื้อที่ เวลา ความคิด ความสนใจ หรืออื่น ๆ ข้อหนึ่งข้อใดหรือหลายข้อพร้อมกัน
2. เกิดขึ้นตามความเป็นไปของธรรมชาติ หรือเกิดจากการกำหนดของมนุษย์ เช่น คนหนึ่งคนเป็นหน่วยระบบที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ส่วนรถยนต์เป็นหน่วยระบบที่เกิดจากการกำหนดของมนุษย์
3. เป็นหน่วยทำงานภายในตัวเอง มีผลผลิต กระบวนการ และปัจจัยนำเข้า ของตัวเอง โดยแยกชัดเจนจากของหน่วยระบบอื่น ทั้ง 3 อย่างนี้อยู่ภายใต้ขอบเขตของหน่วยระบบนี้ และรับผลผลิตของหน่วยระบบนี้ ส่วนสิ่งอื่นที่อยู่ภายนอกขอบเขตดังกล่าวถือว่าเป็นบริบท ของหน่วยระบบนี้ บริบทยอมให้ปัจจัยนำเข้าแก่หน่วยระบบนี้และรับผลผลิตของหน่วยระบบนี้
4. เป็นหน่วยระบบย่อยหน่วยหนึ่ง อยู่ภายใต้หน่วยอภิระบบหนึ่ง ซึ่งครอบคลุมหน่วยระบบนี้และหน่วยระบบอื่น ๆ การทำงานของหน่วยระบบนี้จึงถูก โดยหน่วยอภิระบบนั้น และมีการรับและให้บางสิ่งบางอย่างแก่กันระหว่างหน่วยระบบข้างเคียงภายในหน่วยอภิระบบ
5. เป็นหน่วยรวมของบรรดาหน่วยย่อยระบบจำนวนหนึ่ง ซึ่งอยู่ในหน่วยระบบนี้ การทำงานหน่วยระบบนี้จึงเกิดจากการทำงานของบรรดาหน่วยย่อยระบบเหล่านั้นเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน
6. มีจุดตั้งต้นและมีจุดจบของตัวเอง บนเส้นมิติเวลา และแม้บทเส้นมิติก็เป็นเช่นเดียวกัน เช่น ความสนใจค่อของเล่นของเด็ก มีจุดเริ่มต้นและจุดจบบนความยั่งยืนของความเจริญอันเป็นผลมาจากการพัฒนาแต่ละครั้ง ก็ไม่อาจพ้นจากคุณสมบัติข้อนี้ และได้จำแนกประเภทของหน่วยระบบซึ่งจำแนกได้เป็น 4 ประเภท คือ ประเภทที่ 1 ได้แก่หน่วยระบบประเภทกายภาพ ประเภทที่ 2 ได้แก่หน่วยระบบประเภทชีวภาพ ประเภทที่ 3 ได้แก่หน่วยระบบประเภทสังคมภาพ และประเภทที่ 4

ได้แก่หน่วยระบบประเภทเนื้อผสม หน่วยระบบแต่ละประเภทล้วนมีคุณสมบัติทั้ง 6 ข้อที่กล่าวมา แต่จะมีรายละเอียดในแต่ละคุณสมบัติต่างกันบ้าง ตัวอย่างของหน่วยระบบแต่ละประเภทกายภาพ ตัวครูและนักเรียนแต่ละคนเป็นหน่วยระบบประเภทชีวภาพ การดำเนินการเรียนการสอนที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนรายคนหรือทั้งกลุ่มเป็นหน่วยระบบประเภทสังคมภาพและชั้นเรียนที่มีระบบทั้ง 3 ประเภทดำเนินไปพร้อม ๆ กันเป็นหน่วยระบบประเภทเนื้อผสม

การกระทำใด ๆ เกี่ยวกับระบบหนึ่ง ๆ โดยไม่คำนึงว่าเป็นประเภทใด อาจก่อให้เกิดความผิดพลาดในหน่วยระบบ เป็นต้น เมื่อพิจารณาปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ จะพบว่าหน่วยระบบทางกายภาพนั้นไม่เป็นผู้เลือกปัจจัยนำเข้าด้วยตนเอง เช่น เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะไม่เลือกรับกระแสไฟฟ้า เพียงแต่จะไม่ทำงาน ถ้าปลั๊กกระแสไฟฟ้าชนิดชนิดเข้าไป ส่วนครูและนักเรียนจะเลือกบทเรียนหรือตำราที่ตนพอใจ โรงเรียนจะเลือกบรรจุครูและสอบคัดเลือกนักเรียน เป็นต้น

นอกจากนี้เจเลียว นูร์กัตตี (2542 : 27) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของทฤษฎีระบบ คือ ช่วยให้เราเข้าใจ ความเป็นมา ความเป็นอยู่ และความเป็นไปของปรากฏการณ์หรือที่เรียกรวม ๆ ว่าทฤษฎีช่วยอธิบายปรากฏการณ์ได้ ช่วยให้นักเรียนสามารถทำนายปรากฏการณ์และควบคุมปรากฏการณ์ ส่วนทฤษฎีระบบช่วยให้เราเข้าใจว่าการพัฒนา เกิดขึ้นได้เพราะมีปัจจัยนำเข้า และกระบวนการพัฒนา ถ้าปราศจากสองสิ่งนี้ผลการพัฒนาจะไม่เกิดขึ้น ทฤษฎีระบบช่วยให้เราทำนายว่าถ้ามีปัจจัยนำเข้าและกระบวนการต้องมีผลผลิตตามมา และทฤษฎีระบบช่วยให้เราสามารถวางแผน กำกับ ควบคุม ให้เกิดการพัฒนาดังกล่าวได้โดยจัดหาปัจจัยนำเข้าและจัดให้มีกระบวนการพัฒนาที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปรากฏการณ์ที่ซับซ้อนซึ่งเข้าใจได้ยาก ทำนายยาก และควบคุมยาก เมื่อนำเอาทฤษฎีระบบมาช่วยในการคิดจะทำให้เกิดการต่าง ๆ ได้สะดวก

กิดานันท์ มะลิตอง (2547 : 35) ได้สรุปเกี่ยวกับระบบการเรียนการสอนไว้ว่า การจัดระบบการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์กันเป็นระบบ เพื่อจะนำไปสู่จุดหมายปลายทางของการเรียนการสอน ได้นั้น ระบบจะประกอบไปด้วย ข้อมูลนำเข้า กระบวนการ ผลลัพธ์ และข้อมูลป้อนกลับเสมอ

ราชบัณฑิตยสถาน (2556 : 979) ให้ความหมายของคำว่าระบบ ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ว่า ระบบ หมายถึง กลุ่มของสิ่งซึ่งมีลักษณะประสานเข้ากันเป็นสิ่งแวดล้อมกันตามหลักแห่งความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกันด้วยระเบียบของธรรมชาติหรือหลักเหตุผลทางวิชาการ

ทศนา เขมมณี (2548 : 44) กล่าวว่า ระบบการเรียนการสอน คือ การจัดองค์ประกอบ

ต่าง ๆ ของการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์กันและส่งเสริมกันอย่างเป็นระเบียบ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนตามจุดหมายที่กำหนดไว้ ระบบการเรียนการสอนเป็นหน่วยย่อยของระบบการศึกษา และอาจจัดได้ในลักษณะที่เป็นระบบใหญ่ คือ เป็นระบบที่ครอบคลุมองค์ประกอบของการเรียนการสอน โดยส่วนรวม หรืออาจนำเอาองค์ประกอบย่อย ๆ ของการเรียนการสอนมาจัดเป็นระบบย่อย ๆ ลงไป

สุกัญญา โฉมิวิไลกุล (2547 : 4-5) กล่าวว่า ระบบคือการรวมตัวขององค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ ตัวป้อน กระบวนการ ผลผลิต ในการรวมตัวกันจะมีสัมพันธ์ซึ่งกันและกันและเพื่อดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง อย่างมีเป้าหมายและมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน โดยมีโครงสร้างดังนี้

1. ตัวป้อน หมายถึง ทรัพยากรที่นำเข้าสู่กระบวนการผลิต ซึ่งอาจเป็น คน วัสดุ สิ่งของทั้งที่สัมผัสได้และสัมผัสไม่ได้
2. กระบวนการ หมายถึง กิจกรรมที่จัดกระทำให้ตัวป้อนออกมาเป็นผลผลิตได้ตามวัตถุประสงค์ของระบบ
3. ผลผลิต หมายถึง ผลที่ได้จากระบบโดยผ่านกระบวนการ ผลที่ได้อาจเห็นชัดเจน สัมผัสได้ หรืออาจสัมผัสไม่ได้ ดังนั้นจึงต้องมีวิธีการตรวจสอบระบบขึ้นอีก คือ ข้อมูลย้อนกลับ ซึ่งจะพบควบคู่กับ โครงสร้างของระบบอยู่เสมอ โดยเฉพาะยุคที่มุ่งเน้นประสิทธิภาพ
4. ข้อมูลป้อนกลับ หมายถึง ตัวบ่งชี้ว่า ผลผลิตของระบบเป็นไปตามวัตถุประสงค์อย่างไรและเพียงใด ซึ่งตัวบ่งชี้เป็นข้อมูลที่ใช้วัดประสิทธิภาพของระบบได้

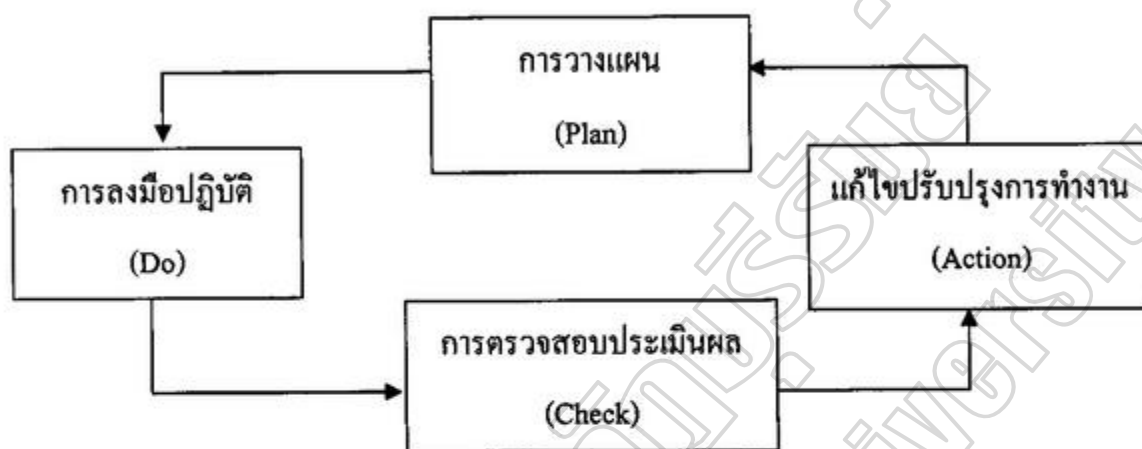
จากแนวคิดของนักวิชาการที่กล่าวมานี้ สามารถวิเคราะห์ความหมายของระบบว่าจะประกอบด้วยคำสำคัญต่าง ๆ คือ คำว่าชุดองค์ประกอบหรือองค์ประกอบย่อย องค์ประกอบย่อยนั้นทำงานสัมพันธ์กัน โดยที่ส่วนต่าง ๆ ทำหน้าที่สัมพันธ์กันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของระบบใหญ่ โดยรวมทั้งระบบและอีกลักษณะหนึ่งถือว่าระบบในฐานะที่เป็นวิธีการ ซึ่งเป็นระบบของวิธีการทำงานเฉพาะในรูปใดรูปหนึ่งโดยกระบวนการทั้งระบบที่กำหนดไว้

ดังนั้นจึงสรุปความหมายของระบบได้ว่าระบบเป็นชุดองค์ประกอบย่อย ๆ และองค์ประกอบย่อยแต่ละส่วนนั้นต่างก็มีหน้าที่และทำงานสัมพันธ์กับระบบอื่น ๆ ด้วย ทุกระบบย่อยต่างก็ทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของระบบใหญ่ที่วางไว้ หากมีการเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบใด ๆ ก็ตาม ก็จะส่งผลกระทบต่อระบบย่อยเช่นกัน

การบริหารที่เป็นระบบ

การบริหารงานที่เป็นระบบเป็นกระบวนการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ ประกอบด้วย การดำเนินงาน 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การตรวจสอบผล การปฏิบัติงานหรือประเมิน และการปรับปรุงแก้ไขการทำงานหรือเรียกย่อ ๆ ว่า วงจรการบริหารงาน

แบบ PDCA (สมคิด พรหมจ้อย และสุพักตร์ พิบูลย์, 2544 : 7) แสดงเป็นภาพประกอบได้ดังภาพประกอบ 2.1 ดังนี้

ภาพประกอบ 2.1 วงจรบริหารงาน

ที่มา : สมคิด พรหมจ้อย และสุพักตร์ พิบูลย์ (2544 : 7)

จากภาพดังกล่าว แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของวงจรกำลังดำเนินงานว่าเริ่มจากการวางแผนเพื่อพัฒนาคุณภาพงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ จากนั้นจึงนำแผนไปปฏิบัติในระหว่างที่ปฏิบัติตามแผนจะต้องมีการตรวจสอบ ประเมินผลอยู่ตลอดเวลาว่า ได้ผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง หากพบควรปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์จะเห็นว่าการบริหารงานที่เป็นระบบซึ่งการประเมินผล การดำเนินงานจะช่วยให้ ผู้ปฏิบัติงานทราบผลการดำเนินงาน จุดเด่น จุดด้อย รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ดังนั้นผู้ปฏิบัติงานต้องมีความรู้ความสามารถในการประเมินตนเอง เพื่อนำข้อมูลมาใช้ปรับปรุงและพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จูแรน (Juran, 1979; อ้างถึงใน ธัญญาทิพย์ นุรณพันธุ์วิวัฒน์, 2544 : 23-24) ที่เน้นการวางแผน การควบคุม และการปรับปรุงเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นเป็นกระบวนการที่รู้จักกันในชื่อวงจรเดมมิง (Deming Cycle) มีขั้นตอนและรายละเอียดเหมือนกัน คือ

P= Plan ขั้นวางแผน หมายถึงการเก็บรวบรวมข้อมูล การระบุปัญหา และการวางแผนปรับปรุง

D=Do ขั้นปฏิบัติ หมายถึง การนำแผนหรือ โครงการนำร่อง ไปปฏิบัติ

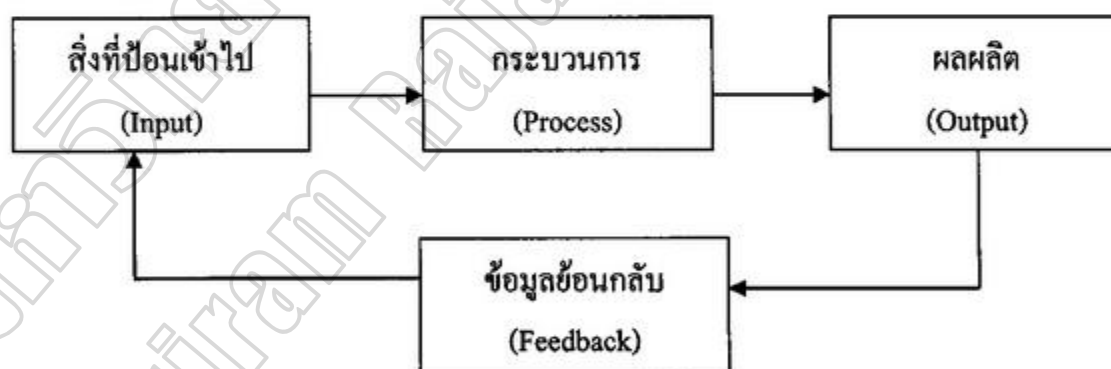
C= Check ขั้นตรวจสอบ หมายถึง การวัดผลการปฏิบัติงาน

A=Action ขั้นแก้ไข หมายถึงการดำเนินการปรับปรุงและจัดระบบใหม่ทั่วทั้งองค์การซึ่งในขั้นนี้จะย้อนกลับไปขั้นตอนแรก คือ การวางแผนเพื่อปรับปรุงต่อไป

อุทัย เสนารักษ์ (2555 : 1-2) กล่าวว่า ระบบเป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่ใช้ในการวางแผนและดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้และกล่าวถึงวิธีระบบว่าเป็นภาพรวมของโครงสร้างหรือของขบวนการอย่างหนึ่งที่มีการจัดระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ที่รวมกันอยู่ในโครงสร้างหรือกระบวนการนั้น วิธีระบบมีองค์ประกอบที่สำคัญอย่างน้อย 3 ประการ คือ

- 1) ข้อมูลวัตถุดิบ หมายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในกระบวนการหรือโครงการตารางสอน เป็นต้น
- 2) กระบวนการ หมายถึง การนำเอาสิ่งที่ป้อนเข้าไป มาจัดกระทำให้เกิดผลบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ เช่น การสอนของครูหรือการให้นักเรียนทำกิจกรรม เป็นต้น
- 3) ผลผลิต หมายถึง ผลที่ได้จากการกระทำในขั้นที่สอง ได้แก่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหรือผลงานของนักเรียน เป็นต้น

ผลที่ได้จากการกระทำขั้นที่สอง นำไปวิเคราะห์ระบบ ทำให้ได้ข้อมูลจากผลผลิตหรือการประเมินผลมาพิจารณาปรับปรุงระบบให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป ซึ่งเรียกว่าข้อมูลย้อนกลับ และถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของวิธีระบบด้วย ที่จะทำให้เกิดการแก้ปัญหาได้ตรงตามเป้าหมายและการปรับปรุงที่มีคุณภาพ ดังภาพประกอบ 2.2

ภาพประกอบ 2.2 องค์ประกอบและความสัมพันธ์ต่อเนืองกันของระบบ

ที่มา : อุทัย เสนารักษ์ (2555 : 1)

วิธีการระบบที่ดี จะต้องเป็นการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้อย่างประหยัดและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ถ้าระบบใดมีผลผลิตทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพมากกว่าข้อมูล วัตถุดิบที่ป้อนเข้าไป ก็คือ

ได้ว่าเป็นระบบที่มีคุณภาพ ในทางตรงข้ามถ้าระบบมีผลผลิตที่ต่ำกว่าข้อมูลวัตถุดิบที่ไปใช้ ก็ถือว่าระบบนั้นมีประสิทธิภาพต่ำ

นอกจากนี้อุทัย เสนารักษ์ (2555 : 3-4) ยังได้นำเสนอลักษณะของระบบที่ดี คือ ต้องสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืน ประกอบด้วยการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมมีจุดหมายหรือเป้าประสงค์ การรักษาสภาพตนเอง และมีการแก้ไขตนเอง ระบบทุก ๆ ระบบจะมีปฏิสัมพันธ์ไม่ทางใดก็ทางหนึ่งกับ โลกรอบ ๆ ตัว ของระบบ โลกรอบ ๆ ตัวนี้ เรียกว่า "สิ่งแวดล้อม" การที่ระบบมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมนี้เองทำให้ระบบดังกล่าวกลายเป็นระบบเปิด คือระบบจะรับปัจจัยนำเข้าจากสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจจะเป็นพลังงาน อาหาร ข้อมูล ฯลฯ ระบบจะจัดกระทำเปลี่ยนแปลงปัจจัยนำเข้านี้ให้เป็นผลผลิต แล้วส่งกลับ ไปให้สิ่งแวดล้อมอีกที่หนึ่ง มีจุดหมายหรือเป้าประสงค์ ระบบจะต้องมีจุดหมายที่ชัดเจนแน่นอนสำหรับตัวของมันเอง ระบบที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น ระบบการดำเนินชีวิตของมนุษย์นั้นก็มีความหมายสำหรับตัวของระบบเองอย่างชัดเจนว่า "เพื่อรักษาสภาพการมีชีวิตไว้ให้ได้ให้ดีที่สุด" จุดมุ่งหมายนี้คือออกจะไม่เด่นชัดสำหรับเรานักเพราะเราไม่ใช่ผู้คิดสร้างระบบดังกล่าวขึ้นมาเอง มีการรักษาสภาพตนเอง ลักษณะที่สามของระบบ คือ การที่ระบบสามารถรักษาสภาพของตัวเองให้อยู่ในลักษณะที่คงที่อยู่เสมอการรักษาสภาพตนเองทำได้โดยการแลกเปลี่ยนสิ่งที่ป้อนเข้าและผลผลิตกันระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ของระบบหรือระบบย่อย ตัวอย่าง ที่เห็น ได้ชัดเจนคือ ระบบย่อยอาหารของร่างกายมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย ๆ หรือระบบย่อยต่างๆ เช่น ปาก น้ำย่อย น้ำดี หลอดอาหาร กระเพาะอาหาร ฯลฯ และลักษณะที่ดีของระบบ คือ มีการแก้ไขและปรับตัวเอง ในการที่ระบบมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมบางครั้งปฏิสัมพันธ์นั้นก็ทำให้ระบบการรักษาสภาพตัวเอง ต้องขยับไป ระบบก็ต้องมีการแก้ไขและปรับตัวเองเสียใหม่ ตัวอย่างเช่น การปฏิสัมพันธ์ระหว่างร่างกายกับอากาศหนาว (สภาพแวดล้อม) อาจจะทำให้เกิดอาการหวัดขึ้นได้ ในสถานการณ์นี้ ถ้าระบบร่างกายไม่สามารถที่จะรักษาสภาพตัวเองได้อย่างดี ร่างกายก็จะต้องสามารถที่จะปรับตัวเองเพื่อที่จะต่อสู้กับอาการหวัดนั้น โดยการผลิตภูมิคุ้มกันออกมาต้านหวัด

อุทัย เสนารักษ์ (2555 : 4-5) ได้กล่าวถึงวิธีระบบที่นำมาใช้ในการเรียนการสอน ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้ คือ

- 1) การประเมินความจำเป็น
- 2) การเลือกทางแก้ปัญหา
- 3) การตั้งจุดหมายทางการสอน
- 4) การวิเคราะห์งานและเนื้อหาที่จำเป็นต่อผลสัมฤทธิ์ตามจุดหมาย

- 5) การเลือกยุทธศาสตร์การสอน
- 6) การลำดับขั้นตอนของการสอน
- 7) การเลือกสื่อ
- 8) การจัดหรือกำหนดแหล่งทรัพยากรที่จำเป็น
- 9) การทดสอบ และหรือ ประเมินค่าประสิทธิภาพของแหล่งทรัพยากรเหล่านั้น
- 10) การปรับปรุงแก้ไขแหล่งทรัพยากรจนกว่าจะเกิดประสิทธิภาพ
- 11) การเดินตามวัฏจักรของกระบวนการทั้งหมดซ้ำอีก

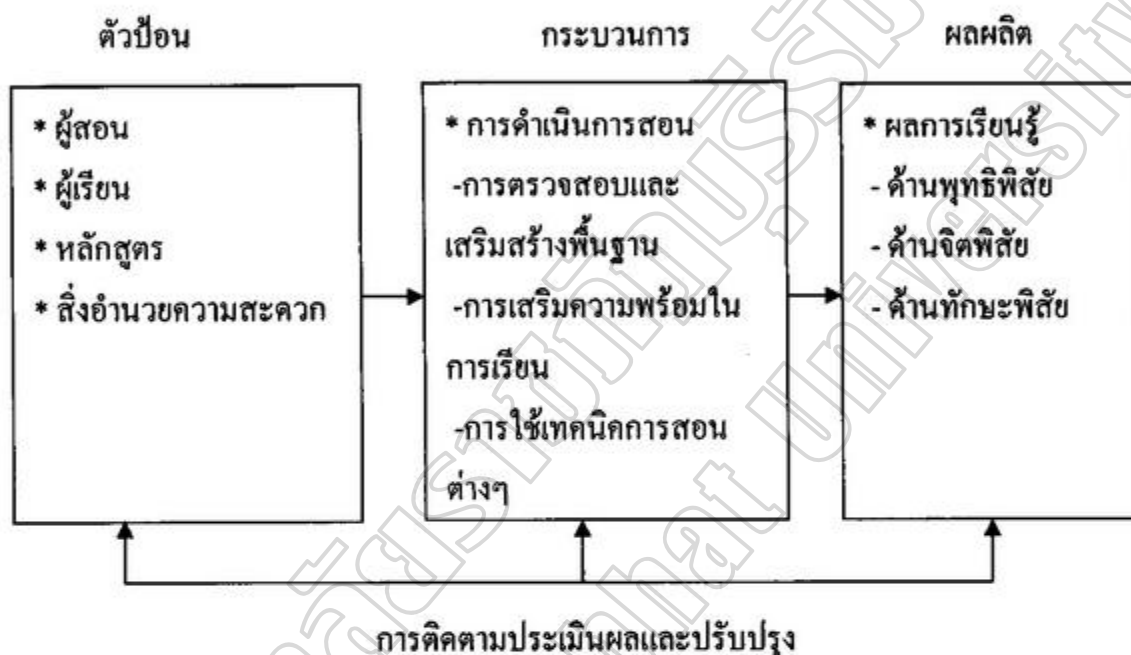
นอกจากนี้ ยูเนสโก (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization : UNESCO. 1998 ; อ้างถึงใน อุทัย เสนารักษ์. 2555 : 4-5) ได้สรุปเกี่ยวกับระบบการเรียนการสอนไว้ว่า ต้องประกอบไปด้วยส่วนย่อย ๆ ต่าง ๆ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันและกัน ส่วนที่สำคัญคือ กระบวนการเรียนการสอน ผู้สอนและผู้เรียน รูปแบบขององค์ประกอบของระบบการเรียนการสอน มีองค์ประกอบดังนี้ คือ

- 1) องค์ประกอบของการสอนจะประกอบด้วย ผู้สอน ผู้เรียน สื่อการเรียน การสอนวิธีสอนซึ่งทำงานประสานกัน อันจะเป็นพาหนะหรือแนวทางผสมกลมกลืนกับเนื้อหาวิชา
- 2) กิจกรรมการเรียนการสอนจะต้องมีสื่อการเรียนการสอนและแหล่งที่มาของสื่อการเรียนการสอนเหล่านั้น
- 3) ผู้สอนต้องหาแนวทางแนะนำช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีที่สุด
- 4) การเสริมกำลังใจ การจูงใจแก่ผู้เรียนนับว่ามีอิทธิพลต่อการที่จะเสริมสร้างความสนใจให้การเรียนการสอนมีคุณภาพ
- 5) การประเมินผลที่ออกมาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการประเมินทั้งระบบเพื่อดูว่าผลที่ได้นั้นเป็นอย่างไร เป็นการนำข้อมูล ข้อเท็จจริงมาเปรียบเทียบกับประสิทธิผลของระบบเพื่อการแก้ไขปรับปรุงต่อไป
- 6) ผลที่ได้รับทั้งประเมิน เพื่อประเมินผลในการปรับปรุงและเปรียบเทียบกับการลงทุนในทางการศึกษาว่าเป็นอย่างไร

นอกจากนี้ บุญชม ศรีสะอาด (2545 ; อ้างถึงใน อุทัย เสนารักษ์. 2555 : 5-6) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการเรียนการสอนได้แก่ ตัวป้อน กระบวนการ และผลผลิต สามารถสรุปเป็นได้ดังภาพประกอบ 2. 3

จากภาพ ตัวป้อนหรือปัจจัยนำเข้าระบบ คือส่วนประกอบต่าง ๆ ที่นำเข้าสู่ระบบ ได้แก่ ผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตร สิ่งอำนวยความสะดวก ผู้สอนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้การเรียนการสอนบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ซึ่งขึ้นอยู่กับคุณลักษณะหลายประการ ได้แก่ คุณลักษณะด้าน

พุทธิพิสัย เช่น ความรู้ความสามารถ ความรู้จำแนกเป็นความรู้ในเนื้อหาสาระที่จะสอน ความรู้ในเทคนิคการสอนต่าง ๆ ความตั้งใจในการสอน เป็นต้น ผู้เรียนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในระบบการเรียนการสอน ซึ่งจะบรรลุผลสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของผู้เรียนหลายประการ เช่น ความถนัด ความรู้พื้นฐานเดิม ความพร้อม ความสนใจและความพากเพียรในการเรียน เป็นต้น หลักสูตรเป็นองค์ประกอบหลักที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

ภาพประกอบ 2.3 องค์ประกอบของการเรียนการสอน

ที่มา : อุทัย เสนารักษ์ (2555 : 5)

หลักสูตรประกอบด้วยองค์ประกอบพื้นฐาน 4 ประการคือ วัตถุประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระที่จะเรียน กิจกรรมการเรียนการสอน รวมถึงวิธีสอนและสื่อการเรียนการสอน และการประเมินผล สิ่งอำนวยความสะดวกอาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “สิ่งแวดล้อมการเรียน” เช่น ห้องเรียน สถานที่เรียน ซึ่งได้แก่ โต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่าง เป็นต้น

นอกจากนี้ อุทัย เสนารักษ์ (2555 : 6) ยังได้กล่าวถึง กระบวนการคือ การดำเนินการสอน ซึ่งเป็นการนำเอาตัวป้อนเป็นวัตถุดิบในระบบมาดำเนินการเพื่อให้เกิดผลผลิตตามที่ต้องการ ในการดำเนินการสอนอาจมีกิจกรรมต่างๆ หลายกิจกรรม ได้แก่ การตรวจสอบและเสริมพื้นฐาน การสร้างความพร้อมในการเรียน การใช้เทคนิคการสอนต่างๆ และอาจใช้กิจกรรมเสริม การตรวจสอบ และเสริมพื้นฐานเป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้สอนรู้จักผู้เรียนและได้ข้อสนเทศที่นำมาใช้ช่วยเหลือผู้เรียนที่ยังขาดพื้นฐานที่จำเป็นก่อนเรียน ให้ได้มีพื้นฐานที่พร้อมที่จะเรียน โดยไม่มีปัญหาใด ๆ การสร้างความพร้อมในการเรียน โดยทั่วไปแล้วจะมีผู้เรียนที่ยังไม่พร้อมที่จะเรียน เช่น พุดคุยกัน คิดถึงเรื่องอื่น ๆ เป็นต้น ถ้าผู้สอนเริ่มบรรยายไปเรื่อย ๆ อาจไม่ได้ผลตามที่ต้องการ โดยเฉพาะ

ในช่วงต้นชั่วโมงนั้น จึงควรดึงความสนใจของผู้เรียนให้เข้าสู่การเรียนรู้โดยเร็ว ซึ่งทำได้หลายวิธี เช่น ใช้คำถาม ใช้สื่อโสตทัศนูปกรณ์ช่วยเร้าความสนใจ หรือยกเรื่องที่เกี่ยวข้องมาเล่าให้นักเรียนฟัง ในการสร้างความพร้อมไม่ควรใช้เวลามากเกินไป นำใช้เวลาไม่เกิน 5 นาทีและทำทุกครั้งที่สอน เมื่อพบว่าผู้เรียนยังไม่พร้อม การใช้เทคนิคการสอนต่าง ๆ ควรทำการสอนโดยใช้เทคนิค วิธีการ และกิจกรรมต่าง ๆ หลายวิธี การใช้กิจกรรมเสริม วิธีสอนแต่ละวิธีหรือรูปแบบการสอนแต่ละรูปแบบจะมีกิจกรรมแตกต่างกันไป ผู้สอนควรพิจารณากิจกรรมต่าง ๆ ที่จะเสริมกับวิธีสอน เช่น การให้ทำแบบฝึกหัด การให้การเสริมแรง การใช้คำถามชนิดต่าง ๆ การทบทวนสรุป เป็นต้น

อุทัย บุญประเสริฐ (2532 : 6) ได้ให้ความหมายของผลผลิตในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนไว้ว่า ผลผลิต คือ ผลที่เกิดขึ้นในระบบซึ่งเป็นเป้าหมายปลายทางของระบบ สำหรับระบบการเรียนการสอนผลผลิตที่ต้องการคือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนในทางที่พึงประสงค์ เป็นการพัฒนาที่ดีในด้าน พุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย ในการติดตามประเมินผลและปรับปรุง เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้สอนจะต้องพิจารณาองค์ประกอบต่าง ๆ ทั้งหมดในระบบ โดยพิจารณาผลผลิตว่า ได้ผลเป็นไปดั่งที่มุ่งหวังไว้หรือไม่หรือมีจุดบกพร่องในส่วนใดที่จะต้องปรับปรุงบ้าง เป็นต้น

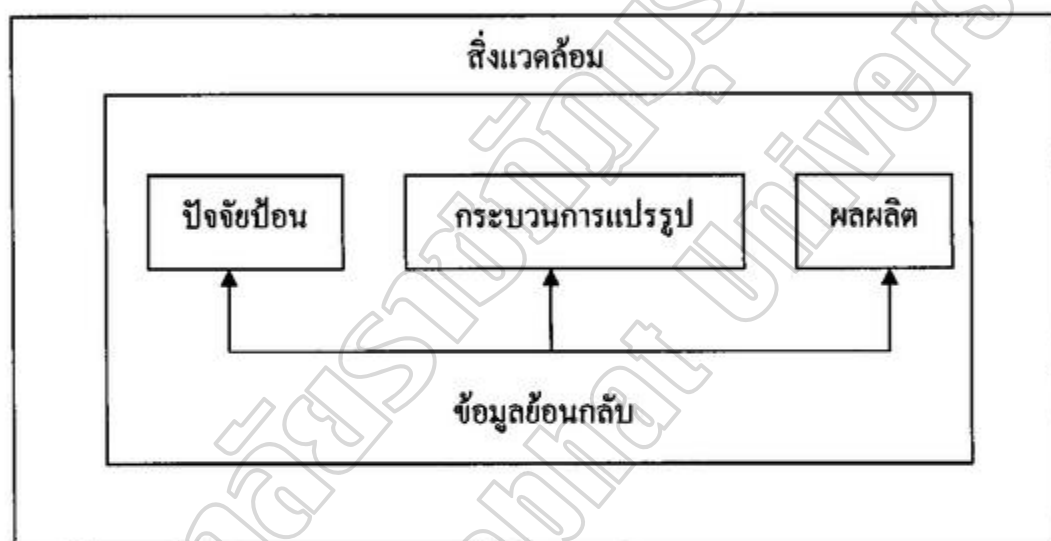
นอกจากนี้ สุนทร โคตรบรรเทา (2552 : 87-88) ได้กล่าวถึง ความหมายของระบบ ไว้ว่า การเข้าใจองค์การว่าเป็นระบบอย่างหนึ่ง การศึกษาองค์การจะต้องศึกษาองค์การ โดยรวม ซึ่งนำความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันขององค์ประกอบต่าง ๆ และความสัมพันธ์ขององค์การกับ สภาพแวดล้อมมาพิจารณา

เซนจ์ (Senge. 1990 : 3) ได้ให้นิยามองค์การแห่งการเรียนรู้ว่าเป็นองค์การที่บุคคลขยายขีดความสามารถของตนอย่างต่อเนื่อง โดยเขาเชื่อว่าการคิดอย่างเป็นระบบเป็นคานาหมุนในคือ กระบวนการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลง สรุปเป็นหลักการ ได้ดังนี้

- 1) การคิดเชิงระบบ คือกรอบแนวคิดรวบยอดที่เห็นส่วนทั้งหมดมีความสัมพันธ์และกลมเกลียวซึ่งกันและกัน
- 2) การรอบรู้ส่วนบุคคล คือ กระบวนการของการมีปณิธานต่อวิสัยทัศน์ ความเป็นเลิศ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 3) วิสัยทัศน์ร่วมกัน คือ การแลกเปลี่ยนภาพพจน์แห่งอนาคตที่ต้องการให้เป็นจริงร่วมกัน
- 4) การเรียนรู้เป็นหมู่คณะ คือ กระบวนการของการเรียนรู้ร่วมกัน สองหัวดีกว่าหัวเดียว

5) รูปแบบทางจิตใจ คือสมมุติฐานที่ยังลึกลงไปในใจที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรมส่วนบุคคลและส่วนองค์การ

นอกจากนี้ สุนทร โคตรบรรเทา (2552 : 93) ยังได้กล่าวถึงทฤษฎีระบบพื้นฐานขององค์การซึ่งมีส่วนประกอบ 5 ส่วน คือ ปัจจัยป้อน กระบวนการแปรรูป ผลผลิต ข้อมูลย้อนกลับ และสภาพแวดล้อม การสร้างกรอบแนวคิดให้องค์การเป็นระบบเปิด เป็นแนวคิดให้องค์การเป็นระบบเปิด ซึ่งเป็นแนวคิดรวบยอดที่สุดประการหนึ่งของทฤษฎีระบบ องค์การที่เป็น โรงเรียนหรือสถานศึกษาทั้งหมดเป็นระบบเปิด สรุปเป็นภาพประกอบ ดังภาพประกอบ 2.4 ได้ดังนี้

ภาพประกอบ 2.4 รูปแบบระบบพื้นฐาน

ที่มา : สุนทร โคตรบรรเทา (2552 : 94)

จากภาพอธิบายได้ว่า ปัจจัยป้อนคือ ทรัพยากรที่เป็นบุคคล วัสดุอุปกรณ์ เงิน หรือข้อมูลตัวป้อนนำไปสู่กระบวนการแปรรูป ในโรงเรียนปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนเป็นส่วนหนึ่งของการแปรรูปหรือกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งทำให้นักเรียนกลายเป็นพลเมืองที่มีการศึกษา สามารถทำประโยชน์ให้แก่สังคมต่อไป ผลผลิต ได้แก่ ผลิตภัณฑ์การบริการขององค์การ องค์การทางการศึกษาผลิตและแจกจ่ายความรู้ ข้อมูลย้อนกลับ คือ สารสนเทศเกี่ยวกับผลผลิตหรือกระบวนการขององค์การ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการคัดเลือกตัวป้อนระหว่างวงจรต่อไป ข้อมูลสารสนเทศเช่นนี้อาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งในกระบวนการแปรรูปและผลผลิตในอนาคต และสภาพแวดล้อมที่อยู่ล้อมรอบองค์การ ได้แก่ แรงผลักดันทางด้านสังคม การเมือง และเศรษฐกิจที่มาปะทะกับองค์การ เป็นต้น

นอกจากนี้ สุนทร โคตรบรรเทา (2552 : 94) ยังได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับทัศนเชิงระบบของการบริหารสถานศึกษาไว้ว่า การวิเคราะห์การปฏิบัติงานขององค์การทางการศึกษาและบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาภายในการปฏิบัติงานนั้น จากกรอบแนวคิดของระบบเปิด เป็นเรื่องที่มีประโยชน์มากการปฏิบัติงานของเขตพื้นที่การศึกษาอาจจัดกลุ่มกว้าง ๆ ได้เป็น 3 ประเภท คือ ตัวป้อน กระบวนการแปรรูป และผลผลิต กรอบแนวคิดนี้ช่วยให้การวิเคราะห์การปฏิบัติงานของเขตพื้นที่คือ ในระบบการบริหารการปฏิบัติงานขององค์การ กรอบแนวคิดมีส่วนช่วยอย่างมากในการวิเคราะห์อย่างรวดเร็วและแม่นยำ และยังช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาเน้นความพยายามในด้านสำคัญ ๆ ที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบ

ระบบพื้นฐาน ถูกขยายออกโดยเน้นบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการปฏิบัติงานในสถานศึกษาหรือในเขตพื้นที่การศึกษา สรุปเป็นแผนภาพได้ดังภาพประกอบ 2.5 จากภาพอธิบายได้ดังนี้

1) ปัจจัยป้อน สภาพแวดล้อมของเขตพื้นที่การศึกษาทำให้เขตพื้นที่มีบุคลากร การเงินและงบประมาณ และทฤษฎีหรือความรู้ นอกจากนี้รัฐบาลส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นยังออกกฎหมายและพระราชบัญญัติต่าง ๆ ขึ้นมาควบคุมการดำเนินงานของเขตพื้นที่กลุ่มอื่นเรียกเรื่องต่าง ๆ จากพื้นที่การศึกษาเหมือนกัน เช่น นักเรียนต้องการหลักสูตรที่มีเนื้อหาสอดคล้องและมีประโยชน์เพื่อเตรียมตัวสำหรับอาชีพในอนาคตหรือเพื่อศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น สภาพการทำงานดีขึ้น มีสวัสดิการและมีความมั่นคงในอาชีพ คณะกรรมการสถานศึกษาต้องการอัตราการได้คืนมาจากการลงทุนสูง นั่นคือ การศึกษาที่มีคุณภาพภายในงบดำเนินการที่จัดทำให้ ในทำนองคล้ายกับชุมชนคาดหวังเขตพื้นที่ให้จัดการศึกษาที่มีคุณภาพให้แก่ลูกค้ำของเขตพื้นที่ทั้งหมด โดยไม่มีการเพิ่มภาษีและกลุ่มสนใจมีวาระต่าง ๆ กัน แต่ละกลุ่มมีเป้าหมายของตนเอง และมักจะมีข้อขัดแย้งกัน หน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาคือ การบูรณาการเป้าหมายกระจัดกระจายเหล่านี้ให้เป็นแผนปฏิบัติการที่ใช้การได้

2) กระบวนการแปรรูป องค์การทำการเปลี่ยนแปลงตัวป้อนจากสภาพแวดล้อมภายนอกให้เป็นผลผลิตในบางรูปบางอย่าง มีการทำงานบางชนิดเพื่อสร้างผลผลิตออกมา ระบบคุณค่าเพิ่ม ให้แก่งานในกระบวนการ กระบวนการแปรรูปนี้ได้แก่ การดำเนินงานภายในองค์การ องค์ประกอบบางอย่างของระบบการบริหารการดำเนินงาน ได้แก่ ความสามารถทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านทักษะการตัดสินใจและการสื่อสาร แผนการดำเนินงาน และความสามารถในการก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลง กิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้บริหารสถานศึกษากระทำภายในโครงสร้างขององค์การจะมีผลกระทบต่อผลผลิตของเขตพื้นที่ศึกษา

3) ผลผลิต หน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา คือ การจัดหาและใช้ตัวป้อนทั้งหลายจากสิ่งแวดล้อมภายนอก เปลี่ยนรูปตัวป้อนเหล่านี้โดยผ่านกิจกรรมการบริหารเช่น การจัดหาโครงสร้าง การพัฒนาวัฒนธรรม การจูงใจ การนำการตัดสินใจ การสื่อสาร การใช้การเปลี่ยนแปลง การพัฒนาหลักสูตร การบริหารบุคคล และการจัดสรรงบประมาณให้แก่สถาบันเพื่อทำให้เกิดผลผลิตในองค์การที่เป็นสถานศึกษา ผลผลิต ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน การปฏิบัติงานของครู ระดับความเจริญงอกงามของนักเรียนและพนักงาน การออกกลางคันของนักเรียน การออกจากงานของพนักงาน การขาดงานของพนักงาน และการขาดเรียนของนักเรียน ความสัมพันธ์ของพนักงานกับฝ่ายบริหาร ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เจตคติต่อโรงเรียนของนักเรียน และความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน และในที่สุดสภาพแวดล้อมภายนอกมีปฏิริยาต่อผลผลิตเหล่านี้ และให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ระบบ ข้อมูลย้อนกลับมีความสำคัญต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของเขตพื้นที่การศึกษา ตัวอย่างเช่น ข้อมูลย้อนกลับในทางลบ อาจนำมาใช้เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องในแผนดำเนินการของผู้บริหาร ซึ่งในทางกลับกันจะมีผลต่อผลผลิตของเขตพื้นที่การศึกษา ดังปรากฏในภาพประกอบ 2.5

โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้ถูกสร้างขึ้นมาจากวิธีการระบบ ตามแนวคิดของเซนจ์และบานาตี (Senge & Banathy, 1996 ; อ้างถึงใน สุนทร โคตรบรรเทา. 2552 : 99) เพียงแต่มีวิวัฒนาการมาจากรูปแบบก่อน ๆ ด้วยการเพิ่มหรือลด โครงการเมื่อเวลาผ่านไปจากทศวรรษหนึ่งถึงอีกทศวรรษหนึ่งเท่านั้น โรงเรียนส่วนใหญ่เป็นระบบรวมกันแบบรวม ๆ ซึ่งส่วนรวมมักจะมีค่าน้อยกว่าส่วนย่อยทั้งหลายรวมกัน ในโรงเรียนที่มีการออกแบบอย่างดีส่วนรวมจะเป็นจุดเน้นของการปรับเปลี่ยนโครงสร้างใหม่ ซึ่งเป็นวิธีการระบบที่จะนำไปสู่การปรับปรุง โรงเรียนต่อไป เป็นต้น นอกจากนี้ วิโรจน์ สารรัตนะ (2553 ข : 50-54) ได้กล่าวถึงทฤษฎีเชิงระบบว่าพัฒนาขึ้นโดยนักชีววิทยาและนักฟิสิกส์ ตั้งบนฐานความคิดที่ว่าองค์การหนึ่ง ๆ สามารถมองเป็นระบบหนึ่ง ๆ ได้ โดยระบบหนึ่ง ๆ นั้นหมายถึงชุดขององค์ประกอบที่สัมพันธ์กันอย่างเป็นเอกภาพเพื่อมุ่งสู่จุดหมายของค์การร่วมกัน ได้แก่ ปัจจัยป้อนเข้า คือ ทรัพยากรต่าง ๆ เช่น คน วัสดุอุปกรณ์ เงิน ข้อมูลสารสนเทศ ที่จำเป็นต่อการผลิตหรือให้บริการ กระบวนการเปลี่ยนแปลง จากการใช้ศักยภาพทางการบริหารและเทคโนโลยีขององค์การ เพื่อเปลี่ยนปัจจัยป้อนเข้าเป็นปัจจัยป้อนออก ปัจจัยป้อนออกประกอบด้วย ผลผลิต การให้บริการ หรือผลลัพธ์อื่นๆที่องค์การผลิตขึ้น และข้อมูลย้อนกลับ เกี่ยวกับผลลัพธ์และสถานะขององค์การที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม องค์ประกอบพื้นฐานของทฤษฎีเชิงระบบดังกล่าว แสดงได้ดังภาพประกอบ 2.6

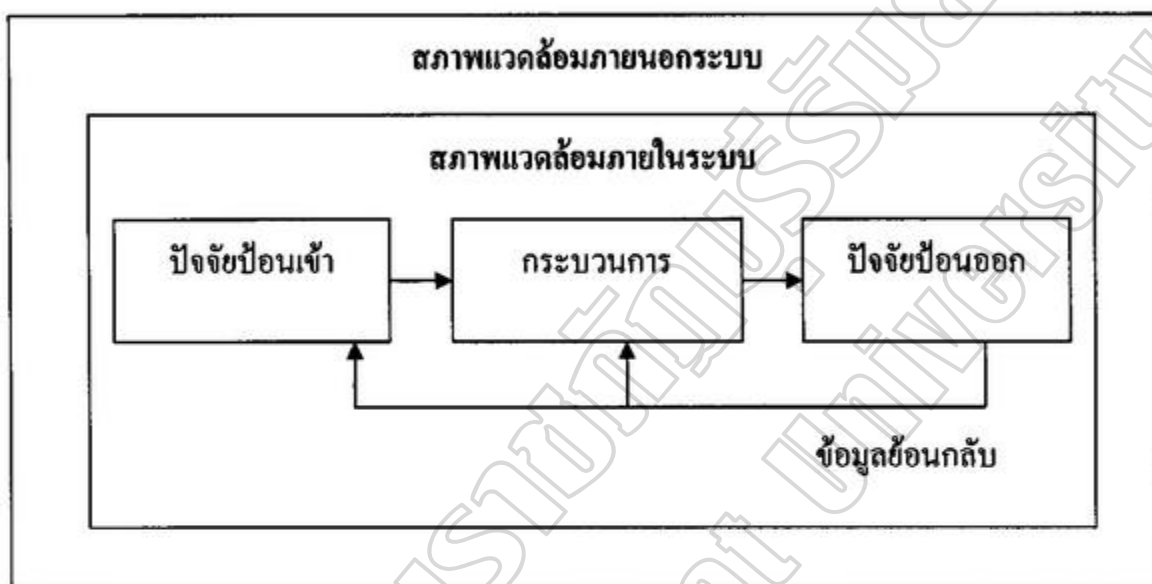
ภาพประกอบ 2.5 ทิศนะเกี่ยวกับระบบการบริหารสถานศึกษา

ที่มา : สุนทร โคตรบรรเทา (2552 : 96)

ระบบแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ ระบบเปิดและระบบปิด ความเป็นระบบเปิดหรือระบบปิดมิได้แยกเป็นสองขั้นเหมือนขากับดำ แต่จะขึ้นกับระดับ ความเป็นระบบเปิดสรุปได้ตามคุณลักษณะ 9 ประการดังนี้

1) มีปัจจัยป้อนเข้าจากภายนอก ระบบเปิดไม่มีความเพียงพอในตัวเอง แต่จะต้องได้รับสิ่งกระตุ้น ข้อมูลข่าวสารและพลังงานจากภายนอก

- 2) มีกระบวนการของการเปลี่ยนแปลง มีการปฏิบัติงานและก่อให้เกิดผลผลิต
- 3) มีปัจจัยป้อนออก เป็นผลผลิตหรือการบริการสู่ภายนอก
- 4) มีวงจรต่อเนื่องของปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก
- 5) มีการต่อต้านแนวโน้มสู่ความเสื่อม

ภาพประกอบ 2.6 องค์ประกอบพื้นฐานของทฤษฎีเชิงระบบ
ที่มา : วิโรจน์ สารรัตนะ (2553 ข : 51)

- 6) มีข้อมูลย้อนกลับ เพื่อปรับตัวมิให้เบี่ยงเบนจากเป้าหมาย
- 7) มีแนวโน้มสู่ความสมดุล เมื่อเกิดสภาวะความไม่สมดุลขึ้น
- 8) มีแนวโน้มสู่ความสลับซับซ้อนมากขึ้น มีความเฉพาะทางและมีองค์ประกอบหลากหลายมากขึ้น
- 9) มีหลายเส้นทาง ที่จะทำให้บรรลุจุดหมายได้ ไม่มีเพียงเส้นทางเดียวและจะหาทางเลือกที่เหมาะสม

หากระบบใดมีคุณลักษณะ 9 ประการดังกล่าวข้างต้นมาก ก็จะมีความเป็นระบบเปิดมาก ในทางตรงกันข้าม หากมีน้อยก็จะมีความเป็นระบบเปิดน้อยหรือมีความเป็นระบบปิดมาก

ในองค์การทางการศึกษา ได้มีการนำเอาทฤษฎีเชิงระบบมาใช้กันมาก ดังกรณีตัวอย่าง การกำหนดมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งกำหนดขึ้นตามกรอบแนวคิดทฤษฎีเชิงระบบ

นอกจากนี้ วิโรจน์ สารรัตนะ (2553 ข: 53-55) ได้สรุปการจัดมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานตามทฤษฎีเชิงระบบว่ามีองค์ประกอบ 3 ด้านด้วยกัน คือ ด้านปัจจัย กระบวนการและ

ด้านผู้เรียน ด้านปัจจัย ประกอบด้วยองค์ประกอบต่อไปนี้

- 1) ผู้บริหารมีคุณธรรมจริยธรรมเป็นแบบอย่างที่ดี
- 2) ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหาร
- 3) ครูมีวิญญานและความเป็นครู มีคุณธรรม จริยธรรม
- 4) ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
- 5) ครูมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ กิจวิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
- 6) ครูมีคุณวุฒิหรือความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบและมีครูเพียงพอ
- 7) มีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้
- 8) สถานศึกษามีอาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกตามเกณฑ์
- 9) ชุมชนหรือผู้ปกครองมีศักยภาพในการสนับสนุนการจัดและการพัฒนาการศึกษา เป็นต้น

ในด้านกระบวนการ สรุปไว้ดังนี้ คือ

- 1) มีการจัดองค์กรหรือโครงสร้างการบริหารอย่างเป็นระบบครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการจัดการศึกษา
- 2) ส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและชุมชน ในการพัฒนา
- 3) มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้เรียน
- 4) ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร หรือครูตามความจำเป็นเหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ
- 5) มีการจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับหลักสูตร ความต้องการของผู้เรียน และท้องถิ่น
- 6) จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ด้านผู้เรียน สรุปองค์ประกอบด้านผู้เรียนดังนี้คือ

- 1) มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
- 2) เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและปฏิบัติตามระบอบประชาธิปไตย

- 3) มีจิตสำนึกที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม
- 4) มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์
คิดใคร่ครวญและมีวิสัยทัศน์
- 5) มีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้ตามหลักสูตร
- 6) มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเอง
อย่างต่อเนื่อง
- 7) เห็นคุณค่าและภูมิใจในภูมิปัญญาไทย ศิลปวัฒนธรรมที่งดงามของไทย
- 8) รู้จักตนเอง พึ่งตนเองได้ มีบุคลิกภาพที่ดี
- 9) มีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมี
เจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต
- 10) มีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี
- 11) มีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา เป็นต้น

นอกจากนี้ วิโรจน์ สารรัตนะ (2553 ก : 56) ยังได้สรุปแนวคิดเชิงระบบของโรงเรียน
สมบูรณ์แบบหรือ โรงเรียนในพื้นที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดขึ้น ได้ดังนี้คือ คือ ในด้านปัจจัย
ทรัพยากรบุคคลคือ ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษามีอาชีพและจำนวนเพียงพอ ทรัพยากร
วัสดุ เทคโนโลยีและงบประมาณ ได้แก่ ลักษณะทางกายภาพของโรงเรียนได้มาตรฐาน
หลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น สื่อ อุปกรณ์เทคโนโลยีทันสมัย แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน
หลากหลาย งบประมาณมุ่งเน้นผลงาน

ด้านกระบวนการ คือ กระบวนการเรียนรู้เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด จัดบรรยากาศการเรียนรู้
เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การบริหารจัดการ มีการบริหารจัดการที่ดี ใช้โรงเรียนเป็นฐาน
เน้นการมีส่วนร่วม และการประกันคุณภาพ มีประสิทธิภาพ เป็นส่วนหนึ่งของระบบโรงเรียน
ผลิตผลหรือผลลัพธ์ คือ นักเรียนมีคุณภาพ มาตรฐาน มีการพัฒนาทุกด้านเป็นคนดี คนเก่ง มี
ความสุข เรียนต่อและประกอบอาชีพได้ และโรงเรียนเป็นที่ชื่นชมของชุมชนเป็นแบบอย่างและ
ให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชนและโรงเรียนอื่น ซึ่งผลที่เกิดขึ้นนี้เกี่ยวข้องกับบริบท คือสภาพแวดล้อม
ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนดี มีสังคม มีบรรยากาศเอื้อต่อการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ เป็นต้น

การบริหารวงจรคุณภาพทั้งระบบ (PDCA)

จำรัส นองมาก (2544 : 80-83 ; อ้างถึงใน สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา. 2548 : 77
และสถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้. 2548 : 37) ได้เสนอกระบวนการพัฒนาคุณภาพทั้งระบบ
ตามแนวคิดหลักการบริหารวงจรคุณภาพ PDCA ในเรื่องวงจรคุณภาพนั้น Plan แปลว่า วางระบบ
ดังนั้นทุกคนในวงจรจะต้องมีคำว่า ระบบอยู่ด้วย ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน

(วางระบบ) การปฏิบัติตามแผน (ทำตามระบบ) การตรวจสอบประเมินผล (ประเมินระบบ) และ การปรับปรุงงาน (แก้ไขปรับปรุงงาน) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Plan – P) หมายถึง ขั้นตอนการเลือกหัวข้อปัญหา ตลอดจนการ ตั้งเป้าหมาย ของการพัฒนา ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ การศึกษาสภาพปัญหา การกำหนดการประชุม การกำหนดคอบหมายหน้าที่ของครูผู้สอน และการกำหนดวิธีการเก็บข้อมูล การวางแผน เป็นการคิดเตรียมการล่วงหน้า เพื่อจะทำงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ การวางแผนจะต้องมีการ กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย แนวทางการดำเนินงาน ผู้รับผิดชอบ ระยะเวลาและทรัพยากรที่ต้อง ใช้เพื่อการทำงาน ซึ่งประกอบด้วยแผนงาน งานและโครงการ

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติตามแผน (Do – D) หมายถึง ขั้นตอนการดำเนินงานประชุมตามที่ กำหนด การค้นหาสาเหตุของปัญหา การเก็บข้อมูล การปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย การแก้ปัญหาตามที่ ได้ค้นพบสาเหตุมาและการหาแนวทางแก้ไขปรับปรุงให้ได้ผลตามเป้าหมาย การปฏิบัติตามแผน เป็นการดำเนินการต่อเนื่องจากการวางแผน กล่าวคือ ผู้เกี่ยวข้องจะต้อง ดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ให้เป็นไปตามลักษณะงาน ช่วงเวลาและความรับผิดชอบของแต่ละ ส่วน โดยผู้บริหารจะต้องนิเทศ แนะนำ กำกับ ติดตาม หากพบปัญหาอุปสรรคอะไรก็ให้การแนะนำ ช่วยเหลือให้งานทั้งปวงเป็นไปตามที่ตั้งความหวังไว้

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบประเมินผล (Check – C) หมายถึง ขั้นตอนการตรวจสอบ การเก็บข้อมูลหลังจากแก้ไขปรับปรุงแล้ว การนำข้อมูลมาประเมินเปรียบเทียบกันก่อนการแก้ไข ปัญหาและเปรียบเทียบกับเป้าหมาย การตรวจสอบประเมินผลเป็นการประมาณค่าการดำเนินงาน ว่าเด่น ค้อย ดี ไม่ดี มากหรือน้อยแค่ไหนเพียงใด โดยเปรียบเทียบระหว่างสิ่งที่คาดหวังไว้กับสิ่งที่ ทำได้จริง ถ้าสิ่งที่ทำได้จริงมากกว่าที่คาดหวังก็แสดงว่าดี ประสบผลสำเร็จ แต่ถ้าทำได้จริงน้อยกว่าที่คาดหวังก็แสดงว่าไม่ดี ต้องปรับปรุงแก้ไข การประเมินในขั้นนี้มุ่งที่จะ ได้ทราบสภาพ การดำเนินงานจริงว่าเป็นอย่างไรจะต้องแก้ไขปรับปรุงหรือไม่ ผลจากการประเมินจึงมุ่งเพื่อ การพัฒนามากกว่าการจับผิดผู้ปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงงาน (Action – A) หมายถึง ขั้นตอนการกำหนดเป้าหมายเป็น มาตรฐานเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงาน ได้แก่ การแก้ไขข้อบกพร่องในการปฏิบัติงาน ปรับปรุง มาตรฐานการทำงาน ปรับปรุงอุปกรณ์หรือเครื่องมือการทำงานและการวางมาตรฐานการทำงาน เพื่อ ไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นมาอีก การปรับปรุงงาน เป็นการนำผลจากการประเมินมาปรับปรุงเพื่อ พัฒนางาน คือ ถ้าผลการปฏิบัติในระยะเวลาที่ผ่านมา ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายก็ต้องแสวงหา วิธีดำเนินการให้เหมาะสมกว่าเดิม แต่ถ้าผลการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายแล้ว

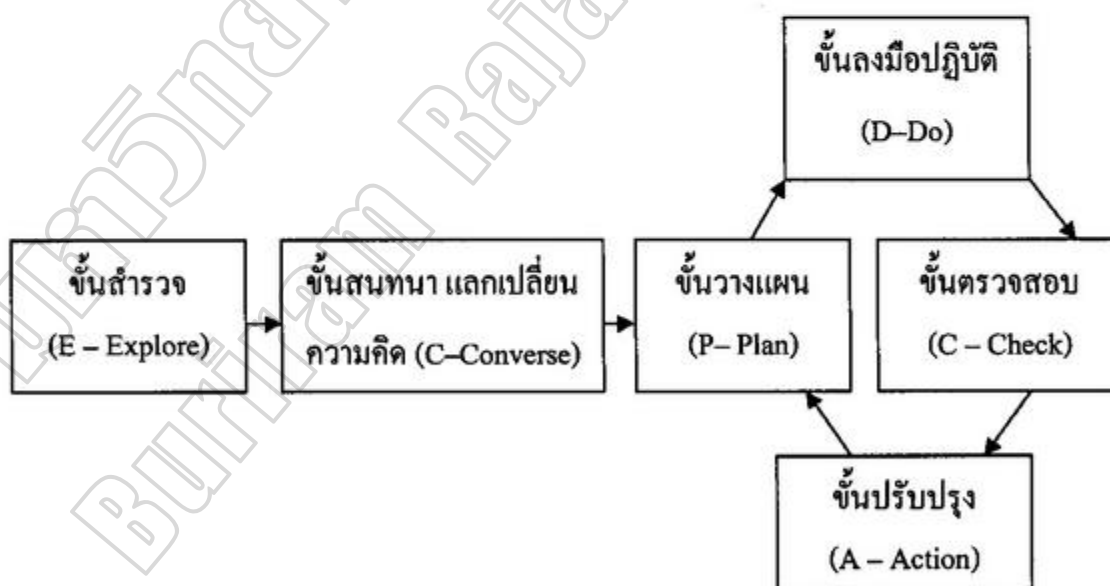
ในการดำเนินการต่อไปก็ต้องเปลี่ยนเป้าหมายให้สูงขึ้น จะได้เป็นการท้าทายการทำงานของบุคลากร และเป็นการสร้างหลักประกันว่า การดำเนินงานในองค์กรมีแต่พัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ ไม่หยุดอยู่กับที่

การดำเนินงานตามวงจร PDCA จะเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องเช่นเดียวกัน เมื่อปฏิบัติกิจกรรมในขั้นที่ 1 เสร็จ ก็ต่อไปขั้นที่ 2 ขั้นที่ 3 และขั้นที่ 4 ตามลำดับ เมื่อครบรอบหนึ่งในขั้นที่ 4 แล้วก็จะขึ้นขั้นที่ 1 ในรอบต่อไปอีกวนเวียนอยู่เช่นนี้

นอกจากนี้ นางลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช (2544 : 5) ยังได้สรุปขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาโรงเรียนไว้ว่า เริ่มจาก

1. ขั้นสำรวจ (E- Explore)
2. ขั้นสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (C – Converse)
3. ขั้นการวางแผนงาน (P-Plan)
4. ขั้นลงมือปฏิบัติตามแผน (I-Implement)
5. ขั้นประเมินผลการดำเนินงาน (E-Evaluation)
6. ขั้นการปรับปรุงแผนงาน (R-Revision)

การดำเนินงานในขั้น 3 4 5 และ 6 ซึ่งเป็น 4 ขั้นตอนสุดท้ายที่มีการดำเนินงานต่อเนื่องซ้ำ เป็นวงจรหลายรอบ มีลักษณะเหมือนกับวงจรการบริหารที่มีการพัฒนาคุณภาพงาน โดยวงจรคุณภาพงาน โดยใช้วงจร PDCA หรือวงจรเดมมิ่ง (Deming Cycle) แสดงดังภาพประกอบ 2.7

ภาพประกอบ 2.7 ขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาทั้งโรงเรียนและวงจร PDCA

ที่มา : นางลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช (2544 : 5)

นอกจากนี้ สุนทร โคตรบรรเทา (2552 : 139-142) ยังได้สรุปแนวคิดรวบยอดที่เอ็ดเวิร์ด เดมมิ่ง ผู้บุกเบิกการบริหารแบบคุณภาพรวมสร้างขึ้นมาพิสูจน์ว่ามีอิทธิพลมากจนนักการศึกษาต้องการใช้การบริหารแบบคุณภาพร่วมกับสถานศึกษา ปรัชญาของเดมมิ่งให้กรอบแนวคิด ซึ่งสามารถบูรณาการเอาการพัฒนาในทางบวกต่าง ๆ ในการศึกษาเข้าด้วยกัน เช่น การสอนเป็น คณะการบริหารแบบสถานศึกษาเป็นฐาน การเรียนแบบร่วมมือ และการศึกษาโดยผลผลิตสุดท้าย เป็นฐาน เป็นต้น

หลักการของเดมมิ่ง (Deming, 1988 ; อ้างถึงใน สุนทร โคตรบรรเทา, 2552 : 140) สามารถนำไปใช้ในสถานศึกษาได้มาก มีคำศัพท์ที่ใช้ในสถานศึกษาพอสรุปได้ดังนี้ ฝ่ายบริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการเขตพื้นที่ หรือผู้อำนวยการสถานศึกษา นายจ้างหรือผู้จัดการ หมายถึง ครู ลูกจ้างหรือผู้ปฏิบัติงาน หมายถึงนักเรียน ผลผลิตสุดท้าย คือ ความรู้และการบริการ และลูกค้า หมายถึง ผู้ปกครองและสังคม เป็นต้น กรอบแนวคิดในการแปรรูปสถานศึกษาโดยใช้หลักการ เดมมิ่งมีดังนี้

หลักข้อ 1 สร้างความคงที่ในความมุ่งหมายเพื่อการปรับปรุงผลผลิตและการบริการ สำหรับสถานศึกษาความมุ่งหมายของระบบต้องชัดเจน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่าง ผู้มีส่วนได้เสียทั้งหมด ความต้องการของผู้เรียนต้องเป็นจุดเน้นในการกำหนดเป้าหมายของการศึกษา เป้าหมายของระบบต้องเป็นการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาสำหรับผู้เรียนทั้งหมด

หลักข้อ 2 รับเอาปรัชญาใหม่ไปใช้ การนำหลักการข้อที่สองของเดมมิ่งไปใช้จะต้องมีการคิดใหม่เกี่ยวกับพันธกิจของสถานศึกษา และมีการจัดอันดับความสำคัญซึ่งทุกคนเห็นตรงกัน วิธีการ อุปกรณ์ และสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่เดิม อาจถูกแทนที่ด้วยยุทธศาสตร์การเรียนการสอนใหม่ๆ ซึ่งมีความสำเร็จของผู้เรียนเป็นเป้าหมายให้ความเอาใจใส่ความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน สิ่งที่ต้องการในที่สุดคือ การแปรรูปการศึกษาทั้งระบบนั่นเอง

หลักข้อ 3 เลิกพึ่งพาการตรวจเยี่ยมเพื่อบรรดคุณภาพ สาขาการศึกษาพึ่งเข้าสู่ยุคที่บริษัท ธุรกิจเลิกตรวจสอบผลผลิตในขั้นสุดท้ายแล้ว ในวงการอุตสาหกรรมเรียกว่า การตรวจสอบผลผลิต ตามแนวคิดของเดมมิ่งเห็นว่า การแก้ปัญหาแต่ละอย่างสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมากกว่าการป้องกัน การพึ่งพาระบบซ่อมเสริมหลีกเลี่ยงได้ถ้ามีการแทรกแซงอย่างเหมาะสมระหว่างการสั่งการครั้งแรก ยิ่งไปกว่านั้นวิธีการป้องกันต่าง ๆ เช่น โครงการเตรียมตัวก่อนเข้าโรงเรียน โครงการติดตาม โครงการติดตามตลอด และโครงการปฐมวัย ช่วยนักเรียนหลีกเลี่ยงปัญหาการเรียนในภายหลังได้

หลักข้อ 4 ยุติการปฏิบัติทำให้รางวัลทางธุรกิจ โดยอาศัยราคาแต่เพียงอย่างเดียว

การประมุลค่าสุดท้ายที่จะเป็นประสิทธิภาพค่าใช้จ่ายมากที่สุด โรงเรียนจำเป็นต้องก้าวไปสู่ผู้จัดหาเพียงรายเดียว ในเวลาใดเวลาหนึ่ง และพัฒนาความสัมพันธ์ในระยะยาวในเรื่องความจงรักภักดีและความไว้วางใจกับผู้จัดหานั้น

หลักข้อ 5 ปรับปรุงทุกกิจกรรมในบริษัทและตลอดไป จุดเน้นสำคัญของความพยายามในการปรับปรุงการศึกษาตามวิธีการของเคมมิ่ง คือ กระบวนการเรียนการสอน ยุทธศาสตร์ที่ดีที่สุดจะต้องนำมาใช้ มีการประเมิน และปรับปรุงใหม่ตามที่ต้องการ โดยอาศัยข้อค้นพบจากการวิจัยใหม่ ๆ และจากการยึดทฤษฎีแบบการเรียนรู้และพหุปัญญาของการ์เดนเนอร์ นักการศึกษาคงต้องออกแบบระบบการศึกษาใหม่เพื่อจัดการศึกษาให้กลุ่มบุคคลต่างๆ ได้แก่ กลุ่มคนพิการกลุ่มเรียนอ่อน กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีความต้องการพิเศษ และหาหนทางให้บุคคลเหล่านี้ประสบความสำเร็จในโรงเรียน

หลักข้อ 6 ใช้ฝึกอบรมประจำการ การฝึกอบรมนักศึกษามีความจำเป็นใน 3 ด้าน คือ ด้านแรกจะต้องมีการฝึกอบรมเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนที่มีการพัฒนาขึ้นมาใหม่ ด้านที่สอง การฝึกอบรมเกี่ยวกับหลักการของระบบการบริหารใหม่ ๆ

หลักข้อ 7 ใช้ภาวะผู้นำ หลักข้อที่ 7 ของเคมมิ่งคล้ายกับระบบการคิดของเซนจ์ ตามแนวคิดของเซนจ์และเคมมิ่ง เห็นว่า การปรับปรุงระบบอย่างคงที่มาจากการเปลี่ยนแปลงตัวระบบเอง และการเปลี่ยนแปลงนี้ถือเป็นหน้าที่สำคัญของฝ่ายบริหาร ไม่ใช่เป็นหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงานที่อยู่ภายในระบบนั้น เคมมิ่งเสริมว่า ภาระงานหลักของผู้นำคือ การทำให้ปริมาณการเปลี่ยนแปลงภายในระบบแคบเพื่อนำพาทุกคนไปสู่เป้าหมายอย่างสมบูรณ์ในกระบวนการผลิตทางอุตสาหกรรม อาจมีความหมายแต่ในกระบวนการศึกษาอาจใช้ไม่เป็นเช่นนั้น

หลักข้อ 8 ขับไล่ความกลัวออกไปให้หมด สมมุติฐานพื้นฐานของการบริหารแบบคุณภาพรวมมืออยู่ว่า บุคคลต้องการทำดีที่สุด ดังนั้นจุดเน้นสำคัญของความพยายามในการปรับปรุงต้องเกี่ยวกับกระบวนการ และเกี่ยวกับผลผลิตสุดท้าย ไม่ใช่เกี่ยวกับการตำหนิความล้มเหลวของแต่ละบุคคล เคมมิ่งกล่าวว่า ถ้าคุณภาพไม่อยู่ ความคิดนั้นอยู่ในระบบ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของฝ่ายบริหารในการทำให้บุคคลทำงานได้ดีที่สุด โดยการปรับปรุงระบบบุคคลเหล่านั้นทำงานอยู่อย่างคงที่

หลักข้อ 9 ทำลายสิ่งกีดขวางระหว่างด้านบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ หลักข้อที่ 9 ของเคมมิ่งค่อนข้างสัมพันธ์กับหลักข้อที่ 1 คือสร้างความคงที่ในความมุ่งหมายเพื่อการปรับปรุงผลผลิตและการบริการในห้องเรียนหลักข้อนี้ใช้ได้กับหลักการสอนแบบสหวิทยาการ การสอนเป็นคณะกรรมการเขียนข้ามหลักสูตร และการถ่ายทอดความรู้ ดังนั้นความร่วมมือกันจึงต้องการให้เกิดขึ้นในบรรดาสมาชิกขององค์การแห่งการเรียนรู้เพื่อให้เกิดคุณภาพรวมได้มากที่สุด

หลักข้อ 10 ขจัดคำขวัญ คำพังเพย และเป้าหมายที่เรียกร่องข้อบกพร่องเป็นศูนย์และระดับการผลิตใหม่ สิ่งสำคัญในคำขวัญ คำพังเพย และเป้าหมายส่วนใหญ่คือ การคิดว่าบุคลากรคงทำงานได้ดีขึ้นถ้ามีความพยายามมากขึ้น การคิดเช่นนี้ขัดขวางมากกว่าเป็นแรงคลใจแก่คณะทำงาน เพราะทำให้เกิดความสับสนในทางตรงข้าม ทั้งนี้เพราะสาเหตุทั้งหลายของคุณภาพต่ำและผลผลิตต่ำในโรงเรียนมาจากระบบและไม่ใช่มาจากบุคลากร ระบบเองอาจต้องมีการเปลี่ยนแปลง

หลักข้อ 11 ขจัด โควตาคำเลขสำหรับบุคลากรและเป้าหมายสำหรับฝ่ายบริหาร การปฏิบัติทางการศึกษาหลายอย่างขัดขวางความสามารถในการค้นหาแรงจูงใจภายใน และมีสมมติฐานผิดเกี่ยวกับผลประโยชน์ตอบแทนและรางวัลภายนอก สิ่งเหล่านี้ได้แก่การประเมินผลครูที่มีระบบและจริงจัง การจ่ายเงินเดือนตามระบบคุณธรรม การบริหารตามวัตถุประสงค์ การให้คะแนน และเป้าหมายเชิงปริมาณและเชิงระบบ โควตา สิ่งเหล่านี้เดิมมีเรียกว่า แรงผลักดันแห่งการทำลาย วิธีการเหล่านี้ไม่ก่อให้เกิดผลดีด้วยเหตุผลหลายประการคือ การตั้งเป้าหมายนำไปสู่การปฏิบัติงานแบบชายขอบ การจ่ายเงินเดือนตามระบบคุณธรรมทำลายการทำงานเป็นหมู่คณะ และการประเมินการปฏิบัติงานเป็นรายบุคคล เป็นบ่อเกิดความกลัวและทำให้เพิ่มตัวแปรในการปฏิบัติงานที่พึงประสงค์

หลักข้อ 12 ขจัดสิ่งกีดขวางที่ปล้นความภูมิใจในความเป็นผู้ทำงานออกไป บุคคลส่วนใหญ่ต้องการงานที่ดี ๆ การสื่อสารที่มีประสิทธิผลและขจัดสิ่งที่ไม่ถูกต้องทั้งหลาย เช่น การขาดการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง สารสนเทศที่ไม่ดี การประเมินขึ้นเงินเดือนประจำปี หรือการประเมินตามระบบคุณธรรมและหัวหน้างานที่ไม่สนใจใคร ล้วนเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง

หลักข้อ 13 ใช้โครงการการศึกษาและการฝึกอบรมใหม่อย่างจริงจังสำหรับทุกคน ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรต้องได้รับการฝึกอบรมใหม่เกี่ยวกับวิธีการในการบริหารสถานศึกษาใหม่ ๆ ได้แก่ พลาตูกุ่ม การสร้างความเห็นสอดคล้อง และการตัดสินใจแบบร่วมมือ ผู้มีส่วนได้เสียทั้งหมดที่อยู่ในหมู่คณะทำงานของสถานศึกษาต้องตระหนักว่า การปรับปรุงเกี่ยวกับการผลิตนักเรียนจะทำให้มีความรับผิดชอบมากขึ้น ไม่ใช่มีความรับผิดชอบน้อยลง

หลักข้อที่ 14 ให้ทุกคนในองค์การทำงานเพื่อบรรลุการแปรรูป คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาจะต้องมีแบบแผนเพื่อดำเนินพันธกิจด้านคุณภาพอย่างชัดเจน พันธกิจด้านคุณภาพจะต้องมาจากภายในโดยสมาชิกองค์การสถานศึกษาทุกคน การแปรรูปสถานศึกษาเป็นหน้าที่ของทุกคน

สรุปได้ว่า การบริหารตามวงจรคุณภาพ PDCA เป็นกระบวนการบริหารจัดการคุณภาพที่มีประสิทธิภาพประกอบด้วย การวางแผน การลงมือปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ และการปรับปรุงผลการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การที่ตั้งไว้

กล่าวโดยสรุปการพัฒนากระบวนกรด้วยขั้นตอนการวิเคราะห์ระบบ ขั้นตอนออกแบบระบบ และขั้นการพัฒนากระบวนกร การพัฒนากระบวนกรคือการวิเคราะห์ให้ได้ซึ่งระบบใหม่ ถ้ามีการดำเนินการระบบนั้น ๆ อยู่แล้ว ระบบที่นำเสนอ จะต้องแสดงให้เห็นว่า ได้มีความใหม่ สะท้อนถึงการปรับแก้ ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงในเรื่องใด อย่างไร และเมื่อระบบดังกล่าวถูกนำไปใช้ จะสามารถเสริมสร้างประสิทธิผลและประสิทธิภาพของงาน ได้อย่างแท้จริงและสามารถตรวจสอบได้

กระบวนกรออกแบบระบบการเรียนการสอน (Analysis Design Develop Implementation and Evaluation Model : ADDIE Model)

กระบวนกรออกแบบระบบการเรียนการสอน ADDIE Model เป็นกระบวนกรพัฒนารูปแบบการสอนที่นักออกแบบการเรียนการสอนและนักพัฒนาการฝึกอบรมนิยมใช้กัน ซึ่ง ADDIE Model มีลำดับการพัฒนาเป็น 5 ขั้นตอน ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์ (Analysis) การออกแบบ (Design) การพัฒนา (Development) การนำไปใช้ (Implementation) และการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งแต่ละขั้นตอนเป็นแนวทางที่มีลักษณะที่ชัดเจนเพื่อให้สามารถนำไปสร้างเป็นเครื่องมือได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Strickland . 2006 : 312)

ADDIE Model เป็นระบบการออกแบบการสอน การออกแบบรูปแบบการสอนส่วนมากในปัจจุบันเป็นลักษณะที่เปลี่ยนแปลงมาจาก ADDIE Model เป็นแนวคิดที่ยอมรับกันมาอย่างต่อเนื่องหรือเป็นข้อมูลสะท้อนที่ได้รับเพื่อการพัฒนาในรูปแบบ ในขณะที่วัตถุประสงค์การสอนถูกสร้างขึ้น รูปแบบนี้พยายามทำให้ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายโดยการเข้าใจปัญหาที่ต้องการแก้ไข

ทฤษฎีการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการออกแบบวัสดุหรือสื่อการเรียนการสอน ตัวอย่างเช่น ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ทฤษฎีปัญญาสังคม (Social Learning) และ ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพุทธินิยม (Cognitivism) ทฤษฎีเหล่านี้ช่วยในการสร้างรูปแบบและกำหนดสื่อการสอน ใน ADDIE model แต่ละขั้นตอนจะมีผลลัพธ์

ที่จะนำไปสู่ขั้นตอนต่อไป ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นวิเคราะห์ (Analysis Phase)

ในขั้นนี้เป็นการทำความเข้าใจปัญหาการเรียนการสอน เป้าหมายของรูปแบบการสอนและวัตถุประสงค์ที่จะสร้างขึ้นตลอดจนสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ และความรู้พื้นฐานและทักษะของผู้เรียนที่จำเป็นต้องมี โดยพิจารณาจากคำถามเพื่อการวิเคราะห์ดังนี้

- ใครคือกลุ่มเป้าหมายและเขาต้องมีคุณลักษณะอย่างไร
- ระบุพฤติกรรมใหม่ที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นกับผู้เรียน

- มีข้อจำกัดในการเรียนรู้ที่มีอยู่อะไรบ้าง
- อะไรที่เป็นทางเลือกสำหรับการเรียนรู้ที่มีอยู่บ้าง
- หลักการสอนที่พิจารณาเป็นแบบไหน อย่างไร
- มีช่วงเวลาการพัฒนาเป็นอย่างไร

ขั้นที่ 2 การออกแบบ (Design Phase)

ขั้นตอนการออกแบบประกอบด้วย การสร้างจุดประสงค์การเรียนรู้ กำหนดเครื่องมือวัด ประเมินผล แบบฝึกหัด เนื้อหา วางแผนการสอน และเลือกสื่อการสอน ขั้นตอนการออกแบบควรจะทำอย่างเป็นระบบและมีเฉพาะเจาะจง โดยความเป็นระบบนี้หมายถึงครุกระ มีระเบียบแบบแผนของการจำแนกการพัฒนา และการประเมินแผนยุทธวิธีที่วางไว้เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย สำหรับความเฉพาะเจาะจงหมายถึงแต่ละองค์ประกอบของการออกแบบรูปแบบการสอนจะต้องเอาใจใส่ทุกรายละเอียด ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

- จำแนกเอกสารของการออกแบบการสอนให้เป็นหมวดหมู่ทั้งด้านเทคนิคยุทธวิธีในการออกแบบการสอนและสื่อ

- กำหนดยุทธศาสตร์การเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพฤติกรรมที่คาดหวังในแต่ละกลุ่ม (cognitive, affective, psychomotor)

- สร้างสตอรี่บอร์ด
- ออกแบบ User interface และ User Experiment
- สร้างสื่อต้นแบบ

ขั้นที่ 3 ขั้นการพัฒนา (Development Phase)

ขั้นตอนการพัฒนาคือขั้นที่ผู้ออกแบบสร้างส่วนต่างๆ ที่ได้ออกแบบไว้ในขั้นของการออกแบบซึ่งครอบคลุมการ สร้างเครื่องมือวัด ประเมินผล สร้างแบบฝึกหัด สร้างเนื้อหา และการพัฒนาโปรแกรมสำหรับสื่อการสอน เมื่อเรียบร้อยทำการทดสอบเพื่อหาข้อผิดพลาดเพื่อนำผลไปปรับปรุงแก้ไข

ขั้นที่ 4 ขั้นการนำดำเนินการ (Implementation Phase)

ในขั้นตอนการดำเนินการนี้หมายถึงขั้นของการสอน โดยอาจจะเป็นรูปแบบชั้นเรียน การฝึกอบรม หรือห้องทดลอง หรือรูปแบบการเรียนการสอนที่ใช้คอมพิวเตอร์ โดยจุดมุ่งหมายของขั้นตอนนี้คือการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จะต้องให้การส่งเสริมความเข้าใจของผู้เรียนสนับสนุนการเรียนรอบรู้ของผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ต่างๆ ที่ตั้งไว้

ขั้นที่ 5 ขั้นการประเมินผล (Evaluation Phase)

ขั้นการประเมินผลประกอบด้วยสองส่วนคือการประเมินผลรูปแบบ (Formative) และการประเมินผลในภาพรวม (Summative) การประเมินผลรูปแบบคือการนำเสนอในแต่ละขั้นของ ADDIE Process ซึ่งเป็นการประเมินผลเพื่อพัฒนา และการประเมินผลในภาพรวมจะทำเมื่อการสอนเสร็จสิ้นเพื่อประเมินผลประสิทธิภาพการสอนทั้งหมดข้อมูลจากการประเมินผลรวมโดยปกติ มักจะถูกใช้เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับรูปแบบการสอน

การจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญที่แสดงถึงการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม ประกอบด้วย ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายที่แท้จริงของการเรียนรู้ บทบาทของครูและบทบาทของผู้เรียน การจัดการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนเป็นสำคัญจะทำได้สำเร็จเมื่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับจัดการเรียนการสอน ได้แก่ ครูและผู้เรียน มีความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับความหมายของการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

หลักแห่งการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น เกิดการเรียนรู้ สามารถนำความรู้ที่ได้จากการพัฒนาไปใช้ในชีวิตประจำวันครูผู้สอนควรมีเทคนิควิธีการและเข้าใจหลักแห่งการเรียนรู้ ดังนี้

ทรงพล ภูมิรัตน์ (2550 : 77-79) กล่าวว่า การเรียนรู้ หมายถึง ขบวนการที่ทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม พฤติกรรมดังกล่าวจะต้องมีความคงทนถาวรพอสมควรไม่ใช่พฤติกรรมเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากภาวะ ทิพย์ยา หรืออุบัติเหตุต่างๆ การเรียนรู้เป็นเรื่องสำคัญมากของคนเรา เพราะคนเรามีการเรียนรู้นับแต่เกิดจนกระทั่งตาย การเรียนรู้เกิดจากองค์ประกอบ 3 ประการที่เป็นรากฐานของการเรียนรู้ทั้งหลายคืออินทรีย์ (ตัวผู้เรียน) สิ่งเร้า และปฏิกิริยาตอบสนอง ธรรมชาติของผู้เรียนนั้น ผู้เรียนเป็นอินทรีย์ที่มีชีวิตจิตใจ พฤติกรรมทุกอย่างของผู้เรียน มีความ สัมพันธ์กันเป็นหน่วยรวมของอารมณ์ สังคม สติปัญญา ธรรมชาติของการเรียนรู้พบว่า ผลการเรียนรู้จะปรากฏออกมาเมื่อผู้เรียน ได้เรียนจากการกระทำด้วยตนเอง การเรียนจะได้ผลดีเมื่อสิ่งที่เรียนเห็นจริงใจให้เกิดความอยากรู้ อยากรแก้ปัญหา การแก้ปัญหาด้วยการคิดที่มีเหตุผลเป็นวิธีเรียนรู้ที่ดีของบุคคล การเรียนรู้ในชีวิตประจำวัน คือ การได้มีประสบการณ์ใหม่ แปลก ๆ เพิ่มขึ้น และการมีจุดหมายที่แน่นอน เป็นสิ่งจำเป็นที่สุดในการเรียนรู้ และจุดหมายนั้นต้องเป็นไปได้อย่างจริง การเรียนรู้คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางเพิ่มพูนงอกงามขึ้นดังคำนิยามที่ว่า การเรียนรู้คือ การงอกงาม การปรับปรุงตัว การสร้างประสบการณ์ การสร้างสรรค์ทางปัญญา กิจกรรมที่ทำด้วยตนเองและการเรียนรู้คือกิจกรรมที่มีความหลากหลาย การสร้างสถานการณ์แห่งการเรียนรู้ควร

กล้อยตามเจตนาของสังคม เพื่อเกิดทัศนคติที่ดีในชีวิต ประสบการณ์การเรียนรู้ควรจัดจากง่าย ๆ ใกล้ตัว เรียนแล้วค่อยขยายออกไป ขากและไกลตัวผู้เรียนกิจกรรมในการเรียนควรให้เป็นที่พอใจของผู้เรียน ชนิดการเรียนรู้ย่อมแตกต่างกันไปตามชนิดของเรื่องและวิชาที่เรียน การเรียนที่ดีควรใช้ หลักการเรียนรู้ จากส่วนรวมไปหาส่วนย่อยแล้วพิจารณาจากส่วนย่อยมาประกอบเป็นส่วนรวม การเรียนรู้ ที่มี จุดมุ่งหมาย มีความหมาย ความต้องการ ความสนใจของผู้เรียนนับว่าดีที่สุด พึงระลึกว่า อินทรีย์มี การพัฒนาสัมพันธ์กันทุก ๆ ด้านอย่างแยกไม่ออก ผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ ได้แก่ เกิดการรับรู้ เกิดความเข้าใจ เกิดทักษะ เกิดทัศนคติ เกิดค่านิยม เกิดความนึกคิด เกิดการแก้ปัญหา เกิดความ สามารถเกิดความรู้ทั่ว ๆ ไป หรือตามทฤษฎีการศึกษาปัจจุบัน แยกผลของการเรียนรู้ออกเป็น 3 อาณาจักรใหญ่ ๆ คือ ความรู้ ความคิด ความเข้าใจ ความคล่อง ความชำนาญ ทักษะ และ ความรู้สึ กนึกเห็น ความเชื่อคุณธรรมท่าที ทัศนคติ หรือถ้าจะจำแนกการเรียนรู้ตามแบบที่พัฒนาการเด็ก นักจิตวิทยาแบ่งออกเป็น 4 แบบ คือ การเรียนพัฒนากล้ามเนื้อส่วนใหญ่ เช่น เล่นเกมส์ การใช้มือ พัฒนากล้ามเนื้อเล็กที่ต้องประสานกับประสาทสัมผัส เช่น พิมพ์คีย์บอร์ด เล่นเปียโน พัฒนา ความรู้ ความสามารถทางสติปัญญา เช่น เรียนภาษาตัวเลข คำนวณ และพัฒนาความรู้สึ กนึกคิด คีลธรรม ค่านิยม เป็นต้น

นอกจากนี้ ทรงพล ภูมิรัตน์ (2550 : 77-79) ยังได้สรุปแบบต่างๆ ของการเรียนรู้แบบ การเรียนรู้ที่พบได้แก่ โดยการสังเกตพิจารณา โดยการเลียนแบบ แบบถือผิดเป็นครู โดยการทำซ้ำ ๆ โดยการคิดภายใน โดยการวางโครงการ โดยการแก้ปัญหา โดยการท่องจำ และโดยการคาดคิด สรุปผล เป็นต้น การเรียนรู้จะมีการเรียนที่สำคัญ 3 แบบคือ โดยการไม่ยู่หนึ่ง ชูกชน โดยการชอบ ซักถาม โดยการทำตามคนอื่น ดังนั้น การส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้เรียนดี ๆ ช่วยตอบคำถามและเป็น แบบอย่างที่ดีงามให้ผู้เรียน ได้ลอกเลียนแบบต่าง ๆ จึงนับว่าสำคัญมากสำหรับผู้ตั้งใจจะพัฒนา การเรียนที่ดี ๆ กระบวนการของการเรียนรู้สามารถสรุปเป็นขั้นตอนได้ 5 ขั้นตอนดังนี้คือ ตัวบุคคล แรงขับ การตอบสนองสิ่งเร้า พฤติกรรม และการเสริมแรง

นอกจากนี้ ทรงพล ภูมิรัตน์ (2550 : 80) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิด การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพที่สำคัญ คือ ความพร้อม หมายถึงความมีร่างกาย อารมณ์ที่พร้อม จะเรียนรู้ ถ้ามีร่างกายไม่พร้อมและอารมณ์ไม่ดีเท่าที่ควรอาจส่งผลให้การเรียนรู้ล้มเหลวได้ ความพร้อมของผู้เรียนประกอบด้วย ๖ ภาวะ ประสบการณ์เดิม และแรงจูงใจ มีความปรารถนาที่ จะเรียน มีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งที่จะเรียนสิ่งนั้นมีความหมาย หมายความว่า ผู้เรียนสามารถเข้าใจสิ่งที่ จะเรียนได้ การทราบถึงความก้าวหน้าของผลการเรียนของตน การได้ทบทวนสิ่งที่เรียนไปแล้ว การฝึกฝนในสิ่งที่เรียน ฝึกบ่อย ๆ สม่ำเสมอ การให้รางวัลและเครื่องล่อ และการลงโทษ

ทรงพล ภูมิรัตน์ (2550 : 81) ยังได้กล่าวถึงทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง ได้แก่ ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิกสร้างขึ้นโดย พาฟลอฟ หลักของการวางเงื่อนไขแบบนี้ คือ ถ้ามีการเชื่อมโยงกันระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองจะทำให้อินทรีย์เกิดการเรียนรู้ขึ้นได้ การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองจะเกิดขึ้นโดยการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำของ สกินเนอร์หลักของการวางเงื่อนไขแบบนี้ เน้น “ การเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองจะทำให้อินทรีย์เกิดการเรียนรู้ขึ้นได้ การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองจะเกิดขึ้น โดยการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก ” ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการเกี่ยวกับความรู้ ความคิดและความเข้าใจ การเน้นของทฤษฎีกลุ่มนี้ได้อธิบายว่า การเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาคือ จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนเกิดการห้เห็น คือ มองปัญหานั้นด้วยความเข้าใจอย่างทะลุปรุ โปร่งซึ่งถือว่าเป็นการห้เห็นหรือ เรียกว่าการเรียนรู้โดยการห้เห็น เช่นการทดลองของโคเลอร์ เป็นต้น ทฤษฎีนี้ อธิบายว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่ออินทรีย์รับรู้ถึงแวดล้อมในลักษณะที่เป็นสัญลักษณ์ที่มีความหมายนำไปสู่จุดหมายปลายทางอย่างใดอย่างหนึ่ง ผู้ที่สร้างทฤษฎีนี้คือ โทลแมน เขาเรียกการเรียนรู้แบบนี้ว่าการเรียนรู้แบบห้เห็นเขาทำการทดลอง โดยให้หนูวิ่งไปในเขาวงกตและได้พบว่า หนูเรียนรู้สัญลักษณ์ของเขาวงกตว่าจะมีสิ่งทีหนูได้รับความพอใจแม้จะมีการขัดขวาง หนูจะพยายามหาทางทีจะไปสู่เป้าหมายของมันให้ได้ สัญลักษณ์ทีจะนำไปสู่การเกิดการเรียนรู้การเรียนรู้อีกประเภทหนึ่ง เรียกว่าการเรียนรู้การกระทำทีซับซ้อน เช่น การพิมพ์คิด การเล่นกีตาร์ การเล่นฟุตบอลการกระทำเหล่านี้เป็นงานทียุ่งยากและซับซ้อนและต้องอาศัยความสามารถหลาย ๆ อย่างประกอบกัน (ทรงพล ภูมิรัตน์. 2550 : 88)

การจัดการเรียนรู้ทีเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ความหมายของการจัดการเรียนรู้ทีเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้ ทิศนา แคมมณี และคณะ (2543 : 55-59) ได้กล่าวถึงลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทีเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีลักษณะสำคัญดังนี้ เป็นกิจกรรมสำคัญ ทีมุ่งเน้นการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเป็นผู้กระทำหรือปฏิบัติด้วยตนเอง ด้วยความกระตือรือร้น เช่น ได้คิดค้นคว้า ทดลองรายงาน ทำโครงการ สัมภาษณ์ แก้ปัญหา ฯลฯ เป็นกิจกรรมทีผู้เรียนได้ค้นพบสาระสำคัญหรือองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง อันเกิดจากการได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้และลงมือปฏิบัติจริง เป็นกิจกรรมทีผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ทีหลากหลายทั้งบุคคลและเครื่องมือทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ผู้เรียนได้สัมผัสและสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เป็นกิจกรรมทีส่งเสริมกระบวนการคิด ผู้เรียนได้ฝึกวิคิด ในหลายลักษณะ เช่น

คิดคล่อง คิดหลากหลาย คิดละเอียด คิดชัดเจน คิดถูกทาง คิดกว้าง คิดลึกซึ้ง คิดไกล คิดอย่างมีเหตุผล เป็นต้น เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้เรียนอย่างมีความสุข เป็นความสุขที่เกิดจากผู้เรียนได้เรียนในสิ่งที่ตนสนใจสาระการเรียนรู้ ชวนให้สนใจใฝ่ค้นคว้า ทำทนายให้แสดงความสามารถและให้ใช้ศักยภาพของตนอย่างเต็มที่ และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนและระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน อย่างเป็นกัลยาณมิตร มีการช่วยเหลือ เกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีกิจกรรมร่วมด้วยช่วยกัน ทำให้ผู้เรียนรู้สึกมีความสุขและสนุกกับการเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนกำหนดงานวางแผนเป้าหมายร่วมกัน และมี โอกาสเลือกทำงานหรือศึกษาค้นคว้าในเรื่องที่ตรงกับความถนัดและความสามารถ ความสนใจของตนเอง ทำให้ผู้เรียนเรียนด้วยความกระตือรือร้น มองเห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียนและสามารถประยุกต์ความรู้นำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริง เป็นกิจกรรมที่ผู้สอนให้ความสำคัญแก่ผู้เรียน ในความเป็นเอกลักษณ์บุคคล ผู้สอนยอมรับในความสามารถ ความคิดเห็นความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพมากกว่าเปรียบเทียบแข่งขันระหว่างกัน โดยมีความเชื่อมั่นผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้ได้ และมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่ดีงาม เช่น ความรับผิดชอบ ความเมตตา กรุณา ความมีน้ำใจ ความขยัน ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ ฯลฯ และลักษณะนิสัยในการทำงานอย่างเป็นกระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่น การยอมรับผู้อื่น และการเห็นคุณค่าของงาน เป็นต้น

รับขวัญ ภูเขาแก้ว (2553 : 199) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ว่าการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ มุ่งเน้นการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยครูมีหน้าที่เป็นผู้เอื้ออำนวยในการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ส่งเสริม สนับสนุน ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

กล่าวโดยสรุป การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นกิจกรรมสำคัญ ที่มุ่งเน้นการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเป็นผู้กระทำหรือปฏิบัติด้วยตนเอง เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ค้นพบสาระสำคัญหรือองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง อันเกิดจากการ ได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้และลงมือ ปฏิบัติจริงเป็นกิจกรรมที่ผู้สอนให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนในความเป็นเอกลักษณ์บุคคล เป็นต้น

เทคนิคการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่หลักสูตรกำหนดนั้นต้องได้รับการปลูกฝังและพัฒนา ผ่านการจัดการเรียนการสอน การปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในลักษณะต่าง ๆ จนตกผลึกเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในตัวผู้เรียน การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนควรจะต้องดำเนินการ และ

มีเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้ บรรลุวัตถุประสงค์ของ การจัดการศึกษาของชาติ มีผู้กล่าวไว้ดังนี้

ศุภวรรณ เล็กวิไล (2544 : 201-203) ได้กล่าวถึงเทคนิคการจัดการเรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ 3 ประเด็นคือ เทคนิคการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง เทคนิคการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกับคนอื่น และเทคนิคการจัดกิจกรรมที่ ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เทคนิคการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง หรือเทคนิคการสรรสร้างความรู้ ประกอบด้วยเทคนิคย่อย ได้แก่ เทคนิคการจัดประสบการณ์เพื่อนำเสนอข้อมูลใหม่ ต้องเป็นสิ่งที่น่าสนใจ ทำทหายความคิด ต้องไม่ ยากหรือง่ายเกินไป สำหรับผู้เรียนที่จะทำความเข้าใจและเชื่อมโยงเข้ากับความรู้เดิม ครูควรมีข้อมูล เกี่ยวกับความรู้เดิมของผู้เรียนเพื่อจัดประสบการณ์อย่างเหมาะสมและเทคนิคการใช้คำถามหรือ คำสั่งให้ผู้เรียนคิดหรือลงมือปฏิบัติเพื่อเชื่อมโยงความรู้ / ข้อมูลในสมอง ในส่วนของการใช้คำถาม ครูควรศึกษาและฝึกฝนทักษะการใช้คำถามเพื่อช่วยกระตุ้นความคิดของผู้เรียน และใช้เทคนิคที่ สำคัญในขณะตั้งคำถาม เช่นการถามซ้ำ ให้ผู้เรียนหลายคนมีส่วนร่วมในการตอบคำถามเดียวกัน

สุเทพ อ่วมเจริญ (2546 : 13-14) ได้กล่าวถึงเทคนิคการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ ทำงานร่วมกับคนอื่น หรือการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หรือการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง ด้รับ การฝึกฝนทักษะกระบวนการแสวงหาความรู้ ทักษะการบันทึกความรู้ ทักษะการคิด ทักษะ การจัดการความรู้ทักษะการแสดงออก ทักษะการสร้างความรู้ใหม่ และทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม จัดว่าเป็นวิธีเรียนที่สามารถนำมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับการเรียนการสอนที่มีคุณภาพได้อีกวิธี หนึ่งจึงนับว่าเป็นวิธีที่ควรนำมาใช้ได้ดีกับการจัดกิจกรรมเพื่อให้การเรียนรู้ของนักเรียนเป็น ไป อย่างมีประสิทธิภาพ

หลักของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม คือ กระบวนการสร้างความรู้โดยนักเรียนเป็นเจ้าของ การเรียนรู้เอง เป็นการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์เดิมของนักเรียน ก่อให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ อย่าง ต่อเนื่อง นักเรียนสามารถกำหนดหลักการที่ได้จากการปฏิบัติสามารถประยุกต์ใช้ทฤษฎีหรือ หลักการได้อย่างถูกต้อง เป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอน กับนักเรียน และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนด้วยกันเอง ก่อให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้อย่าง กว้างขวาง มีการแสดงออกทั้งการเขียนและการพูด

ลักษณะการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม จอห์นสัน และจอห์นสัน (Johnson & Johnson. 1991 : 10-15 อ้างถึงใน บัญญัติ ชำนาญกิจ. 2542 : 45) กล่าวถึงลักษณะสำคัญของการเรียนรู้แบบมีส่วน ร่วมไว้ 5 ประการ ดังนี้ การสร้างความรู้สึกร่วมกันทางบวกให้เกิดขึ้นในกลุ่มนักเรียน การมี

ปฏิสัมพันธ์ที่ส่งเสริมกันระหว่างนักเรียน ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละบุคคล ทักษะระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย และกระบวนการกลุ่ม

เทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เทคนิคการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมีอยู่ 2 แบบ คือ เทคนิคที่ใช้ตลอดกิจกรรมการเรียนการสอนและเทคนิคที่ไม่ได้ใช้ตลอดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยอาจใช้ในขั้นนำหรือจะสอดแทรกในขั้นสอนตอนใดก็ได้หรือใช้ในขั้นสรุป ขั้นทบทวน ขั้นวัดผลของคาบเรียน ใดคาบเรียนหนึ่งตามที่ครูผู้สอนกำหนด เทคนิควิธีเรียนแบบมีส่วนร่วมมีลักษณะต่างๆ 24 เทคนิค (บัญญัติ ชำนาญกิจ . 2542 : 61- 66) เทคนิคที่สามารถนำมาใช้กับการจัดกิจกรรมแนะแนว เช่น เทคนิคการพูดเป็นคู่ เทคนิคการเขียนเป็นคู่ คล้ายกับการพูดเป็นคู่ ต่างกันเพียงแต่ละคู่ผลัดกันเขียนหรือวาดแทนการพูด เทคนิคการพูดรอบวง เทคนิคการเขียนรอบวง เทคนิคคู่ตรวจสอบ เทคนิคร่วมกันคิด เทคนิคการเรียงแถว เป็นเทคนิคที่ง่าย ๆ โดยให้นักเรียนยืนแถวเรียงลำดับภาพ คำหรือสิ่งที่ครูกำหนดให้เทคนิคที่ง่าย ๆ โดยให้นักเรียนยืนแถวเรียงลำดับภาพหรือสิ่งที่ครูกำหนดให้ เทคนิคการแก้ปัญหาด้วยจิ๊กซอ เทคนิคแบบมุมสนทนา เป็นเทคนิควิธีที่ครูเสนอปัญหาและประกาศมุมต่างๆภายในห้องเรียนแทนแต่ละข้อ เทคนิคการอภิปรายเป็นคู่เป็นเทคนิคที่ครูกำหนดหัวข้อหรือคำถาม แล้วให้สมาชิกที่นั่งใกล้กันร่วมกันคิดและอภิปรายคู่ เทคนิคเพื่อนเรียน เป็นเทคนิคที่ให้นักเรียนในกลุ่มจับคู่เพื่อคิดเดี่ยว คิดคู่ ร่วมกันคิด เทคนิคการอภิปรายเป็นทีม เทคนิคสัมภาษณ์เป็นทีม เทคนิคบัตรคำช่วยจำ เทคนิคการสร้างแบบเป็นเทคนิคที่ครูผู้สอนกำหนดวัตถุประสงค์หรือสิ่งที่ต้องการให้นักเรียนสร้าง แล้วให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายและทำงานร่วมกันเพื่อสร้างชิ้นงาน เทคนิคเกมส่งปัญหา เป็นเทคนิคที่นักเรียนสนุกกับเกม โดยนักเรียนทุกคนในกลุ่มตั้งปัญหาด้วยตัวเองและช่วยกันหาคำตอบ

นอกจากนี้ ทิศนา แคมมณี และคณะ (2543 : 43) ได้กล่าวถึง เทคนิคการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเป็นกิจกรรมให้ผู้เรียนแสดงความสามารถในลักษณะต่างๆ และเปิดโอกาสให้มีความหลากหลายเพื่อตอบสนองความสามารถเฉพาะผู้ที่เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันตามที่กล่าวไว้ในทฤษฎีพหุปัญญาของการ์ดเนอร์ (Gardner ; อ้างถึงในทิศนา แคมมณี และคณะ. 2543 : 43) ที่ว่ามนุษย์มีความสามารถในด้านต่าง ๆ 8 ด้าน ได้แก่ความสามารถด้านภาษา ความสามารถด้านตรรกศาสตร์และคณิตศาสตร์ ความสามารถด้านภาพมิติสัมพันธ์ ความสามารถด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว ความสามารถด้านดนตรี ความสามารถด้านมนุษยสัมพันธ์ ความสามารถในการเข้าใจตนเองและความสามารถในด้านความเข้าใจสภาพธรรมชาติ การใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความรู้ ความสามารถในสถานการณ์อื่น ๆ เช่น วิธีสอนโดยให้จัดนิทรรศการ และการสอนโดยใช้โครงงาน โดยครูเป็นผู้กำกับควบคุมให้ผู้เรียนทุกคนได้ร่วมวางแผน ดำเนินการตามแผนและร่วมกันสรุป

ผลงาน จะทำให้ผู้เรียนแต่ละคน ได้แสดงออกถึงความรู้ความสามารถที่มีอยู่ และกล่าวถึง ประโยชน์ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไว้ว่า การจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเขียน ได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ ได้ ประยุกต์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิต ได้มีความสุขและสนุกกับการเรียนรู้ตลอดจนมีคุณลักษณะ นิสสัยที่พึงประสงค์ที่สังคมพึงปรารถนาซึ่งพอสรุปได้ดังนี้ คือ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้ ผู้เรียนได้เรียนรู้ตรงกับความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของตน ผู้เรียนมี โอกาสคิดอย่าง สร้างสรรค์ ผู้เรียนมี โอกาสแสดงออกอย่างอิสระ ผู้เรียนได้เป็นผู้ปฏิบัติได้ด้วยตนเอง ผู้เรียนได้ เรียนรู้จากสภาพจริง และได้รับประสบการณ์ตรง ผู้เรียนได้ใช้สื่อต่าง ๆ ในการเรียนรู้ ผู้เรียนได้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น หรือได้ทำงานกลุ่ม และผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยความสุข

กระทรวงศึกษาธิการ (2553 ง : 5) ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้ว่าเป็นกระบวนการที่ สำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติในชั้นเรียนให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามที่หลักสูตรกำหนด เพื่อให้ การจัดการเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการพัฒนาผู้เรียน ครูผู้สอนจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจ ในหลักการ แนวคิด และจุดเน้นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบด้วยองค์ประกอบที่จะต้องพิจารณาดังนี้คือ จุดหมายของ หลักสูตรในการพัฒนาผู้เรียนมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ การใช้สื่อการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่สำคัญในการนำหลักสูตรสู่ การปฏิบัติ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐาน การเรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นเป้าหมายสำคัญ สำหรับการพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยยึดหลักว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมี ความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่าง ระหว่างบุคคล และพัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม ผู้สอนต้อง พยายามคิดสรรกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับศักยภาพและบริบทของผู้เรียน การกำหนด บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน การใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายและการออกแบบการวัดและ ประเมินผล เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้และ นำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังนี้

การจัดการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์

การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่สำคัญในการนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สู่การปฏิบัติทั้งนี้ การที่ผู้เรียนจะมีคุณภาพและบรรลุตามมาตรฐาน

การเรียนรู้ ตัวชี้วัด หรือ ไม่ ขึ้นอยู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยเหตุนี้ครูผู้สอนต้องมีความรู้ ความเข้าใจสิ่งที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งเป็นเป้าหมายการจัดการเรียนรู้

กระทรวงศึกษาธิการ (2553 ข : 6-8) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่สำคัญ ในการนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สู่การปฏิบัติ ทั้งนี้ การที่ผู้เรียน จะมีคุณภาพและบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดหรือ ไม่ ขึ้นอยู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยเหตุนี้ครูผู้สอนต้องมีความรู้และความเข้าใจในสิ่งที่กำหนดไว้ในการจัดการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งเป็นเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ โดยมีหลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่าง บุคคล การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมอง และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นคุณธรรม จริยธรรม

ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูผู้สอนต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้บรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ที่ จำเป็นสำหรับผู้เรียนในการเตรียมเข้าสู่โลกอนาคต เช่น การเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวน การสร้างความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม กระบวนการเผชิญสถานการณ์และ แก้ปัญหา กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย เป็นต้น อีกทั้งต้องให้ความสำคัญกับการใช้สื่อ การพัฒนาสื่อ การใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ การวัดและประเมินผลอย่างหลากหลายควบคู่กันเพื่อให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่กำหนดไว้ 8 ประการกล่าวไว้ว่า คือ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ที่กำหนดไว้ใน แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ แต่ที่กำหนดไว้เป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพราะต้องการเน้นย้ำให้เกิดขึ้นจนเป็นนิสัย สอดคล้องตาม สภาพสังคมปัจจุบัน ครูผู้สอนสามารถนำไปพัฒนาผู้เรียน ได้โดยสอดแทรกเข้าไปกับการจัด กระบวนการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังสามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ผ่าน กิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา ด้วยการออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ลงมือ ปฏิบัติบ่อย ๆ อย่างต่อเนื่องจนเป็นนิสัย สำหรับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สามารถพัฒนาเพิ่มเติม จากที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดไว้ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดเน้น ของเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและกลุ่มสาระการเรียนรู้

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียน

แนวคิดการพัฒนาด้านจิตพิสัยของบลูม (Bloom. 1976 ; อ้างถึงใน ทิศนา แคมมณี. 2551 : 239) ได้จัดลำดับขั้นของการเรียนรู้ไว้ 5 ขั้น ดังนี้

1. ขั้นการรับรู้ หมายถึง การที่ผู้เรียนได้รับรู้ค่านิยมที่ต้องการจะปลูกฝังในตัวผู้เรียน ผู้สอนจัดประสบการณ์หรือสถานการณ์ที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับรู้ค่านิยมนั้นอย่างใส่ใจ เช่น เสนอกรณีตัวอย่างที่เป็นประเด็นปัญหาขัดแย้งเกี่ยวกับค่านิยมนั้นเป็นต้น ในขั้นนี้ ผู้สอนควรพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมการรู้ตัว การเต็มใจรับรู้ และการควบคุมการรับรู้
2. ขั้นการตอบสนอง ได้แก่ การที่ผู้เรียนได้รับรู้และเกิดความรู้สึกในค่านิยมนั้น และมีโอกาสได้ตอบสนองในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง โดยผู้สอนจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนมีโอกาสดูตอบสนองต่อค่านิยมนั้นในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น ให้พูดแสดงความคิดเห็นค่านิยมนั้น ให้ลองทำตามค่านิยมนั้น ให้สัมภาษณ์หรือพูดคุยกับผู้ที่มีค่านิยมนั้น เป็นต้น ในขั้นนี้ผู้สอนควรพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรม การยินยอมตอบสนอง การเต็มใจตอบสนอง และความพึงพอใจในการตอบสนอง
3. ขั้นการเห็นคุณค่า เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ เกี่ยวกับค่านิยมนั้น แล้วเกิดเห็นคุณค่าของค่านิยมนั้น ทำให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อค่านิยมนั้น โดยผู้สอนจัดประสบการณ์หรือสถานการณ์ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เห็นคุณค่าของค่านิยมนั้น เช่น การให้ลองปฏิบัติตามค่านิยมแล้วได้รับการตอบสนองในทางที่ดี เห็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับคนหรือบุคคลอื่นที่ปฏิบัติตามค่านิยมนั้น เห็นโทษหรือได้รับโทษจากการละเลยไม่ปฏิบัติตามค่านิยมนั้น เป็นต้น ในขั้นนี้ผู้สอนควรพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมยอมรับในคุณค่านั้น การชื่นชมคุณค่านั้นและความผูกพันในคุณค่านั้น
4. ขั้นการจัดระบบ เป็นขั้นที่ผู้เรียนรับค่านิยมที่ตนเห็นคุณค่านั้นเข้ามาอยู่ในระบบค่านิยมของตน โดย เมื่อผู้เรียนเห็นคุณค่าของค่านิยมและเจตคติที่ดีต่อค่านิยมนั้นและมีความโน้มเอียงที่จะรับค่านิยมนั้นมาใช้ในชีวิตของตน ผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนพิจารณาค่านิยมนั้นกับค่านิยมหรือคุณค่าอื่นๆ ของตน และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมต่าง ๆ ของตน ในขั้นนี้ผู้สอนควรพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมการสร้างมโนทัศน์ในคุณค่านั้น
5. ขั้นการสร้างลักษณะนิสัย เป็นขั้นที่ผู้เรียนปฏิบัติตามค่านิยมที่ตนรับมาอย่างสม่ำเสมอและทำงานกระทั่งเป็นนิสัย ผู้สอนส่งเสริมให้ผู้เรียนปฏิบัติตามค่านิยมนั้นอย่างสม่ำเสมอโดยติดตามผลการปฏิบัติ แล้วให้ข้อป้อนกลับและการเสริมแรงเป็นระยะ ๆ จนกระทั่งผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้จนเป็นนิสัย นอกจากนั้นผู้เรียนยังได้เรียนรู้กระบวนการในการปลูกฝัง

ค่านิยมให้เกิดขึ้น ซึ่งผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการปลูกฝังค่านิยมอื่น ๆ ให้แก่ตนเองและผู้อื่นต่อไป ในขั้นนี้ผู้สอนควรพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมที่มีหลักยึดมั่นจนเป็นนิสัย (ทิสนา เขมมณี. 2551 : 237-239)

นอกจากนี้ บลูมยังได้เสนอขั้นตอนการพัฒนาอันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนตามแนวคิดของบลูมและคณะ ได้แก่ วิธีการสังเกตจากตัวแบบ ที่สามารถจะถ่ายทอดทั้งความคิดและการแสดงออกได้พร้อม ๆ กัน โดยตัวแบบอาจเป็นบุคคลจริง เป็นสัญลักษณ์ ได้แก่ ตัวแบบที่เสนอผ่านสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ การ์ตูน หรือหนังสืออนิเมชัน เป็นต้น วิธีการพัฒนานักเรียนโดยใช้การสังเกตตัวแบบควรดำเนินการเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้ (ทิสนา เขมมณี. 2551 : 239)

ขั้นที่ 1 กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจและตั้งใจสังเกตตัวแบบ

ขั้นที่ 2 การเสนอตัวแบบ ตัวแบบต้องมีลักษณะเด่นชัด ไม่สลับซับซ้อนจนเกินไป เป็นตัวแบบที่มีคุณค่า มีประโยชน์ สามารถดึงดูดจิตใจและทำให้ผู้สังเกตพึงพอใจ

ขั้นที่ 3 การช่วยให้นักเรียนเก็บจำตัวแบบนั้น โดยใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การจัดท่าหรือ โครงสร้างให้จำได้ง่าย การชักจูงลักษณะของตัวแบบในความคิดและชักจูงด้วยการกระทำ

ขั้นที่ 4 การจูงใจให้นักเรียนปฏิบัติตามตัวแบบ โดยการช่วยให้นักเรียนได้รับรู้ เห็นคุณค่า หรือเห็นผลที่น่าพึงพอใจของการปฏิบัติ รวมทั้งการช่วยให้นักเรียนได้รับรู้ความสามารถของตน และเรียนรู้วิธีกำกับตนเอง

ขั้นที่ 5 การลงมือกระทำหรือปฏิบัติโดยให้นักเรียนได้ลงมือทำแล้วสังเกตการกระทำของตนเอง ให้นักเรียนได้ข้อมูลย้อนกลับ และเทียบเคียงการกระทำของตนกับตัวแบบ

สรุปได้ว่า แนวคิดการพัฒนาด้านจิตพิสัยของบลูมมุ่งใช้เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนเป็นสำคัญ แต่ก็สามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อช่วยปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียนได้ อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นไปตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตรต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียน

การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้และการประเมินผู้เรียน การปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในลักษณะต่าง ๆ เป็นวิธีการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยสอดแทรกในกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล มีวิธีการจัดกิจกรรมหลากหลายแนวคิดดังนี้

กรมวิชาการ (2543 : 34) กล่าวถึงการสร้างความตระหนักไว้ว่า เป็นกระบวนการที่มุ่งฝึก

ให้นักเรียนเกิดความเข้าใจใ้ รับรู้และเห็นคุณค่าในปรากฏการณ์และพฤติกรรมต่าง ๆ ทั้งที่เป็น
รูปธรรมและนามธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม สอดคล้องกับบาเลนไท (Ballantine. 1993 : 91) กล่าวว่า
ลักษณะการดูแลเอาใจใ้ของผู้ปกครองมีผลโดยตรงต่อความสำเร็จของนักเรียน และการเปิด
โอกาสให้ทุกฝ่ายมาร่วมกันกำหนดกิจกรรมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนและสร้าง
ความตระหนักให้นักเรียน ได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองจะทำให้เกิดพลังนำไปสู่การพัฒนา
ความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของแต่ละคน

ทิตนา เขมมณี (2551 : 313) กล่าวว่า กระบวนการสร้างความตระหนักช่วยกระตุ้นให้
ผู้เรียนสนใจ เอาใจใ้ รับรู้ เห็นคุณค่าในปรากฏการณ์หรือพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมทั้งที่
เป็นรูปธรรมและนามธรรม มีขั้นตอนการดำเนินงาน คือ

1. สังเกต โดยให้ข้อมูลที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ เอาใจใ้ และเห็นคุณค่า
2. วิจาร์ณ โดยให้ตัวอย่าง สถานการณ์ ประสบการณ์ตรง เพื่อให้ผู้เรียน ได้วิเคราะห์หา
สาเหตุและผลศีผลเสีที่เก็เกิดขึ้นทั้งในระยะสั้นและระยะยาว
3. สรุป ให้ผู้เรียนอภิปรายหาข้อมูลหรือหลักฐานมาสนับสนุนคุณค่าของสิ่งที่จะต้อง
ตระหนักและวางเป้าหมายที่จะพัฒนาตนเองในเรื่องนั้น

กรมวิชาการ (2542 : 155-160) ได้สรุปว่า การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะของ
นักเรียนเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียน ได้นำความรู้ความเข้าใจ คุณค่าและความสำคัญของ
คุณลักษณะที่ใ้ไปฝึกปฏิบัติ ได้เสนอแนวการจัดทำการสอน เพื่อพัฒนาศัยภาพของเด็กไทย
โดยเฉพาะแนวทางการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่างหลากหลาย ได้แก่ การจัดอบรม การจัด
กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามความสนใจ
หรือ โครงการจัดกิจกรรมต่างๆ อย่างหลากหลาย เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของนักเรียน โรงเรียนอาจ
ดำเนินการดังนี้ การจัดกิจกรรมโฮมรูม ชุมนุมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ชุมนุมกิจกรรมอาสาต่าง ๆ
โครงการเพื่อนช่วยเพื่อน นันทนาการ การหารายได้ระหว่างเรียน โครงการกิจกรรมร่วมกับชุมชน
และโครงการศึกษาคูงานนอกสถานที่ เป็นต้น

ประดิษฐ์ เหล่าเนตร และณัฐภัสสร เหล่าเนตร (2549 : 18-19) กล่าวว่าโครงการ
หมายถึง งานวิจัยเล็ก ๆ หรืองานที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยนักเรียนเป็น
ผู้คิดวางแผนการศึกษาและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง หรืออาจเป็นการศึกษาค้นคว้าหาคำตอบเป็น
ประเด็นปัญหาด้วยการใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งอาจศึกษาแบบสำรวจข้อมูล การทดลองหรือ
การประดิษฐ์ ซึ่งวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เป็นวิธีการที่นักวิทยาศาสตร์เชื่อว่าน่าจะไปสู่
การสำรวจตรวจสอบหรือการแก้ปัญหาในเรื่องที่ศึกษา ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

1. คิดปัญหาหรือสังเกตที่นำไปสู่ประเด็นปัญหา เพื่อการอยากรู้ อยากศึกษา อยากค้นหา คำตอบ

2. คาดคะเนคำตอบของปัญหาหรือกำหนดสมมติฐาน

3. ตรวจสอบคำตอบที่ถูกต้องหรือตรวจสอบสมมติฐานด้วยการศึกษาค้นคว้าทดลองหรือการสืบค้น

4. เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ค้นคว้าทดลอง

5. สรุปและอภิปรายข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าทดลองว่าสอดคล้องกับคำตอบที่คาดคะเนหรือกำหนดสมมติฐานไว้หรือไม่

จุฬารักษ์ มาเสถียรวงศ์ (2550 : 160-182) ได้สังเคราะห์งานกรณีศึกษาเด็กและเยาวชน โครงการติดตามสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด เรื่องกิจกรรมเสริมรายได้จากพบว่า กิจกรรมเสริมรายได้จากโครงการ นอกจากจะได้เรียนรู้ทักษะอาชีพและการจัดการการเงินพื้นฐานแล้วยังส่งผลต่อการเรียนรู้เรื่องการเรียนรู้เท่าทันในการบริโภคด้วย ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้การวางแผนและตระหนักถึงการใช้จ่ายอย่างมีคุณค่าและสร้างสรรค์ ส่วนตัวแบบและปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมทางบวก พบว่ามีปัจจัยด้านการมีแบบอย่างที่ดีจากข้อค้นพบว่า ตัวแบบแห่งความมีจิตอาสา ล้วนแต่ช่วยพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีพฤติกรรมทางบวก นอกจากนั้นกรณีศึกษาเรื่องเยาวชนสระแก้วรุ่นใหม่ที่ห่างไกลบุรี 2548 ตามโครงการติดตามสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนระดับจังหวัดสระแก้วพบว่า การจัดกิจกรรมเพื่อขับเคลื่อนให้เด็กมีความรู้และทักษะเพียงพอไปสู่การเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตัวเด็กเอง เพื่อให้เกิดพฤติกรรมทางบวก ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้กิจกรรมอาสาสมัครบำเพ็ญประโยชน์ และกิจกรรมเชิงอนุรักษ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2543 : 314 – 326) ได้สรุปหลักการเรียนรู้จากการสังเกต ว่ามนุษย์เรียนรู้จากการทำพฤติกรรมจากการสังเกตตัวแบบและตัวแบบมีผลต่อมนุษย์ได้หลายด้าน และได้แบ่งประเภทตัวแบบเป็น 4 ประเภทคือ

1. ตัวแบบทางพฤติกรรม หมายถึงตัวแบบที่แสดงพฤติกรรมให้บุคคลเห็น เช่น พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในสังคมไทยที่วัยรุ่นปฏิบัติกันอยู่ ส่วนหนึ่งก็ได้รับอิทธิพลมาจากตัวแบบทางพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง

2. ตัวแบบทางวาจา หมายถึง ตัวแบบที่พูดบอกหรือเขียน บอกว่าจะทำอะไรได้อย่างไร

3. ตัวแบบสัญลักษณ์ หมายถึงตัวแบบภาพผ่านสื่อต่าง ๆ ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ วีดิทัศน์ จานภาพ ภาพยนตร์ หนังสือ คอมพิวเตอร์ และสื่อภาพอื่น ๆ

4. ตัวแบบสัมผัส ใช้สำหรับคนหูหนวก และตาบอด เป็นต้น

จึงสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนสามารถทำได้

โดยการจัดกิจกรรมสร้างความตระหนัก และการจัดส่งเสริมคุณลักษณะของนักเรียน มีแนวการจัดกิจกรรมประกอบด้วย การจัดอบรม การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามความสนใจ หรือโครงการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งโรงเรียนอาจดำเนินการดังนี้ การจัดกิจกรรมโฮมรูม ชุมนุมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ชุมนุมต่าง ๆ กิจกรรมอาสา โครงการเพื่อนช่วยเพื่อน นันทนาการ การหารายได้ระหว่างเรียน โครงการกิจกรรมร่วมกับชุมชน การให้ตัวแบบและ โครงการศึกษาดูงานนอกสถานที่

ในการพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้ศึกษาและสังเคราะห์แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนานักเรียน สรุปได้ดังตาราง 2.1 ดังนี้

ตาราง 2.1 แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนานักเรียน

แนวคิดและงานวิจัย	แนวทาง /กิจกรรม
แนวคิดการพัฒนาจิตพิสัยของบลูม (Bloom) (ทิตนา เขมมณี. 2551 : 237-239)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ขั้นการรับรู้ (Receiving or Attending) ซึ่งก็หมายถึงการที่ผู้เรียนได้รับรู้ค่านิยมที่ต้องการจะปลูกฝังในตัวผู้เรียน 2. ขั้นการตอบสนอง (Responding) ได้แก่ การที่ผู้เรียนได้รับรู้และเกิดความสนใจในค่านิยมนั้นและมีโอกาสได้ตอบสนองในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง 3. ขั้นการเห็นคุณค่า (Valuing) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับค่านิยมนั้น แล้วเกิดเห็นคุณค่าของค่านิยมทำให้มีเจตคติที่ดีต่อค่านิยมนั้น 4. ขั้นการจัดระบบ (Organization) เป็นขั้นที่ผู้เรียนรับค่านิยมที่ตนเห็นคุณค่านั้นเข้ามาอยู่ในระบบค่านิยมของตน 5. ขั้นการสร้างลักษณะนิสัย (Characterization) เป็นขั้นที่ผู้เรียนปฏิบัติตนตามค่านิยมที่ตนรับมาอย่างสม่ำเสมอและทำงานกระทั่งเป็นนิสัย

ตาราง 2.1 (ต่อ)

แนวคิดและงานวิจัย	แนวทาง /กิจกรรม
แนวคิดกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม (สุพัตรา สุภาพ. 2551 : 38-39)	กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม เรียกว่า การขัดเกลาทางสังคมซึ่งเป็นการเรียนรู้ทางตรงและทางอ้อมของมนุษย์ในสังคมหนึ่ง ๆ การเรียนรู้ทางตรงเป็นการสอนหรือบอกกันโดยตรง ส่วนการเรียนรู้ทางอ้อมเป็นการเรียน โดยอาศัยการสังเกตเลียนแบบ
แนวคิดการสร้างความตระหนัก (กรมวิชาการ. 2543 : 34)	การสร้างความตระหนัก เป็นกระบวนการที่มุ่งฝึกให้นักเรียนเกิดความเอาใจใส่ รับรู้ และเห็นคุณค่าในปรากฏการณ์และพฤติกรรมต่างๆ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม
แนวคิดการสร้างความตระหนัก (ทีศนา แจมมณี. 2551 : 313)	กระบวนการสร้างความตระหนักช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจเอาใจใส่ รับรู้ เห็นคุณค่าในปรากฏการณ์หรือพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม
พรสันต์ เลิศวิทยาวิวัฒน์ (2550 : บทคัดย่อ)	รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 11 ขั้นตอนคือ สร้างความตระหนัก กำหนดความรับผิดชอบ ให้ความรัก ความอบอุ่น สร้างความสัมพันธ์ สร้างความมั่นใจ สร้างความมีวินัย ปลูกฝังค่านิยม ส่งเสริมการเรียนรู้เป็นตัวอย่างที่ดี ให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจ
แนวคิดการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะ ของนักเรียน (กรมวิชาการ. 2542 : 155-160)	การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะนักเรียนเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้นำความรู้ความเข้าใจ คุณค่าและความสำคัญของคุณลักษณะที่ดีไปฝึกปฏิบัติ โดยมีแนวการจัดทำการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพของเด็กไทย

ตาราง 2.1 (ต่อ)

แนวคิดและงานวิจัย	แนวทาง /กิจกรรม
	โดยเฉพาะแนวการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่างหลากหลาย ได้แก่ การจัดอบรม การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามความสนใจ หรือ โครงการกิจกรรมต่าง ๆ การจัดกิจกรรมโฮมรูม ชุมนุมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ชุมนุมต่าง ๆ กิจกรรมอาสา โครงการเพื่อนช่วยเพื่อน โครงการกิจกรรมร่วมกับชุมชน และโครงการศึกษาดูงานนอกสถานที่
แนวคิดการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะของนักเรียน (กรมวิชาการ, 2542 : 155-160)	การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะนักเรียนเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้นำความรู้ความเข้าใจคุณค่าและความสำคัญของคุณลักษณะที่ดี ไปฝึกปฏิบัติ โดยมีแนวการจัดทำการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพของเด็กไทย โดยเฉพาะแนวการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่างหลากหลาย ได้แก่ การจัดอบรม การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2543 : 314-316)	หลักการเรียนรู้จากการสังเกต มนุษย์เรียนรู้จากการทำพฤติกรรมจากการสังเกตตัวแบบ (Model)
มงคล ศัยขกุล และชฎานิชฎี รุ่งรังสี (2550 : บทคัดย่อ)	รูปแบบการเสริมสร้างพฤติกรรม “ การดำรงชีวิตที่พอเพียงตามแนวพระราชดำริ ” ทำให้นักศึกษามีความพอเพียงด้านเศรษฐกิจ ด้านอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ด้านจิตใจ และด้านสังคม ส่วนรูปแบบการเสริมสร้างพฤติกรรมดำรงชีวิตที่พอเพียงตามแนวพระราชดำริประกอบด้วยกระบวนการพัฒนาตนเอง ได้แก่ การพัฒนาด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ด้านเทคโนโลยี และด้านเศรษฐกิจ

ตาราง 2.1 (ต่อ)

แนวคิดและงานวิจัย	แนวทาง /กิจกรรม
คารารัตน์ อุทัยพยัคฆ์ (2548 : บทคัดย่อ)	รูปแบบการสอนมี 8 ขั้นตอน คือ สร้างความตระหนัก และเจตคติ คิดถึงสาเหตุของปัญหา เสนอและคิดทางเลือก ปฏิบัติตามขั้นตอน ประเมินและปรับปรุง วัดประเมินผลและสรุปผล
งานวิจัยของจุฬารัตน์ มาเสถียรวงศ์ (2550 : บทคัดย่อ)	กิจกรรมเสริมสร้างได้รายได้จากกิจกรรมโครงการช่วยให้ได้เรียนรู้ ทักษะอาชีพและการจัดการการเงินพื้นฐานแล้วยังส่งผลต่อการเรียนรู้เรื่องการรู้เท่าทันในการบริโภคด้วย
อัมพร เรืองศรี (2554 : 118)	ได้สรุปรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วยกิจกรรม 4 ขั้นตอน คือ การสร้างความตระหนัก การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะ การนำไปประยุกต์ใช้ และการประเมินผล เป็นต้น

จากการศึกษาและสังเคราะห์แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมาพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยจัดกิจกรรมสร้างความตระหนัก กิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะของนักเรียน การนำไปประยุกต์ใช้และการประเมินผล

หลักการจัดการเรียนรู้สู่การพัฒนาผู้เรียน

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้าน และมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 นั้น ครูเป็นบุคคลสำคัญที่จะออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย ยั่งยืน และสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง

กระทรวงศึกษาธิการ (2553 ข : 11-12) ได้กล่าวถึงหลักการจัดการเรียนรู้ไว้ดังนี้

การจัดการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่สำคัญในการนำหลักสูตรสู่การพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตาม เป้าหมายที่หลักสูตรกำหนด ครูผู้สอนจึงควรให้ความสำคัญและสรรหากระบวนการเรียนรู้ที่เอื้อต่อ การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ นำพาให้ ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่ดี ผู้เรียนควร ได้มีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ โดยคำนึงถึง ความแตกต่างระหว่างผู้เรียน พัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมอง และมุ่งเน้นความรู้ คู่คุณธรรม จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความหลากหลาย ทันสมัย เหมาะสมกับ วัยของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้อำนวยการความสะอาดทั้งนี้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ให้หลักการที่สำคัญในการจัด การเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้โดยการจัดวิธีการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความสามารถของ ผู้เรียนแต่ละคน ให้สามารถพัฒนาตนเองได้ลงมือศึกษาค้นคว้า คิดแก้ปัญหา และปฏิบัติงานเพื่อ สร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนจัดสถานการณ์ให้เอื้อต่อ การเรียนรู้
2. การจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ ความสำคัญกับความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อวางพื้นฐานชีวิตให้เจริญงอกงามอย่างสมบูรณ์ มีพัฒนาการสมวัยอย่างสมดุล ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา การจัดการเรียนรู้ ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้ค้นพบและแสดงออกถึงศักยภาพของตนเอง ครูผู้สอนจึงควรมีข้อมูล ผู้เรียนเป็นรายบุคคล สำหรับใช้ในการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และนำไปพัฒนาผู้เรียน ให้เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
3. การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมอง เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมกับการทำงานของสมอง การเชื่อมโยงวงจรสมอง การจัดการเรียนรู้ที่ขัดต่อการทำงานของสมองจะทำให้เกิดการเรียนรู้ไม่ได้เต็มที่ตามศักยภาพ อีกทั้ง ต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางอารมณ์ของผู้เรียนสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นกัลยาณมิตรให้เรียน อย่างมีความสุข โดยใช้ประสบการณ์ตรงด้านร่างกายที่เป็นรูปธรรม ข้อเท็จจริงและทักษะด้านต่าง ๆ ที่ปรากฏในชีวิตจริงตามธรรมชาติ ตลอดจนสื่อการเรียนรู้ที่ดึงดูดความสนใจ เป็นเครื่องมือ ในการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมองในแต่ละช่วงวัย จะส่งผลให้ผู้เรียนมีความ สนใจ ความตั้งใจ มีจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ ทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

4. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นด้านคุณธรรม จริยธรรม หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม ด้วยการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการคุณธรรม จริยธรรม ใ้ได้รับรู้เกิดการยอมรับ เห็นคุณค่าและพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนเป็นลักษณะนิสัยที่ดี

นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการ (2553 ค : 106-112) ได้กล่าวถึงบทบาทของบุคลากรในการจัดการเรียนรู้ การบริหารงานการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกด้านทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ งานบุคคล ตลอดจนการบริหารงานทั่วไป เป็นพันธกิจที่สำคัญของสถานศึกษาซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา ในด้านการจัดการเรียนรู้บทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้องสรุปได้ดังนี้
บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการศึกษาจะประสบผลสำเร็จได้คือและมีคุณภาพนั้นส่วนหนึ่งเป็นเพราะมีผู้บริหารที่ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษา เข้าใจบทบาทหน้าที่อย่างถ่องแท้และลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง ในการจัดการเรียนรู้ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีบทบาทดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตลอดจนเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อการขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. ร่วมมือกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นรูปธรรม โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่งและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

3. ดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครอง ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนได้เข้าใจแนวทางการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ด้วยวิธีการและรูปแบบทักษะต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

4. ส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากรจัดทำหน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ความต้องการของท้องถิ่น เพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ ตลอดจนคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

5. ระดมทรัพยากรในชุมชน พร้อมทั้งแสวงหาเครื่องมือจากทุกภาคส่วนเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร

6. ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาพัฒนาหลักสูตร แผนการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนเทคโนโลยีที่เหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

7. ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

8. เป็นผู้นำในการให้บุคลากรในสถานศึกษามีการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการนิเทศแบบกัลยาณมิตร เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

9. ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย พร้อมนำผลการวัดและประเมินมาพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

10. จัดให้มีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในสถานศึกษา ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น ประชุมสัมมนา ประชุมปฏิบัติการ ศึกษาดูงาน เพื่อการพัฒนาบุคลากรครูให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

11. ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อบริการเครือข่ายและชุมชน กล่าวโดยสรุป ผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถนำพาให้สถานศึกษา มีความเจริญก้าวหน้าในทุก ๆ ด้าน ได้นั้น ต้องอาศัยคุณสมบัติที่สำคัญคือ ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร มีวิสัยทัศน์ และกลยุทธ์ที่สำคัญในการพัฒนา มีความรักและศรัทธาในวิชาชีพ ทุ่มเททรัพยากรในการพัฒนาโรงเรียน เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนการสร้างแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

บทบาทของครูผู้สอน

ครูผู้สอนเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในการจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จด้วยดี เพราะการจัดการศึกษาที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นั้น กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาเต็มตามศักยภาพ ในการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรมีบทบาทดังนี้

1. ศึกษา ทำความเข้าใจเอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และการออกแบบการจัดการเรียนรู้

2. จัดทำหน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นความรู้ ทักษะ กระบวนการที่สอดคล้องตามมาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัด คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

3. ศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล พร้อมนำข้อมูลมาใช้ในการออกแบบการเรียนรู้ และจัดการเรียนรู้ที่มุ่งตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ตามความแตกต่างของผู้เรียน และพัฒนาการทางสมองเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์

4. จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยวิธีการที่หลากหลายเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร

5. จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้

6. จัดเตรียมและใช้สื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ในชุมชนได้อย่างเหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียน

7. ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ทั้งนี้มุ่งเน้นการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงเป็นสำคัญ นอกจากนี้ ควรเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและผู้ปกครอง ตลอดจนความสอดคล้องกับธรรมชาติของวิชา และพัฒนาการของผู้เรียน

8. นำผลการประเมินผู้เรียนมาใช้เพื่อสอนซ่อมเสริมและพัฒนาผู้เรียน ตลอดจนปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเองอย่างเป็นระบบ

9. ใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

กล่าวโดยสรุป ในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนจะบรรลุผลได้ดั่งนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ อีกหลายประการ เช่น ความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู การแสวงหาความรู้ การใช้หลักจิตวิทยา การใช้สื่อการเรียนรู้ การออกแบบการเรียนรู้ การใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและที่สำคัญอย่างยิ่งคือ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้เป็นไปด้วยความเป็นกัลยาณมิตร

บทบาทของผู้เรียน

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนมีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งการที่จะให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรได้ ผู้เรียนต้องปรับพฤติกรรมการเรียนรู้ของตนเองจากการเป็นผู้รับมาเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งบทบาทของผู้เรียนควรมีดังนี้

1. มีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกับครูผู้สอนและผู้ปกครอง เพื่อให้การจัดการเรียนรู้เป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม หลากหลายด้วยความกระตือรือร้นและไม่เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

3. ลงมือปฏิบัติจริง โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง และสามารถสรุปองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

4. นำองค์ความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้เพื่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ได้อย่างเหมาะสม

5. มีส่วนร่วมในการประเมินผลและนำผลการประเมินมาพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของตนเองให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ

6. มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อครู เพื่อน และมีการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีลักษณะสร้างสรรค์ด้วยความเป็นมิตร ไมตรี กล่าวคือ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างสม่ำเสมอ

7. ร่วมจัดทำ ดูแล รักษา และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ตลอดจนแหล่งเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

8. อนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สืบสานวัฒนธรรม ตลอดจนมรดกของชุมชนได้อย่างเป็นระบบ

9. ประสานความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง ภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนและองค์กรต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม

10. รักษาสิทธิและโอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี

กล่าวโดยสรุป นักเรียนเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญที่จะทำให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล บทบาทที่สำคัญของผู้เรียนคือการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ทุกขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย สรุปองค์ความรู้ด้วยตนเอง มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อครูและเพื่อนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมจัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ทั้งภายในและนอกห้องเรียนอย่างเป็นระบบ เป็นต้น

บทบาทของคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 27 กำหนดให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีคณะกรรมการหลักสูตรของสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูอาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรที่มีในท้องถิ่นหรือในสถาบันการศึกษาเพื่อทำหน้าที่พัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ซึ่งบทบาทของคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษามีดังนี้

1. ส่งเสริมสนับสนุนและนำพาให้บุคลากรในสถานศึกษาพัฒนาหลักสูตร แผนการจัดการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นตลอดจนเทคโนโลยี
2. ส่งเสริมสนับสนุนและนำพามูลค่าในสถานศึกษาจัดการเรียนรู้สู่การปฏิบัติจริง
3. ส่งเสริมสนับสนุนและนำพามูลค่าในสถานศึกษา วัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย พร้อมนำผลการวัดและประเมินมาพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

4. ส่งเสริมสนับสนุนและนำพามูลค่าในสถานศึกษาให้ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

5. นิเทศ ติดตามและอำนวยความสะดวกให้การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุตาม เป้าหมายของหลักสูตร

กล่าวโดยสรุป บทบาทของคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของ สถานศึกษา มีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนและนำพานุเคราะห์ในสถานศึกษาพัฒนา หลักสูตร แผนการจัดการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดการเรียนรู้สู่การปฏิบัติจริง มีการนิเทศติดตามและประเมินการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร เป็นต้น

บทบาทของผู้ปกครอง ชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เปิด โอกาสให้ทุกส่วนในสังคมมีส่วนร่วมใน การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้บุตรที่อยู่ในความดูแลได้รับ การศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ตลอดจนให้ได้รับการศึกษานอกเหนือจากการศึกษาภาคบังคับตามความ พร้อมของครอบครัว บิดา มารดา ผู้ปกครอง ซึ่งต้องให้ความร่วมมือและรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ ของผู้เรียน ตลอดจนดูแลเอาใจใส่ผู้เรียนให้ได้พัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพดั่งนั้น บิดา มารดา ผู้ปกครอง ชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรมีบทบาท ดังนี้

บทบาทของผู้ปกครอง

การจัดการเรียนรู้ต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ปกครองในการดูแลบรมลักษณะนิสัยของ นักเรียนและให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาในการจัดการศึกษา ตลอดจนมีส่วนร่วมในการระดม ทรัพยากรเพื่อพัฒนาการศึกษา ให้การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพ ของผู้เรียน มีบทบาทที่สำคัญดังนี้คือ

1. มีส่วนร่วมในการกำหนดสาระของหลักสูตรและกำหนดแผนพัฒนาการศึกษาหรือ ธรรมนูญสถานศึกษา
2. มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนการเรียนรู้ของผู้เรียนร่วมกับครูผู้สอนและผู้เรียน
3. มีส่วนร่วมในการสนับสนุนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ตามศักยภาพ
4. ร่วมส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และมุ่งเน้น การพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่เน้นความรู้คู่คุณธรรม
5. ร่วมจัดบรรยากาศในบ้านให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และเอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน
6. ร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ร่วมทำกิจกรรมการเรียนรู้กับผู้เรียน ร่วมกิจกรรมกับสถานศึกษา ตลอดจนเป็นวิทยากรในฐานะภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้ความรู้เฉพาะ เรื่องตามโอกาสอันควร
7. ร่วมสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตาม

ความต้องการ จำเป็นและเหมาะสม

8. ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ อย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง พร้อมทั้งเสนอแนะให้มีการนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ได้อย่างเหมาะสม

9. ร่วมมือกับผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับทักษะชีวิต กล่าวคือมุ่งป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้อง เช่น ยาเสพติด ไข้หวัดใหญ่ โรคเอดส์ โรคติดต่อร้ายแรงอื่น ๆ ตลอดจนการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

10. ส่งเสริมสนับสนุนและมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนร่วมกับสถานศึกษา

11. ปฏิบัติตนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และถึงพร้อมด้วยความรู้ คุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้เรียน

12. ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนที่อยู่ในความอุปการะได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี

กล่าวโดยสรุป ผู้ปกครองมีส่วนสำคัญในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่เน้นความรู้คู่คุณธรรม มีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล ตลอดจนส่งเสริมให้เด็กนักเรียนในความปกครองได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี เป็นต้น

บทบาทของชุมชน

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จะสัมฤทธิ์ผลเพียงใดนั้น ชุมชนมีส่วนสำคัญยิ่งที่จะเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนและส่งผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรในสถานศึกษาจะต้องร่วมมือกับชุมชนให้เข้ามามีบทบาทต่อการจัดการศึกษาดังนี้

1. เปิด โอกาสให้ชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาและหลักสูตรสถานศึกษา โดยคำนึงถึงบริบทของสถานศึกษา ความต้องการของชุมชน ตลอดจนขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชน

2. ร่วมจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมทั้งภายในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษาให้เหมาะสมสอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยร่วมระดมสรรพกำลัง ทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งนี้อาจจัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ หรือเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิต ทักษะกระบวนการให้กับผู้เรียนอย่างเหมาะสมและหลากหลาย

3. ร่วมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

4. เอื้ออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนได้มีโอกาสใช้แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ในชุมชนอย่างหลากหลาย ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนสถานประกอบการทั้งภาครัฐ

และเอกชนในการจัดการเรียนรู้

5. ร่วมติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา ตลอดจนงานอื่น ๆ ที่สถานศึกษาร้องขอ

6. ให้ข้อเสนอแนะหรือแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ชี้แนะผู้เรียนเป็นสำคัญ

กล่าวโดยสรุป บทบาทของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ คือร่วมอำนวยความสะดวกในการใช้แหล่งเรียนรู้ ร่วมจัดบรรยากาศการเรียนรู้ ติดตามตรวจสอบและประเมินการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะหรือแนวทางในการจัดการเรียนรู้ เป็นต้น

บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาเป็นอย่างมาก ซึ่งบทบาทที่สำคัญของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีดังนี้

1. ร่วมกับสถานศึกษากำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ จุดหมายหลักสูตรสถานศึกษา จัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาและแนวดำเนินงาน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม
2. ร่วมประสานงานกับองค์กรทุกภาคส่วนในชุมชน เพื่อบริการแหล่งเรียนรู้และร่วมส่งเสริมสนับสนุน โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน
3. ส่งเสริมสนับสนุนและร่วมระดมทรัพยากร เพื่อการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์
4. ส่งเสริมสนับสนุนการบริหารงานด้านวิชาการของสถานศึกษา ตลอดจนงานอื่น ๆ ตามที่เห็นสมควร

กล่าวโดยสรุป บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการจัดการเรียนรู้นั้น ควรมีส่วนร่วมกับสถานศึกษาในการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ จัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา ร่วมประสานงานกับองค์กรทุกภาคส่วนในชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์การจัดการศึกษา เป็นต้น

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จะบรรลุเป้าหมายได้เพียงใดนั้น ครูผู้สอนนับเป็นหัวใจสำคัญที่สุดที่ส่งผลให้การนำหลักสูตร ไปสู่ห้องเรียนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งนี้ต้องได้รับการส่งเสริมสนับสนุนตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนความร่วมมือ ร่วมแรงและร่วมใจของผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

ความหมายของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คุณลักษณะศึกษาหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์มีความหมายคล้ายคลึงกัน ดังนี้

คำว่า “คุณลักษณะศึกษา” เป็นคำที่แปลมาจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “Education Character” ซึ่งมีความเกี่ยวข้องและคล้ายคลึงกับ “การศึกษาคุณธรรม” และ “คุณธรรมการศึกษา” คำเหล่านี้มักจะใช้แทนกันและใช้ในความหมายเดียวกัน ในเชิงการจัดการศึกษาหรือกระบวนการจัดการทางสังคมที่มุ่งเน้นการพัฒนาบุคคลให้มีพฤติกรรมและความคิดที่ตรงตามอุดมคติที่สังคมพึงประสงค์ (คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2551 : 25)

เซนเตอร์ (Center. 2003 ; อ้างถึงในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2551 : 25) กล่าวว่าคุณลักษณะศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการที่มุ่งพัฒนาความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมที่ดีในบุคคลเพื่อสร้างสรรค์สังคมที่ดีต่อไป นิยามข้างต้นชี้ให้เห็นว่าแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนมีขอบข่ายครอบคลุมแนวคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาความคิด ความเชื่อ ความรู้สึกรู้สึก และพฤติกรรม ตามกรอบของค่านิยม จารีต ประเพณีคุณธรรม ศีลธรรมตามหลักศาสนา มาตรฐาน กฎเกณฑ์และข้อบังคับต่าง ๆ ในสังคม ตลอดจนสภาพในอุดมคติที่ควรจะเป็นทั้งในระดับบุคคล คือ ในเด็กและเยาวชน ตลอดจนในระดับสังคมและประเทศต่อไป

มีผู้ให้ความหมายของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้หลายท่านดังนี้

ประเวศ วะสี (2543 : 13) กล่าวว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของมนุษย์ คือคิดเป็น คิดอย่างมีเหตุผล มีโลกทัศน์และวิถีชีวิตที่สมบูรณ์ เข้าถึงความเป็นจริงทั้งหมด สามารถสร้างความรู้ใหม่ได้ คิดถึงสิ่งสูงสุด มีพัฒนาการทางจิตวิญญาณ ทำเป็น ทำงานเป็น มีทักษะในการเผชิญสถานการณ์ มีทักษะในการจัดการ และอยู่ร่วมกัน รักความยุติธรรม

รุ่ง แก้วแดง (2543 : 113 - 114) กล่าวว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายถึงผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการวินิจฉัยหรือประเมินความต้องการในการเรียนรู้ของตนเองจะโดยความช่วยเหลือจากผู้อื่นหรือไม่ก็ได้ สามารถเลือกแหล่งที่เหมาะสมเพื่อช่วยในการเรียนรู้ และถ้าจำเป็นก็อาจจะหามาตรการอื่นในการเรียนรู้ที่ไม่ต้องการเรียนเองก็ได้ รู้จักการพัฒนาเกณฑ์ที่ประเมินการเรียนรู้ของตนเองโดยการค้นหาคำตอบและการให้เกิดผล รู้จักถามหาเหตุผลของการมีกฎระเบียบกระบวนการ หลักการ และข้อสมมุติฐานที่ยอมรับได้โดยปริยาย

กรมวิชาการ (2545 ก : 225) กล่าวว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นความคิดความงาม ความมีคุณค่าของจริยธรรม ความงามเป็นคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ สิ่งที่ตอบสนองความต้องการได้

เป็นสิ่งที่มีความหมาย ซึ่งคุณค่าเป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ คุณค่าเปลี่ยนแปลงไปได้ตามกาลเวลา และคุณค่ามักเปลี่ยนแปลงไปตามวิวัฒนาการของความเจริญ

ราชบัณฑิตยสถาน (2556 : 263) ให้ความหมายของคำว่า คุณลักษณะ หมายถึง เครื่องหมาย หรือสิ่งที่ชี้ให้เห็นความดีหรือลักษณะประจำ ประสงค์ หมายถึง ต้องการ อยากได้ มุ่งหมาย ดังนั้น คุณลักษณะพึงประสงค์ จึงหมายถึง สิ่งที่ชี้ให้เห็นความดีหรือคุณลักษณะที่ควรปฏิบัติ อยากได้ มุ่งหมาย ให้เกิดขึ้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2548 : 2) ได้ให้ความหมายของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายถึง คุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนอันเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการในด้านการมี คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม บุคลิกลักษณะที่พึงงาม

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2548 : 2) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายถึง ลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน อันเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งในฐานะพลเมือง ไทยและพลโลก

จากความหมายของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ที่กล่าวมาข้างต้น สรุปความหมายได้ว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้มีคุณธรรม และจริยธรรม คือ คุณงามความดีของบุคคลที่กระทำไปด้วยความสำนึกในจิตใจ โดยยึดถือจนเป็นความเคยชินอันเป็น คุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่พึงงาม เป็นที่ยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องของตนเองผู้อื่นและสังคมและ ค่านิยมที่พึงงาม ตามที่สถานศึกษากำหนด สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและอยู่ในสังคมได้ อย่างมีความสุข

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ต้องการปลูกฝังให้เกิดกับผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มี 8 ด้าน ดังนี้

รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

กระทรวงศึกษาธิการ (2553 ก : 5) ได้ให้ความหมาย ผู้ที่รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ คือ ผู้ที่มีลักษณะซึ่งแสดงออกถึงการเป็นพลเมืองดีของชาติ มีความสามัคคีปรองดอง ภูมิใจ เชิดชูความเป็นชาติไทย ปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่ตนนับถือและแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบัน พระมหากษัตริย์

ดังนั้นผู้ที่รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ คือ ผู้ที่มีลักษณะซึ่งแสดงออกถึงการเป็นพลเมือง ดีของชาติ มีความสามัคคี ปรองดอง ภูมิใจเชิดชูความเป็นชาติไทยปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่ตน นับถือและแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

ข้อสัจธรรม

เป็นคุณลักษณะที่ต้องการปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนจากการศึกษาพบว่า มีผู้ให้ความหมายและพฤติกรรมของความซื่อสัตย์ไว้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานศึกษา พ. ศ. 2554 (ราชบัณฑิตยสถาน. 2556 : 402) ให้ความหมายของความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติตรงและจริงใจ ไม่คิดคดทรยศ ไม่คดโกง และไม่หลอกลวง

กรมวิชาการ (2541 : 60) ได้กล่าวถึงความซื่อสัตย์ว่าเป็นจริยธรรมที่เน้นความซื่อสัตย์ต่อตนเอง หน้าที่ คำมั่นสัญญา แบบแผน กฎหมาย และความถูกต้องอันดีงามซึ่งมีพฤติกรรมที่บ่งบอก ดังนี้คือ ซื่อตรงต่อเวลา ซื่อตรงต่องานของตนเอง ซื่อตรงต่อหน้าที่ที่รับผิดชอบ ซื่อตรงต่อคุณธรรม ซื่อตรงต่อการนัดหมาย ซื่อตรงต่อการทำสัญญา ซื่อตรงต่อคำสั่งของครู ซื่อตรงต่อระเบียบ ข้อบังคับของ โรงเรียน ซื่อตรงต่อทรัพย์สินของคนอื่น ซื่อตรงต่อหน้าที่ของคนอื่น ไม่ก้าวร้าวงานของผู้อื่น ซื่อตรงต่อระเบียบแบบแผน ซื่อตรงต่อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสังคม ซื่อตรงต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและมีความยุติธรรม

ความซื่อสัตย์ คือ ความเป็นคุณธรรมที่สามารถทำให้สังคมมีความสุข การปฏิบัติตนให้เป็นคนที่มีความซื่อสัตย์นั้นมีลักษณะการกระทำหรือพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความซื่อสัตย์ 3 ประการคือ การปฏิบัติตนเหมาะสมกับหน้าที่ ซื่อตรงต่อตนเองและซื่อตรงต่อผู้อื่น (กรมวิชาการ. 2541 : 41)

1. การปฏิบัติตนเหมาะสมกับหน้าที่
2. ซื่อตรงต่อตนเอง
3. ซื่อตรงต่อผู้อื่น

กัลยา ศรีปาน (2542 : 31) กล่าวว่า ผู้ที่มีความซื่อสัตย์ย่อมเป็นที่เชื่อถือของคนทั่วไปและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ใคร ๆ ก็อยากคบด้วย ไม่ว่าจะไปอยู่ที่ใดก็จะมี ความองอาจกล้าพูด กล้าทำอย่างเปิดเผย

กระทรวงศึกษาธิการ (2553 ก : 14) ได้กล่าวถึงความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึงคุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในความถูกต้องประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองและผู้อื่นทั้งทางกาย วาจา ใจ จากการศึกษาความหมายเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ สรุปได้ว่า ความซื่อสัตย์ หมายถึงการประพฤติปฏิบัติที่แสดงถึงความจริงใจ ไม่คดโกงหลอกลวงหรือไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่นทั้งทางกาย วาจา ใจ และมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความซื่อสัตย์ ได้แก่ การปฏิบัติตนเหมาะสมตามหน้าที่ที่มีความซื่อตรงต่อตนเองและผู้อื่น

กล่าวโดยสรุป ผู้ที่มีความซื่อสัตย์ สุจริต คือ ผู้ที่ประพฤติตรงตามความเป็นจริง ทั้งทางกาย วาจา ใจ และยึดหลักความจริง ความถูกต้องในการดำเนินชีวิต มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด

มีวินัย

ความมีวินัยเป็นคุณลักษณะที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในสังคมยุคปัจจุบันจึง ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2540 : 12) ความมีวินัย หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่สามารถควบคุมตนเองและปฏิบัติตามระเบียบ เพื่อประโยชน์สุขของส่วนร่วม ซึ่งควรมีพฤติกรรมดังนี้ คือ การควบคุมตนเองทั้ง กาย วาจา ใจ การยอมรับผลการกระทำของตนเอง การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนร่วม การตรงต่อเวลา ความมีเหตุผล การยอมรับความคิดเห็นของคนอื่น ตามกฎเกณฑ์ของสังคมและ การเคารพสิทธิและหน้าที่ของกันและกัน

อัญชลี เครือคำขาว (2540 : 66) กล่าวว่า วินัย หมายถึง การมีความเคารพซึ่งกันและกัน โดยทุกคนจะต้องให้เกิดริตซึ่งกันและกันทั้งกาย วาจา และความคิด

กรมวิชาการ (2541 : 12 - 13) ความมีวินัย คือคุณลักษณะของจิตใจ และพฤติกรรมที่ช่วยให้บุคคลสามารถควบคุมตนเองและปฏิบัติตามระเบียบ กฎ กติกาของสังคมเพื่อประโยชน์สุขของตนเองและของส่วนรวม พฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงความมีวินัย มีดังนี้ คือ สนใจใฝ่รู้ ควบคุมตนเอง รับผิดชอบ มีเหตุผล ชยัน ตรงต่อเวลา เชื่อมมั่นในตนเอง อดทน เป็นผู้นำ ความร่วมมือ การรับฟัง/เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น การเคารพสิทธิผู้อื่น การช่วยเหลือพึ่งพาตนเอง การทำตามข้อตกลง ความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่นและการมีวินัยในการเรียนรู้

วินัย พัฒนรัฐ และคณะ (2541 : 9) กล่าวว่า ความเป็นวินัย หมายถึง การประพฤติปฏิบัติ ตามกฎ ข้อบังคับ และกติกาดังๆ ที่สังคมกำหนดขึ้นเพื่อให้แนวทางในการปฏิบัติและใช้ควบคุมความประพฤติของคนในสังคม เช่น กฎหมาย คำสั่ง คำประกาศระเบียบของโรงเรียน

กรมวิชาการ (2542 : 2) ให้ความหมายของวินัยไว้ว่า หมายถึง ระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อตกลงที่กำหนดขึ้น เพื่อให้เห็นแนวทางในการให้บุคคล ประพฤติปฏิบัติในการดำรงชีวิตร่วมกัน เพื่อให้อยู่อย่างราบรื่น มีความสุข ความสำเร็จ โดยอาศัยการฝึกให้รู้จักปฏิบัติตน รู้จักควบคุมตนเอง เพื่อให้อยู่อย่างราบรื่น มีความสุข ความสำเร็จ โดยอาศัยการฝึกให้รู้จักปฏิบัติตน รู้จักควบคุมตนเอง

พนัส หันนาคินทร์ และคณะ (2542 : 38) กล่าวว่า ความมีวินัย หมายถึง การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง กติกาและกฎหมายที่สังคมได้วางไว้ หรือตามที่กลุ่มได้ตกลงอันจะนำมาซึ่งความสงบสุข ความเจริญก้าวหน้า ความมั่นคง และความปลอดภัย

พุทธสวัสดิ์ นาคแสน (2544 : 21) กล่าวว่า วินัย หมายถึง การอยู่ในระเบียบแบบแผนและข้อบังคับของสังคม คำนึงการส่งเสริมวินัยให้แก่นักเรียน จึงควรควบคุมถึงการส่งเสริมพัฒนา นักเรียนให้สามารถประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบ แบบแผน และข้อบังคับของโรงเรียนและสังคมได้อย่างเหมาะสม

นงนภัส เข็มลออ (2544 : 6) ได้กล่าวว่า วินัยหมายถึง ความสามารถที่จะควบคุมตนเอง ในด้านของความประพฤติ การยอมรับในระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ อย่างมีเหตุผลตลอดจนการแก้ไข ความประพฤติของตนเอง หรือของผู้อื่น โดยอาศัยวิธีการต่าง ๆ ทั้งการดูแลให้คำแนะนำโดยใช้ หลักเหตุผล หรือ วิธีการลงโทษตามสภาพของสถานการณ์ที่ปรากฏอยู่

พระสมชาย ชูานวาทโต (2545 : 72) ได้กล่าวว่า วินัย หมายถึง ระเบียบกฎเกณฑ์ข้อบังคับ สำหรับควบคุมความประพฤติทางกาย วาจา ของคนในสังคมให้เรียบร้อยดีงามเป็นแบบแผน อันหนึ่งอันเดียวกัน จะได้อยู่ร่วมกันอย่างสุขสบาย ไม่กระทบกระทั่งกันและกันสรุปได้ว่า วินัย หมายถึง การที่บุคคลได้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง กติกาและกฎหมาย ตามที่กลุ่มหรือสังคมได้วางไว้ อันจะนำมาสู่ความสงบสุข ความเจริญรุ่งเรือง และความปลอดภัย

กรมวิชาการ (2545 ก : 21) ให้ความหมายของวินัยไว้ว่า หมายถึง ระเบียบกฎเกณฑ์ ข้อตกลงที่กำหนดขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการให้บุคคลประพฤติปฏิบัติในการดำรงชีวิตร่วมกัน เพื่อให้อยู่อย่างราบรื่น มีความสุข ความสำเร็จ โดยอาศัยการฝึกให้รู้จักปฏิบัติตน รู้จักควบคุมตนเอง

กระทรวงศึกษาธิการ (2548 : 8) ให้ความหมายของวินัย ไว้ว่าวินัย หมายถึง การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน

กระทรวงศึกษาธิการ (2553 ก : 19) ให้ความหมายของวินัยไว้ว่า คุณลักษณะที่แสดงออก ถึงการยึดมั่นในข้อตกลง กฎเกณฑ์ และระเบียบข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียนและสังคม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ. ศ. 2554 (ราชบัณฑิตยสถาน. 2556 : 1121)

ให้ความหมายของ วินัย หมายถึง ระเบียบแบบแผน ข้อบังคับ ข้อปฏิบัติ

จากการศึกษาความหมายเกี่ยวกับความมีวินัยสรุปได้ว่าความมีวินัย หมายถึงการประพฤติ การปฏิบัติตน กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ ระเบียบของสังคมใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติและใช้ควบคุม ความประพฤติของคนเพื่อให้สังคมอยู่ด้วยความสงบสุข ผู้ที่มีวินัย คือ ผู้ที่ปฏิบัติตนตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียนและสังคมเป็นปกติวิสัย ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

ใฝ่เรียนรู้

ผู้ที่ใฝ่เรียนรู้ คือ ผู้ที่มีลักษณะซึ่งแสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนและ เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอย่าง

สม่ำเสมอ ด้วยการเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม บันทึกความรู้ วิเคราะห์ สรุปเป็นองค์ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอด เผยแพร่ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เพราะใฝ่เรียนรู้เป็นการค้นคว้า หาความรู้หรือสิ่งที่เป็นประโยชน์เพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

กระทรวงศึกษาธิการ (2553 ก : 22) ใฝ่เรียนรู้ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียน แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

จากการศึกษาความหมายเกี่ยวกับใฝ่เรียนรู้ สรุปได้ว่า ใฝ่เรียนรู้คือคุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียน แสวงหาความรู้ จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนผู้ที่ใฝ่เรียนรู้ คือ ผู้ที่มีคุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียน และเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ แสวงหาความรู้ จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ด้วยการเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม บันทึกความรู้ วิเคราะห์ สรุปเป็นองค์ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอด เผยแพร่ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

อยู่อย่างพอเพียง

คำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” แปลว่า Sufficiency Economy คำว่า Sufficiency Economy ไม่มีในตำราเศรษฐกิจ เพราะเป็นทฤษฎีใหม่ไม่มีในตำรา หมายความว่า เรามีความคิดใหม่ และโดยที่ท่านผู้เชี่ยวชาญสนใจ ให้ความหมายว่า สามารถนำไปปรับปรุง หรือไปใช้หลักการเพื่อที่จะให้เศรษฐกิจของประเทศและของโลกพัฒนาดีขึ้น” (กระทรวงศึกษาธิการ. 2550 ก : 161)

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้อง มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผน และต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทนความเพียร มีสติปัญญา และรอบคอบเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี”

(กระทรวงศึกษาธิการ. 2550 ก : 149) ประมวลและกถุ์กรองจากพระราชดำรัสของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งพระราชทานในวโรกาสต่าง ๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2552 เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชน โดยทั่วไป

กระทรวงศึกษาธิการ (2553 ก : 27) ให้ความหมายของ อยู่อย่างพอเพียง หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรมมี

ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขสรุปได้ว่า อยู่อย่างพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานให้แก่ปวงชนชาวไทย เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงชีวิตนำมาใช้กับทุกภาคส่วนให้มีความสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ ความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา รอบคอบ ในส่วนของสถานศึกษาให้มีการบ่มเพาะเด็กให้ออกไปเป็นคนดี เป็นคนเก่ง และมีความสุข

กล่าวโดยสรุป อยู่อย่างพอเพียง หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ผู้ที่อยู่อย่างพอเพียง คือ ผู้ที่ดำเนินชีวิตอย่างประมาณตน มีเหตุผล รอบคอบ ระมัดระวัง อยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความรับผิดชอบ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่างๆ มีการวางแผนป้องกันความเสี่ยง และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

มุ่งมั่นในการทำงาน

ผู้ที่มุ่งมั่นในการทำงาน คือ ผู้ที่มีลักษณะซึ่งแสดงออกถึงความตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเพียรพยายาม ทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจ ในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ให้ลุล่วง ตามเป้าหมายที่กำหนดด้วยความรับผิดชอบ และมีความภาคภูมิใจในผลงาน

กระทรวงศึกษาธิการ (2553 ก : 32) กล่าวถึงความมุ่งมั่นในการทำงาน หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจและรับผิดชอบในการทำหน้าที่การทำงาน ด้วยความเพียรพยายาม อดทนเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย

กล่าวโดยสรุปมุ่งมั่นในการทำงาน หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจและรับผิดชอบในการทำหน้าที่ การงานด้วยความเพียรพยายาม อดทน เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย ผู้ที่มุ่งมั่นในการทำงาน คือ ผู้ที่มีลักษณะซึ่งแสดงออกถึงความตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเพียรพยายาม ทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจ ในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนดด้วยความรับผิดชอบและความภาคภูมิใจในผลงาน

รักความเป็นไทย

ในการอนุรักษ์ สืบทอด เผยแพร่ภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมไทย มีความกตัญญูกตเวที ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารอย่างถูกต้องเหมาะสม

กระทรวงศึกษาธิการ (2553 ก : 37) รักความเป็นไทย หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า ร่วมอนุรักษ์ สืบทอดภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรม ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

กล่าวโดยสรุปผู้ที่รักความเป็นไทย คือ ผู้ที่มีความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า ชื่นชม มีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์สืบทอดเผยแพร่วัฒนวิทยาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรมไทย มีความกตัญญูกตเวที ใช้ภาษาไทย ในการสื่อสารอย่างถูกต้องเหมาะสม

มีจิตสาธารณะ

ความสำนึกต่อส่วนรวมเป็นลักษณะหนึ่งของจิตสาธารณะ ซึ่งในปัจจุบันกำลังได้รับความสนใจอย่างยิ่ง เพราะจิตสาธารณะเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาจิตใจให้เจริญตามทันเทคโนโลยี มีการกำหนดลักษณะของคำว่า “จิตสาธารณะ” ไว้อย่างหลากหลาย ทั้งคำที่ใช้ในภาษาไทย เช่น จิตสาธารณะ สำนึกสาธารณะ และจิตสำนึกสาธารณะ เป็นต้น และคำที่ใช้ในภาษาอังกฤษ เช่น จิตสำนึกสาธารณะหรือ จิตสาธารณะ โดยสามารถสรุปความหมายของจิตสาธารณะ ได้ว่า หมายถึง คุณลักษณะทางจิตใจของบุคคลเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่า หรือการให้คุณค่าแก่การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งสาธารณะที่ไม่มีผู้ใดผู้หนึ่งเป็นเจ้าของ หรือเป็นสิ่งที่คนในสังคมเป็นเจ้าของร่วมกัน เป็นสิ่งที่สามารถสังเกตได้จากความรู้สึกนึกคิด หรือการกระทำที่แสดงออกมา มีผู้ให้ความหมายของจิตสาธารณะไว้ดังนี้

บรรทม มณีโชติ (2530 : 25) จิตสาธารณะ คือ ความปรารถนาที่จะช่วยแก้ปัญหาให้แก่ผู้อื่นหรือสังคม

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2538 : 77) ได้กล่าวถึงการมีจิตสาธารณะของเด็กไว้ว่า ถ้าเด็กได้รับการปลูกฝังจิตสาธารณะให้เป็นไปในทางที่ถูกต้องเหมาะสม เมื่อเติบโตขึ้น จะทำให้สามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงของกระแสเศรษฐกิจ และวัฒนธรรม อันจะส่งผลให้สามารถอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างมีความสุขกาย สบายใจ ตลอดจนเป็นบุคลากรที่ดี ที่เหมาะสม ของครอบครัว สังคม และประเทศชาติสืบเนื่องต่อไป

ชาย โพธิ์สิตา (2540 : 14 - 15) และลักคาวัลย์ เกษมเนตร (2546 : 2 - 3) พฤติกรรมที่แสดงออกใน 3 องค์ประกอบ ตามนิยามความหมายจิตสาธารณะ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 คือ การหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำที่จะทำให้เกิดความชำรุดเสียหายต่อส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม กำหนดตัวชี้วัดจาก

- 1) การดูแลรักษาของส่วนรวม ใช้ของส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่
- 2) ลักษณะการใช้ของส่วนรวม รู้จักใช้ของส่วนรวมอย่างประหยัดและทะนุ

ถนอม

องค์ประกอบที่ 2 คือ การถือเป็นที่ที่ที่มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาของส่วนรวมในวิสัยที่ตนสามารถทำได้ กำหนดตัวชี้วัดจาก

- 1) การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม

2) การรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม

องค์ประกอบที่ 3 คือ การเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม กำหนดตัวชี้วัดจาก

- 1) การไม่ยึดครองของส่วนรมนั้นมาเป็นของตนเอง
- 2) การเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้สามารถใช้ของส่วนรมนั้น

องค์ประกอบของนิยาม และตัวชี้วัดจิตสาธารณะ การใช้ คือ การดูแลรักษาของส่วนรวม ใช้ของส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่ ลักษณะการใช้ของส่วนรวม รู้จักใช้ของส่วนรวมอย่างประหยัดและทะนุถนอม การถือเป็นที่ คือ การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม การรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม การเคารพสิทธิ คือ การไม่ยึดครองของส่วนรมนั้นมาเป็นของตนเอง การเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้สามารถใช้ของส่วนรมนั้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 12) กล่าวถึงการมีจิตสาธารณะของผู้เรียนและเพื่อความมั่นใจว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังกล่าวได้เกิดขึ้นกับผู้เรียนในระดับสถานศึกษา จึงกำหนดไว้ในมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ซึ่งจะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติการศึกษา หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ให้ความสำคัญกับการมีจิตสาธารณะที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม การรู้จักดูแลของส่วนรวม รวมถึงรู้จักการรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม และสังคม สัจจกร (2543 : 21 - 29) และวิรุณ ตั้งเจริญ (2547 : 2) กล่าวว่า ถ้าบุคคลมีจิตสาธารณะบกพร่อง มีน้อยหรือขาดไป จะส่งผลกระทบต่อหลายระดับทั้งต่อตนเอง ครอบครัว องค์กร ชุมชนประเทศชาติ และมีผลต่อระดับโลกตามมา ในการปลูกฝังจิตสาธารณะนั้น ควรทำการปลูกฝังให้เกิดขึ้นตั้งแต่วัยเด็ก เพราะเป็นช่วงที่เด็กมีความไวต่อการปลูกฝังและส่งเสริมจริยธรรม วัฒนธรรมเป็นอย่างยิ่ง เพราะเด็กยังเป็น “ไม้อ่อน ที่ดัดง่าย” การปฏิบัติต่อเด็กอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กทั้งร่างกาย และ โดยเฉพาะความเหมาะสมด้านพัฒนาการทางจิตใจของเด็ก จะเป็นการป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นเมื่อเข้าสู่วัยรุ่น และวัยผู้ใหญ่ได้มาก เพราะในวัยเด็กจะสามารถเห็นความแตกต่าง สามารถคิดเปรียบเทียบ คิดแยกแยะวัตถุออกเป็นหมวดหมู่ขั้นตอน รู้สึกคิด โดยใช้การสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงได้ เด็กจะเริ่มสนใจสิ่งแวดล้อมรอบตัวแทนการสนใจตนเอง

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม และสังคม สัจจกร (2543 : 13) สรุปว่า จิตสาธารณะหรือ จิตสำนึกทางสังคม อยู่ภายใต้อิทธิพลของปัจจัยแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก การเกิดจิตสำนึกไม่สามารถสรุปแยกแยะได้ว่าเกิดจากปัจจัยภายในหรือภายนอกเพียงอย่างเดียวใดอย่างหนึ่งเพราะทุกสรรพสิ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน จิตสำนึกที่มาจากภายนอกเป็นการเข้ามาโดยธรรมชาติกระทบต่อ

ความรู้สึกของบุคคล แล้วกลายเป็นจิตสำนึกโดยธรรมชาติ และมักไม่รู้ตัว แต่จิตสำนึกที่เกิดจากปัจจัยภายในเป็นความจงใจเลือกสรร บุคคล ระลึกรู้ตนเองเป็นอย่างดี เป็นสำนึกที่สร้างขึ้นเอง ระหว่างปัจจัยภายใน และภายนอก เป็นปฏิสัมพันธ์ที่มีความต่อเนื่องกัน ดังนั้น การพัฒนาจิตสำนึกจึงต้องกระทำควบคู่กันไปทั้งปัจจัยภายในและภายนอก

เหตุทศ อาจปฐ (2544 : 103-104) กล่าวว่า จิตสาธารณะ คือ ความเต็มใจ โดยพิจารณาจากความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่แสดงออกถึงลักษณะดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นด้านการรับผิดชอบต่อสาธารณะสมบัติ และทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการทำกิจกรรมเพื่อสังคมเข้าร่วมในเรื่องส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม ด้านการรับรู้และตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและมีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมร่วมกัน ซึ่งจะเห็นได้ว่า จิตสาธารณะเป็นคุณลักษณะที่สำคัญอย่างยิ่งในการยกระดับจิตใจของมนุษย์ ให้หันมามองถึงประโยชน์ส่วนรวมช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมทั้งร่วมมือกันพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ให้มีความสงบสุข และความพยายามในการปลูกฝังจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นในสังคมไทยในปัจจุบัน ได้กำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานที่ 1 คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก โดยคนไทยต้องเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข ตัวบ่งชี้ คือ กำล้างกาย กำล้างใจที่สมบูรณ์ ความรู้และทักษะที่จำเป็นและเพียงพอในการดำรงชีวิต และการพัฒนาสังคม ทักษะการเรียนรู้และการปรับตัว ทักษะทางสังคมคุณธรรม จิตสาธารณะและจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก โดยมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องด้านต่าง ๆ ให้กับผู้เรียน รวมถึงการรู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม และของประเทศชาติ

กระทรวงศึกษาธิการ (2553 ก : 45) จิตสาธารณะ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชนและสังคม ด้วยความเต็มใจ กระตือรือร้น โดยไม่หวังผลตอบแทนสรุปว่า การปลูกฝังจิตสาธารณะนั้น ควรทำการปลูกฝังให้เกิดขึ้นตั้งแต่วัยเด็กเพราะเป็นช่วงที่เด็กมีความไวต่อการปลูกฝังและส่งเสริมจริยธรรม วัฒนธรรมเป็นอย่างดี ซึ่งถ้าเด็กได้รับการปลูกฝังจิตสาธารณะให้เป็นไปในทางที่ถูกต้องเหมาะสมเมื่อเติบโตขึ้น จะทำให้สามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงของกระแสเศรษฐกิจ และวัฒนธรรม อันจะส่งผลให้สามารถอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างมีความสุขกาย สบายใจ ตลอดจนเป็นบุคลากรที่ดี ที่เหมาะสม ของครอบครัวสังคม และประเทศชาติสืบเนื่องต่อไป ซึ่งวิธีการที่ใช้ในการปลูกฝังจิตสาธารณะนั้นมีอยู่อย่างหลากหลาย แต่วิธีการหนึ่งที่สำคัญ คือ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางปัญญา โดยมีความเชื่อพื้นฐานที่ว่ากระบวนการปัญญามีผลต่อพฤติกรรม และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม สามารถกระทำได้โดยการปรับเปลี่ยนกระบวนการทางปัญญา ดังนั้น การใช้วิธี

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางปัญญาที่เหมาะสม จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาจิตสาธารณะได้ และยังมีส่วนที่ทำให้การมีจิตสาธารณะนั้นมีความคงทน และเป็นจิตสำนึกที่คงอยู่ภายในตัวบุคคลเมื่อเติบโตขึ้นต่อไปในภายภาคหน้าได้

กล่าวโดยสรุป มีจิตสาธารณะ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชน และสังคม ด้วยความเต็มใจ กระตือรือร้น โดยไม่หวังผลตอบแทน ผู้ที่มีจิตสาธารณะ คือ ผู้ที่มีลักษณะเป็นผู้ให้และช่วยเหลือผู้อื่น แบ่งปันความสุขส่วนตนเพื่อทำประโยชน์แก่ส่วนรวม เข้าใจ เห็นใจผู้ที่มีความเดือดร้อน อาสาช่วยเหลือสังคม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้วยร่างกาย สติปัญญา ลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา หรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้เกิดในชุมชน โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

การพัฒนาและการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ความสำคัญของคุณลักษณะอันพึงประสงค์พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กล่าวไว้ใน มาตราที่ 23 - 26 เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสรุปได้ว่า ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม การจัดกระบวนการเรียนรู้ต้องบูรณาการความรู้ด้านต่าง ๆ เช่นความรู้เกี่ยวกับตนเอง ทักษะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมภูมิปัญญาไทย ทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข โดยต้องผสมผสานสาระความรู้เหล่านั้นให้ได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา และให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบ ควบคู่ไปในการบวนการเรียนการสอน ตามความเหมาะสมในแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา (สำนักนายกรัฐมนตร. 2545 : 13 - 15) ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงมีนโยบายปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้มุ่งมั่นขยายโอกาสทางการศึกษา ให้เยาวชนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างกว้างขวางและทั่วถึงโดยคำนึงถึงการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านครอบคลุมทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจและปัญญานอกเหนือจากการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา นอกจากนี้ยังได้ส่งเสริมและสร้างความตระหนักให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในคุณค่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี และวิถีประชาธิปไตย

ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์

คุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นคุณลักษณะภายในของบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องกับสังคม อารมณ์ ความรู้สึก ที่มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมตามที่สังคมต้องการ ประกอบด้วย คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ซึ่งเกิดจากการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ รวมทั้งการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โครงการ/กิจกรรมอื่น ๆ ที่สถานศึกษาจัดขึ้น ทั้งนี้สถานศึกษา

สามารถเลือกใช้แนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้อย่างหลากหลาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1. ทฤษฎีพัฒนาการทางการรู้การคิดของเพียเจต์

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (2551 : 15 -18) ได้สรุปว่า สติปัญญา หรือ ความสามารถในการรู้คิดเป็นพื้นฐานของการมีคุณธรรมจริยธรรม เนื่องจากผู้มีคุณธรรม จริยธรรมสูง มักเป็นผู้ที่สามารถคิดวิเคราะห์ มีวิจารณ์ญาณ และสามารถคาดการณ์เกี่ยวกับสาเหตุ และผลของการกระทำได้ นักวิชาการทางจิตวิทยาที่ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการทางการรู้การคิดคือ จิน เพียเจต์ ได้เสนอพัฒนาการทางการรู้การคิดไว้ 4 ขั้นตอน ได้แก่

1.1 ขั้นระยะการเคลื่อนไหวสัมผัส เป็นช่วงของเด็กแรกเกิด ถึงอายุ 2 ขวบ จะมีพัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับความคงที่ของวัตถุ โดยจะเริ่มรับรู้วัตถุที่หายไปจากสายตาของคนยังคง เป็นวัตถุเดิมและไม่ได้หายไปไหน เช่น เมื่อเอากระดาษมาคั่นของเล่นที่เด็กกำลังเล่นอยู่ เด็กจะปิด กระดาษเพื่อหาของเล่น แสดงว่าเด็กมีความเข้าใจเกี่ยวกับการคงอยู่ของวัตถุ ในช่วงนี้จะเกิด กระบวนการ 2 ประเภท คือ การดูดซึม เป็นการรับรู้เข้าสู่โครงสร้างเดิมและเข้าสู่ระบบเดิม เป็นการปรับสภาพแวดล้อมให้เข้ากับการรู้คิดของตน และปฏิเสธสิ่งที่ไม่เข้ากับการรู้คิดของตน และการปรับเปลี่ยน เป็นการปรับความคิดหรือปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ เกิดการยอมรับ ประสพการณ์ใหม่ กระบวนการทั้งสองจะทำให้บุคคลเกิดความสมดุล

1.2 ขั้นก่อนปฏิบัติการ เป็นช่วงของเด็กอายุ 2 - 7 ขวบ โดยแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนแรกปรากฏในเด็กอายุ 2 - 4 ขวบ เด็กจะมีพัฒนาการทางสรีระมากขึ้น และสามารถสำรวจ สภาพแวดล้อมได้มากขึ้น เรียนรู้คำและพฤติกรรมใหม่ๆ แต่มีความคิดและพฤติกรรมที่เด่น คือ ยึด ตนเองเป็นศูนย์กลาง เด็กเชื่อว่าสิ่งที่ตนเห็น คนเข้าใจนั้นคนอื่น ๆ ก็เห็นและเข้าใจอย่างที่ตนเห็น และตนเข้าใจ ในช่วงนี้เด็กจะมีการเลียนแบบผู้ปกครองมาก ไม่ว่าจะเป็นคำพูด ท่าทาง กิริยามารยาท และพฤติกรรมในช่วงกระบวนการ การดูดซึม เป็นกระบวนการที่ใช้มาก โดยเมื่อเด็กเล่น เด็กจะ เข้าใจสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบข้างมากขึ้น รวมทั้งกระบวนการปรับเปลี่ยน เช่น การเลียนแบบจะช่วย พัฒนาสติปัญญาของเด็กจากการเรียนรู้ทางสังคม ส่วนที่สองปรากฏในเด็กอายุ 4 - 7 ขวบ เป็นขั้น ความคิด แบบอัตถัสมฤทธิ เด็กจะลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางลง จากการเรียนรู้สิ่งแวดล้อม เด็ก อาจยังแยกไม่ออกระหว่างความเพื่อฝันหรือนิทานกับความเป็นจริง ช่วงนี้พัฒนาการทางความคิด เริ่มมีมากขึ้น

1.3 ขั้นปฏิบัติการแบบรูปธรรม ปรากฏในเด็กอายุ 5 - 10 ขวบ มีความคิดที่จัดเป็น ระบบมากขึ้น สามารถคิดทวนกลับและมีสังกัดในเชิงของมวลสาร ปริมาตร และน้ำหนัก

1.4 ชั้นปฏิบัติการแบบระบบ เป็นความสามารถในการคิดแบบสมมติและการคิดเป็นเหตุเป็นผล โดยมีลักษณะระบบคิดเป็น 3 ประการ คือ

- 1) การสร้างการทวนกลับความคิดเกี่ยวกับความจริงกับความเป็นไปได้ ผู้มีความสามารถในการคิดขั้นนี้ จะสามารถคิดสลับไปมาระหว่างความจริงกับความเป็นไปได้ ซึ่งเป็นความคิดสมมติ ผู้ที่มีพัฒนาการในขั้นนี้จะสามารถคิดในเชิงนามธรรมได้
- 2) ความคิดแบบตั้งสมมติฐานจากหลักที่กว้างกว่า ผู้ที่คิดในเชิงนามธรรมได้จะสามารถตั้งสมมติฐานได้ แล้วตรวจสอบสมมติฐานด้วยการทำวิจัย
- 3) การคิดถึงการคิด ผู้ที่คิดในขั้นนามธรรมแบบระบบขั้นนี้จะสามารถคิดถึงความหมายความสำคัญ คติวิเคราะห์ และหาเหตุผลประกอบการคิดหรือการจินตนาการของตนเอง ซึ่งเป็นการสำรวจความคิดและการวิจารณ์ตนเองได้

2. ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

โคลเบอร์ก ยึดถือ ทฤษฎีพัฒนาการทางการรู้การคิด ของเพียเจต์ (Piaget) เป็นหลัก

ในการวัดพัฒนาการทางจริยธรรม และถือว่าพัฒนาการทางจริยธรรมเป็นผลของพัฒนาการทางปัญญา ซึ่งสรุปได้ดังนี้ (พิศเพลิน เขียวหวาน และคณะ. 2546 : 3 - 5) เด็กวัยแรกเกิด 3 ขวบ ปัญญาความคิดอยู่ในขั้นต่ำเกินกว่าที่จะเข้าใจความถูกผิดของการกระทำ เมื่อเข้าสู่วัยที่ 2 อายุ 2 - 7 ปี เริ่มที่จะเข้าใจเกี่ยวกับความถูกผิดของการกระทำ เมื่อเข้าสู่วัยที่ 3 อายุ 7 - 12 ปี เด็กสามารถคิดตามหลักเหตุผลได้ แต่จำกัดอยู่ในขอบเขตของสิ่งที่เป็นรูปธรรม เช่น จัดประเภทให้เป็นระบบได้ และเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะต่าง ๆ ของสิ่งที่เป็นรูปธรรมได้ เมื่อความคิดของเด็กในวัยที่ 2 และ 3 ยังจำกัดอยู่ในขอบเขตของการนึกคิดเองและการคิดเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นรูปธรรม ความคิดเกี่ยวกับความถูก - ผิดจึงจำกัดอยู่ในขอบเขตของสิ่งที่เป็นรูปธรรมเท่านั้น ไม่สามารถเข้าใจกฎเกณฑ์ของสังคมอย่างเป็นระบบ โคลเบอร์กจัดอยู่ในระดับที่ 1 คือ ระดับก่อนกฎเกณฑ์สังคมผู้ที่สามารถคิดในเชิงเหตุผลนามธรรมได้ เป็นผู้ที่อายุประมาณ 12 ปีขึ้นไป สามารถเข้าใจบทบาทของบุคคล และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่าง ๆ ในสังคมอย่างเป็นระบบ จะตัดสินความถูกผิดของการกระทำของบุคคลต่าง ๆ ตามกฎเกณฑ์ของสังคมไทย ความเข้าใจเกี่ยวกับความถูกผิดในทำนองนี้จัดอยู่ในระดับที่ 2 คือ ระดับกฎเกณฑ์สังคมสำหรับผู้ที่สามารถคิดเชิงตรรกได้เป็นอย่างดีคืออาจจะพัฒนาการรับรู้ของตนเองในระดับที่สูงขึ้นไปอีก อยู่ในระดับที่ 3 คือ ระดับสูงกว่ากฎเกณฑ์สังคม ซึ่งสามารถตัดสินความถูกต้องเหมาะสมตามกฎเกณฑ์ต่างๆ ของสังคมแล้วไตร่ตรองด้วยตนเองว่าถูกต้อง ผู้ที่สามารถตัดสินความถูกต้องของการกระทำในระดับสูงนี้ต้องอาศัยปัญญาความคิดระดับสูง และเป็นผู้ที่ช่างคิดช่างสังเกต ผู้ที่จะวิพากษ์กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ได้ ต้องใช้เวลาอีกหลายปีจากเริ่มวัยรุ่นจนกระทั่งอายุอย่างน้อย 20 ปี จึงจะทำได้ตามทฤษฎีพัฒนา

การทางจริยธรรมของโคลเบิร์ต แบ่งระดับพัฒนาการออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับที่ 1 ก่อนกฎเกณฑ์สังคม ระดับที่ 2 กฎเกณฑ์สังคม และระดับที่ 3 สูงกว่ากฎเกณฑ์สังคม ในแต่ละระดับ โคลเบิร์ต ยังแบ่งพัฒนาการออกเป็น 2 ชั้น รวมเป็น 6 ชั้น เรียงตามลำดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 : ก่อนกฎเกณฑ์สังคม

ขั้นที่ 1 การลงโทษและการเชื่อฟัง สิ่งที่ถูกได้แก่การเชื่อฟัง ไม่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ที่มีการลงโทษ ไม่ทำความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินเหตุผลคือ เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษ

ขั้นที่ 2 เอกบุคลิกนิยม การตอบสนองความต้องการ และการชำระแลกเปลี่ยนสิ่งที่ถูกได้แก่ ทำตามกฎเกณฑ์เพื่อเกิดประโยชน์แก่ตนเองในปัจจุบันทุกคนทำในสิ่งที่ตอบสนองความต้องการของตน ความยุติธรรมในการชำระแลกเปลี่ยน เหตุผล คือ การตอบสนองความต้องการของตนจำเป็นต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้อื่นด้วย

ระดับที่ 2 : กฎเกณฑ์สังคม

ขั้นที่ 3 ความคาดหวังทางสังคม ความสัมพันธ์ และการคล้อยตามสิ่งที่ถูกได้แก่กระทำในสิ่งที่สังคมคาดหวัง มีความปรารถนาดีและอาทรต่อผู้อื่นและความไว้วางใจ ความภักดี

ความเคารพ และความกตัญญู เหตุผล คือ ต้องการเป็นคนดีในทรรศนะของตนและของบุคคลต่าง ๆ ในสังคม ต้องการรักษากฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทางสังคมเพื่อรักษาพฤติกรรมดีงามต่าง ๆ ให้คงอยู่

ขั้นที่ 4 ระบบสังคมและมโนธรรม สิ่งที่ถูกได้แก่การปฏิบัติตามหน้าที่ของตน กฎหมายต้องเป็นกฎหมาย ยกเว้นในกรณีที่ขัดกับหน้าที่ทางสังคมอื่น ๆ การบำเพ็ญตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม กลุ่ม หรือสถาบัน เหตุผล คือ เพื่อให้สถาบันต่าง ๆ ของสังคมดำรงอยู่ต่อไป รักษา ระบบสังคมให้คงอยู่ ไม่พังทลาย

ระดับที่ 3 : สูงกว่ากฎเกณฑ์สังคม หรือตามหลักการ

ขั้นที่ 5 สัญญาสังคมหรืออรรถประโยชน์และสิทธิส่วนบุคคล สิ่งที่ถูกได้แก่ การเข้าใจว่าบุคคลในสังคมต่างมีค่านิยมและความเห็นต่างกัน การเข้าใจกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในสังคมว่าเกิดจากการตกลงกันของบุคคลสังคมและการปฏิบัติตามสัญญาสังคม เหตุผล คือ เพื่อประโยชน์และเพื่อพิทักษ์สิทธิของทุกคนในสังคมและความรู้สึกผูกพันต่อสัญญาสังคมกับบุคคลต่าง ๆ

ขั้นที่ 6 หลักการจริยธรรม สิ่งที่ถูกได้แก่ ทำตามหลักการทางจริยธรรมที่ตนเลือกเอง กฎหมายและสัญญาสังคมที่ถูกต้องควรเป็นไปตามหลักการเหล่านี้ เมื่อกฎหมายขัดกับหลักการเหล่านี้ จะต้องทำตามหลักการ และหลักการที่ถูกต้องคือ หลักการสากลเกี่ยวกับความยุติธรรมซึ่งได้แก่ ความเสมอภาคในสิทธิของมนุษย์ และการเคารพในศักดิ์ศรีของมนุษย์ เหตุผลคือ หลักการจริยธรรมสากลเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามหลักเหตุผลการเกิดจริยธรรมตามทรรศนะของโคลเบิร์ตนั้น

จริยธรรมหรือความเข้าใจเกี่ยวกับความถูกต้อง มิได้เกิดจากการเรียนรู้ มิได้เกิดจากสังคมแวดล้อม แต่เกิดจากการคิดไตร่ตรองตามเหตุผลของแต่ละบุคคล พัฒนาการของจริยธรรมเป็นผลของการสังเกต และการคิดไตร่ตรองของบุคคล ผู้ที่ไม่ชอบสังเกตหรือไม่ชอบที่จะคิดไตร่ตรอง พัฒนาการทางจริยธรรมก็ไม่เกิด แม้ว่าพัฒนาการทางปัญญาได้เข้าสู่ขั้นสูงแล้วก็ตาม ซึ่งโคลเบิร์ต เชื่อว่า พัฒนาการเกิดเป็นขั้น ๆ จากขั้นหนึ่ง ไปสู่อีกขั้นหนึ่งตามลำดับอย่างแน่นอนตายตัว ดังนั้นจริยธรรมจึงพัฒนาเป็นขั้น ๆ จากขั้นต่ำกว่า ไปสู่ขั้นสูงกว่าทีละขั้น ไม่มีการข้ามขั้น ไม่มีการสลับขั้น และไม่ว่าบุคคลจะเติบโตในสังคมใดหรือนับถือศาสนาใด ย่อมมีลำดับขั้นการพัฒนาของจริยธรรมที่เหมือน ๆ กัน เรียกชื่อว่า ทฤษฎีพัฒนาการเชิงโครงสร้างและทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญา

3. ทฤษฎีทางด้านจิตพิสัยของแคธ วอล และคณะ

แคธ วอล และคณะ (Kratwohl et al. n. d. 1964 ; อ้างถึงในกลุ่มส่งเสริมการเรียนการสอนและประเมินผล. 2548 : 4 - 6) ได้ลำดับการเกิดลักษณะนิสัยของบุคคลเป็น 5 ขั้น ดังนี้

3.1 ขั้นรับรู้ เป็นการพัฒนาขั้นแรกสุด ขั้นนี้บุคคลจะมีความรู้ที่รับรู้ต่อสิ่งเร้าที่มากระทบต่อประสาทสัมผัสของเขา ซึ่งแบ่งเป็น 3 ขั้นย่อย คือ

3.1.1 ขั้นรู้ตัว ได้แก่ การสังเกต รับรู้ความแตกต่างของสิ่งเร้า

3.1.2 ขั้นตั้งใจรับ ได้แก่ การมีความตั้งใจฝักใฝ่ต่อสิ่งเร้าเฉพาะอย่างเริ่มสะสมความรู้หรือประสบการณ์ในสิ่งเร้าเฉพาะอย่างนั้นแล้วจึงยอมรับ

3.1.3 ขั้นการเลือกสรรสิ่งที่รับรู้ ได้แก่ การเลือกรับเฉพาะอย่าง เช่นสนใจอ่านเฉพาะบางเรื่อง สนใจตอบคำถามเฉพาะบางคำถาม

3.2 ขั้นตอบสนอง เป็นการพัฒนาการที่สูงขึ้นมาอีกขั้นหนึ่ง ในขั้นนี้บุคคลไม่เพียงรับรู้สิ่งเร้าเท่านั้น แต่จะเริ่มมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้า 3 ลักษณะคือ

3.2.1 ขั้นเต็มใจตอบสนอง เป็นการยินยอมปฏิบัติตามหลักการหรือกฎเกณฑ์ และยอมรับในสิ่งที่รับรู้มา

3.2.2 ขั้นตั้งใจตอบสนอง เป็นขั้นที่บุคคลเริ่มอาสาที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการกับผู้อื่นและอาจมีการพยายามหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติในสิ่งที่ขัดกับสิ่งที่ตนรับรู้มา

3.2.3 ขั้นพอใจตอบสนอง เป็นขั้นที่บุคคลจะเกิดความพึงพอใจหรือไม่พอใจต่อพฤติกรรมหรือการแสดงออกของผู้อื่นที่สอดคล้องหรือขัดแย้งกับสิ่งที่รับรู้มาเป็นการเลือกตอบสนองต่อสิ่งเร้า

3.3 ขั้นเห็นคุณค่า เป็นขั้นที่บุคคลเริ่มเห็นคุณค่าประโยชน์ ของสิ่งที่รับรู้ และสิ่งที่

ตอบสนองแล้ว เขาเริ่มยอมรับสิ่งที่ได้รู้มาว่า สิ่งใดมีความหมายต่อเขาและสิ่งใดไม่มีค่า ไม่มี ความหมายต่อเขา เขาจะแสดงออกด้วยพฤติกรรมต่าง ๆ ตามขั้นตอนการพัฒนาย่อย คือ

3.3.1 การยอมรับค่านิยม ได้แก่ พยายามเพิ่มพูนประสบการณ์ในสิ่งเรานั้น ๆ พยายามปฏิบัติตามบ่อยครั้งเข้า

3.3.2 การแสดงความนิยมในค่านิยม ได้แก่ การเข้าช่วยเหลือสนับสนุนร่วมมือใน กิจกรรมที่ส่งเสริมสิ่งที่เห็นด้วย

3.3.3 การเข้าร่วมงาน ได้แก่ การเข้าไปร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่เขา เห็นคุณค่าและปฏิเสธ คัดค้าน ได้แย่ง หรือขัดขวางการปฏิบัติหรือพฤติกรรมที่เขาไม่เห็นคุณค่า

3.4 ขั้นจัดระบบ เมื่อบุคคลพัฒนาคุณลักษณะมาถึงขั้นนี้เขาจะพยายามปรับตัวเอง ให้เข้ากับคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่เขายอมรับ และจะพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมที่ เขาเห็นคุณค่าหลาย ๆ อย่างพร้อม ๆ กัน พยายามจัดลำดับค่านิยมเหล่านั้น และปรับตัวให้เข้ากับสิ่ง ต่าง ๆ ที่เขายอมรับนั้น ขั้นนี้ประกอบด้วยขั้นย่อย 2 ขั้นคือขั้นสร้างความเข้าใจในค่านิยม เขาจะ แสดงออกโดยการเข้าร่วมกลุ่มอภิปราย ร่วมสร้างแนวคิด เปรียบเทียบพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับ พฤติกรรมนั้น ๆ และขั้นสร้างระบบค่านิยม เขาจะพยายามชักนำนักค่านิยมต่าง ๆ เขายอมรับ จัดลำดับค่านิยมเหล่านั้น สร้างแผน สร้างกฎเกณฑ์ ให้สอดคล้องกับสิ่งที่เขายอมรับและระบบที่เขา สร้างขึ้น แล้วนำไปใช้กับตัวเอง หรือพยายามชักชวนให้ผู้อื่นยอมรับกับระบบนั้น

3.5 ขั้นเกิดกิจนิสัย เป็นพัฒนาการที่ต่อจากขั้นจัดระบบซึ่งเป็นการเริ่มต้นของ การวางตัว หรือการยอมรับสิ่งที่บุคคลเห็นคุณค่ามาเป็นลักษณะเฉพาะตัวกล่าวคือ เมื่อการจัดระบบ สำหรับตัวเองเข้ารูปเข้ารอยแล้ว บุคคลก็จะยึดถือระบบที่จัดนั้นเป็นของตนเอง แล้วปฏิบัติหรือ ยึดถือต่อไปจนเกิดเป็นการแสดงออกโดยอัตโนมัติ หมายความว่าเมื่อใดก็ตามที่เขาอยู่ใน สถานการณ์ที่ต้องตอบสนองต่อสิ่งเร้า เขาก็จะตอบสนองในรูปแบบที่คงเส้นคงวามองจัดได้ว่าเป็น ลักษณะประจำตัวของเขาในที่สุด ขั้นเกิดกิจนิสัยสามารถแบ่งเป็นขั้นย่อย 2 ขั้นคือ ขั้นสร้างข้อสรุป ได้แก่ การพยายามปรับปรุงระบบจนอยู่ในขั้นสมบูรณ์ในตัวตามแนวหรือระบบที่ตนเองต้องการ และขั้นกิจนิสัย ได้แก่ การแสดงออกอย่างสม่ำเสมอจนได้รับการยอมรับจากวงการหรือหมู่คณะ ว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของเขา ซึ่งเป็นเครื่องแสดงถึงการเกิดคุณลักษณะเฉพาะนั้น ๆ ของ บุคคลแล้ว

4. ทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะ

ทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะ เป็นทฤษฎีที่เสนอจิตลักษณะ 8 ประการ ที่อาจเป็นสาเหตุของ พฤติกรรมของคนดี คนเก่งและมีสุขของคนไทย (ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม. 2551 : 19 -20) ซึ่งแบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ราก ลำต้น และส่วนที่เป็นดอกและผลของต้นไม้

ส่วนแรกคือ ราก แทนจิตลักษณะพื้นฐานสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ สุขภาพจิต หมายถึง ความวิตกกังวล ตื่นเต้น ไม่สบายใจของบุคคลอย่างเหมาะสมกับเหตุการณ์ ความเฉื่อยฉะล่าช้าหรือสติปัญญา หมายถึง การรู้การคิดในขั้นรูปธรรมหลายด้านและการคิดในขั้นนามธรรม ซึ่งมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีพัฒนาการทางการรู้การคิดของเพียเจต์ และ ประสบการณ์ทางสังคม หมายถึง การรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเราความเอื้ออาทร เห็นอกเห็นใจและสามารถคาดหรือทำนายความรู้สึกของคนอื่น

ส่วนที่สองคือ ลำต้น เป็นผลจากจิตลักษณะพื้นฐานที่ราก ประกอบด้วยจิตลักษณะ 5 ประการ ได้แก่

1) ทศนคติ ค่านิยม และคุณธรรม ทศนคติ หมายถึง การเห็นประโยชน์-โทษของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ค่านิยมหมายถึง สิ่งที่คุณส่วนใหญ่เห็นว่าสำคัญ คุณธรรม หมายถึง สิ่งที่คุณส่วนใหญ่เห็นว่าดีงาม ส่วนใหญ่มักจะเกี่ยวข้องกับหลักทางศาสนา เช่น ความกตัญญู ความเสียสละ ความซื่อสัตย์ ความพอใจไม่พอใจต่อสิ่งนั้น และพร้อมที่จะมีพฤติกรรมต่อสิ่งนั้น

2) เหตุผลเชิงจริยธรรม เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง เจตนาของการกระทำที่ทำเพื่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตัวหรือพวกพ้อง ซึ่งมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีทางเหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก

3) ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเองลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเอง หมายถึง ความสามารถในการคาดการณ์ไกลว่าสิ่งที่กระทำลงไปในปัจจุบันจะส่งผลอย่างไร ในปริมาณเท่าใดต่อใคร ตลอดจนความสามารถในการอดได้ รอได้ สามารถอดเปรี้ยวไว้กินหวานได้

4) ความเชื่ออำนาจในตนความเชื่ออำนาจในตน หมายถึง ความเชื่อว่าผลที่ตนกำลังได้รับอยู่เกิดจากการกระทำของตนเอง มิใช่เกิดจากโชคเคราะห์ ความบังเอิญ หรือการควบคุมของคนอื่น เป็นความรู้สึกในการทำนายได้ ควบคุมได้ของบุคคล ซึ่งมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีความเชื่ออำนาจในตน (Locus of Control) ของโรทเตอร์ (Rotter . 1966 ; อ้างถึงใน ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม. 2551 : 19 – 20)

5) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความมานะพยายามฝ่าฟันอุปสรรคในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยไม่ย่อท้อ ซึ่งมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีแรงจูงใจของแม็คเคนแลน (McClelland . 1963 ; อ้างถึงใน ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม. 2551 : 20)

ส่วนที่สาม คือ ส่วนของดอกและผล เป็นส่วนของพฤติกรรมของคนดีและเก่งซึ่งแสดงพฤติกรรมทำความดี ละเว้นความชั่ว ซึ่งเป็นพฤติกรรมของคนดี พฤติกรรมการทำงานอย่างขยันขันแข็งเพื่อส่วนรวมอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถแบ่งเป็น 2 ส่วนด้วยกัน (ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม. 2551 : 20 – 21 ; อ้างอิงมาจาก ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2538 : 56) คือ

1. พฤติกรรมของคนดี ประกอบด้วย 2 พฤติกรรมหลัก ได้แก่

1.1) พฤติกรรมไม่เบียดเบียนตนเอง เป็น พฤติกรรมของบุคคล ที่ไม่ทำร้ายหรือทำลายตนเอง เช่น การดูแลสุขภาพของตนเอง การบริโภคสิ่งที่มีประโยชน์ ไม่ดื่มเหล้า ไม่สูบบุหรี่ ไม่ติดยาเสพติด ไม่เล่นการพนัน เป็นต้น

1.2) พฤติกรรมไม่เบียดเบียนผู้อื่น เป็นพฤติกรรมที่ไม่ทำร้าย ทำลายหรือทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน เช่น พฤติกรรมสุขภาพบุรุษ ไม่ก้าวร้าว ขับขี่รถอย่างมีมารยาท ซื่อสัตย์ เป็นต้น

2. พฤติกรรมของคนดีและเก่ง ประกอบด้วย 2 พฤติกรรมหลัก ได้แก่

2.1) พฤติกรรมรับผิดชอบ เช่น พฤติกรรมการเรียนการทำงาน พฤติกรรมการปกครองของหัวหน้า และเคารพกฎหมาย เป็นต้น

2.2) พฤติกรรมพัฒนา เป็นการพัฒนาตนเอง ผู้อื่น และสังคม เช่น ใฝ่รู้รักการอ่าน เป็นกัลยาณมิตร การอาสา ช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคม เป็นต้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2551ข : 5) ได้ให้แนวคิดและทฤษฎีที่น่าเสนอดังกล่าว สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน สำหรับผู้ที่สนใจที่จะสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ควรศึกษาให้เข้าใจก่อนการพัฒนาผู้เรียน ดังนั้นเพื่อให้การพัฒนาและการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นไปตามนโยบายดังกล่าว และสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ หลักการและจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินการเลื่อนชั้นเรียนและจบการศึกษาในระดับต่าง ๆ โดยยึดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดไว้

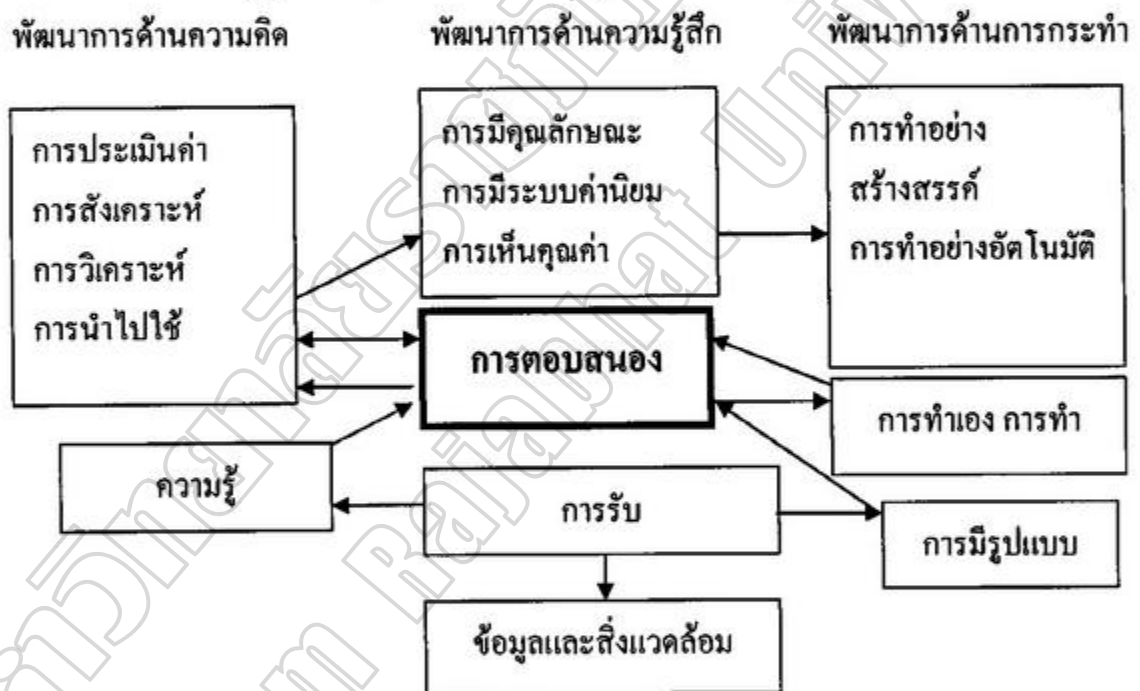
5. พัฒนาการด้านจิตพิสัยและเครื่องมือวัด

การพัฒนามนุษย์ที่สมบูรณ์ต้องพัฒนาทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับความคิด ความรู้สึก และการกระทำ โดยนำทั้ง 3 ด้าน มารวมเป็นกระแสเดียวกัน มีการประสานสัมพันธ์กัน ซึ่งจะ ได้ภาพของการพัฒนา ดังที่โกวิท ประวาลพุกษ์ (2540 : 54) เสนอไว้ดังแผนภาพประกอบ 2. 8

มนุษย์เริ่มรับรู้ด้วยการปฏิสัมพันธ์กับข้อมูลและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ แล้วนำสิ่งที่รับมานี้เก็บไว้ในสมอง 2 รูปแบบด้วยกัน คือ ถ้าเป็นข้อมูลต่าง ๆ จะเก็บในรูปแบบของความรู้ความจำอีกรูปแบบหนึ่งเป็นตัวอย่างของการกระทำ เป็นท่าทาง ขั้นตอนของการลงมือทำ เมื่อสะสมความรู้ความจำไว้มากแล้วก็นำมาแสดงออกในด้านการคิด คือตอบคำถามเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ได้ด้านการกระทำคือทำตามคำถาม ทำตามคำสั่งได้ สภาวะจิตใจของมนุษย์เริ่มต้นด้วยการทำตามสั่งหรือถูก

บังคับให้ทำ เมื่อทำแล้วเกิดผลคือตอบถูกหรือทำถูก สภาวะจิตใจก็จะค่อยๆ เปลี่ยนไปเป็นเต็มใจ
ตอบ อยากตอบ และในที่สุดก็อาสาที่จะตอบ มีการทำงานเพิ่มเติม ทำเกินที่สั่งหรือทำโดยไม่ต้องสั่ง
สภาวะจิตใจนี้จะขึ้นอยู่กับความสามารถในการคิดการทำ ถ้าคิดถูกทำถูกจึงจะทำให้สภาวะจิตใจ
เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี ดังนั้นการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้จึงมีความสำคัญ สิ่งที่ทำให้ผู้เรียนทำ
และสิ่งที่ทำให้ผู้เรียนคิดต้องไม่ห่างจากความสามารถเดิมของเขามากนัก หากยากเกินไปเขาจะทำ
ไม่ได้ และเกิดความรู้สึกไม่ดีต่อการเรียน การเรียนการสอนทางด้านความคิดและการกระทำจึงต้อง
สร้างความรู้สึที่ดีเสมอ

การลงมือปฏิบัติจริงคิดจริงเป็นกิจกรรมที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ แต่สิ่งที่สำคัญที่จะทำให้
ผู้เรียนลงมือคิดลงมือปฏิบัติจริง คือความเต็มใจ ความยินดี ความพึงพอใจความภาคภูมิใจในการลง
มือคิด ลงมือทำ ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญที่ช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพสูง

ภาพประกอบ 2.8 พัฒนาการด้านความคิด ด้านความรู้สึก ด้านการกระทำ

ที่มา : โกวิท ประวาลพฤษย์ (2540 : 54)

การที่จะรู้ว่าบุคคลมีความรู้สึกอย่างไรก็ต้องดูจากพฤติกรรมที่เขาแสดงออก ซึ่งมี 2 ทางที่
จะให้ตรวจสอบได้ คือ ทางวาจาและทางการกระทำหรือทางกาย พฤติกรรมซึ่งทางด้านความรู้สึก
จึงอยู่ในรูปของวาจา หน้าตา ท่าทางเป็นสำคัญ แครทโวล และคณะ ได้จำแนกระดับความรู้สึก
ออกเป็น 5 ขั้น คือ การรับ การตอบสนอง การเห็นคุณค่าการมีระเบียบ และการมีคุณลักษณะ แต่ละ
ขั้นมีพฤติกรรมซึ่งทางวาจาและทางกายของระดับจิตพิสัย ซึ่งช่วยให้การสอบวัดทำได้ดีและ
ชัดเจนขึ้น ดังตาราง 2.2 ดังนี้

ตาราง 2.2 พฤติกรรมซึบ่งทางวาจา และทางกายของระดับจิตพิสัย

ระดับของจิตพิสัย	พฤติกรรมซึบ่งทางวาจา	พฤติกรรมซึบ่งทางกาย
1. การรับ 1.1 การรับรู้ 1.2 ตั้งใจรับ 1.3 ติดตามรับ	บอกได้ว่าต่างออกไป เปลี่ยนแปลงไป แต่ไม่ สามารถบอกได้ว่าอะไรต่างไป จากเดิม การตรวจสอบข้อมูลที่มี ถามหาข้อมูลเพิ่มเติม	หยุดพฤติกรรมอื่นที่กำลังทำ อยู่เดิม ข้อมอง มองตาม
2. การตอบสนอง 2.1 ตอบตามสั่ง 2.2 อาสาทำ	ถามหาคำสั่ง คำชี้แจง กฎ ระเบียบ ประเพณี ร้องขอที่จะทำ เสนอที่จะทำ	ทำเมื่อมีคำสั่ง คำชี้แจง การชี้แนะ การช่วยเหลือ ทำเอง ไม่ต้องขึ้นอยู่กับ ความช่วยเหลือการชี้แนะ
3. การเห็นคุณค่า 3.1 เห็นค่า 3.2 นิยม 3.3 มุ่งมั่น	ยอมรับ ชมเชย และเสนอให้ ทำมากขึ้น ชี้ชวน ริเริ่มให้มีการกระทำ ส่งเสริมให้มีการทำ ปกป้อง แยกต่าง บุคคลและ การกระทำ	ทำมากขึ้น ปรับปรุงให้ดีขึ้น ทำตัวให้เป็นตัวอย่าง ช่วยเหลือผู้อื่น ทำอย่างมั่นคง ไม่มีผลจาก การเปลี่ยนแปลงภายนอก มีพฤติกรรมที่ไม่เกี่ยวข้อง น้อยลง
4. การมีระเบียบ 4.1 มีสังกัด 4.2 มีระบบ	อ้างอิงเป้าหมาย ยึดผลของการ กระทำ เลือกมากกว่าอย่างอื่น ชี้ว่า สำคัญกว่าสิ่งอื่น	มุ่งผลงาน ยึดมาตรฐาน ของงาน เน้นขั้นตอนสำคัญ ๆ ยึดลำดับ ความสำคัญเลือกทำมากกว่า อย่างอื่น

ตาราง 2.2 (ต่อ)

ระดับของจิตพิสัย	พฤติกรรมซึ่บ่งทางวาจา	พฤติกรรมซึ่บ่งทางกาย
5. การมีคุณลักษณะ		
5.1 ขยาย	ซึ่บ่งการนำไปอย่างกว้างขวาง ระบุว่าทำเป็นประจำ ได้รับ การยกย่องปรากฏในสังคม	ทำอย่างสร้างสรรค์ มีลักษณะเฉพาะในผลงาน ที่สังคมระบุได้
5.2 เป็นนิสัย		

ตาราง 2.3 พฤติกรรมซึ่บ่งทางวาจา และทางกายของด้านความรักในการอ่าน

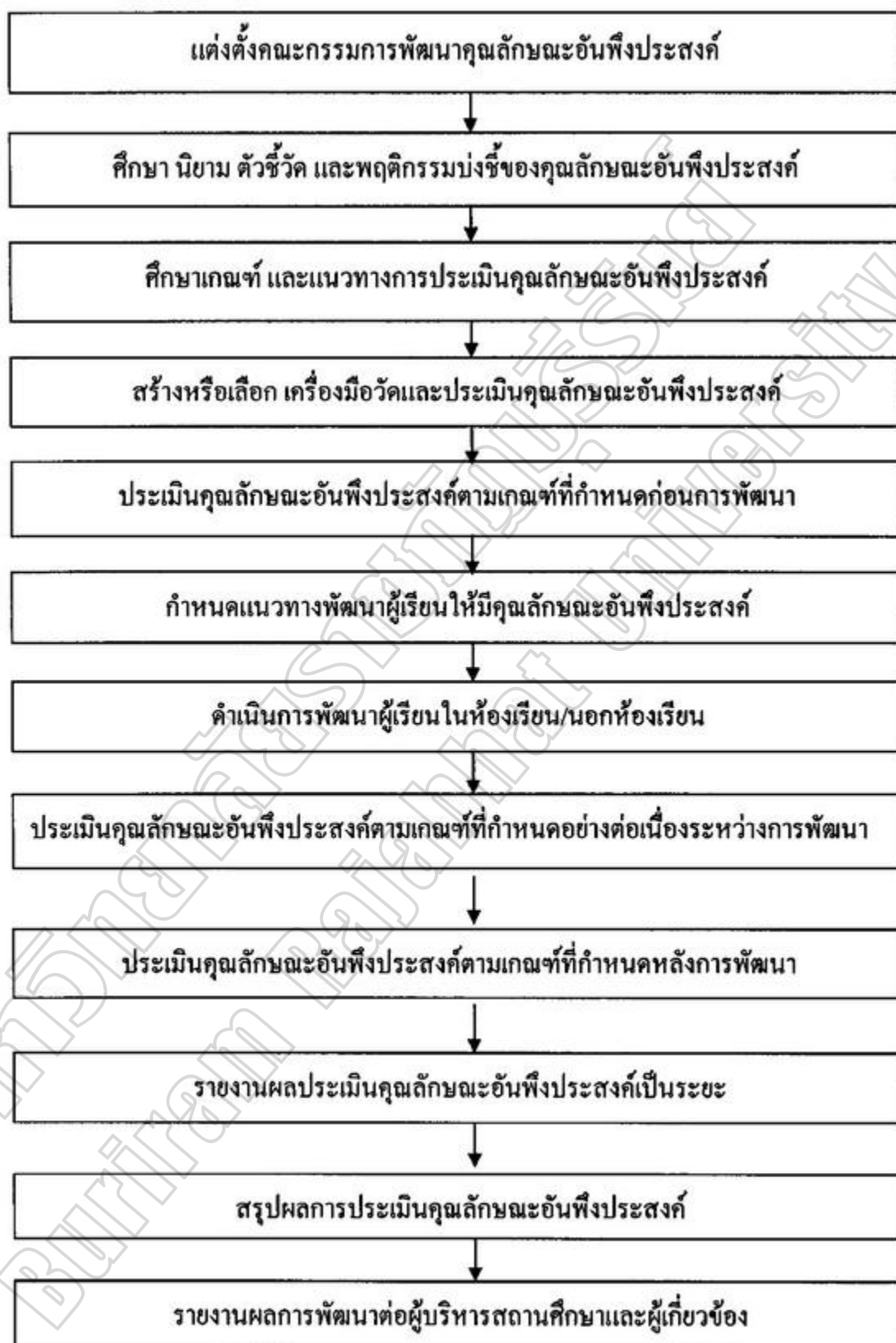
ระดับของจิตพิสัย	พฤติกรรมซึ่บ่งทางวาจา	พฤติกรรมซึ่บ่งทางกาย
1. การรับ	บอกได้ว่าครูสั่งให้อ่านหนังสือเพิ่มเติม	หยุดฟังคำสั่งของครูเกี่ยวกับการให้อ่านหนังสือเพิ่มเติม
2. การตอบสนอง	ถามหาชื่อหนังสือ ชื่อผู้แต่ง หรือแหล่งที่จะไปค้นคว้า	หาหนังสือที่ครูสั่งให้อ่านในห้องสมุด
3. การเห็นคุณค่า	พูดคุยกับเพื่อนถึงประโยชน์ในการอ่าน และชักชวนหรือให้เพื่อนยืมหนังสือของคนไปอ่าน	เมื่อมีเวลาว่าง จะอ่านหนังสือที่ที่ตนสนใจ
4. การมีระเบียบ	วิจารณ์สาระในสิ่งที่ได้อ่านอย่างมีเหตุผล	เลือกอ่านหนังสือที่มีคุณค่า
5. การมีคุณลักษณะ	ได้รับการยกย่องจากเพื่อนๆ และ ครูว่าเป็นนักอ่านและมีความรอบรู้ดี	อ่านหนังสือที่มีคุณค่าอย่าง สม่ำเสมอและนำสิ่งที่ได้จากการอ่าน ไปใช้ประโยชน์ได้มากมายทั้งด้าน การเรียน การปรับปรุงตนเองและ คิดค้นสิ่งใหม่ๆ

จิตพิสัยที่คุ้นเคยกันอยู่ในวงการศึกษาก็ได้แก่ ความสนใจ ความซาบซึ้งและเจตคติซึ่งสามารถนำมาสัมพันธ์กับระดับพัฒนาการด้านจิตใจที่กล่าวมาแล้ว คือ ความสนใจจะเริ่มพัฒนาตั้งแต่ขั้นการรับรู้ (1.1) จนถึงสนใจอย่างมุ่งมั่น (3.3) โดยที่ความสนใจนั้นต้องมีทั้งการกระทำ (สนใจตอบสนอง) เพราะความรู้สึกรู้สึก (ความมุ่งมั่น) ถ้าจัดระดับการสนใจทำเป็นพอใจทำแล้วทั้งสองระดับก็จะอยู่ในจิตพิสัยเช่นเดียวกันความซาบซึ้งมีช่วงแคบกว่าความสนใจ ขั้นต้นของความซาบซึ้งเริ่มจากติดคามรับ (1.3) จนถึงขั้นนิยมนกข่อย (3.2) เจตคติเริ่มจากระดับอาสาทำ (2.2) จนถึงคำนึงถึงผลงาน ชื่นชมในผลงานของการกระทำ (4.1) พฤติกรรมซึ่งบ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการประเมิน และการวัดจิตพิสัยในระดับต่าง ๆ โดยนำพฤติกรรมซึ่งบ่งทางวาจาและทางกายไปใช้จัดทำเป็นเครื่องมือวัด เช่น แบบสังเกตพฤติกรรม แบบสัมภาษณ์ แบบทดสอบ เป็นต้น

การดำเนินการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระดับสถานศึกษา

ในการดำเนินการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระดับสถานศึกษา สถานศึกษาควรดำเนินการ โดยคณะกรรมการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา อาจเป็นชุดเดียวกับคณะกรรมการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในกรณีสถานศึกษาขนาดเล็ก อาจจะให้ครูผู้สอนครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาเป็นผู้รับผิดชอบในการพัฒนา ทั้งนี้ให้สถานศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการพัฒนาและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา โดยมีหน้าที่ดังนี้

1. ศึกษา นิยาม ความหมาย และพฤติกรรมบ่งชี้ของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 8 ประการ
 2. วิเคราะห์ตัวชี้วัด และพฤติกรรมบ่งชี้ เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์แต่ละคุณลักษณะ
 3. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียนรายบุคคลก่อนการพัฒนา เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องและเหมาะสมกับพฤติกรรมของผู้เรียน
 4. สร้างหรือเลือกเครื่องมือในการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์
 5. กำหนดวัตถุประสงค์ และวิธีการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้เรียนที่ต้องการพัฒนา
 6. ดำเนินการพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางที่กำหนดไว้ และประเมินผู้เรียนเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อตรวจสอบความก้าวหน้า
 7. ดำเนินการประเมินผู้เรียนหลังการพัฒนาและสรุปผลการประเมิน
 8. รายงานผลการพัฒนาต่อผู้บริหารสถานศึกษา
- ดังปรากฏรายละเอียดในภาพประกอบ 2.9

ภาพประกอบ 2.9 แนวทางการดำเนินการพัฒนาและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ที่มา : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553 : 69)

แนวทางพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 8 ประการ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ในการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ จำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูผู้สอน ครูประจำชั้น ผู้ปกครอง และชุมชนต้องร่วมมือกันปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง จึงต้องพิจารณาถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่สถานศึกษากำหนดให้จัดขึ้น แล้วส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ซึ่งอาจดำเนินการพัฒนาด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ เช่น

1. บูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ
2. จัดในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
3. จัดโครงการเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์
4. ปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยสอดแทรกในกิจวัตรประจำวัน

แนวปฏิบัติในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น สามารถพัฒนาได้โดยการนำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตัวชี้วัด และพฤติกรรมบ่งชี้ที่วิเคราะห์ไว้ไปบูรณาการในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โครงการต่าง ๆ และกิจวัตรประจำวันของผู้เรียน

แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่ดี มีผู้ให้ข้อเสนอแนะไว้ดังนี้ คือ

เบอร์โทวิท (Berkowitz, 2006 ; อ้างถึงในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น,

2551 : 2) เสนอว่า คุณลักษณะศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไม่ควรใช้การเพิ่ม

โปรแกรมหรือกิจกรรมเข้าไปในโรงเรียน หากแต่ควรแปรเปลี่ยนวัฒนธรรมของโรงเรียนและการ

ดำเนินชีวิตในขณะที่มหาวิทยาลัยมิชิแกน (Michigan State University Extension) ได้เสนอแนว

ทางการจัดคุณลักษณะศึกษาเพื่อพัฒนาจริยธรรมของเด็กและเยาวชนของมูลนิธิจริยธรรมโจเซฟิน

(Josephine, 2005 ; อ้างถึงในคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2551 : 26) โดยจัดเป็น

โครงการต่าง ๆ ที่พัฒนาจริยธรรมต่าง ๆ ให้แก่เด็กและเยาวชนตามโรงเรียนและองค์กรต่าง ๆ ทั่ว

ประเทศ โดยมีชุดกิจกรรมที่เรียกว่า “Character Counts” ที่ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของเด็ก

ในช่วงอายุต่าง ๆ 5 ช่วง ได้แก่ 4 - 6 ปี, 6 - 9 ปี, 9 - 11 ปี และ 11 - 13 ปี และวัยรุ่น โดยมีคุณลักษณะ

ที่สำคัญ 6 ประการที่มุ่งสร้างเสริมให้เกิดขึ้นกับนักเรียน ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความเคารพผู้อื่นความ

รับผิดชอบ ความยุติธรรม การดูแลเอาใจใส่เกื้อกูล และความเป็นพลเมืองที่ดี อย่างไรก็ตาม โคห์ลา

(Gholar, 2006 ; อ้างถึงในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2551 : 25) ได้เสนอรูปแบบ

การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กผ่านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็ก โดย

จัดเป็นศูนย์กลางคุณลักษณะศึกษา เพื่อการศึกษาและสร้างกิจกรรมต่าง ๆ ที่พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน นอกจากนั้นยังเน้นการเสริมสร้างการยอมรับตนเองให้แก่เด็ก แนวคิดดังกล่าวเน้นการพัฒนาการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมทั้งทางสติปัญญาในด้านความรู้ความเข้าใจในคุณลักษณะที่ดี ตลอดจนการพัฒนาด้านจิตใจ ของนักเรียน ซึ่งจะส่งผลต่อการประพฤติปฏิบัติตนของเด็ก แนวทางนี้หมายรวมถึงการบูรณาการการสอนและการสอดแทรกเรื่องคุณลักษณะที่ดีในการสอนวิชาต่าง ๆ ให้กับเด็กด้วย กิจกรรมที่บูรณาการและสอดแทรกเข้ากับหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนปกติเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของเด็กมีลักษณะที่ให้นักเรียน ได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองจากกิจกรรมการเรียนรู้หรือประสบการณ์ที่หลากหลาย ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ การแสดงบทบาทสมมติ กิจกรรมที่เน้นการคิดสร้างสรรค์และกลยุทธ์ต่าง ๆ ในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ที่เกิดระหว่างบุคคล

นอกจากนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น (2551 : 27) กล่าวว่า สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะของเด็กนั้น เสนอว่าไม่สามารถระบุวิธีการใดวิธีการหนึ่งได้อย่างเฉพาะเจาะจงว่าจะมีประสิทธิภาพในการจัดคุณลักษณะศึกษา แต่มีหลักการสำคัญ 11 ประการในการจัดคุณลักษณะศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่ควรยึดถือ ประกอบด้วย ดังนี้คือ

หลักการที่ 1 ส่งเสริมและให้ความสำคัญกับค่านิยมเชิงจริยธรรม โดยทำให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการมีจริยธรรมเป็นคุณสมบัติของคนดีหรือคนที่มีคุณลักษณะที่ดี

หลักการที่ 2 ให้นิยามคำว่า “คุณลักษณะ ให้เข้าใจง่าย โดยรวมความหมายในเชิงความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมเข้าเป็นองค์ประกอบของคุณลักษณะต่าง ๆ

หลักการที่ 3 ใช้วิธีการพัฒนาคุณลักษณะที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองโดยตรง อย่างรอบด้าน และมีประสิทธิภาพ

หลักการที่ 4 สร้างเครือข่าย โรงเรียนและชุมชนในการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียน

หลักการที่ 5 เปิดโอกาสและจัดประสบการณ์การแสดงออกในทางคุณธรรมให้แก่ นักเรียน

หลักการที่ 6 ผนวกการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนเข้ากับหลักสูตรวิชาการในที่สอน

หลักการที่ 7 พยายามส่งเสริมแรงงูใจในตัวนักเรียน

หลักการที่ 8 จัดให้บุคลากรทางการศึกษามีโอกาสพัฒนาคุณลักษณะที่ดีเช่นเดียวกันกับที่พัฒนานักเรียน

หลักการที่ 9 ส่งเสริมการเป็นผู้นำในด้านคุณธรรมของนักเรียนและ
ให้การสนับสนุนการจัดคุณลักษณะศึกษาอย่างต่อเนื่อง

หลักการที่ 10 จัดให้สมาชิกในครอบครัวชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้าง
คุณลักษณะที่ดีให้แก่นักเรียน

หลักการที่ 11 ประเมินคุณลักษณะต่าง ๆ ของนักเรียนทั้งโรงเรียนและ
การดำเนินการของบุคลากรของโรงเรียนในการพัฒนาคุณลักษณะต่าง ๆ ของนักเรียน

ไรอัน (Ryan, 2002 ; อ้างถึงในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2551 : 27)
เสนอแนวทางการจัดคุณลักษณะศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ประกอบด้วย 6
องค์ประกอบ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การยกตัวอย่างและปฏิบัติเป็นแบบอย่าง แนวทางการยกตัวอย่างของการประพฤติ
ปฏิบัติที่สะท้อนคุณลักษณะที่พึงประสงค์นอกเหนือจากการอบรมสั่งสอนเพื่อยกตัวอย่างพฤติกรรม
ที่ดีและไม่ดี พร้อมผลของการปฏิบัติให้เกิดความเข้าใจ รวมถึงการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี
ของครูเพื่อให้นักเรียนเห็นด้วย การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีถือเป็นการยกตัวอย่างที่ดีที่สุดที่
นักเรียนสามารถเห็นและเลียนแบบการกระทำ ความประพฤติต่าง ๆ ได้โดยตรง

2. การสอนอธิบายให้รู้จักใช้เหตุผล ต้องปรับเปลี่ยนแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะ
ของนักเรียน จากเดิมที่ควบคุมความประพฤติโดยเน้นการท่องกฎแล้วปฏิบัติตามกฎโดยขาดเหตุผล
มาเป็นการใช้อธิบายให้รู้จักใช้เหตุและผลในการพัฒนาคุณลักษณะต่าง ๆ กระตุ้นให้เกิดการวิพากษ์
หรือสนทนาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ดีและไม่ดี พร้อมอธิบายเหตุผลประกอบเพื่อสร้างความตระหนัก
และการปรับพฤติกรรมอันสะท้อนถึงคุณลักษณะของเด็กออกมา

3. การเชิญชวนให้ทำความดี การชี้แนะ เชิญชวน โดยใช้การเสริมแรงทางบวกควบคู่กับ
การพัฒนาความกล้าหาญเชิงจริยธรรม โดยให้กล้าทำในสิ่งที่ถูกต้อง ไม่อายหรือกลัวที่จะทำใน
สิ่งที่ควร

4. การจัดสิ่งแวดล้อมเชิงคุณธรรม เอื้อต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ไม่มี
สิ่งขั้วๆ ให้ไปในทางเลื่อม โดยเฉพาะในห้องเรียนซึ่งเป็นสังคมย่อยเล็ก ๆ ที่นักเรียนจะต้องสร้าง
ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ครูสามารถจำลองสังคมใหญ่ภายในห้องเรียนได้ สร้างบรรยากาศเชิงคุณธรรม

5. การจัดประสบการณ์ การเปิดโอกาสให้เด็กได้สัมผัสสังคมภายนอกอย่างจริงจัง
การจัดประสบการณ์ภายนอกโรงเรียนจะช่วยให้เด็กเรียนรู้และซึมซับแนวคิดในการประพฤติ
ปฏิบัติตนอย่างพึงประสงค์

6. การคาดหวังความเป็นเลิศ การวางเป้าหมายของตนเองของเด็ก เป็นเสมือนการกำหนด
หลักชัยในการพัฒนาคุณลักษณะของตนเองให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

นอกจากนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2551 : 25) ได้ เสนอกลยุทธ์การปฏิบัติที่เป็นเลิศ ของการจัดคุณลักษณะศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนไว้ 10 ประการ โดยแยกการปฏิบัติด้วยวิธีการต่าง ๆ ออกเป็น 4 กลุ่ม รายละเอียดมีดังนี้

กลุ่มที่ 1 การนำหลักสูตรคุณลักษณะศึกษาเพิ่มเติมเข้าไปกับความรู้อันที่ครูสอน และสนับสนุนการเข้าใจคุณลักษณะต่าง ๆ อย่างแท้จริง โดยแนวทางการปฏิบัติที่เป็นเลิศประกอบด้วย

แนวทางที่ 1 เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับคุณธรรมจากสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เหมือนชีวิตจริงที่มีโอกาสได้พบ และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ตอบสนองต่อสถานการณ์นั้น ๆ อย่างหลากหลาย

แนวทางที่ 2 ทำให้คุณลักษณะศึกษาเป็นเสมือนเครื่องมือที่นำนักเรียนไปสู่เป้าหมายในการเรียน ไม่ใช่ให้คุณลักษณะศึกษาเข้ามาเพิ่มจากการเรียนการสอนปกติ

แนวทางที่ 3 จัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้สะท้อนตนเองและกิจกรรมการเรียนแบบร่วมมือ เพื่อช่วยให้นักเรียนพัฒนาคุณลักษณะการยอมรับตนเองและผู้อื่นอย่างสมดุล

กลุ่มที่ 2 การจัดกิจกรรมการสอนทักษะต่างๆ ให้กับนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยแนวทางการปฏิบัติที่เป็นเลิศ

แนวทางที่ 4 คือให้นักเรียนได้ฝึกฟังและทำความเข้าใจความเชื่อของผู้อื่น และเคารพในความคิดของผู้อื่น ซึ่งหมายรวมถึงการยอมรับความแตกต่างของผู้อื่นด้วย

แนวทางที่ 5 จัดกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะ โดยใช้กิจกรรมกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อให้นักเรียนเรียนรู้การวางแผน การจัดกิจกรรม และสะท้อนผลที่ได้จากการจัดกิจกรรมร่วมกัน

กลุ่มที่ 3 การจัดกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาประสิทธิภาพในตัวเองและการยอมรับตนเองของนักเรียน แนวทางการปฏิบัติที่เป็นเลิศ

แนวทางที่ 6 จัดโอกาสให้นักเรียนได้กำหนดสัญญากับตนเองในการพัฒนาคุณลักษณะต่าง ๆ

แนวทางที่ 7 จัดโอกาสที่ช่วยให้นักเรียนเชื่อมั่นในตนเอง

กลุ่มที่ 4 การจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนช่วยสังคม แนวทางการปฏิบัติที่เป็นเลิศ
แนวทางที่ 8 จัดกิจกรรมที่เสริมสร้างทัศนคติและการปฏิบัติตนในทางที่ดีให้แก่
นักเรียน

แนวทางที่ 9 จัดโอกาสการเรียนรู้เพื่อรับใช้สังคม ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้อุทิศหรือบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม

แนวทางที่ 10 ให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนจาก

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนกล่าวโดยสรุปได้ว่าหลักการและแนวปฏิบัติในการจัดคุณลักษณะศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชน แบ่งออกได้เป็น 4 แนวทาง (คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2551 : 29)

แนวทางที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรวิชาเฉพาะเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนคือ วิชาหลักพลเมือง ซึ่งหมายถึง วิชาสำคัญหรือวิชาบังคับที่จัดให้นักเรียน ได้เรียนรู้คุณลักษณะและการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดี โดยจัดให้มีหลักสูตรวิชาดังกล่าวแยกต่างหากจากกลุ่มสาระวิชาที่มีอยู่ในหลักสูตรปกติ

แนวทางที่ 2 การบูรณาการกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะที่ดีเข้าไปกับเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เป็นการสอดแทรกการพัฒนาคุณลักษณะที่ดีเข้าไปในการจัดการเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระวิชา โดยเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนกับคุณลักษณะที่ต้องการเสริมสร้างพัฒนาให้เหมาะสมเป็นการบูรณาการการพัฒนาคุณลักษณะที่ดีกับการจัดการเรียนรู้ปกติ ให้นักเรียนมีความรู้ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

แนวทางที่ 3 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร หมายถึง กิจกรรมที่จัดนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ไม่ยึดติดกับเนื้อหาวิชา แต่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักสูตรหรือส่งเสริมคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ของนักเรียน และเป็นกิจกรรมที่ทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

แนวทางที่ 4 การจัดกิจกรรมพิเศษเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชน แตกต่าง จากกิจกรรมเสริมหลักสูตรตรงที่กิจกรรมพิเศษจะจัดขึ้นเป็นครั้งคราวตามวาระไม่ต่อเนื่อง สม่ำเสมอ และกิจกรรมดังกล่าวมักเป็นกิจกรรมที่กระตุ้นจิตสำนึกในการพัฒนาตนเอง หรือการให้สัญญากับตนเองหรือสาธารณชนในการพัฒนาตนเอง โดยกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้อาจเป็นกิจกรรมที่ให้สถาบันที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียน เช่น สถาบันครอบครัว โดยให้พ่อแม่ผู้ปกครองปลูกฝังและพัฒนาคุณลักษณะของเด็กและเยาวชนเมื่ออยู่ในครอบครัว หรือสถาบันศาสนา สามารถใช้สถานที่สำคัญทางศาสนาทำกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะของเด็กและเยาวชนได้ ทั้งนี้ควรมีการประเมินเพื่อกำกับติดตามความก้าวหน้าในการพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของเด็กในกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะเป็แรงกระตุ้นผลักดันให้การดำเนินการเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

จากผลการวิจัยของสุวิมล ว่องวาณิช และคณะ (สุวิมล ว่องวาณิช และคณะ. 2549 ; อ้างถึงในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2551 : 30) พบว่าแนวคิดและหลักการสำหรับการพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของนักเรียนมีดังต่อไปนี้

1) การสร้างตัวแบบผู้นำ การพัฒนาคุณลักษณะต้องมีการสร้างตัวแบบที่ดีทั้งพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ หรือนุคคลตัวอย่างในสังคม

2) การพัฒนาคุณธรรมและคุณลักษณะอื่น ๆ ให้เป็นวิถีชีวิต มีความสอดคล้องกับธรรมชาติ ตอกย้ำให้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยมีกระบวนการพัฒนาที่บูรณาการสอดแทรกอยู่ในชีวิตการเรียน การปฏิบัติงาน เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อมและคนกับธรรมชาติ โยงความสัมพันธ์ระหว่างสังคมวัฒนธรรมกับการเรียนการสอน

3) การพัฒนาตัวตนของนักเรียน ด้วยการจัดพื้นที่สร้างสรรค์และเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนให้นักเรียนได้แสดงออกถึงความสามารถ ศักยภาพ และการปฏิบัติตนตามความเชื่อ ตามแนวทางที่ตนเองคิดสร้างสรรค์ และอยู่ในบริบทของการทำความดี มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาสังคม ให้เด็กมีการปฏิบัติและพัฒนาตนเองอย่างเข้าใจความหมาย เห็นบทบาทและคุณค่าของตนเองมากขึ้น

4) การสร้างระบบค่านิยมให้เด็กและเยาวชนเห็นได้ชัดเจนว่าแก่นของเด็กไทยคืออะไร ต้องประพฤติและปฏิบัติตนอย่างไร กำหนดเป้าหมายของการพัฒนาชัดเจนและตั้งสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวเด็ก ทำให้เด็กมีการปรับเปลี่ยนวิถีคิด ปรับเปลี่ยนจริยธรรม เช่น การสำรวจพฤติกรรม การปฏิบัติตนของตนเองในแต่ละวัน และต้องยอมรับว่าค่านิยมต้องมาจากตัวแบบที่ดี

5) การสร้างความร่วมมือรวมพลังทั้งจากผู้บริหาร/ครูอาจารย์ในโรงเรียนพ่อแม่ ผู้ปกครองในครอบครัว ชุมชน สังคม ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนไทย กำหนดคุณธรรมที่เป็นเป้าหมาย การให้ครอบครัว ชุมชนมีการทำกิจกรรมร่วมกัน

6) การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของเด็กและเยาวชนต้องสอดคล้องกับลักษณะของ โรงเรียน ธรรมชาติ บริบท และช่วงวัยของเด็ก

7) การสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน มีการทำกิจกรรมร่วมกัน เรียนรู้ร่วมกัน และซึมซับวิถีคิดและการปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันผ่านกระบวนการ เป็นธรรมชาติในระบบของชุมชน

8) โรงเรียนต้องมีนโยบายที่ไม่เน้นวิชาการอย่างเดียว โรงเรียนมีครูเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ดึงชุมชนเข้ามา สร้างชุมชนที่สร้างสรรค์ ซึ่งให้เห็นปัญหาของชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อบุตรหลาน

9) ต้องมีการสร้างแนวร่วม มีเครือข่ายที่ช่วยเสริมกำลังใจให้เด็กทำความดีเด็กที่ได้รับการพัฒนาทำให้เขาดีไปแล้ว ก็มีเด็กรุ่นใหม่เรื่อย ๆ ต้องสร้างเครือข่าย การให้รางวัลไม่จำเป็นต้องเป็นเงิน เพียงแค่คำชมก็ได้จากแนวคิด และหลักการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนข้างต้น

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น (2551 : 30) ได้สรุปกลยุทธ์เพื่อใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะไว้ดังนี้

1) กลยุทธ์การสร้างนโยบายสาธารณะด้านการพัฒนาคุณลักษณะ โดยการให้ความสำคัญกับองค์กรฐานรากของสังคม คือ สถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษา ในฐานะแกนกลางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และการรวมพลังจากการเชื่อมประสานทุกภาคส่วนของสังคม ให้เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน คือ การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ตั้งแต่ระดับบุคคล เช่น ควรมีการทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนและการช่วยอบรมตักเตือนโดยผู้อาวุโส ระดับกลุ่มบุคคล เช่น การรวมตัวจัดกิจกรรมที่เอื้อต่อการปลูกฝังคุณลักษณะระดับองค์กร เช่น การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ด้านคุณลักษณะผ่านสื่อมวลชนการลดการเสนอข่าวความรุนแรง เป็นต้น

2) กลยุทธ์การปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยการบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอน ทั้งนี้กระทรวงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม เขตพื้นที่การศึกษา และหน่วยงานอื่น ๆ ต้องร่วมกันกำหนดเป้าหมาย วางนโยบายและวางแผนการเสริมสร้างคุณลักษณะอย่างมีระบบ มีกลไกนำแผนสู่การปฏิบัติ และมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพื่อนำผลการประเมินมาพัฒนาแผนงานในช่วงต่อไป พันธกิจที่สำคัญ คือการดำเนินงานโดยความร่วมมือกับสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา องค์กรเอกชน มูลนิธิและสถาบันอื่นในสังคม เพื่อการประสาน ส่งเสริม สนับสนุน ให้โรงเรียน/สถานศึกษาสามารถขับเคลื่อนการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ให้ได้โรงเรียน/สถานศึกษาด้านแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่สามารถขยายผลต่อไปได้

3) กลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนอย่างมีระบบ โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นการวิจัยสำรวจความต้องการจำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณลักษณะ การวางแผนและการออกแบบกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะ การดำเนินการตามแผนการพัฒนาคุณลักษณะการติดตามกำกับผลการดำเนินงานตามแผนงานรวมทั้งการประเมินคุณภาพ ประสิทธิภาพประสิทธิภาพของการดำเนินงาน และการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงแผนงานกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะ

4) กลยุทธ์ในการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วยกลยุทธ์การสอดแทรกการเรียนรู้เข้าไปในการปฏิบัติงานจริง การจัดประชุมเกี่ยวกับอนาคตเพื่อสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน การสร้างโอกาสในการเรียนรู้ที่หลากหลาย การสร้างทักษะการเรียนรู้เป็นทีม การเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริงอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และการสนับสนุนอย่างจริงจัง โดยผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์และภาวะผู้นำ

5) กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างกระแสสังคม ให้เกิดสำนึกสาธารณะ เชิดชูคุณธรรม จริยธรรมอันเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน รวมทั้งการสร้างกระแสสังคมให้เกิดการเชื่อมประสาน เสริมหนุน และการขยายเครือข่ายองค์กรภาคีในด้านการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างต่อเนื่อง

6) กลยุทธ์การวิจัยและการจัดการองค์ความรู้ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน เช่น การวิจัยพัฒนานวัตกรรมการจัดการความรู้ และกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะ การวิจัยนำร่องเพื่อพัฒนารูปแบบ/กิจกรรมเพื่อเพิ่มพูนคุณธรรมจริยธรรมหล่อหลอมให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ การวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ผ่านสถาบันทางสังคม การวิจัยเพื่อสืบค้นและจัดทำแผนที่นักเรียน/โรงเรียน/สถานศึกษาที่มีคุณลักษณะ

กล่าวโดยสรุปในการพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้นำกลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน โดยการพัฒนาอย่างมีระบบ โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นการวิจัยสำรวจความต้องการจำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณลักษณะ การวางแผนและการออกแบบ กระบวนการพัฒนาคุณลักษณะ การเฝ้าติดตามแผนการพัฒนาคุณลักษณะการติดตามกำกับผลการดำเนินงานตามแผนงานรวมทั้งการประเมินคุณภาพเพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงาน และการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงแผนงานกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะด้วยวงจรพัฒนาคุณภาพของเคมมิ่งและการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

แนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ในการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนนั้น สถานศึกษาสามารถนำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดขึ้น รวมทั้งคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สถานศึกษาอาจกำหนดขึ้นเพิ่มเติม เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีทัศน์ของสถานศึกษา สภาพปัญหาความต้องการหรือความจำเป็นของชุมชน มาพัฒนาผู้เรียนตลอดปีการศึกษา ทั้งนี้ ครูผู้สอนสามารถดำเนินการวัดและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในชั้นเรียนได้ ดังนี้

1. ศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยนำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนด ทั้ง 8 ประการ มาศึกษานิยาม ตัวชี้วัด พฤติกรรมบ่งชี้ เพื่อพิจารณาว่า พฤติกรรมบ่งชี้ที่กำหนดครอบคลุมตัวชี้วัดและนิยามของคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนหรือไม่ ซึ่งผู้สอนอาจเพิ่มเติม หรือปรับได้ตามความเหมาะสม เช่น คุณลักษณะข้อที่ 3 มีวินัย เช่น นิยาม คำว่า มีวินัย ได้ดังนี้

มีวินัย หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการขี้อึดมั่นในข้อตกลง กฎเกณฑ์และระเบียบ
ข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียนและสังคม

ผู้ที่มีวินัย คือ ผู้ที่ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัว
โรงเรียนและสังคม เป็นปกติวิสัย ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

ตัวชี้วัด คือ ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัวโรงเรียนและ
สังคม

พฤติกรรมบ่งชี้ คือปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัว
โรงเรียนและสังคม ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่นตรงต่อเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิต
ประจำวัน และรับผิดชอบในการทำงาน

2. วิเคราะห์พฤติกรรมสำคัญจากพฤติกรรมบ่งชี้เมื่อทำความเข้าใจกับนิยาม ตัวชี้วัด และ
พฤติกรรมบ่งชี้แล้ว ครูผู้สอนควรวิเคราะห์พฤติกรรมสำคัญจากพฤติกรรมบ่งชี้ เพื่อให้เห็น
พฤติกรรมที่จะสามารถวัดและประเมิน ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3. เลือกรูปแบบของเครื่องมือวัด เครื่องมือวัดและประเมินที่นิยมใช้ในสถานศึกษา
เนื่องจากใช้ได้ง่ายและสะดวกได้แก่ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบตรวจสอบรายการ แบบมาตรฐาน
ประมาณค่า แบบวัดสถานการณ์ แบบบันทึกพฤติกรรม แบบรายงานพฤติกรรมตนเอง เป็นต้น
ในการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น ควรใช้เครื่องมือและวิธีการวัดที่หลากหลาย
ข้อมูลจึงจะน่าเชื่อถือ ดังนั้นครูผู้สอนจึงควรเลือกเครื่องมือวัดและประเมินให้เหมาะสมกับ
พฤติกรรมบ่งชี้/พฤติกรรมสำคัญว่าควรจะใช้เครื่องมือชนิดใด

4. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือประเมิน ถ้าต้องการสร้างเครื่องมือที่มีคุณภาพ น่าเชื่อถือ
ครูผู้สอนอาจนำเครื่องมือที่สร้างขึ้น ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องของพฤติกรรมที่จะ
ประเมินกับตัวชี้วัดและความถูกต้อง ในการใช้ภาษา แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of
Item Objective Congruence : IOC)

5. การออกแบบการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์เมื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับ
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เครื่องมือที่จะใช้ในการวัดและประเมิน และวิธีการหาคุณภาพของ
เครื่องมือแล้ว ครูผู้สอนสามารถออกแบบการวัดและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในชั้น
เรียนได้ดังนี้ คือ กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์/ตัวชี้วัด/พฤติกรรมบ่งชี้ที่จะประเมินวิเคราะห์
พฤติกรรมสำคัญจากพฤติกรรมบ่งชี้ที่จะประเมิน เลือกใช้วิธีการ เครื่องมือให้เหมาะสมกับ
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่จะประเมินและกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน

กล่าวโดยสรุปผู้วิจัยนำแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังกล่าวข้างต้นมาใช้ ดังนี้คือการศึกษาริบทที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน จากนั้นศึกษาเอกสารและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดการร่างรูปแบบและพัฒนาระบบการบริหารงานเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และมีการเตรียมความพร้อมให้กับโรงเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายทั้ง 5 โรงเรียนและจากนั้นนำระบบการบริหารงานการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนไปใช้กับโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้ขั้นตอนการพัฒนาตามวงจรคุณภาพของเดมมิ่ง คือ การวางแผน การลงมือปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน และการปรับปรุงแก้ไขการทำงาน ซึ่งเป็นการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทำการวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนหลังการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเสร็จสิ้นลงในแต่ละวงรอบ และมีการสรุปผลการดำเนินงานในการบริหารงานการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งสองวงรอบเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ต่อไป

กล่าวโดยสรุป คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายถึง คุณภาพของผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่กำหนดขึ้นโดยพิจารณาจากสภาพของสังคมและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นซึ่งทำให้มีความจำเป็นที่ต้องเน้นและปลูกฝังคุณลักษณะดังกล่าวให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนทุกคนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาด้านสติปัญญาและคุณธรรม อันจะนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าและความสงบสุขในสังคม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยปฏิบัติการ

อาร์เทอร์ ฮอลลีย์ คาสเตน มิลล์ โคฮัมและเบนนิค มิลิเคนกีวิกส์และเบอร์แมน

(Arhar, Holly & Kasten, 2001 ; Mills, 2007 ; Coghlan & Brannick, 2007 ; James,

Milenkienkiewicz & Bucknam, 2008 ; อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตนะ. 2553 ก : 47) มีทัศนะที่

ตรงกันว่าวิจัยในปัจจุบันจำแนกออกได้เป็น 3 ประเภท คือ การวิจัยเชิงปริมาณอิงกับปรัชญาปฏิฐานนิยมหรือประจักษ์นิยม เน้นการศึกษาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของตัวแปร การวิจัยเชิงคุณภาพ อิงกับปรัชญากำหนดสร้างนิยามหรือปรากฏการณ์นิยม เน้นการศึกษาเชิงพรรณนาเพื่อทำความเข้าใจในสิ่งที่เป็นอย่างอยู่และความหมายของสิ่งนั้น และ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ อิงกับปรัชญาของทฤษฎีสังคมเชิงวิพากษ์ และทฤษฎีหลังสมัยใหม่นิยม ที่เชื่อเกี่ยวกับประสบการณ์ที่มีอยู่จริงของมนุษย์ และการดึงศักยภาพของมนุษย์ออกมาใช้ให้เต็มที่ การให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมและ

ความเป็นประชาธิปไตยในการกระทำและการส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในทางบวก การมีอำนาจในการตัดสินใจถึงสิ่งที่จะให้มีการเปลี่ยนแปลงและไม่เปลี่ยนแปลง การเชื่อมโยง ความรู้ที่มีอยู่ก่อนกับสารสนเทศที่ได้รับใหม่ การเรียนรู้จากประสบการณ์ทั้งที่สำเร็จและไม่สำเร็จ การตั้งคำถามและการแสวงหาคำตอบอย่างเป็นระบบ ตลอดจนการใช้วิธีการเชิงพรรณนาอธิบายถึง สิ่งที่กำลังเกิดขึ้น และทำความเข้าใจผลของการใช้ตัวสอดแทรกทางการศึกษา

ระดับของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ เริ่มมีการพัฒนาขึ้นครั้งแรกในปี 1952 โดยนักวิชาการชื่อเลอวิน แล้วได้รับการพัฒนาโดยนักวิชาการคนอื่น ๆ ในระยะต่อมาอีกหลายท่าน เช่น คอพ ในปี 1984 และ คาร์และเคมิส ในปี 1986 เป็นต้น ในกรณีของ คาร์และเคมิส (Carr & Kemmis, 1992 ; อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตนะ, 2553 ข : 48-49) ได้จำแนกการวิจัยเชิงปฏิบัติการออกเป็นสามระดับ คือ

1. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบวิชาการ มีแนวคิดที่สำคัญคือ ผู้วิจัยทำตัวเป็นผู้เชี่ยวชาญ จากภายนอก ที่นำแนวคิด แผนงานหรือ โครงการที่คิดหรือจัดทำขึ้น ไปให้ผู้ร่วมวิจัยเป็นผู้ปฏิบัติ
2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบปฏิบัติ มีแนวคิดที่สำคัญ คือ ผู้วิจัยมีส่วนร่วมกับผู้ร่วมวิจัย มากขึ้น ไม่นำเอาแนวคิด แผนงาน หรือ โครงการของคนไปให้ปฏิบัติตามแบบแรก แต่จะทำหน้าที่ เป็นที่ปรึกษาเป็นผู้กระตุ้นตั้งประเด็นและกำกับให้มีการร่วมกันคิดปฏิบัติ สังเกตผลและสะท้อนผล
3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบร่วมมือหรือแบบอิสระ มีแนวคิดที่สำคัญคือ ผู้วิจัยมีส่วนร่วม ในการวิจัยในลักษณะเป็นความร่วมมือที่ทั้งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยต่างมีสถานะที่เท่าเทียมกัน ในการร่วมกันคิด ปฏิบัติ สังเกตผล และสะท้อนผล

หากนำไปเปรียบเทียบหลักการทางการบริหารการศึกษา มีข้อสังเกตว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบวิชาการ เป็นการวิจัยแบบบนลงล่างที่ผู้ร่วมวิจัยมีลักษณะเป็นผู้ถูกกระทำหรือเป็นผู้ตาม เป็นรูปแบบที่มีความเป็นอำนาจนิยม เปรียบเทียบได้กับการบริหารที่ใช้แนวคิดทฤษฎี X หรือ หากเปรียบเทียบกับทฤษฎีภาวะผู้นำก็เปรียบเทียบกับการใช้ภาวะผู้นำแบบยึดผู้บริหารเป็นศูนย์กลาง แบบกำกับ แบบชี้แนะ แบบควบคุม หรือแบบมุ่งงาน เป็นต้น

ส่วนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบร่วมมือเป็นรูปแบบล่างขึ้นบน ที่ทั้งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ต่างมีความเท่าเทียมกันทั้งในการแสดงความคิดเห็นและการปฏิบัติ จึงมีความเป็นประชาธิปไตย สูงต่างฝ่ายต่างแสดงบทบาทในการเป็นผู้กระทำหรือเป็นผู้นำซึ่งหากนำไปเปรียบเทียบกับการใช้ ทฤษฎีเพื่อการบริหาร ก็เปรียบเทียบกับทฤษฎี Y หรือหากเปรียบเทียบกับทฤษฎีภาวะผู้นำก็ เปรียบเทียบได้กับการใช้ภาวะผู้นำแบบยึดผู้ปฏิบัติเป็นศูนย์กลาง เป็นต้น เพื่อให้การเรียกชื่อของ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบร่วมมือหรือแบบอิสระ สอดคล้องกับชื่อที่นิยมเรียกกันทั่วไป คือ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบร่วมมือหรือแบบอิสระ สอดคล้องกับชื่อที่นิยมเรียกกันทั่วไป คือ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หรือที่นิยมเรียกกันย่อ ๆ ว่า PAR อันเป็นการนำเอาอักษรตัวแรกของชื่อภาษาอังกฤษมาเขียนสรุปได้ดังนี้ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบวิชาการ ผู้วิจัยทำตัวเป็นผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกที่นำแนวคิด นำแผนงานหรือนำโครงการที่ตนเองจัดทำขึ้นไปให้ผู้ร่วมวิจัยเป็นผู้ปฏิบัติ วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบปฏิบัติผู้วิจัยมีส่วนร่วมมากขึ้นไม่นำเอาแนวคิด แผนงาน หรือโครงการของตนไปให้ปฏิบัติตามแบบแรก แต่จะทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา เป็นผู้กระตุ้น และกำกับให้มีการร่วมกันคิด ปฏิบัติ สังเกตผลและสะท้อนผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยมีส่วนร่วมในการวิจัยกับผู้ร่วมวิจัย ในลักษณะเป็นความร่วมมือกัน ที่ทั้งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยต่างมีสถานะที่เท่าเทียมกันในการร่วมกันคิด ปฏิบัติ สังเกตผลและสะท้อนผล หากนำเอาลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบวิชาการ ไปเปรียบเทียบกับลักษณะการบริหารในหน่วยงานราชการ การวิจัยดังกล่าวจะคล้ายคลึงกับลักษณะการบริหารที่ใช้กันอยู่มากในระยะเวลาที่ผ่านมา โดยเฉพาะในประเด็นที่ผู้บริหารแสดงตนเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือเป็นผู้รู้ดี แสดงบทบาทเป็นผู้กำหนดปัญหาหรือความต้องการ ตลอดจนวิธีการในการจัดการ ในลักษณะที่เป็นอาหารสำเร็จรูปให้ผู้ปฏิบัตินำไปปฏิบัติ ซึ่งผลจากการบริหารเช่นนั้น ได้มีข้อวิพากษ์วิจารณ์ว่า ก่อให้เกิดสภาพการเลี้ยงไม่โตของผู้ปฏิบัติ ทำให้ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ขาดความกระตือรือร้น และขาดความจริงใจในการปฏิบัติงาน อันเนื่องจากการที่ต้องคอยรับแต่คำสั่ง หรือต้องฟังพาความคิดเห็นของผู้ที่อยู่เหนือกว่าอยู่เสมอ ส่งผลให้การบริหารนั้นขาดความยั่งยืน ดังจะเห็นจากโครงการหลายโครงการต้องยุติลงเมื่อผู้บริหารเปลี่ยนไป อย่างไรก็ตามในระยะปัจจุบัน อันเป็นผลจากการปฏิรูประบบราชการ และการปฏิรูประบบการศึกษา ที่มีการกระจายอำนาจทางการบริหารกันมากขึ้น มีการนำเอาหลักการแบบยึดพื้นที่หรือสถานศึกษาเป็นฐานมาใช้กันอย่างกว้างขวางก็คาดหวังว่าลักษณะการบริหารจะเปลี่ยนแปลงไป ให้เหมือนกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วมมากขึ้น

สำหรับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นเทคนิคการวิจัยที่เปลี่ยนรูปแบบไปจากแบบบนลงล่าง เป็นแบบล่างขึ้นบนที่ผู้วิจัยได้เปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ถูกกระทำ เป็นผู้กระทำ หรือผู้ร่วมกระทำหรือเปลี่ยนวิธีการวิจัยจากพวกเขา เป็นการวิจัยโดยพวกเขาและเพื่อพวกเขา กล่าวคือผู้ถูกวิจัยจะมีส่วนร่วมในการวิจัยทุกขั้นตอน เป็นทั้งผู้ตัดสินใจ ผู้ปฏิบัติและผู้ได้รับผลจากการปฏิบัตินั้น ในขณะที่วิธีการวิจัยพวกเขาส่วนใหญ่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการทำ ความเข้าใจ หรือเพื่อความรู้ในปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นอยู่ โดยผู้วิจัยมีบทบาทเป็นผู้เชี่ยวชาญในการเลือกเรื่องและระเบียบวิธีวิจัย จากนั้นจึงดำเนินการวิจัยกับกลุ่มผู้ถูกวิจัย เมื่อได้รับคำตอบแล้วผู้วิจัยก็จะจากไป ทิ้งให้ปัญหาต่าง ๆ ยังคงปรากฏอยู่ ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ถูกวิจัยยังคงเป็นเช่นเดิม ไม่ได้รับประโยชน์ หรือไม่มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ จากการวิจัยนั้น ในทางตรงกันข้าม ผู้วิจัยกลับได้ประโยชน์มากมาย เช่น ความก้าวหน้าทางอาชีพ ผลตอบแทน และความมีชื่อเสียง เป็นต้น นอกจากนั้นลักษณะของ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนั้น บทบาทของผู้วิจัยก็เปลี่ยนไปด้วย จากการเป็นผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้รู้จากภายนอกก็กลายเป็นผู้ร่วมวิจัยที่เสมอภาคกัน นอกจากนั้นการวิจัยก็ไม่ได้มีจุดมุ่งหมาย เพียงเพื่อทำความเข้าใจ หรือเพิ่มความรู้ในปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นอยู่เท่านั้น แต่จะต้องมีการ ปฏิบัติเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่พึงประสงค์ด้วยและคาดหวังว่าจะเป็นการ เปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนอันเนื่องมาจากความมีพันธะผูกพันในสิ่งที่ทำจากบทบาทการมีส่วนร่วมในทุก ขั้นตอนนั้น

ในทางปฏิบัติการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นทั้งการทำวิจัย การบริหาร การพัฒนา และการทำงานเพื่อการแก้ปัญหาในเวลาเดียวกัน โดยผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยจะร่วมกัน วิเคราะห์สภาพการณ์ที่ต้องการเปลี่ยนแปลง จากนั้นจึงกำหนดแผนเพื่อการเปลี่ยนแปลงไปสู่สภาพ ที่พึงประสงค์ มีการกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์นั้น แล้วนำแผนไปสู่ การปฏิบัติ ในช่วงการปฏิบัติงานตามแผน ก็จะมีการติดตามและตรวจสอบผลการดำเนินงานเพื่อ การปรับปรุงแก้ไข และเมื่อสิ้นสุดการดำเนินงานตามแผน ก็มีการประเมินผลสรุปโดยภาพรวม แล้วมี ข้อมูลย้อนกลับ โดยในขั้นตอนต่าง ๆ อาทิเทคนิควิธีการตรวจสอบสามเส้า ในการรวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาวิเคราะห์ประกอบการตัดสินใจ ทั้งวิธีการเชิงปริมาณและวิธีการเชิงคุณภาพ เป็นการใช้ แบบสอบถาม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ การบันทึกรายวัน หรือการบันทึกภาพ เป็นต้น จากลักษณะดังกล่าวมีข้อสังเกตว่า กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมี ความคล้ายคลึงกับกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการวางแผน การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ การติดตามผลการดำเนินงานตามแผน และมี ข้อมูลย้อนกลับเพื่อเข้าสู่การดำเนินงานในขั้นตอนต่าง ๆ อีก

นอกจากหลักการของการใช้วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยนัยเปรียบเทียบกับ หลักการบริหารดังกล่าวแล้ว เมื่อนำไปวิเคราะห์เปรียบเทียบกับแนวคิดการพัฒนาเทคโนโลยีแบบมี ส่วนร่วม ทั้งสองแนวคิดมีหลักการคล้ายคลึงกับหลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม อยู่มากซึ่งเห็นว่าแนวคิดทั้งสองน่าจะมีประโยชน์ต่อการเป็นกรณีศึกษาเปรียบเทียบเพื่อนำไปสู่ การทำความเข้าใจในแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากขึ้น ดังนี้ แนวคิดการพัฒนาเทคโนโลยีแบบมีส่วนร่วม กล่าวถึงกลยุทธ์ที่เน้นเรื่อง การช่วยเร้าให้เกิด การพัฒนาเทคโนโลยีที่มุ่งชักนำให้การพัฒนาและการคิดแปลงเทคโนโลยีเกิดขึ้นในหมู่ประชาชน เองโดยอาศัยกระบวนการจัดระเบียบชุมชน อาจเป็นเมืองหรือชนบท บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า เทคโนโลยีจะต้องมีวิวัฒนาการอันเนื่องมาจากการทดลองและตัดสินใจด้วยตัวของประชาชนเองว่า เทคโนโลยีชนิดใดที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของพวกเขาอย่างแท้จริง

แนวคิดของการพัฒนาเทคโนโลยีแบบมีส่วนร่วม มีจุดมุ่งหมายที่จะยกระดับจิตสำนึกแห่งการวิเคราะห์ความสามารถที่จะพัฒนาหรือคิดค้นคิดแปลงเทคโนโลยีได้ด้วยตัวเองอย่างไร โดยอาศัยกระบวนการทดลอง 4 ประการดังนี้ คือ

1. พยายามดัดแปลงเทคโนโลยีที่มีอยู่ซึ่งไม่ค่อยเหมาะสมสอดคล้องให้กลายเป็นสิ่งที่เหมาะสมใช้งานได้จริง
2. พยายามเทคโนโลยีดั้งเดิมของท้องถิ่น คิดค้นและปรับปรุงให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น
3. ทดสอบเทคโนโลยีที่ได้ชื่อว่ามีเหมาะสมสำหรับที่อื่น ๆ มาแล้ว ทั้งนี้จะได้วัดคุณภาพประโยชน์ว่ามีความเหมาะสมกับชุมชนหรือไม่
4. ใช้การประชุมถกเถียงความรู้ทางด้านเทคนิค ให้การขยายความคิดและเพิ่มพูนจิตสำนึกแห่งการวิเคราะห์วิจารณ์ การพัฒนาเทคโนโลยีแบบมีส่วนร่วม จะทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้มากขึ้น ลดการพึ่งพาจากภายนอกก่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่จะพัฒนาและดัดแปลงให้เกิดเทคโนโลยีที่เหมาะสมขึ้น โดยอาศัยขจัดแบบที่ไม่เข้าท่าทั้งหลายให้หมดไป ซึ่งแบบที่ไม่เข้าทำนองนั้น บางครั้งก็อาจเป็นเทคโนโลยีดั้งเดิมของชุมชนเองหรือนำเข้ามาจากที่อื่น

สำหรับกระบวนการพัฒนาเทคโนโลยีแบบมีส่วนร่วมนี้ ประกอบด้วยขั้นตอนหลัก ๆ 6 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนการแจกแจงชี้ปัญหาและวิเคราะห์ปัญหา ขั้นตอนการรวบรวมแนวการแก้ปัญหาที่ชุมชนรับรู้หรือคิดได้ทั้งหมดมาจัดวางเปรียบเทียบและแนะนำเทคโนโลยีอื่น ๆ ที่พอเป็นไปได้สำหรับการแก้ปัญหามาให้ลองเปรียบเทียบดูด้วย เมื่ออาจจะไม่ใช่เทคโนโลยีที่มาจากประสบการณ์ของชุมชนเองก็ตาม ขั้นตอนการกระตุ้นให้เกิดการทดลองในแนวการแก้ปัญหาที่ชุมชนเลือกสรรเอง ขั้นตอนการอำนวยความสะดวกให้กับกระบวนการทดลอง ขั้นตอนทำการประเมินผล ขั้นตอนวางแผนใหม่สำหรับการนำเทคโนโลยีไปใช้งานจริง ๆ โดยเริ่มจากขั้นตอนที่ 2 มาตามลำดับ แต่ถ้าการทดลองปรากฏผลออกมาว่าเทคโนโลยีประเภทนั้น ๆ ใช้การไม่ได้ ก็ให้กลับไปเริ่มต้นใหม่ที่ขั้นตอนที่ 1 หรือ 2 แล้วแต่กรณี

การพัฒนาเทคโนโลยีแบบมีส่วนร่วมนี้ นักพัฒนาซึ่งอาจจะหมายถึงครู พัฒนาการหรืออื่น ๆ จะต้องตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องผนวกตัวเองเข้าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่ตนเองทำงานด้วยอย่างเต็มที่ เพื่อทำความคุ้นเคย จนมีฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่งของชุมชน จะต้องคอยติดขัดกับชุมชน ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรม ลักษณะนิสัย ความต้องการ ความใฝ่ฝันทะเยอทะยาน ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน และรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่จะเกี่ยวพันโดยตรงกับงานที่จะต้องทำให้กับชุมชนนั้น ในแต่ละขั้นตอนนี้ นักพัฒนามีบทบาทดังนี้ คือ

ขั้นตอนที่ 1 คือ การแจกแจงชี้ปัญหานั้น นักพัฒนาต้องเก็บรวบรวมความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาหลัก ๆ ที่ชุมชนเผชิญอยู่ เป็นปัญหาที่สามารถนำเทคโนโลยีมาแก้ไขได้ โดยประเด็นปัญหา

ต่าง ๆ เหล่านั้นจะถูกนำมาแจกแจงเพื่อเปรียบเทียบกัน หากประเด็นใดที่เห็นว่ามีผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ในชุมชนก็จะถือเป็นประเด็นปัญหาสำคัญจากนั้นค่อยค้นหาประเด็นปัญหาสำคัญรองลงไป

ขั้นตอนที่ 2 นักพัฒนาต้องพยายามรวบรวมแนวทางการแก้ปัญหาที่เป็นไปได้ทั้งหมดเท่าที่ผู้คนในชุมชน ได้สืบทอดหรือรับรู้กันมา ซึ่งอาจได้มาจากการสนทนาในวงเล็ก โดยให้โอกาสแก่ชุมชนที่เสนอแนวทางการแก้ปัญหานั้นด้วยตนเองอย่างเต็มที่ จากนั้นนักพัฒนาที่เสนอเทคโนโลยีอื่น ๆ ที่อยู่เหนือประสบการณ์ ความรับรู้ของชุมชนเข้าสู่วงสนทนาด้วย ในระยะแรก ๆ ให้เสนออย่างง่าย ๆ แต่จะไม่สรุปว่าแบบนั้นแบบนี้เท่านั้นที่จะช่วยแก้ปัญหาให้ชุมชน จะปล่อยให้ชุมชนคิดเปรียบเทียบทางเลือกต่าง ๆ ด้วยตนเองและยังไม่กล่าวพาดพิงถึงเทคโนโลยีอื่น ๆ ให้มากกว่านั้นจนกว่าจะมีการถามไถ่เพิ่มเติม ซึ่งนักพัฒนาจะต้องคอยให้ข้อมูลอยู่เป็นระยะ ๆ เมื่อเสนอข้อมูลเปรียบเทียบให้อย่างเต็มที่แล้ว ก็ปล่อยให้ชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจเลือกเทคโนโลยี ที่เห็นว่าเหมาะสมกับตนเองมากที่สุดมาชุดหนึ่ง

ขั้นตอนที่ 3 นักพัฒนาจะต้องกระตุ้นให้มีการทดลองปฏิบัติตามทางเลือกที่ชุมชนเลือกนั้น โดยพยายามชักจูงชาวบ้านที่ให้ความสนใจมาพบปะหารือกันอย่างเป็นทางการเป็นงาน เพื่อร่วมกันวางแผนในรายละเอียดของการทดลอง มีการแบ่งงานความรับผิดชอบกันออกไป เพื่อให้การทดลองปรากฏผลในช่วงการทดลองปฏิบัติ นักพัฒนาต้องคอยอำนวยความสะดวกให้กับชุมชนตามขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 นักพัฒนาต้องพยายามทำให้การทดลองดำเนินไปอย่างถูกต้องตามหลักการที่ร่วมกันวางไว้แต่พยายามหลีกเลี่ยงการให้ความช่วยเหลือใด ๆ ที่ได้ง่ายดาย ๆ หรือสำเร็จรูปเกินไป ครบโดที่การทดลองดำเนินต่อไปได้ นักพัฒนาคอยให้กำลังใจและกระตุ้นให้เกิดการประดิษฐ์คิดค้นที่สอดคล้องและปฏิบัติได้จริง ขณะเดียวกันก็บันทึกผลทั้งหมดไว้ให้เป็นระบบประมวลผลขึ้นมาอย่างง่าย ๆ เพื่อให้ทุกคนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวิเคราะห์หาปัญหาในประเด็นต่าง ๆ อันจะนำไปสู่ขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผล ซึ่งโดยมากแล้วจะถือเกณฑ์ด้านความคุ้มค่าจากการลงทุนเป็นหลักว่า แนวทางใดใช้ทุนน้อย แต่ให้ประโยชน์มากกว่าและคุ้มค่ากว่า เช่น การขุดบ่อเลี้ยงปลาขนาดเล็กให้รายได้น่ากว่าบ่อปลาขนาดใหญ่ที่ทำด้วยอิฐ โบกซีเมนต์เมื่อเปรียบเทียบกับทุนที่ลงไปแล้ว เป็นต้น เมื่อการทดลองประสบผลสำเร็จ และชาวบ้านมีความพร้อมและตัดสินใจที่จะนำไปใช้จริง ก็จำเป็นต้องอาศัยการวางแผนใหม่อย่างรอบคอบ

ขั้นตอนที่ 6 เพื่อให้การดำเนินเป็นไปด้วยดี ในระหว่างการดำเนินงานก็ส่งเสริมให้มี

การประชุมถกเถียงกันอยู่เป็นระยะ ๆ เพื่อให้เทคโนโลยีที่นำไปใช้นั้นได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้น
ไปอีก จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชน ป้องกันไม่ให้เกิดการผูกขาดโดยคนกลุ่มน้อย

การพัฒนาเทคโนโลยีแบบมีส่วนร่วม มีข้อควรคำนึงถึงดังต่อไปนี้ คือ ปัจจัยด้าน
การสะท้อนกลับของปัญหาจากการดำเนินงานซึ่งจัดในรูปของการถกเถียงอภิปรายกันเป็นวาระ
พิเศษหลังจากการดำเนินงานในขั้นตอนหนึ่ง ๆ เสร็จสิ้นลง กิจกรรมนี้จะช่วยพัฒนาความสามารถ
ของชุมชนให้เกิดความคิดรวบยอด รู้จักจับเกณฑ์ทางทฤษฎีกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินกันมา
ก่อให้เกิดการอธิบายตีความปรากฏการณ์ด้านต่าง ๆ ด้วยเหตุผล ได้มีโอกาสพูดกันถึงสิ่งที่อยู่ในใจ
ของแต่ละคนไม่ว่าจะเป็นทัศนคติ วิธีชีวิตความเชื่อ ความกลัว รวมทั้งความรู้ที่อาจเพิ่มพูนขึ้น
หรือชะงักงันจนต้องเก็บไปใคร่ครวญในใจ ตลอดจนการมีโอกาสแสดงความคิดเห็นสนับสนุน
คัดค้านหรือขัดแย้งกัน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะทำให้ชุมชนเข้าใจถึงภาวะแห่งการรวมพลังทำงาน
ของกลุ่ม เกิดการตระหนักถึงสิ่งใดที่ควรสนับสนุน สิ่งใดที่ควรคัดค้าน การมีโอกาสประชุม
ปรึกษาหารือกันหลังการดำเนินกิจกรรมหนึ่ง ๆ จะช่วยพัฒนาทัศนคติและค่านิยมของชุมชนในด้าน
ความเชื่อมั่นในตนเองให้สูงขึ้น ช่วยลดความคิดที่จะหวังพึ่งพาจากภายนอกให้น้อยลง การประชุม
ถกเถียงอภิปรายกันของชุมชน อาจได้ผลสรุปว่า เทคโนโลยีที่มีอยู่เดิมมีความเหมาะสมหรือไม่
เทคโนโลยีที่นำเข้ามาจากที่อื่นมีความเหมาะสมหรือไม่แล้วแต่กรณี ขึ้นอยู่กับการพิจารณา และ
การตัดสินใจของชุมชน ซึ่งจะมีผลทำให้เทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมกับชุมชนถูกยกเลิกไปในที่สุด
หากเป็นเทคโนโลยีที่เหมาะสมก็จะได้รับการยอมรับและถูกนำไปใช้อย่างกว้างขวางเรื่อยไป นั่นคือ
ถ้ายังทำให้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับชุมชนเกิดขึ้นได้มากเท่าใด ก็จะทำให้เทคโนโลยีที่ไม่
เหมาะสมถูกขจัดออกไปมากกว่านั้น บทบาทของนักพัฒนามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง หาก
นักพัฒนานั้นอยู่ภายใต้การครอบงำของแนวความคิดแบบราชการหรือการรับใช้ผลประโยชน์ของ
ชนชั้นนำ ซึ่งมีลักษณะยึดเยียด ครอบงำ และการให้บริการทางความรู้ต่อชุมชนมากกว่าการ
แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเสมอภาคกัน อาจจะนำไปสู่การเผยแพร่เทคโนโลยี ที่ไม่เหมาะสม
ออกไปโดยไม่ตั้งใจได้ เพราะชาวบ้านมีแนวโน้มที่จะเชื่อฟังนักพัฒนาเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ดังนั้น
นักพัฒนาจะต้องทำตัวให้มีบทบาทเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลง ช่วยจัด
ลดทอนอุปสรรคในการดำเนินงานของชุมชน และหนุนช่วยทางความคิดสร้างสรรค์ที่มีความ
เป็นไปได้ต่าง ๆ ในการมีส่วนร่วมกับชาวบ้านนั้น นักพัฒนาจะต้องให้ความสนใจต่อการตัดสินใจ
ของชุมชนว่าเป็นการตัดสินใจตามความรู้สึกของอารมณ์หรือไม่ เพราะบ่อยครั้งที่สิ่งที่ชุมชน
ต้องการนั้นเป็นเพียงสิ่งที่ต้องการความรู้สึกเท่านั้นมิใช่ สิ่งที่ต้องการแท้จริงดังนั้นนักพัฒนาจะต้อง
คอยกระตุ้นให้ชุมชนขบคิดอยู่เสมอว่าปัญหาที่แท้จริงคืออะไร อยากได้อะไร

แนวคิดการพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน ให้แนวคิดที่น่าสนใจว่าจะไม่นำเสนอว่าเราคือคำตอบทุกอย่างในการแก้ปัญหาของการพัฒนา คือ เราคิดถนนเส้นเดียว ที่ตัดตรงไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จในการพัฒนา จากแนวคิดดังกล่าว ทำให้กรอบความคิดและความเชื่อพื้นฐานบางประการเกี่ยวกับการพัฒนาเปลี่ยนไป คือ เดิมเมื่อนักพัฒนาเข้าไปในหมู่บ้าน สิ่งที่นักพัฒนาถืออยู่ในสมองคือ หมู่บ้านที่เรา กำลังเข้าไปมีปัญหา ไม่ว่าจะ เป็นปัญหาความยากจน ขาดข้าว มีหนี้สิน ความเจ็บป่วย แล้วก็จะมีการถามว่า ชาวบ้านมีปัญหาอะไรแล้วก็จะเสนอวิธีการและรูปแบบการแก้ปัญหาให้ เช่น หากขาดข้าวก็เสนอให้ตั้งธนาคารข้าว เป็นต้น ก็จะเปลี่ยนไปเป็นการตั้งคำถามว่า หมู่บ้านมีปัญหาอะไร เคยแก้ปัญหาที่นั้นอย่างไร มีเงื่อนไขหรือเพราะเหตุใดจึงทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหาที่นั้นได้อย่างเต็มที่ ชาวบ้านมีอะไรอยู่บ้างแล้วในวัฒนธรรมชุมชนที่มีอยู่และจะเอามาใช้ประโยชน์ได้อย่างไร หากเปรียบเทียบกันแล้ว แนวคิดเดิมดูเหมือนจะเชื่อว่าชาวบ้านมีแต่ด้านที่เป็นปัญหาเท่านั้น ส่วนด้านที่เป็นวิธีแก้ปัญหานั้นว่างเปล่า ต้องนำเอาจากข้างนอกเข้าไป ส่วนแนวคิดใหม่นั้นเชื่อว่าในวัฒนธรรมชุมชนนั้น ไม่ว่าจะเปล่าในนั้นบรรจุด้วยพลังความสามารถ พลังภูมิปัญญา พลังสร้างสรรค์ที่จะแก้ปัญหาชุมชน (วิโรจน์ สารรัตนะ. 2553 ก : 53)

การพัฒนาชนบทแบบวัฒนธรรมชุมชนคำนึงถึงการพัฒนากลางขึ้นบน ซึ่งเป็นที่ตรงเข้ากับการพัฒนาแบบบนลงล่าง แต่ลักษณะการพัฒนาแบบล่างขึ้นบนนั้นมีหลายมิติ คือ มิติแรกเริ่มด้วยความต้องการว่าจะพัฒนาอะไรนั้น จะต้องถูกกำหนดมาจากฝ่ายของชาวบ้านเอง โดยที่นักพัฒนาไม่จำเป็นต้องเตรียมเอาไว้ล่วงหน้าว่า ทุกหมู่บ้านจะต้องมีปัญหาทางเศรษฐกิจ ต้องทำธนาคารข้าวหรือธนาคารปุ๋ย หากหมู่บ้านใดมีความสนใจที่จะรวมกลุ่มกันเพื่อรื้อฟื้นธรรมเนียมประเพณีของตน ก็ต้องเริ่มต้นจากความต้องการอันนั้น เพราะลำดับความต้องการบ่งบอกถึงระดับความสำคัญของสิ่งที่ชาวบ้านปรารถนาอย่างแท้จริง ซึ่งอาจไม่ใช่เรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจก็ได้ มิติที่สอง การกำหนดรูปแบบวิธีการในการตอบสนองความต้องการหรือวิธีการแก้ปัญหา จำเป็นต้องใช้วิธีการของชาวบ้านด้วยกัน จากคำถามที่ว่าแต่ก่อนนั้นชุมชนเคยมีวิธีการในการเผชิญปัญหานั้นอย่างไรบ้าง ถ้าวัดความรู้ในการแก้ปัญหาดังกล่าวเป็นมรดกตกทอดจากบรรพบุรุษของชุมชนจะต้องไม่โยนทิ้งไป มิติที่สาม หลังจากรับรู้ความต้องการของชาวบ้านและได้ศึกษาสำรวจวิธีการแก้ปัญหาที่เคยมีอยู่ในวัฒนธรรมชุมชนแล้ว ในขั้นตอนการวางแผนเพื่อแก้ปัญหาก็ต้องใช้วัฒนธรรมชุมชนนั่นเอง เป็นตัวตั้งเป็นจุดเริ่มต้น โดยอาจจะประสานกับความรู้ที่นำไปจากภายนอก เช่น แม้ว่าจำเป็นต้องทำธนาคารข้าว ก็ต้องทำแต่ธนาคารข้าวในแต่ละชุมชนอาจไม่เหมือนกัน ตามวัฒนธรรมชุมชนแต่ละแห่งนั้น เป็นต้น

การนำเอาแนวคิดการพัฒนาอีก 2 แนวคิด คือ แนวคิดการพัฒนาเทคโนโลยีแบบมี

ส่วนร่วมและแนวคิดการพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน มากกล่าวถึงข้างต้นนี้ ทำให้เกิดภาพ ความเข้าใจในเรื่องแนวคิดของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสมขึ้น โดยเฉพาะการวิจัยในหน่วยงานทางการศึกษา ซึ่งผู้ที่ทำการวิจัยอาจนึกภาพของชาวบ้านและชุมชนเป็นภาพของคณะครูอาจารย์ และ โรงเรียนแทน กับการแบ่งระดับของการวิจัยเชิงปฏิบัติการออกเป็นสามระดับในลักษณะที่เป็นเส้นต่อเนื่องดังกล่าวข้างต้นนั้น อาจนำมาเปรียบเทียบได้ถึงความคล้ายคลึงกันของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเทคนิคกับ แนวความคิดการพัฒนาแบบเดิมและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับแนวคิดการพัฒนาแบบใหม่ โดยมีการวิจัยของปฏิบัติการแบบปฏิบัติ อยู่กึ่งกลาง

นอกจากนั้นยังมีข้อสังเกตว่า โดยหลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หรือ หลักการบริหาร หรือหลักการพัฒนาทั้งสองแนวคิดก็ต่างเป็นหลักการบริหารงานหรือการพัฒนา งานในแนวทางประชาธิปไตยที่ค่อนข้างสมบูรณ์แบบ เน้นการมีส่วนร่วม ความเสมอภาค ความเคารพในเกียรติ ศักดิ์ศรี และความสามารถซึ่งกันและกัน แต่เมื่อนำมาใช้ในบริบทของ หน่วยงานทางราชการ ซึ่งเคยชินกับโครงสร้างและพฤติกรรมกรรมการบริหารและการพัฒนาแบบ บนลงล่างที่จะเปลี่ยนบทบาทของผู้วิจัย จากผู้รู้ที่เคยชินกับการออกคำสั่ง ไปเป็นผู้ทำงาน ร่วมกับการปฏิบัติงานตามคำสั่งมาตลอดนั้น จะเป็นไปได้ด้วยดีเพียงใด ก็เป็นข้อสังเกตที่ผู้วิจัย ควรให้ความสนใจในการทำวิจัยด้วย

นอกจากการวิเคราะห์เปรียบเทียบการวิจัยเชิงปฏิบัติการกับแนวคิดการพัฒนาสอง แนวคิดดังกล่าวแล้ว ผู้เขียนได้สังเคราะห์หลักการ จรรยาบรรณและบทบาทของผู้ทำการวิจัยจาก ผลงานของ แม็กทาเก็ท เวป เคมมิสและแม็กทาเก็ท อาร์เทอร์ แม็กมิเลียนและเวอร์จิน มิลล์ โคเฮน และเบนนิกส์ เจมส์ มิลินกีวิช และ เบอ์คแมน (McTaggart.1991 ; Webb. 1991 ; Kemmis & McTaggart.1992 ; Arhar.2001; Mcmilian & Wergin. 2002 ; Mills (2007) ; Coghlan & Bannick. 2007 ; James ; Mileenkiewicz & Bucknam.2008 ; อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตน์. 2553 ข : 53-56) เป็นต้น ได้ข้อสรุปเป็นหลักการ 10 ประการ จรรยาบรรณ 10 ประการ และบทบาทของผู้ทำการวิจัย 10 ประการ ไว้สำหรับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ด้วยดังนี้

10 หลักการของการวิจัยปฏิบัติการ มีดังนี้ ในบริบทเฉพาะ ทักษะที่หลากหลาย มุ่ง การเปลี่ยนแปลง มุ่งให้เกิดการกระทำเพื่อบรรลุผล รับฟังข้อคิดเห็นจากผู้ร่วมวิจัยทุกคน วิเคราะห์ วิพากษ์และประเมินตนเอง ตระหนักในศักยภาพ ความเชี่ยวชาญ และการเป็นผู้มีส่วนได้เสียจาก ภายในชุมชนเอง เรียนรู้จากการกระทำ ทั้งสำเร็จและไม่สำเร็จ เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยกันอย่างเป็นระบบ การมีบันทึกของผู้ร่วมวิจัยทุกคน เช่น การเปลี่ยนแปลงในกิจกรรมและการปฏิบัติ

การเปลี่ยนแปลงในคำอธิบายสิ่งที่ปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ทางสังคมและรูปแบบองค์การ การพัฒนาตนเองจากการร่วมวิจัย และนำไปสู่การปฏิบัติหรือการพัฒนาที่ยั่งยืน

10 จรรยาบรรณของผู้ทำการวิจัย มีดังนี้ ผู้วิจัยต้องรับผิดชอบต่อการรักษาความลับ ผู้ร่วมวิจัยเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างเสมอกัน ทิศทางการวิจัยและผลลัพธ์ที่คาดหวังเกิดจากการตัดสินใจร่วมกัน ให้ผู้ร่วมวิจัยมีส่วนร่วมในการออกแบบกระบวนการวิจัยมากที่สุด มีการปรึกษาหารือร่วมกัน และข้อเสนอแนะได้รับการเห็นชอบจากทุกฝ่าย การสังเกตหรือการตรวจสอบเอกสารเพื่อจุดมุ่งหมายอื่นต้องได้รับการอนุญาตก่อน ผลการดำเนินงานจะยังคงปรากฏให้เห็นและเปิดโอกาสให้ผู้อื่นให้ข้อเสนอแนะได้ ไม่ละเมิดลิขสิทธิ์งานเขียนหรือทักษะของคนอื่น โดยขาดการเจรจาต่อรองก่อนการจัดพิมพ์เผยแพร่ ผู้วิจัยต้องแสดงให้เห็นถึงธรรมชาติของกระบวนการ วิจัยตั้งแต่เริ่มแรกรวมทั้งข้อเสนอและผลประโยชน์ ผู้ร่วมการวิจัยต่างมีอิทธิพลต่อการทำงานที่ไม่ประสงค์มีส่วนร่วมต้องได้รับการยอมรับและเคารพในสิทธิส่วนบุคคล

วีโรจน์ สารรัตนะ (2553 ก : 54) ได้เสนอว่าบทบาทของผู้ทำการวิจัยมี 10 บทบาท ได้แก่ การเป็นครู เป็นผู้นำ เป็นผู้ฟังที่ดี เป็นนักวางแผน เป็นนักออกแบบ เป็นนักวิเคราะห์ เป็นนักสังเคราะห์ เป็นนักสังเกตการณ์ เป็นนักรายงานผล เป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ มักมีคำถามว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการกับการวิจัยและพัฒนา เหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร ซึ่งเพื่อไม่ให้เกิดความสับสนขอวิเคราะห์ให้เห็นถึงความแตกต่างกันของการวิจัยสองประเภทนี้ โดยขอนำเอารูปแบบการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา มากล่าวถึง 4 กรณี หลังจากนั้นจะชี้ให้เห็นความแตกต่างกันของการวิจัยสองประเภทนี้ ดังนี้

การวิจัยและพัฒนา กรณีที่ 1 รูปแบบของ เอสปีชและวิลเลียม (Espich & Williams . 1967 ; อ้างถึงในวีโรจน์ สารรัตนะ . 2553 ก : 54) ได้อธิบายถึงการทดลองใช้และการปรับปรุงแก้ไข สื่อการเรียนการสอนแบบ โปรแกรม 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การทดสอบทีละคนจากกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับสติปัญญาต่ำกว่าปานกลาง จำนวน 2-3 คน เพื่อให้ศึกษาสื่อที่ผู้พัฒนาสื่อได้พัฒนาขึ้นและหลังการศึกษา ผู้พัฒนาสื่อจะสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อบกพร่องของสื่อที่พัฒนาขึ้นนั้น แล้วทำการปรับปรุงแก้ไข ขั้นตอนที่ 2 การทดสอบกับกลุ่มเล็กจากกลุ่มตัวอย่าง ประมาณ 5-8 คน ดำเนินการคล้ายกับขั้นตอนที่ 1 แต่จะให้กลุ่มตัวอย่างได้รับการทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียนด้วย เพื่อนำผลไปวิเคราะห์ทดสอบประสิทธิภาพของสื่อ อาจอาศัยเกณฑ์ 90/90 โดย 90 ตัวแรก หมายถึง คะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนทั้งหมด เมื่อคิดเป็นร้อยละแล้วได้ 90 หรือสูงกว่า ส่วน 90 ตัวหลัง หมายถึง ผู้เรียนร้อยละ 90 ของทั้งหมดสามารถทำข้อสอบข้อหนึ่ง ๆ ได้ถูกต้อง หากผลการวิเคราะห์เป็นไปตามเกณฑ์ดังกล่าว ก็จะดำเนินการด้วยวิธีการเดิมกับกลุ่มตัวอย่างใหม่จนกว่าจะได้ผลตามเกณฑ์ที่กำหนด ขั้นตอนที่ 3 การทดสอบภาคสนามกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชากร

เป้าหมายจริง โดยผู้พัฒนาสื่อจะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการทดลองด้วย แต่จะอาศัยครูผู้สอนหรือผู้ดำเนินการแทน โดยใช้วิธีการเดียวกับขั้นตอนที่ 2

การวิจัยและพัฒนา กรณีที่ 2 รูปแบบของบล็อก (Borg. 1982 ; อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตนะ. 2553 ก : 54-55) ได้อธิบายถึงการทดลองใช้และการปรับปรุงแก้ไขสื่อการเรียนการสอนทั่ว ๆ ไป 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การทดสอบภาคสนามเบื้องต้นและการปรับปรุงแก้ไข จากโรงเรียนประมาณ 1-3 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างประมาณ 6-12 คน มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบหาข้อบกพร่องของสื่อด้วยวิธีสอบถามความคิดเห็น ขั้นตอนที่ 2 การทดสอบภาคสนามครั้งสำคัญ และการปรับปรุงแก้ไข จากโรงเรียนประมาณ 5-15 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างประมาณ 30-100 คน มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบหาข้อบกพร่องและทดสอบประสิทธิภาพของสื่อไปพร้อมกันด้วย โดยอาศัยรูปแบบการวิจัยเชิงทดลอง ซึ่งหากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าสื่อที่พัฒนามีประสิทธิภาพก็จะปรับปรุงแก้ไขส่วนที่บกพร่อง เพื่อนำไปทดลองใช้ในขั้นตอนที่ 3 ต่อไป แต่หากไม่มีประสิทธิภาพก็จะดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างใหม่จนกว่าจะพบว่ามีประสิทธิภาพ ขั้นตอนที่ 3 การทดสอบภาคสนามเชิงปฏิบัติการและการปรับปรุงแก้ไขครั้งสุดท้าย จากโรงเรียนประมาณ 10-30 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างประมาณ 40 -200 คน มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบหาข้อบกพร่องของสื่อจากการทดลองใช้ในสถานการณ์จริง กล่าวคือ ในการทดลองใช้สื่อในขั้นตอนนี้ ผู้พัฒนาจะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องด้วย แต่จะอาศัยผู้ประสานงาน ซึ่งอาจเป็นผู้บริหาร โรงเรียน หรือบุคคลอื่นดำเนินการแทน ข้อมูลที่รวบรวมได้จะได้รับการวิเคราะห์เพื่อหาข้อบกพร่องที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขเป็นครั้งสุดท้าย ก่อนที่จะนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

การวิจัยและพัฒนา กรณีที่ 3 รูปแบบของ เมเยอร์ (Meyer. 1984 ; อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตนะ. 2553 ก : 54-55) ซึ่งอธิบายถึงการทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไขชุดฝึกด้วยตนเอง ขั้นตอนดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การพิจารณาจากกลุ่มเพื่อน โดยการศึกษาชุดฝึกทีละชุด หลังการศึกษา ผู้พัฒนาชุด ฝึกจะสอบถามความคิดเห็นทั่ว ๆ เกี่ยวกับชุดฝึก จากนั้นจึงร่วมกันพิจารณาหาข้อบกพร่องเป็นรายหน้า และหลังจากนั้นให้ผู้ศึกษาชุดฝึกตอบแบบสอบถามแบบประมาณค่าและแบบปลายเปิด เพื่อนำไปวิเคราะห์หาข้อบกพร่อง ขั้นตอนที่ 2 การทดลองกับกลุ่มเล็ก จากอาสาสมัครประมาณ 3-5 คน มีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน มีการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในระหว่างเรียน หลังจากศึกษาเสร็จ ผู้ศึกษาชุดฝึกจะร่วมกันอภิปรายชี้แจงถึงข้อบกพร่องเพื่อการปรับปรุงแก้ไข ขั้นตอนที่ 3 การทดลองกับชั้นเรียนที่เป็นตัวแทน ดำเนินการคล้ายกับขั้นตอนที่ 2 คือ ให้มีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน แต่การให้ได้มาซึ่งข้อบกพร่องของสื่อจะใช้แบบสอบถามแทน เนื่องจากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน แต่การให้ได้มาซึ่งข้อบกพร่องของสื่อจะใช้แบบสอบถามแทน เนื่องจากการทดลองใช้สื่อในขั้นตอนนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวนมาก

ขึ้น ไม่สะดวกต่อการสัมภาษณ์หรืออภิปรายแบบเดิม ข้อมูลที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน และจากแบบสอบถามจะได้รับการวิเคราะห์เพื่อหาข้อบกพร่องที่จะทำการปรับปรุงต่อไป

การวิจัยและพัฒนากรณีที่ 4 รูปแบบของ โอเวนส์ (Owens. 1986 ; อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตนะ. 2553 ก : 54-55) ได้พัฒนารูปแบบการเปลี่ยนแปลงการวิจัยและพัฒนาขึ้น มี 4 ขั้นตอนหลัก 9 ขั้นตอนย่อย คือ ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย ประกอบด้วยการสร้างหรือค้นหาความรู้ใหม่ ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา ประกอบด้วยการสร้างทางเลือกเพื่อแก้ปัญหาเชิงปฏิบัติการการพัฒนาและทดสอบผลผลิตที่พัฒนาขึ้น และการจัดทำเป็นผลผลิต ขั้นตอนที่ 3 การเผยแพร่ ประกอบด้วยการเผยแพร่ผลผลิต และการสาธิตผลผลิต และขั้นตอนที่ 4 การนำไปใช้ ประกอบด้วยการทดลองใช้ การนำไปใช้ และการทำให้เป็นสถาบัน

จากกรณีของรูปแบบการวิจัยและพัฒนาทั้ง 4 รูปแบบดังกล่าวข้างต้น เห็นได้ว่า การวิจัยและพัฒนาเน้นการพัฒนาผลผลิตซึ่งผลผลิตนี้ในทางการศึกษาอาจเป็นหลักสูตรชุดฝึกอบรม ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง โปรแกรมสำเร็จรูป หรือ โครงการพัฒนา เป็นต้น โดยมีขั้นตอนสุดท้ายใช้รูปแบบการวิจัยกึ่งทดลอง ที่มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อทดสอบคุณภาพของผลผลิตในลักษณะถ้าเกิดเหตุการณ์นี้ขึ้นจะมีผลต่ออะไรบ้างและเพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของผลผลิต ก่อนที่จะนำไปเผยแพร่ในวงกว้างต่อไป ในขณะที่ การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นการวิจัยที่เน้นการแก้ปัญหา การเปลี่ยนแปลง หรือการพัฒนา ควบคู่กับการเรียนรู้และการพัฒนาความรู้ใหม่จากการปฏิบัติงานจริงตามหลักการเรียนรู้จากการกระทำตามวงจรแบบเกลียวสว่านของกิจกรรมการวางแผน การปฏิบัติ การสังเกตผล และการสะท้อนผล โดยผลจากการวิจัยจะมีข้อจำกัดในการนำไปเผยแพร่เพื่อใช้ในวงกว้าง เนื่องจากเป็นการวิจัยในบริบทเฉพาะอย่างมากก็เป็นกรณีศึกษาเพื่อการประยุกต์ใช้ ในบริบทที่คล้ายคลึงกัน ดังที่เสนอของ โคเฮนและเบนนิคส์ โคเฮนและเบนนิคส์ เจมส์ มิลินทิวิคซ์ (Coghlan & Brannick. 2007; James , Milenkiewicz & Bucknam 2008 ; อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตนะ. 2553 ก : 56) ที่กล่าวว่า “ผลการวิจัยมีข้อจำกัดในการนำไปเผยแพร่หรือ อ้างอิง แต่สามารถนำเอาประเด็นข้อคิด หรือเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นเป็นข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้ในสถานการณ์อื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน หรือที่กำลังมุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในลักษณะเดียวกันได้”

ในกรณีของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัยจะมีบทบาทเป็นเช่นไร จะมีอะไรอยู่ในมือให้ผู้ร่วมการวิจัยนำไปปฏิบัติหรือไม่เพียงใด ก็ขึ้นอยู่กับประเภทของการวิจัยเชิงปฏิบัติการสามประเภทดังกล่าวข้างต้น คือ

1. ถ้าเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบวิชาการผู้วิจัยก็จะมอบบทบาทเป็นเสมือนผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกที่นำแนวคิด นำแผนงาน หรือนำโครงการที่ตนเองคิดหรือจัดทำขึ้น ไปให้ผู้ร่วมวิจัยเป็นผู้ปฏิบัติ การวิจัยประเภทนี้อาจมีส่วนคล้ายคลึงกับการวิจัยและพัฒนาอยู่บ้าง เพราะเป็นการนำเอานวัตกรรมจากภายนอกเข้าไปให้คนในพื้นที่ปฏิบัติตาม แต่โดยกระบวนการแล้วก็ยังถือว่าต่างกัน นั่นคือ ขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนาเป็น R1D1. . R2D2. . R3D3. . RiDi ดังกล่าวข้างต้น ในขณะที่การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเทคนิค ใช้ขั้นตอนการวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล

2. ถ้าเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบปฏิบัติ ผู้วิจัยจะมีลักษณะเป็นผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยมากขึ้น ไม่นำเอาแนวคิด แผนงาน หรือโครงการของตนไปให้ปฏิบัติตามแบบแรก แต่จะทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา เป็นผู้กระตุ้น เป็นผู้ตั้งประเด็น และเป็นผู้กำกับให้มีการร่วมกันคิด ปฏิบัติประเมินผล และทบทวนแก้ไข

3. ถ้าเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมผู้วิจัยจะเป็นผู้มีส่วนร่วมแบบความร่วมมือที่ทั้งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยต่างมีสถานะที่เท่าเทียมกัน ในการร่วมกันคิด ปฏิบัติ สังเกตผล และสะท้อนผลตามวงจรการวางแผน การปฏิบัติ การสังเกตผล และการสะท้อนผล

จากกรณีตัวอย่างของการวิจัยและพัฒนา 4 กรณี และการชี้ประเด็นให้เห็นถึงความแตกต่างของการวิจัยเชิงปฏิบัติการกับการวิจัยและพัฒนา รวมทั้งการนำเอารูปแบบของการวิจัยทั้งสองประเภทมาแสดงให้เห็นประเภทละ 2 รูปแบบดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยหวังว่า จะทำให้เข้าใจในจุดมุ่งหมายและวิธีดำเนินการวิจัยทั้งสองประเภทนั้น ได้ดีขึ้น ไม่สับสนกันในการนำไปใช้

แนวปฏิบัติเพื่อการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยในปัจจุบันจำแนกออกได้เป็น 3 ประเภท คือ การวิจัยเชิงปริมาณอิงกับปรัชญาปฏิฐานนิยม เป็นประจักษ์นิยม เน้นการศึกษาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของตัวแปร การวิจัยเชิงคุณภาพ อิงกับปรัชญาโครงสร้างนิยมหรือปรากฏการณ์นิยม เน้นการศึกษาเชิงพรรณนา เพื่อทำความเข้าใจในสิ่งที่เป็นอย่างอยู่และความหมายของสิ่งนั้น และการวิจัยเชิงปฏิบัติการอิงกับปรัชญาของทฤษฎีสังคมเชิงวิพากษ์ และทฤษฎีหลังสมัยนิยม ดังนั้นการให้ข้อเสนอแนวคิดและแนวปฏิบัติการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในที่นี้จะคำนึงถึงกระบวนการทัศน์ที่เป็นรากฐานการแสวงหาความรู้และความจริงตามปรัชญาหรือวิธีคิดของทฤษฎีสังคมเชิงวิพากษ์ และทฤษฎีหลังสมัยใหม่เป็นเบื้องต้น จากนั้นจะคำนึงถึง 10 หลักการ 10 จรรยาบรรณ และ 10 บทบาทของผู้วิจัย รวมทั้งแนวคิดการพัฒนาเทคโนโลยีแบบมีส่วนร่วมและแนวคิดการพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชนที่นำมากล่าวถึงข้างต้น ตลอดจนแนวคิดสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมดังกล่าวข้างต้น

ในกรณีกระบวนการทัศน์ที่เป็นรากฐานการแสวงหาความรู้และความจริงตามปรัชญา ตามที่กล่าวถึงในบทนำถือว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นวิธีการวิจัยตามกระบวนการทัศน์ของการวิจัยภายใต้แนวคิดทฤษฎีสังคมเชิงวิพากษ์ เป็นการวิจัยที่ใช้วิธีวิทยาศาสตร์บางส่วน แต่ใช้วิธีการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัยกับผู้ร่วมวิจัย เพื่อผู้ปฏิบัติแก้ไขปรับปรุงสภาพของตนเอง โดยมีข้อสรุปลักษณะสำคัญที่นำมาใช้อธิบายหรือชี้แนะแนวการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังนี้ คือปฏิเสธความคิดที่ว่า ความรู้และความจริง แยกขาดจากระบบคุณค่าและตัวตนของผู้แสวงหาความรู้และความจริง ซึ่งนัยหนึ่งก็คือ การปฏิเสธวิธีคิดแบบปฏิบัติฐานนิยมที่แยกตัวผู้แสวงหาความรู้และความจริง เป้าหมายการแสวงหาความรู้และความจริง ไม่ใช่ตัวความรู้และความจริงนั้นๆ แต่คือการนำความรู้และความจริงที่ได้มาใช้ในการแก้ปัญหาและสร้างการเปลี่ยนแปลง เป็นลักษณะของสำนักคิดปฏิบัตินิยมที่ให้ความหมายของความรู้ว่าเป็นกระบวนการแสวงหาความจริง ดังนั้น จุดมุ่งเน้นจึงไม่ได้อยู่ที่ผลลัพธ์แบบตายตัว แต่อยู่ที่องค์ประกอบต่าง ๆ อาทิ วิธีการ การปรับเปลี่ยน ฯลฯ ที่เกิดขึ้นในกระบวนการแสวงหาความรู้และความจริง

กระบวนการแสวงหาความรู้และความจริงดังกล่าว เริ่มต้นที่การตั้งคำถาม หรือมองไปที่ปัญหาที่เกิดขึ้น แล้วจึงสร้างกระบวนการที่นำไปสู่การตอบคำถาม หรือแก้ปัญหานั้น ๆ และปัญหาในความหมายนี้ ก็ไม่ใช่ปัญหาหรือคำถามในเชิงปรัชญา หากเป็นปัญหาในเชิงปฏิบัติ สิ่งที่น่าสนใจคือให้ความสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือในกระบวนการแก้ปัญหานั้น จะเกิดปัญหาหรือคำถามอื่น ๆ ขึ้น ผลลัพธ์ของคำถามแรกก็จะเป็นพื้นฐานในเชิงวิธีการและทฤษฎีสำหรับการตอบคำถามใหม่ที่เกิดขึ้น สำนักคิดปฏิบัตินิยมเชื่อว่า กระบวนการแสวงหาความรู้ไม่ได้มีเป้าหมายในการแสวงหาคำตอบแบบเบ็ดเสร็จ หากเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่นำไปสู่การแก้ปัญหาในเชิงปฏิบัติให้ดียิ่งขึ้น และเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงและซับซ้อนยิ่งขึ้น ดังนั้น ภายใต้อิทธิพลปฏิบัตินิยมจึงหมายถึงการเรียนรู้เพื่อที่จะรู้อันจะนำไปสู่การคิดวิธีการแก้ปัญหาที่ดียิ่งขึ้น และนักคิดปฏิบัตินิยมไม่ตัดสินสิ่งที่ตนค้นพบต่อคำถามหรือปัญหาหนึ่ง ๆ ว่าถูกหรือ ผิดแต่จะเรียกสิ่งนั้นว่าความจริงชั่วขณะทั้งนี้ก็เพราะเมื่อเวลาผ่านไปและสังคมเปลี่ยนไป คำตอบที่เกิดขึ้น ณ เวลานั้นก็จะล้าสมัยและไม่ใช่ว่าคำตอบสำหรับเวลาใหม่ที่ตามมา

กระบวนการตอบคำถามหรือแก้ปัญหาที่สำคัญของสำนักคิดปฏิบัตินิยมเป็นกระบวนการที่ตั้งอยู่บน การไม่เห็นพ้องร่วมกัน หรือที่เรียกว่ากระบวนการเข้าถึงความรู้แบบวิภาษวิธี โดยวิธีการเช่นนี้เป็นวิธีการที่ให้นักวิจัย 2 กลุ่ม ศึกษาในสิ่งเดียวกัน จากนั้นจึงให้ทั้งสองวิจารณ์ซึ่งกันและกัน วิธีการนี้จะทำให้ทั้งสองกลุ่มได้มองเห็นตำแหน่งแห่งที่ในเชิงญาณวิทยาของตน กล่าวคือ ทั้งสองจะมองเห็นสมมติฐานและโลกทัศน์ที่กำกับกระบวนการแสวงหาความรู้ รวมทั้ง มองเห็นข้อจำกัด

และจิตสำนึกที่ผิดพลาดในวิธีการของตน กระบวนการเช่นนี้จึงไม่มีจุดสิ้นสุด หากเป็นการเรียนรู้ กระบวนการในการแก้ไขปัญหาหรือแสวงหาคำตอบให้ดียิ่งขึ้นไป และด้วยวิธีคิดเช่นนี้เองที่ทำให้ นักคิดสำนักปฏิบัตินิยมและทฤษฎีสัจนิยมเชิงวิพากษ์เห็นว่า

กระบวนการเข้าถึงความรู้ นั้น ไม่สามารถแยกขาดจากตัวนักวิจัยและบริบททางสังคม ภาววิทยาของทฤษฎีสัจนิยมเชิงวิพากษ์เป็นภาววิทยาที่เห็นว่า ความรู้และความจริงนั้นไม่ได้มีเพียงอย่างเดียว แต่มีลักษณะอัตวิสัยซึ่งหมายถึง ความรู้และความจริงไม่ได้ปลอดจากระบบคุณค่าที่ผู้เชื่อว่าภาวะของผู้แสวงหาความรู้และความจริงส่งผลต่อความรู้และความจริงนั้น ๆ แสวงหาเชื่อถือ ดังนั้น ญาณวิทยาของทฤษฎีสัจนิยมเชิงวิพากษ์จึงเป็นญาณวิทยาที่ยืนอยู่บนความเชื่อที่ว่า ภาวะของผู้แสวงหาความรู้และความจริงส่งผลต่อความรู้และความจริงนั้น ๆ

กลุ่มนักปฏิบัตินิยม เชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งจะต้องเตรียมการเลือกตั้งที่จะปฏิบัติการ ได้เสมอ จุดหมายหลักและวิถีทางของการศึกษาจะต้องยืดหยุ่นได้และเปิดโอกาสให้มีการทบทวนใหม่ และจะต้องปฏิบัติอย่างมีเหตุผลตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์ การศึกษาเป็นทั้งจุดหมายหลักและวิถีทางจุดหมายหลักมุ่งเพื่อปรับปรุงมนุษย์ ส่วนวิถีทางเป็นแนวทางเพื่อจะทำการปรับปรุงนั้น มีนักปรัชญาที่สำคัญ เช่น ชาร์ลส์ เอส เพียร์ซ ความคิดทางปรัชญาต้องนำไปสู่การปฏิบัติได้ วิลเลียม เจมส์ ยืนยันความคิดของเพียร์ซ ว่าถูกต้องและนำไปใช้ได้ผลจริง และจอห์น ดิวอี้ มีความเชื่อว่า ทฤษฎีความเป็นจริงไม่เพียงแต่ไม่ต้องมีเท่านั้น ยังเป็นสิ่งเป็นไปไม่ได้อีกด้วย เพราะถ้ากล่าวถึงความเป็นจริงแล้วต้องหมายถึงเปลี่ยนแปลงไม่ได้หรือไม่เปลี่ยนแปลงแต่สิ่งที่มนุษย์ประสบนั้นกลับมีสภาพที่ตรงกันข้าม มีแต่ความเปลี่ยนแปลง ไม่แน่นอน และพัฒนาอยู่ตลอดเวลา ดังจะเห็นได้จากหลักการของความประพุดติหรือความรู้ก็ยังคงเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าและสมบูรณ์ขึ้น ทุกสิ่งทุกอย่างเปลี่ยนสภาพไป เจริญเติบโตขึ้นและพัฒนาไปตามครรลองของมัน ไม่มีอะไรปักหลักอยู่กับที่ ไม่มีอะไรถึงที่หมาย ความเป็นจริงกำลังอยู่ในระหว่างการสร้างสรรค์ ดังนั้น ถ้าจะกล่าวเป็นข้อความที่ขัดแย้งกับตัวเอง ก็คงจะกล่าวได้ว่าความเป็นจริงอันสูงสุดก็คือ ความเป็นจริงอัน ไม่สมบูรณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้จำนวนมากมายในชีวิตจริง ซึ่ง วิลเลียม เจมส์ ได้แสดงทัศนะเอาไว้ว่า จักรวาลมีลักษณะเป็นพหุภาพนั่นคือ มีความหลากหลายมากตายตัว ดังจะเห็นได้จากสภาพของโลกตามธรรมชาติและชีวิตของมนุษย์ ซึ่งมีทั้งความเป็นระเบียบประสานกลมกลืนและมีความต่อเนื่องกัน แต่ในหลาย ๆ โอกาสก็มีความสับสนวุ่นวายที่ทำให้มนุษย์ต้องแก้ปัญหา สิ่งใดที่นอกเหนือจากความสามารถที่มนุษย์จะแก้ปัญหาได้ มนุษย์ก็จำต้องเปลี่ยนและปรับตัวเองให้เข้ากับสภาพปัญหานั้น ดังนั้นสำหรับ วิลเลียม เจมส์ ความเป็นจริงจึงมีลักษณะมากมาย ไม่แน่นอน เช่น ความเป็นจริงเกี่ยวกับมนุษย์ นักปฏิบัตินิยมมีความเชื่อว่า โดยพื้นฐานมนุษย์ก็คือสิ่งมีชีวิตและขณะเดียวกันก็เป็นสัตว์สังคมด้วย ในฐานะที่เป็นสิ่งมีชีวิต มนุษย์มีสิ่งบางอย่างร่วมกับสัตว์หรือพืช

คือมีร่างกายและความต้องการทางด้านร่างกาย แต่มนุษย์ก็มีลักษณะบางอย่างเป็นของตน โดยเฉพาะ ซึ่งสัตว์และพืชไม่มี คือ มนุษย์มีสติปัญญา ซึ่งสติปัญญานี้จะรวมถึง ความฝัน แรงคลใจ ความสำนึก ผิดชอบชั่วดี การมีจุดหมาย การรู้จักวางแผนงานในอนาคต สำนึกในตัวเองรู้ว่ากำลังทำอะไร เพื่ออะไร ซึ่งลักษณะพิเศษเหล่านี้ของมนุษย์หรือที่เรียกว่า สติปัญญานั้นทำให้มนุษย์สามารถที่จะมองเห็นอนาคต จึงมีการปรับปรุงปัจจุบัน ดังนั้นมนุษย์จึงก้าวหน้ามาตลอด มนุษย์ได้พัฒนาวิธีการที่ตนกระทำกับ สิ่งแวดล้อมตลอดเวลา ในขณะที่สัตว์และพืชเคยปฏิบัติอย่างไรต่อสิ่งแวดล้อมในอดีต ในปัจจุบันก็ยังเหมือนเดิม และในฐานะที่มนุษย์เป็นสัตว์สังคม สำหรับจอห์น คิวอี้ มีทัศนะว่า บุคคลไม่สามารถจะแยกตัวเองให้เป็นอิสระจากสังคมได้ มนุษย์เป็นอินทรีย์ที่ต้องมีกิริยาต่อกันกับ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพและทางสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ ความเป็นบุคคลหรือลักษณะของบุคคล ไม่ใช่สิ่งที่ผู้อื่นมอบให้ตรงกันข้ามความเป็นบุคคลเป็นสิ่งที่จะต้องสร้างสรรค์ขึ้นภายใต้อิทธิพลของชีวิตที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม และความเป็นบุคคลของมนุษย์ในสังคมย่อยจะต้องส่งผลกระทบต่อสังคมนั้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นบุคคลและสังคมจึง ไม่ใช่สิ่งที่แยกออกจากกัน เพราะถ้าปราศจากสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อีกสิ่งหนึ่งที่เหลืออยู่ไม่ได้ในสภาพของโลกปัจจุบันซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ความเป็นบุคคลก็ต้องเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ ซึ่งจะมีผลต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมตามไปด้วย หมุนเวียนกันเช่นนี้ ในสังคมสิ่งแวดล้อมด้วยมนุษย์นั้น จะเห็นได้ว่าบางครั้งก็มีสิ่งที่เกื้อกูลแก่มนุษย์นั้น จะเห็นได้ว่าบางครั้งก็มีสิ่งที่เกื้อกูล แก่มนุษย์และบางครั้งก็มี สิ่งที่สร้างความเดือดร้อนและปัญหาแก่มนุษย์ เพราะฉะนั้นมนุษย์จึงต้องมีภาระที่จะควบคุมและ คัดแปลงสิ่งแวดล้อมให้บังเกิดความสุขแก่ตนและคนหมู่มาก ก็จะต้องส่งเสริมส่วนใหญ่ให้คุณ และปราบปรามในส่วนที่ให้ร้าย

สำหรับจอห์น คิวอี้ แล้ววิธีเช่นนี้ที่มนุษย์สัมพันธ์กับ โลกภายนอกโดยการแก้ปัญหา เป็นกระบวนการทดลอง โลก เปลี่ยนแปลง โลก คัดแปลงให้เหมาะสมกับความต้องการของชีวิต มนุษย์ จึงเป็นแผนดำเนินการ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่มนุษย์ แผนดำเนินการหรือ การแก้ปัญหาของมนุษย์นี้ทำให้มนุษย์เกิดประสบการณ์ซึ่งเป็นกิริยาต่อกัน หรือการปะทะสังสรรค์ กันระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม ดังนั้นเมื่อต่างตัวบุคคล ต่างสิ่งแวดล้อม ต่างสถานการณ์กันไป ประสบการณ์ก็อาจเปลี่ยนแปลงแตกต่างกันไป ประสบการณ์จึงไม่ตายตัว แต่มีลักษณะสัมพันธ์ กับความสามารถในการแก้ปัญหาของมนุษย์ในกรณีกระบวนการทัศน์ เป็นรากฐานการแสวงหาความรู้ หรือความจริงตามปรัชญาหรือวิถีคิดของทฤษฎีหลังสมัยใหม่นิยม

มีข้อสรุปลักษณะสำคัญที่นำมาใช้อธิบายหรือชี้แนะแนวการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมดังนี้ คือ สิ่งที่ได้รับรู้เป็นความรู้และความจริงในโลกนี้นั้น คือสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้นมาจาก อุดมการณ์ และกระบวนการชุดหนึ่ง ๆ ความรู้ที่มีลักษณะพึงประสงค์ คือ ความรู้ที่มีลักษณะ เฉพาะ

ท้องถิ่น หลากหลายใช้การวิเคราะห์ระดับจุลภาค และเป็นเรื่องเล่าในขอบเขตแคบ ๆ เข้าเสนอให้เปลี่ยนโลกทัศน์ต่อความรู้เสียใหม่จากวิทยาศาสตร์แบบกลไกของไอแซค นิวตัน ที่เห็นว่าจักรวาลมีความคงที่ โลกทัศน์ยุคใหม่จะต้องเปลี่ยนไป เราอยู่ใน โลกที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้น ความรู้ที่ดีที่สุดจึงเป็นความรู้แบบชั่วคราวที่ต้องปรับเปลี่ยนอยู่เสมอแม้แต่ในวิทยาศาสตร์ธรรมชาติเอง ความรู้ในยุคหลังๆ ก็ได้แสดงให้เห็นชัดว่าความคิดแบบ ไอแซค นิวตัน ไม่ใช่สิ่งที่ถูกยึดต่อไปแล้ว และหลังสมัยใหม่ไม่ได้เชื่อในเรื่องภววิทยาซึ่งหมายถึงว่า ไม่มีสิ่งที่เรียกว่าธรรมชาติของความรู้ และความจริง ความรู้และความจริงล้วนเป็นสิ่งประกอบสร้างทางสังคมที่ขึ้นอยู่กับเวลาและสถานที่ และอุดมการณ์ ที่แตกต่างกันหลากหลาย ดังนั้น ภายใต้วิธีคิดแบบหลังสมัยใหม่นี้นี้ จึงไม่มีกระบวนการทัศน์อีกต่อไป ไม่มีความรู้ มีแต่ความเป็นจริงที่หลากหลายและสิ่งที่วิธีคิดหลังสมัยใหม่กระทำเพื่อตอบได้ความรู้ในแบบ อภิปานาน แห่งยุคสมัยใหม่ ก็คือการรื้อสิ่งเรียกว่าความรู้เหล่านั้น ออกมาเพื่อให้เห็นว่า สิ่งเหล่านั้น ประกอบสร้างด้วยอุดมการณ์ชุดใดบ้าง

จากลักษณะสำคัญของปรัชญาหรือวิธีคิดของทฤษฎีสังคมเชิงวิพากษ์ หรือปฏิบัตินิยม และทฤษฎีหลังสมัยใหม่นิยมดังกล่าว มีความสอดคล้องกับ 10 หลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่กล่าวถึงมาแล้วข้างต้น สรุปได้ดังนี้คือ ในบริบทเฉพาะ ทักษะที่หลากหลาย มุ่งการเปลี่ยนแปลง มุ่งให้เกิดการกระทำเพื่อบรรลุผล รับฟังข้อคิดเห็นจากผู้ร่วมวิจัยทุกคน วิเคราะห์วิพากษ์ และประเมินตนเอง ตระหนักในศักยภาพ ความเชี่ยวชาญและการเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากภายในชุมชนเอง เรียนรู้จากการกระทำทั้งสำเร็จและไม่สำเร็จ เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ การมีบันทึกของผู้ร่วมวิจัยทุกคน เช่น การเปลี่ยนแปลงในกิจกรรมและการปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงในคำอธิบายสิ่งที่ปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ทางสังคมและรูปแบบองค์การ

การพัฒนาตนเองจากการร่วมในการวิจัย และนำไปสู่การปฏิบัติหรือการพัฒนาที่ยั่งยืน และสอดคล้องกับ 10 จรรยาบรรณของผู้ที่จะทำการวิจัยดังนี้คือ ผู้วิจัยต้องรับผิดชอบต่อการรักษาความลับ ผู้ร่วมวิจัยเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างเสมอภาคกัน ทิศทางการวิจัยและผลลัพธ์ที่คาดหวังเกิดจากการตัดสินใจร่วมกัน ให้ผู้ร่วมวิจัยมีส่วนร่วมในการออกแบบกระบวนการวิจัยมากที่สุด มีการปรึกษาหารือร่วมกัน และข้อเสนอแนะได้รับการเห็นชอบจากทุกฝ่าย การสังเกตหรือการตรวจสอบเอกสาร เพื่อจุดมุ่งหมายอื่นต้องได้รับการอนุญาตก่อน ผลการดำเนินงานจะยังคงปรากฏให้เห็นและ โอกาสให้ผู้อื่นให้ข้อเสนอแนะได้ ไม่ละเมิดลิขสิทธิ์งานเขียนและทักษะของคนอื่น โดยขาดการเจรจาต่อรองก่อนการจัดพิมพ์เผยแพร่ ผู้วิจัยต้องแสดงให้เห็นถึงธรรมชาติของกระบวนการวิจัยแต่เริ่มแรกรวมทั้งข้อเสนอแนะและผลประโยชน์ และผู้ร่วมวิจัยต่างมีอิทธิพลต่อ

การทำงานแต่ผู้ไม่ประสงค์มีส่วนร่วมต้องได้รับการยอมรับและเคารพในสิทธิส่วนบุคคล และสอดคล้องกับ 10 บทบาทของผู้ที่จะทำการวิจัย ดังนี้คือความเป็นครู เป็นผู้นำ เป็นผู้ฟังที่ดี เป็นนักวางแผน เป็นนักออกแบบ เป็นนักวิเคราะห์ เป็นนักสังเกตการณ์ เป็นนักรายงานผล และเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวก

นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับแนวคิดเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่กล่าวว่า เป็นเทคนิคการวิจัยที่เปลี่ยนรูปแบบไปจากแบบบนลงล่างเป็นแบบล่างขึ้นบน ผู้ถูกวิจัยได้เปลี่ยนบทบาทจากผู้ถูกกระทำเป็นผู้กระทำ หรือผู้ร่วมกระทำ หรือเปลี่ยนวิธีการวิจัยจากพวกเขาเป็นการวิจัยการปฏิบัตินั้น นอกจากนี้ การวิจัยก็ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายเพียงเพื่อทำความเข้าใจ หรือเพื่อความรู้ในปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นอยู่เท่านั้น แต่จะต้องมีการปฏิบัติเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่พึงประสงค์ด้วย และคาดหวังว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนอันเนื่องมาจากความมีพันธะผูกพันในสิ่งที่ทำจากบทบาทการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน

แนวคิดและแนวปฏิบัติเพื่อการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในขั้นตอนเริ่มแรก ผู้วิจัยนำเอาความคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมชี้แจงต่อผู้ร่วมวิจัย ตามจรรยาบรรณที่ระบุว่าผู้ทำการวิจัยต้องแสดงให้ทราบถึงธรรมชาติกระบวนการวิจัยแต่เริ่มแรกรวมทั้งข้อเสนอแนะและผลประโยชน์ให้แก่ผู้ร่วมวิจัยทราบขณะเดียวกันก็คำนึงหลักการผู้ร่วมการวิจัยต่างมีอิทธิพลต่อการทำงาน แต่ผู้ที่ไม่ประสงค์มีส่วนร่วมต้องได้รับการยอมรับและเคารพในสิทธิส่วนบุคคลด้วยจากนั้นจึงดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ

หากนำเอาแนวคิดบางประการจากสาระต่าง ๆ ที่นำมากล่าวถึงข้างต้น ทั้งข้อคำนึงถึงกระบวนการทัศน์ที่เป็นรากฐานของการแสวงหาความรู้ตามปรัชญาหรือวิถีคิดของทฤษฎีสังคมเชิงวิพากษ์ และทฤษฎีหลังสมัยนิยม ข้อคำนึงถึงหลักการ 10 ประการ จรรยาบรรณ 10 ประการ และบทบาทของผู้วิจัย 10 ประการ ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม แนวคิดการพัฒนาเทคโนโลยีแบบมีส่วนร่วม และแนวคิดการพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน มาประยุกต์ใช้และกำหนดเป็นขั้นตอนและแนวปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 10 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมการ จากการแบ่งรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการของคาลฮูน (Calhoun, 1996; อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวานิช, 2549 : 15) ว่ามี 3 รูปแบบ คือ แบบครูทำคนเดียว แบบร่วมมือ และแบบทั้งโรงเรียน หรือจากผลการวิเคราะห์ของ นงลักษณ์ วิรัชชัย (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2543 ; อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวานิช, 2549 : 44) ได้แบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ คือ ในระดับชั้นเรียน แบบรวมพลัง ระดับโรงเรียน และแบบอิงชุมชน

ในที่นี้จะกล่าวถึงการวิจัยในระดับโรงเรียน ในกรณีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ทำระดับโรงเรียน ผู้วิจัยควรกำหนดหรือพัฒนาเกณฑ์ในการเลือกโรงเรียนที่จะดำเนินการวิจัย

ก่อน เช่น อาจใช้เกณฑ์การมีปัญหาในประเด็นที่ต้องการพัฒนาหรือต้องการเปลี่ยนแปลงในระดับสูง เป็นต้น จากนั้นจึงลงพื้นที่เพื่อสร้างความคุ้นเคย สร้างความรู้สึกเป็นแบบเพื่อนร่วมงาน ความเป็นผู้ร่วมวิสัย ให้เกิดขึ้นก่อน และแสดงบทบาทเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้เกิดขึ้นด้วย รวมทั้งบทบาทอื่น ๆ ตามที่กำหนดไว้ 10 บทบาทดังกล่าวข้างต้น ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และไม่ให้เสียหลักความมีสถานะที่เท่าเทียมกัน ในทุกระยะของการวิจย ควรหลีกเลี่ยงรูปแบบการทำงานแบบปิรามิดหรือแบบสายการบังคับบัญชา ไม่ควรกำหนดตำแหน่งหรือสถานะใด ๆ ที่จะทำให้เกิดการแบ่งชั้นวรรณะทุกคนจะมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน นั้น ประชุมสนทนากันแบบ โต๊ะกลม ขณะเดียวกันก็ควรตระหนักถึงแนวคิดหนึ่งของการพัฒนา เทคโนโลยีแบบมีส่วนร่วมที่นำมากล่าวถึงข้างต้น ที่กล่าวว่าผู้วิจยจะต้องตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องผนวกตัวเองเข้าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่ตนเองทำงานด้วยอย่างเต็มที่เพื่อทำความคุ้นเคย จนมีฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่งของชุมชน จะต้องคอยดูแลช่วยกับชุมชน ไม่ว่าจะป็นวัฒนธรรม ลักษณะนิสัย ความต้องการ ความใฝ่ฝันทะเยอทะยาน ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน และรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่จะเกี่ยวพัน โดยตรงกับงานที่จะต้องทำให้กับชุมชนนั้น

ในขั้นตอนการเตรียมความพร้อมนี้ ผู้วิจยจะต้องนำเอาแนวคิดการวิจยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนำเสนอชี้แจงต่อผู้ร่วมวิจย ในฐานะผู้วิจยเป็นผู้รู้ในเรื่องระเบียบวิธีวิจย เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับกระบวนการ หลักการ จรรยาบรรณ บทบาทและอื่น ๆ ของการวิจยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและเพื่อให้เป็นไปตามจรรยาบรรณที่ระบุว่าผู้วิจยต้องแสดงให้ทราบถึงธรรมชาติของกระบวนการวิจยแต่เริ่มแรก รวมทั้งข้อเสนอแนะ และผลประโยชน์ให้แก่ผู้ร่วมวิจยทราบขณะเดียวกันก็ต้องคำนึงถึงหลักการผู้ร่วมการวิจยต่างมีอิทธิพลต่อการทำงาน แต่ผู้ที่ไม่ประสงค์มีส่วนร่วมต้องได้รับการยอมรับและเคารพในสิทธิส่วนบุคคลด้วย และสิ่งหนึ่งที่ผู้วิจยควรคำนึงถึงด้วยคือ การสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นกับผู้ร่วมวิจยหรือผู้เกี่ยวข้องด้วยกันได้ ต่างฝ่ายต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกันเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ที่ดีต่อทั้งตัวบุคคล กลุ่มบุคคลด้วยกันได้ ต่างฝ่ายต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกันเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีต่อทั้งตัวบุคคล กลุ่มบุคคล และองค์กร ไม่ได้เป็นเสมือนรางรถไฟที่ไม่มีวันบรรจบกัน

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน ผู้วิจยควรเน้นบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วมและผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้ผู้ร่วมวิจย ร่วมกันวิเคราะห์สภาพของงานที่ต้องการพัฒนาหรือต้องการเปลี่ยนแปลง เพื่อระบุสภาพที่เคยเป็นมา สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา สภาพที่คาดหวังทางเลือกเพื่อการแก้ปัญหาหรือบรรลุสภาพที่คาดหวัง การประเมิน และเลือกทางเลือกเพื่อการปฏิบัติ ตามหลักการ ทักษะที่หลากหลาย และในบริบทเฉพาะและตามหลักการตระหนักในศักยภาพ ความเชี่ยวชาญ และการเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากภายในชุมชนเอง

นอกจากนี้ กาญจนา แก้วเทพ (2549 : 63) ยังกล่าวว่า แนวคิดใหม่ในการพัฒนานั้นเชื่อว่า ในวัฒนธรรมชุมชนนั้น ไม่ว่างเปล่า ในนั้นบรรจุด้วยพลังความสามารถ พลังภูมิปัญญา และ พลังสร้างสรรค์ที่จะแก้ปัญหาชุมชน ซึ่งผลจากการดำเนินการดังกล่าว จะทำให้ได้แผนปฏิบัติการ ขึ้นมาชุดหนึ่ง ซึ่งจะมียุทธศาสตร์ประกอบอะไรบ้างขึ้นกับผู้วิจัยและร่วมวิจัยจะร่วมกันกำหนด แต่อย่างน้อยควรประกอบด้วยจุดมุ่งหมายในการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงนั้นว่าทำเพื่ออะไรและจะทำอย่างไรทั้งนี้แผนปฏิบัติการที่ได้จากหลักการมีส่วนร่วมนี้ ตามหลักการพัฒนาองค์การถือเป็นตัว สอดแทรกหลักที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เกิดการเรียนรู้และความรู้ใหม่ด้วย

ในกระบวนการวางแผนนี้ ผู้วิจัยสามารถนำเสนอแนวคิดเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา งานนั้น ๆ ให้ผู้ร่วมวิจัยได้ทำความเข้าใจด้วย ไม่ว่าจะ เป็นแนวคิดเชิงทฤษฎีโดยภาพรวม หรือ แนวคิดเชิงทฤษฎีในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายให้เป็นตัวสอดแทรกเสริม ในการวิจัย เช่น กรณีมีจุดมุ่งหมายนำเอาหลักการบูรณาการเป็นตัวสอดแทรกเสริมเพื่อพัฒนางานวิชาการของ โรงเรียน เป็นต้น ในฐานะผู้วิจัยเป็นเสมือนตัวแทนของผู้รู้ในด้านทฤษฎี ตามที่ได้ศึกษาทบทวนไว้ ในบทที่ 2 ของงานวิจัย ทั้งนี้เพราะทฤษฎีมีประโยชน์หลายประการ เช่น ช่วยชี้้นำการตัดสินใจ ช่วย ให้มองภาพองค์การได้ชัดเจนขึ้น ช่วยให้ตระหนักถึงสภาพแวดล้อมขององค์การ ช่วยเป็นแหล่งของ ความคิดใหม่

ส่วนสโตนเนอร์และฟรีแมน ลูเนนเบิร์ก และ โอนสเทน (Stoner & Freeman. 1992 , Lunenburg & Ornstein. 2000 ; อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวานิช. 2549 : 44) กล่าวว่า กระบวนการ วางแผนช่วยกำหนดกรอบของปรากฏการณ์ที่มีความสัมพันธ์กัน ช่วยจำแนกแยกแยะปรากฏการณ์ เป็นต้น ซึ่งหากพิจารณาตามหลักการจัดการความรู้ ผู้วิจัยจะเป็นเสมือนตัวแทนของคนที่มีความรู้ เชิงทฤษฎีมากกว่า จึงเป็นการผสมผสานกันระหว่างความรู้เชิงทฤษฎีกับความรู้เฉพาะตัว หรืออีกนัย หนึ่งคือการผสมผสานกันระหว่างภาคทฤษฎีกับภาคปฏิบัติ เป็นสายธารสองสายที่มาบรรจบกัน หรือมากกว่าสองสายธาร ขึ้นกับแบบแผนของการวิจัย เช่น อาจมีนักพัฒนา นักวิชาการ หรืออื่นๆ มาร่วมด้วย คือสายธารเชิงวิชาการหรือเชิงทฤษฎีที่ได้จากนักวิจัยกับสายธารเชิงประสบการณ์ที่มาจากสิ่งที่สะสมอยู่ในตัวของผู้ร่วมวิจัยในพื้นที่ ตามความเชื่อของทฤษฎีสังคมเชิงวิพากษ์ที่กล่าวถึง กระบวนการเข้าถึงความรู้แบบวิภาษวิธีว่าโดยวิธีการเช่นนี้เป็นวิธีการที่ให้นักวิจัย 2 กลุ่ม ศึกษาใน สิ่งเดียวกัน จากนั้นจึงให้ทั้งสองวิจารณ์ซึ่งกันและกัน วิธีการนี้จะทำให้ทั้งสองกลุ่ม ได้มองเห็น ตำแหน่งแห่งที่ในเชิงญาณวิทยาของตน

การสร้างความรู้แบบวิภาษวิธี

การสร้างความรู้แบบวิภาษวิธี เป็นวิธีการหนึ่งในการสร้างความรู้ใหม่ซึ่งมี 4 วิธี คือ

1. วิธียึดหลักที่มีอยู่เดิม เป็นวิธีเก่าแก่ที่สุดและเป็นการยึดถือกันตามประเพณี เคยถูกสอนมาอย่างไร หลักฐานหรือทฤษฎีเดิมวางเอาไว้ อย่างไรก็ดีถ่ายทอด และอธิบายตามๆ กันไปอย่างนั้น ถือเป็นกลุ่มแบบกัมภีร์ยึดตำรา เป็นวิธีแบบหัวอนุรักษ์นิยม

2. วิธีตั้งข้อสงสัยเอาไว้ก่อนแล้วค่อยหาความรู้ ความสงสัยเป็นบ่อเกิดของความรู้ จุดประกายความอยากรู้ให้แสวงหาคำตอบความรู้สามารถเข้าถึงได้โดยใช้วิธีการสืบค้นที่เหมาะสม

3. วิธีวิจารณ์ เป็นวิธีสร้างความรู้ที่ใช้เหตุผลวิเคราะห์และสังเคราะห์ เรียงราวให้มีความสมเหตุสมผล

4. วิชาวิธีหรือปฏิบัติพัฒนา คือ การตั้งข้อเสนอลงและหาข้อขัดแย้งจนได้ความรู้ (สุวิมล ว่องวาณิช. 2549 : 45 ; วิโรจน์ สารรัตนะ. 2553 ก : 57-58)

การสร้างความรู้แบบวิชาวิธี เป็นกระบวนการที่โสเครติสใช้กระตุ้นปัญญา ไหวพริบ ในการคิดตั้งประเด็นปัญหารอบๆ ตัวมาศึกษา โดยเน้นหลักจรรยาวัตรของตนเองเพื่อแสวงหาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโลกและชีวิต เนื่องจากความรู้มีใช้ของที่จะหยิบยื่นให้กัน หรือสามารถถ่ายทอดจากผู้หนึ่งไปสู่ อีกผู้หนึ่งได้ และก็มีใช้สิ่งที่จะได้มาด้วยการนั่งครุ่นคิดอยู่เพียงลำพัง หากแต่ความรู้เป็นสิ่งที่ต้องร่วมกันแสวงหา ในทัศนะของโสเครติสถือว่าการสนทนาโต้ตอบ เป็นวิธีการที่ดีที่สุดที่จะแสวงหาความรู้หนึ่ง สำหรับวิธีการของโสเครติสนั้นมีความมุ่งหมายที่จะให้ผู้ร่วมสนทนามีความรู้ อันเกิดจากการรู้จักซักจูงให้คนหลงเชื่อ หรือให้คนยอมรับความเห็นของเขาโดยขาดการพินิจ พิจารณาด้วยตนเอง หากแต่โสเครติสจะทำหน้าที่ของหมอตำแย ที่จะคอยช่วยให้ผู้ร่วมสนทนา กับเขาได้มีโอกาสคลอเคลียดความคิดของคนออกมา เพื่ออธิบายความรู้ความเข้าใจนั้นด้วยเหตุผล

สำหรับเพลโตใช้วิธีสนทนาโต้ตอบเชิงปฏิเสธหรือหักล้างเพื่อแสดงจุดยืนทางความคิดของผู้เสนอ โดยพยายามหาบทสรุปหรือเป้าหมายที่เป็นจริงจะให้ยังเห็นความจริง คือ การตั้งคำถามปัญหาให้กับพวกที่เห็นตรงข้าม พยายามชี้ให้เห็นข้อบกพร่อง แสดงทัศนะที่ขัดแย้งด้วยคำถามที่เฉียดคม ดังนี้ 1) ตั้งผู้คัดค้าน 2) ตั้งบทโต้แย้ง 3) นำบทโต้แย้งกล่าวซ้ำ 4) แสดงความเห็นของตนเองเพิ่มเติม 5) ให้ฝ่ายตรงข้ามยอมรับจนไม่มีข้อโต้แย้ง 6) แสดงคำนิยามที่ครอบคลุมทั้งหมด และผลทุกอย่าง

จากแนวคิดกระบวนการสร้างความรู้แบบวิชาวิธีหรืออุปมาอุปนัยการผสมผสานกัน ระหว่างภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติที่เป็นธารสองสายที่มาบรรจบกันดังกล่าว มีข้อที่ผู้วิจัยควรคำนึงถึงอย่างน้อยสามประการ คือ การศึกษาทบทวนทฤษฎีของผู้วิจัย จะต้องทบทวนขึ้นมาอย่าง มีจุดมุ่งหมาย อย่างมีความหมายและอย่างมีประโยชน์ ที่จะทำให้ผู้วิจัยมีความรอบรู้และความไวเชิงทฤษฎีต่อการนำไปใช้ อธิบายปรากฏการณ์หรือการให้คำแนะนำต่อผู้ร่วมวิจัย ที่ว่าไม่ใช่ ทบทวนมาไว้อย่างไม่ประดัดงานวิจัยหรือหิ้งพระประจำงานวิจัย ที่ไม่มีการมาเช่นไหว้เหลียวแล

อีกเลย (กาญจนา แก้วเทพ. 2549 : 59)

ผู้วิจัยจะต้องสร้างทัศนคติที่ดีให้เกิดขึ้นกับผู้ร่วมวิจัยและผู้เกี่ยวข้องว่าทฤษฎีกับการปฏิบัติเป็นสิ่งที่ไปด้วยกันได้ ไม่ได้เป็นเส้นขนานที่ไม่มีวันบรรจบกันเหมือนกับคำพูดที่มักพูดกันว่า ทฤษฎีจัดปฏิบัติไม่ได้หรือทฤษฎีก็คือทฤษฎีปฏิบัติก็คือปฏิบัติ เป็นต้น จะต้องสร้างความตระหนักว่าทฤษฎีจะช่วยข่นระยะทางการลองถูกลองผิดให้สั้นลงได้ ดังประโยชน์ของทฤษฎีที่กล่าวถึงข้างต้นและหากวิเคราะห์จากความสัมพันธ์ระหว่างการวิจัยกับการปฏิบัติหรือนักวิจัยกับนักปฏิบัติให้เกิดขึ้นได้ก็จะทำให้การดำเนินการวิจัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น และการนำเสนอแนวคิดเชิงทฤษฎี ไม่ว่าจะเป็กรณิโดยภาพรวมเพื่อการพัฒนางานนั้น ๆ หรือในกรณีที่มีจุดมุ่งหมายเอาเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นตัวสอคแทรกเสริมเพื่อการพัฒนา จะต้องไปหลังจากที่ปล่อยให้ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันคิดอย่างเต็มที่ก่อน โดยหากนำเสนอก่อน มีแนวโน้มที่พวกเขาจะยอมรับเอาแนวคิดเชิงทฤษฎีนั้น ไปใช้เลยมืออยู่สูง อาจเป็นเพราะความเคยชินกับการเป็นผู้ถูกกระทำ หรือเป็นผู้ตาม ในระบบการบริหารแบบสั่งการหรือแบบบนลงล่างที่ฝังรากมานาน หรืออาจเป็นเพราะแนวโน้มที่จะเชื่อฟังผู้วิจัยเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ซึ่งจะทำให้การวิจัยมีแนวโน้มเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบวิชาการมากกว่าจะเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม แนวโน้มที่อิทธิพลของความรู้เชิงทฤษฎีที่สำเร็จรูปจากภายนอกจะมีมาก จนความรู้ส่วนตัวที่สะสมจากประสบการณ์ของผู้ร่วมวิจัยแทบจะไม่ได้ถูกนำออกมาใช้ นอกจากนั้น การนำเสนอแนวคิดเชิงทฤษฎีของผู้วิจัยจะต้องนำเสนอแบบไม่ยึดเย็ด ไม่ชี้นำ หรือไม่ให้อิทธิพลต่อการนำไปปฏิบัติของผู้ร่วมวิจัย แต่ต้องคำนึงถึงการเป็นทางเลือก การเป็นตัวเสริม โดยยึดหลักการตระหนักในศักยภาพ ความเชี่ยวชาญ และการเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากภายในชุมชนเอง และตามแนวคิดหนึ่งของการพัฒนาเทคโนโลยีแบบมีส่วนร่วมที่นำมากล่าวถึงข้างต้น ที่กล่าวว่า ให้โอกาสแก่ชุมชนที่จะเสนอแนวทางการแก้ปัญหาที่ด้วยตนเองอย่างเต็มที่ จากนั้นนักพัฒนาก็เสนอเทคโนโลยีอื่น ๆ ที่อยู่นอกเหนือประสบการณ์ ความรับรู้ของชุมชนเข้าสู่สนทนาด้วย ในระยะแรก ๆ ให้เสนอแบบง่าย ๆ แต่จะไม่สรุปว่า แบบนั้นแบบนี้เท่านั้นที่จะช่วยแก้ปัญหาให้ชุมชน จะปล่อยให้ชุมชนคิดเปรียบเทียบทางเลือกต่าง ๆ ด้วยตนเอง และยังไม่กล่าวพาดพิงถึงเทคโนโลยีอื่น ๆ ให้มากกว่านั้น จนกว่าจะมีการถามไถ่เพิ่มเติม ซึ่งนักพัฒนาจะต้องคอยให้ข้อมูลอยู่เป็นระยะ ๆ เมื่อเสนอข้อมูลเปรียบเทียบให้อย่างเต็มที่แล้ว ก็ปล่อยให้ชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจเลือกเทคโนโลยีที่เห็นว่าเหมาะสมกับตนเองมากที่สุดมาชุดหนึ่งในขั้นตอนี้และในขั้นตอนต่อ ๆ ไป หากมีการตัดสินใจร่วมกันจากผู้ร่วมวิจัยว่ามีความประสงค์ที่จะศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจ หรือเพิ่มพูนโลกทัศน์ เพิ่มเติมจากผู้ที่นำแนวคิดดังกล่าวข้างต้นนำเสนอแล้ว เช่น การศึกษางานของบุคคลหรือหน่วยงานที่ทำประสบ

ผลสำเร็จ การจัดอบรมสัมมนา การเชิญวิทยากร เป็นต้น ผู้วิจัยควรทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านั้นให้แก่ผู้ร่วมวิจัยด้วย

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติ ผู้วิจัยควรเน้นบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วมและผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้มีการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการ ที่กำหนดไว้ นั้น โดยมุ่งให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ตามหลักการ “มุ่งการเปลี่ยนแปลงและมุ่งให้ เกิดการกระทำ เพื่อบรรลุผลพยายามไม่ให้ความช่วยเหลือใด ๆ ที่ได้ อย่างง่าย ๆ หรือสำเร็จรูปเกินไป คอยให้ กำลังใจและกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติจริงจัง ให้มีการบันทึกผลการดำเนินงานทั้งของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย โดยคำนึงถึงหลักการ บันทึกการเปลี่ยนแปลงในกิจกรรมและการปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลง ในคำอธิบายถึงสิ่งที่ปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ทางสังคมและรูปแบบขององค์การ และการพัฒนาตนเองจากการร่วมในการวิจัย และจัดให้มีการพบปะสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน เป็นระยะ ๆ ตามหลักการ รับฟังข้อคิดเห็นจากผู้ร่วมวิจัยทุกคน การวิเคราะห์วิพากษ์และประเมิน ตนเอง ตลอดจนเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ ดังนั้นกิจกรรมต่าง ๆ จากเรื่อง การจัดการความรู้ อาจนำมาประยุกต์ใช้ได้ เช่น การจัดกิจกรรมการเล่าเรื่อง การจัดกิจกรรมสนทนา เรียนรู้ การจัดกิจกรรมสนทนาได้ตอบ การจัดกิจกรรมสะท้อนกลับ การจัดให้มีกลุ่มเรียนรู้ การจัด ให้มีกลุ่มเรียนรู้ด้วยการกระทำ การจัดให้มีชุมชนความรู้หรือเรียนรู้ การจัดให้มีภาวะผู้นำเครือข่าย หรือเครือข่ายความรู้ และการจัดกลุ่มบริหารตนเองเพื่อการเรียนรู้ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 4 การสังเกตผล คาร์และเคมมิส (Carr & Kemmis, 1992 ; อ้างถึงใน ศิริชัย กาญจนวาสี, 2550 : 34-38) ได้วิเคราะห์ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นศาสตร์ เชิงวิพากษ์ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมก็คือการวิจัยเชิงปฏิบัติการวิฤตซึ่งอิงกับปรัชญา ของทฤษฎีทางสังคมและทฤษฎีสัมัยใหม่ ที่ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ที่มีอยู่จริงของมนุษย์ การกระตุ้นให้แสดงออกอย่างเต็มศักยภาพ การมีส่วนร่วมและความเป็นประชาธิปไตย ดังกล่าว มาแล้วข้างต้น ดังนั้น การสังเกตผลการปฏิบัติงานอาจจะอิงแนวคิดการประเมินเชิงวิพากษ์ตาม ทักษะของอีสนอร์ (Eisner 1975 , 1979 ; อ้างถึงใน ศิริชัย กาญจนวาสี, 2550 : 34-38) ที่ประยุกต์ใช้ มโนทัศน์ศิลปะวิพากษ์กับการประเมิน โดยให้แนวคิดว่าการวิพากษ์เป็นการใช้วิจารณ์ ในการบรรยายคุณภาพของสิ่งที่ศึกษา ตีความหมายของสิ่งที่ศึกษาออกมาในเชิงประจักษ์ ตาม การรับรู้ของผู้ประเมินและการตัดสินคุณค่าของสิ่งนั้น ซึ่งการประเมินในแนวทางนี้ ประกอบด้วย ศิลปะการรับรู้อันประณีต ซึ่งเกิดจากการฝึกฝนและประสบการณ์กับศิลปะของการเปิดเผยคุณภาพ ของการถ่ายทอดความรู้สึกที่กลั่นกรองผ่านเกณฑ์มาตรฐานเพื่อสะท้อนคุณค่าของสิ่งนั้นออกมา วิธีการประเมินแนวนี้จึงขึ้นอยู่กับความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ และการฝึกหัด ที่เหมาะสมของ

นักประเมิน เพื่อให้มีการรับรู้ที่ไวและสามารถสะท้อนคุณค่าของสิ่งนั้นออกมาได้ ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยควรเน้นบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วมและผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้มีการสังเกตผลที่เกิดขึ้นจริง ทั้งคาดหวัง และไม่ได้คาดหวังทั้งทางบวกและทางลบ เพื่อให้ได้คำตอบเกี่ยวกับผลสำเร็จของการปฏิบัติงานที่ชัดเจนขึ้น รวมทั้งการจับกฎเกณฑ์ทางทฤษฎีและการอธิบายตีความปรากฏการณ์ด้านต่าง ๆ จากกิจกรรมหรือกระบวนการปฏิบัติงาน เพื่อการบรรลุผลนั้นด้วยว่าเป็นอย่างไร ได้ความรู้ใหม่ ทฤษฎีใหม่ หรือเกิดการเรียนรู้ใหม่อะไรบ้าง โดยอาจพิจารณาจากการตั้งคำถาม เช่น ใคร อะไร ที่ไหน เมื่อไร ทำไม และอย่างไร เป็นต้น และจากข้อมูลที่ได้มาจากหลากหลายแหล่ง เช่น จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการบันทึก การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การสอบถามความเห็น แบบวัดทัศนคติ แบบทดสอบมาตรฐาน เอกสาร เครื่องบันทึกเสียง เครื่องบันทึกภาพ หรือ วัตถุสิ่งของ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนผล ผู้วิจัยควรเน้นบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วมและผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้มีการสะท้อนผล โดยให้มีการพบปะสนทนาหรือการสนทนาได้ตอบ เพื่อนำเอาข้อมูลที่เป็นบันทึกการเปลี่ยนแปลงในกิจกรรมและการปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงในคำอธิบายถึงสิ่งที่ปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ทางสังคมและรูปแบบองค์การ และการพัฒนาตนเองจากการร่วมในการวิจัยและบันทึกผลการเปลี่ยนแปลงในความคิดเห็นในขั้นตอนที่ 3 ทั้งของรายบุคคลและของกลุ่ม รวมทั้งผลการสังเกตผลในขั้นตอนที่ 4 เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันและการวิเคราะห์ห้วงวิพากษ์ถึงสิ่งที่ทำสำเร็จสิ่งที่ยังทำไม่สำเร็จ สิ่งที่เป็นปัจจัยผลักดัน สิ่งที่เป็นปัจจัยต่อต้าน สิ่งที่เป็นปัญหาอุปสรรค ตลอดจนข้อเสนอแนะแนวทางเพื่อการปรับปรุงแก้ไข รวมทั้งการเรียนรู้และความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ และอื่นๆ ตามหลักการรับฟังข้อคิดเห็นจากผู้ร่วมวิจัยทุกคน การวิเคราะห์ห้วงวิพากษ์และประเมินตนเอง ตลอดจนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ ขณะเดียวกันก็ควรคำนึงถึงแนวคิดหนึ่งของการพัฒนาเทคโนโลยีแบบมีส่วนร่วมที่นำมากล่าวถึงข้างต้นด้วยว่าปัจจัยด้านการสะท้อนกลับของปัญหาจากการดำเนินงานซึ่งจัดในรูปของการถกเถียงอภิปรายกันกิจกรรมนี้จะช่วยพัฒนาความสามารถของชุมชนให้เกิดความคิดรวบยอด รู้จักจับกฎเกณฑ์ทางทฤษฎีจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินกันมา ก่อให้เกิดการอธิบายตีความปรากฏการณ์ด้านต่าง ๆ ด้วยเหตุด้วยผล ได้มีโอกาสพูดถึงกันถึงสิ่งที่อยู่ในใจของแต่ละคน ไม่ว่าจะเป็นทัศนคติ วิถีชีวิต ความเชื่อ ความกลัว รวมทั้งความรู้ที่อาจเพิ่มพูนขึ้นหรือชะงักงันจนต้องเก็บไปใคร่ครวญในใจ ตลอดจนการมีโอกาสแสดงความคิดเห็นสนับสนุนคัดค้านหรือขัดแย้งกัน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะทำให้ชุมชนเข้าใจถึงภาวะแห่งการรวมพลังทำงานของกลุ่ม เกิดการตระหนักถึงสิ่งใดที่ควรสนับสนุน สิ่งใดที่ควรคัดค้าน

การมีโอกาสประชุมปรึกษาหารือกันหลังการดำเนินกิจกรรมหนึ่ง ๆ จะช่วยพัฒนาทัศนคติและค่านิยมของชุมชนในด้านความเชื่อมั่นในตนเองให้สูงขึ้น ช่วยลดความคิดที่จะหวังพึ่งพาความช่วยเหลือจากภายนอก ให้น้อยลง ประสบการณ์ที่เกิดขึ้น จะเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ถึงเครื่องมือที่จะนำมาใช้ แก้ปัญหาใด ก่อให้เกิดพลังแห่งความสามารถที่จะแก้ปัญหาด้วยตนเอง การประชุมถกเถียง อภิปรายกันของชุมชน อาจได้ผลสรุปว่า เทคโนโลยีที่มีอยู่เดิมมีความเหมาะสมหรือไม่ เทคโนโลยีที่นำเข้ามาจากที่อื่นมีความเหมาะสมหรือไม่ แล้วแต่กรณี ขึ้นอยู่กับการพิจารณาและการตัดสินใจของชุมชน ซึ่งจะมีผลทำให้เทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมกับชุมชนถูกยกเลิกไปในที่สุด หากเป็นเทคโนโลยีที่เหมาะสมก็จะได้รับการยอมรับและถูกนำไปใช้อย่างกว้างขวางเรื่อยไป นั่นคือ ถ้ายังทำให้ เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับชุมชนเกิดขึ้นได้มากเท่าใด ก็จะทำให้เทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมถูกขจัดออกไปมากเท่านั้น นักพัฒนาจะต้องให้ความสนใจต่อการตัดสินใจของชุมชนว่าเป็นการตัดสินใจตามความรู้สึกของอารมณ์หรือไม่ เพราะบ่อยครั้งที่สิ่งที่ชุมชนต้องการนั้นเป็นเพียงสิ่งที่ต้องการตามความรู้สึกเท่านั้นมิใช่สิ่งที่ต้องการที่แท้จริง ดังนั้น นักพัฒนาจะต้องคอยกระตุ้นให้ชุมชนขบคิดอยู่เสมอว่า ปัญหาที่แท้จริงคืออะไร อยากได้อะไร

วิธีการสะท้อนผลมีวิธีการหาข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมควรเป็นวิธีการสะท้อนผลแบบมีส่วนร่วมซึ่งในการสะท้อนผลนี้ อาจจะอิงกับแนวคิดใดแนวคิดหนึ่งหรือนำมาผสมผสานกัน เช่น แนวคิดการประเมินเชิงวิพากษ์ ตามทัศนะของฮิสเนอร์ดังกล่าวข้างต้น หรือแนวคิดการสะท้อนผลเชิงวิพากษ์ตามทัศนะของ เฮอร์รอน (Heron. 1996 ; อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวาณิช. 2549 : 44-46) ที่อาจจะทำได้ในสี่ระดับที่สูงขึ้นตามลำดับ คือ ระดับบรรยายสภาพที่เกิดขึ้นและข้อค้นพบระดับวิพากษ์ถึงสิ่งที่ดีหรือไม่ดีของสิ่งที่ดำเนินการหรือข้อค้นพบ และเหตุผลว่าเพราะอะไรระดับวิพากษ์หาคำอธิบายต่อสิ่งที่ค้นพบและระดับวิพากษ์เพื่อนำผลที่ค้นพบไปประยุกต์ใช้หรือใช้ประโยชน์

แนวคิดของกาญจนา แก้วเทพ (2549 : 56) ที่กล่าวถึงการวิพากษ์ข้อค้นพบจากผลการวิจัยในสามระดับ คือ ระดับการพรรณนา เพื่อให้รู้ว่าใครเป็นใคร อะไรเกิดขึ้น ระดับการทำความเข้าใจเชื่อมโยงกับข้อมูลอื่นหรือนำข้อมูลอื่นมาเชื่อมโยงด้วย และระดับการให้คำอธิบายเป็นการยกระดับข้อมูลรูปธรรมให้เป็นนามธรรมมีการใส่ตัวแปรบางอย่างให้มีความหมายและมีการเชื่อมโยงกันมากขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับการคิดเชิงวิพากษ์ ตามทัศนะของ เฟลด์แมน (Feldman. 1996 ; อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวาณิช. 2549 : 44-46) ที่กล่าวว่าเป็นกระบวนการใช้เหตุผลในการวิเคราะห์ปัญหา เป็นการใช้อ้างอิงและการแก้ปัญหาเพื่อช่วยตัดสินใจอย่างมีเหตุผลเกี่ยวกับสิ่งที่จะทำหรือเชื่อต่อไป มีหลักฐานจากการวิจัยจำนวนมากที่สนับสนุนความคิดที่ว่า คนเราสามารถเรียนรู้วิธีคิดในการ

ตัดสินใจและการแก้ปัญหาได้ กฎต่าง ๆ ที่เป็นนามธรรม การใช้เหตุผลในการคิดเป็นสิ่งที่สอนได้ ผูกได้ การฝึกจะช่วยให้เราคิดหาสาเหตุที่ซ่อนเร้นไว้ของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน มียุทธวิธีหลายอย่างที่ช่วยให้เราคิดเชิงวิเคราะห์ ประเมินปัญหาและตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ดังนี้ คือ การระบุและคิด ทบทวนปัญหา คิดอย่างมีวิจารณญาณใช้หลักการของเหตุผล คิดหลากหลาย ใช้แนวคิดแบบองค์รวม ทดลองแก้ปัญหาหลาย ๆ แบบ คนเราต้องใช้ทักษะความคิดในการทำกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวัน เพื่อช่วยตัดสินใจเกี่ยวกับความถูกต้องของข้อมูล เพื่อเลือกสิ่งต่าง ๆ จากตัวเลือกทั้งหลายที่มีอยู่มากมาย ผู้ที่มีทักษะการคิดเชิงวิพากษ์จะสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ดี

นอกจากนี้ เมอร์ริสัน (Morrison. 2000 ; อ้างถึงในสุวิมล ว่องวาณิช. 2549 : 44-46) ได้กล่าวถึงการคิดในเชิงวิพากษ์ดังนี้ คือ ต้องระบุประเด็นสำคัญได้ เปรียบเทียบความเหมือนกันและความแตกต่างกัน ตัดสินใจได้ว่าข้อมูลใช้ได้หรือเกี่ยวข้องกับปัญหานั้น ๆ ตั้งคำถามที่เหมาะสมได้ แยกแยะระหว่างความจริงกับความคิดเห็นได้ และตัดสินใจได้ว่าการกระทำใดเป็นการกระทำที่สมเหตุสมผล ตรวจสอบความคงที่ได้ ระบุความคิด / สมมติฐานที่แฝงไว้ได้ รู้ว่าอะไรเป็นการพูดแบบเหมารวม คือ การคิดถึงลักษณะของคนใดคนหนึ่งแล้วเหมารวมว่าคนอื่น ๆ จะเป็นเช่นเดียวกัน รู้ว่าข้อมูลใดเบี่ยงเบน ข้อมูลใดเป็นการชวนเชื่อ หรือลำเอียง รับรู้ถึงค่านิยมที่แตกต่างกัน และรู้ว่าอะไรเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ดี ประเมินได้ว่าข้อมูลที่จำเป็นมีอะไรบ้าง ต้องใช้ข้อมูลมากเพียงใด คาดเดาผลที่จะเกิดขึ้นภายหลังได้

สุวิมล ว่องวาณิช (2549 : 47-48) กล่าวถึง การถอดบทเรียนไว้ว่า การถอดบทเรียนเป็นอีกเทคนิคหนึ่งที่น่านำมาใช้ในการสะท้อนผลเป็นเทคนิคการทบทวนหรือสรุปประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมาในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อให้เห็นถึงรายละเอียดของเหตุปัจจัยทั้งภายในและภายนอก ซึ่งทำให้เกิดผลอย่างที่เป็นอยู่ทั้งที่สำเร็จหรือไม่สำเร็จ โดยเน้น การระดมสมอง พูดคุย เล่าเรื่อง สังเคราะห์ จับประเด็นกระบวนการวิธีการทำงาน โดยใช้วิธีการสกัดความรู้และประสบการณ์ที่ฝังลึกจากผู้ร่วมวิจัยและผู้เกี่ยวข้องที่ได้ร่วมการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งบันทึกรายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติงาน ผลการปฏิบัติงานและความรู้ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงานทั้งที่สำเร็จหรือไม่สำเร็จ เพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย และสามารถเผยแพร่ศึกษาเรียนรู้ได้ หรือกล่าวในอีกนัยหนึ่งว่าการถอดบทเรียนหมายถึง กระบวนการดึงเอาบางสิ่งบางอย่างออกมาจากบทเรียนที่มีอยู่จากสิ่งที่เราทำ เพื่อให้ได้งานที่เป็นความสำเร็จปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จหรือไม่สำเร็จและแนวทางแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น

การถอดบทเรียนโดยทั่วไปมี 2 รูปแบบ คือ

1. การถอดบทเรียนเฉพาะประเด็น เพื่อการเรียนรู้ระหว่างการปฏิบัติงาน ดำเนินการทันที หลังจากทำกิจกรรมใน โครงการเสร็จ หรือหากเป็นชุดกิจกรรมก็ดำเนินการหลังจากกิจกรรมย่อยเสร็จ และสามารถนำผลการถอดบทเรียนจากกิจกรรมนั้น ๆ ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาโครงการ ให้ประสบความสำเร็จในอนาคต ซึ่งก็หมายถึงการถอดบทเรียนในแต่ละขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่กล่าวมา

2. การถอดบทเรียนทั้ง โครงการ เพื่อการเรียนรู้หลังสิ้นสุดโครงการ เป็นการถอดบทเรียนทั้งระบบ เป็นกระบวนการวิเคราะห์การปฏิบัติงานและบทเรียนความรู้ที่ลึกซึ้ง และประกอบด้วย รายละเอียดจำนวนมาก โดยเริ่มตั้งแต่ความเป็นมาของโครงการ กระบวนการดำเนินงาน และผลลัพธ์เมื่อสิ้นสุดโครงการ การถอดบทเรียนทั้ง 2 รูปแบบ ต้องใช้การวิเคราะห์เชิงลึก เช่น วิเคราะห์ด้วย สภาพแวดล้อมองค์การ เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่นำไปสู่ผลของการดำเนินโครงการ

เทคนิคการถอดบทเรียนที่จะช่วยให้ทีมงานถอดบทเรียนและผู้ร่วมถอดบทเรียนเกิดการ เรียนรู้ในระหว่างการทำงานและได้บทเรียนพัฒนาวิธีการทำงานให้ดีขึ้น เช่น เทคนิคการวิเคราะห์ หลังการปฏิบัติ การเล่าเรื่อง การทำแผนที่ความคิด ทำทันทีหลังเสร็จกิจกรรม เหมาะกับการถอดบทเรียนระหว่างปฏิบัติงานในโครงการ โดยผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกคน อาศัยคำถามดังนี้ คาดหวังอะไรจากงานครั้งนี้ สิ่งที่ยังบรรลุความคาดหวังคืออะไร เพราะอะไร สิ่งที่ยังไม่บรรลุ ความคาดหวังคืออะไร เพราะอะไรและถ้ามีงานแบบนี้อีก เราจะปรับปรุงข้อใดบ้างอย่างไร ภายใต้ หลักการ 1) เป็นธรรมชาติ สบาย ๆ อาจนั่งเก้าอี้ หรือปูเสื่อทำในท่าที่สบายที่สุด 2) เรียบง่าย แต่มีแบบแผน (สัมพันธ์กัน แต่มีช่องว่างให้กัน) 3) เห็นหน้ากันทุกคน (เห็นรอยยิ้ม อุดมการณ์ และการพูดคุย) และ 4) เห็นข้อมูลเหมือนกันไปพร้อมๆ กัน (ตรวจสอบ/ สอบถามและเพิ่มเติมได้) เทคนิคการถอดบทเรียนสามารถนำไปใช้ในการวิจัยและพัฒนา การประเมินเชิงระบบและรวมพลัง และอื่นๆ ที่เป็นการวิจัยเชิงประยุกต์ได้

ขั้นตอนที่ 6 การวางแผนใหม่ เช่นเดียวกับขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยเน้นบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วมและผู้ส่งเสริมสนับสนุนและ อำนวยความสะดวกให้มีการวางแผนใหม่ให้มีการศึกษา วิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการพัฒนางาน เพื่อระบุปัญหา สาเหตุของปัญหาทางเลือกเพื่อการแก้ปัญหา ประเมินและเลือกทางเลือกเพื่อการปฏิบัติกันใหม่ โดยนำเอาผลการสะท้อนผลในขั้นตอนที่ 5 มาร่วมพิจารณาด้วย ซึ่งจะช่วยให้คำตอบแตกหัก คือ แผนปฏิบัติการขึ้นมาชุดหนึ่ง ซึ่งอาจมีบางอย่างทำต่อเนื่อง บางอย่างต้องหยุดไป หรือมีบางอย่างเพิ่มเติมเข้ามา

ขั้นตอนที่ 7 การปฏิบัติใหม่ เช่นเดียวกับขั้นตอนที่ 3 คือ ผู้วิจัยควรเน้นบทบาทการเป็น

ผู้มีส่วนร่วมและเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้มีการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการที่กำหนดใหม่นั้น โดยมุ่งให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ให้มีการบันทึกผลการดำเนินงานทั้งของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย และจัดให้มีการพบปะสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเป็นระยะ โดยคำนึงถึงหลักการต่าง ๆ ดังกล่าวในขั้นตอนที่ 3

ขั้นตอนที่ 8 การสังเกตผลใหม่ เช่นเดียวกับขั้นตอนที่ 4 คือ ผู้วิจัยควรเน้นบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วมและเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้มีการสังเกตผลที่เกิดขึ้นจริงทั้งคาดหวังและไม่คาดหวัง ทั้งทางบวกและทางลบ เพื่อให้ได้คำตอบเกี่ยวกับผลสำเร็จของการปฏิบัติงานที่ชัดเจนขึ้น รวมทั้งการจับกฎเกณฑ์ทั้งทางทฤษฎีและการอธิบายตีความปรากฏการณ์ด้านต่าง ๆ จากกิจกรรมหรือกระบวนการปฏิบัติงานเพื่อการบรรลุผลนั้นด้วยว่าเป็นอย่างไร ได้ความรู้ใหม่ ทฤษฎีใหม่ หรือเกิดการเรียนรู้ใหม่อะไรบ้าง

ขั้นตอนที่ 9 การสะท้อนผลใหม่ เช่นเดียวกับขั้นตอนที่ 5 คือผู้วิจัยควรเน้นบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วมและเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้มีการสะท้อนผล โดยให้มีการพบปะสนทนา เพื่อนำเอาข้อมูลที่เป็นบันทึกการเปลี่ยนแปลง ในกิจกรรมและการปฏิบัติการเปลี่ยนแปลง ในคำอธิบายถึงสิ่งที่ปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ทางสังคม และรูปแบบของคัลการ และการพัฒนาตนเองจากการร่วมในการวิจัย และบันทึกผลการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ในขั้นตอนที่ 7 ทั้งรายบุคคลและของกลุ่ม รวมทั้งผลการสังเกตผลจากขั้นตอนที่ 8 มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และวิเคราะห์วิพากษ์ถึงสิ่งที่ทำสำเร็จ สิ่งที่ยังทำไม่สำเร็จ สิ่งที่เป็นปัจจัยผลักดัน สิ่งที่เป็นปัจจัยต่อต้าน สิ่งที่เป็นปัญหาอุปสรรค ตลอดจนข้อเสนอแนะแนวทางเพื่อการปรับปรุงแก้ไข รวมทั้งการเรียนรู้และความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ และอื่น ๆ โดยคำนึงถึงหลักการและแนวคิดต่าง ๆ ดังที่กล่าวในขั้นตอนที่ 5 ด้วยเช่นกัน

ขั้นตอนที่ 10 การสรุปผล การสรุปผลการวิจัยจะเป็นการนำเสนอผลการปฏิบัติจริงทั้ง 2 วงจร 10 ขั้นตอนดังนี้ คือ นำเสนอเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในลักษณะการเล่าเรื่องตามความเป็นจริง และเป็นกลางของแต่ละขั้นตอน ดังนี้ เหตุการณ์เกี่ยวกับการเตรียมการ เช่น ทำอย่างไรและเป็นอย่างไรเกี่ยวกับ 1) การเตรียมตัวก่อนลงพื้นที่ 2) การนำแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนำเสนอชี้แจงต่อผู้ร่วมวิจัย การเคารพในสิทธิของผู้ไม่ร่วมการวิจัย 3) การสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการวิจัยกับการปฏิบัติและของนักวิจัยกับนักปฏิบัติ เป็นต้น เหตุการณ์เกี่ยวกับการวางแผนในวงจรแรก เช่น ทำอย่างไรและเป็นอย่างไรเกี่ยวกับ 1) การจัดทำแผนปฏิบัติการ จากกระบวนการวิเคราะห์สภาพที่เคยเป็นมา สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา สภาพที่คาดหวัง ทางเลือกเพื่อการแก้ปัญหา การประเมินและเลือกทางเลือกเพื่อการปฏิบัติ 2) การนำเสนอแนวคิดเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนางานนั้น ๆ ตามที่ได้ศึกษาทบทวนไว้ในบทที่ 2 ให้ผู้ร่วมวิจัยได้ทำความเข้าใจ

หลังจากที่ปล่อยให้ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันคิดอย่างเต็มที่แล้ว 3) การสร้างแนวคิดให้ผู้ร่วมวิจัยและผู้เกี่ยวข้องได้เข้าใจและตระหนักถึงความสัมพันธ์เชิงบวกในลักษณะสามเส้าระหว่างการวิจัย ทฤษฎีหรือการปฏิบัติ หรือ นักวิจัย นักทฤษฎีและนักปฏิบัติ และ 4) อื่นๆ เช่น การเพิ่มพูนความรู้ และประสบการณ์นอกสถานที่ เป็นต้น เหตุการณ์เกี่ยวกับการปฏิบัติในวงจรแรก เช่น ทำอย่างไร และเป็นอย่างไรเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการที่กำหนดไว้ โดยแผนปฏิบัติการนั้น อาจประกอบด้วยโครงการหลายโครงการแต่ละโครงการประกอบด้วยกิจกรรมหลายกิจกรรม มีการแบ่งงานกันอย่างไร ใช้ทรัพยากรอะไรกันบ้าง เป็นต้น

เหตุการณ์ เกี่ยวกับการสังเกตในวงจรแรก เช่น ทำอย่างไรและเป็นอย่างไรในการสังเกต ผลที่เกิดขึ้นจริง ทั้งคาดหวังและไม่ได้คาดหวัง ทั้งทางบวกและทางลบ เพื่อให้ได้คำตอบเกี่ยวกับผลการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ ที่เกิดขึ้น ในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และหน่วยงาน และความรู้ใหม่จากการใช้ตัวสอดแทรก ทั้งตัวสอดแทรกหลักและตัวสอดแทรกเสริม หรือจากปรากฏการณ์ในการทำงาน เหตุการณ์เกี่ยวกับการสะท้อนผลในวงจรแรก เช่น ทำอย่างไรและเป็นอย่างไรเกี่ยวกับสะท้อนผลถึงการเปลี่ยนแปลง ทั้งที่สำเร็จและไม่สำเร็จ ทั้งที่คาดหวังและไม่ได้คาดหวัง ตลอดจน การเรียนรู้ และความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ และอื่นๆ ในกรณีที่เป็นการเปลี่ยนแปลงนั้น ควรวิพากษ์ด้วยว่า มีปัจจัยที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้างและอย่างไร ขณะเดียวกันก็ควรกล่าวถึงปัจจัยต่อต้านการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นด้วยว่ามีอะไรบ้าง อย่างไร และได้ใช้เทคนิควิธีการอะไรในการเอาชนะ สิ่งต่อต้านการเปลี่ยนแปลงนั้น ซึ่งบทวิพากษ์นี้จะเชื่อมโยงไปถึงการระบุน การเรียนรู้และความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นได้ด้วยเพื่อให้ได้แนวคิดเชิงวิพากษ์เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง ควรศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลง ที่กล่าวถึงในการประเมินเชิงระบบและรวมพลังเพิ่มเติมเหตุการณ์ เกี่ยวกับการวางแผนใหม่ในวงจรที่สอง เช่น ทำอย่างไรและเป็นอย่างไรเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตาม แผนปฏิบัติการ ที่กำหนดได้ใหม่ ทั้งที่ทำต่อเนื่องและที่เพิ่มเติมใหม่เข้ามา มีการแบ่งงานกันอย่างไร ทำกันอย่างไร ใช้ทรัพยากรอะไรกันบ้าง เป็นต้น เหตุการณ์เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในวงจรที่สอง เช่น ทำอย่างไรเกี่ยวกับการสังเกตผลที่เกิดขึ้นจริง ทั้งคาดหวังและไม่ได้คาดหวัง ทั้งทางบวกและ ทางลบ จากผลการปฏิบัติงานในวงจรที่สอง เพื่อให้ได้คำตอบเกี่ยวกับผลการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้จากการกระทำที่เกิดขึ้น ในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม ระหว่างกลุ่ม และหน่วยงาน และ ความรู้ใหม่ ๆ จากการใช้ตัวสอดแทรกทั้งตัวสอดแทรกหลักและตัวสอดแทรกเสริมหรือจาก ปรากฏการณ์ในการทำงาน เหตุการณ์เกี่ยวกับการสะท้อนผลในวงจรที่สอง เช่น ทำอย่างไรและเป็น อย่่างไรกับการวิพากษ์กับสิ่งที่ทำสำเร็จ สิ่งที่ยังทำไม่สำเร็จ สิ่งที่เป็นปัจจัยผลักดัน สิ่งที่เป็นปัจจัย ต่อต้าน การเอาชนะปัจจัยต่อต้านตลอดจนข้อเสนอแนะแนวทางเพื่อการปรับปรุง ตลอดจน การเรียนรู้และความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติและอื่น ๆ

การสรุปผล เป็นผลจากการนำเสนอเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในลักษณะการเล่าเรื่องที่กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ และความรู้ใหม่ แทรกไว้เป็นระยะๆ แล้วนำมาเสนอเป็นสรุปผลใน 3 องค์ประกอบหลักดังนี้ คือการเปลี่ยนแปลงจากการปฏิบัติจริง ทั้งที่สำเร็จและไม่สำเร็จ ทั้งที่ คาดหวังและไม่คาดหวัง ในกรณีแสดงข้อมูลประกอบเป็นค่าสถิติ เช่น ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน หรือ ค่าฐานนิยม ก็มุ่งแปลความในเชิงบรรยาย ไม่มุ่งชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีความแตกต่างจากการวิจัยและพัฒนา ไม่เน้น หลักการวิจัยเชิงทดลองในลักษณะถ้า X แล้ว Y ดังที่กล่าวมาแล้ว

การเรียนรู้ ทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม ระหว่างกลุ่ม และระดับหน่วยงาน ในลักษณะที่ เป็นการเรียนรู้จากการกระทำจากการร่วมกันแก้ปัญหาที่นั้น ๆ ว่ามีอะไรบ้างและอย่างไร เน้น การเรียนรู้เพื่อที่จะรู้อันจะนำไปสู่ การคิดวิธีการแก้ปัญหาที่ค้องขึ้น การเรียนรู้ มีความหมายลึกซึ้ง มากกว่าการสั่งสอน หรือการบอกเล่าให้เข้าใจและจำได้เท่านั้น ไม่ใช่เรื่องของการทำตามแบบ ไม่ได้มีความหมายแต่การเรียนรู้ในวิชาต่าง ๆ เท่านั้น แต่ความหมายคลุมไปถึงการเปลี่ยนแปลงทาง พฤติกรรมอันเป็นผลจากการสังเกต พิจารณา ไตร่ตรอง แก้ปัญหาทั้งปวง การเรียนรู้เป็นการปรับตัว ให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้เป็นความเจริญงอกงาม เน้นว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็น การเรียนรู้ต้องเนื่องมาจากประสบการณ์ หรือการฝึกหัด และพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลง ไปนั้นควร จะต้องมีความคงทนถาวรเหมาะสมแก่เหตุเมื่อพฤติกรรมดั้งเดิมเปลี่ยน ไปสู่พฤติกรรมที่มุ่งหวัง ก็แสดง ว่าเกิดการเรียนรู้แล้ว

ธรรมชาติของการเรียนรู้ของมนุษย์มีดังนี้ เช่น การเรียนรู้คือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ก่อนข้างถาวร การเรียนรู้ย่อมมีการแก้ไข ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง โดยการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ จะต้องเนื่องมาจากประสบการณ์ การเปลี่ยนแปลงชั่วคราวไม่นับว่าเป็นการเรียนรู้

4) การเรียนรู้ในสิ่งใดสิ่งหนึ่งย่อมต้องอาศัยการสังเกตพฤติกรรม การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และกระบวนการเรียนรู้เกิดขึ้นตลอดเวลาที่บุคคลมีชีวิตอยู่ โดย อาศัยประสบการณ์ในชีวิต การเรียนรู้ไม่ใช่วุฒิภาวะแต่อาศัยวุฒิภาวะ วุฒิภาวะ คือ ระดับความ เจริญเติบโตสูงสุดของพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ของบุคคลในแต่ละ ช่วงวัยที่เป็นไปตามธรรมชาติ แต่การเรียนรู้ไม่ใช่วุฒิภาวะแต่ต้องอาศัยวุฒิภาวะประกอบกัน การเรียนรู้เกิดได้ง่ายถ้าสิ่งที่เรียนเป็นสิ่งที่เชื่อว่า มีวิธีการแสวงหาความรู้และคำตอบในสิ่งต่าง ๆ ด้วยหลักการที่ว่า ใช้ได้หรือไม่ถ้าใช้ได้ก็คือทำให้หมายความว่าเป็นความจริงเป็นการคิดที่แสวงหา วิธีการกระทำนำมาใช้ให้ เกิดผลตามที่กำหนดไว้ เป็นประ โยชน์เมื่อนำมาปฏิบัติได้จริง ประโยชน์ใช้ได้จริง การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียน ได้สร้างความรู้ที่เป็นของตนเองขึ้นมา จากความรู้ที่มีอยู่เดิม หรือจากความรู้ที่รับเข้ามาใหม่ ที่เกิดจากความเข้าใจของตนเอง และมีส่วนร่วมในการเรียนมากขึ้น

รูปแบบการเรียนรู้ ที่เกิดจากแนวคิดนี้มีอยู่หลายรูปแบบ ได้แก่การเรียนรู้แบบร่วมมือ การเรียนรู้แบบช่วยเหลือกันการเรียนรู้โดยการค้นคว้าอย่างอิสระ รวมทั้งการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ซึ่งจากที่กล่าวมา เห็นได้ว่า การเรียนรู้จากการกระทำในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมดูเหมือนจะครอบคลุมในทุกรูปแบบของการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้น เพราะเป็นการเรียนรู้ที่มีทั้งจากการร่วมมือ จากการช่วยเหลือกัน จากการค้นคว้าอย่างเป็นอิสระและจากการใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยเฉพาะการเรียนรู้จากการใช้ปัญหาเป็นฐาน เพราะการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีจุดมุ่งหมายเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ความรู้ใหม่ จากผลการใช้ตัวสอดแทรก ทั้งตัวสอดแทรกหลักคือแผนปฏิบัติการที่ร่วมกันจัดทำขึ้น และตัวสอดแทรกเสริม ส่วนมากจะเป็น หลักการเช่น หลักการบูรณาการ หลักการพัฒนาองค์กรรวม หลักการเสริมพลัง เป็นต้น ความรู้ใหม่ในที่นี้ก็คือความรู้เกี่ยวกับการใช้แผนปฏิบัติการและหลักการที่นำมาใช้ในการวิจัยว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับความรู้เชิงทฤษฎีที่ศึกษาไว้ในบทที่ 2 เหมือนกันหรือต่างกันหรือไม่อย่างไร

การนำเสนอความรู้ใหม่อาจคำนึงถึงลักษณะของความรู้ที่ผู้แบ่ง 4 ระดับ คือ 1) ความรู้เชิงทฤษฎี เป็นความรู้เชิงข้อเท็จจริง รู้อะไร เป็นอะไร จะพบในผู้ที่สำเร็จการศึกษามาใหม่ๆ ที่มีความรู้ โดยเฉพาะความรู้ที่จำมาได้ความรู้ชัดแจ้งซึ่งได้จากการ ได้เรียนมาก 2) ความรู้เชิงทฤษฎีและเชิงบริบทเป็นความรู้เชื่อมโยงกับโลก ของความเป็นจริง ภายใต้อสภาพความเป็นจริงที่ซับซ้อนสามารถนำเอาความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ตามบริบทของตนเอง ได้ มักพบในคนที่ทำงานไปหลาย ๆ ปี จนเกิดความรู้ฝังลึกของตนเองมาแลกเปลี่ยนกับผู้อื่นหรือถ่ายทอดให้ผู้อื่น ได้พร้อมทั้งรับเอาความรู้จากผู้อื่นไปปรับใช้ในบริบทของตนเองได้ 4) ความรู้ในระดับคุณค่า ความเชื่อ เป็นความรู้ในลักษณะของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ที่ผลึกคั้นมาจากภายใน ตนเองจะเป็นผู้ที่สามารถสกัด ประมวล วิเคราะห์ ความรู้ที่ตนเองมีอยู่กับความรู้ที่ตนเองได้รับมาสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ขึ้นมาได้เช่น สร้างตัวแบบหรือทฤษฎีใหม่หรือนวัตกรรมขึ้นมาใช้ในการทำงานได้ ความรู้ใหม่จากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะเข้าลักษณะของความรู้ระดับที่สี่นี้ ผู้วิจัยควรมีภาพถ่าย คำให้สัมภาษณ์ บทบันทึกจากการสังเกต บทวิเคราะห์ข้อมูล หรือหลักฐานอื่นใด มาแสดงประกอบการเล่าเรื่อง เหตุการณ์แต่ละขั้นตอนด้วย จะทำให้มีความชัดเจนและมองเห็นเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น

มีข้อสังเกตว่า แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ประกอบด้วย 10 ขั้นตอนดังกล่าว ผู้เขียนได้คำนึงถึงกระบวนการที่ปรากฏในแสวงหาความรู้ตามทฤษฎีสังคมเชิงวิพากษ์ และทฤษฎีหลังสมัยใหม่นิยม คำนึงถึง 10 หลักการ 10 จรรยาบรรณ และ 10 บทบาทของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นหลัก เสริมด้วยแนวคิดการพัฒนาเทคโนโลยีแบบมีส่วนร่วมและแนวคิดการพัฒนาวัฒนธรรมชุมชน ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้ร่วมวิจัยซึ่ง เป็นผู้ปฏิบัติในระดับ

สถานศึกษาเป็นบุคคลระดับฐานราก แนวคิดของการวิจัยดังกล่าว เป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับหลักการเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ตามพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งสุเมธ ตันติเวชกุล (2548 : 10) กล่าวว่า การพัฒนาการศึกษาควรยึดพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนี้ มาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาในทุกภาคส่วน โดยหลักการเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา นี้สอดคล้องกับหลักการบริหารอื่น ๆ ซึ่งเป็นกระบวนการใหม่ทางการบริหารการศึกษาหลายหลักการ เช่น หลักการจัดการแบบร่วมมือ หลักการจัดการแบบยึดพื้นที่หรือสถานศึกษาเป็นหลักการจัดการแบบบูรณาการ หลักการจัดการแบบล่างสู่บน หลักการจัดการความรู้ ที่ส่งเสริมการนำความรู้ที่ซ่อนตัว ของบุคคลในระดับปฏิบัติออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์ หลักการกระจายอำนาจ ซึ่งหลักการต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นหลักการที่จะก่อให้เกิดการร่วมกันคิด ที่จะส่งผลให้เกิดความมีพันธะผูกพันต่อการนำไปปฏิบัติให้บรรลุผล นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับแนวคิดของโอเวนส์ (Owens. 2001 ; อ้างถึงในวิโรจน์ สารรัตน์. 2553 ก : 78) ที่กล่าวว่า ในปัจจุบันสถานศึกษาหลายแห่งได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาในลักษณะเกิดขึ้นจากภายในมากขึ้น โดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในระดับปฏิบัติมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งมีข้อดีที่จะทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศมากขึ้น มีทักษะทางเลือกที่หลากหลาย และการตัดสินใจจะได้รับการยอมรับมากขึ้น และที่สำคัญคือ เป็นไปตามพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตอนหนึ่งเกี่ยวกับการพัฒนา ที่ทรงตรัสว่าการพัฒนาต้องระเบิดจากข้างใน นั้นหมายความว่า ต้องสร้างความเข้มแข็งให้คนในชุมชนเข้าไปพัฒนา ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา

สรุปแนวคิดเพื่อการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม อาจกล่าวได้ว่าการแบ่งระดับการวิจัยเชิงปฏิบัติการออกเป็น 3 ระดับ คือ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบวิชาการ มีแนวคิดที่สำคัญคือ ผู้วิจัยทำตัวเป็นผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกที่นำแนวคิด แผนงานหรือโครงการที่คิดหรือจัดทำขึ้นไปให้ผู้ร่วมวิจัยเป็นผู้ปฏิบัติ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบปฏิบัติ มีแนวคิดที่สำคัญ คือ ผู้วิจัยมีส่วนร่วมกับผู้ร่วมวิจัยมากขึ้น ไม่นำเอาแนวคิด แผนงาน หรือโครงการของตนไปให้ปฏิบัติตามแบบแรกแต่จะทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาเป็นผู้กระตุ้น ตั้งประเด็น และกำกับให้มีการร่วมกันคิด ปฏิบัติ สังเกตผล และสะท้อนผล และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบร่วมมือหรือแบบอิสระมีแนวคิดที่สำคัญคือ ผู้วิจัยมีส่วนร่วมในการวิจัยในลักษณะเป็นความร่วมมือที่ทั้งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยต่างมีสถานะที่เท่าเทียมกันในการร่วมกันจากแหล่งข้อมูลที่ได้ศึกษาวิเคราะห์เหล่านั้น

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบปฏิบัติมาเป็นแนวทางการพัฒนา โดยผู้วิจัยมีส่วนร่วมกับผู้ร่วมวิจัยและปฏิบัติการทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาเป็นผู้กระตุ้น ตั้งประเด็น และกำกับให้มีการร่วมกันคิด ปฏิบัติ สังเกตผล และสะท้อนผล เพื่อนำผลที่ได้จากการพัฒนาและปฏิบัติมาวิเคราะห์และประเมินผลการดำเนินงานการพัฒนาระบบการบริหารงานการจกกิจกรรมการเรียนรู้

เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนต่อไป

บริบททั่วไปของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

ข้อมูลพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศเขตพื้นที่การศึกษา ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ. ศ. 2546 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ประกอบด้วยพื้นที่ 5 อำเภอ อำเภอรัตนบุรี อำเภอท่าตูม อำเภอชุมพลบุรี อำเภอสนม และ อำเภอโนนนารายณ์ ครอบคลุม 43 ตำบล โดยมีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตั้งอยู่ที่อำเภอรัตนบุรี มีพื้นที่รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,881. 73 ตารางกิโลเมตร มีประชากร 348,987 คน ประกอบด้วยโรงเรียน จำนวน 223 โรงเรียน นักเรียน 59,906 คน ข้าราชการครูในสังกัด จำนวน 2,009 คน และมีข้อมูล โรงเรียน ข้อมูลครูและข้อมูลนักเรียน โรงเรียนขยายโอกาส ดังตาราง 2.4 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2. 2555 : 1-2)

ตาราง 2.4 ข้อมูลพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

ที่	อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวน ร.ร. (ขยายโอกาส)	จำนวน นักเรียน (คน)	จำนวนครู (คน)
1	รัตนบุรี	353.82	11	16,875	516
2	ท่าตูม	643.256	16	16,928	512
3	ชุมพลบุรี	520.256	15	12,323	412
4	สนม	203.000	9	7,583	309
5	โนนนารายณ์	161.40	5	6,197	260
	รวม	1,881.73	56	59,906	2,009

สภาพสังคมและวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง
สภาพสังคม และวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง
ของประชาชนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 สรุปได้ดังต่อไปนี้

สภาพสังคมและวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีของประชาชน ประกอบด้วยหลาย
ชาติพันธุ์ คือ ลาวประมาณร้อยละ 77 กวยหรือกูยประมาณร้อยละ 3 เขมรประมาณร้อยละ 15 ชาติ

พันธุ์อื่น ๆ ประมาณร้อยละ 5 ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมจึงมีความหลากหลายตามแต่ละชาติพันธุ์แต่สามารถอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนลักษณะอุปนิสัยใจคอของประชากรจึงเป็นคนเอื้ออาทร เสียสละขยัน ซื่อสัตย์ รักท้องถิ่นบ้านเกิด มีวิถีชีวิตการดำรงชีวิตแบบเกื้อกูลซึ่งกันและกัน โดยลักษณะการตั้งถิ่นฐานของประชาชนในเขตพื้นที่ จะตั้งรวมกันอยู่เป็นกลุ่ม ๆ มีประเพณี วัฒนธรรมที่ดั้งเดิมสืบทอดกันมา มีความรักเคารพในระบอบอาวุโสตามจารีตประเพณีดั้งเดิม

สภาพเศรษฐกิจ และสภาพความเป็นอยู่ของประชากร ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนา การทำไร่ เลี้ยงสัตว์ และอาชีพรับจ้าง ส่วนคุณภาพของประชาชนยังมีทักษะการคิด วิเคราะห์ไม่เพียงพอ ขาดทักษะการจัดการที่ดี ยังไม่รักการอ่าน และ การเรียนรู้เท่าที่ควร มีนิสัยประหยัด เก็บออม ไม่เพียงพอ รวมทั้งความสามารถด้านการสื่อสาร ภาษาต่างประเทศ และความสามารถ ด้านการใช้คอมพิวเตอร์ อยู่ในระดับต่ำ

สภาพของโรงเรียนและนักเรียน โดยภาพรวม โรงเรียนยังขาดแคลนสื่อโดยเน้นสื่อที่เป็นเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ โรงเรียนและชุมชนส่วนมากอยากพัฒนางานมุ่งสู่คุณภาพตามทิศทางของสังคม แต่มีข้อมูลสารสนเทศไม่เพียงพอ รวมทั้งที่ปรึกษาและช่วยเหลือเพื่อให้เกิดความมั่นใจโดยภาพรวมของการประเมินภายใน และการประกันคุณภาพภายนอก โรงเรียนต้องปรับปรุงมาตรฐานด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสม การวัดผล ประเมินผล และนำผลไปพัฒนาผู้เรียน ต้องปรับปรุงมาตรฐานด้านผู้เรียนในส่วนของความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร พัฒนาทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองรักการเรียนรู้ พัฒนาตนเองอย่างค่อเนื่องการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ การมีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และการมีวิสัยทัศน์ รวมทั้งการพัฒนาทักษะในการทำงานและความสามารถทำงานกับผู้อื่นได้

ด้านการบริหารจัดการนั้น โรงเรียนต้องพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศให้ครบถ้วน ถูกต้องตรงกับความต้องการ และทันต่อการใช้ มีทิศทางการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล มีเป้าหมาย และมีการเปรียบเทียบอย่างต่อเนื่อง มีการบันทึกและการรายงานผลการประเมินที่เป็นรูปธรรม และรายงานผลการประเมินที่จะนำไปใช้ในการตัดสินใจและปรับปรุงได้ ส่วนของการระดมสรรพกำลังและความร่วมมือร่วมใจเพื่อการจัดการศึกษาร่วมกันนั้น โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์ เพื่อการสร้างความเข้าใจให้บุคลากรในสถานศึกษาและชุมชน ให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาร่วมกันอย่างมีคุณภาพได้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2. 2555 : 2-3)

ข้อมูลบุคลากรของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 2

บุคลากรสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 (สพป.สร. เขต 2)

มีบุคลากรจำนวนทั้งสิ้น 58 คน (รวมครูช่วยราชการและไปช่วยราชการ) ภายใต้การบริหารงานของผู้บริหาร ดังนี้

1. นายจิตุพร บุญระดม	ผอ.สพป.สร. เขต 2
2. นายเลื่อน นามพรหม	รองผอ.สพป.สร. เขต 2
3. นายสมานมิตร จิตหนักแน่น	รองผอ.สพป.สร. เขต 2
4. นายณรงค์ศักดิ์ เหมือนชาติ	รองผอ.สพป.สร. เขต 2
5. นายกฤษ ละมูลมอญ	รองผอ.สพป.สร. เขต 2
6. นายณรงค์ กอสาที	รองผอ.สพป.สร. เขต 2
7. นายณัฐวุฒิ ก่องจันทร์	รองผอ.สพป.สร. เขต 2
8. นายกิตติภัทร ไกรเพชร	รองผอ.สพป.สร. เขต 2
9. นายธรรมบุญ ขวัญรัมย์	รองผอ.สพป.สร. เขต 2

รายละเอียดข้อมูล ผู้บริหาร บุคลากร แยกเป็นรายกลุ่ม ระดับ รายละเอียดปรากฏ

ดังตาราง 2.5

ตาราง 2.5 รายละเอียดข้อมูล ผู้บริหาร บุคลากร แยกเป็นรายกลุ่มและระดับ

ตำแหน่ง /กลุ่มงาน	จำนวน (คน)	เพศ		ระดับ					
		ชาย	หญิง	1-2	3-5	6-7	8	9	อื่นๆ
1. ผอ. สพป.สร. เขต 2	1	1	-	-	-	-	1	-	-
2. รอง ผอ.สพป.สร. เขต 2	8	8	-	-	-	-	8	-	-
3. กลุ่มอำนวยการ	7	4	3	-	2	3	2	-	-
4. กลุ่มบริหารงานบุคคล	14	8	6	-	4	7	3	-	-
5. กลุ่มนโยบายและแผน	8	6	2	-	2	5	1	-	-
6. กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา	6	4	2	-	3	1	2	-	-
7. กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผล	9	8	3	-	-	7	2	-	-
8. หน่วยตรวจสอบภายใน	3	2	1	-	-	2	1	-	-
รวมทั้งสิ้น	58	41	17	-	11	25	22	-	-

ภารกิจของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พ. ศ. 2553 ประกาศ ณ วันที่ 13 กันยายน 2553 กำหนดให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ และมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. จัดทำนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา ให้สอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของท้องถิ่น
2. วิเคราะห์การจัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษา และหน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษา และแจ้งการจัดสรรงบประมาณที่ได้รับให้หน่วยงานข้างต้นรับทราบ รวมทั้งกำกับ ตรวจสอบ ติดตามการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานดังกล่าว
3. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
4. กำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและในเขตพื้นที่การศึกษา
5. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษา
6. ประสานการระดมทรัพยากรด้านต่างๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคล เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการจัดและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
7. จัดระบบประกันคุณภาพการศึกษา และประเมินผลสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
8. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษารูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา
9. ดำเนินการและประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
10. ประสาน ส่งเสริม การดำเนินการของคณะอนุกรรมการ และคณะทำงานด้านการศึกษา
11. ประสานการปฏิบัติราชการทั่วไปกับองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะสำนักงานผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ ในเขตพื้นที่การศึกษา

12. ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการภายในเขตพื้นที่การศึกษาที่มีได้ระบุให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานใด โดยเฉพาะ หรือปฏิบัติงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2. 2555 : 3)

มาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วย 5 มาตรฐาน และ 12 ตัวบ่งชี้ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

มาตรฐานที่ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา บริหารจัดการ โดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ และพัฒนาระบบการจัดการตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการศึกษาภาครัฐ (PMQA)

มาตรฐานที่ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดำเนินการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายและส่งผลดีต่อการพัฒนาสถานศึกษา

มาตรฐานที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีการกำกับดูแล ส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือ และพัฒนาสถานศึกษาให้เกิดความเข้มแข็ง

มาตรฐานที่ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบริหารอัตรากำลังให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการศึกษา และพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาสู่การเป็นมืออาชีพ

มาตรฐานที่ 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สร้างและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษา

มาตรฐานที่ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา บริหารจัดการ โดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ และพัฒนาระบบการจัดการตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการศึกษาภาครัฐ (PMQA)

มาตรฐานนี้กำหนดขึ้นเพื่อให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสามารถบริหารจัดการตามภารกิจและให้บริการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลตามเป้าหมาย ผู้รับบริการพึงพอใจ และมีการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ระบบการบริหารจัดการที่ดี

รายการประเมินตามตัวบ่งชี้ที่ 1

- 1) มีข้อมูลสารสนเทศที่แสดงบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
- 2) มีค่านิยม แนวคิด เป้าหมายการพัฒนาที่สอดคล้องกับนโยบายและบริบทของเขตพื้นที่การศึกษา
- 3) มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการบริหารจัดการ
- 4) มีระบบการจัดการและการให้บริการตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ
- 5) มีระบบการตรวจประเมินภายในที่มีประสิทธิภาพ

6) มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า
 ตัวบ่งชี้ที่ 2 ผลงานที่แสดงถึงความสำเร็จจากการบริหารจัดการ
 รายการประเมินตามตัวบ่งชี้ที่ 2

- 1) มีผลการดำเนินงานที่บรรลุเป้าหมาย
- 2) ความพึงพอใจของผู้รับบริการ

ตัวบ่งชี้ที่ 3 การพัฒนาเพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศ
 รายการประเมินตามตัวบ่งชี้ที่ 3

- 1) มีการพัฒนานวัตกรรมทางการบริหารจัดการ
- 2) มีการศึกษา วิเคราะห์ วิจัยเพื่อพัฒนาระบบงาน
- 3) มีผลงานหรือวิธีปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างได้

มาตรฐานที่ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดำเนินการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติจน
 บรรลุเป้าหมายและส่งผลดีต่อการพัฒนาสถานศึกษา

มาตรฐานนี้กำหนดขึ้นเพื่อให้เห็นกระบวนการในการขับเคลื่อนนโยบายของกระทรวง
 ศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และจังหวัด สู่การปฏิบัติของสำนักงาน
 เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา จนเกิดผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม

ตัวบ่งชี้ที่ 1 กระบวนการขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติ
 รายการประเมินตามตัวบ่งชี้ที่ 1

1) มีแผนกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับนโยบายและตอบสนองต่อความต้องการจำเป็น
 ของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดและสำนักงานเขต
 พื้นที่การศึกษา

2) มีวิธีการหรือรูปแบบที่หลากหลายในการขับเคลื่อนนโยบาย การแก้ปัญหา
 และการพัฒนา

3) มีการดำเนินการตามแผนกลยุทธ์ สามารถแก้ปัญหา และพัฒนาตามบริบท
 ของเขตพื้นที่การศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

4) มีการกำกับติดตาม ประเมินผล และนิเทศการดำเนินงานตามนโยบาย เพื่อให้
 สถานศึกษามีการดำเนินงานที่สอดคล้องกับแผนกลยุทธ์

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ผลงานที่แสดงถึงความสำเร็จตามนโยบาย และส่งผลดีต่อการพัฒนา
 สถานศึกษา

รายการประเมินตามตัวบ่งชี้ที่ 2

- 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีผลการดำเนินงานที่บรรลุเป้าหมายตาม

นโยบาย และส่งผลดีต่อการพัฒนาสถานศึกษา

2) สถานศึกษามีผลการดำเนินงานที่บรรลุเป้าหมายตามนโยบาย

มาตรฐานที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีการกำกับดูแล ส่งเสริม สนับสนุนช่วยเหลือ และพัฒนาสถานศึกษาให้เกิดความเข้มแข็ง

มาตรฐานนี้กำหนดขึ้นเพื่อมุ่งเน้นบทบาทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในการกำกับดูแล ส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือ พัฒนาสถานศึกษา ด้วยรูปแบบวิธีการที่หลากหลายและมีวิธีการติดต่อสื่อสารภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาหลายช่องทางเพื่อให้สถานศึกษาบริหารและจัดการศึกษาได้ด้วยตนเองจนบรรลุตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด

ตัวบ่งชี้ที่ 1 การกำกับดูแล ส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือและพัฒนาสถานศึกษา
รายการประเมินตามตัวบ่งชี้ที่ 1

1) มีแผนงาน/โครงการ กิจกรรม รูปแบบ วิธีการ ในการส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือและพัฒนาสถานศึกษา ให้สามารถบริหารจัดการ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management : SBM) ได้

2) มีการส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือสถานศึกษาในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

3) มีการส่งเสริมสถานศึกษาให้สามารถจัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายและความแตกต่างระหว่างบุคคล

4) มีการติดต่อสื่อสารภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพหลากหลายช่องทาง

5) มีระบบที่ทรงประสิทธิภาพในการกำกับดูแล ติดตาม ประเมินผล และนิเทศสถานศึกษา

ตัวบ่งชี้ที่ 2 สถานศึกษาจัดบริการการศึกษาแก่กลุ่มเป้าหมายได้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพตามมาตรฐาน

รายการประเมินตามตัวบ่งชี้ที่ 2

1) สถานศึกษาผ่านเกณฑ์การประเมินสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management : SBM)

2) สถานศึกษาได้รับการรับรองมาตรฐานจากการประเมินคุณภาพภายนอก

3) สถานศึกษาสามารถจัดบริการการศึกษาแก่กลุ่มเป้าหมายในเขตพื้นที่บริการได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึง

4) สถานศึกษามีพัฒนาการด้านผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนผ่านเกณฑ์ประเมิน ตามที่

สำนักทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ / สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน / สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำหนด

มาตรฐานที่ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบริหารอัตรากำลังให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการศึกษา และพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาสู่การเป็นมืออาชีพ

มาตรฐานนี้กำหนดขึ้นเพื่อมุ่งเน้นให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบริหารอัตรากำลังครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เพียงพอ สอดคล้องกับความต้องการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา และสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน รวมทั้งดำเนินการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นผู้มีสมรรถนะสูงในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมืออาชีพ

ตัวบ่งชี้ที่ 1 การบริหารอัตรากำลัง ครูและบุคลากรทางการศึกษา

รายการประเมินตามตัวบ่งชี้ที่ 1

- 1) มีระบบข้อมูลสารสนเทศในด้านอัตรากำลังครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 2) มีการวางแผนอัตรากำลังครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 3) มีมาตรการในการแก้ปัญหาการขาดแคลนอัตรากำลังครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 4) จำนวนสถานศึกษาที่มีปัญหาการขาดแคลนอัตรากำลังครูและบุคลากรทางการศึกษาลดลง

ตัวบ่งชี้ที่ 2 กระบวนการที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาและส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

รายการประเมินตามตัวบ่งชี้ที่ 2

- 1) มีระบบข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 2) มีแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาที่สอดคล้องกับนโยบายและตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นของเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา
- 3) มีวิธีการหรือรูปแบบ ในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและสอดคล้องกับความต้องการจำเป็น
- 4) มีการดำเนินการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาตามแผนกลยุทธ์สู่การเป็นมืออาชีพ
- 5) มีการกำกับติดตาม ประเมินและรายงานผลการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

ตัวบ่งชี้ที่ 3 ผลที่ได้รับจากการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

รายการประเมินตามตัวบ่งชี้ที่ 2

1) ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ความสามารถตามสมรรถนะสำคัญตามเกณฑ์มาตรฐานตำแหน่งและวิทยฐานะ

2) ครูและบุคลากรทางการศึกษามีวินัย คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ

3) ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ผ่านการพัฒนา ได้นำความรู้และทักษะที่ได้รับไปปฏิบัติตามภารกิจให้เกิดผลเป็นรูปธรรม

4) ครูและบุคลากรทางการศึกษามีผลงานหรือนวัตกรรมที่แสดงถึงความรู้ความสามารถ ความชำนาญในวิชาชีพ เป็นแบบอย่างและเป็นที่ยอมรับ

5) ครูและบุคลากรทางการศึกษามีการพัฒนาตนเองให้มีความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ

มาตรฐานที่ 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สร้างและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษา

มาตรฐานนี้กำหนดขึ้นเพื่อให้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเห็นความสำคัญในการสร้างและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและภายนอก เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

ตัวบ่งชี้ที่ 1 การสร้างและพัฒนาเครือข่าย

รายการประเมินตามตัวบ่งชี้ที่ 1

1) มีรูปแบบ วิธีการ หรือกิจกรรมในการสร้างเครือข่าย

2) มีรูปแบบ วิธีการ หรือกิจกรรมในการส่งเสริม สนับสนุน และการบริหารจัดการเครือข่าย

3) มีรูปแบบ วิธีการ หรือกิจกรรมในการพัฒนาการดำเนินงานของเครือข่าย

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ผลที่ได้รับจากการสร้างและพัฒนาเครือข่าย

รายการประเมินตามตัวบ่งชี้ที่ 2

1) มีเครือข่ายที่ครอบคลุมตามภารกิจของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา

2) จำนวนเครือข่ายที่มีผลการดำเนินงานเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา

3) จำนวน โครงการหรือกิจกรรมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาที่ได้รับการสนับสนุนจากเครือข่าย

4) ปริมาณและมูลค่าของทรัพยากรที่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาได้รับการสนับสนุนจากเครือข่าย

5) ความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีต่อการดำเนินงานของเครือข่าย

สถานภาพของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สรุปได้ดังนี้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2. 2555 : 24-29)

1. สภาพแวดล้อมภายนอก

ด้านพฤติกรรมของผู้รับบริการ ผู้รับบริการที่เป็นผู้รับประโยชน์โดยตรง กล่าวคือสถานศึกษา นักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงผู้ปกครองนักเรียน ต่างก็ให้ความไว้วางใจในการบริหารจัดการการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ทำให้ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมด้านทรัพยากรและงบประมาณเพื่อการบริหารจัดการ และส่งบุตรหลานเข้าเรียนในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่กระจายอยู่ครอบคลุมทุกพื้นที่ เครือข่ายสถานศึกษาเป็นหน่วยงานประสานความร่วมมือและพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ และเชื่อมโยงแนวทางและเป้าหมายการพัฒนาการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะหน่วยงานอื่นที่จัดการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล เทศบาลและเอกชน รวมถึงองค์กรบุคคลตามโครงสร้างของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ต่างก็ให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในทุกระดับการศึกษาแบบพึ่งพากัน อย่างไรก็ตามกลุ่มผู้รับบริการบางกลุ่มยังไม่เข้าใจในภารกิจและบทบาทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เช่น สถานศึกษาเห็นว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายังให้บริการไม่ตรงกับความต้องการและขาดความเสมอภาค ในกรณีการพัฒนาอบรมครูและผู้บริหารสถานศึกษาที่จัดขึ้น โดยไม่สอบถามความจำเป็นและต้องการของสถานศึกษา การบรรจุแต่งตั้งครูและบุคลากรทางการศึกษาไม่ตรงตามวิชาเอกที่ต้องการ การติดตามและประเมินผลที่ยังขาดประสิทธิภาพ รวมถึงการไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้านของบุคลากรในหน่วยงาน ส่งผลให้กลุ่มผู้รับบริการมีเรื่องร้องเรียนไปยังหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความเป็นธรรมจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ด้านการเมืองและกฎหมาย นับตั้งแต่รัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2550 มาตรา 43 ที่กำหนดไว้เพื่อให้มีการจัดการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ. ศ. 2545) ฉบับที่ 3 (พ. ศ. 2553) และพระราชบัญญัติเงินเดือน เงินวิทยฐานะและเงินประจำตำแหน่งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ฉบับที่ 2) พ. ศ. 2554 รวมถึงนโยบายที่บังคับใช้ ต่างก็

กระจายอำนาจในการบริหารจัดการให้กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา บุคลากร องค์กร คณะบุคคลตามกฎหมาย และองค์กรที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าของครูและบุคลากรทางการศึกษา ทำให้การบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านทรัพยากรและงบประมาณ และด้านการบริหารงานบุคคล เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและคล่องตัว แต่กฎหมายหลักในบางมาตรา ยังไม่มีกฎหมายลูกประกอบ ทำให้เกิดช่องว่าง และตีความไม่ตรงกับเจตนารมณ์ของกฎหมายหลัก ส่งผลให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาประสบปัญหาในการนำไปบังคับใช้ นอกจากนี้ในการพิจารณาตีความ ก็มีผลการพิจารณาแตกต่างกันทั้งที่ใช้กฎหมายข้อเดียวกัน ปัญหาที่ตามมาก็คือ ครูและบุคลากรทางการศึกษาขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน เกิดการร้องเรียนเมื่อเห็นว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม

ด้านเศรษฐกิจ เศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศ จะเห็นได้ว่าประเทศไทยมีการพัฒนา เศรษฐกิจอย่างเป็นกระบวนการเพื่อให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นในระยะยาว โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือเพื่อการยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชนให้สูงขึ้น แต่รายได้ของประชาชน ผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรายได้ต่อครอบครัว ผู้ประกอบการในพื้นที่ ขาดการจ้างงาน ทำให้ผู้ปกครองนักเรียนยากจน อพยพไปที่อื่นเพื่อหางาน ส่งผลต่อการบริหารจัดการ การศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้แก่ นักเรียน ขาดเรียนต่อเนื่องเป็นเวลานาน เนื่องจากติดตามผู้ปกครองไปหางานทำ งบประมาณที่ได้รับ การจัดสรรไม่เพียงพอต่อการพัฒนาเด็กยากจน การพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ไรก็ตามสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ก็ได้รับการสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรจากหน่วยงานอื่น ได้แก่ องค์กร บริหารส่วนจังหวัด องค์กรบริหารส่วนตำบล เทศบาล และเงินบริจาค แต่ก็ไม่สามารถนำไปแก้ไข ปัญหาที่มีอยู่เนื่องจากเป็นงบประมาณตาม โครงการซึ่งมีวัตถุประสงค์ของงบประมาณที่ชัดเจน

ด้านสังคมและวัฒนธรรม สภาพบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา เป็นสังคมที่มีค่านิยมความเชื่อ ประเพณีท้องถิ่นและวัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง อยู่กันเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ที่มีการดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผู้ใหญ่กว่าสามารถเป็นที่พึ่งของเด็กในวัยเรียนได้ ประชาชนที่ออกจากพื้นที่ไปหางานทำจะส่งรายได้มาจุนเจือครอบครัว ทำให้คุณภาพชีวิตระดับปานกลาง มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมพื้นบ้าน ไปสู่นุชนรุ่นหลังและรับ วัฒนธรรมจากสังคมข้างเคียงที่สอดคล้องกับของเดิมที่มีอยู่และไม่ขัดกับค่านิยมหลักของสังคม มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง ส่งผลให้ประชาชนและเด็กในวัยเรียนมีพฤติกรรมที่ดี ใฝ่เรียนรู้ มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านชีวิตและการศึกษา และการก้าวทันเทคโนโลยีภายใต้ กระแสการเปลี่ยนแปลงตามสภาวะแวดล้อมของโลก ทำให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและ

สถานศึกษามีความกระตือรือร้นในการก้าวไปสู่ประชาคมโลกอย่างไรก็ตาม จำนวนประชากรมีแนวโน้มลดลง ซึ่งจะส่งผลให้สถานศึกษามีจำนวนนักเรียนลดลงและเปลี่ยนขนาดสถานศึกษาให้เล็กลงไปด้วย มีผลกระทบด้านการได้รับงบประมาณจากภาครัฐลดลงในขณะที่เกณฑ์การจัดสรรงบประมาณยังมีความไม่เสมอภาค

ด้านเทคโนโลยี ความก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี มีส่วนช่วยในการบริหารจัดการการศึกษาและการเรียนการสอน ทำให้การจัดการหลายๆ อย่างสามารถลดขั้นตอนลงได้ มีความรวดเร็ว ประหยัดด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และ ผลงานมีคุณภาพ โดยเฉพาะการสื่อสารด้วยระบบของเทคโนโลยี ทำให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา ตลอดทั้งนักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างกว้างไกล อยู่ที่ไหนก็สามารถค้นหาความรู้ได้ ปฏิบัติงานต่อเนื่องได้ แต่ในแง่ของการนำเทคโนโลยีไปใช้อย่างไม่ฉลาด ก็ทำให้เกิดความยุ่งยากได้ โดยเฉพาะบุคคลที่ยังไม่เห็นด้วย จะปฏิเสธการนำเทคโนโลยีไปใช้ในการปฏิบัติงานหรือการจัดการเรียนการสอน ซึ่งถือว่าเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพให้ได้มาตรฐาน

2. สภาพแวดล้อมภายใน

ด้าน โครงสร้าง นโยบาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นองค์กรที่มีคุณภาพ สามารถปฏิบัติภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถให้บริการและสนับสนุนส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดการศึกษาได้ตามหลักสูตรที่กำหนด เนื่องจากมีการแบ่งโครงสร้างงานตามกฎหมาย กำหนดบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบออกเป็นกลุ่มและกลุ่มงานอย่างชัดเจน มีความสะดวกและคล่องตัวในการปฏิบัติงาน ได้รับการกระจายอำนาจและการมอบอำนาจตามสายบังคับบัญชา มีองค์คณะบุคคลซึ่งมีบทบาทในการเสริมสร้างและกลั่นกรองการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ เกิดความโปร่งใส นอกจากนี้ ยังมีเครือข่ายสถานศึกษาที่ร่วมมือกันพัฒนาการเรียนการสอน อย่างไรก็ตาม การให้บริการและการประสานงานระหว่างเขตพื้นที่การศึกษากับสถานศึกษาค่อนข้างล่าช้า เนื่องจากสภาพพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของบางอำเภออยู่ไกลจากที่ตั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จึงกำหนดให้มีสำนักงานย่อยตั้งอยู่ที่อำเภอท่าตูม แต่สำนักงานย่อยยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากขาดระบบการปฏิบัติงานและบุคลากรยังขาดความตระหนักในการให้บริการ

ด้านกลยุทธ์ขององค์กร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสามารถปฏิบัติงานตามภารกิจและตามนโยบายจากหน่วยงานต้นสังกัด ได้ครบถ้วน สถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ให้การยอมรับอยู่ในระดับหนึ่ง เนื่องจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีแผนพัฒนาการศึกษาเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งสาระสำคัญของแผน ได้แก่ ทิศทางขององค์กร แผนงาน โครงการและกิจกรรมมีความเหมาะสม สอดคล้องกับกลยุทธ์ของหน่วยงาน

ต้นสังกัด สามารถนำไปใช้เพื่อพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการบริหารจัดการได้ แต่การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติยังเป็นจุดค้อย นอกจากนี้ยังไม่ได้นำเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามาเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนองค์กรด้วย เนื่องจากบุคลากรทั้งระดับผู้บริหารและ ผู้ปฏิบัติงานขาดความเข้าใจ ขาดข้อมูลที่สำคัญในการพิจารณาตอบสนองความต้องการของ ผู้รับบริการ

3. ด้านระบบการดำเนินงานขององค์กร

3.1 ระบบการดำเนินงานภายใน โครงสร้างของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่กำหนดให้มีผู้บริหารระดับรองลงมา มีหลายอัตราและมีผู้ทรงตำแหน่งครบ เมื่อเทียบกับภาระงานที่ต้องรับผิดชอบแล้วอยู่ในเกณฑ์ที่มากเกินไป มีปัญหาในการบังคับบัญชา การประสานงาน และบุคลากรขาดความตระหนักในหน้าที่และภาระงานที่ได้รับการมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา การจัดการในหลายๆ กรณีจึงล่าช้า เนื่องจากระบบและการดำเนินงานภายในมีจุดค้อย ไม่เหมาะสมหรือสอดคล้องกันในเชิงตรรกที่ว่า มีบุคลากรปฏิบัติงานมาก น่าจะร่วมมือกันผลักดันให้มีผลงานมากและรวดเร็วตามไปด้วย แต่ตรงข้าม กลับมีการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้นตามจำนวนผู้บริหารระดับรองลงมา เกิดความขัดแย้งภายใน

3.2 ระบบงบประมาณ การเงิน การบัญชีและพัสดุซึ่งเน้นการให้บริการ ถึงแม้จะมีโปรแกรมสำเร็จรูปเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานก็ตาม แต่ยังคงขาดความกำกับดูแลให้การดำเนินงานเพื่อให้เกิดความโปร่งใส

3.3 ระบบการบริหารงานบุคคล ซึ่งมีการสรรหา การคัดเลือก การพัฒนา การฝึกอบรม ถึงแม้จะมีองค์คณะบุคคลที่มีบทบาทในการกลั่นกรองการดำเนินงานก็ตาม แต่ยังมีกรร้องเรียนจากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม เนื่องจากการดำเนินงานขาดระบบคุณธรรมจริยธรรม

3.4 ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้รับการคัดเลือกให้จัดตั้งกลุ่มเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารนำร่องของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจากมีอุปกรณ์และเครื่องมือด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารครบถ้วน แต่มีบุคลากรที่มีความสามารถด้านนี้ไม่เพียงพอ จึงไม่สามารถใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการได้ดีเท่าที่ควร

4. ด้านแบบแผนหรือพฤติกรรมในการบริหารจัดการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ยอมรับการเปลี่ยนแปลง มีคุณธรรมจริยธรรม มีการกระจายอำนาจและมอบอำนาจให้แก่ผู้บริหารระดับรองลงมา จนถึง กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาและผู้บริหารระดับสถานศึกษา แต่รูปแบบการบริหารจัดการยังไม่มีความชัดเจนและขาดหลักธรรมาภิบาล เนื่องจาก

บุคลากรแต่ละกลุ่มไม่เห็นความสำคัญของการเป็นองค์กรที่ให้บริการ ผู้รับมอบอำนาจยังไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มศักยภาพ รวมทั้งยังไม่ให้ความสำคัญต่อการคิดค้นเทคนิควิธีการใหม่เพื่อนำไปพัฒนางานเพื่อมุ่งไปสู่วิสัยทัศน์

5. ด้านบุคลากร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีจำนวนบุคลากรต่ำกว่าเกณฑ์ตามโครงสร้าง แต่สามารถดำเนินการตามภารกิจ ได้ดีมีประสิทธิภาพเทียบเท่ากับเขตพื้นที่การศึกษาอื่นที่มีจำนวนบุคลากรเต็มตามเกณฑ์ เนื่องจากบุคลากรที่มีอยู่อย่างจำกัดนั้นสามารถปฏิบัติงานแทนกันได้ และได้รับการพัฒนาความก้าวหน้าตามสมควร แต่มีเสียงสะท้อนจากผู้รับบริการในด้านการใช้คำพูดที่ไม่เหมาะสมกับผู้รับบริการ ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษามีจำนวนต่ำกว่าเกณฑ์ แต่สถานศึกษาไม่มีอำนาจในการสรรหาบุคลากรเพิ่มได้ด้วยตนเอง จึงมีปัญหาที่ได้รับ การบรรจุแต่งตั้งครูใหม่แต่ไม่ตรงตามวิชาเอกที่ต้องการ

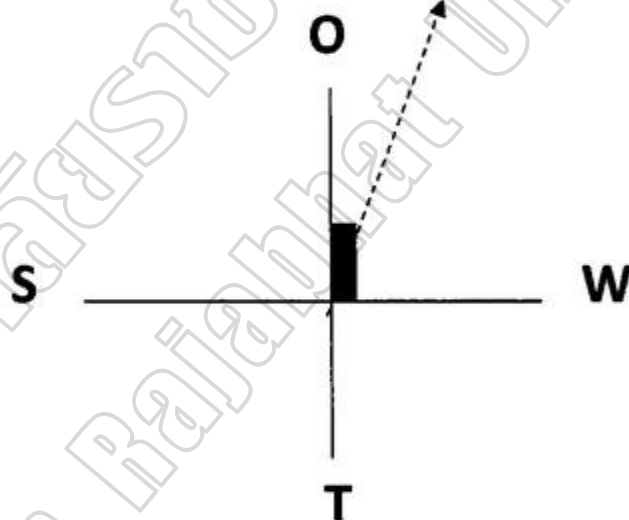
6. ด้านทักษะ ความรู้และความสามารถ บุคลากรของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน แต่ไม่แสดงออก และ ไม่มีจิตอาสาหรือแบ่งปันความรู้ให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรเนื่องจากบุคลากรที่มากด้วยความสามารถเหล่านั้นยังไม่ตระหนักในการให้บริการความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมมือ มีอัตราทางวิชาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายังไม่มีผลงานทางวิจัยของบุคลากร เนื่องจากขาดแคลนผู้ที่มีความสามารถในด้านนี้ ศึกษานิเทศก์ที่มีความสามารถในด้านวิจัยมีน้อยแต่ก็ไม่มีผลงานที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการศึกษาหรือการจัดการเรียนการสอน

7. ด้านค่านิยมร่วมกันของสมาชิกในองค์กร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีข้อตกลงร่วมกันในหลายๆ ด้าน กล่าวคือ การทำงานที่เน้นผลสัมฤทธิ์ ความประหยัด การทักทายยิ้มไหว้ การแต่งกาย แต่ไม่ได้ร่วมกันปฏิบัติกันอย่างพร้อมเพียง ส่วนดีที่เห็นเป็นประจักษ์ ได้แก่ ทำงานเป็นทีม ส่วนที่เป็นจุดด้อยคือบุคลากรปฏิบัติงานแบบเดิม ไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากเห็นว่าเป็นความยุ่งยาก กลัวความลำบาก ไม่แน่ใจว่าเมื่อเปลี่ยนแปลงจะมีอะไรดีขึ้นกว่าหรือไม่ ไม่มีการยกย่องบุคคลทำดีให้เป็นตัวอย่าง ไม่เห็นด้วยกับคนอื่นที่ทำงานได้ดีกว่า เนื่องจากขาดกระบวนการทำงานที่ดี โดยเฉพาะการให้บริการ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2. 2555 : 28-29)

สรุปสถานภาพของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ได้ดังนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 มีสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นโอกาสต่อการจัดการศึกษา โดยเฉพาะด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านพฤติกรรมของผู้รับบริการ ซึ่งเป็นโอกาสในลำดับสูงสุด ได้แก่ การได้รับความร่วมมือในการจัดการศึกษา การส่งบุตรหลานเข้าเรียน การสนับสนุนทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น จากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ประชาชน

ผู้ประกอบการ รวมทั้งองค์กรต่างๆ ลำดับรองลงมา คือด้านกฎหมายและการเมืองและด้านเทคโนโลยี ส่วนที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา คือ ด้านเศรษฐกิจ ซึ่งประชาชนในพื้นที่ที่มีความยากจน สำหรับสภาพแวดล้อมภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ยังมีจุดด้อยอยู่หลายประการ กล่าวคือ ด้านแบบแผนหรือพฤติกรรมในการบริหารจัดการ ด้านค่านิยมร่วมกับของสมาชิกในองค์กร ด้านระบบการดำเนินงานขององค์กร และด้านทักษะ ความรู้ความสามารถ ซึ่งเป็นสาเหตุให้การบริหารจัดการยังขาดประสิทธิภาพ ส่วนปัจจัยในที่ค่อนข้างเป็นจุดแข็งที่สำนักงานเขตพื้นที่ศึกษาดำเนินการได้อยู่ในระดับดี ได้แก่ ด้านโครงสร้างและนโยบายขององค์กร ด้านบุคลากร และด้านกลยุทธ์ขององค์กร

โดยสรุปสถานภาพของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ภายนอกเป็นโอกาส แต่ภายในมีจุดอ่อน ตามปรากฏภูมยละเอียดดังภาพประกอบ 2.10 ดังนี้

ภาพประกอบ 2.10 สถานภาพของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

ที่มา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 (2555 : 29)

ทิศทางการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2
สรุปได้ดังนี้

วิสัยทัศน์

“สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มุ่งสู่
ประชาคมอาเซียน”

“Surin Primary Educational Service Area Office 2 is the Learning Organization to ASEAN Community ”

พันธกิจ

- 1) จัดระบบการบริหารจัดการศึกษาให้ทันสมัยตามหลักธรรมาภิบาล
- 2) จัดการศึกษาให้ประชากรวัยเรียนได้รับการเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษามีศักยภาพในการแข่งขันสู่อาเซียน
- 3) พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้สู่มืออาชีพ
- 4) พัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 5) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา

ค่านิยม

“ บริการจับใจ ใส่ใจคุณภาพ ”

เป้าประสงค์หลัก

- 1) ผู้เรียนมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา
- 2) ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและเสมอภาค
- 3) ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ความสามารถและทักษะตามสมรรถนะ และสามารถปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานวิชาชีพ
- 4) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษามีระบบการบริหารจัดการที่มีคุณภาพและมาตรฐานเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล
- 5) ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย มีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษา
- 6) ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนำสู่การดำรงชีวิต
- 7) สถานศึกษามีความพร้อมและได้รับโอกาสก้าวสู่ประชาคมอาเซียน
- 8) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาได้รับระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยมาใช้ในการบริหารและการจัดการศึกษา

ประเด็นกลยุทธ์

- 1) การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
- 2) การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนให้มีสำนึกในความเป็นชาติไทย มีวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 3) การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เด็กวัยเรียนทุกคนและคำนึงถึงคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา

4) การพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อยกระดับความสามารถในการปฏิบัติงานและการสอนเพื่อเตรียมความพร้อมในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน

5) การพัฒนาระบบการบริหารจัดการทุกระดับ โดยเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

6) การพัฒนาสถานศึกษาสู่ประชาคมอาเซียน

7) การนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษา

กลยุทธ์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีนครินทร์ เขต 2 สรุปได้ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพและมีศักยภาพในการแข่งขัน

กลยุทธ์ที่ 2 ปลุกฝังคุณธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติไทย และวิถีชีวิต

ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กลยุทธ์ที่ 3 ขยายโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ

กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ ให้สามารถ

ปฏิบัติงาน และจัดการเรียนการสอน ได้อย่างมีคุณภาพ

กลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา ตามแนวทางการ

กระจายอำนาจทางการศึกษา หลักธรรมาภิบาล เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

กลยุทธ์ที่ 6 ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาสถานศึกษาให้มีความพร้อมเพื่อ

ก้าวสู่ประชาคมอาเซียน

กลยุทธ์ที่ 7 ส่งเสริม สนับสนุนเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษานำ

เทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารและการจัดการศึกษา

(สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีนครินทร์ เขต 2. 2556 : 31)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

จากการศึกษาค้นคว้าผลงานการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ได้มีผู้ศึกษาไว้ดังนี้

สุวิทย์ บุญช่วย และคณะ (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเจตคติของครู ผู้ปกครอง และนักเรียนต่อโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาใน 3 จังหวัดภาคใต้ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ เจตคติของครู ผู้ปกครองที่มีต่อนักเรียนที่เข้าเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่า เหตุผลที่นักเรียนเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนเดิม คือ โรงเรียนอยู่ใกล้บ้าน และเสียค่าใช้จ่ายน้อย เหตุผลที่นักเรียนไม่เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนเดิม คือ ไปเรียนโรงเรียนเอกชน

สอนศาสนาอิสลาม และไปเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาของกรมสามัญศึกษาหรือโรงเรียนอื่นที่
ดีกว่าฐานะของนักเรียนที่เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเดิมส่วนใหญ่ยากจน และนักเรียน
ส่วนใหญ่เห็นประโยชน์ในการเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยให้เหตุผลว่าทำให้คุณภาพชีวิตดี
ขึ้น เจตคติของครู ผู้ปกครองและนักเรียนต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนใน โครงการขยาย
โอกาสทางการศึกษา พบว่า ครู ผู้ปกครองนักเรียนมีความเห็นสอดคล้องกันคิดเป็นร้อยละ ในอัตรา
สูงในเรื่องการจัดหลักสูตรรายวิชาต่าง ๆ กิจกรรมการเรียนการสอนและการใช้เวลาเรียน 5 วันต่อ
สัปดาห์ ระบบ 2 ภาคเรียนว่าจัดได้เหมาะสม ครู ผู้ปกครองและนักเรียนมีความเห็นแตกต่างกันใน
เรื่อง ระเบียบวินัยนักเรียน ความเพียงพอของอาคารสถานที่ ความเหมาะสมในการจัดอาคารสถานที่
ความพอเพียงของวัสดุ อุปกรณ์ และสื่อการเรียนการสอน ความพอเพียงของจำนวนครูและความรู้
ความสามารถของครู ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนมีความเห็น แตกต่างกันในเรื่องวัสดุอุปกรณ์และ
สื่อการสอน โดยครูเห็นว่าไม่เพียงพอ ผู้ปกครองไม่แน่ใจ ส่วนนักเรียนเห็นว่าพอเพียงแล้ว ใน
ภาพรวมครู ผู้ปกครองและนักเรียนมีความเห็นสอดคล้องกันคิดเป็นร้อยละ 59 ,53 ,52 ตามลำดับ
ในเรื่องการเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น เจตคติของครู
ผู้ปกครอง และนักเรียนต่อผลิต (นักเรียน) ใน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่า ครู
ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกัน โดยคิดเป็นร้อยละ ในอัตราที่สูง (ร้อยละ 95.3 , 81.9
ตามลำดับ) เกี่ยวกับตัวนักเรียนเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 ดีกว่านักเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
ส่วนใหญ่ในเรื่องคุณลักษณะของนักเรียนดีขึ้น ครูเห็นด้วยเพียงร้อยละ 49.5 และ ไม่แน่ใจ ร้อยละ
41.1 สำหรับ ผู้ปกครองเห็นด้วยร้อยละ 80.0 นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าตัวนักเรียนเองเมื่อจบชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้ว พ่อแม่จะภูมิใจ หางานง่ายกว่าจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความรู้มากขึ้น จะ
เรียนต่อให้สูงขึ้น และในภาพรวมเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดีกว่าเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
ปัญหาการจัดการเรียนการสอนของ โรงเรียนใน โครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ครู ผู้ปกครอง
และนักเรียนเสนอปัญหาในการจัดการเรียนการสอนน้อยมาก จึงสรุปผลการวิจัยไม่ได้

พรรณพร วรณลักษณ์ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาและพัฒนาคุณลักษณะที่
พึงประสงค์ของนักเรียนวัยรุ่น การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและพัฒนาคุณลักษณะที่พึง
ประสงค์ของนักเรียนวัยรุ่น โดยการให้คำปรึกษากลุ่ม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคุณลักษณะที่
พึงประสงค์ของนักเรียนวัยรุ่น เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ของ โรงเรียนสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง จำนวน 1,595 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึง
ประสงค์ของนักเรียนวัยรุ่น เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาอ่างทอง ที่มีคะแนนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ที่ 25 ลงมาจำนวน 8 คน
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนวัยรุ่น และ

โปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนวัยรุ่น ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนวัยรุ่น โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (M เท่ากับ 3.40) ส่วนคุณลักษณะที่พึงประสงค์รายด้าน พบว่า คุณลักษณะด้านจริยธรรมอยู่ในระดับมาก (M เท่ากับ 3.65) ส่วนคุณลักษณะด้านการเรียน ด้านส่วนตัว และด้านสังคมอยู่ในระดับปานกลาง (M เท่ากับ 3.31, 3.25 และ 3.36 ตามลำดับ) และ 2) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนวัยรุ่น ก่อน และหลังการเข้าร่วม โปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่ม และระยะติดตามผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า การให้คำปรึกษากลุ่มมีผลให้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนวัยรุ่นเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

พระครูนิฐวิจิตรคุณ (โปธาวิชัย) (2549 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของ โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า ครูและนักเรียนมีความเห็นว่า โรงเรียนควรมีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนควบคู่ไปกับกิจกรรมการเรียนการสอน ครูผู้สอนควรใส่ใจต่อการแก้ปัญหาความประพฤตินักเรียน ให้ขวัญกำลังใจแก่นักเรียนและเป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์

พรสันต์ เลิศวิทยาวินิจฉัย (2550 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 11 ขั้นตอน คือ สร้างความตระหนัก กำหนดความรับผิดชอบ ให้ความรักความอบอุ่น สร้างความสัมพันธ์ สร้างความมั่นใจ สร้างการมีวินัย ปลูกฝังค่านิยม ส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นตัวแบบที่ดี ให้ความช่วยเหลือ และให้กำลังใจ ส่วนประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์มีประสิทธิผลสูงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยสามารถพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ให้กับนักเรียนได้ 12 คุณลักษณะ คือ ความประหยัด ความเสียสละ ความมั่นใจในตนเอง ความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย ความมั่นใจในตนเอง การแต่งกายเรียบร้อย หลีกเลียงอบายมุข การมาเรียนสม่ำเสมอ การเข้าเรียนตรงเวลา มีอุปกรณ์พร้อมเรียน ซักถามเมื่อไม่เข้าใจ และการศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเอง

มงคล ศัยยกุล และชฎานิษฎ์ รุ่งรังสี (2550 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างพฤติกรรมการค้ารงชีวิตที่พอเพียงตามแนวพระราชดำริ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์โดยรวมมีพฤติกรรมการค้ารงชีวิตที่พอเพียง โดยนักศึกษามีปัญหาด้านเทคโนโลยีมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ด้านจิตใจ และด้านสังคมตามลำดับ ส่วนรูปแบบ

การพัฒนาตนเองประกอบด้วย การพัฒนาด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ด้านเทคโนโลยีและด้านเศรษฐกิจ

สิทธิศักดิ์ ชำปฏี (2551 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่าระบบการบริหารจัดการคุณลักษณะที่พึงประสงค์ประกอบด้วย 3 ระบบย่อย ได้แก่ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ระบบการจัดการเรียนการสอน และระบบกิจกรรมนักศึกษา โดยนำทั้ง 3 ระบบนี้บูรณาการเข้าไปในการบริหารจัดการ ดำเนินกิจกรรมประจำวัน ได้แก่ กิจกรรมก่อนเข้าเรียน กิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมยามว่าง (พักกลางวันหรือช่วงที่ไม่ต้องเร่งรีบ) กิจกรรมลูกเสือวิสามัญและรักษาดินแดนทุกวันพุธและกิจกรรมองค์การวิชาชีพและชมรมวิชาชีพ (ทุกวันศุกร์) และดำเนินกิจกรรมส่งเสริม (ยกย่องการทำความคิด) และดูแลช่วยเหลือพัฒนานักศึกษา (กระทำผิดระเบียบละเมิดข้อตกลงหรือเรียนอ่อน) ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริม และกิจกรรมช่วยเหลือและพัฒนา ดำเนินการวิจัยในลักษณะวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2 วงรอบ วงรอบที่ 1 ดำเนินการระหว่างภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 และวงรอบที่ 2 ดำเนินการระหว่างภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 พบว่า ระบบการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพขอนแก่น เป็นระบบการบริหารจัดการที่สามารถส่งเสริมให้นักศึกษาก่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้ดี นักศึกษามีพัฒนาการด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างเป็นรูปธรรม ดังจะเห็นได้จากผลการสัมภาษณ์และสอบถามผู้ร่วมวิจัยและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีความเห็นตรงกันว่ากิจกรรมและระบบต่าง ๆ ที่นำมาใช้มีส่วนส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาอย่างมาก ทำให้นักศึกษาของวิทยาลัยการอาชีพขอนแก่น โดยภาพรวมมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดีขึ้นมาก สอดคล้องกับผลการวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาที่พบว่าทั้งอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ปกครองนักศึกษามีความเห็นว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$, S. D. = 0.64) นอกจากนี้ยังมีข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยและผู้ร่วมวิจัยที่สอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างชัดเจน กล่าวคือ หลังจากวิทยาลัยนาระบบการบริหารจัดการมาใช้ในการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษา มีผลทำให้นักศึกษามีพัฒนาการของพฤติกรรมและการเรียนไปในทางที่ดีมาก 2) อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ปกครอง ที่ดูแลนักศึกษาในระหว่างที่มาเรียนและอยู่ที่บ้าน โดยการประสานงานอย่างใกล้ชิดตามระบบการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพขอนแก่นคือปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินการตามระบบประสบความสำเร็จ สามารถส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี

สร้อยทิพย์ ทองใหญ่ (2551 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์

ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นแบบบูรณาการ “ชุมชนศรีธาตุ กับเศรษฐกิจพอเพียง” ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้ง 6 ข้อคือ ความประหยัด ความซื่อสัตย์ ความมีเหตุผล ความอดทน ความใฝ่รู้ใฝ่เรียน และความภูมิใจในท้องถิ่น

ฉลาด จันทร์สมบัติ (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการจัดการความรู้ขององค์กร ชุมชนการจัดการความรู้เป็นกระบวนการที่ดำเนินการร่วมกันขององค์กรเพื่อให้เกิดการพัฒนาคน พัฒนางานและพัฒนาองค์กรที่ต่อเนื่อง โดยมีความรู้และกระบวนการจัดการความรู้เป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างยิ่งของการพัฒนาประเทศ การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ (1) พัฒนาแผนการจัด กิจกรรมการจัดการความรู้ควบคู่กับการพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชน (2) พัฒนาและทดลองใช้รูปแบบ การจัดการความรู้ขององค์กรชุมชนควบคู่กับแผนพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชน (3) ศึกษาความพึงพอใจใน การดำเนินการจัดการความรู้ขององค์กรชุมชน (4) ศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จของการจัดการความรู้ ขององค์กรชุมชน พื้นที่และกลุ่มเป้าหมายการวิจัย ครั้งนี้ได้แก่ บ้านน้ำเกลือ ตำบลนาข่า และบ้านเหล่า ราษฎรพัฒนา ตำบลประชาพัฒนา อำเภอเวียงป่ากุม จังหวัดมหาสารคาม องค์กรชุมชนเป้าหมายมี 8 องค์กร โดยมีกลุ่มเป้าหมายรวมทั้งสิ้น 42 คน เครื่องมือมี 5 ชนิด คือ (1) แบบสอบถามข้อมูลราย ครั้วเรือน (2) การสนทนากลุ่ม (3) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (4) แบบบันทึกผลหลัง การปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ และ (5) แบบประเมินความพึงพอใจในการดำเนินการจัดการความรู้ ขององค์กรชุมชน ระเบียบวิธีแบบผสมวิธี คือ ประยุกต์ใช้การวิจัยและพัฒนา การวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ การตรวจสอบความเที่ยงในการเก็บ รวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพใช้เทคนิคตรวจสอบแบบสามเส้า สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. ได้แผนการจัดกิจกรรมการจัดการความรู้ควบคู่กับการพัฒนากลุ่ม แบ่งออกเป็น 5 ระยะ คือ 1) การเตรียมชุมชน 2) การสร้างแรงจูงใจ จิตสำนึก ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสร้าง วิทยทัศน 3) การจัดทำแผน/พัฒนาศักยภาพทีม 4) นำแผนไปปฏิบัติและพัฒนางาน และ 5) ประเมิน สรุปผล

2. ผลการพัฒนาและทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้ขององค์กรชุมชน พบว่า

2.1 รูปแบบการจัดการความรู้ขององค์กรชุมชนที่พัฒนาประกอบด้วย 18 กิจกรรมหลัก คือ 1) ทำความเข้าใจกับผู้นำชุมชน 2) สร้างทีมและแกนนำ 3) ศึกษาบริบทชุมชน กลุ่มองค์กร ชุมชนและสภาพการจัดการความรู้ 4) สร้างแรงจูงใจและจิตสำนึกในการทำงานร่วมกัน 5) สร้าง วิทยทัศนการจัดการความรู้ 6) สร้างความเข้าใจกิจกรรมพัฒนาการจัดการความรู้ 7) จัดทำแผน

กิจกรรมพัฒนาการจัดการความรู้และแผนความรู้ 8) พัฒนาความรู้พื้นฐานด้านคอมพิวเตอร์สำหรับผู้จัดเก็บข้อมูล 9) สร้างตัวชี้วัดความสำเร็จของกลุ่ม 10) ส่งเสริมแสวงหาความรู้และศึกษาคูงานการจัดการความรู้ที่ดีเด่น 11) ทำการสรุปบททวนแผนกิจกรรมในกระบวนการจัดการความรู้ของกลุ่ม 2) ดำเนินการนำร่องใช้กิจกรรมในกระบวนการจัดการความรู้ 13) การสรุปทบทวน สะท้อนผลและบททวนแผนการจัดการความรู้ระดับกลุ่ม หมู่บ้าน 14) ดำเนินการยกระดับองค์ความรู้และจัดการความรู้ในประเด็นอื่นเกิดองค์ความรู้ที่ชัดเจน 6 ด้าน คือ การสร้าง การจำแนก การจัดเก็บการนำความรู้ไปใช้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยน และการประเมินผล 15) ประเมินกระบวนการจัดการความรู้ 16) จัดตั้งศูนย์จัดการความรู้องค์กรชุมชนระดับหมู่บ้านและเผยแพร่ผลงานในเว็บไซต์ 17) การเสริมแรงทางบวกให้รางวัล เผยแพร่ผลงานเว็บไซต์ และ 18) อภิปรายสรุปผลการจัดการความรู้

2.2 ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้องค์กรชุมชน พบว่า 1) เกิดบุคคลเรียนรู้ ได้แก่ ผู้ร่วมวิจัย คือ ผู้อำนวยการความสะอาด ผู้ปฏิบัติงานกลุ่ม ผู้ค้ำบ้นทีก และผู้ประสานงาน 2) การจัดการความรู้ ที่มาของความรู้ได้จากปัญหา การตั้งคำถาม การแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติจริง จนเกิดองค์ความรู้ที่เหมาะสม 3) กระบวนการเรียนรู้ ต้องมีที่มาของการสร้างความรู้ การจำแนก การจัดเก็บ การนำไปใช้ การแลกเปลี่ยน และการประเมินผล 4) ความรู้ที่ผ่านการสกัดขุมความรู้ของบุคคลที่ฝังอยู่ในตัวเองมาผสมผสานกับความรู้ที่อยู่ภายนอกเกิดความเหมาะสมกับบริบทมีการปรับปรุงพัฒนางานให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ ได้แก่ การบริหารจัดการ ด้านเทคนิคการผลิต 5) มีศูนย์จัดการความรู้ที่เป็นตัวขับเคลื่อนให้กลุ่มได้พบปะแลกเปลี่ยนความรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน มีการใช้เว็บไซต์ และอินเทอร์เน็ต 6) มีชุดความรู้และชิ้นงานกลุ่ม

3. กลุ่มองค์กรชุมชนมีความพึงพอใจในการดำเนินการจัดการความรู้องค์กรชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

4. ปัจจัยแห่งความสำเร็จของรูปแบบการจัดการความรู้องค์กรชุมชน ประกอบด้วย

- 1) บุคคลมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ 2) การใช้ภาวะผู้นำของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย
- 3) ความสามารถในการปฏิบัติงานตามบทบาทที่ผู้ร่วมวิจัย 4) การเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมวิจัยได้มีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มแรก 5) บรรยากาศในการทำงานแบบมีส่วนร่วม 6) กระบวนการเรียนรู้ควบคู่ด้วยวิธีปฏิบัติ และ 7) มีกลไกขับเคลื่อน คือ ศูนย์จัดการความรู้ขององค์กรชุมชน

โดยสรุป รูปแบบการจัดการความรู้องค์กรชุมชนที่ผ่านการทดลองใช้และปรับปรุง พบว่าเป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสม องค์กรชุมชนมีระบบกลไกขับเคลื่อนการจัดการความรู้หนุนเสริมการพัฒนาชุมชน บุคลากรเกิดการเรียนรู้มีความเข้าใจเชื่อมั่น สามารถดำเนินการจัดการความรู้ได้อย่างได้ผล

อรจรีชัย ตะแก้วทุ่ง (2552 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการสร้างค่านิยมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา โดยใช้รูปแบบการสอนบนเว็บ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการสร้างค่านิยมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบคือ หลักการของการเรียนการสอน เป้าหมายการจัดการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมและสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน ครูผู้สอนต้องมีทัศนคติและความรู้ความเข้าใจ นักเรียนต้องชอบการเรียนแบบค้นคว้าด้วยตนเอง วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบนเว็บเน้นการสืบค้นแหล่งข้อมูลและการใช้กระดานสนทนา และการวัดประเมินผลสามารถทดสอบค่านิยมก่อนเรียน ระหว่างเรียนและหลังการเรียน ส่วนขั้นตอนการเรียนการสอนบนเว็บมี 3 ขั้นตอนหลักคือ ขั้นเตรียมก่อนการเรียนการสอน ได้แก่ การปฐมนิเทศและการวัดคะแนนก่อนเรียน ขั้นกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ ทบทวนความคิดรวบยอดเกี่ยวกับค่านิยมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและขั้นประเมินผล ได้แก่ ประเมินผลงานและสะท้อนค่านิยมที่เหมาะสม

ปาริสา อร่ามเรือง (2553 : บทคัดย่อ) ได้พัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างตัวบ่งชี้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2552 จำนวน 400 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 มีค่าความเที่ยงตรงอยู่ระหว่าง 0.60 -1.00 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของตัวบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ระหว่าง 3.78 ถึง 4.57 และส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน โดยมีค่าเฉลี่ยความเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 0.85 การพัฒนาตัวบ่งชี้ได้ตัวบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนจำนวน 103 ตัวบ่งชี้ ที่เป็นไปตามหลักการแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ด้านการเป็นคนดี จำนวน 48 ตัวบ่งชี้ ด้านการเป็นคนเก่ง 27 ตัวบ่งชี้ และด้านความมีความสุข จำนวน 28 ตัวบ่งชี้ 2) ผลการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างตัวบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน พบว่ามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์มีค่า $\text{Chi-Square} = 30.24$ $\text{df} = 23$ ค่า $\text{GFI} = 0.97$ $\text{AGEI} = 0.97$ ค่า $\text{RMSEA} = 0.02$

ทิพนันทร ขรรค์ทัพไทย (2554: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานเพื่อการเรียนรู้รายวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อชีวิต ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยราชภัฏ การจัดการเรียนการสอนในยุคปัจจุบัน ผู้เรียนได้เรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย มีบทเรียนที่ใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย ช่วยเสริมกระบวนการ

เรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมากขึ้น เน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนความคิด ข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีร่วมกัน การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาและศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานเพื่อการเรียนรู้รายวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อชีวิต ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยราชภัฏ การวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การสังเคราะห์รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน และระยะที่ 3 การศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 151 คน เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน และกลุ่มควบคุม จำนวน 130 คน เรียนโดยรูปแบบการเรียนการสอนแบบปกติ ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนการสอน จำนวน 11 แผน 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำนวน 60 ข้อ 3) แบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง จำนวน 29 ข้อ และ 4) แบบทดสอบวัดการคิดวิจารณ์ญาณ จำนวน 40 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐาน Paired t-test และ F-test (Two-way MANOVA และ Two - way ANCOVA) ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานที่พัฒนาขึ้น เพื่อการเรียนรู้รายวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อชีวิตมี 4 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน 2) วัดดูประสงค์ของรูปแบบ 3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ 4) การวัดและประเมินผล องค์ประกอบของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบผสมผสาน มี 3 กิจกรรมคือ 1) การเรียนรู้ด้วยตนเองจาก โปรแกรมบทเรียน 2) การเรียนรู้ในชั้นเรียนจากการบรรยายเชิงปฏิสัมพันธ์ และ 3) การเรียนรู้ด้วยตนเองจากบทเรียนออนไลน์
2. รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานเพื่อการเรียนรู้รายวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อชีวิตของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 82.07/80.39 และมีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.6527
3. นักศึกษาที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดวิจารณ์ญาณ โดยรวมและรายด้านทั้ง 5 ด้าน และพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยรวมและเป็นรายด้าน 5 ด้านเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียน ($p < .0001$)
4. นักศึกษาที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดวิจารณ์ญาณ โดยรวมและรายด้าน 3 ด้าน คือ ด้านการอนุมาน ด้านการยอมรับ ข้อตกลงเบื้องต้น และด้านการประเมินข้อโต้แย้ง และมีพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยรวม

แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Focus Group Discussion) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และการทดสอบสมมติฐานใช้ Paired t-test ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. ครูผู้สอนเห็นว่า สภาพการพัฒนาตนเองโดยรวมอยู่ในระดับมาก ปัญหาการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับปานกลาง และมีความต้องการในการพัฒนาตนเอง อยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิธีการพัฒนาตนเอง ด้านเทคนิคการส่งเสริมการพัฒนาตนเอง ด้านกระบวนการพัฒนาตนเอง และ ด้านผลการปฏิบัติงาน

2. รูปแบบการพัฒนาตนเองเพื่อพัฒนาผลการปฏิบัติงานของครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก จำนวน 21 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านวิธีการพัฒนาตนเอง มี 7 องค์ประกอบย่อย 2) องค์ประกอบด้านเทคนิค การส่งเสริมการพัฒนาตนเอง มี 4 องค์ประกอบย่อย 3) องค์ประกอบด้านกระบวนการพัฒนาตนเอง มี 5 องค์ประกอบย่อย และ 4) องค์ประกอบด้านผลการปฏิบัติงาน มี 5 องค์ประกอบย่อย

3. การทดสอบความรู้ของครูผู้สอนเกี่ยวกับการพัฒนาตนเองก่อนการอบรม (Pre-Training) หลังการอบรม (Post-Training) และหลังการพัฒนาครู (Follow up) ตามรูปแบบ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ครูผู้เข้ารับการพัฒนา มีความพึงพอใจต่อกระบวนการฝึกอบรมการพัฒนาตนเอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก และมีการนำรูปแบบการพัฒนาตนเองไปใช้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนผู้บังคับบัญชาของครูผู้เข้ารับการพัฒนา ประเมินการพัฒนาตนเองของครูผู้เข้ารับการพัฒนาอยู่ในระดับมาก ครูผู้เข้ารับการพัฒนาประเมินความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบโดยรวมและรายด้านจำนวน 2 ด้าน อยู่ในระดับมาก และด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยสรุป รูปแบบการพัฒนาตนเอง เพื่อพัฒนาผลการปฏิบัติงานของครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิผลเหมาะสม มีเนื้อหาครอบคลุมมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูมีวิธีการพัฒนาตนเอง และเทคนิคที่ส่งเสริมการพัฒนาตนเองที่หลากหลาย มีการนิเทศติดตามผลการพัฒนาตนเองของครู เป็นระยะ และผู้เข้ารับการพัฒนาสามารถนำความรู้ที่ได้ ไปใช้ในการพัฒนาตนเองและพัฒนาผู้เรียน ได้จริงเกิดผลเชิงประจักษ์ จึงควรนำรูปแบบนี้ไปใช้ในการพัฒนาครูผู้สอน ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

จิตติรัตน์ วิเชียรรัตน์ (2554 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาจรรยาบรรณครู ในสถานศึกษาผลการศึกษาพบว่าครูผู้มียุทธศาสตร์หน้าในการอบรม ส่งสอนปลูกฝังความรู้ทั้งในด้านวิชาการ ศิลปวัฒนธรรมและจริยธรรมให้เกิดแก่ลูกศิษย์ ตามภาระหน้าที่ๆ ได้รับมอบหมาย และตามระเบียบวินัยระบุไว้ใน พระราชบัญญัติความเป็นครูนอกจากภาระหน้าที่การถ่ายทอดความรู้

แก่ศิษย์แล้ว ครูยังต้องประพาดิตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี ในด้านศีลธรรม จริยธรรม เพราะปัจจุบัน ความเสื่อมเสียทางจริยธรรมในนักเรียน เป็นเรื่องน่าวิตกและเป็นปัญหามาก ครูจะเป็นต้นแบบที่ดี จะต้องได้รับการฝึกฝนเตรียมพร้อม เรียนรู้เกี่ยวกับจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครูก่อนที่จะรับหน้าที่ครู การวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครูมีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหา การพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครูในสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครูและ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครูในสถานศึกษา ทำการศึกษาจากสถานศึกษาที่ภูมิภาคของประเทศไทย คือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออกและภาคใต้ ภูมิภาคละ 1 โรงเรียน ระหว่างเดือน ตุลาคม 2551 ถึง เดือนตุลาคม 2553 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต แบบสนทนากลุ่ม มีการเก็บรวบรวมข้อมูล เอกสาร และภาคสนามจากการสัมภาษณ์ สังเกต สนทนากลุ่ม จากกลุ่มผู้รู้ 20 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติ 80 คน และกลุ่มบุคคลทั่วไป 90 คนนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าและทำการวิเคราะห์ตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่าปัญหาของการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครูคือการที่โรงเรียนไม่ได้กำหนด เป้าหมายและ โครงสร้างการพัฒนาไว้ชัดเจน ผู้บริหารยัง ไม่มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาอย่างเข้มแข็ง และขาดการศึกษาวิเคราะห์ในเรื่องเกี่ยวกับจรรยาบรรณครู แนวทางการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครูพบว่ามีแนวทางในการพัฒนาโดยการกำหนด โครงการและเป้าหมายของการพัฒนาให้ชัดเจน จัดให้มีระบบเผื่อระวังและประเมินผลทางจรรยาบรรณวิชาชีพครูให้มีบุคคลทุกภาคส่วน เช่น ผู้บริหาร วัตถุประสงค์ทางสังคมและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา และการเสริมแรง ยกย่อง เชิดชู เกียรติคุณแก่ครูผู้ประพฤติจรรยาบรรณดีเด่น ส่วนรูปแบบการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครู พบว่าให้มีการอบรมสัมมนาครูใหม่เป็นส่วนรวม ให้ครูพัฒนาตนเองตามรูปแบบที่ทางโรงเรียนกำหนด ให้มีการร่วมพัฒนาทั้งโรงเรียนพร้อม ๆ กันและให้เป็นการร่วมพัฒนาจากบุคคลภายใน โรงเรียน วัด และองค์กรชุมชน โดยสรุป การพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครู แก่ครูที่สอนใน โรงเรียนในทุก ระดับชั้นถือว่าเป็นเรื่องจำเป็นและควรกระทำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นการเน้นย้ำให้ครูตระหนักถึงหน้าที่ที่ควรจะทำใจใส่ เป็นพิเศษ เพราะการมีจรรยาบรรณที่ดีนั้นถือเป็นศรีสง่าแก่ตนเองและวิชาชีพของตนโดยตรงกับทั้งยังเป็นแบบอย่างให้ครูอื่นๆ และศิษย์ได้ถือเป็นแบบอย่าง นำไป ประพฤติปฏิบัติในการปฏิบัติงานและในการดำเนินชีวิตด้วย

อัมพร เรืองศรี (2554 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อสร้างและพัฒนา รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว จำนวน 24 คน

โดยการเลือกแบบเจาะจง การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการประเมินตนเองของนักเรียน การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การจดบันทึกและการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ Dependent samples t-test และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือการสร้าง ความตระหนัก การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะ การนำไปประยุกต์ใช้และการประเมินผล ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า นักเรียนมีคุณลักษณะตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยรูปแบบการพัฒนาสามารถพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน

งานวิจัยต่างประเทศ

เอพสไตน์ (Epstein, 2000 : 38-52) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในองค์กร เพื่อทราบว่า บุคคลใช้อุปกรณ์สื่อสารเพื่อที่จะสื่อสารกัน ได้อย่างไร โดยผู้วิจัยได้นิยามความรู้ภายในและภายนอกบุคคล ในเทอมของรูปแบบและในเทอมของวิธีการสื่อสาร ผลของการวิจัยพบว่าอุปกรณ์การสื่อสารมีความสำคัญต่อการแพร่กระจายความรู้ที่ซับซ้อนมากกว่าความรู้ธรรมดาทั่วไป ในการแบ่งปันแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ที่ซ่อนเร้นในตัวบุคคลนั้น การใช้วิธีการติดต่อสื่อสารแบบพบปะสนทนาโดยตรงจะให้ผลดีกว่าใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ความสัมพันธ์แบบใกล้ชิดจะมีบทบาทสำคัญมากต่อการแพร่กระจายความรู้ การเป็นเพื่อนจะทำให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์หรือความรู้ที่ซ่อนเร้นในบุคคลได้มากกว่าการขาดความสัมพันธ์ของความเป็นเพื่อน นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า ความคล้ายคลึงกันทางสังคมของบุคคล ไม่สามารถระบุได้แน่ชัดว่ามีผลต่อการเผยแพร่และการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างบุคคลส่วนผู้ที่บุคลิกภาพเปิดเผยจะสื่อสารความรู้ที่ซับซ้อนและความรู้ธรรมดาทั่วไปได้ดีกว่าผู้ที่ไม่มีบุคลิกภาพเปิดเผย

กรูเบอร์ (Gruber, 2000 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรว่ามีผลกระทบต่อการใช้ความรู้ร่วมกันหรือไม่ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์อย่างลุ่มลึก 2 คำถาม แก่เจ้าหน้าที่ผู้บริหารระดับกลางและผู้บริหารระดับสูงจำนวน 29 คน ของหน่วยงานการวิจัยและพัฒนาของบริษัทเทคโนโลยีระดับสูง ผลของการวิจัยพบว่า ปัจจัยต่อไปนี้มีอิทธิพลช่วยสนับสนุนต่อการใช้ความรู้ร่วมกันขององค์กรคือ วัฒนธรรมที่มีการเปิดเผยและไว้วางใจกัน ช่องทางการสื่อสาร การให้การสนับสนุนจากผู้บริหารสูงสุด และการมีระบบการให้รางวัล ผู้วิจัยได้ให้เสนอแนะว่าระบบการให้รางวัลซึ่งเป็นปัจจัยกุญแจสำคัญของวัฒนธรรมที่จะส่งเสริมให้เกิดการใช้ความรู้ร่วมกันในองค์กร จะต้องมีการออกแบบให้มีความโปร่งใส เปิดเผยโดยผู้เกี่ยวข้องนอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้

เสนอแนะว่า องค์กรควรมุ่งเน้นให้เกิดความเข้าใจและให้การสนับสนุนด้านวัฒนธรรมซึ่งส่งเสริมให้เกิดการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้และใช้ความรู้ร่วมกัน มากกว่าการเน้นที่เทคโนโลยี

กัลเลท (Gallet. 1998 : 119-122) ศึกษาถึงการรับรู้และการเข้าใจในวัฒนธรรมพลังร่วมของผู้บริหารและอาจารย์ของมหาวิทยาลัยแห่งรัฐไอโอวา จำนวน 175 คน พบว่า ผู้บริหารและอาจารย์ รับรู้และเข้าใจในเรื่อง ประเพณีความเชื่อ การอนุรักษ์ ชนกลุ่มน้อย วิธีใหม่ ๆ ในการทำงานและอุปสรรคของการศึกษาในระดับก่อนข้างติ รับรู้และเข้าใจในเรื่อง การดูข้ามวัฒนธรรม ทำให้ดีที่สุดในการศึกษา สถาบันที่ดีที่สุด การมีวัฒนธรรมเดียวของอาจารย์ การทำเพื่อคนอื่น และการศึกษาเชิงคุณภาพในระดับปานกลาง ส่วนการรับรู้และเข้าใจในระดับน้อยของผู้บริหารและอาจารย์ คือ การส่งเสริมความหลากหลาย การมีหลายหนทางที่จะทำ การสื่อสารอย่างกระตือรือร้น ผลักดันการทำงานแบบร่วมมือกัน ความแตกต่างเชิงวัฒนธรรมและการชำระไว้ซึ่งประวัติศาสตร์

เฮนเดอร์สัน (Henderson. 1998 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเพื่อตรวจสอบความแตกต่างการให้เหตุผลเกี่ยวกับประเด็นปัญหาทางศีลธรรมระหว่างนักเรียนประถมศึกษา กับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีความคิดปกติทางอารมณ์ ทางพฤติกรรม และความบกพร่องทางการเรียน กับนักเรียนที่มีลักษณะปกติ กลุ่มตัวอย่างทำการพิจารณาตัดสินใจเกี่ยวกับการให้บริการละเมิดศีลธรรมและอ้างเหตุผลสนับสนุน การตัดสินใจ นอกจากนี้ยัง ได้ประเมินผลกระทบของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า คำตอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ นักเรียนที่ไม่มีความบกพร่องทางความสามารถให้คำตอบที่มีศีลธรรมน้อยกว่า นักเรียนที่มีความคิดปกติทางอารมณ์ในด้านการให้การสนับสนุนประเมินการกระทำของนักเรียน พบว่า ผลการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง นักเรียนที่คิดปกติทางอารมณ์ และพฤติกรรม บกพร่องทางการเรียนรู้ มีความเห็นอกเห็นใจน้อยกว่ากลุ่มที่ไม่มี ความบกพร่อง การให้เหตุผลทางศีลธรรมมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

แมคโดนัลด์ (Macdonald. 1999 : 107-117) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาอาจารย์ในด้านเทคโนโลยีการศึกษา โดยการสัมภาษณ์อาจารย์วิทยาลัยการพยาบาลเป็นรายบุคคลและกลุ่มในการดำเนินการนั้น หลังจากที่มีการสัมภาษณ์แบบรายบุคคลเสร็จสิ้นสมบูรณ์แล้ว ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีว่าด้วยการดูแลและเผยแพร่วัฒนธรรมของ โรเจอร์ มาจัดอาจารย์ออกเป็น 5 กลุ่ม แล้วทำการอภิปรายแต่ละกลุ่ม นำเอาผลการสัมภาษณ์และผลการทำอภิปรายกลุ่มไปวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำ การฝึกอบรม การสนับสนุนทางเทคนิค การระดมทุนและการเข้าถึงอุปกรณ์คอมพิวเตอร์มีผลกระทบต่อการพัฒนาและการเผยแพร่เทคโนโลยีการศึกษาในการศึกษาในวิทยาลัย นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้เสนอแนะว่าการปรับปรุงการเข้าถึงคอมพิวเตอร์ การอบรมอย่าง

ต่อเนื่องและระบบการให้รางวัล เป็นวิถีทางนำไปสู่ความก้าวหน้าของการพัฒนาและเผยแพร่เทคโนโลยีการศึกษา

แอ็กซอย (Aksoy. 2000 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการจัดการห้องเรียน และวินัยนักเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษาของกรุงอังการา ประเทศตุรกี เพื่อสำรวจข้อมูลจากครู โรงเรียนประถมศึกษาในด้านการจัดห้องเรียนและศึกษาปัญหาพฤติกรรมด้านวินัยนักเรียน โดยการสุ่มจากครูประถมศึกษาในด้านการจัดห้องเรียนและศึกษาปัญหาพฤติกรรมด้านวินัยนักเรียน โดยการสุ่มจากครูประถมศึกษาจำนวน 400 คน จากจำนวนครูทั้งหมด 17,975 คนทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า ปัญหาด้านวินัยนักเรียนที่เกิดขึ้นบ่อยมากที่สุดเรียงตามลำดับ คือ การพูดคุยโดยไม่ได้รับอนุญาต การทะเลาะวิวาทและการปฏิเสธที่จะปฏิบัติตามคำสั่งของครู โดยมีสาเหตุของปัญหาวินัยนักเรียน 5 สาเหตุ ได้แก่ปัญหาด้านครอบครัว ผู้ปกครองไม่สนใจด้านการศึกษาของลูกหลาน ผู้ปกครองมีเจตคติเชิงลบต่อเด็ก ผลกระทบรุนแรงที่แสดงจากโทรทัศน์และสื่ออื่น ๆ อีก และปัญหาความแออัดของห้องเรียน วิธีการแก้ปัญหาวินัยนักเรียนที่ใช้มากที่สุด คือ การเรียกนักเรียนมาพบหลังเลิกเรียน การตักเตือนนักเรียนด้านภาษากาย การควบคุมความตั้งใจเรียนของนักเรียน ขอร้องให้นักเรียนหยุด พฤติกรรมที่แสดงความไม่เหมาะสม และการคุยกับนักเรียนตามลำพังทันที หลังจากนั้นนักเรียนมีปัญหา ด้านวินัยในการลงโทษด้วยการเขียนดี มีผลทางลบต่อความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางลบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วย ส่วนการทดสอบสถิติพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเพศ ประสบการณ์ในการสอน ระดับการศึกษา และระดับชั้นมีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาด้านวินัยดังกล่าว

โคล (Cole. 2000 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการรับรู้ของครูใหญ่ และผู้ช่วยครูใหญ่ในโรงเรียนมัธยมในมลรัฐจอร์เจียเกี่ยวกับหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจริง และหน้าที่ที่ควรจะได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลวินัยของนักเรียน การเก็บข้อมูลใช้แบบสอบถามมี 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบเบื้องต้นของผู้ช่วยครูใหญ่ ส่วนที่ 2 เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบที่ควรจะมีมอบหมายให้กับผู้ช่วยครูใหญ่ ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า มีเพียง 4 บทบาทจริงที่มอบหมายให้เท่านั้น ที่ครูใหญ่ และผู้ช่วยครูใหญ่รับรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ปฏิบัติหน้าที่อย่างเหมาะสมเพื่อป้องกันไม่ให้นักเรียนรวมตัวเป็นกลุ่ม ก่อความ ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานระหว่างผู้มาเยี่ยมเยือนอาคารเรียนกับบุคลากรของโรงเรียน ควบคุมการเข้าชั้นเรียนของนักเรียน และประสานงานกับทีมงานที่ทำหน้าที่สนับสนุนกิจการนักเรียน ส่วนในด้านภาระหน้าที่ควรมอบหมายให้ผู้ช่วยครูใหญ่ พบว่าทั้ง 2 กลุ่ม มีการรับรู้ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ สร้างภาพบรรยากาศของโรงเรียนให้นักเรียนมีความรู้สึกทางบวก และทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ รวบรวมรายงานเกี่ยวกับปัญหาด้านวินัยของนักเรียน ทำหน้าที่

เป็นผู้ประสานงาน สำหรับผู้มาเยี่ยมเยียน สนับสนุนกิจกรรมของนักเรียน และเลือกบริหารจัดการงบประมาณสำหรับการดูแลวินัยของนักเรียน

เชียร์ และคณะ (Scheier et al. 2001 : 189-216) ได้วิจัยเรื่อง การมองโลกในแง่ดีและการมองโลกในแง่ร้าย ผลการวิจัยพบว่า บุคคลที่มองโลกในแง่ดีจะเห็นว่าทุกสิ่งทุกอย่างไม่ได้เลวร้ายไปทั้งหมด ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้น การมองโลกในแง่ดีมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเด็กให้เจริญเติบโต ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ส่วนคนที่มองโลกในแง่ร้าย โดยปกติมักจะเป็นคนที่ยอมแพ้โดยมีความคิดว่าเหตุการณ์เลวร้ายที่เกิดขึ้นกับตนเอง บุคคลประเภทนี้จะเป็นบุคคลที่มีปัญหา รู้สึกท้อแท้หมดหวังและสูญเสียความมีคุณค่าในตนเอง แต่คนที่มองโลกในแง่ดีจะอธิบายเหตุการณ์เลวร้ายในลักษณะที่ตรงกันข้าม ทำให้บุคคลเหล่านี้ไม่รู้สึกหมดหวัง ท้อถอย หรือหลุด

ชเคนเนก และแดนเนล (Sdenek & Daniel. 2007 : 514-532) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการรับรู้ศีลธรรมในห้องเรียน พบว่า บทบาทของครูในการใช้โปรแกรมที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้คุณธรรมของนักเรียน เพิ่ม โอกาสในการพัฒนาวิชาชีพและความรู้ด้านคุณธรรมด้วยแนวทางการใช้ความหลากหลายทางวรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคุณธรรมจริยธรรม โดยการระบุหรือกำหนดข้อควรปฏิบัติที่ดีที่สุดและข้อไม่ควรปฏิบัติที่อาจเกี่ยวข้องกับการรับรู้การใช้งานโปรแกรมศีลธรรมในโรงเรียน ซึ่งจะส่งผลสำเร็จจากการแสดงพฤติกรรมของครู งานวิจัยนี้ต้องเผยแพร่หลายทางเพื่อดำเนินการพัฒนาวิชาชีพครู พัฒนาคุณธรรมของครูให้เป็นครูในอุดมคติ มีการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม

แจ็กเกอร์ และสเตอร์น (Jagger & John. 2007 : 33-34) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนในการใช้คอมพิวเตอร์ พบว่าความเข้าใจความสำคัญของจริยธรรมเมื่อสอนจริยธรรมคอมพิวเตอร์ คือการตรวจสอบขั้นต้นของ โครงการวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินประสิทธิภาพของชุดการสอนในจริยธรรมคอมพิวเตอร์ โดยใช้คะแนนความสามารถการคิดของนักเรียนให้มีคุณธรรมตัดสินใจก่อนและหลังการทดสอบมาตรฐานของความสามารถของนักเรียน ให้ตัดสินใจเชิงจริยธรรมตามการทำงานของ ลอว์เรนซ์ โคลด์เบอร์ค สัมภาษณ์ถูกใช้แล้วจะช่วยให้เข้าใจผลของการทดสอบ ผลการศึกษาพบระดับค่าเฉลี่ยของ ความคิดและรูปแบบกว้างของคะแนนรวมของความสามารถสำหรับการตัดสินใจจริยธรรม สัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับหลักสูตรและทดสอบพบความสำคัญของความเข้าใจความเชื่อของนักเรียนเกี่ยวกับความสำคัญของการมีมารยาทในการใช้คอมพิวเตอร์

ทวนนา (Tuana. 2007 : 364-378) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้การสร้างมโนคติเกี่ยวกับศีลธรรม พบว่า องค์ประกอบพื้นฐานในการเรียนรู้คุณธรรม คือความรู้สึกไวต่อศีลธรรม ทักษะ

การใช้เหตุผลเชิงศีลธรรมและจินตนาการเชิงศีลธรรมซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างมากในระบบการศึกษา โดยผู้วิจัยได้รวบรวมความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม แยกแยะหมวดหมู่ประเภทของจริยธรรมที่ใช้ในชีวิตจริงเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้อ่านนำไปปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่าการเรียนรู้ศีลธรรมเป็นทักษะที่ต้องฝึกให้เชี่ยวชาญและฝึกฝนให้เด็กเป็นประจำอยู่เสมอ ด้วยความช่วยเหลือของครูที่มีความรอบรู้ในเรื่องคุณธรรม ซึ่งเป็นเรื่องที่ซับซ้อนและหลากหลายในทางปฏิบัติ จะช่วยสร้างคุณธรรมที่ถูกต้องสมบูรณ์ การสอนคุณธรรมให้กับนักเรียนเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่งหากโรงเรียนต้องการให้เด็กมีคุณธรรม

คอร์ต (Duarte. 2008 : 120-128) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสิ่งที่เรียนวันนี้เพื่อประพจน์หรือปฏิบัติในวันหน้า พบว่า ความเข้าใจการรับรู้การศึกษาจริยธรรมและความคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาระดับการจัดการธุรกิจ โดยวิธีการสำรวจเชิงคุณภาพและปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักศึกษาโปรแกรมการจัดการ จำนวน 119 คนวิเคราะห์ข้อมูลในแง่ทฤษฎีจริยศาสตร์และทฤษฎีเชิงศาสนศาสตร์ของจริยธรรม ผลการสำรวจนักเรียนร้อยละ 95 เชื่อว่าการศึกษาจริยธรรมในการจัดการเป็นสิ่งสำคัญและพวกเขาก็ได้รับประโยชน์โดยตรง จากการสำรวจการศึกษาจริยธรรม ร้อยละ 84 มีคำตอบหลายประการ คือ จริยธรรมมีความสัมพันธ์กันหลายด้านมีการเชื่อมโยงระหว่างพฤติกรรมทางจริยธรรมกับภาวะผู้นำ มีช่องว่างระหว่างอุดมการณ์กับการปฏิบัติตามจริยธรรม ซึ่งมีประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับครูผู้สอนจริยธรรม

โรดริกัว (Rodriguez. 2009 : 87 - 91) ได้ศึกษาผลการใช้การเรียนแบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมการคิดวิจารณ์ของนักศึกษากิจกรรมบำบัด ภายใต้ข้อตกลงเบื้องต้นว่าการเรียนวิธีนี้จะเพิ่มความสะดวกและทักษะที่จำเป็นในการดูแลสุขภาพที่เหมาะสมให้ผู้เรียนตามที่พวกเขาต้องการ จุดประสงค์ของการผสมผสานวิธีการเรียนรู้ เพื่อหาวิธีการและขอบเขตของรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน เพื่อความสะดวกในการให้เหตุผลทางคลินิกของนักศึกษากิจกรรมบำบัดกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษากิจกรรมบำบัด จำนวน 48 คน มีเพียง 24 คนเท่านั้นที่ผ่านการทดสอบการคิดวิจารณ์ และทดสอบการใช้เหตุผลทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการเรียนแบบผสมผสานทำให้นักศึกษากิจกรรมบำบัดมีทักษะการให้เหตุผลทางคลินิกเพิ่มขึ้น

ซัล โสกี และ ไมเคิล (Sulkowski & Michael. 2009 : 154-166) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างความเข้าใจวัฒนธรรมช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนของนักเรียน พบว่า การปลูกฝังความคิดด้านพฤติกรรมและระเบียบวินัยนักเรียน โดยวิธีการสอบถามซึ่งจัดทำขึ้นเพื่อวัดคุณค่าของนักเรียนที่ศึกษาคุณธรรมจริยธรรม ความไม่ฝืนจุดเริ่มต้นของวัฒนธรรม โดยเน้นความเป็นตัวของตัวเองและธรรมชาติของนักเรียน มีผลการยืนยันในเชิงบวกระหว่างคุณธรรมและพฤติกรรม การเรียน แต่ก็ยังเกี่ยวข้องกับสถาบัน สังคม และระดับการแสดงความเป็นส่วนตัว ซึ่งสิ่งเหล่านี้

จะมีส่วนเกี่ยวข้องในด้านการเรียน

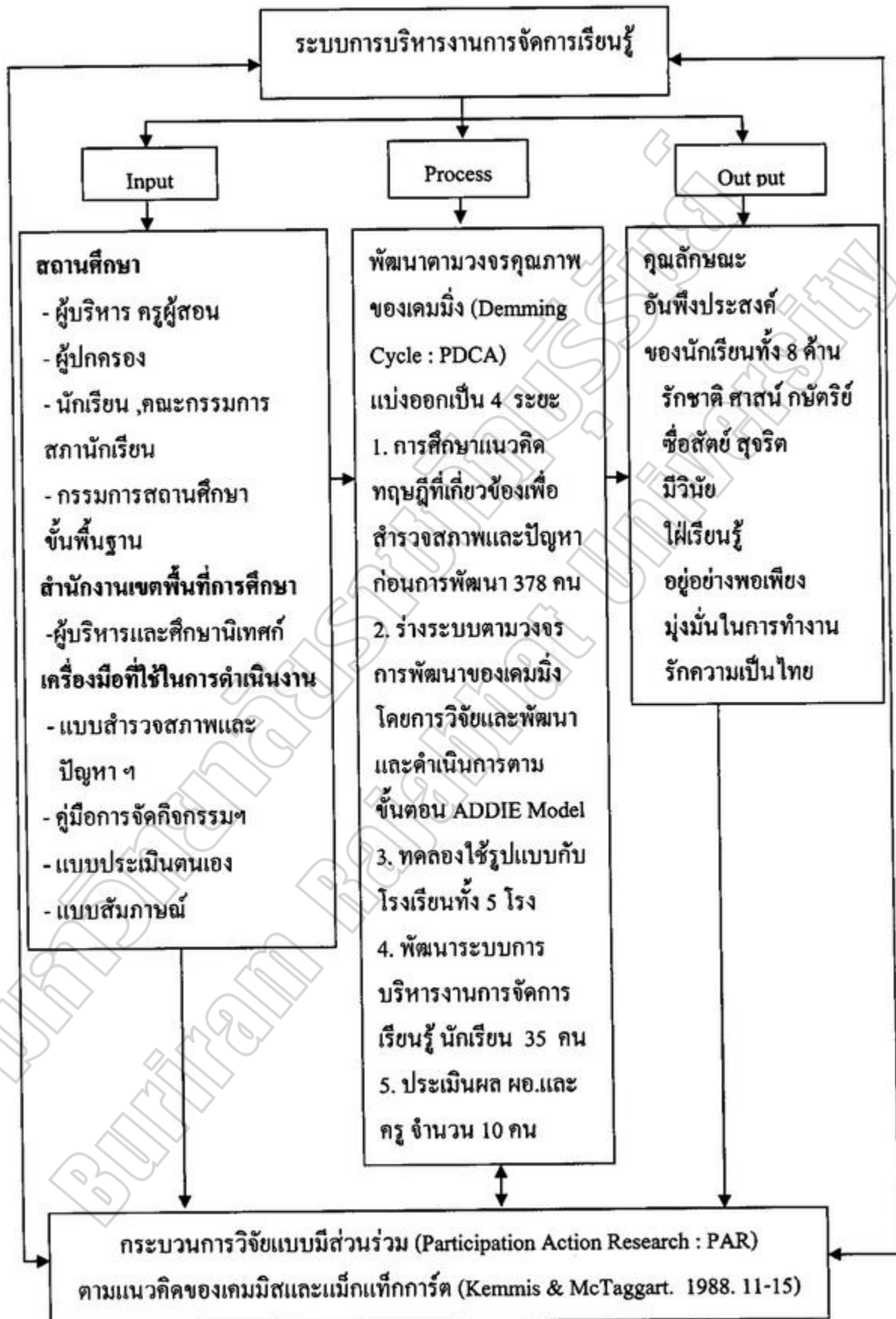
จากการศึกษาผลการวิจัยภายในประเทศและงานวิจัยต่างประเทศ ได้ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์นักเรียนเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นความรู้ คุณธรรม เพื่อให้สามารถออกไปใช้ชีวิตใน สังคมได้อย่างสันติสุข ในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก ทั้งนี้ต้องมีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ และละเอียดอ่อนเนื่องจากเป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อจิตใจ และเป็นเรื่องที่ต้องร่วมมือกันทุกฝ่าย ในการปลูกฝังความดีงามให้แก่ นักเรียน บุคคลที่มีส่วนในการปลูกฝังและพัฒนาคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ให้กับนักเรียนจะเริ่มจาก ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ ผู้บริหาร โรงเรียน โดยเฉพาะ ผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนมีส่วนสำคัญ ที่จะต้องตระหนักถึงความรับผิดชอบในหน้าที่ที่จะ ทำให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่คาดหวัง

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปรูปเป็นกรอบแนวคิด ดังภาพประกอบ 2. 11 จากภาพกรอบแนวคิดการวิจัยดังกล่าวอธิบายได้ดังนี้

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Research) เป็นลักษณะ การวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R & D) และนำกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research : PAR) มาทำการศึกษาและพัฒนา โดยการมีส่วนร่วม ของทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียมกันในทุกขั้นตอนการดำเนินการ ใช้กระบวนการดำเนินการตามวงจร เดมมิ่ง P-D-C-A (Plan-Do-Check-Action) ตั้งแต่การศึกษาปัญหา การกำหนดปัญหาและ ความต้องการ การตัดสินใจ การดำเนินการแก้ไขพัฒนาและการประเมินสรุปผลการดำเนินการ กระบวนการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ผู้วิจัยได้ประมวลวิธีการพัฒนาโดยได้ศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี ผลการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนเทคนิคการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน โดยการศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน พัฒนา ผู้เรียน และประเมินผลการดำเนินการพัฒนา (Research and Development : R&D) โดยดำเนินการ ตามแนวคิดการออกแบบการพัฒนาโดยใช้ขั้นตอน ADDIE Model (Strickland . 2006 : 312) คือ ขั้นการศึกษาบริบทที่เกี่ยวข้อง ขั้นการเตรียมความพร้อมให้กับโรงเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายทั้ง 5 โรงเรียน ขั้นการนำระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ไปปฏิบัติ ในการดำเนินงานแต่ละ ขั้นตอนตามวงจรคุณภาพของเดมมิ่ง มีการประชุมผู้ที่เกี่ยวข้องได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา

ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการแข่งวัดจุดประสงค์และ
แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้ทราบ โดยทั่วกัน ร่วมกันกำหนดบทบาทหน้าที่
ของผู้เกี่ยวข้องในแต่ละกิจกรรม ร่วมรับผิดชอบดำเนินการ ติดตาม สังเกต ประเมินและสรุปผล
การดำเนินการ มีการศึกษาและพัฒนานักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตกต่ำและมีปัญหาด้าน
พฤติกรรมไม่พึงประสงค์จาก 5 โรงเรียน จำนวน 35 คน เพื่อเปรียบเทียบผลการพัฒนาตาม
กิจกรรมที่ดำเนินการตามคู่มือการจัดการกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และขั้นการสรุปผลกระทบบระบบการ
บริหารงานการจัดการเรียนรู้ ผลผลิตที่ได้คือการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับ
ผู้เรียนทั้ง 8 ด้าน คือ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์ สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่น
ในการทำงาน รักความเป็นไทยและมีจิตสาธารณะ เป็นต้น

ภาพประกอบ 2.11 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Research) นำเทคนิคการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R & D) และนำกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research : PAR) มาทำการศึกษาและพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาที่มีต่อการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการการเรียนรู้และเพื่อประเมินระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ผู้วิจัยได้กำหนดเป็นหัวข้อการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้จำแนกออกเป็น 4 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 สํารวจสภาพและปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ปีการศึกษา 2556

จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 56 คน และ ครูผู้สอน 2,009 คน รวมทั้งสิ้น 2,065 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2. 2555 : 10)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 56 คน ครูผู้สอน จำนวน 322 คน จำนวนประชากรของผู้บริหารสถานศึกษา นำมาเป็นกลุ่มประชากรทั้งหมด จำนวนกลุ่มตัวอย่างของครูผู้สอน ผู้วิจัยใช้การกำหนดขนาด

ของกลุ่มตัวอย่างตามตารางเจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan . 1970 : 608-609) และใช้วิธี
 สุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน จากจำนวนครูผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาทั้ง
 5 อำเภอในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ดังนี้อำเภอชุมพลบุรี จำนวน
 65 คน อำเภอท่าตูม จำนวน 65 คน อำเภอรัตนบุรี จำนวน 64 คน อำเภอสนม จำนวน 64 คน
 อำเภอโนนนารายณ์ จำนวน 64 คน รวมกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 322 คน

ตัวแปรในการวิจัย

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ อายุ และประสบการณ์ในการทำงาน
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ สภาพและปัญหาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน
 ทั้ง 8 ด้านคือ ทัศนคติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่น
 ในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ

ระยะที่ 2 ร่างระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้

ประชากร ได้แก่ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
 การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 จำนวน 56 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจากอำเภอ โนนนารายณ์
 อำเภอสนม อำเภอรัตนบุรี อำเภอท่าตูมและอำเภอชุมพลบุรี ซึ่งเป็นเขตพื้นที่บริการของสำนักงาน
 เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 จำนวน 5 อำเภอ โดยเลือกแบบเจาะจงโรงเรียน
 ขยายโอกาสทางการศึกษาที่ผ่านการประเมินเป็น โรงเรียนดีศรีตำบลในแต่ละอำเภอและได้รับการ
 รับรองจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาจากภายนอก (รอบที่ 2) ในแต่ละ
 อำเภอ อำเภอละ 1 โรงเรียน จำนวน 5 โรงเรียน ดังนี้

อำเภอรัตนบุรี	ได้แก่	โรงเรียนรัตนวิทยาคม
อำเภอสนม	ได้แก่	โรงเรียนบ้านหัวจัว “แท่นศิลาวิทยา”
อำเภอโนนนารายณ์	ได้แก่	โรงเรียนบ้านผักไหม
อำเภอท่าตูม	ได้แก่	โรงเรียนบ้านกระโท (กระโทราษฎร์วิทยาการ)
อำเภอชุมพลบุรี	ได้แก่	โรงเรียนสระซุดคงสำราญวิทยา

ตัวแปรในการวิจัย

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ ระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนจำนวน 8 ประการคือ
 ทัศนคติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน
 รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ

ระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบและพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้

ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน หัวหน้าวิชาการหรือครูวิชาการ โรงเรียน จำนวน 5 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 5 คน จาก 5 โรงเรียน จำนวน 150 คน รวมจำนวนประชากร 160 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการเลือกแบบเจาะจง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน หัวหน้าวิชาการหรือครูวิชาการ โรงเรียน จำนวน 5 คน และนักเรียนจากจำนวน 5 โรงเรียนละ 7 คน จำนวน 35 คน จำนวนกลุ่มตัวอย่างมีทั้งสิ้น 45 คน

ตัวแปรในการวิจัย

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ ระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนจำนวน 8 ประการ คือ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ

ระยะที่ 4 ประเมินผล

ในการประเมินผลระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ได้คัดเลือกผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้าวิชาการหรือครูวิชาการ โรงเรียน จาก 5 โรงเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนา โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจต่อระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน จำนวน 10 คน

ตัวแปรในการวิจัย

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ ผู้บริหาร และครูวิชาการ
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความพึงพอใจต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนจำนวน 8 ประการ คือ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ

เนื้อหาในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาการพัฒนากระบวนการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 โดยมีองค์ประกอบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ทั้ง 8 ด้าน คือ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. การวิจัยนี้มีขอบเขตการศึกษาเฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 รวมทั้งหมด 56 โรงเรียน
2. การวิจัยนี้เน้นข้อมูลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในส่วนที่เกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จำนวน 8 ประการคือ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ
3. ข้อมูลที่ได้จากการประมวลผลจากสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อให้ได้แนวทางอันเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

ขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนในการดำเนินการ 4 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 สำรวจสภาพและปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 เป็นการศึกษาบริบทที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 และศึกษาเอกสารและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการร่างรูปแบบและพัฒนาระบบการบริหารงานเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

ระยะที่ 2 ร่างระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้

เป็นการเตรียมความพร้อมให้กับโรงเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายทั้ง 5 โรงเรียนที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และร่างระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

ระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบและพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้

เป็นการนำระบบการบริหารงานไปปฏิบัติ โดยใช้ขั้นตอนการพัฒนาตามวงจรคุณภาพของเดมมิง คือ การวางแผน การลงมือปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน และการปรับปรุงแก้ไขการทำงาน โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research : PAR) (จิโรจน์ สารรัตนะ. 2553 : 48-49) เพื่อพัฒนาเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนไปใช้ในการบริหารจัดการ

ซึ่งเป็นการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและทำการวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนหลังการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเสร็จสิ้นลง

ระยะที่ 4 ประเมินผล

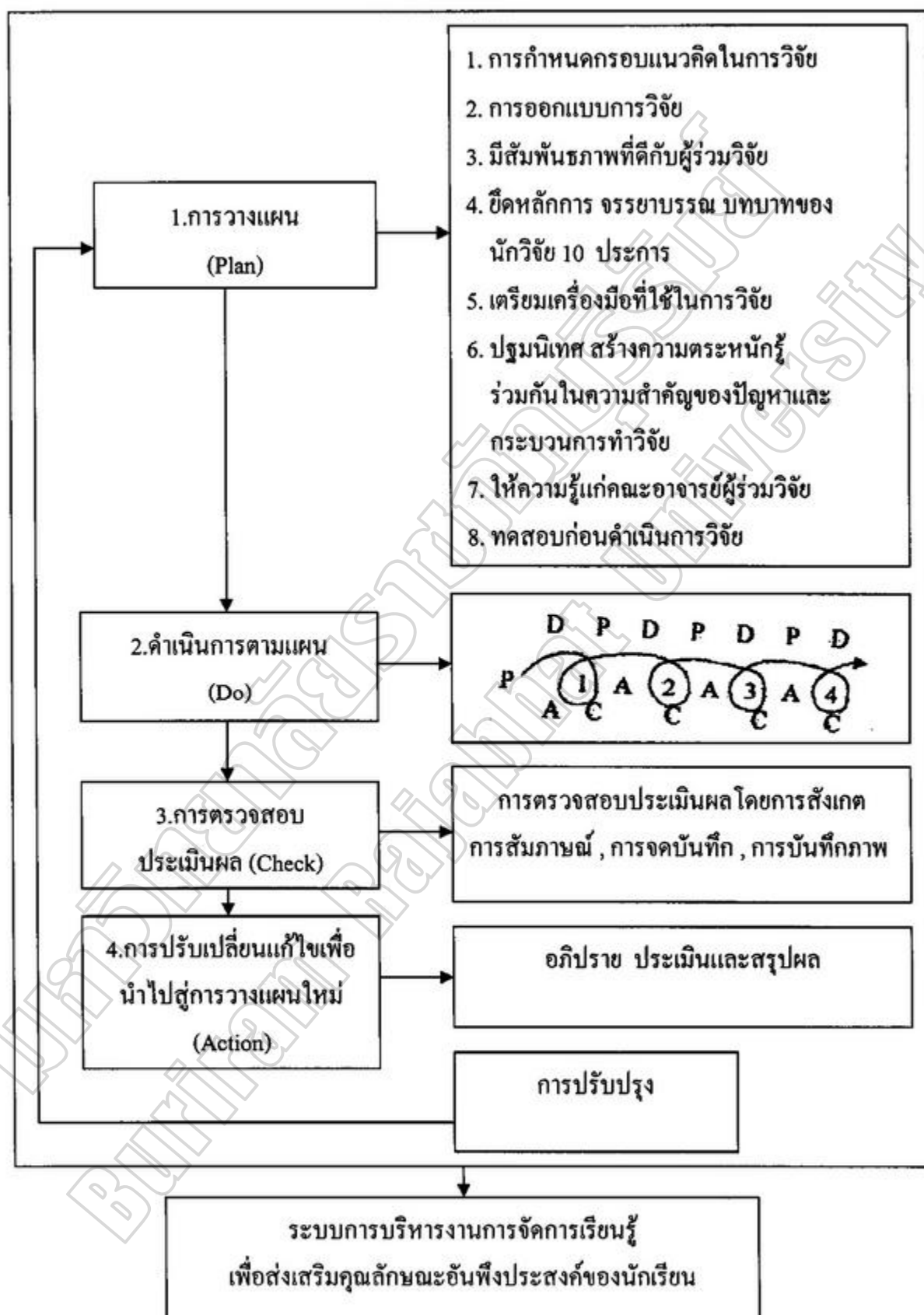
เป็นประเมินระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนและประเมินนักเรียนหลังจากที่นำระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนไปใช้

ในการดำเนินการวิจัยทั้ง 4 ระยะ ได้ดำเนินการตามแนวคิดการออกแบบการพัฒนา โดยใช้ขั้นตอน ADDIE Model (Strickland . 2006 : 312) คือ ขั้นตอนการศึกษาบริบทที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนเตรียมความพร้อมให้กับโรงเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายทั้ง 5 โรงเรียน ขั้นตอนนำระบบการบริหารงานไปปฏิบัติ โดยใช้ขั้นตอนการพัฒนาตามวงจรคุณภาพของเดมมิ่ง และขั้นตอนสรุปผล กระทบ การบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สรุปเป็นภาพประกอบได้ดังภาพประกอบ 3.1

ในการดำเนินการวิจัยนี้ใช้เทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยให้คณะผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้าวิชาการหรือครูวิชาการของโรงเรียน นักเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการเรียนรู้ ได้มีส่วนร่วมกับผู้วิจัยตั้งแต่ต้นจนถึงขั้นสุดท้ายของกระบวนการวิจัย ได้แก่ การกำหนดปัญหาาร่วมกัน การตระหนักในความสำคัญของการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และใช้กระบวนการดำเนินการตามวงจรเดมมิ่ง P-D-C-A (Plan – Do – Check – Action) โดยมีการพิจารณาทุกขั้นตอน กระบวนการในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้นักเรียน ผู้วิจัยได้ประมวลวิธีการพัฒนาจากแนวคิด ทฤษฎี ผลการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนเทคนิคการจัดการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 8 ประการคือ รักษาดี ศาสน์ กษัตริย์ ชื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ โดยได้จัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการของโรงเรียน ผู้ร่วมวิจัยได้ใช้ในการประชุมเชิงปฏิบัติการและการดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างการทดลองในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังภาพประกอบ 3.1 และภาพประกอบ 3.2

ภาพประกอบ 3.1 ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย 4 ระยะ

ภาพประกอบ 3.2 ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย โดยใช้กระบวนการ PDCA

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. แบบสำรวจสภาพและปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจสภาพและปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 เป็นชนิดเลือกตอบ (Checklist) จำนวน 80 ข้อ

2. คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

3. แบบประเมินตนเองของนักเรียน เป็นแบบประเมินพฤติกรรมตนเองของนักเรียน ตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นชนิดเลือกตอบ จำนวน 56 ข้อ

4. แบบสัมภาษณ์ เป็นคำถามสำหรับผู้บริหารและครูวิชาการเกี่ยวกับการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตามกรอบแนวคิดการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 8 ด้าน

5. แบบสอบถามวัดความพึงพอใจ เป็นคำถามสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการ เกี่ยวกับความพึงพอใจต่อระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 20 ข้อ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. แบบสอบถามสภาพและปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน
แบบสอบถามสภาพและปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสอบถามสภาพและปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 แบ่งออกเป็น 2 ตอน สำหรับสอบถามข้อมูลสภาพก่อนการพัฒนาและปัญหาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 มี 2 ชุด ชุดที่ 1 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา และชุดที่ 2 สำหรับครู มีส่วนประกอบและลักษณะดังนี้

ตอนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 : ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูเกี่ยวกับสภาพและปัญหาเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 เป็นแบบสอบถาม มี 5 ระดับ ได้แก่ มีสภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ หรือมีปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด มีสภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ หรือมีปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับมาก มีสภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ หรือมีปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับปานกลาง มีสภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ หรือมีปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับน้อย และมีสภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ หรือมีปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับน้อยที่สุด ประกอบไปด้วยกรอบข้อคำถามเนื้อหาทั้ง 8 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ด้านที่ 2 ซื่อสัตย์สุจริต ด้านที่ 3 มีวินัย ด้านที่ 4 ใฝ่เรียนรู้ ด้านที่ 5 อยู่อย่างพอเพียง ด้านที่ 6 มุ่งมั่นในการทำงาน ด้านที่ 7 รักความเป็นไทย และด้านที่ 8 มีจิตสาธารณะ มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1. ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับเนื้อหาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดไว้ ทั้ง 8 ด้าน ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ และศึกษาข้อมูลต่าง ๆ จากบทความ วารสาร รวมทั้งงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดขอบเขตของข้อคำถามจากเนื้อหาและวัตถุประสงค์ที่ศึกษา
3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นทั้ง 2 ตอนมาพิจารณาความครอบคลุมของเนื้อหาและพิจารณาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา แล้วมอบหมายให้ผู้ร่วมวิจัยร่วมพิจารณาตรวจสอบความเรียบร้อยก่อนส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ
4. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเรียบร้อยแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ประกอบด้วย
 - 4.1 รองศาสตราจารย์ ดร.จรัส สว่างทัฬหะ วุฒิการศึกษา Ph.D. (Animal Nutrition) อาจารย์ประจำสาขาวิชาสัตวศาสตร์ คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
 - 4.2 รองศาสตราจารย์ประชัน คณะวัน วุฒิการศึกษา M.P.A. (Political Science) อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
 - 4.3 นายจตุพร บุญระดม วุฒิการศึกษา ศษ.ม. บริหารการศึกษา ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

4.4 ดร.ปริสา อร่ามเรือง วุฒิการศึกษา ปร.ค. บริหารการศึกษา ตำแหน่งครู
วิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนกำแพง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ

4.5 ดร.กรทิพย์ ลีมนรัตน์ วุฒิการศึกษา ปร.ค. วิทยาศาสตร์การออกกำลังกาย
และกีฬา อาจารย์ประจำภาควิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตจังหวัดชัยภูมิ
ผู้เชี่ยวชาญได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง โดยมีเกณฑ์ดังนี้

- 1) อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการบริหารและ
การสอนทางการบริหารการศึกษามาไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาเอก
หรือมีตำแหน่งทางวิชาการ ไม่ต่ำกว่ารองศาสตราจารย์ จำนวน 2 คน
 - 2) ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นผู้ที่มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่า
ปริญญาโททางการศึกษา จำนวน 1 คน
 - 3) ครู เป็นผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการสอนมาไม่น้อยกว่า 10 ปี
มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาเอกทางการศึกษา หรือมีตำแหน่งเป็นครูเชี่ยวชาญ จำนวน 2 คน
5. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์

6. จัดพิมพ์แบบสอบถามสภาพและปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึง
ประสงค์เพื่อนำไปทดสอบคุณภาพและใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การหาคุณภาพของแบบสอบถามสภาพและปัญหาคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม
สภาพและปัญหาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตรวจสอบ
คุณภาพโดยการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. นำแบบสอบถามสภาพและปัญหาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับ
การศึกษาขั้นพื้นฐานเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและพิจารณาข้อคำถามหรือ
รายการในแบบสอบถามแต่ละข้อคำถามได้ตรงและครบถ้วน ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการให้ถาม
หรือไม่ โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์แต่ละด้าน
โดยกำหนดให้คะแนนผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญด้วย + 1 , 0 และ -1 ตามความหมายดังนี้
+ 1 เมื่อแน่ใจว่า ข้อคำถามสอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์
0 เมื่อไม่แน่ใจว่า ข้อคำถามสอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์
- 1 เมื่อแน่ใจว่า ข้อคำถามไม่สอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์
2. นำคะแนนที่ได้จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง
ระหว่างข้อคำถามกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในแต่ละด้าน โดยใช้วิธีการใน

ลักษณะเดียวกันกับการหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (Index of Item Objective Congruence : IOC) ของโรวินลลีและแฮมเบิลตัน (Rovinelli & Hambleton. 1977 ; อ้างถึงใน สมนึก ภัททิยธนี. 2546 : 166-167) โดยใช้สูตรดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์
$\sum R$	แทน	ผลรวมคะแนนของการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ
N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยพิจารณาคัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่า IOC ที่ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ประเมินความคิดเห็นแล้วมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปเอาไว้ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.80 -1.00 จากนั้นปรับปรุงข้อคำถามที่ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะหรือแก้ไขเพิ่มเติมจนได้แบบสอบถามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ครบตามที่ต้องการ

3. การตรวจสอบความเที่ยง (Reliability)

ในการตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามและปัญหาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนนั้น ผู้วิจัยนำแบบสอบถามสภาพและปัญหาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปทดลองใช้ในการสำรวจคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 จำนวน 30 คน จากนั้นนำค่าคะแนนที่ได้จากการสำรวจมาหาค่าความเที่ยง โดยการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาด้วยวิธีการของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .9645

2. คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อใช้เป็นคู่มือสำหรับครูในการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของการพัฒนา แนวคิดการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมบทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรม แผนการจัดกิจกรรม โดยดำเนินการสร้างดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างและพัฒนา ระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตาม

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบด้วยคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ คือ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทยและมีจิตสาธารณะ

2. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนจากการสอบถามสภาพและปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาและจากการสัมภาษณ์จากครูและผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า นักเรียนมีคุณลักษณะที่ไม่พึงประสงค์หลายด้าน ได้แก่ การขาดความรอบคอบ และการขาดการวางแผนในการทำงาน การไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนของครูและผู้ปกครอง ไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ขาดวินัยในตนเอง ทำผิดระเบียบกฎระเบียบของโรงเรียน ไม่ให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม ขาดการเอาใจใส่ในการเรียน ฟุ่มเฟือยและไม่รู้จักเก็บออม การใช้เทคโนโลยีไม่คุ้มค่า ไม่มีทักษะในการแก้ปัญหา ขาดการป้องกันและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในโรงเรียนและสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยภายในชุมชนของตนเอง และไม่มีจิตอาสาช่วยเหลือเพื่อนนักเรียนตลอดจนไม่รู้จักเสียสละเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม เป็นต้น

3. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมและการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และแนวคิดการพัฒนาด้านจิตพิสัยของบลูม ซึ่งมีทั้งหมด 5 ขั้นตอนคือ ขั้นการรับรู้ หมายถึง การที่ผู้เรียนได้รับรู้ค่านิยมที่ต้องการจะปลูกฝังในตัวผู้เรียน ขั้นการตอบสนอง หมายถึง การที่ผู้เรียนได้รับรู้และเกิดความสนใจในค่านิยมนั้นและมีโอกาสได้ตอบสนองในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ขั้นการเห็นคุณค่า เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับค่านิยมนั้นทำให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อค่านิยมนั้น ขั้นการจัดระบบเป็นขั้นที่ผู้เรียนรับค่านิยมที่ตนเห็นคุณค่านั้นเข้ามาอยู่ในระบบค่านิยมของตนและขั้นการสร้างลักษณะนิสัย เป็นขั้นที่ผู้เรียนปฏิบัติตามค่านิยมที่ตนรับมาสม่ำเสมอและทำงานกระทั่งเป็นนิสัย

4. การสังเคราะห์งานวิจัยได้แก่ งานวิจัยของพรสันต์ เลิศวิทยาวิวัฒน์ (2550 : 190-192) ที่พบว่า รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 11 ขั้น คือ สร้างความตระหนัก กำหนดความรับผิดชอบ ให้ความรักความอบอุ่น สร้างความสัมพันธ์ สร้างความมั่นใจ สร้างการมีวินัย ปลูกฝังค่านิยม ส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นตัวแบบที่ดี ให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจ เป็นต้น งานวิจัยของมงคล ศัยขกุล และ ชญานิชฎ์ รุ่งรังสี (2550 : 201-209) ที่พบว่า รูปแบบการเสริมสร้างพฤติกรรมการค้ารงชีวิตที่พอเพียงตามแนวพระราชดำริ ประกอบด้วยกระบวนการพัฒนาตนเอง ได้แก่ การพัฒนาด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ด้านเทคโนโลยีและด้านเศรษฐกิจ งานวิจัยของจุฬารัตน์ มาเสถียรวงศ์ (2550 : บทคัดย่อ) พบว่า กิจกรรมเสริมรายได้ จากกิจกรรมโครงการงานช่วยให้ได้เรียนรู้ทักษะทางอาชีพ และ

การจัดการการเงินพื้นฐานแล้วยังส่งผลต่อการเรียนรู้ เรื่องการรู้เท่าทันในการบริโภค งานวิจัยของ คารารัตน์ อุทัยพยัคฆ์ (2548 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า รูปแบบการสอนมี 8 ขั้นตอน คือ สร้าง ความตระหนักและเจตคติ คิดถึงสาเหตุของปัญหา เสนอแนวคิดทางเลือก วางแผนดำเนินการ ประเมินทางเลือก ปฏิบัติตามขั้นตอน ประเมินและปรับปรุง วัดประเมินผลและสรุปผล และ งานวิจัยของอัมพร เรืองศรี (2554 : 118) ที่พบว่า รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย 4 ขั้นตอนได้แก่ การสร้างความตระหนัก การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะ การนำไปประยุกต์ใช้และการประเมินผล เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบและพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของนักเรียน

การสร้างรูปแบบและพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ของนักเรียน โดยนำข้อมูลที่ได้รวบรวมในขั้นตอนที่ 1 มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อ พัฒนาระบบการบริหารจัดการการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตาม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบด้วยขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 2 กิจกรรมหลัก คือ การจัดกิจกรรมสร้างความตระหนัก การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะ จากนั้นนำทั้ง 2 กิจกรรมหลักไปประยุกต์ใช้ และมีการประเมินผลการจัดกิจกรรม มีรายละเอียด ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมสร้างความตระหนัก หมายถึง การชี้แจง อธิบายถึงความสำคัญและ การฝึกให้นักเรียนเกิดความเข้าใจ ใ้รับรู้และเห็นคุณค่าของการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบด้วย กิจกรรม ชี้แจงให้ทั่วถึงกัน กิจกรรมสวดสัตสุตยา กิจกรรมธนาคารบชะ กิจกรรมเล่าสู่กันฟังฉันทน์ที่พี่น้อง กิจกรรมสุนทรีย์เที่ยงวัน กิจกรรมเสวนาปัญหา กิจกรรมเดินตามรอยเท้าพ่อ และกิจกรรมนำ คำพ่อสอน ซึ่งเนื้อหาของแต่ละกิจกรรมจะประกอบด้วยแนวคิด หลักการและรายละเอียดของ กิจกรรมที่ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งจะทำให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ เกิดทักษะ รู้คุณค่าและพัฒนา คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้วยกิจกรรมการสร้างความตระหนัก

2. ขั้นตอนการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะ หมายถึง การจัดกิจกรรมเสริมให้แก่ นักเรียน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นกิจกรรมที่นักเรียนได้นำความรู้ ความเข้าใจ เห็นคุณค่าของการพัฒนา ตนเองเพื่อให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไปฝึกปฏิบัติโดยผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย ได้แก่ กิจกรรมโครงการ กิจกรรม

วัดในโรงเรียน กิจกรรมค่ายอาสาสมัคร กิจกรรมโลกกว้างจากการเรียนรู้ กิจกรรมสานฝันมุ่งสู่ นักเรียนคุณภาพ กิจกรรมชวนก่ออม และกิจกรรมสร้างสัมพันธ์วินัยเชิงบวก เป็นต้น

3. การนำไปประยุกต์ใช้ หมายถึง นักเรียนนำความรู้ ความเข้าใจ เห็นคุณค่าของ การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ผ่านการจัดกิจกรรมสร้างความตระหนักและกิจกรรมส่งเสริม คุณลักษณะตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ ไปสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่องจนเกิดเป็นลักษณะนิสัยที่ค้ำจุน

4. การประเมินผล หมายถึง การติดตามผลการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ นักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยใช้แบบประเมิน ตนเองของนักเรียน การบันทึก การสัมภาษณ์ครูและผู้บริหาร โรงเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตาม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังนี้

หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของคู่มือการจัดกิจกรรมโดยนำคู่มือ การจัดกิจกรรมจัดสนทนากลุ่มกับครูวิชาการจำนวน 5 โรงเรียน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและ เหมาะสม จากนั้นนำคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตาม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ความสอดคล้องของเนื้อหาการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ใช้วิธีการในลักษณะเดียวกันกับ การหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (Index of Item Objective Congruence : IOC) ของ โรวินเนลลีและแฮมเบิลตัน (Rovinelli & Hambleton. 1977 ; อ้างถึงใน สมนึก ภัททิษณี. 2546 : 166-167) ค่า IOC ที่ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ประเมินความ คิดเห็นแล้วมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปคัดเลือกเอาไว้ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.80 -1.00 จากนั้นนำคู่มือการจัดกิจกรรมไปปรับปรุงตามข้อเสนอแนะที่ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะและ แก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้ ควรมีการปรับวัตถุประสงค์ของการดำเนินการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับ แผนการดำเนินการจัดกิจกรรม การระบุนการวัดผลให้ชัดเจนในแต่ละกิจกรรม การใช้ตัวชี้วัด ความสำเร็จ เกณฑ์คุณภาพและเกณฑ์คุณธรรม มีหลักการอ้างอิงที่ถูกต้อง การพิมพ์เชิงอรรถ เป็น ต้น เพื่อให้การดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมที่หลากหลาย มีการประชาสัมพันธ์เชิญชวน ให้นักเรียนใน โรงเรียนได้ร่วมกิจกรรม เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเห็นผลชัดเจน จึงได้ คู่มือการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่สมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นทดลองใช้

1. ประเมินพฤติกรรมนักเรียนก่อนทดลองใช้คู่มือการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยใช้แบบประเมินตนเองของนักเรียนตามกรอบแนวคิดการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

2. ดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามคู่มือการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กิจกรรมและแผนการดำเนินงานตามกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

3. เก็บรวบรวมผลการพัฒนาหลังการทดลอง โดยใช้แบบประเมินตนเองของนักเรียน การจดบันทึก และการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูวิชาการ

ขั้นตอนที่ 5 ขั้นประเมินผล

โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินตนเองของนักเรียน การจดบันทึก การสัมภาษณ์

1. การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูล โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เป็นการตรวจสอบแหล่งข้อมูลด้านเวลา แหล่งข้อมูลด้านสถานที่ และแหล่งข้อมูลด้านบุคคล เพื่อตรวจสอบข้อมูลที่ได้มีความตรงกัน

2. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

2.1 วิเคราะห์จากแบบประเมินตนเองของนักเรียน โดยใช้ ค่าสถิติ Dependent Samples t-test

2.2 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive) จากการจดบันทึก การสัมภาษณ์ เกี่ยวกับพฤติกรรมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ศึกษา โดยการนำข้อมูลมาแปลความหมายหาความสัมพันธ์ของข้อมูล และสรุปข้อมูลตามกรอบแนวคิดการวิจัย ซึ่งจะตอบคำถามของการวิจัยว่า การพัฒนาระบบการบริหารการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ควรทำอย่างไร และระบบการบริหารงานการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 มีความเหมาะสมหรือไม่

2.3 วิเคราะห์หาค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) โดยการหาค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้หลังจากการนำคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไปทดลองใช้และพัฒนานักเรียน

3. แบบประเมินตนเองของนักเรียน

ผู้วิจัยได้นำแบบประเมินตนเองของนักเรียนไปใช้กับนักเรียนก่อนและหลังการทดลองใช้ระบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

3.1 ศึกษาแนวคิดและวิธีการสร้างแบบประเมินจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นผู้วิจัยได้สร้างแบบประเมินตนเองของนักเรียนจำนวน 56 ข้อ

3.2 หาค่าอำนาจจำแนกของแบบประเมินและค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบประเมินตนเองของนักเรียนไปทดลอง (Try-out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเมืองบัววิทยา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้แบบประเมินที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .25-.88 จำนวน 56 ข้อ จากนั้นหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร KR-20 ของ คูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson Formular 20 Reliability) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.88

3.3 นำแบบประเมินไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 คน โดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการให้คะแนน ดังนี้

ตอบ จริง ให้ 1 คะแนน ตอบ ไม่จริง ให้ 0 คะแนน

3.4 นำผลคะแนนที่ได้จากการเก็บข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

4. แบบสัมภาษณ์ ในการสร้างแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

4.1 ศึกษาแนวคิดและวิธีสร้างแบบสัมภาษณ์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.2 กำหนดหัวข้อการสัมภาษณ์เกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

4.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้อง

4.4 ปรับปรุงแก้ไข และนำไปใช้

5. แบบสอบถามวัดความพึงพอใจ เป็นคำถามสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการ โรงเรียนสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

5.1 ศึกษาค้นคว้า ตำรา วารสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ และการสร้างกรอบข้อคำถามวิธีการสร้างแบบสอบถาม เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

5.2 ศึกษาความหมาย ทฤษฎี หลักการ แนวคิด องค์ประกอบ เพื่อนำมาทำนियามศัพท์เฉพาะและมาเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถาม

5.3 พัฒนาแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ พึงพอใจมากที่สุด พึงพอใจมาก พึงพอใจปานกลาง พึงพอใจน้อย และพึงพอใจน้อยที่สุด ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยจำแนกเป็น 4 ด้าน ด้านองค์ประกอบของระบบ ด้านคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการนำไปใช้และด้านการวัดและประเมินผล

5.4 นำร่างแบบสอบถาม เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาคุณวุฒิพนธ์ เพื่อตรวจสอบเนื้อหา และภาษาที่ใช้ในแบบสอบถาม และนำข้อเสนอมาปรับปรุงแก้ไข

5.5 นำร่างแบบสอบถาม ที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ นำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุง

5.6 นำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาคุณวุฒิพนธ์ เพื่อแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถาม

5.7 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่ประชากร จำนวน 30 คน นำมาหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบัท ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .9438

5.8 นำไปจัดพิมพ์เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 เก็บรวบรวมข้อมูลในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

2. ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยใช้แบบสอบถาม

3. เก็บแบบสอบถามกลับคืนหลังจากแจกแบบสอบถามไปแล้ว 20 วันด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามกลับคืนมาครบทุกฉบับ ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถาม จากนั้นนำไปจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการจัดสนทนากลุ่มครูวิชาการ มีการเตรียมหัวข้อและแนวคำถามเกี่ยวกับการสนทนากลุ่ม เป็นคำถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้แก่ รักษาดี ศาสน์

กษัตริย์ ชื่อศักดิ์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ โดยการเตรียมบุคลากร ผู้ดำเนินการสนทนาคือ ผู้วิจัยดำเนินการเอง จัดบันทึกการวิจัย เพื่อรวบรวมข้อมูล

5. การประเมินผลระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลังจากใช้คู่มือการจัดการกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดำเนินการดังนี้

5.1 ให้นักเรียนประเมินตนเองหลังดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามคู่มือการจัดการกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยใช้แบบประเมินตนเอง จำนวน 56 ข้อ

5.2 สัมภาษณ์ผู้บริหาร โรงเรียนและครูวิชาการ ตามกรอบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจากแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าร้อยละ การหาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถาม และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค การแปลความหมายของข้อมูล ดำเนินการดังนี้

ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยที่ได้จากการวิเคราะห์แบบสอบถามสภาพและปัญหาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน และแบบสอบถามวัดความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการ โรงเรียน ที่เป็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (2545 : 56) ดังนี้

แบบสอบถามสภาพและปัญหาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน มีเกณฑ์ดังนี้
ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 แปลความว่า มีสภาพหรือปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 แปลความว่า มีสภาพหรือปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 แปลความว่า มีสภาพหรือปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 แปลความว่า มีสภาพหรือปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 แปลความว่า มีสภาพหรือปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ น้อยที่สุด

แบบสอบถามวัดความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการ โรงเรียนที่มีต่อระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีเกณฑ์ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 แปลความว่า มีความพึงพอใจ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 แปลความว่า มีความพึงพอใจ มาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 แปลความว่า มีความพึงพอใจ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 แปลความว่า มีความพึงพอใจ น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 แปลความว่า มีความพึงพอใจ น้อยที่สุด

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินตนเองของนักเรียนใช้ค่าสถิติ Dependent Samples t-test

3. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้ค่าสถิติ Independent Samples t-test

4. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive) จากการจดบันทึก การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม นำข้อมูลมาสรุปตามกรอบแนวคิดการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

5. วิเคราะห์หาค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index) หลังจากการนำคู่มือการจัดการกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไปทดลองใช้และพัฒนานักเรียน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย การพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
\bar{D}	แทน	คะแนนผลต่างเฉลี่ย
df	แทน	องศาอิสระ
t	แทน	สถิติที่ใช้ทดสอบ t-test
P	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ
E.I.	แทน	ดัชนีประสิทธิผล
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลได้นำเสนอเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน

ตอนที่ 2 พัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตอนที่ 4 ผลการประเมินระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน

การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย การพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้ข้อสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนี้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 51.10 ด้านวุฒิการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 68.80 รองลงมา คือสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 31.20 ด้านประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง 11-20 ปี จำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 62.20 รองลงมาคือ มีประสบการณ์ 21 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 19.30 ตามลำดับ

ผลการศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ปรากฏตามตาราง 4.1-4.5

ตาราง 4.1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โดยรวมและรายด้าน

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน			โดยรวม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1. รักษา ศาสน์ กษัตริย์	4.01	0.64	มาก	4.38	0.67	มาก	4.39	0.67	มาก
2. ซื่อสัตย์ สุจริต	4.30	0.62	มาก	4.17	0.65	มาก	4.19	0.68	มาก
3. มีวินัย	4.08	0.53	มาก	3.96	0.61	มาก	3.98	0.61	มาก
4. ใฝ่เรียนรู้	3.98	0.64	มาก	3.77	0.62	มาก	3.80	0.63	มาก
5. อยู่อย่างพอเพียง	4.17	0.69	มาก	3.96	0.68	มาก	4.00	0.69	มาก
6. มุ่งมั่นในการทำงาน	4.11	0.58	มาก	3.97	0.65	มาก	3.99	0.64	มาก
7. รักความเป็นไทย	4.33	0.59	มาก	4.14	0.63	มาก	4.17	0.67	มาก
8. มีจิตสาธารณะ	4.14	0.54	มาก	4.00	0.62	มาก	4.03	0.62	มาก
รวมเฉลี่ย	4.14	0.60	มาก	4.04	0.64	มาก	4.06	0.65	มาก

จากตาราง 4.1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความเห็นว่า สภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.06$) และเมื่อพิจารณาคุณลักษณะอันพึงประสงค์รายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ($\bar{X}=3.80-4.39$)

ตาราง 4.2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน			โดยรวม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์									
1. นักเรียนขึ้นตรงเคารพรังชาติ ร้องเพลงชาติ และอธิบายความหมายของเพลงชาติได้ถูกต้อง	4.30	0.68	มาก	4.28	0.73	มาก	4.29	0.72	มาก
2. นักเรียนปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ พลเมืองดีของชาติ	4.35	0.77	มาก	4.27	0.71	มาก	4.28	0.72	มาก
3. นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ	4.69	0.65	มากที่สุด	4.60	0.67	มากที่สุด	4.62	0.67	มากที่สุด
4. นักเรียนปฏิบัติตามหลักของศาสนาที่ตนนับถือ	4.35	0.64	มากที่สุด	4.40	0.67	มาก	4.40	0.66	มาก
5. นักเรียนแสดงออกซึ่งความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์	4.53	0.63	มาก	4.43	0.63	มาก	4.44	0.63	มาก
6. นักเรียนมีส่วนร่วมหรือจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์	4.62	0.61	มากที่สุด	4.55	0.64	มากที่สุด	4.56	0.64	มากที่สุด

ตาราง 4.2 (ต่อ)

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน			โดยรวม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
7. นักเรียนแสดงความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์ตามวาระ	4.55	0.63	มากที่สุด	4.58	0.61	มากที่สุด	4.57	0.61	มากที่สุด
8. นักเรียนมีความสามัคคีปรองดอง	4.28	0.59	มาก	4.25	0.66	มาก	4.25	0.65	มาก
9. นักเรียนเป็นแบบอย่างที่ดีของศาสนิกชน	4.10	0.73	มาก	4.13	0.75	มาก	4.13	0.75	มาก
10. นักเรียนห่วงแหนปกป้อง ขกย่องความเป็นชาติไทย	4.35	0.55	มาก	4.31	0.71	มาก	4.32	0.68	มาก
เฉลี่ย	4.41	0.64	มาก	4.38	0.67	มาก	4.39	0.67	มาก

จากตาราง 4.2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อสภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดย นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.62$) รองลงมาคือ นักเรียนแสดงความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์ตามวาระ ($\bar{X} = 4.57$) และนักเรียนมีส่วนร่วมหรือจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ($\bar{X} = 4.56$) ตามลำดับ

ตาราง 4.3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ด้านชื่อเสียง สุจริต

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน			โดยรวม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านชื่อเสียง สุจริต									
11. นักเรียนประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองและผู้อื่นทั้งกาย วาจา ใจ	4.23	0.71	มาก	4.16	0.73	มาก	4.17	0.73	มาก
12. นักเรียนให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริงปราศจากความลำเอียง	4.19	0.72	มาก	4.17	0.73	มาก	4.17	0.72	มาก
13. นักเรียนปฏิบัติตามคำมั่นสัญญา	4.30	0.63	มาก	4.16	0.67	มาก	4.18	0.66	มาก
14. นักเรียนปฏิบัติตนโดยคำนึงถึงความถูกต้อง ละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด	4.19	0.64	มาก	4.10	0.64	มาก	4.11	0.64	มาก
15. นักเรียนไม่นำสิ่งของหรือผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตน	4.33	0.74	มาก	4.11	0.67	มาก	4.14	0.68	มาก

ตาราง 4.3 (ต่อ)

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน			โดยรวม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
16. เมื่อครูมอบหมายงานให้ทำให้นักเรียนปฏิบัติด้วยตนเองและมีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่คดโกง	4.16	0.70	มาก	4.07	0.61	มาก	4.08	0.63	มาก
17. เมื่อนักเรียนเก็บสิ่งของได้จะนำไปคืนเจ้าของทันที	4.58	0.56	มากที่สุด	4.34	0.65	มาก	4.38	0.64	มาก
18. นักเรียนไม่พูดโกหกเพื่อให้ตนเองได้รับประโยชน์	4.26	0.52	มาก	4.18	0.61	มาก	4.19	0.60	มาก
19. นักเรียนไม่เอาสิ่งของของบุคคลอื่นและในครอบครัวยืมโดยไม่ขออนุญาต	4.33	0.47	มาก	4.27	0.60	มาก	4.28	0.58	มาก
20. นักเรียนแสดงความซื่อสัตย์ สุจริต ได้รับคำชมเชยจากครู/บุคลากรและการยอมรับจากเพื่อน	4.48	0.57	มาก	4.17	0.61	มาก	4.22	0.61	มาก
เฉลี่ย	4.30	0.62	มาก	4.17	0.65	มาก	4.19	0.68	มาก

จากตาราง 4.3 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อสภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ด้านซื่อสัตย์ สุจริต โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ใน ระดับมากทุกข้อ โดยเมื่อนักเรียนเก็บสิ่งของได้จะนำไปคืนเจ้าของทันที มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.38$) รองลงมาคือนักเรียนไม่เอาสิ่งของของบุคคลอื่นและในครอบครัวโดยไม่ขออนุญาต ($\bar{X} = 4.28$) และนักเรียนแสดงความซื่อสัตย์ สุจริตได้รับคำชมเชยจากครู/บุคลากรและการยอมรับจาก เพื่อน ($\bar{X} = 4.22$) ตามลำดับ

ตาราง 4.4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ นักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ด้านมีวินัย

คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ของนักเรียน	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน			โดยรวม		
	\bar{X}	S.D.	ความ หมายถึง	\bar{X}	S.D.	ความ หมายถึง	\bar{X}	S.D.	ความ หมายถึง
ด้านมีวินัย									
21. นักเรียนปฏิบัติตาม ข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบของ ครอบครัว โรงเรียน และสังคม	4.17	0.69	มาก	4.02	0.66	มาก	4.04	0.67	มาก
22. นักเรียนปฏิบัติตน ในการเป็นผู้นำที่ดี และผู้ตามที่ดี	4.00	0.50	มาก	3.95	0.59	มาก	3.95	0.58	มาก
23. นักเรียนตรงต่อเวลา ในการปฏิบัติ กิจกรรมต่างๆ ใน ชีวิตประจำวันและ รับผิดชอบในการ ทำงาน	3.89	0.59	มาก	3.86	0.59	มาก	3.86	0.59	มาก

ตาราง 4.4 (ต่อ)

คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ของนักเรียน	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน			โดยรวม		
	\bar{X}	S.D.	ความ หมาย	\bar{X}	S.D.	ความ หมาย	\bar{X}	S.D.	ความ หมาย
24. นักเรียนแต่งกาย สะอาดและถูก ระเบียบของโรงเรียน	4.17	0.54	มาก	4.04	0.60	มาก	4.06	0.59	มาก
25. นักเรียนจัดเก็บ สิ่งของเป็นระเบียบ เรียบร้อยหลัง ทำงานที่ได้รับ มอบหมาย	4.08	0.47	มาก	3.96	0.58	มาก	3.98	0.57	มาก
26. นักเรียนเคารพกฎ จราจร	4.19	0.48	มาก	3.90	0.56	มาก	3.94	0.55	มาก
27. นักเรียนปิดน้ำและ ปิดไฟทุกครั้งเมื่อเลิก ใช้งาน	3.91	0.61	มาก	3.92	0.62	มาก	3.92	0.62	มาก
28. นักเรียนรักษา สภาพแวดล้อมด้วย การทิ้งขยะใน ที่รองรับ	3.83	0.49	มาก	3.79	0.65	มาก	3.80	0.63	มาก
29. นักเรียนไม่ละเมิด และทำผิดกฎหมาย	4.41	0.53	มาก	4.22	0.65	มาก	4.24	0.64	มาก
30. นักเรียนได้รับ การยอมรับว่าเป็น ผู้มีระเบียบวินัยใน ตนเอง/ รู้จักหน้าที่	4.17	0.47	มาก	3.96	0.63	มาก	3.99	0.61	มาก

ตาราง 4.4 (ต่อ)

คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ของนักเรียน	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน			โดยรวม		
	\bar{X}	S.D.	ความ หมาย	\bar{X}	S.D.	ความ หมาย	\bar{X}	S.D.	ความ หมาย
เฉลี่ย	4.08	0.53	มาก	3.96	0.61	มาก	3.98	0.61	มาก

จากตาราง 4.4 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อสภาพ
การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ด้านมีวินัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักเรียนไม่ละเมียด
และทำผิดกฎหมาย ($\bar{X} = 4.24$) รองลงมาคือนักเรียนแต่งกายสะอาดและถูกระเบียบของโรงเรียน
($\bar{X} = 4.06$) และ นักเรียนปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบของครอบครัว โรงเรียนและสังคม
($\bar{X} = 4.04$) ตามลำดับ

ตาราง 4.5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ
นักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ด้านใฝ่เรียนรู้

คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ของนักเรียน	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน			โดยรวม		
	\bar{X}	S.D.	ความ หมาย	\bar{X}	S.D.	ความ หมาย	\bar{X}	S.D.	ความ หมาย
ด้านใฝ่เรียนรู้									
31. นักเรียนค้นคว้าข้อมูล จากแหล่งเรียนรู้ที่ หลากหลาย	3.94	0.44	มาก	3.87	0.53	มาก	3.88	0.51	มาก
32. นักเรียนกล้าแสดง ความคิดเห็นอย่างมี เหตุผล	3.92	0.59	มาก	3.66	0.59	มาก	3.70	0.60	มาก

ตาราง 4.5 (ต่อ)

คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ของนักเรียน	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน			โดยรวม		
	\bar{X}	S.D.	ความ หมาย	\bar{X}	S.D.	ความ หมาย	\bar{X}	S.D.	ความ หมาย
33. นักเรียนซักถาม ปัญหาข้อสงสัย ในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้	3.76	0.63	มาก	3.62	0.61	มาก	3.64	0.61	มาก
34. นักเรียนศึกษาค้นคว้า ด้วยตนเองและแสวง หาประสบการณ์ ใหม่ ๆ	3.57	0.80	มาก	3.59	0.61	มาก	3.58	0.64	มาก
35. นักเรียนมีการบันทึก ข้อมูลความรู้จากสิ่งที่ เรียนรู้	3.89	0.62	มาก	3.72	0.64	มาก	3.75	0.64	มาก
36. นักเรียนสามารถ แสวงหาทางเลือก ในการแก้ปัญหา ที่เหมาะสมได้	3.91	0.64	มาก	3.68	0.63	มาก	3.71	0.63	มาก
37. นักเรียนมีทักษะ ในการทำงานเป็น กลุ่มหรือหมู่คณะ	4.05	0.61	มาก	3.84	0.65	มาก	3.87	0.65	มาก
38. นักเรียนจัดเตรียม อุปกรณ์และสื่อการ เรียนล่วงหน้าก่อน ไปโรงเรียน	4.25	0.61	มาก	3.91	0.64	มาก	3.96	0.61	มาก

ตาราง 4.5 (ต่อ)

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน			โดยรวม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
39. นักเรียนจัดทำตารางเรียนและทบทวนความรู้ทุกวิชาด้วยตนเอง	4.17	0.74	มาก	3.84	0.63	มาก	3.89	0.70	มาก
40. นักเรียนมีทักษะและความสามารถในการเรียนรู้เทคโนโลยีที่ทันสมัย	4.35	0.72	มาก	3.99	0.65	มาก	4.04	0.72	มาก
เฉลี่ย	3.98	0.64	มาก	3.77	0.62	มาก	3.80	0.63	มาก

จากตาราง 4.5 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อสภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านใฝ่เรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักเรียนมีทักษะและความสามารถในการเรียนรู้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ($\bar{X} = 4.04$) รองลงมาคือนักเรียนจัดเตรียมอุปกรณ์และสื่อการเรียนล่วงหน้าก่อนไปโรงเรียน ($\bar{X} = 3.96$) และนักเรียนจัดทำตารางเรียนและทบทวนความรู้ทุกวิชาด้วยตนเอง ($\bar{X} = 3.89$) ตามลำดับ

ตาราง 4.6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการพัฒนากุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ด้านอยู่อย่างพอเพียง

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน			โดยรวม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านอยู่อย่างพอเพียง									
41. นักเรียนมีความรู้เพียงพอก่อการดำเนินชีวิต	4.30	0.60	มาก	4.00	0.71	มาก	4.04	0.70	มาก
42. นักเรียนมีความสามารถประยุกต์ความรู้ที่ได้จากโรงเรียนเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน	4.30	0.60	มาก	3.90	0.66	มาก	3.96	0.66	มาก
43. นักเรียนใช้จ่ายเงินอย่างประหยัด คุ้มค่า	4.21	0.67	มาก	4.21	0.67	มาก	3.96	0.64	มาก
44. นักเรียนใช้ทรัพยากรของโรงเรียนอย่างประหยัด และเกิดประโยชน์สูงสุด	3.98	0.79	มาก	3.86	0.68	มาก	3.88	0.70	มาก
45. นักเรียนมีการออมทรัพย์โดยการฝากเงินกับโรงเรียนและธนาคาร	4.10	0.75	มาก	3.89	0.75	มาก	3.92	0.75	มาก
46. นักเรียนดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผลรอบคอบ มีคุณธรรม	4.10	0.75	มาก	4.04	0.74	มาก	4.05	0.74	มาก

ตาราง 4.6 (ต่อ)

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน			โดยรวม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
47. นักเรียนมีความรู้คู่คุณธรรมเป็นภูมิคุ้มกันเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข	4.35	0.58	มาก	4.13	0.69	มาก	4.16	0.68	มาก
48. นักเรียนสามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์	4.32	0.71	มาก	4.10	0.63	มาก	4.13	0.65	มาก
49. นักเรียนรู้จักถนอมรักษาทรัพย์สินของตนเองและส่วนรวม	4.07	0.73	มาก	3.91	0.73	มาก	3.93	0.74	มาก
50. นักเรียนรู้จักหารายได้ระหว่างเรียนด้วยวิธีการที่เหมาะสม	4.01	0.75	มาก	3.93	0.68	มาก	3.94	0.69	มาก
เฉลี่ย	4.17	0.69	มาก	3.96	0.68	มาก	4.19	0.68	มาก

จากตาราง 4.6 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อสภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านอยู่อย่างพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักเรียนมีความรู้คู่คุณธรรมเป็นภูมิคุ้มกันเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ($\bar{X} = 4.16$) รองลงมา คือ นักเรียนสามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์ ($\bar{X} = 4.13$) และนักเรียนดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผลรอบคอบ มีคุณธรรม ($\bar{X} = 4.05$) ตามลำดับ

ตาราง 4.7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ
นักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ด้านมุ่งมั่นในการทำงาน

คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ของนักเรียน	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน			โดยรวม		
	\bar{X}	S.D.	ความ หมาย	\bar{X}	S.D.	ความ หมาย	\bar{X}	S.D.	ความ หมาย
ด้านมุ่งมั่นในการทำงาน									
51. นักเรียนมีการ วางแผนในการ ทำงาน	4.16	0.65	มาก	3.92	0.78	มาก	3.96	0.77	มาก
52. นักเรียนตั้งใจและ รับผิดชอบในการ ปฏิบัติหน้าที่การงาน	4.10	0.52	มาก	3.93	0.74	มาก	3.96	0.72	มาก
53. นักเรียนมีความเพียร พยายามและอดทน เพื่อให้งานสำเร็จตาม เป้าหมาย	4.08	0.58	มาก	3.90	0.63	มาก	3.93	0.62	มาก
54. นักเรียนปฏิบัติงาน ที่ได้รับมอบหมาย เสร็จตามกำหนดด้วย ตนเอง	4.10	0.52	มาก	3.91	0.68	มาก	3.94	0.66	มาก
55. นักเรียนพยายาม แก้ปัญหาและ อุปสรรคในการ ทำงานให้สำเร็จ	4.01	0.52	มาก	4.01	0.60	มาก	4.01	0.59	มาก
56. นักเรียนปรับปรุงและ พัฒนาการทำงานด้วย ตนเอง	3.94	0.57	มาก	3.49	0.57	มาก	3.96	0.57	มาก

ตาราง 4.7 (ต่อ)

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน			โดยรวม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
57. นักเรียนชื่นชมผลงานของตนเองและเพื่อนด้วยความภาคภูมิใจ	4.03	0.62	มาก	4.03	0.62	มาก	4.06	0.61	มาก
58. นักเรียนนำวัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่นมาปรับปรุงและพัฒนาในการทำงาน	4.05	0.61	มาก	4.05	0.61	มาก	4.07	0.61	มาก
59. นักเรียนศึกษาดูงานและค้นคว้าด้านวิชาการเกี่ยวกับเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงาน	4.02	0.65	มาก	4.02	0.65	มาก	4.03	0.64	มาก
60. นักเรียนนำแนวคิดอย่างสร้างสรรค์มาพัฒนาและปรับปรุงงาน	4.00	0.62	มาก	4.00	0.62	มาก	4.01	0.6	มาก
เฉลี่ย	4.11	0.58	มาก	3.07	0.65	มาก	3.99	0.64	มาก

จากตาราง 4.7 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อสภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านมุ่งมั่นในการทำงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

นักเรียนนำวัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่นมาปรับปรุงและพัฒนาในการทำงาน ($\bar{X} = 4.07$) รองลงมาคือนักเรียนชื่นชมผลงานของตนเองและเพื่อนด้วยความภาคภูมิใจ ($\bar{X} = 4.06$) และนักเรียนศึกษาดูงานและค้นคว้าด้านวิชาการเกี่ยวกับเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงาน ($\bar{X} = 4.03$) ตามลำดับ

ตาราง 4.8 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ด้านรักความเป็นไทย

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน			โดยรวม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านรักความเป็นไทย									
61. นักเรียนมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีไทยตามโอกาส	4.67	0.47	มากที่สุด	4.21	0.66	มาก	4.28	0.66	มาก
62. นักเรียนใช้ภาษาไทยและเลขไทยในการสื่อสาร ได้อย่างถูกต้อง	4.21	0.70	มาก	4.14	0.69	มาก	4.15	0.69	มาก
63. นักเรียนสามารถยกตัวอย่างภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่นได้	4.28	0.67	มาก	4.12	0.61	มาก	4.14	0.62	มาก
64. นักเรียนมีมารยาทงดงามแบบไทย มีสัมมาคารวะกตัญญูกตเวทิต่อผู้มีพระคุณ	4.50	0.60	มาก	4.11	0.64	มาก	4.17	0.64	มาก

ตาราง 4.8 (ต่อ)

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน			โดยรวม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
65. นักเรียนมีความเข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงสังคมไทยและสามารถปรับตัวได้เหมาะสม	4.17	0.63	มาก	4.13	0.58	มาก	4.13	0.59	มาก
66. นักเรียนปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีไทยได้ถูกต้อง	4.21	0.59	มาก	4.15	0.62	มาก	4.16	0.61	มาก
67. นักเรียนให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมอนุรักษ์และเสริมสร้างศิลปวัฒนธรรมไทย	4.28	0.62	มาก	4.18	0.63	มาก	4.20	0.63	มาก
68. นักเรียนชักชวนแนะนำให้ผู้อื่นปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีศิลปะและวัฒนธรรมไทย	4.17	0.66	มาก	4.05	0.64	มาก	4.07	0.64	มาก
69. นักเรียนนำภูมิปัญญาไทยมาใช้ให้เหมาะสมในวิถีชีวิต	4.32	0.54	มาก	4.12	0.66	มาก	4.15	0.64	มาก

ตาราง 4.8 (ต่อ)

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน			โดยรวม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
70. นักเรียนภาคภูมิใจในแผ่นดินไทยและระลึกถึงพระคุณของบรรพบุรุษไทย	4.51	0.50	มากที่สุด	4.22	0.63	มาก	4.26	0.62	มาก
เฉลี่ย	4.33	0.59	มาก	4.14	0.63	มาก	4.17	0.67	มาก

จากตาราง 4.8 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อสภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านรักความเป็นไทย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักเรียนมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีไทยตามโอกาส ($\bar{X} = 4.28$) รองลงมาคือ นักเรียนภาคภูมิใจในแผ่นดินไทยและระลึกถึงพระคุณของบรรพบุรุษไทย ($\bar{X} = 4.26$) และนักเรียนให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมอนุรักษ์และเสริมสร้างศิลปวัฒนธรรมไทย ($\bar{X} = 4.20$) ตามลำดับ

ตาราง 4.9 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ
นักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ด้านมีจิตสาธารณะ

คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ของนักเรียน	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน			โดยรวม		
	\bar{X}	S.D.	ความ หมาย	\bar{X}	S.D.	ความ หมาย	\bar{X}	S.D.	ความ หมาย
ด้านมีจิตสาธารณะ									
71. นักเรียนให้ความ ร่วมมือในการรักษา ความสะอาดและ เสริมสร้าง สิ่งแวดล้อมที่ดี	4.14	0.55	มาก	4.03	0.65	มาก	4.05	0.64	มาก
72. นักเรียนช่วยเหลือ ผู้อื่นด้วยความเต็มใจ โดยไม่หวังผล ตอบแทน เมื่อเห็น ผู้อื่นเดือดร้อน	4.17	0.60	มาก	4.05	0.65	มาก	4.07	0.64	มาก
73. นักเรียนร่วมกิจกรรม ที่เป็นประโยชน์ต่อ โรงเรียนชุมชนและ สังคม	4.16	0.62	มาก	4.08	0.65	มาก	4.09	0.64	มาก
74. นักเรียนช่วยเพื่อน ด้วยกำลังกายกำลังใจ และกำลังสติปัญญา ด้วยความสมัครใจ	4.14	0.58	มาก	3.96	0.57	มาก	3.99	0.58	มาก
75. นักเรียนช่วยกันทำ ความสะอาดบ้าน วัด โรงเรียน ชุมชน ท้องถิ่นของตนเอง	4.17	0.47	มาก	4.07	0.62	มาก	4.08	0.60	มาก

ตาราง 4.9 (ต่อ)

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน			โดยรวม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
76. นักเรียนช่วยกันสอดส่องดูแลทรัพย์สินของโรงเรียนและสาธารณสมบัติของส่วนรวมสม่ำเสมอ	4.12	0.50	มาก	3.94	0.60	มาก	3.97	0.59	มาก
77. นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามของส่วนรวม ตามสถานการณ์ด้วยความเต็มใจ	4.16	0.49	มาก	3.98	0.60	มาก	4.01	0.59	มาก
78. นักเรียนเสียสละทรัพย์สินเพื่อพัฒนาโรงเรียน ชุมชนที่อยู่อาศัย	4.00	0.60	มาก	3.95	0.61	มาก	3.96	0.61	มาก
79. นักเรียนเป็นผู้มีจิตใจโอบอ้อมอารีสุภาพ	4.16	0.56	มาก	4.02	0.62	มาก	4.04	0.61	มาก
80. นักเรียนชักชวนและแนะนำเพื่อนทำความดีเพื่อโรงเรียน ครอบครัวและสังคม	4.21	0.52	มาก	3.97	0.71	มาก	4.01	0.69	มาก
เฉลี่ย	4.14	0.54	มาก	4.00	0.62	มาก	4.03	0.62	มาก

จากตาราง 4.9 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อสภาพ

การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ด้านมีจิตสาธารณะ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักเรียน
ร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนชุมชนและสังคม ($\bar{X} = 4.09$) รองลงมาคือ นักเรียน
ช่วยกันทำ ความสะอาดบ้าน วัด โรงเรียน ชุมชน ท้องถิ่นของตนเอง ($\bar{X} = 4.08$) และนักเรียน
ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน เมื่อเห็นผู้อื่นเดือดร้อน ($\bar{X} = 4.07$)
ตามลำดับ

ตาราง 4.10 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ของนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน โดยรวม
และรายด้าน

คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ของนักเรียน	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน			โดยรวม		
	\bar{X}	S.D.	ความ หมาย	\bar{X}	S.D.	ความ หมาย	\bar{X}	S.D.	ความ หมาย
1. รักษาติ ศาสน์ กษัตริย์	1.72	0.92	น้อย	1.58	0.70	น้อย	1.60	0.75	น้อย
2. ซื่อสัตย์ สุจริต	1.99	0.92	น้อย	1.88	0.72	น้อย	1.90	0.76	น้อย
3. มีวินัย	2.23	0.96	น้อย	2.21	0.85	น้อย	2.14	0.87	น้อย
4. ใฝ่เรียนรู้	2.48	0.88	น้อย	2.29	0.86	น้อย	2.33	0.87	น้อย
5. อยู่อย่างพอเพียง	2.15	0.92	น้อย	2.01	0.83	น้อย	2.04	0.85	น้อย
6. มุ่งมั่นในการทำงาน	2.33	0.78	น้อย	2.16	0.76	น้อย	2.19	0.77	น้อย
7. รักความเป็นไทย	2.15	0.89	น้อย	1.96	0.73	น้อย	2.00	0.77	น้อย
8. มีจิตสาธารณะ	2.25	0.83	น้อย	2.07	0.73	น้อย	2.10	0.75	น้อย
รวมเฉลี่ย	2.16	0.88	น้อย	2.02	0.77	น้อย	1.78	0.79	น้อย

จากตาราง 4.10 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความเห็นเกี่ยวกับปัญหา
การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่
ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.78$) และเมื่อพิจารณาปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตาม
หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นรายด้าน พบว่า นักเรียน
มีปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับน้อยทุกด้าน ($\bar{X} = 1.60 - 2.33$)

ตาราง 4.11 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน			โดยรวม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์									
1. นักเรียนยื่นตรงเคารพธงชาติ ร้องเพลงชาติ และอธิบายความหมายของเพลงชาติได้ถูกต้อง	1.87	1.09	น้อย	1.66	0.79	น้อย	1.69	0.84	น้อย
2. นักเรียนปฏิบัติตนตามสิทธิหน้าที่ พลเมืองดีของชาติ	1.92	1.09	น้อย	1.79	0.83	น้อย	1.81	0.87	น้อย
3. นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ	1.48	0.95	น้อยที่สุด	1.33	0.67	น้อยที่สุด	1.35	0.72	น้อยที่สุด
4. นักเรียนปฏิบัติตนตามหลักของศาสนาที่ตนนับถือ	1.80	0.86	น้อย	1.51	0.67	น้อย	1.55	0.70	น้อย
5. นักเรียนแสดงออกซึ่งความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์	1.60	0.90	น้อย	1.49	0.70	น้อยที่สุด	1.50	0.73	น้อยที่สุด
6. นักเรียนมีส่วนร่วมหรือจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์	1.64	0.88	น้อย	1.53	0.69	น้อย	1.54	0.72	น้อย

ตาราง 4.11 (ต่อ)

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน			โดยรวม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
7. นักเรียนแสดงความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์ตามวาระ	1.51	0.87	น้อย	1.36	0.66	น้อยที่สุด	1.38	0.70	น้อยที่สุด
8. นักเรียนมีความสามัคคีปรองดอง	1.82	0.81	น้อย	1.75	0.63	น้อย	1.76	0.66	น้อย
9. นักเรียนเป็นแบบอย่างที่ดีของศาสนิกชน	1.98	0.88	น้อย	1.89	0.77	น้อย	1.90	0.79	น้อย
10. นักเรียนห่วงแหนปกป้อง ขกย่องความ เป็นชาติไทย	1.64	0.90	น้อย	1.52	0.68	น้อย	1.53	0.72	น้อย
เฉลี่ย	1.72	0.92	น้อย	1.58	0.70	น้อย	1.60	0.75	น้อย

จากตาราง 4.11 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อปัญหา การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.60$) เมื่อพิจารณาปัญหาที่พบเป็น รายชื่อ พบว่า นักเรียนเป็นแบบอย่างที่ดีของศาสนิกชน ($\bar{X} = 1.90$) รองลงมาคือนักเรียนปฏิบัติคน ตามสิทธิหน้าที่ พลเมืองดีของชาติ ($\bar{X} = 1.81$) และนักเรียนมีความสามัคคีปรองดอง ($\bar{X} = 1.76$) ตามลำดับ

ตาราง 4.12 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ด้านซื่อสัตย์ สุจริต

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน			โดยรวม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านซื่อสัตย์ สุจริต									
11. นักเรียนประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองและผู้อื่นทั้งกาย วาจา ใจ	1.85	0.99	น้อย	1.81	0.83	น้อย	1.82	0.86	น้อย
12. นักเรียนให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริงปราศจากความลำเอียง	2.07	1.05	น้อย	2.15	0.85	น้อย	2.14	0.88	น้อย
13. นักเรียนปฏิบัติตามคำมั่นสัญญา	2.10	0.90	น้อย	1.99	0.82	น้อย	2.01	0.83	น้อย
14. นักเรียนปฏิบัติตนโดยคำนึงถึงความถูกต้อง ละอายและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด	2.23	0.93	น้อย	2.02	0.79	น้อย	2.05	0.81	น้อย
15. นักเรียนไม่นำสิ่งของหรือผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตน	1.98	0.96	น้อย	1.84	0.70	น้อย	1.86	0.75	น้อย
16. เมื่อครูมอบหมายงานให้ทำนักเรียนปฏิบัติด้วยตนเองและมีความซื่อสัตย์สุจริตไม่คดโกง	2.01	0.84	น้อย	1.88	0.63	น้อย	1.90	0.67	น้อย

ตาราง 4.12 (ต่อ)

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน			โดยรวม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
17. เมื่อนักเรียนเก็บสิ่งของได้จะนำไปคืนเจ้าของทันที	1.89	0.90	น้อย	1.70	0.65	น้อย	1.73	0.70	น้อย
18. นักเรียนไม่พูดโกหกเพื่อให้ตนเองได้รับประโยชน์	2.00	0.93	น้อย	1.86	0.68	น้อย	1.88	0.72	น้อย
19. นักเรียนไม่เอาสิ่งของของบุคคลอื่นและในครอบครัวโดยไม่ขออนุญาต	1.87	0.83	น้อย	1.80	0.66	น้อย	1.81	0.69	น้อย
20. นักเรียนแสดงความซื่อสัตย์ สุจริต ได้รับคำชมเชยจากครู/บุพการีและการยอมรับจากเพื่อน	1.91	0.92	น้อย	1.76	0.66	น้อย	1.78	0.70	น้อย
เฉลี่ย	1.99	0.92	น้อย	1.88	0.72	น้อย	1.90	0.76	น้อย

จากตาราง 4.12 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านซื่อสัตย์ สุจริต โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.90$) เมื่อพิจารณาปัญหาที่พบเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริงปราศจากความลำเอียง ($\bar{X} = 2.14$) รองลงมาคือนักเรียนปฏิบัติตน โดยคำนึงถึงความถูกต้อง ละอายและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด ($\bar{X} = 2.05$) และ นักเรียนปฏิบัติตามคำมั่นสัญญา ($\bar{X} = 2.01$) ตามลำดับ

ตาราง 4.13 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ของนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ด้านมีวินัย

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน			โดยรวม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านมีวินัย									
21. นักเรียนปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ระเบียบของครอบครัว โรงเรียนและสังคม	2.14	1.03	น้อย	1.93	0.81	น้อย	1.96	0.85	น้อย
22. นักเรียนปฏิบัติตนในการเป็นผู้นำที่ดีและผู้ตามที่ดี	2.25	0.93	น้อย	2.07	0.72	น้อย	2.09	0.75	น้อย
23. นักเรียนตรงต่อเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆในชีวิตประจำวันและรับผิดชอบในการทำงาน	2.42	0.95	น้อย	2.29	0.81	น้อย	2.31	0.83	น้อย
24. นักเรียนแต่งกายสะอาดและถูกระเบียบของโรงเรียน	1.78	0.90	น้อย	1.94	0.88	น้อย	1.91	0.88	น้อย
25. นักเรียนจัดเก็บสิ่งของเป็นระเบียบเรียบร้อยหลังทำงานที่ได้รับมอบหมาย	2.10	0.84	น้อย	2.09	0.80	น้อย	2.09	0.85	น้อย

ตาราง 4.13 (ต่อ)

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน			โดยรวม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
26. นักเรียนเคารพกฎจราจร	2.23	0.93	น้อย	2.11	0.90	น้อย	2.13	0.75	น้อย
27. นักเรียนปิดน้ำและปิดไฟทุกครั้งเมื่อเลิกใช้งาน	2.21	0.88	น้อย	2.23	0.76	น้อย	2.23	0.83	น้อย
28. นักเรียนรักษาสภาพแวดล้อมด้วยการทิ้งขยะในที่รองรับ	2.33	1.08	น้อย	2.29	1.05	น้อย	2.30	0.88	น้อย
29. นักเรียนไม่ละเมิดและทำผิดกฎหมาย	2.41	1.04	น้อย	2.03	0.90	น้อย	2.08	0.80	น้อย
30. นักเรียนได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้มีระเบียบวินัยในตนเอง/ รู้จักหน้าที่	2.50	1.06	น้อย	2.31	0.90	น้อย	2.33	0.90	น้อย
เฉลี่ย	2.23	0.96	น้อย	2.21	0.85	น้อย	2.14	0.87	น้อย

จากตาราง 4.13 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านวินัย โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.14$) เมื่อพิจารณาปัญหาที่พบเป็นรายข้อ พบว่านักเรียนได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้มีระเบียบวินัยในตนเอง/ รู้จักหน้าที่ ($\bar{X} = 2.33$) รองลงมาคือนักเรียนตรงต่อเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวันและรับผิดชอบในการทำงาน ($\bar{X} = 2.31$) และนักเรียนรักษาสภาพแวดล้อมด้วยการทิ้งขยะในที่รองรับ ($\bar{X} = 2.30$) ตามลำดับ

ตาราง 4.14 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์
 ของนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ด้านใฝ่เรียนรู้

คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ของนักเรียน	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน			โดยรวม		
	\bar{X}	S.D.	ความ หมาย	\bar{X}	S.D.	ความ หมาย	\bar{X}	S.D.	ความ หมาย
ด้านใฝ่เรียนรู้									
31. นักเรียนค้นคว้าข้อมูล จากแหล่งเรียนรู้ที่ หลากหลาย	2.51	0.89	ปาน กลาง	2.25	0.86	น้อย	2.29	0.87	น้อย
32. นักเรียนกล้าแสดง ความคิดเห็นอย่างมี เหตุผล	2.64	0.84	ปาน กลาง	2.56	0.84	น้อย	2.57	0.84	ปาน กลาง
33. นักเรียนซักถาม ปัญหาข้อสงสัย ในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้	2.55	1.07	ปาน กลาง	2.45	1.04	น้อย	2.46	1.04	น้อย
34. นักเรียนศึกษาค้นคว้า ด้วยตนเองและแสวง หาประสบการณ์ ใหม่ๆ	2.64	0.79	ปาน กลาง	2.52	0.82	น้อย	2.54	0.81	ปาน กลาง
35. นักเรียนมีการบันทึก ข้อมูลความรู้จากสิ่งที่ เรียนรู้	2.58	0.86	ปาน กลาง	2.40	0.85	น้อย	2.43	0.86	น้อย
36. นักเรียนสามารถ แสวงหาทางเลือก ในการแก้ปัญหา ที่เหมาะสมได้	2.55	0.85	ปาน กลาง	2.31	0.72	น้อย	2.34	0.74	น้อย

ตาราง 4.14 (ต่อ)

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน			โดยรวม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
37. นักเรียนมีทักษะในการทำงานเป็นกลุ่มหรือหมู่คณะ	2.41	0.80	น้อย	2.17	0.75	น้อย	2.21	0.76	น้อย
38. นักเรียนจัดเตรียมอุปกรณ์และสื่อการเรียนล่วงหน้าก่อนไปโรงเรียน	2.41	0.88	น้อย	2.10	0.93	น้อย	2.15	0.93	น้อย
39. นักเรียนจัดทำตารางเรียนและทบทวนความรู้ทุกวิชาด้วยตนเอง									
40. นักเรียนมีทักษะและความสามารถในการเรียนรู้เทคโนโลยีที่ทันสมัย									
เฉลี่ย	2.48	0.88	น้อย	2.29	0.86	น้อย	2.33	0.87	น้อย

จากตาราง 4.14 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านใฝ่เรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.33$) เมื่อพิจารณาปัญหาที่พบเป็นรายข้อ พบว่านักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ($\bar{X} = 2.57$) รองลงมาคือนักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองและแสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆ ($\bar{X} = 2.54$) และนักเรียนซักถามปัญหาข้อสงสัยในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 2.46$) ตามลำดับ

ตาราง 4.15 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ของนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ด้านอยู่อย่าง
พอเพียง

คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ของนักเรียน	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน			โดยรวม		
	\bar{X}	S.D.	ความ หมาย	\bar{X}	S.D.	ความ หมาย	\bar{X}	S.D.	ความ หมาย
ด้านอยู่อย่างพอเพียง									
41. นักเรียนมีความรู้ เพียงพอกำหนด ดำเนินชีวิต	2.10	0.92	น้อย	1.92	0.87	น้อย	1.95	0.88	น้อย
42. นักเรียนมีความ สามารถประยุกต์ ความรู้ที่ได้จาก โรงเรียนเพื่อใช้ ในชีวิตประจำวัน	2.14	0.86	น้อย	2.00	0.79	น้อย	2.02	0.80	น้อย
43. นักเรียนใช้จ่ายเงิน อย่างประหยัด คุ้มค่า	2.35	1.05	น้อย	2.10	0.96	น้อย	2.14	0.98	น้อย
44. นักเรียนใช้ทรัพยากร ของโรงเรียนอย่าง ประหยัด และเกิด ประโยชน์สูงสุด	2.41	1.00	น้อย	2.05	0.98	น้อย	2.10	0.99	น้อย
45. นักเรียนมีการออม ทรัพย์โดยการฝาก เงินกับโรงเรียนและ ธนาคาร	2.07	0.96	น้อย	2.01	0.80	น้อย	2.02	0.80	น้อย
46. นักเรียนดำเนินชีวิต อย่างพอประมาณ มีเหตุผลรอบคอบ มีคุณธรรม	2.14	0.94	น้อย	2.05	0.83	น้อย	2.07	0.84	น้อย

ตาราง 4.15 (ต่อ)

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน			โดยรวม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
47. นักเรียนมีความรู้คู่คุณธรรมเป็นภูมิคุ้มกันเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข	2.02	1.02	น้อย	1.79	0.87	น้อย	1.82	0.89	น้อย
48. นักเรียนสามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์	1.96	0.95	น้อย	1.93	0.82	น้อย	1.93	0.84	น้อย
49. นักเรียนรู้จักถนอมรักษาทรัพย์สินของตนเองและส่วนรวม	2.19	0.81	น้อย	2.21	0.74	น้อย	2.20	0.75	น้อย
50. นักเรียนรู้จักหารายได้ระหว่างเรียนด้วยวิธีการที่เหมาะสม	2.17	0.78	น้อย	2.08	0.67	น้อย	2.10	0.69	น้อย
เฉลี่ย	2.15	0.92	น้อย	2.01	0.83	น้อย	2.04	0.85	น้อย

จากตาราง 4.15 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านอยู่อย่างพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.04$) เมื่อพิจารณาปัญหาที่พบเป็นรายข้อ พบว่า นักเรียนรู้จักถนอมรักษาทรัพย์สินของตนเองและส่วนรวม ($\bar{X} = 2.20$) รองลงมาคือนักเรียนใช้จ่ายเงินอย่างประหยัด ค่า ($\bar{X} = 2.14$) และนักเรียนใช้ทรัพยากรของโรงเรียนอย่างประหยัด และเกิดประโยชน์สูงสุด นักเรียนรู้จักหารายได้ระหว่างเรียนด้วยวิธีการที่เหมาะสม ($\bar{X} = 2.10$) ตามลำดับ

ตาราง 4.16 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ของนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ด้านมุ่งมั่น
ในการทำงาน

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน			โดยรวม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านมุ่งมั่นในการทำงาน									
51. นักเรียนมีการวางแผนในการทำงาน	2.35	0.77	น้อย	2.25	0.65	น้อย	2.26	0.84	น้อย
52. นักเรียนตั้งใจและรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่การทำงาน	2.35	0.74	น้อย	2.23	0.79	น้อย	2.25	0.79	น้อย
53. นักเรียนมีความเพียรพยายามและอดทนเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย	2.35	0.67	น้อย	2.24	0.66	น้อย	2.26	0.66	น้อย
54. นักเรียนปฏิบัติตามที่ได้รับมอบหมายเสร็จตามกำหนดด้วยตนเอง	2.28	0.67	น้อย	2.10	0.66	น้อย	2.13	0.84	น้อย
55. นักเรียนพยายามแก้ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานให้สำเร็จ	2.35	0.64	น้อย	2.23	0.61	น้อย	2.25	0.79	น้อย
56. นักเรียนปรับปรุงและพัฒนาการทำงานด้วยตนเอง	2.32	0.63	น้อย	2.19	0.66	น้อย	2.21	0.66	น้อย

ตาราง 4.16 (ต่อ)

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน			โดยรวม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
57. นักเรียนชื่นชมผลงานของตนเองและเพื่อนด้วยความภาคภูมิใจ	2.21	0.84	น้อย	2.07	0.74	น้อย	2.09	0.66	น้อย
58. นักเรียนนำวัสดุอุปกรณ์ในห้องดินมาปรับปรุงและพัฒนาในการทำงาน	2.16	0.80	น้อย	1.90	0.76	น้อย	1.94	0.61	น้อย
59. นักเรียนศึกษาดูงานและค้นคว้าด้านวิชาการเกี่ยวกับเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงาน	2.48	1.07	น้อย	2.12	0.94	น้อย	2.17	0.65	น้อย
60. นักเรียนนำแนวคิดอย่างสร้างสรรค์มาพัฒนาและปรับปรุงงาน	2.53	1.06	ปานกลาง	2.27	0.97	น้อย	2.30	0.75	น้อย
เฉลี่ย	2.33	0.78	น้อย	2.16	0.76	น้อย	2.33	0.87	น้อย

จากตาราง 4.16 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านมุ่งมั่นในการทำงาน โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.33$) เมื่อพิจารณาปัญหาที่พบเป็นรายข้อ พบว่านักเรียนนำแนวคิดอย่างสร้างสรรค์มาพัฒนาและปรับปรุงงาน ($\bar{X} = 2.30$) รองลงมาคือ นักเรียนมีการวางแผนในการทำงาน นักเรียนมีความเพียรพยายามและอดทนเพื่อให้

งานสำเร็จตามเป้าหมาย ($\bar{X} = 2.26$) และนักเรียนตั้งใจและรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่การทำงาน
นักเรียนพยายามแก้ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานให้สำเร็จ ($\bar{X} = 2.25$) ตามลำดับ

ตาราง 4.17 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ของนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน
ด้านรักความเป็นไทย

คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ของนักเรียน	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน			โดยรวม		
	\bar{X}	S.D.	ความ หมาย	\bar{X}	S.D.	ความ หมาย	\bar{X}	S.D.	ความ หมาย
ด้านรักความเป็นไทย									
61. นักเรียนมีส่วนร่วม ที่เกี่ยวข้องกับ ประเพณีไทย ตามโอกาส	1.87	0.97	น้อย	1.72	0.78	น้อย	1.74	0.81	น้อย
62. นักเรียนใช้ภาษาไทย และเลขไทยในการ สื่อสารได้อย่าง ถูกต้อง	2.23	0.89	น้อย	2.03	0.72	น้อย	2.06	0.75	น้อย
63. นักเรียนสามารถ ยกตัวอย่างภูมิปัญญา ไทยในท้องถิ่น ได้	2.19	0.94	น้อย	2.00	0.82	น้อย	2.03	0.84	น้อย
64. นักเรียนมีมารยาท งดงามแบบไทย มี สัมมาคารวะกตัญญู กตเวทิตต่อผู้มีพระคุณ	2.23	1.02	น้อย	2.02	0.89	น้อย	2.05	0.91	น้อย

ตาราง 4.17 (ต่อ)

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน			โดยรวม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
65. นักเรียนมีความเข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงสังคมไทยและสามารถปรับตัวได้เหมาะสม	2.19	0.84	น้อย	2.05	0.64	น้อย	2.07	0.67	น้อย
66. นักเรียนปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีไทยได้ถูกต้อง	2.12	0.85	น้อย	2.00	0.67	น้อย	2.01	0.70	น้อย
67. นักเรียนให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมอนุรักษ์และเสริมสร้างศิลปวัฒนธรรมไทย	2.08	0.87	น้อย	1.97	0.67	น้อย	1.98	0.70	น้อย
68. นักเรียนชักชวนแนะนำให้ผู้อื่นปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีศิลปะและวัฒนธรรมไทย	2.32	0.83	น้อย	2.04	0.72	น้อย	2.08	0.74	น้อย
69. นักเรียนนำภูมิปัญญาไทยมาใช้ให้เหมาะสมในวิถีชีวิต	2.14	0.81	น้อย	1.95	0.66	น้อย	1.98	0.69	น้อย

ตาราง 4.17 (ต่อ)

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน			โดยรวม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
70. นักเรียนภาคภูมิใจในแผ่นดินไทยและระลึกถึงพระคุณของบรรพบุรุษไทย	2.19	0.94	น้อย	1.90	0.81	น้อย	1.95	0.83	น้อย
เฉลี่ย	2.15	0.89	น้อย	1.96	0.73	น้อย	2.00	0.77	น้อย

จากตาราง 4.17 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านรักความเป็นไทย โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.00$) เมื่อพิจารณาปัญหาที่พบเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนชักชวนแนะนำให้ผู้อื่นปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีศิลปะและวัฒนธรรมไทย ($\bar{X} = 2.08$) รองลงมาคือ นักเรียนมีความเข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงสังคมไทยและสามารถปรับตัวได้เหมาะสม ($\bar{X} = 2.07$) และนักเรียนใช้ภาษาไทยและเลขไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้อง ($\bar{X} = 2.06$) ตามลำดับ

ตาราง 4.18 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ของนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน
ด้านมีจิตสาธารณะ

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน			โดยรวม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านมีจิตสาธารณะ									
71. นักเรียนให้ความร่วมมือในการรักษาความสะอาดและเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี	2.26	0.82	น้อย	2.18	0.75	น้อย	2.19	0.76	น้อย
72. นักเรียนช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน เมื่อเห็นผู้อื่นเดือดร้อน	2.28	0.80	น้อย	2.09	0.72	น้อย	2.12	0.74	น้อย
73. นักเรียนร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนชุมชนและสังคม	2.26	0.84	น้อย	2.01	0.76	น้อย	2.05	0.78	น้อย
74. นักเรียนช่วยเพื่อนด้วยกำลังกายกำลังใจ และกำลังสติปัญญาด้วยความสมัครใจ	2.37	0.88	น้อย	2.18	0.72	น้อย	2.21	0.75	น้อย
75. นักเรียนช่วยกันทำความสะอาดบ้าน วัด โรงเรียน ชุมชน ท้องถิ่นของตนเอง	2.17	0.81	น้อย	2.02	0.77	น้อย	2.05	0.78	น้อย

ตาราง 4.18 (ต่อ)

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน			โดยรวม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
76. นักเรียนช่วยกันสอดส่องดูแลทรัพย์สินของโรงเรียนและสาธารณสมบัติของส่วนรวมสม่ำเสมอ	2.21	0.84	น้อย	2.06	0.76	น้อย	2.08	0.77	น้อย
77. นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาหรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามของส่วนรวม ตามสถานการณ์ด้วยความเต็มใจ	2.14	0.77	น้อย	1.98	0.66	น้อย	2.00	0.68	น้อย
78. นักเรียนเสียสละทรัพย์สินเพื่อพัฒนาโรงเรียน ชุมชนที่อยู่อาศัย	2.46	0.87	น้อย	2.20	0.77	น้อย	2.24	0.79	น้อย
79. นักเรียนเป็นผู้มีจิตใจโอบอ้อมอารีสุภาพ	2.23	0.83	น้อย	2.07	0.67	น้อย	2.10	0.69	น้อย
80. นักเรียนชักชวนและแนะนำเพื่อนทำความดีเพื่อโรงเรียน ครอบครัวและสังคม	2.14	0.86	น้อย	1.93	0.74	น้อย	1.96	0.76	น้อย
เฉลี่ย	2.25	0.83	น้อย	2.07	0.73	น้อย	2.10	0.75	น้อย

จากตาราง 4.18 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อปัญหา

การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ด้านมีจิตสาธารณะ โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.10$) เมื่อพิจารณาปัญหาที่พบเป็นรายข้อ
พบว่า นักเรียนเสียสละทรัพย์เงินเพื่อพัฒนาโรงเรียน ชุมชนที่อยู่อาศัย ($\bar{X} = 2.24$) รองลงมา
คือ นักเรียนช่วยเพื่อนด้วยกำลังกายกำลังใจ และกำลังสติปัญญาด้วยความสมัครใจ ($\bar{X} = 2.21$)
และนักเรียนให้ความร่วมมือในการรักษาความสะอาดและเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี ($\bar{X} = 2.19$)
ตามลำดับ

**ตอนที่ 3 การสร้างและพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะ
อันพึงประสงค์ของนักเรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**

**การสร้างและพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะ
อันพึงประสงค์ของนักเรียน ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้**

**ขั้นที่ 1 การศึกษาเอกสาร หลักฐาน แนวคิด ทฤษฎี หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น
พื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตาม
หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบด้วย**

1. ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ด้านซื่อสัตย์ สุจริต
3. ด้านมีวินัย
4. ด้านใฝ่เรียนรู้
5. ด้านอยู่อย่างพอเพียง
6. ด้านมุ่งมั่นในการทำงาน
7. ด้านรักความเป็นไทย
8. ด้านมีจิตสาธารณะ

**ขั้นที่ 2 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ
นักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จำนวน 35 คนจาก
การสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้าวิชาการหรือครูวิชาการ โรงเรียน**

**จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 พบว่านักเรียนขาด
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
ดังปรากฏในตาราง 4.19**

ตาราง 4.19 ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนที่ขาดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จำนวน 35 คน จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร สถานศึกษาและครูวิชาการ

คุณลักษณะอันพึงประสงค์	จำนวนนักเรียน	คิดเป็นร้อยละ
1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์	11	31.42
2. ซื่อสัตย์ สุจริต	12	34.28
3. มีวินัย	29	82.85
4. ใฝ่เรียนรู้	30	85.71
5. อยู่อย่างพอเพียง	18	51.72
6. มุ่งมั่นในการทำงาน	24	68.57
7. รักความเป็นไทย	10	28.57
8. มีจิตสาธารณะ	16	45.71

จากตาราง 4.19 จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการ โรงเรียน พบว่า นักเรียนขาดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านใฝ่เรียนรู้ ร้อยละ 85.71 ด้านมีวินัย ร้อยละ 82.85 และด้านมุ่งมั่นในการทำงาน ร้อยละ 68.57

ขั้นที่ 3 การสร้างระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

จากการศึกษาการสร้างระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ประกอบด้วยกิจกรรม 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความตระหนัก หมายถึง การชี้แจง อธิบายถึงความสำคัญ และการฝึกให้นักเรียนเกิดความเข้าใจใ้ รับรู้และเห็นคุณค่าของการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบด้วย กิจกรรม ยืมไหว้ทักทายกัน กิจกรรมสัจย์สัตย์ กิจกรรมธนาคารขยะ กิจกรรมเล่าสู่กันฟังฉันท์พี่น้อง กิจกรรมสุนทรีย์เที่ยงวัน กิจกรรมเสวนาปัญหา กิจกรรม “เดินตามรอยเท้าพ่อ” และกิจกรรมนำ คำพ่อสอน

ขั้นตอนที่ 2 การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะ หมายถึง การจัดกิจกรรมเสริม ให้นักเรียน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลาง

การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบด้วยกิจกรรมโครงการ กิจกรรมวัดในโรงเรียน กิจกรรมค่ายอาสาสมัครพัฒนาชุมชน กิจกรรมปลูกฝังจิตอาสา กิจกรรมโลกกว้างจากการเรียนรู้ กิจกรรมสถานฝึกมุ่งสู่นักเรียนคุณภาพ กิจกรรมยุวนักกอบม และกิจกรรมสร้างสัมพันธ์วินัยเชิงบวก

ขั้นตอนที่ 3 การนำไปประยุกต์ใช้ หมายถึง นักเรียนนำความรู้ ความเข้าใจ คุณค่าของแนวคิดการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไปสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล หมายถึง การติดตามผลการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยใช้แบบประเมินตนเองของนักเรียน

ขั้นที่ 4 การพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยการสร้างคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

การสร้างคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ แนวคิดการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ขั้นตอนการจัดกิจกรรม บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมพัฒนาและแผนการจัดกิจกรรม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมสร้างความตระหนัก มีกิจกรรมย่อย 8 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมอิมโหว่ทักทายกัน กิจกรรมสตั๊ดสัญญา กิจกรรมธนาคารขยะ กิจกรรมเล่าสู่กันฟังฉันท์ที่น่อง กิจกรรมสุนทรีย์เที่ยงวัน กิจกรรมเสวนาปัญหา กิจกรรม “เดินตามรอยเท้าพ่อ” และกิจกรรมล่าน้ำคำพ่อสอน กิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีกิจกรรมย่อย 8 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมโครงการ กิจกรรมวัดในโรงเรียน กิจกรรมค่ายอาสาสมัครพัฒนาชุมชน กิจกรรมปลูกฝังจิตอาสา กิจกรรมโลกกว้างจากการเรียนรู้ กิจกรรมสถานฝึกมุ่งสู่นักเรียนคุณภาพ กิจกรรมยุวนักกอบม และกิจกรรมสร้างสัมพันธ์วินัยเชิงบวก

ขั้นที่ 5 การทดลองใช้คู่มือการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ในการทดลองใช้คู่มือการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ปรากฏผลดังนี้

1. การประเมินตนเองก่อนการทดลอง ผู้วิจัยให้นักเรียนประเมินตนเองก่อนการทดลองใช้คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จำนวน 56 ชื่อ ประกอบด้วยด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ด้านซื่อสัตย์ สุจริต ด้านมีวินัย ด้านใฝ่เรียนรู้ ด้านอยู่อย่างพอเพียง ด้านมุ่งมั่นในการทำงาน ด้านรักความเป็นไทยและด้านมีจิตสาธารณะ

2. การดำเนินการทดลองใช้และพัฒนากระบวนการบริหารงานการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตามคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และสังเคราะห์ผลการปฏิบัติกิจกรรมจากการบันทึกของนักเรียน ดังตาราง 4.20

ตาราง 4.20 ผลการปฏิบัติกิจกรรม จากการบันทึกของนักเรียน

ขั้นตอน / กิจกรรม	ผลการปฏิบัติกิจกรรม
<p>1. การสร้างความตระหนัก หมายถึง การชี้แจงอธิบายถึงความสำคัญและการฝึกให้นักเรียนเกิดความเอาใจใส่ รับรู้และเห็นคุณค่าของการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551</p> <p>1.1 กิจกรรมยิ้มไหว้ ทักทายกัน</p> <p>ในการจัดกิจกรรมยิ้มไหว้ทักทายกัน เน้นการฝึกปฏิบัติตามมารยาทไทย เพื่ออนุรักษ์และส่งเสริมมารยาทไทยให้คงอยู่สืบต่อไปและส่งเสริมนักเรียนฝึกหัดนักเรียนในกิจกรรมมารยาทไทย เพื่อพัฒนานักเรียนเข้าร่วมการแข่งขันงานศิลปหัตถกรรมระดับกลุ่มโรงเรียน</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. รักความเป็นไทย และอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามของไทย 2. มีวินัย รับผิดชอบต่อหน้าที่และความรับผิดชอบ 3. อ่อนน้อมถ่อมตนและมีสัมมาคารวะ 4. รู้วิธีการไหว้ และปฏิบัติการไหว้ได้ถูกต้องแม่นยำและประทับใจ 5. มีความรับผิดชอบ และรู้จักวางแผนในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย

ตาราง 4.20 (ต่อ)

ขั้นตอน /กิจกรรม	ผลการปฏิบัติกิจกรรม
<p>และระดับเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุรินทร์ เขต 2 มีการจัดทำแผนบันทึกข้อมูลการ ฝึกปฏิบัติและรูปภาพประกอบการปฏิบัติที่ ถูกต้อง ปลุกฝังให้นักเรียนเกิดความตระหนัก และเห็นคุณค่า ความงดงามของไทย ฝึกให้ นักเรียนได้แสดงออกต่อผู้มีพระคุณและเคารพผู้ อาวุโส สร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน นักเรียน ได้รู้จักเรียนรู้ซึ่งกันและกันด้วยการทักทาย มี มารยาทที่งดงาม น่าชื่นชม สอดคล้องกับคำขวัญ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุรินทร์ เขต 2 ที่กล่าวว่าไว้คือ “ยิ้มไหว้ ทักทายกัน”</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ซื่อสัตย์สุจริต ดำเนินชีวิตตามทำนอง ครองธรรม 2. มีระเบียบวินัย เคารพเชื่อฟังการอบรม สั่งสอนของครูอาจารย์ 3. ไม่ประพฤติตนที่ก่อให้เกิดความเสียหาย 4. ไม่กระทำการที่เบียดเบียนคนอื่น 5. เป็นผู้ที่มีความรู้ควบคู่การมีคุณธรรม 6. เป็นผู้ที่ใฝ่เรียนรู้มีจิตสาธารณะ
<p>1.2 กิจกรรมสัปดาห์คุณธรรม ในการจัดกิจกรรมสัปดาห์คุณธรรมเป็น กิจกรรมที่ปลุกฝังลักษณะนิสัยที่ดีงามให้นักเรียน ตระหนักในคุณค่าของการประพฤติตน เป็นคนซื่อสัตย์ มีคุณธรรมและจริยธรรม ฝึกให้ นักเรียนมีจิตใจที่ดีงาม เอาชนะอุปสรรคและสิ่ง ขัดขวางได้เป็นผลสำเร็จ โดยการไม่กระทำความผิด และสร้างสิ่งที่ดีในชีวิต ด้วยการฝึกปฏิบัติในการ มาเรียนตรงเวลา การไม่ทะเลาะวิวาท การไม่ลัก ขโมยของผู้อื่น การรักษาศีล และการรักษา สาธารณะสมบัติของชุมชน เป็นต้น</p>	

ตาราง 4.20 (ต่อ)

ขั้นตอน / กิจกรรม	ผลการปฏิบัติกิจกรรม
<p>1.3 กิจกรรมธนาคารขยะ</p> <p>ในการจัดกิจกรรมมุ่งส่งเสริมให้นักเรียนตระหนักและเห็นคุณค่าของทรัพยากรทางการศึกษา สิ่งของที่เหลือใช้เพื่อสร้างอรรถประโยชน์ให้มากที่สุด ทำให้นักเรียนมองเห็นคุณค่าของวัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้แล้วทางการศึกษา กิจกรรมที่ดำเนินการคือ นักเรียนจัดเก็บทำความสะอาดห้องเรียนของตนเองและบริเวณที่รับผิดชอบรายชั้นเรียน จากนั้นมีการกำจัดขยะ คัดแยกขยะ ได้ถูกต้องและนำไปเก็บไว้ในสถานที่ที่โรงเรียนจัดไว้ให้ มีการจัดทำบัญชีนักเรียนที่นำขยะมาจัดเก็บและขายตามราคาท้องตลาด จากนั้นมีรถนำขยะไปจำหน่ายที่ร้านค้า เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้รู้จักอนุรักษ์และรักษาสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้สะอาดร่มรื่น ส่งเสริมการประหยัดและเก็บออม</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีจิตสาธารณะ มีวินัยในตนเอง มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ สุจริต กล้าแสดงออก 2. รู้จักการวางแผนการใช้จ่ายและการซื้อของอุปโภคและบริโภค 3. มีความเสียสละ ความรักความสามัคคี 4. มีความพอประมาณ พอเพียงและมีเหตุผล 5. มีความมุ่งมั่นในการทำงานมีการแบ่งงานกันทำ มีเป้าหมายร่วมกัน 6. รู้จักประหยัดและอดออม รู้จักซ่อมแซมสิ่งของเครื่องใช้ที่ชำรุด และบูรณาการสิ่งของที่ไม่ใช้แล้วนำไปทำผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เช่น เศษกระดาษเหลือใช้นำมาดัดเป็นกระดาษรีไซเคิล เศษผ้านำไปทำเป็นพรมเช็ดเท้า หลอดพลาสติกนำไปทำดอกไม้แห่งประดับ กล่องนมนำไปทำกระเป๋าส ฯลฯ
<p>1.4 กิจกรรมเล่าสู่กันฟังฉันที่พี่น้อง</p> <p>เป็นกิจกรรมที่ฝึกให้นักเรียนได้แสดงความรู้สึกรักของตนเอง กล้าแสดงออก มีมารยาทในการพูดและเป็นผู้ฟังที่ดี จดจำเรื่องราวการผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ ในอดีตมาเล่าสู่เพื่อนได้รับรู้ ฝึกพูดหน้าชั้นเรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์ มีจุดแข็งของตนเอง ภาคภูมิใจในตนเองและฝึกการแก้ไขจุดบกพร่องของตนเอง ด้วยการให้เพื่อนร่วมแสดงความคิดเห็นและให้กำลังใจซึ่งกันและกัน</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. เป็นผู้พูดและผู้ฟังที่ดี มีสมาธิ มีเหตุผลในการฟังและคิดวิเคราะห์ได้ 2. ใฝ่เรียนรู้ กล้าแสดงออก มีความเชื่อมั่นในตนเอง 3. มีเหตุผลและทักษะในการแก้ปัญหา 4. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น 5. มีสติและความรอบคอบในการทำงาน

ตาราง 4.20 (ต่อ)

ขั้นตอน /กิจกรรม	ผลการปฏิบัติกิจกรรม
<p>1.5 กิจกรรมศูนย์วัยเที่ยงวัน เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนกล้าแสดงออก นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจดนตรีพื้นฐานและบูรณาการกับดนตรีสากลด้วยการใช้เครื่องดนตรีใน โรงเรียนฝึกซ้อมร้องเพลงไทยลูกทุ่งและเพลงไทยสากล และส่งเสริมกิจกรรมทางวิชาการของ โรงเรียนและฝึกซ้อมนักเรียนแข่งขันงานศิลปหัตถกรรมระดับกลุ่มและระดับเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 เพิ่มความมุ่งมั่นในผลสำเร็จของงาน สร้างความสามัคคี คลายความเครียดจากการเล่าเรียน รักดนตรีใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ฝึกฝนทักษะด้านการดนตรี</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. นักเรียนมีระเบียบวินัยในตนเอง 2. ร่วมอนุรักษ์ความเป็นไทย รักและกล้าแสดงออกทางด้านการดนตรี 3. รับผิดชอบต่อหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง 4. มีมารยาทในการฟัง เป็นผู้พูดและผู้ฟังที่ดี 5. ส่งเสริมความสามารถทางด้านการดนตรีและนาฏศิลป์ 6. ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย
<p>1.6 กิจกรรมเสวนาปัญหา เป็นกิจกรรมที่ทำให้ทราบปัญหาของนักเรียนที่พบในโรงเรียน มีการสำรวจปัญหาของนักเรียน สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนจำแนกประเภทปัญหาของนักเรียนที่พบในโรงเรียนเป็นหมวดหมู่ มีการวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากปัญหา นักเรียนแสดงความคิดเห็นในการแก้ปัญหาตามสถานการณ์ที่พบ เขียนสรุปรวบรวมแนวทางในการแก้ปัญหา สรุปผลเสียและผลกระทบ และทางเลือกในการแก้ปัญหาที่ถูกวิธี</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ มุ่งมั่นในการทำงาน มีความรู้และทักษะในการดำเนินชีวิต แก้ไขปัญหาตนเอง ได้ถูกต้อง 2. มีวินัย ใช้ข้อความรู้ที่ค้นพบเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา และรู้ทันปัญหา 3. รู้จักวิเคราะห์ปัญหาและป้องกันปัญหา 4. มีความระมัดระวังและรอบคอบ 5. มีหลักการ ความรู้และมีคุณธรรมที่ดีในการกระทำสิ่งต่างๆ 6. มีเป้าหมายในการดำเนินชีวิต ป้องกันความเสี่ยงจากสิ่งไม่ดีที่เข้ามาช่วย

ตาราง 4.20 (ต่อ)

ขั้นตอน / กิจกรรม	ผลการปฏิบัติกิจกรรม
<p>1.7 กิจกรรม “เดินตามรอยเท้าพ่อ” เป็นกิจกรรมที่ฝึกฝนให้นักเรียนได้เรียนรู้คุณค่าของการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้นักเรียนศึกษาบทความ “เดินตามรอยเท้าพ่อ” แล้วแสดงความคิดเห็นในกลุ่มว่าบทความดังกล่าวให้ข้อคิดในการดำเนินชีวิตอย่างไร ร่วมกันฝึกอ่านคำร้องและร้องเพลง “เดินตามรอยเท้าพ่อ” ก่อนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างความตระหนักและระลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ฝึกให้นักเรียนมีความขยันหมั่นเพียร ความมุ่งมั่นในการเรียน ความสนใจใฝ่รู้ ความอดทนความสุ่มรอบคอบ ความกล้าหาญ และความไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก ตลอดจนการตระหนักในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่มีต่อพสกนิกรชาวไทยในด้านการพึ่งพาตนเองตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ตระหนักศรัทธาเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ 2. ได้เรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความรู้ควบคู่กับคุณธรรม สามารถฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ ได้ดี 3. มองโลกในแง่ดี มีความคิดสร้างสรรค์ ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 4. พึ่งตนเองได้ อดทน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค 5. ใฝ่เรียนรู้ มีจิตใจดี มีเหตุผลที่ดี 6. นักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์บทความและกล้าแสดงความคิดเห็น
<p>1.8 กิจกรรมล่านำคำพ่อสอน เป็นกิจกรรมที่ครูนำแนวคำสอนจากแนวพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาถ่ายทอดให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยการเล่าและฉายวีดิทัศน์ให้นักเรียนได้ดูและเรียนรู้จากคำพ่อสอน และพระราชกรณียกิจตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เพื่อเป็นแนวทางในการ</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. นำหลักคำสอนมาฝึกปฏิบัติในชีวิตประจำวัน 2. มีความรู้ ความเข้าใจ เคารพและศรัทธาในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ 3. กล้าแสดงออก ใฝ่เรียนรู้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ แก้ไขปัญหาตนเองได้ ถูกต้องและเหมาะสม

ตาราง 4.20 (ต่อ)

ขั้นตอน /กิจกรรม	ผลการปฏิบัติกิจกรรม
<p>ดำเนินชีวิต กิจกรรมที่ดำเนินการคือการจับคู่ศึกษาพระราชดำรัสที่กำหนดให้คู่ละ 1 บท จากนั้นสรุปแนวคิดและเล่าให้เพื่อนฟัง บันทึกข้อคิดที่ได้จาก “ลำนาคำพ่อสอน”ลงในสมุดบันทึก</p> <p>2. การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะ</p> <p>การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นกิจกรรมเสริมให้แก่นักเรียน เพื่อให้ นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ รับรู้และเห็นคุณค่าของการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ทั้ง 8 ประการ ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์ สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทยและมีจิตสาธารณะมีการดำเนินงานดังนี้</p> <p>2.1 กิจกรรมโครงการ</p> <p>เป็นกิจกรรมเพื่อให้เกิดกระบวนการคิดเป็นขั้นตอนอย่างเป็นระบบ นักเรียนมีเหตุผล มีความสามารถในการใช้เหตุผลในการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ คิดแก้ปัญหาโดยหลักการและมีเหตุผล มีการกำหนดหัวข้อและแนวทางในการทำโครงการมีการกำหนดขั้นตอนการจัดกิจกรรมโครงการ ขั้นตอนการทำโครงการ และการจัดทำรายงานผลโครงการ</p>	<p>4. ตั้งใจประพฤติ ปฏิบัติในความดี มีความจริงใจต่อตนเองและผู้อื่น</p> <p>1. มีวินัย มีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย</p> <p>2. แก้ปัญหาได้ถูกต้อง ถูกวิธี มีทักษะการทำงานกลุ่ม เอื้อเพื่อเผื่อแผ่ มีความสามัคคี</p> <p>3. ใฝ่เรียนรู้ มุ่งมั่นในการทำงาน</p> <p>4. เข้าใจวิธีการจัดทำโครงการ การคิดและเลือกหัวเรื่องที่จะทำโครงการ</p> <p>5. มีการวางแผนการทำงาน มอบหมายงานให้กับสมาชิกในกลุ่ม ทำงานร่วมกันด้วยความสามัคคี และกล้าแสดงออก</p>

ตาราง 4.20 (ต่อ)

ขั้นตอน /กิจกรรม	ผลการปฏิบัติกิจกรรม
<p>ขั้นตอนการทำโครงการ และการจัดทำรายงาน ผลโครงการ นักเรียนมีการเตรียมตัว ฝึกนักเรียน ให้ฝึกปฏิบัติการเขียนรายงาน การบันทึกผลงาน และการรู้จักนำเสนอผลงานของตนเองสู่เพื่อน และบุคคลภายนอก</p>	<p>6. ภาคภูมิใจในผลงานของตนเองและ รู้จักชื่นชมผลงานของเพื่อนในชั้นเรียน</p>
<p>2.2 กิจกรรมวัดในโรงเรียน เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนดำเนินการ เพื่อให้โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการ ประพฤติกฎบัตรคนให้ถูกต้อง นำหลักปฏิบัติ ของชาวพุทธที่ปฏิบัติในวัดมาบูรณาการกับ การจัดการเรียนรู้ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ ดำเนินงานรับผิดชอบ โดยมีสถานักเรียนเป็น ทีมนำ นักเรียนเป็นทีมทำ และทีมประสาน ความร่วมมือระหว่างครูและนักเรียน กำหนด รูปแบบกิจกรรมการใช้แหล่งเรียนรู้ชัดเจน มี ตารางการปฏิบัติธรรมและร่วมกิจกรรมตาม แผนการจัดกิจกรรม มีการเชิญพระวิทยากรจาก ท้องถิ่นมาร่วมจัดกิจกรรม จากนั้นกำหนด ให้มีการวัดและประเมินผล และเขียนสรุป รายงานผล</p>	<p>1. มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ 2. ฝึกฝนนักเรียนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ 3. ผ่อนคลายความเครียดจากการเรียนหนังสือ 4. นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง แก้ไข ปัญหาชีวิตตนเองด้วยหลักธรรมและแนว ปฏิบัติที่ดีงาม 5. มีความอดทน อดกลั้น ห่างไกลยาเสพติด 6. มีการยกระดับจิตใจของผู้เรียนให้สูงขึ้น มีความสงบ เกิดปัญญา</p>
<p>2.3 กิจกรรมค่ายอาสาสมัคร พัฒนาชุมชน เป็นกิจกรรมฝึกกระทำความดี เพื่อให้ นักเรียนรู้จักเสียสละ ซักเกล้าตนเองบ่มเพาะ ความรัก ความเมตตาผู้อื่น รู้จักการให้และรับ อย่างเหมาะสม ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมมี การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานรับผิดชอบ</p>	<p>1. มีวินัย มีการวางแผนในการทำงาน 2. มีความรู้ เกี่ยวกับการกำจัดขยะถูกวิธี 3. รู้จักวิธีกำจัดขยะและป้องกันตนเอง ให้ห่างไกลจากขยะ 4. มีความเสียสละ มีจิตสาธารณะ ช่วยเหลือชุมชนและแหล่งเรียนรู้ ในหมู่บ้าน</p>

ตาราง 4.20 (ต่อ)

ขั้นตอน /กิจกรรม	ผลการปฏิบัติกิจกรรม
<p>ประชาสัมพันธ์การรับสมัครนักเรียนแกนนำจิตอาสา และร่วมกิจกรรมอาสาสมัครพัฒนาชุมชน กิจกรรมที่ดำเนินการคือ กิจกรรมกำจัดขยะมูลฝอยในชุมชน กำจัดแหล่งเพาะเชื้อบู่งในชุมชน กิจกรรมทำความสะอาดวัดและถนนในหมู่บ้าน และกิจกรรมปลูกหญ้าเฉลิมพระเกียรติ เป็นต้น</p>	<p>5. มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีทักษะในการทำงานร่วมกับบุคคลอื่น</p> <p>6. ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ช่วยประชาสัมพันธ์งานโรงเรียนสู่ชุมชน</p>
<p>2.4 กิจกรรมปลูกฝังจิตอาสา</p> <p>เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตสาธารณะ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือชุมชนตามความรู้ความสามารถ มีการแต่งตั้งนักเรียนรับผิดชอบโครงการ กำหนดความรับผิดชอบประชุมและวางแผนงานกิจกรรมที่ดำเนินการคือ กิจกรรมที่สอนน้อง ช่วยเหลือครูประจำชั้นอนุบาล ด้วยการสอนหนังสือเด็กชั้นปฐมวัยหรือฝึกทักษะน้องเล่นเกมการศึกษา กิจกรรมนวดเพื่อขจัดความเจ็บป่วย โดยเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เข้ามาฝึกอบรมและนำความรู้ที่ได้ไปฝึกการนวด และกิจกรรมพี่ดูแลน้อง เช่น ตัดผม กำจัดเหา เป็นต้น</p>	<p>1. มีวินัย มีจิตสาธารณะ มีความรู้และคุณธรรม</p> <p>2. ใฝ่เรียนรู้ และทำความดีเพื่อผู้อื่น</p> <p>3. มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักฟังตนเองและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์</p> <p>4. เป็นแบบอย่างมีดีแก่เพื่อนและนักเรียนในโรงเรียน</p> <p>5. กล้าแสดงออก ภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง</p>
<p>2.5 กิจกรรมโลกกว้างจากการเรียนรู้</p> <p>เป็นกิจกรรมที่มุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ฝึกคุณลักษณะนิสัยให้นักเรียนเป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ นักเรียนมีการวางแผนสำรวจแหล่งเรียนรู้จากเว็บไซต์และแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชนและท้องถิ่นของตนเอง จัดกิจกรรมกลุ่มสำรวจ กำหนดเป้าหมายของ</p>	<p>1. ใฝ่เรียนรู้ ซื่อสัตย์ต่อตนเอง มุ่งมั่นในการทำงานและศึกษาค้นคว้าอย่างมีเป้าหมาย</p> <p>2. มีข้อมูลแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย</p> <p>3. ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างกว้างขวางและหลากหลาย</p> <p>4. รู้จักการทำงานเป็นทีม มีหลักการวางแผนในการทำงาน</p>

ตาราง 4.20 (ต่อ)

ขั้นตอน / กิจกรรม	ผลการปฏิบัติกิจกรรม
<p>ความสำเร็จและระยะเวลาในการศึกษา เรียนรู้ และเข้าใจภาระงานของกลุ่ม มีการสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับและเขียนสะท้อนความคิดจดบันทึกลงในสมุด</p>	<p>5. ภาคภูมิใจในผลงานและองค์ความรู้ของตนเอง รู้จักชื่นชมผลงานของเพื่อนในชั้นเรียน</p> <p>6. ได้ประสบการณ์ตรงในการค้นคว้าและเกิดการเรียนรู้อย่างยั่งยืน</p>
<p>2.6 กิจกรรมสถานฝึกมุ่งสู่นักเรียนคุณภาพ</p> <p>เป็นกิจกรรมส่งเสริมทางวิชาการของโรงเรียน มุ่งให้นักเรียนเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ฝึกปฏิบัติจริงในกิจกรรมที่โรงเรียนกำหนดขึ้น กิจกรรมการดำเนินงานมีการประชุมและชี้แจงแจ้งวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรม วางแผนการดำเนินงานตามกิจกรรม แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ กำหนดฐานกิจกรรมเพื่อพัฒนานักเรียน 5 ฐานกิจกรรม ฐานที่ 1 ฐานใฝ่เรียนรู้ ฐานที่ 2 ฐานรักความเป็นไทย ฐานที่ 3 ฐานสวนพฤกษศาสตร์ ฐานที่ 4 ฐานตามรอยเท้าพ่อ และฐานที่ 5 ฐานเพื่อนสัมพันธ์ ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติตามฐานที่กำหนดให้แต่ละฐานและบันทึกพฤติกรรม</p>	<p>1. ใฝ่เรียนรู้ รักความเป็นไทย มีวินัย มุ่งมั่นในการทำงานและเทิดทูนในสถาบันพระมหากษัตริย์</p> <p>2. ใช้ชีวิตประจำวันอย่างพอเพียงอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข</p> <p>3. ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รู้จักสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน</p> <p>4. ปลุกฝังนิสัยรักสิ่งแวดล้อมให้กับนักเรียน</p> <p>5. นักเรียนมีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ตนเองและผู้อื่น อยู่อย่างพอเพียง</p> <p>6. มีแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง</p> <p>7. อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามของ</p>
<p>2.7 กิจกรรมยุวนักออม</p> <p>เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนมองเห็นคุณค่าของเงินและบริหารการใช้จ่ายงบประมาณในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับฐานะและบทบาทของตนเอง สร้างอรรถประโยชน์จากการใช้จ่ายให้มากที่สุด ระบุถึงผลดีของการประหยัดในปัจจุบันและการออมเพื่ออนาคต กิจกรรมที่ดำเนินการ คือ</p>	<p>1. มีความพอเพียง มีเหตุผล รอบคอบและมีคุณธรรม</p> <p>2. มีวินัย จัดระเบียบและรู้จักการบริหารเวลา บริหารค่าใช้จ่ายของตนเองและครอบครัว</p> <p>3. รู้จักการวางแผนการใช้จ่าย มีความประหยัด</p>

ตาราง 4.20 (ต่อ)

ขั้นตอน /กิจกรรม	ผลการปฏิบัติกิจกรรม
<p>นักเรียนจดบันทึกรายรับ รายจ่ายของตนเองเป็นประจำทุกวัน จำแนกสิ่งที่ฟุ่มเฟือยหรือเกินความจำเป็น มีการเก็บออมและบันทึกการออมของตนเองและครอบครัวตลอดระยะเวลา 1 เดือน จากนั้นทำรายงานสรุปรายรับ รายจ่าย และสรุปความรู้ที่ได้จากการทำบัญชีและเก็บออมและการรู้จักประหยัดค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันของตนเองและครอบครัว และเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิตด้วยความพอเพียงตลอดจนการเผยแพร่ความรู้สู่ชุมชน</p> <p>2.8 กิจกรรมสร้างสัมพันธ์วันวัยเชิงบวก เป็นกิจกรรมมุ่งสร้างความสัมพันธ์ให้นักเรียนได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดยให้นักเรียนสำรวจความคาดหวังของตนเอง การฝึกทักษะการทำงานเป็นทีม ทำกิจกรรมท้าทายกัน โดยการท้าทายภาคเช้า ภาคเที่ยง และก่อนเลิกเรียน ด้วยการไหว้ หรือสัมผัสมือกันและกัน ถามชื่อจริง ชื่อเล่น หรือการตั้งคำถามเรื่องทั่วไปในชีวิตประจำวันเช่นกีฬาที่ตนเองชื่นชอบ ความรู้เกี่ยวกับอาเซียน และสร้างสถานการณ์สมมติให้นักเรียนแก้ปัญหาและหาข้อสรุป</p>	<p>4. รู้จักเก็บออม มุ่งมั่นในการทำงาน ซื่อสัตย์ สุจริต</p> <p>5. ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์</p> <p>6. รู้จักความพอดี ทำงานอย่างมีหลักการ</p> <p>7. จัดทำบัญชีรายรับ รายจ่ายของตนเองและครอบครัวได้</p> <p>1. สร้างความสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่มเพื่อน</p> <p>2. เกิดทักษะในการทำงานเป็นหมู่คณะ</p> <p>3. กล้าแสดงออก เปิดเผยตนเอง มั่นใจในตนเอง</p> <p>4. มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ มีความพอเพียงและมีจิตสาธารณะ</p> <p>5. ภาควมีใจในตนเอง แก้ไขปัญหาและสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง</p> <p>6. มีความรู้และได้รับประสบการณ์ตรง</p> <p>7. ช่วยพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล</p> <p>8. เกิดความใกล้ชิด มีความเป็นกันเอง ลดช่องว่างระหว่างวัย</p>

3. การนำไปประยุกต์ใช้ เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนนำความรู้ ความเข้าใจ คุณค่าของการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน จากกิจกรรมสร้างความตระหนักและจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไปสู่การปฏิบัติต่อเนื่องเป็นระยะเวลาตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2556 - กันยายน พ.ศ. 2556

4. ประเมินผล โดยผู้วิจัยติดตามผลการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หลังการทดลองใช้และพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้แบบประเมินตนเองของนักเรียน การสัมภาษณ์ และการจัดสนทนากลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการของโรงเรียน

จากการสังเคราะห์ขั้นตอนสำคัญในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนและทดลองใช้ระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สรุปได้ดังภาพประกอบ 4.1 ดังนี้

ภาพประกอบ 4.1 ขั้นตอนสำคัญในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นที่ 1 ผลการพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน จากการประเมินตนเองของนักเรียน ก่อนและหลังการทดลองใช้คู่มือการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ปรากฏในตาราง 4.21 - 4.22

ตาราง 4.21 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คะแนนผลต่างเฉลี่ยและค่าทดสอบก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

การประเมินตนเอง	คะแนนเต็ม	\bar{X}	S.D.	\bar{D}	t	P
หลังการทดลอง	56	47.77	1.76	28.60	49.18*	0.003
ก่อนการทดลอง	56	18.77	3.30			

$P < .05$

df = 34

จากตาราง 4.21 พบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หลังการทดลองใช้คู่มือการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 4.22 แสดงค่าดัชนีประสิทธิผลจากผลการประเมินตนเองของนักเรียนก่อนและหลัง
การทดลองใช้คู่มือการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ
นักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

คุณลักษณะอันพึงประสงค์	หลังการ ทดลอง (ค่าเฉลี่ย ร้อยละ)	ก่อนการ ทดลอง (ค่าเฉลี่ย ร้อยละ)	ค่าดัชนี ประสิทธิผล	ร้อยละ
ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์				
1. ฉันทเข้าร่วมกิจกรรมแสดงความรักชาติ เช่น เชิญธง ยืนตรงเคารพธงชาติ ร้องเพลงชาติ รักษาชื่อเสียงและ หวงแหนสมบัติของชาติ	91.42	45.71	.8421	84.21
2. ฉันทศรัทธา ยึดมั่นและปฏิบัติตน ตามหลักศาสนา	91.42	31.42	.5789	57.89
3. ฉันทเคารพและเทิดทูนสถาบัน พระมหากษัตริย์	91.42	40	.8571	85.71
4. ฉันทเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริม ความสามัคคี ประองคองของ โรงเรียน ชุมชนและสังคม	82.85	42.85	.7000	70.00
5. ฉันทปฏิบัติตนดี ทำความดี เป็นเยาวชนที่ดีของชาติ	88.57	31.42	.7692	76.92
6. ฉันทเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา และปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา เช่น รักษาศีล ปฏิบัติธรรม	91.42	25.71	.8846	88.46
7. ฉันทหวงแหน ปกป้องและยกย่อง ความเป็นชาติไทย	85.71	14.28	.8333	83.33
เฉลี่ย	88.97	33.06	.8345	83.45

ตาราง 4.22 (ต่อ)

คุณลักษณะอันพึงประสงค์	หลังการ ทดลอง (ค่าเฉลี่ย ร้อยละ)	ก่อนการ ทดลอง (ค่าเฉลี่ย ร้อยละ)	ค่าดัชนี ประสิทธิผล	ร้อยละ
ด้านซื่อสัตย์ สุจริต				
8. ฉันทันไม่ทุจริตในการสอบ	88.57	40	.8095	80.95
9. ฉันทันเป็นผู้ที่ปฏิบัติตามคำมั่นสัญญา	88.57	45.71	.7895	78.95
10. ฉันทันพูดความจริงและไม่ใส่ร้ายใคร	88.57	45.71	.7895	78.95
11. ฉันทันยึดถือความถูกต้องและซื่อสัตย์ ด้วยความเต็มใจ	85.71	48.57	.7222	72.22
12. ฉันทันไม่นำสิ่งของหรือผลงาน ของผู้อื่นมาเป็นของตน	97.14	37.14	.9545	95.45
13. ฉันทันไม่หาผลประโยชน์ในทางที่ ไม่ถูกต้อง ไม่คดโกงคนอื่น	88.57	31.42	.8333	83.33
14. ฉันทันไม่นำทรัพย์สิน วัสดุ อุปกรณ์ ของโรงเรียนไปใช้ในเรื่องส่วนตัว				
เฉลี่ย	86.93	37.95	.7895	78
ด้านมีวินัย				
15. ฉันทันปฏิบัติตามข้อตกลง กฎระเบียบ ของครอบครัว โรงเรียนและสังคม	85.71	40	.7619	76.19
16. ฉันทันตรงต่อเวลาและรับผิดชอบใน การเรียน การปฏิบัติงาน	85.71	34.28	.7826	78.26
17. ฉันทันปฏิบัติตามในกิจวัตรประจำวัน โดยไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น	88.57	31.42	.8333	83.33
18. ฉันทันรู้จักบริหารเวลาและวางแผน ในการทำงาน	85.71	37.14	.7727	77.27

ตาราง 4.22 (ต่อ)

คุณลักษณะอันพึงประสงค์	หลังการ ทดลอง (ค่าเฉลี่ย ร้อยละ)	ก่อนการ ทดลอง (ค่าเฉลี่ย ร้อยละ)	ค่าดัชนี ประสิทธิผล	ร้อยละ
19. ค้นคุณแลตนเอง ห้องส่วนตัว ห้องนอน ห้องเรียนให้อยู่ในสภาพ เรียบร้อย	80.00	37.14	.6818	68.18
20. ฉันทไม้เคยละเมิดหรือทำผิดกฎหมาย แม้เป็นเรื่องเล็กน้อยก็ตาม	82.85	28.57	.7600	76.00
21. ฉันทักเตือนเพื่อนเสมอ เมื่อพบว่า เพื่อนมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำ ผิดวินัย	88.57	25.71	.8462	84.62
เฉลี่ย	85.30	33.46	.7791	77
ด้านใฝ่เรียนรู้				
22. ฉันทแสวงหา ศึกษา ค้นคว้าความรู้ จากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ	82.85	42.85	.7000	70.00
23. ฉันทใช้เวลาว่างทบทวนความรู้ที่ เคยเรียนมาอย่างสม่ำเสมอ	80.00	25.71	.7308	73.08
24. ฉันทตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียน สนใจเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ	82.85	45.71	.6842	68.42
25. ฉันทบันทึกความรู้วิเคราะห์ตรวจสอบ แลกเปลี่ยนเรียนรู้	74.28	40	.5717	57.17
26. ฉันททำกรบ้านที่ได้รับมอบหมาย จากครูด้วยความสามารถของตนเอง	80.00	25.71	.7308	73.08
27. ฉันทจะสอบถามปัญหาการเรียน จากครูและผู้รู้เมื่อมีข้อสงสัยใน การเรียน	85.71	22.85	.8148	81.48

ตาราง 4.22 (ต่อ)

คุณลักษณะอันพึงประสงค์	หลังการ ทดลอง (ค่าเฉลี่ย ร้อยละ)	ก่อนการ ทดลอง (ค่าเฉลี่ย ร้อยละ)	ค่าดัชนี ประสิทธิผล	ร้อยละ
28. ฉันทึ้ในเทคโนโลยีในการค้นคว้า แสวงหาความรู้และรู้เท่าทันกับ การเปลี่ยนแปลง	88.57	34.28	.8261	82.61
เฉลี่ย	81.22	33.87	.7160	71.60
ด้านอยู่อย่างพอเพียง				
29. ฉันทึ้ปฏิบัติตนและตัดสินใจด้วย ความรอบคอบมีเหตุผล	88.57	48.57	.7778	77.78
30. ฉันทึ้ทรัพย์สินของตนเองและ ของส่วนรวมอย่างประหยัด คุ้มค่า รวมทั้งใช้เวลาอย่างเหมาะสม	82.86	37.14	.7273	72.73
31. ฉันทึ้วางแผนการเรียนการทำงาน บนพื้นฐานของความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	88.57	25.71	.8462	84.62
32. ฉันทึ้รู้จักใช้และจัดการทรัพยากร ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด	91.43	37.14	.8636	86.36
33. ฉันทึ้จัดการรายได้ที่เหมาะสม เพียงพอกับการใช้จ่ายใน ชีวิตประจำวัน	85.71	37.14	.7727	77.27
34. ฉันทึ้มีความรู้ความสามารถ มีจิตใจ เข้มแข็งพึ่งตนเองได้และเป็น ที่พึ่งของผู้อื่นได้	82.66	34.28	.7391	73.91
35. ฉันทึ้รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและ สภาพแวดล้อมของตนเองและสังคม	82.86	25.71	.7692	76.92

ตาราง 4.22 (ต่อ)

คุณลักษณะอันพึงประสงค์	หลังการ ทดลอง (ค่าเฉลี่ย ร้อยละ)	ก่อนการ ทดลอง (ค่าเฉลี่ย ร้อยละ)	ค่าดัชนี ประสิทธิผล	ร้อยละ
เฉลี่ย	86.12	35.10	.7862	78.62
ด้านมุ่งมั่นในการทำงาน				
36. ฉันทึ่งใจและรับผิดชอบในการ ทำงานให้สำเร็จ	77.14	28.57	.6800	68.00
37. ฉันทุ่มเททำงาน อดทนไม่ย่อท้อ ต่อปัญหาและอุปสรรค	71.42	34.28	.5652	56.52
38. ฉันทปรับปรุงพัฒนาการทำงาน และผลงานด้วยตนเอง	77.14	37.14	.6364	63.64
39. ฉันทสนทนากับผู้รู้ ผู้มีประสบการณ์ ปราชญ์ชาวบ้านเพื่อแลกเปลี่ยน ความรู้และประสบการณ์ใน การทำงาน	80.00	34.28	.6957	69.57
40. ฉันทไม่เคยหลีกเลี่ยงหรือละทิ้งงาน แม้จะได้รับมอบหมายงาน เป็นจำนวนมาก	88.57	40	.8095	80.95
41. ฉันทมีการวางแผนและเป้าหมาย ในการทำงานจนสำเร็จตาม วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ทุกครั้ง	82.85	25.71	.7692	76.92
42. ฉันทมีความกล้าหาญ กล้าแสดง ความคิดเห็น มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ในการทำงานอย่างมี เหตุผล	82.85	14.28	.8000	80.00
เฉลี่ย	30.61	80.00	.7118	71.18

ตาราง 4.22 (ต่อ)

คุณลักษณะอันพึงประสงค์	หลังการ ทดลอง (ค่าเฉลี่ย ร้อยละ)	ก่อนการ ทดลอง (ค่าเฉลี่ย ร้อยละ)	ค่าดัชนี ประสิทธิผล	ร้อยละ
ด้านรักความเป็นไทย				
43. ฉันทปฏิบัติตามขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรมไทย	77.14	40	.6190	61.90
44. ฉันทใช้ภาษาไทย เลขไทยใน การสื่อสารได้อย่างถูกต้อง	77.14	28.57	.6800	68.00
45. ฉันทร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับ ภูมิปัญญาไทย นำมาใช้ให้เหมาะสม ในวิถีชีวิต	85.71	28.57	.8000	80.00
46. ฉันทรักและหวงแหนแผ่นดินไทย และระลึกถึงพระคุณของบรรพบุรุษ ไทย	88.57	28.57	.8400	84.00
47. ฉันทอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรม ไทยด้วยการแต่งกาย การไหว้ และการปฏิบัติตามมารยาทไทย	82.85	28.57	.7600	76.00
48. ฉันทภาคภูมิใจในความเป็นไทย และเผยแพร่ความเป็นไทยด้วย ความกตัญญูกตเวที	71.42	57.14	.3333	33.33
49. ฉันทศึกษาภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่น ที่หลากหลายเพื่อนำมาใช้ให้เกิด ประโยชน์ในการดำรงชีวิต ประจำวัน	85.71	14.28	.8333	83.33
เฉลี่ย	81.22	32.24	.7229	72.29

ตาราง 4.22 (ต่อ)

คุณลักษณะอันพึงประสงค์	หลังการ ทดลอง (ค่าเฉลี่ย ร้อยละ)	ก่อนการ ทดลอง (ค่าเฉลี่ย ร้อยละ)	ค่าดัชนี ประสิทธิผล	ร้อยละ
ด้านมีจิตสาธารณะ				
50. ฉันทช่วยเหลือผู้อื่น แบ่งปันสิ่ง ของ อาสาทำงานให้ด้วยความเต็มใจ ไม่หวังผลตอบแทน	80.00	42.85	.6500	65.00
51. ฉันทเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ ต่อโรงเรียน ชุมชนและสังคม	88.57	31.42	.8333	83.33
52. ฉันทดูแลรักษาสาธารณสมบัติ และสิ่งแวดล้อมด้วยความเต็มใจ	88.57	28.57	.8400	84.00
53. ฉันทใช้ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมอย่างประหยัดและคุ้มค่า	85.71	25.71	.8077	80.77
54. ฉันทเสียสละเวลาให้คำแนะนำ ช่วยเหลือเพื่อนที่มีปัญหาใน การเรียน	94.28	31.42	.9167	91.67
55. ฉันทเสียสละทรัพย์สินส่วนตัว เพื่อทำประโยชน์ให้กับส่วนรวม	82.85	34.28	.7391	73.91
56. ฉันทอุทิศตนบำเพ็ญประโยชน์ ในกิจกรรมต่าง ๆ ของ โรงเรียน ชุมชนและสังคม	88.57	28.57	.8400	84.00
เฉลี่ย	86.93	31.83	.8084	80.84
เฉลี่ยรวม	84.58	33.51	.7682	76.82

จากตาราง 4.22 หลังการทดลองใช้คู่มือการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ค่าดัชนี

ประสิทธิผลโดยรวมเท่ากับ .7682 แสดงว่า นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยรวมสูงกว่า ก่อนทดลองเท่ากับ .7682 คิดเป็นร้อยละ 76.82 และเมื่อพิจารณารายด้านเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย มีดังนี้ นักเรียนรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ สูงกว่าก่อนการทดลองเท่ากับ .8354 คิดเป็นร้อยละ 83.54 มีจิตสาธารณะสูงกว่าก่อนการทดลองเท่ากับ .8084 ร้อยละ 80.84 และชื่อเสียงสุจริตเท่ากับ .7895 คิดเป็นร้อยละ 78.95 ตามลำดับ

ขั้นที่ 2 ผลการพัฒนากระบวนการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน จากการจดบันทึก การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการของโรงเรียน

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จากการจดบันทึกของนักเรียน การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการ สามารถวิเคราะห์ได้ ดังตาราง 4.23

ตาราง 4.23 ผลการพัฒนากระบวนการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน จากการจดบันทึก การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์	พฤติกรรม/ข้อค้นพบ	กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง	
		กิจกรรมสร้างความตระหนัก	กิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะ
1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์	1. ยืนตรงเมื่อได้ยินเพลงชาติ ร้องเพลงชาติได้ บอกความหมายของเพลงชาติได้ถูกต้อง 2. ปฏิบัติตนตามสิทธิและหน้าที่ของนักเรียน 3. เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนและปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีในการสร้างความสามัคคี ประองคองในหมู่เพื่อน 4. ให้ความร่วมมือ ร่วมใจในการทำงานกับสมาชิกในชั้นเรียน	1. กิจกรรมยิ้มไหว้ทักทายกัน 2. กิจกรรมสัจย์สัญญา 3. กิจกรรมธนาคารขยะ 4. กิจกรรมเล่าสู่กันฟังฉันทน์พี่น้อง 5. กิจกรรมสุนทรีย์เที่ยงวัน	1. กิจกรรมโครงงาน 2. กิจกรรมวัดในโรงเรียน 3. กิจกรรมค่ายอาสาสมัครพัฒนาชุมชน 4. กิจกรรมปลูกฝังจิตอาสา 5. กิจกรรมโลกกว้างจากการเรียนรู้

ตาราง 4.23 (ต่อ)

คุณลักษณะ อันพึงประสงค์	พฤติกรรม/ข้อค้นพบ	กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง	
		กิจกรรมสร้างความ ตระหนัก	กิจกรรมส่งเสริม คุณลักษณะ
	<p>5. เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ ปฏิบัติตนตามหลักของศาสนาอย่างสม่ำเสมอ เป็นตัวอย่างที่ดีของศาสนิกชน</p> <p>6. นักเรียนร่วมกิจกรรมและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ตามที่โรงเรียนจัดขึ้น ชื่นชมในพระราชกรณียกิจ พระปรีชาสามารถของพระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์ เช่น กิจกรรมวันแม่ กิจกรรมวันพ่อ กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ฯลฯ</p>	<p>6. กิจกรรมเสวนาปัญหา</p> <p>7. กิจกรรม“เดินตามรอยเท้าพ่อ”</p> <p>8. กิจกรรมล่าน้ำคำพ่อสอน</p>	<p>6. กิจกรรมสวนฝันมุ่งสู่นักเรียนคุณภาพ</p> <p>7. กิจกรรมยุวนักออม</p> <p>8. กิจกรรมสร้างสัมพันธ์วินัยเชิงบวก</p>
2. ซื่อสัตย์ สุจริต	<p>1. ให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริง ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง</p> <p>2. ละอายและเกรงกลัวที่จะทำความผิด</p> <p>3. ทำตามสัญญาที่ตนให้ไว้กับพ่อแม่หรือผู้ปกครองและครู</p> <p>4. ไม่นำสิ่งของและผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยความซื่อตรง</p> <p>5. เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เพื่อนด้านความซื่อสัตย์</p>	<p>1. กิจกรรมขี้มโหรีหักท่ายกัน</p> <p>2. กิจกรรมสัจย์สัญญา</p> <p>3. กิจกรรมธนาคารขยะ</p> <p>4. กิจกรรมเล่าสู่กันฟังฉันท์พี่น้อง</p> <p>5. กิจกรรมสุนทรีย์เที่ยงวัน</p>	<p>1. กิจกรรมโครงการ</p> <p>2. กิจกรรมวัดในโรงเรียน</p> <p>3. กิจกรรมค่ายอาสาสมัครพัฒนาชุมชน</p> <p>4. กิจกรรมปลูกฝังจิตอาสา</p> <p>5. กิจกรรมโลกกว้างจากการเรียนรู้</p>

ตาราง 4.23 (ต่อ)

คุณลักษณะ อันพึงประสงค์	พฤติกรรม/ข้อค้นพบ	กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง	
		กิจกรรมสร้างความ ตระหนัก	กิจกรรมส่งเสริม คุณลักษณะ
	6. เมื่อครูมอบหมายงานให้ทำ นักเรียนปฏิบัติตามจนสำเร็จด้วย ตนเอง 7. เมื่อนักเรียนเก็บสิ่งของได้ จะนำไปคืนเจ้าของทันที 8. ไม่พูดโกหกเพื่อให้ตนเองได้รับ ประโยชน์ 9. ไม่เอาสิ่งของของบุคคลใน ครอบครัวยืมโดยไม่ขออนุญาต 10. ได้รับการยอมรับและศรัทธา จากเพื่อนในชั้นเรื่อง ข้อสัตย์สุจริต	6. กิจกรรมเสวนา ปัญหา 7. กิจกรรม“เดิน ความรอยเท้าพ่อ” 8. กิจกรรมล่าน้ำ คำพ่อสอน	6. กิจกรรมสถาน ฝึกมุ่งสู่ นักเรียน คุณภาพ 7. กิจกรรม ชวนกอดอม 8. กิจกรรม สร้างสัมพันธ์ วินัยเชิงบวก
3. มีวินัย	1. ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับของครอบครัว และโรงเรียน ตรงต่อเวลาในการ ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิต ประจำวันและรับผิดชอบใน การทำงาน 2. ปฏิบัติตนในการเป็นผู้นำและ ผู้ตามที่ดี 3. แต่งกายถูกระเบียบของโรงเรียน 4. จัดเก็บสิ่งของเป็นระเบียบ เรียบร้อยหลังทำงานที่ได้รับ มอบหมาย	1. กิจกรรมยิ้มไหว้ ทักทายกัน 2. กิจกรรมสัตย์ สัญญา 3. กิจกรรมธนาคาร ขยะ 4. กิจกรรมเล่าสู่กัน ฟังฉันทน์พี่น้อง 5. กิจกรรมสุนทรีย เที่ยงวัน 6. กิจกรรมเสวนา ปัญหา	1. กิจกรรม โครงการ 2. กิจกรรมวัด ในโรงเรียน 3. กิจกรรมค่าย อาสาสมัคร พัฒนาชุมชน 4. กิจกรรม ปลูกฝังจิตอาสา 5. กิจกรรมโลก กว้างจากการ เรียนรู้

ตาราง 4.23 (ต่อ)

คุณลักษณะ อันพึงประสงค์	พฤติกรรม/ข้อค้นพบ	กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง	
		กิจกรรมสร้างความ ตระหนัก	กิจกรรมส่งเสริม คุณลักษณะ
	5. ปิดน้ำและปิดไฟทุกครั้ง เมื่อเลิกใช้งานและรักษา สภาพแวดล้อมด้วยการทิ้งขยะ ในที่รองรับ	7. กิจกรรม“เดิน ตามรอยเท้าพ่อ” 8. กิจกรรมล่านำ คำพ่อสอน	6. กิจกรรม สานฝันมุ่งสู่ นักเรียน คุณภาพ 7. กิจกรรม ยุวนักออม 8. กิจกรรม สร้างสัมพันธ์ วินัยเชิงบวก
4. ใฝ่เรียนรู้	1. ตั้งใจเรียน เอาใจใส่และมีความ เพียรพยายามในการเรียนรู้ เข้า ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ 2. ศึกษาค้นคว้าหาความรู้จาก หนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยีแหล่งเรียนรู้อื่น มีการบันทึกความรู้แลกเปลี่ยน ความรู้กับผู้อื่น 3. ใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและ ภายนอกโรงเรียน เลือกใช้สื่อได้ อย่างเหมาะสม มีการบันทึก ความรู้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง 4. เข้าเรียนตรงเวลา	1. กิจกรรมยิ้มไหว้ ทักทายกัน 2. กิจกรรมสัจย์ สัตย์ 3. กิจกรรมธนาคาร ขยะ 4. กิจกรรมเล่าสู่ กันฟังฉันท์ พี่น้อง 5. กิจกรรมสุนทรีย์ เที่ยงวัน 6. กิจกรรมเสวนา ปัญหา	1. กิจกรรม โครงการ 2. กิจกรรมวัด ในโรงเรียน 3. กิจกรรมค่าย อาสาสมัคร พัฒนาชุมชน 4. กิจกรรม ปลูกฝังจิตอาสา 5. กิจกรรมโลก กว้างจากการ เรียนรู้

ตาราง 4.23 (ต่อ)

คุณลักษณะ อันพึงประสงค์	พฤติกรรม/ข้อค้นพบ	กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง	
		กิจกรรมสร้างความ ตระหนัก	กิจกรรมส่งเสริม คุณลักษณะ
	<p>5. กล่าวแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ชักถามปัญหาข้อสงสัย ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้อย่างเหมาะสม</p> <p>6. มีทักษะในการทำงานเป็นกลุ่มหรือหมู่คณะ</p> <p>7. จัดเตรียมอุปกรณ์และสื่อการเรียนล่วงหน้าก่อนไปโรงเรียน จัดทำตารางเรียนและทบทวนความรู้ทุกวิชาด้วยตนเอง ตลอดจนมีทักษะและความสามารถในการเรียนรู้ เทคโนโลยีที่ทันสมัย</p>	<p>7. กิจกรรม“เดินตามรอยเท้าพ่อ”</p> <p>8. กิจกรรมล่าน้ำคำพ่อสอน</p>	<p>6. กิจกรรมสถานฝันมุ่งสู่นักเรียนคุณภาพ</p> <p>7. กิจกรรมยุวนักออม</p> <p>8. กิจกรรมสร้างสัมพันธ์วินัยเชิงบวก</p>
5. อยู่อย่างพอเพียง	<p>1. ใช้ทรัพย์สินของตนเอง เช่น เงิน สิ่งของ เครื่องใช้ ฯลฯ อย่างประหยัด คุ้มค่า และเก็บรักษา ดูแลอย่างดี รวมทั้งการใช้เวลาอย่างเหมาะสม</p> <p>2. ปฏิบัติตนและตัดสินใจด้วยความรอบคอบ มีเหตุผล ไม่เอาเปรียบผู้อื่นและไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน พร้อมให้อภัยเมื่อผู้อื่นกระทำผิดพลาด เป็นแบบอย่างที่ดีของเพื่อนในชั้นเรียน</p>	<p>1. กิจกรรมยิ้มไหว้ทักทายกัน</p> <p>2. กิจกรรมสัจย์สัญญา</p> <p>3. กิจกรรมธนาคารขยะ</p> <p>4. กิจกรรมเล่าสู่กันฟังฉันทน์พี่น้อง</p> <p>5. กิจกรรมสุนทรีย์เที่ยงวัน</p>	<p>1. กิจกรรมโครงการ</p> <p>2. กิจกรรมวัดในโรงเรียน</p> <p>3. กิจกรรมค่ายอาสาสมัครพัฒนาชุมชน</p> <p>4. กิจกรรมปลูกฝังจิตอาสา</p>

ตาราง 4.23 (ต่อ)

คุณลักษณะ อันพึงประสงค์	พฤติกรรม/ข้อค้นพบ	กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง	
		กิจกรรมสร้างความ ตระหนัก	กิจกรรมส่งเสริม คุณลักษณะ
	<p>3. รู้จักวางแผนการเรียน การทำงาน และการใช้ชีวิตประจำวันบนพื้นฐานของความรู้ ข้อมูล ข่าวสารรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม รู้จักยอมรับและปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข</p> <p>4. มีความสามารถประยุกต์ความรู้ที่ได้จาก โรงเรียนเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน ใช้ทรัพยากรของโรงเรียนอย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด มีการออมทรัพย์โดยการฝากเงินกับโรงเรียนและธนาคาร รู้จักถนอมรักษาทรัพย์สินของตนเองและส่วนรวมรู้จักหารายได้ระหว่างเรียนด้วยวิธีการที่เหมาะสม</p> <p>5. มีความรู้เพียงพอแก่การดำเนินชีวิตและมีความสามารถประยุกต์ความรู้ที่ได้จาก โรงเรียนเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน</p>	<p>6. กิจกรรมเสวนา ปัญหา</p> <p>7. กิจกรรม“เดินตามรอยเท้าพ่อ”</p> <p>8. กิจกรรมล่าน้ำ คำพ่อสอน</p>	<p>5. กิจกรรมโลกกว้างจากการเรียนรู้</p> <p>6. กิจกรรมสถานฝันมุ่งสู่นักเรียนคุณภาพ</p> <p>7. กิจกรรมยุวนักออม</p> <p>8. กิจกรรมสร้างสัมพันธ์วินัยเชิงบวก</p>
6. มุ่งมั่นในการทำงาน	1. เอาใจใส่ต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ตั้งใจและรับผิดชอบในการทำงาน	1. กิจกรรมยิ้มไหว้ทักทายกัน	1. กิจกรรมโครงการงาน

ตาราง 4.23 (ต่อ)

คุณลักษณะ อันพึงประสงค์	พฤติกรรม/ข้อค้นพบ	กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง	
		กิจกรรมสร้างความ ตระหนัก	กิจกรรมส่งเสริม คุณลักษณะ
	<p>ให้สำเร็จ ปรับปรุงและพัฒนาการทำงานด้วยตนเอง</p> <p>2. ทุ่มเทในการทำงาน อดทน ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน พยายามแก้ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานให้สำเร็จ ชื่นชมผลงานด้วยความภาคภูมิใจ</p> <p>3. นำวัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่นมาปรับปรุงและพัฒนาในการทำงาน ศึกษาดูงานและค้นคว้าด้านวิชาการเกี่ยวกับเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงาน นำแนวคิดอย่างสร้างสรรค์มาพัฒนาและปรับปรุงงาน</p> <p>4. มีการวางแผนในการทำงาน ใช้หลักการทำงานเป็นทีม มีความสามัคคีและรับผิดชอบ กล้าแสดงออกและปรับตัวได้ในสถานการณ์ที่เหมาะสมและดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข</p>	<p>2. กิจกรรมสตั๊ด สัญญา</p> <p>3. กิจกรรมธนาคาร ขยะ</p> <p>4. กิจกรรมเล่าสู่กัน ฟังฉันทน์พี่น้อง</p> <p>5. กิจกรรมสุนทรีย์ เที่ยงวัน</p> <p>6. กิจกรรมเสวนา ปัญหา</p> <p>7. กิจกรรม“เดิน ตามรอยเท้าพ่อ”</p> <p>8. กิจกรรมล่านำ คำพ่อสอน</p>	<p>2. กิจกรรมวัด ในโรงเรียน</p> <p>3. กิจกรรมค่าย อาสาสมัคร พัฒนาชุมชน</p> <p>4. กิจกรรม ปลูกฝังจิตอาสา</p> <p>5. กิจกรรมโลก กว้างจากการ เรียนรู้</p> <p>6. กิจกรรม สถานฝึกมุ่งสู่ นักเรียน คุณภาพ</p> <p>7. กิจกรรม ยุวนักออม</p> <p>8. กิจกรรม สร้างสัมพันธ์ วินัยเชิงบวก</p>
7. รักความเป็นไทย	1. แต่งกายและมีมารยาทงามแบบไทย มีสัมมาคารวะ กตัญญูกตเวทิต่อผู้มีพระคุณ	1. กิจกรรมยิ้มไหว้ ทักทายกัน	1. กิจกรรม โครงการ

ตาราง 4.23 (ต่อ)

คุณลักษณะ อันพึงประสงค์	พฤติกรรม/ข้อค้นพบ	กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง	
		กิจกรรมสร้างความ ตระหนัก	กิจกรรมส่งเสริม คุณลักษณะ
	<p>ร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับ ประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรม ไทย ชักชวนแนะนำให้ผู้อื่น ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียม ประเพณีศิลปะและวัฒนธรรม ไทย</p> <p>2. ใช้ภาษาไทยและเลขไทยในการ สื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสม</p> <p>3. ชักชวนแนะนำให้ผู้อื่นเห็นคุณค่า ของการใช้ภาษาไทยที่ถูกต้อง มีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับประเพณี ไทย มีความเข้าใจสภาพและ การเปลี่ยนแปลงสังคมไทยและ สามารถปรับตัวได้เหมาะสม</p> <p>4. ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียม ประเพณีไทยได้ถูกต้อง ให้ความ ร่วมมือในการจัดกิจกรรมอนุรักษ์ และเสริมสร้างศิลปวัฒนธรรม ไทย</p> <p>5. นำภูมิปัญญาไทยมาใช้ให้ เหมาะสมในวิถีชีวิต ภาคภูมิใจในแผ่นดินไทย และระลึกถึงพระคุณของ บรรพบุรุษไทย</p>	<p>2. กิจกรรมสตั๊ด สัญญา</p> <p>3. กิจกรรมธนาคาร ขยะ</p> <p>4. กิจกรรมเฝ้าตู้กัน พังฉันทพี่น้อง</p> <p>5. กิจกรรมสุนทรีย์ เที่ยงวัน</p> <p>6. กิจกรรมเสวนา ปัญหา</p> <p>7. กิจกรรม“เดิน ตามรอยเท้าพ่อ”</p> <p>8. กิจกรรมล่าน้ำ คำพ่อสอน</p>	<p>2. กิจกรรมวัด ในโรงเรียน</p> <p>3. กิจกรรมค่าย อาสาสมัคร พัฒนาชุมชน</p> <p>4. กิจกรรม ปลูกฝังจิตอาสา</p> <p>5. กิจกรรมโลก กว้างจากการ เรียนรู้</p> <p>6. กิจกรรม สถานฝันมุ่งสู่ นักเรียน คุณภาพ</p> <p>7. กิจกรรม ยุวนักออม</p> <p>8. กิจกรรม สร้างสัมพันธ์ วินัยเชิงบวก</p>

ตาราง 4.23 (ต่อ)

คุณลักษณะ อันพึงประสงค์	พฤติกรรม/ข้อค้นพบ	กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง	
		กิจกรรมสร้างความ ตระหนัก	กิจกรรมส่งเสริม คุณลักษณะ
8. มีจิต สาธารณะ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ช่วยพ่อแม่ผู้ปกครอง ครูทำงานด้วยความเต็มใจ 2. อาสาทำงานให้ผู้อื่นด้วยกำลังกาย กำลังใจ และกำลังสติปัญญา โดยไม่หวังผลตอบแทน 3. แบ่งปันสิ่งของ ทรัพย์สิน และอื่นๆ และช่วยแก้ปัญหา หรือสร้างความสุขให้กับผู้อื่น 4. ดูแล รักษาสาธารณสมบัติและสิ่งแวดล้อมด้วยความเต็มใจ 5. เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อ โรงเรียน ชุมชนและสังคม 6. เป็นผู้มีจิตใจโอบอ้อมอารีสุภาพเรียบร้อย 7. เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา หรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามของส่วนรวมตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยความกระตือรือร้น เช่น ช่วยกันทำความสะอาดบ้าน วัด โรงเรียน ชุมชนท้องถิ่นของตนเอง ช่วยกันสอดส่องดูแลทรัพย์สินของ โรงเรียนและ สาธารณะสมบัติของส่วนรวมสม่ำเสมอ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. กิจกรรมขิมไหว้ ทักทายกัน 2. กิจกรรมสัจจะ สัญญา 3. กิจกรรมธนาคาร ขยะ 4. กิจกรรมเล่าสู่กัน ฟังฉันทน์พี่น้อง 5. กิจกรรมสุนทรีย์ เทียงวัน 6. กิจกรรมเสวนา ปัญหา 7. กิจกรรม“เดิน ตามรอยเท้าพ่อ” 8. กิจกรรมล่านำ คำพ่อสอน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. กิจกรรม โครงงาน 2. กิจกรรมวัด ในโรงเรียน 3. กิจกรรมค่าย อาสาสมัคร พัฒนาชุมชน 4. กิจกรรม ปลุกฝังจิตอาสา 5. กิจกรรมโลก กว้างจากการ เรียนรู้ 6. กิจกรรม สถานฝึกมุ่งสู่นักเรียน คุณภาพ 7. กิจกรรม ยูนีทอ้อม 8. กิจกรรม สร้างสัมพันธ์ วินัยเชิงบวก

ตาราง 4.23 (ต่อ)

คุณลักษณะ อันพึงประสงค์	พฤติกรรม/ข้อค้นพบ	กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง	
		กิจกรรมสร้าง ความตระหนัก	กิจกรรมส่งเสริม คุณลักษณะ
	8. เสี่ยงสละทรัพย์สินเพื่อพัฒนา โรงเรียน ชุมชนที่อยู่อาศัย ชักชวนและแนะนำเพื่อนทำความ ดีเพื่อโรงเรียน ครอบครัวและ สังคม		

จากตาราง 4.23 พบว่า การสร้างความตระหนัก และการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะ ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนด้านการรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์ สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ

ในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนที่ขาดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ทั้ง 8 ด้าน ได้แก่ ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ด้านซื่อสัตย์ สุจริต ด้านมีวินัย ด้านใฝ่เรียนรู้ ด้านอยู่อย่างพอเพียง ด้านมุ่งมั่นในการทำงาน ด้านรักความเป็นไทย และด้านมีจิตสาธารณะ จากจำนวนนักเรียน จำนวน 35 คน โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการ พบว่านักเรียนที่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดีขึ้นหลังจากได้รับการพัฒนาโดยใช้ระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การจัดกิจกรรมสร้างความตระหนัก การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะ การนำไปประยุกต์ใช้ และการประเมินผล และหลังจากการนำคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ปรากฏผลดังตาราง 4.24

ตาราง 4.24 นักเรียนที่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหลังจากได้รับการพัฒนาด้วยระบบการบริหารงาน การจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จากการสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการ

คุณลักษณะอันพึงประสงค์	จำนวนนักเรียน ก่อนการพัฒนา	จำนวนนักเรียน หลังการพัฒนา	คิดเป็น ร้อยละ
1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์	11	9	81.81
2. ซื่อสัตย์ สุจริต	12	8	66.67
3. มีวินัย	29	26	89.65
4. ใฝ่เรียนรู้	30	23	76.66
5. อยู่อย่างพอเพียง	18	16	88.88
6. มุ่งมั่นในการทำงาน	24	20	83.33
7. รักความเป็นไทย	10	8	80.00
8. มีจิตสาธารณะ	16	14	87.50

จากตาราง 4.24 จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการ พบว่า นักเรียนที่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหลังจากได้รับการพัฒนาด้วยระบบการบริหารงาน การจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดีขึ้น มากที่สุด คือ มีวินัย คิดเป็นร้อยละ 89.65 รองลงมาคือ อยู่อย่างพอเพียง คิดเป็นร้อยละ 88.88 และมีจิตสาธารณะ คิดเป็นร้อยละ 87.50

ตอนที่ 4 ผลการประเมินระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากการสอบถามความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการ โรงเรียน เกี่ยวกับความพึงพอใจต่อระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปรากฏผลดังตาราง 4.25

ตาราง 4.25 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจต่อระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการ โดยรวมและรายด้าน

ข้อความ	ผู้บริหาร			ครูวิชาการ			โดยรวม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านองค์ประกอบของระบบ									
1. ปังจัยหรือองค์ประกอบในการพัฒนาระบบมีความเหมาะสม	4.20	0.83	มาก	4.40	0.54	มาก	4.30	0.67	มาก
2. กระบวนการในการพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้สามารถปฏิบัติได้เป็นจริง	4.60	0.54	มากที่สุด	4.60	0.54	มากที่สุด	4.60	0.51	มากที่สุด
3. ขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาระบบบริหารงานการจัดการเรียนรู้ชัดเจน	4.60	0.54	มากที่สุด	4.40	0.54	มาก	4.50	0.52	มาก
4. ระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	4.40	0.54	มาก	4.60	0.54	มากที่สุด	4.50	0.52	มาก
5. ผลลัพธ์ที่ได้จากการพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ดีขึ้น	4.20	0.44	มาก	4.60	0.54	มากที่สุด	4.40	0.51	มาก

ตาราง 4.25 (ต่อ)

ข้อความ	ผู้บริหาร			ครูวิชาการ			โดยรวม		
	\bar{X}	S.D.	ความ หมาย	\bar{X}	S.D.	ความ หมาย	\bar{X}	S.D.	ความ หมาย
รวม	4.40	0.57	มาก	4.52	0.54	มากที่สุด	4.46	0.54	มาก
ด้านคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้									
6. รูปแบบคู่มือที่น่าสนใจ น่าอ่าน	4.40	0.54	มาก	4.60	0.54	มากที่สุด	4.50	0.52	มาก
7. เนื้อหาของคู่มืออ่าน แล้วเข้าใจง่าย	4.40	0.54	มาก	4.60	0.54	มากที่สุด	4.50	0.52	มาก
8. เนื้อหาของคู่มือมีความ ทันสมัยทันต่อเหตุการณ์	4.40	0.54	มาก	4.60	0.54	มากที่สุด	4.50	0.52	มาก
9. ความรู้จากคู่มือ สามารถนำไปใช้ ประโยชน์ในการ ปฏิบัติงานได้	4.60	0.54	มากที่สุด	4.40	0.54	มาก	4.49	0.53	มาก
10. ความพึงพอใจต่อ คู่มือ โดยรวม	4.60	0.54	มากที่สุด	4.40	0.54	มาก	4.50	0.52	มาก
รวม	4.48	0.54	มาก	4.52	0.54	มากที่สุด	4.49	0.52	มาก
ด้านการนำไปใช้									
11. การนำระบบไปใช้ เหมาะสมกับบริบทของ แต่ละสถานศึกษา	4.40	0.54	มาก	4.40	0.54	มาก	4.40	0.51	มาก
12. ระบบการบริหารงาน การจัดการเรียนรู้ส่งเสริม ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์	4.20	0.83	มาก	4.60	0.54	มากที่สุด	4.40	0.69	มาก

ตาราง 4.25 (ต่อ)

ข้อความ	ผู้บริหาร			ครูวิชาการ			โดยรวม		
	\bar{X}	S.D.	ความ หมาย	\bar{X}	S.D.	ความ หมาย	\bar{X}	S.D.	ความ หมาย
13. ระบบบริหารงานการ จัดการเรียนรู้นำไป ปฏิบัติได้จริง	4.20	0.83	มาก	4.60	0.54	มากที่สุด	4.40	0.69	มาก
14. ระบบบริหารงานการ จัดการเรียนรู้เป็น ประโยชน์ต่อทางวิชาการ	4.00	0.70	มาก	4.60	0.54	มากที่สุด	4.30	0.67	มาก
15. ความพึงพอใจในการ นำระบบบริหารจัดการ เรียนรู้ไปใช้	4.40	0.54	มาก	4.40	0.54	มาก	4.40	0.51	มาก
รวม	4.24	0.68	มาก	4.52	0.54	มากที่สุด	4.40	0.61	มาก
ด้านการวัดและ ประเมินผล									
16. การวัดและ ประเมินผลในแต่ละ กิจกรรมสอดคล้องกับ เนื้อหา	4.20	0.44	มาก	4.40	0.89	มาก	4.30	0.67	มาก
17. การวัดและ ประเมินผลสอดคล้อง กับวัตถุประสงค์ของ การเรียนรู้	3.80	0.44	มาก	4.40	0.89	มาก	4.10	0.73	มาก
18. วิธีการวัดและ ประเมินผลในแต่ละ กิจกรรมชัดเจน เหมาะสม	3.80	0.44	มาก	4.60	0.54	มากที่สุด	4.20	0.63	มาก

ตาราง 4.25 (ต่อ)

ข้อความ	ผู้บริหาร			ครูวิชาการ			โดยรวม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
19. เกณฑ์การวัดและประเมินผลสามารถวัดได้	4.00	0.00	มาก	4.40	0.54	มาก	4.20	0.62	มาก
20. ใช้เทคนิคและวิธีการวัดและประเมินผลหลากหลาย	4.40	0.54	มาก	4.80	0.54	มากที่สุด	4.60	0.51	มากที่สุด
รวม	4.04	0.46	มาก	4.52	0.66	มากที่สุด	4.28	0.63	มาก
รวมทุกด้าน	4.29	0.56	มาก	4.52	0.57	มากที่สุด	4.41	0.58	มาก

จากตาราง 4.25 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการมีความพึงพอใจต่อระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความพึงพอใจต่อระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มากที่สุด คือ ด้านคู่มือการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.49$) รองลงมา คือ ด้านองค์ประกอบของระบบ ($\bar{X} = 4.46$) และด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X} = 4.28$) ตามลำดับ

การวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปรากฏผลดังตาราง 4.26

ตาราง 4.26 เปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการเกี่ยวกับ
ความพึงพอใจต่อระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะ
อันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สถานภาพ	\bar{X}	S.D.	t	p-value
ผู้บริหารสถานศึกษา	4.41	0.18	-1.080	0.312
ครูวิชาการ	4.52	0.10		

$P < .05$

df=9

จากตาราง 4.26 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษากับครูวิชาการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ
ความพึงพอใจต่อระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่แตกต่างกัน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. วิธีดำเนินการวิจัย
3. สรุปผลการวิจัย
4. อภิปรายผล
5. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาที่มีต่อการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2
2. เพื่อพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2
3. เพื่อประเมินระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Research) ผู้วิจัยได้นำเทคนิคการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R & D) และนำกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research : PAR) มาทำการศึกษาและพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาที่มีต่อการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน เพื่อพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้และเพื่อประเมินระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำแนกออกเป็น 4 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 สํารวจสภาพและปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ปีการศึกษา 2556
 จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 56 คน และ ครูผู้สอน 2,009 คน รวมทั้งสิ้น 2,065 คน
 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2. 2556 : 10)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 56 คน ครูผู้สอน จำนวน 322 คน จำนวนประชากรของผู้บริหารสถานศึกษานำมาเป็นกลุ่มประชากรทั้งหมด จำนวนกลุ่มตัวอย่างของครูผู้สอน ผู้วิจัยใช้การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางเจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan . 1970 : 608-609) และใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน จากจำนวนครูผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาทั้ง 5 อำเภอในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ดังนี้

อำเภอชุมพลบุรี	จำนวน 65 คน
อำเภอท่าตูม	จำนวน 65 คน
อำเภอรัตนบุรี	จำนวน 64 คน
อำเภอสนม	จำนวน 64 คน
อำเภอโนนนารายณ์	จำนวน 64 คน
รวมกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน 322 คน

ตัวแปรในการวิจัย

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ อายุ และประสบการณ์ในการทำงาน
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ สภาพและปัญหาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 8 ด้านคือ รัชชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ

จากการวิเคราะห์ความถี่และร้อยละข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำแนกตามเพศ พบว่า เพศหญิงมีจำนวนมากกว่าเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 51.10 ด้าน วุฒิการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 68.80 รองลงมา

คือสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 31.20 ด้านประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง 11-20 ปี มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 62.20 รองลงมาคือ มีประสบการณ์ 21 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 19.30 ตามลำดับ

ระยะที่ 2 ร่างระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้

ประชากร ได้แก่ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 จำนวน 56 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจากอำเภอ โนนนารายณ์ อำเภอสนม อำเภอรัตนบุรี อำเภอท่าตูมและอำเภอชุมพลบุรี ซึ่งเป็นเขตพื้นที่บริการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 จำนวน 5 อำเภอ โดยเลือกแบบเจาะจงโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่ผ่านการประเมินและได้รับการรับรองจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาจากภายนอก (รอบที่ 2) ในแต่ละอำเภอ อำเภอละ 1 โรงเรียน จำนวน 5 โรงเรียน ดังนี้

อำเภอรัตนบุรี	ได้แก่	โรงเรียนรัตนวิทยาคม
อำเภอสนม	ได้แก่	โรงเรียนบ้านหัวจัว “แท่นศิลาวิทยา”
อำเภอโนนนารายณ์	ได้แก่	โรงเรียนบ้านผักไหม
อำเภอท่าตูม	ได้แก่	โรงเรียนบ้านกระโพ (กระโพราษฎร์วิทยาคาร)
อำเภอชุมพลบุรี	ได้แก่	โรงเรียนสระขุดคงสำราญวิทยา

ตัวแปรในการวิจัย

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ ระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนจำนวน 8 ประการคือ

รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ

ระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบและพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้

ประชากรคือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน หัวหน้าวิชาการหรือครูวิชาการโรงเรียน จำนวน 5 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 5 คน จาก 5 โรงเรียน จำนวน 150 คน รวมจำนวนประชากร 160 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการเลือกแบบเจาะจง โดยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน หัวหน้าวิชาการหรือครูวิชาการโรงเรียน จำนวน 5 คน และนักเรียนจากจำนวน 5 โรงเรียนละ 7 คน จำนวน 35 คน จำนวนกลุ่มตัวอย่างมีทั้งสิ้น 45 คน

ตัวแปรในการวิจัย

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ ระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนจำนวน 8 ประการ คือ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ

ระยะที่ 4 ระยะประเมินผล

ในการประเมินผลระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ได้คัดเลือกผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้าวิชาการหรือครูวิชาการ โรงเรียน จาก 5 โรงเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนา โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจต่อระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนจำนวน 10 คน

ตัวแปรในการวิจัย

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ ผู้บริหาร ครูวิชาการ
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนจำนวน 8 ประการ คือ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ

เนื้อหาในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนใน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 โดยมีองค์ประกอบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ทั้ง 8 ประการคือ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. การวิจัยนี้มีขอบเขตการศึกษาเฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่เป็น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 รวมทั้งหมด 56 โรงเรียน
2. การวิจัยนี้เน้นข้อมูลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในส่วนที่เกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จำนวน 8 ประการคือ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน

รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ

3. ข้อมูลที่ได้จากการประมวลผลจากสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อให้ได้แนวทางอันเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

ขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนในการดำเนินการ 4 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ขั้นการศึกษาบริบทที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 และศึกษาเอกสารและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการร่างรูปแบบและพัฒนาระบบการบริหารงานเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

ระยะที่ 2 ขั้นการเตรียมความพร้อมให้กับโรงเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายทั้ง 5 โรงเรียนที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ระยะที่ 3 ขั้นการนำระบบการบริหารงานไปปฏิบัติ โดยใช้ขั้นตอนการพัฒนาตามวงจรคุณภาพของเดมมิ่ง คือ การวางแผน การลงมือปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน และการปรับปรุงแก้ไขการทำงาน โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research : PAR) (วิโรจน์ สารรัตนะ. 2553 ข : 48-49) เพื่อพัฒนาเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ไปใช้ในการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและทำการวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนหลังการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเสร็จสิ้นลง

ระยะที่ 4 ขั้นการสรุปผลกระทบ การบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

ในการดำเนินการวิจัยทั้ง 4 ระยะ ได้ดำเนินการตามแนวคิดการออกแบบการพัฒนา โดยใช้ขั้นตอน ADDIE Model (Strickland. 2006 : 312) คือ ขั้นการศึกษาบริบทที่เกี่ยวข้อง ขั้นการเตรียมความพร้อมให้กับโรงเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายทั้ง 5 โรงเรียน ขั้นการนำระบบการบริหารงานไปปฏิบัติ โดยใช้ขั้นตอนการพัฒนาตามวงจรคุณภาพของเดมมิ่ง และขั้นการสรุปผลกระทบ การบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. แบบสำรวจสภาพและปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจสภาพและปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 เป็นชนิดเลือกตอบ (Checklist) จำนวน 80 ข้อ

2. คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

3. แบบประเมินตนเองของนักเรียน เป็นแบบประเมินพฤติกรรมตนเองของนักเรียนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นชนิดเลือกตอบ จำนวน 56 ข้อ

4. แบบสัมภาษณ์ เป็นคำถามสำหรับผู้บริหารและครูวิชาการเกี่ยวกับการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตามกรอบแนวคิดการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 8 ด้าน

5. แบบสอบถามวัดความพึงพอใจ เป็นคำถามสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 20 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจากแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าร้อยละ การหาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถาม และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค
2. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินตนเองของนักเรียนใช้ค่าสถิติ Dependent Samples t-test
3. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้ค่าสถิติ Independent Samples t-test
4. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive) จากการจดบันทึก การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม นำข้อมูลมาสรุปตามกรอบแนวคิดการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
5. วิเคราะห์หาค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index) หลังจากการนำคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2551 ไปทดลองใช้และพัฒนานักเรียน

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปได้ดังนี้

1. สรุปผลการศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน

ผลการวิเคราะห์ความถี่และร้อยละของข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามคือผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า เพศหญิงมีจำนวนมากกว่าเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 51.10 ด้านพฤติกรรมการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีพฤติกรรมการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า มีจำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 68.80 รองลงมา คือสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 30.40 ด้านประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง 11-20 ปี มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 62.20 รองลงมาคือมีประสบการณ์ 21 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 19.30 ตามลำดับ

ผลการศึกษาสภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความเห็นว่า สภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาคุณลักษณะอันพึงประสงค์รายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

เมื่อจำแนกสภาพเป็นรายด้านและรายข้อ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อสภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านซื่อสัตย์สุจริต และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแต่ละด้าน พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก

ผลการศึกษาปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความเห็นเกี่ยวกับปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนมีปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับน้อย

เมื่อจำแนกสภาพปัญหาเป็นรายด้านและรายข้อ พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอน

มีความเห็นต่อปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับน้อยทุกด้าน โดยด้านใฝ่เรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแต่ละด้าน พบว่า ทุกข้อ อยู่ในระดับน้อย

ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนที่ขาดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จำนวน 35 คน จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการ

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 พบว่า นักเรียนขาดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยรวมร้อยละ 58.76 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยพบว่า ด้านใฝ่เรียนรู้ ร้อยละ 85.71 ด้านมีวินัย ร้อยละ 82.85 และด้านมุ่งมั่นในการทำงาน ร้อยละ 68.57

2. ผลพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

ผลการพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

จากการศึกษาการพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ประกอบด้วยกิจกรรม 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความตระหนัก หมายถึง การชี้แจง อธิบายถึงความสำคัญและการฝึกให้นักเรียนเกิดความเข้าใจใ้ รับรู้และเห็นคุณค่าของการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบด้วย กิจกรรมยิ้มไหว้ทักทายกัน กิจกรรมสัจย์สัญญา กิจกรรมธนาคารขยะ กิจกรรมเล่าสู่กันฟังฉันท์ที่น่อง กิจกรรมสุนทรีย์เที่ยงวัน กิจกรรมเสวนาปัญหา กิจกรรม “เดินตามรอยเท้าพ่อ” และกิจกรรมลำนาคำพ่อสอน

ขั้นตอนที่ 2 การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะ หมายถึง การจัดกิจกรรมเสริมให้แก่ นักเรียน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบด้วยกิจกรรมโครงงาน กิจกรรมวัดในโรงเรียน กิจกรรมค่ายอาสาสมัครพัฒนาชุมชน กิจกรรมปลูกฝังจิตอาสา กิจกรรมโลกกว้างจากการเรียนรู้ กิจกรรมสานฝันมุ่งสู่นักเรียนคุณภาพ กิจกรรมยุวนักออม และกิจกรรมสร้างสัมพันธ์วินัยเชิงบวก

ขั้นตอนที่ 3 การนำไปประยุกต์ใช้ หมายถึง นักเรียนนำความรู้ ความเข้าใจ คุณค่าของ แนวคิดการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไปสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล หมายถึง การติดตามผลการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยใช้แบบประเมิน ตนเองของนักเรียน การบันทึก การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มครูวิชาการและผู้บริหาร สถานศึกษา

ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดย การสร้างคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สรุปผลได้ดังนี้

ผลการปฏิบัติกิจกรรม จากการบันทึกของนักเรียนการสังเกตาระหว่างขั้นตอนสำคัญในการ จัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนและทดลองใช้ระบบการ บริหารงานการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความตระหนัก มีกิจกรรมสนับสนุนคือ กิจกรรมยิ้มไหว้ ทักทายกัน กิจกรรมสวด สัจญา กิจกรรมธนาคารขยะ กิจกรรมเล่าสู่กันฟังฉันท์ที่พี่น้อง กิจกรรม สุนทรีย์เที่ยงวัน กิจกรรมเสวนาปัญหา กิจกรรมเดินตามรอยเท้าพ่อ กิจกรรมล่านำคำพ่อสอน

ขั้นตอนที่ 2 การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะ ได้แก่การจัดกิจกรรม โครงการ กิจกรรม วัดในโรงเรียน กิจกรรมค่ายอาสาสมัครพัฒนาชุมชน กิจกรรมปลูกฝังจิตอาสา กิจกรรมโลกกว้าง จากการเรียนรู้ กิจกรรมสานฝันมุ่งสู่นักเรียนคุณภาพ กิจกรรมชวนักออม กิจกรรมสร้างสัมพันธ์ วินัยเชิงบวก

ขั้นตอนที่ 3 การนำไปประยุกต์ใช้

ขั้นตอนที่ 4 การวัดและประเมินผลด้วยการประเมินตนเองของนักเรียน การจดบันทึก การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม

ผลการพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของนักเรียน จากการประเมินตนเองของนักเรียน ก่อนและหลังการทดลองใช้ คู่มือการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

จากการประเมินตนเองของนักเรียน พบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หลังการทดลองใช้คู่มือการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการหาค่าดัชนีประสิทธิผลจากผลการประเมินตนเองของนักเรียนก่อนและหลังการทดลองใช้คู่มือการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ผลการหาค่าดัชนีประสิทธิผลจากผลการประเมินตนเองของนักเรียน พบว่าหลังการทดลองใช้คู่มือการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ค่าดัชนีประสิทธิผลโดยรวมเท่ากับ .7682 แสดงว่า นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยรวมสูงกว่าก่อนทดลองเท่ากับ .7682 คิดเป็นร้อยละ 76.82 และเมื่อพิจารณาเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย มีดังนี้ นักเรียนรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ สูงกว่าก่อนการทดลองเท่ากับ .8354 คิดเป็นร้อยละ 83.54 มีจิตสาธารณะสูงกว่าก่อนการทดลองเท่ากับ .8084 คิดเป็นร้อยละ 80.84 และซื่อสัตย์ สุจริตเท่ากับ .7895 คิดเป็นร้อยละ 78.95 ตามลำดับ

ผลการพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน จากการจดบันทึก การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการของโรงเรียน

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จากการจดบันทึกของนักเรียน การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการ พบว่า การสร้างความตระหนัก และการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะส่งผลต่อคุณลักษณะด้านการรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์ สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ

ผลการศึกษาข้อมูลนักเรียนที่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหลังจากได้รับการพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหลังจากได้รับการพัฒนาด้วยระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดีขึ้น มากที่สุด ด้านมีวินัย คิดเป็นร้อยละ 89.65 รองลงมา คือ ด้านอยู่อย่างพอเพียง คิดเป็นร้อยละ 88.88 และด้านมีจิตสาธารณะ คิดเป็นร้อยละ 87.50

3. ผลการประเมินระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

จากการสอบถามผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการมีความพึงพอใจต่อระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความพึงพอใจต่อระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มากที่สุด คือ ด้านคู่มือการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ รองลงมา คือ ด้านองค์ประกอบของระบบ และด้านการวัดและประเมินผล

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการ เกี่ยวกับความพึงพอใจต่อระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

ผลการศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความเห็นต่อสภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากและมีความเห็นเกี่ยวกับปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านที่พบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนที่พบมากที่สุดคือ ด้านใฝ่เรียนรู้ ด้านมีวินัยและด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน การศึกษาบริบทที่เกี่ยวข้องในชั้นตอนนี้ทำให้สามารถได้ระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยนำหลักการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 การพัฒนาการบริหารจัดการและการบริหารแบบมีส่วนร่วม แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบการบริหารงาน มาใช้ในการพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเจเลียว บุรีภักดี (2542 : 27) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของทฤษฎีไว้ว่าช่วยให้เราเข้าใจ ความเป็นมา ความเป็นอยู่และความเป็นไปของปรากฏการณ์หรือที่เรียกรวม ๆ ว่า ทฤษฎีช่วยอธิบายปรากฏการณ์ได้ ช่วยให้มนุษย์สามารถทำนายปรากฏการณ์และควบคุมปรากฏการณ์ ส่วนทฤษฎีระบบช่วยให้เราเข้าใจว่า

การพัฒนาเกิดขึ้นได้เพราะมีปัจจัยนำเข้าและกระบวนการพัฒนา ถ้าปราศจากสองสิ่งนี้ผลการพัฒนาจะไม่เกิดขึ้น ทฤษฎีช่วยให้สามารถวางแผน กำกับ ควบคุมให้เกิดการพัฒนาได้ โดยจัดหาปัจจัยนำเข้าและจัดให้มีกระบวนการพัฒนาที่เหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดของกิดานันท์ มะลิทอง (2547 : 35) ซึ่งสรุปแนวคิดเกี่ยวกับการจัดระบบการเรียนการสอนไว้ว่า ในการจัดการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์กันเป็นระบบ เพื่อจะนำไปสู่จุดหมายปลายทางของการเรียนการสอนได้นั้น ระบบจะประกอบไปด้วยข้อมูลนำเข้า กระบวนการ ผลลัพธ์ และข้อมูลป้อนกลับเสมอ และสอดคล้องกับแนวคิดของสมคิด พรหมจ้อย และสุพัตร์ พิบูลย์ (2544 : 7) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารงานที่เป็นระบบเป็นกรอบกระบวนการดำเนินงานให้เขตพื้นที่การศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ ประกอบด้วยการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน หรือประเมินและการปรับปรุงแก้ไขการทำงาน หรือเรียกย่อ ๆ ว่าวงจรการบริหารงานแบบ PDCA สอดคล้องกับแนวคิดของจูแรน (Julan, 1979 ; อ้างถึงใน รัชฎุทธิพิศ บูรณพันธ์วิวัฒน์, 2544 : 23-24) ที่เน้นการวางแผนการควบคุมและการปรับปรุง เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นกระบวนการที่รู้จักกันในชื่อ วงจรเดมมิ่ง และการนำการวิจัยเชิงปฏิบัติการและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมาประยุกต์ในการดำเนินการเพื่อให้ นักเรียนได้รับความรู้และประสบการณ์อันนำไปสู่การสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับตนเอง โดยผ่านกระบวนการพัฒนาระบบและการบริหารจัดการเรียนรู้ที่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่องมาเป็นกรอบในการดำเนินงาน ระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีเป้าหมายที่จะส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ทั้ง 8 ด้าน ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์ สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทยและมีจิตสาธารณะ ซึ่งเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกแห่ง ต้องการให้สถานศึกษาในสังกัด ดำเนินการให้เกิดในตัวนักเรียนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของหลักสูตร และความต้องการของผู้เรียนและสังคมอย่างแท้จริง

2. ผลการพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบด้วย ขั้นตอนการสร้างความตระหนัก การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะ การนำไปประยุกต์ใช้ และการวัดและประเมินผล ขั้นตอนการดำเนินงาน

สร้างระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ผู้วิจัยสร้างและสังเคราะห์ขึ้นดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาจิตพิสัยของบลูม ซึ่งได้สรุปแนวทางที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการพัฒนานักเรียนนั้นควรประกอบด้วยขั้นการเรียนรู้ ซึ่งก็หมายถึงการที่ผู้เรียนได้รับรู้ค่านิยมที่ต้องการจะปลูกฝังในตัวผู้เรียน ขั้นการตอบสนอง ได้แก่ การที่ผู้เรียนได้รับรู้และเกิดความสนใจในค่านิยมนั้นและมีโอกาสได้ตอบสนองในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ขั้นการเห็นคุณค่า เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับค่านิยมนั้น แล้วเกิดเห็นคุณค่าของค่านิยมทำให้มีเจตคติที่ดีต่อค่านิยมนั้น ขั้นการจัดระบบ เป็นขั้นที่ผู้เรียนรับค่านิยมที่ตนเห็นคุณค่านั้นเข้ามาอยู่ในระบบค่านิยมของตนและขั้นการสร้างลักษณะนิสัย เป็นขั้นที่ผู้เรียนปฏิบัติตนตามค่านิยมที่ตนรับมาอย่างสม่ำเสมอและทำงานกระทั่งเป็นนิสัยและนอกจากนี้สุพัตรา สุภาพ (2551 : 38-39) ยังได้สรุปไว้ว่ากระบวนการเรียนรู้ทางสังคม เรียกว่า การขัดเกลาทางสังคมซึ่งเป็นการเรียนรู้ทางตรงและทางอ้อมของมนุษย์ในสังคมหนึ่ง ๆ การเรียนรู้ทางตรงเป็นการสอนหรือบอกกันโดยตรง ส่วนการเรียนรู้ทางอ้อมเป็นการเรียน โดยอาศัยการสังเกตเลียนแบบ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดการสร้างความตระหนักของ กรมวิชาการ (2543 : 34) ที่กล่าวว่า การสร้างความตระหนัก เป็นกระบวนการที่มุ่งฝึกให้นักเรียนเกิดความเอาใจใส่ รับรู้ และเห็นคุณค่าในปรากฏการณ์และพฤติกรรมต่างๆ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมและแนวคิดการสร้างความตระหนัก สอดคล้องกับแนวคิดของทิสนา แคมมณี (2551 : 313) ที่กล่าวว่า กระบวนการสร้างความตระหนักช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจเอาใจใส่ รับรู้ เห็นคุณค่าในปรากฏการณ์หรือพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม และสอดคล้องกับผลการวิจัยของพรสันต์ เลิศวิทยาวิวัฒน์ (2550 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 11 ขั้นตอน คือ สร้างความตระหนัก กำหนดความรับผิดชอบ ให้ความรักความอบอุ่น สร้างความสัมพันธ์ สร้างความมั่นใจ สร้างความมีวินัย ปลูกฝังค่านิยม ส่งเสริมการเรียนรู้เป็นตัวอย่างที่ดี ให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจ และแนวคิดการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะของนักเรียนของ กรมวิชาการ (2542 : 155-160) ได้สรุปไว้ว่า การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะนักเรียนเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้นำความรู้ความเข้าใจ คุณค่าและความสำคัญของคุณลักษณะที่ดีไปฝึกปฏิบัติ โดยมีแนวทางการจัดการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพของเด็กไทย โดยเฉพาะแนวการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่างหลากหลาย ได้แก่ การจัดอบรม การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2543 : 314-316) ยังได้สรุปว่าหลักการเรียนรู้จากการสังเกต มนุษย์เรียนรู้จากการทำพฤติกรรมจากการสังเกตด้วยแบบ และผลการวิจัยของมงคล ศัยขกุล

และชญาณิชฎี รุ่งรังสี (2550 : บทคัดย่อ) ยังพบว่า รูปแบบการเสริมสร้างพฤติกรรมการดำรงชีวิตที่พอเพียงตามแนวพระราชดำริ ทำให้นักศึกษามีความพอเพียงด้านเศรษฐกิจ ด้านอนุรักษ์ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม ด้านจิตใจ และด้านสังคม ส่วนรูปแบบการเสริมสร้างพฤติกรรมการดำรงชีวิตที่พอเพียงตามแนวพระราชดำริประกอบด้วยกระบวนการพัฒนาตนเอง ได้แก่ การพัฒนาด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ด้านเทคโนโลยี และด้านเศรษฐกิจและสอดคล้องกับผลการวิจัยของคารารัตน์ อุทัยพยัคฆ์ (2548 : บทคัดย่อ) ที่พบว่ารูปแบบการสอนมี 8 ขั้นตอน คือ สร้างความตระหนัก และเจตคติ กิดถึงสาเหตุของปัญหา เสนอและคิดทางเลือก ปฏิบัติตามขั้นตอน ประเมินและปรับปรุง วัดประเมินผลและสรุปผล และผลการวิจัยของอัมพร เรืองศรี (2554 : 118) ได้สรุปรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วยกิจกรรม 4 ขั้นตอน คือ การสร้างความตระหนัก การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะ การนำไปประยุกต์ใช้ และการประเมินผล เป็นต้น ซึ่งจากการศึกษาและสังเคราะห์แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมาพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำให้ทราบว่ากิจกรรมสร้างความตระหนักและการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะของนักเรียน การนำไปประยุกต์ใช้และการประเมินผล ส่งผลต่อนักเรียนทำให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ทั้ง 8 ด้าน คือ ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ไม่เรียนรู้อู้งาน มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ ในระดับที่สูงขึ้นตามผลการสร้างและพัฒนาระบบที่ผู้วิจัยสังเคราะห์และวิเคราะห์ขึ้นมาพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนดังได้กล่าวแล้วข้างต้น

จากการประเมินตนเองของนักเรียน พบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หลังการทดลองใช้คู่มือการจัดการกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการหาค่าดัชนีประสิทธิผลจากผลการประเมินตนเองของนักเรียน พบว่าหลังการทดลองใช้คู่มือการจัดการกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ค่าดัชนีประสิทธิผลโดยรวมเท่ากับ .7682 แสดงว่า นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยรวมสูงกว่าก่อนทดลองเท่ากับ .7682 คิดเป็นร้อยละ 76.82 ผลการพัฒนากระบวนการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการจดบันทึก การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการของโรงเรียน พบว่า การสร้างความตระหนักและการจัดกิจกรรมส่งเสริม

คุณลักษณะส่งผลต่อคุณลักษณะด้านการรักษา วิชา ศาสตร์ กษัตริย์ ชื่อสัตย์ สุจริต มีวินัย ไม่เรียนรู้
อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ

จากการทดสอบสมมุติฐาน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการพัฒนา
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะการจัดกิจกรรมใน
การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช
2551 เป็นกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กิจกรรมที่จัดขึ้นเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมใน
การลงมือปฏิบัติจริง ทำให้นักเรียนเกิดความตระหนักและเห็นคุณค่า สามารถนำสิ่งที่ได้รับ
การพัฒนาไปใช้ในการเรียนและการดำเนินชีวิตได้ โดยครูจัดประสบการณ์การจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย
ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และสรุปความเข้าใจด้วยตนเอง ครูผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกใน
การจัดหากิจกรรมที่มีความสนุก หลากหลาย มีการจัดหาสื่อ อุปกรณ์ กิจกรรมที่กระตุ้นความ
สนใจของผู้เรียน ทั้งการสาธิต ยกตัวอย่าง การตั้งคำถาม และการสอดแทรกในเนื้อหาและครูยังทำ
หน้าที่กระตุ้นความคิดของผู้เรียนให้ฝึกการวิเคราะห์ โดยครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการจัด
การเรียนรู้อย่างมีความสุขสอดคล้องกับทฤษฎีของ เจมมมณี และคณะ (2543 : 55-59) ได้กล่าวถึงลักษณะ
ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีลักษณะสำคัญดังนี้ เป็นกิจกรรมสำคัญที่
มุ่งเน้นการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเป็นผู้กระทำหรือปฏิบัติด้วยตนเอง ด้วยความกระตือรือร้น
เช่น ได้คิด ค้นคว้า ทดลองรายงาน ทำโครงการ สัมภาษณ์ แก้ปัญหา ฯลฯ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้
ค้นพบสาระสำคัญหรือองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง อันเกิดจากการได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
แลกเปลี่ยนเรียนรู้และลงมือปฏิบัติจริง เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่
หลากหลายทั้งบุคคลและเครื่องมือทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ผู้เรียนได้สัมผัสและสัมพันธ์
กับสิ่งแวดล้อม เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมกระบวนการคิด ผู้เรียนได้ฝึกวิคิด ในหลายลักษณะ เช่น
คิดคล่อง คิดหลากหลาย คิดละเอียด คิดชัดเจน คิดถูกทาง คิดกว้าง คิดลึกซึ้ง คิดไกล คิดอย่างมี
เหตุผล เป็นต้น เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้เรียนอย่างมีความสุข เป็นความสุขที่เกิดจากผู้เรียนได้เรียน
ในสิ่งที่ตนสนใจและสอดคล้องกับแนวคิดของ รัชชวัญ ภูษาแก้ว (2553 : 199) ได้ให้ความหมาย
ของการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ว่าการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ มุ่งเน้นการจัด
ประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยครูมีหน้าที่เป็น
ผู้อำนวยความสะดวกในการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ส่งเสริม สนับสนุน ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมสร้าง
องค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง และนอกจากนี้ สุภวรรณ เล็กวิไล (2544 : 201-203) ยังได้กล่าวถึงเทคนิค
การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ 3 ประเด็นคือ เทคนิคการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริม
ให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง เทคนิคการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกับคนอื่น

และเทคนิคการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เทคนิคการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง หรือเทคนิคการสรรสร้างความรู้ประกอบด้วยเทคนิคย่อยได้แก่ เทคนิคการจัดประสบการณ์เพื่อนำเสนอข้อมูลใหม่ ต้องเป็นสิ่งที่น่าสนใจ ทำทาบความคิด ต้องไม่ยากหรือง่ายเกินไปสำหรับผู้เรียนที่จะทำความเข้าใจและเชื่อมโยงเข้ากับความรู้เดิม ครูควรมีข้อมูลเกี่ยวกับความรู้เดิมของผู้เรียนเพื่อจัดประสบการณ์อย่างเหมาะสม และเทคนิคการใช้คำถามหรือคำสั่งให้ผู้เรียนคิดหรือลงมือปฏิบัติเพื่อเชื่อมโยงความรู้ / ข้อมูลในสมอง และสอดคล้องกับแนวคิดของสุเทพ อ่วมเจริญ (2546 : 13-14) ได้กล่าวถึงเทคนิคการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกับคนอื่น หรือการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หรือการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง ได้รับการฝึกฝนทักษะกระบวนการแสวงหาความรู้ ทักษะการบันทึกความรู้ ทักษะการคิด ทักษะการจัดการความรู้ ทักษะการแสดงออก หลักของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม คือ กระบวนการสร้างความรู้โดยนักเรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้เอง เป็นการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์เดิมของนักเรียน ก่อให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง นักเรียนสามารถกำหนดหลักการที่ได้จากการปฏิบัติสามารถประยุกต์ใช้ทฤษฎีหรือหลักการได้อย่างถูกต้อง เป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับนักเรียน และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนด้วยกันเอง ก่อให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง มีการแสดงออกทั้งการเขียนและการพูด นอกจากนี้ลักษณะการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม จอห์นสัน และจอห์นสัน (Johnson and Johnson. 1991 : 10-15 อ้างถึงในบัญญัติ ชำนาญกิจ. 2542 : 45) ยังได้กล่าวว่าลักษณะสำคัญของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมไว้ 5 ประการ ดังนี้ การสร้างความรู้สี่ฝั่งพากันทางบวกให้เกิดขึ้นในกลุ่มนักเรียน การมีปฏิสัมพันธ์ที่ส่งเสริมกันระหว่างนักเรียน ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละบุคคล ทักษะระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย และกระบวนการกลุ่ม สอดคล้องกับแนวคิดของซัล โคสกี และไมเคิล (Sulkowski & Michael. 2009 : 154-166) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างความเข้าใจ วัฒนธรรมช่วยเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียน พบว่า การปลูกฝัง ความคิดด้านพฤติกรรม และระเบียบวินัยนักเรียน โดยใช้แบบสอบถามซึ่งจัดทำขึ้นเพื่อวัดคุณค่าของนักเรียนที่ศึกษาคูณธรรมจริยธรรม ความใฝ่ฝันจุดเริ่มต้นของวัฒนธรรม โดยเน้นความเป็นตัวของตัวเองและธรรมชาติของนักเรียน มีผลการยืนยันในเชิงบวกระหว่างคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ แต่ก็ยังเกี่ยวข้องกับสถาบัน สังคม และระดับการแสดงความเป็นส่วนตัว ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะมีส่วนเกี่ยวข้องในด้านการเรียนและนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อค้นพบของ ดอร์ท (Duarth. 2008 : 120-128) ซึ่งพบว่าการศึกษาจริยธรรมมีความสำคัญ ทำให้นักเรียนเกิดการรับรู้และคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแสดงออกทางจริยธรรมมีความเชื่อมโยงกับภาวะผู้นำ ซึ่งเป็นประโยชน์สำคัญในการนำมาพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษา และสอดคล้องกับข้อค้นพบของ ซเดนเนก และเดเนล (Sdenek and

Daniel . 2007: 514-532) ซึ่งพบว่า ครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญในเพิ่มความหลากหลายเทคนิควิธีการ ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม โดยการกำหนดวิธีการ ข้อควรปฏิบัติ และไม่ควรปฏิบัติ เพื่อการ แสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมของผู้เรียน และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อค้นพบของ โคล (Cole. 2000 : บทคัดย่อ) ซึ่งพบว่า การปฏิบัติหน้าที่ของครูใหญ่และผู้ช่วยครูใหญ่ ในการป้องกันไม่ให้นักเรียนรวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อน การประสานงานระหว่างบุคลากรภายในและภายนอกโรงเรียน การควบคุมการเข้าเรียนของนักเรียน และการจัดกิจกรรมพัฒนานักเรียน เป็นการสร้างความรู้สึกทางบวก ทำให้การแก้ปัญหาทางด้านวินัยของนักเรียนมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ กรูเบอร์ (Gruber. 2000 : บทคัดย่อ) ยังกล่าวไว้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลก่อให้เกิดการใช้ความรู้ร่วมกันขององค์กร คือ วัฒนธรรมที่มีการเปิดเผยและไว้วางใจกัน องค์กรควรมุ่งเน้นให้เกิดความเข้าใจและให้การสนับสนุนด้านวัฒนธรรมจะทำให้เกิดการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้และใช้ความรู้ร่วมกัน และสอดคล้องกับข้อค้นพบของ ฉลาด จันทรสมบัติ (2551 : บทคัดย่อ) ซึ่งพบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จของรูปแบบการจัดการความรู้ ได้แก่ บุคคลมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ การมีภาวะผู้นำของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย การปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายของทีมงานผู้ร่วมวิจัย บรรยากาศของการทำงานแบบมีส่วนร่วม มีการเรียนรู้ควบคู่การปฏิบัติ สิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้เรียน จะทำให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมหลังการจัดการเรียนรู้สูงขึ้น และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อค้นพบของสร้อยทิพย์ ทองใหญ่ (2551 : บทคัดย่อ) ซึ่งพบว่า การพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นแบบบูรณาการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จะส่งผลต่อการมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในด้านความประหยัด ความซื่อสัตย์ มีเหตุผล อดทน ใฝ่รู้ใฝ่เรียน และสอดคล้องกับข้อค้นพบของ พรรณพร วรณลักษณ์ (2548 : บทคัดย่อ) ซึ่งพบว่า การให้คำปรึกษากับนักเรียนด้านการเรียน ด้านส่วนตัวและด้านสังคมมีผลทำให้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น นอกจากนี้สิทธิศักดิ์ ชำปฏี (2551 : บทคัดย่อ) ยังพบว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ระบบการจัดการเรียนการสอน และระบบกิจกรรมนักศึกษา เมื่อนำมาบูรณาการเข้าไปในการบริหารจัดการมีส่วนส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนให้สูงขึ้น และยังสอดคล้องกับข้อค้นพบของ พระครูนิวิฐวิริยคุณ (โปชาวิชัย) (2549 : บทคัดย่อ) ซึ่งกล่าวว่า โรงเรียนควรพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนควบคู่ไปกับกิจกรรมการเรียนการสอน ครูผู้สอนควรใส่ใจต่อการแก้ปัญหาคความประพฤติของนักเรียน โดยการสร้างขวัญและกำลังใจ เป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์ ซึ่งจะทำให้นักเรียนมีความประพฤติไปในทางที่เหมาะสม และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรสันต์ เลิศวิทยาวิวัฒน์ (2550 : บทคัดย่อ) ซึ่งพบว่า รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียน ควรประกอบด้วย การสร้างความตระหนัก การกำหนดความรับผิดชอบ การให้ความรักความอบอุ่น การสร้างความสัมพันธ์ สร้างความมั่นใจ การสร้าง

การมีวินัย มีการปลูกฝังค่านิยมและการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนจะส่งผลต่อการพัฒนา คุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียน และยังคงคล้องกับข้อค้นพบของ มงคล ศัยกุล และชญาณิช รุ่งรังสี (2550 : บทคัดย่อ) ที่กล่าวว่า รูปแบบการพัฒนาตนเองของนักเรียนควร ประกอบด้วยการพัฒนาด้านจิตใจ การพัฒนาด้านสังคม การอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาด้านเทคโนโลยีและด้านเศรษฐกิจส่งผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนในทางที่ดีขึ้น เป็นต้น

จากการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการต่อระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการมีความพึงพอใจต่อระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก เป็นเพราะว่าระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนที่พัฒนาขึ้นช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการพัฒนาตนเองในทางที่ดีและเป็นระบบที่ทำให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองจากการที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมตามที่ครูผู้สอน ได้ดำเนินการพัฒนาด้วยการจัดการเรียนรู้ตามคู่มือการจัดการกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งสอดคล้องกับวิโรจน์ สารัตนะ (2553 ก : 71-72) ที่กล่าวนำเสนอเรื่อง การบริหารโรงเรียน เป็นฐานว่าเป็นการบริหารจัดการโรงเรียนที่สอดคล้องกับคุณลักษณะและความต้องการของโรงเรียนและชุมชนมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนที่ได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติจริง นอกจากนี้ยังเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการบริหารและการจัดการศึกษา (สุคตาสดี ประไพเพชร. 2551 : 104) และ กระทรวงศึกษาธิการ (2553 ข : 106-112) ยังได้กล่าวถึงบทบาทของบุคลากรในการจัดการเรียนรู้ การบริหารงานการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกด้านทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ งานบุคคล ตลอดจนการบริหารงานทั่วไป เป็นพันธกิจที่สำคัญของสถานศึกษาซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาและคุณภาพของผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดของทิสนา เขมมณี (2551 : 237-239) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ กระบวนการในการปลูกฝังค่านิยมและคุณลักษณะให้เกิดขึ้น ซึ่งผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการปลูกฝังค่านิยมอื่น ๆ ให้แก่ตนเองและผู้อื่นต่อไป สอดคล้องกับแนวคิดของสุเทพ อ่วมเจริญ (2546 : 13-14) ที่ได้กล่าวถึงเทคนิคการจัดการกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกับคนอื่น หรือการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หรือการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง ทำให้นักเรียนได้รับการฝึกฝน ทักษะกระบวนการแสวงหาความรู้ ทักษะการบันทึกความรู้ ทักษะการคิด ทักษะการจัดการความรู้ ทักษะการแสดงออก ทักษะการสร้างความรู้ใหม่ และทักษะการทำงานเป็นกลุ่มจัดว่าเป็นวิธีเรียนที่

สามารถนำมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับการเรียนการสอนที่มีคุณภาพได้อีกวิธีหนึ่งจึงนับว่าเป็นวิธีที่ควรนำมาใช้ได้ดีกับการจัดกิจกรรมเพื่อให้การเรียนรู้ของนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และการจัดกิจกรรมตามคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมสร้างตระหนักและพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเกิดทักษะจากการได้ลงมือปฏิบัติจริง เป็นการออกแบบกระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและเป็นระบบมีการพัฒนาตามขั้นตอนและระบบการออกแบบการเรียนการสอนเหมาะสม ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนารูปแบบการสอนที่นักออกแบบการเรียนการสอนและนักพัฒนาการฝึกอบรมนิยมใช้กันสอดคล้องกับแนวคิดของสติกแลนด์ (Strickland, 2006 : 312) ที่กล่าวไว้ว่ามีลำดับการพัฒนาเป็น 5 ขั้น ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์ การออกแบบ การพัฒนา การนำไปใช้ และการประเมินผล ซึ่งแต่ละขั้นตอนเป็นแนวทางที่มีลักษณะที่ยืดหยุ่นเพื่อให้สามารถนำไปสร้างเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับมากและไม่แตกต่างกัน เป็นต้น

จากข้อค้นพบของการวิจัยดังกล่าวตลอดจนแนวคิดที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจึงสรุปได้ว่าการพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นผลการวิจัยแบบมีส่วนร่วม โดยใช้กระบวนการ P-D-C-A (Plan - Do - Check - Action) ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ผลเป็นอย่างดี หัวใจสำคัญอยู่ที่การตระหนักถึงปัญหาและความตั้งใจจริงของผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่ายต้องการเห็นความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในตัวของนักเรียนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นผู้อำนวยความสะดวกในทุก ๆ ด้านของการบริหารจัดการเรียนรู้ ผลที่เกิดขึ้นจะก่อให้เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในตัวผู้เรียนสูงขึ้นและจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้มีข้อค้นพบ ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวจากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้สรุปสาระสำคัญดังนี้

5.1.1 จากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research : PAR) พบว่า นุคตากรที่ร่วมวิจัยขาดความรู้และประสบการณ์ในการทำวิจัยแบบมีส่วนร่วม เนื่องจากเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยความร่วมมืออย่างจริงจังทุกฝ่ายและเป็นเรื่องใหม่สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการ โดยการให้เอกสารในการศึกษาค้นคว้า ให้กับโรงเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย มีการจัดประชุมสัมมนาครูวิชาการ การประสานความร่วมมือ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการวิจัย การพูดคุยกันทางโทรศัพท์ การติดต่อกันผ่านระบบการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ต การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และประชุมเพื่อชี้แจงเพื่อสร้างความเข้าใจทุกครั้ง ก่อนลงมือปฏิบัติจริง

5.1.2 ในการสัมภาษณ์ข้อมูลการศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย และการประชุมสัมมนากลุ่มย่อยพบว่า ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นที่เป็นปัญหาและสาเหตุ เพราะกลัวว่าจะมีผลกระทบกับหน่วยงานและตนเอง เช่น นักเรียน ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูผู้สอนภายใน โรงเรียน ครูผู้สอน ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงได้แยกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องออกจากกันเป็นกลุ่มย่อย ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก คือ กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการและนักเรียน มีการนัดหมายและสัมภาษณ์แบ่งเป็นกลุ่มและสถานที่ต่างกัน เป็นต้น

5.1.3 การดำเนินการจัดกิจกรรม กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินการค่อนข้างใช้เวลานานและมีกิจกรรมที่หลากหลาย ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยและผู้เกี่ยวข้องร่วมกิจกรรมไม่ต่อเนื่อง มีการเปลี่ยนแปลงบุคคลที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากเวลาไม่สอดคล้องกับหน้าที่และภาระมอบหมายงานในหน้าที่รับผิดชอบใหม่ภายใน โรงเรียนแต่ละปีการศึกษา เป็นปัญหาในการดำเนินงานตามกระบวนการวิจัย เนื่องจากผู้เข้มารับผิดชอบงานใหม่ไม่ทราบข้อมูลเบื้องต้น ไม่รู้ว่ามีกิจกรรมอะไรบ้างและดำเนินการไปมากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยจึงต้องฝึกกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมบ่อยครั้งและชี้แจงประสานงานความร่วมมือกับทุกฝ่ายเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน และร่วมกันทำงาน ได้อย่างต่อเนื่อง

5.1.4 การประสานงานกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาหากประสานงานอย่างเป็นทางการจะทำให้งานล่าช้า จึงใช้รูปแบบทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และควรประสานงานกับผู้บริหารสถานศึกษาโดยตรง เพราะเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจสั่งการภายในโรงเรียนทุกส่วน

5.2 ข้อเสนอแนะที่จะให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์

ควรมีการพัฒนาโดยการให้ความรู้ฝึกปฏิบัตินักวิจัย อบรมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัย สร้างความเข้าใจระหว่างนักวิจัยด้วยกัน ให้มีความเข้าใจตรงกัน เอื้ออาทรต่อกันในระหว่าง ดำเนินการวิจัยและทดลองใช้เครื่องมือก่อนการปฏิบัติจริง ในการดำเนินการวิจัยในแต่ละระยะ จะต้องมีการประชุมวางแผนกำหนดประเด็นการอภิปราย กำหนดบทบาทหน้าที่สำคัญ ดำเนินการ อย่างต่อเนื่อง บันทึกสิ่งที่สังเกตได้อย่างละเอียด การสัมภาษณ์ควรมีการนัดหมายล่วงหน้า มีการ บันทึกภาพการสัมภาษณ์ และขอความร่วมมือกับผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญ ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยควร ประสานความร่วมมือกับผู้บริหารสถานศึกษาทุกครั้งเพื่อทราบขั้นตอนการดำเนินการและแสดงให้เห็นถึงความเอาใจใส่และเคารพผู้บังคับบัญชา

5.3 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปแก้ปัญหาและพัฒนา

5.3.1 ครูผู้สอน

ควรเป็นแบบอย่างเป็นครูต้นแบบที่ดี สร้างศรัทธาและ ความ น่าเชื่อถือให้กับนักเรียน เอาใจใส่นักเรียนทุกคนอย่างจริงใจและต่อเนื่อง ให้คำแนะนำนักเรียน ให้คำปรึกษา ด้วยความเป็นกันเอง เก็บความลับของนักเรียนที่มีปัญหาด้านพฤติกรรมและ คุณลักษณะไม่พึงประสงค์ รู้จักคัดกรองนักเรียน เป็นกลุ่มปกติ ความเสี่ยง กลุ่มพิเศษและ แก้ไขปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนด้วยวิธีการที่เหมาะสม จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่าง หลากหลาย สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ที่ดี มีการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมและ สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมทุกรายวิชาและทุกระดับชั้น มีการวัดและประเมินผลผู้เรียนตาม สภาพจริง มีการศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนใน ชั้นเรียนและศึกษาปัญหานักเรียนที่มีพฤติกรรมและคุณลักษณะไม่พึงประสงค์เป็นรายบุคคล จดบันทึก เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อพัฒนานักเรียน และร่วมกันสอดส่องดูแลความประพฤติของ นักเรียน และรายงานคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนให้ผู้ปกครองทราบเป็นระยะ ๆ เพื่อ จะได้แก้ไขพฤติกรรมของนักเรียน ได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงและเหมาะสม ครูผู้สอนควรร่วมมือ กับผู้ปกครองในการส่งเสริมสนับสนุน ดูแล เอาใจใส่ คอยสอดส่องดูแลนักเรียนที่มีพฤติกรรม แตกต่าง ไปจากนักเรียนปกติ เพื่อวิเคราะห์ผู้เรียนได้และแก้ไขปัญหาก็ได้ถูกต้อง

5.3.2 ผู้บริหารสถานศึกษา

จะต้องตระหนักถึงความสำคัญและความสามารถควบคุม ให้องค์การมีการทำตามแผนงาน มีการวางแผนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ เพื่อปรับตัวให้ทันกับ ความเปลี่ยนแปลงของบริบทภายในและภายนอกโรงเรียนอย่างครบวงจร รวมถึงจัดให้มีการ ประเมินและติดตามผลประเมินไปใช้ในการปรับปรุงแผนปฏิบัติการ โรงเรียนสืบต่อไป

5.3.3 ผู้บริหารสถานศึกษา

ควรเป็นผู้นำด้านคุณธรรม จริยธรรม มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีความเสียสละเห็นแก่ประ โยชน์ส่วนรวมมากกว่าประ โยชน์ส่วนตัว ประพฤติปฏิบัติตนเป็น

แบบอย่างที่เหมาะสม มีความยุติธรรม ให้กำลังใจและให้ความเสมอภาคกับผู้ร่วมงาน นิเทศติดตาม ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ประสานกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการร่วมกันพัฒนา คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ควรสนับสนุนให้ครูผู้สอนสร้างความตระหนักและเห็น ความสำคัญของการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีการอบรมคุณธรรม จริยธรรมเพื่อการเป็น ครูต้นแบบและครูที่ดี มีการปรับปรุงบุคลิกภาพ วิธีการจัดการเรียนการสอนและหลักปฏิบัติที่ เหมาะสมต่อผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ และสนับสนุนให้ครูผู้สอนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชนและ สังคมในโอกาสอันควรอย่างต่อเนื่องทุกปี

5.3.4 ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องนำความรู้ในการวางแผน โดยเฉพาะความรู้ในการ วางแผนกลยุทธ์ไปใช้ในการวางแผนที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมองค์การให้ครบวงจร และต้องเข้าใจ หลักการสำคัญถึงขั้นนำไปใช้อย่างเป็นรูปธรรม โดยการนำวงจรการพัฒนา (P-D-C-A) มาใช้ให้ เกิดประโยชน์สูงสุด

5.3.5 สถานศึกษาควรจัดทำแผนกลยุทธ์ในการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของนักเรียนแบบมีส่วนร่วม จัดทำข้อตกลง ระเบียบและแนวปฏิบัติให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม โดยเน้น การฝึกปฏิบัติอย่างจริงจัง ต่อเนื่องและนำไปใช้จนเกิดเป็นกิจนิสัย จัดกิจกรรมปลูกฝังคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับนักเรียน โดยการสร้างความตระหนักและกิจกรรมเพื่อการพัฒนา คุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน เช่น จัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และวันอื่น ๆ มีการจัดอบรมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โดยนิมนต์พระภิกษุมาเทศน์สอนผู้เรียน เป็นประจำตามความเหมาะสม จัดนักเรียนเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนประมาณปีการศึกษา ละ 1 ครั้งหรือทุกวันศุกร์สุดสัปดาห์ หรือทุกสิ้นเดือน โดยการเชิญพระวิทยากรท้องถิ่นมีส่วนร่วม ในการดำเนินงานการจัดกิจกรรม ควรฝึกความมีระเบียบวินัยของผู้เรียน จัดให้มีการยกย่อง ชมเชยแก่นักเรียนที่มีความประพฤติปฏิบัติดีสมควรเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนทั่วไป รวมทั้งการจัด สภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การทำความดี และเกิดความสุขกับผู้เรียน และ ต้องดำเนินการปลูกฝังและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

5.3.6 สถานศึกษาควรสร้างความร่วมมือกับชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน เช่น จัดหาแหล่งเรียนรู้เพื่อส่งเสริม การเรียนรู้โลกกว้าง การอบรมเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณีวัฒนธรรมที่คิงามของท้องถิ่น การเข้าค่ายศึกษาธรรมร่วมกันระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน การน่านักเรียนไปบำเพ็ญ ประโยชน์ในชุมชนและวัด เป็นต้น

5.3.7 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จัดทำแผนงานหรือ โครงการในการปลูกฝัง คุณธรรมจริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ร่วมมือกับสถานศึกษาที่อยู่ในสังกัด

ในการพัฒนาหลักสูตรให้มีการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนรวมทั้งส่งเสริมครูผู้สอนให้จัดทำเอกสารประกอบการสอนหรือหนังสือเผยแพร่ จัดกิจกรรมยกย่องชมเชยครูผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นผู้บริหารต้นแบบ ครูต้นแบบ จัดประกวดสถานศึกษาที่มีการจัดรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนดีเด่น จัดทำหลักสูตรอบรม เพื่อพัฒนาวิสัยทัศน์ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาทุกคนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ จัดฝึกอบรมครูผู้สอนในสถานศึกษาเกี่ยวกับเทคนิคการสอนและจัดทำคู่มือการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนเผยแพร่สู่สถานศึกษา จัดเวทีพิจารณาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในสถานศึกษา กำหนดบทบาทหน้าที่ผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษามีมาตรการในการเฝ้าระวังนักเรียนที่มีปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรม และคุณลักษณะไม่พึงประสงค์

5.3.8 การพัฒนาส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน จะต้องใช้เวลาานเนื่องจากการปรับพฤติกรรมของคนซึ่งเกี่ยวข้องกับปัจจัยอื่นด้วย เช่น วัย วุฒิภาวะทางสังคม สภาพแวดล้อม ขนบธรรมเนียมประเพณี และหลักธรรมของศาสนา การที่จะส่งเสริมพัฒนาจนเกิดเป็นนิสัยติดตัวได้นั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องใช้ความอดทน สร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรที่กำหนด สามารถประเมินได้ว่าสิ่งใดควรกระทำและไม่ควรกระทำ สร้างความตระหนักและมองเห็นความสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ชื่นชมและเต็มใจที่จะปฏิบัติในคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 8 ประการ ได้แก่ รักษาดี ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ โดยการปฏิบัติจนเป็นกิจนิสัย ด้วยความเต็มใจและมีความเห็นที่ถูกต้อง

5.4 ข้อเสนอแนะประเด็นเชิงนโยบาย

5.4.1 สถานศึกษา ควรมีการประชุมผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันศึกษาและวางแผนในการแก้ไขปัญหา ร่วมกันส่งเสริมและพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม และกำหนดเป็นนโยบายที่ชัดเจน มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลทุกฝ่ายอยู่ตลอดเวลา

5.4.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรมีการดำเนินการเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในเขตพื้นที่การศึกษา ดังต่อไปนี้

- 1) ควรมีการประชุมวางแผนเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในสถานศึกษา โดยมีตัวแทนผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ได้แก่ ผู้นำชุมชน

ผู้นำทางศาสนา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานีตำรวจ โรงพยาบาล สถานีอนามัย ผู้บริหาร สถานศึกษาและครูผู้สอน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นความต้องการอย่างแท้จริง แล้วจัดทำเป็นนโยบาย และทำแผนกลยุทธ์เพื่อดำเนินการพัฒนา นำแผนกลยุทธ์ดังกล่าวมาเข้าสู่ที่ประชุมสร้างความเข้าใจ กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมและพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์นักเรียนในสถานศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต่อไป

2) ควรมีการปรับหลักสูตรเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม เน้นการจัดการเรียนรู้โดยการฝึกปฏิบัติจริง การตัดสินใจแก้ปัญหาและการใช้เหตุผล

3) ควรมีคณะกรรมการติดตามนิเทศประเมินผลการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระดับเขตพื้นที่การศึกษา โดยมีตัวแทนผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนครูสอน ผู้นำทางศาสนา และผู้บริหารสถานศึกษาทุกแห่งเป็น กรรมการ ดำเนินการนิเทศ ติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

4) ควรมีการกำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์มาตรฐานด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระดับเขตพื้นที่ศึกษานอกเหนือจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดไว้ทั้ง 8 ประการ เพื่อให้สถานศึกษาในสังกัดได้วางแนวปฏิบัติเพื่อให้เกิดการพัฒนาให้ถึงระดับเป็นที่น่าพอใจ

5) ควรกำหนดให้เป็นเกณฑ์หนึ่งในการคัดเลือกบุคคลเข้าเป็นผู้บริหารสถานศึกษา โดยพิจารณาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรกำหนดไว้ทั้ง 8 ประการ ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ ตลอดจนความเที่ยงธรรมในการปฏิบัติงาน มีความเสียสละ ถือประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

6) ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาทำการศึกษาวิจัย หารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้ได้รูปแบบที่หลากหลายในการพัฒนาและเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นแต่ละแห่ง

7) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรดำเนินนโยบายในการส่งเสริมและพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์นักเรียนและจัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินการที่เหมาะสม

5.6 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

5.6.1 ควรมีการวิจัยในลักษณะอย่างต่อเนื่องต่อเนื่องทุกปี และดำเนินการตลอดทั้งปี การศึกษาหรือในช่วงระยะเวลา 2-3 ปี การศึกษา เพื่อให้มั่นใจว่าการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามรูปแบบนี้สามารถแก้ปัญหาได้ รวมทั้งส่งผลต่อคุณภาพด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

5.6.2 ควรมีการวิจัยในลักษณะการวิจัยเชิงสำรวจสภาพปัญหาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาในสถานการณ์ปัจจุบันเป็นอย่างไร สถานศึกษาในชุมชนเมืองกับสถานศึกษาในชนบทมีปัญหาเหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร จุดที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยขยายให้ครอบคลุมเขตพื้นที่การศึกษาทั้งหมดในจังหวัดสุรินทร์ เพื่อวางแผนในการแก้ปัญหาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้งจังหวัด รวมทั้งเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานอื่น ได้แก่ สถานีตำรวจ โรงพยาบาล สถานีอนามัย นักวิจัยท้องถิ่น เข้าร่วมเป็นคณะวิจัยด้วย

5.6.3 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะนักเรียนควบคู่กับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยใช้ทฤษฎีระบบ การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และสร้างเทคนิควิธีการ กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

5.6.4 ควรมีการวิจัยในรายกรณีศึกษา ที่เป็นปัญหาด้านคุณลักษณะด้านพฤติกรรมนักเรียนที่ไม่พึงประสงค์ในด้านอื่นๆ นอกเหนือจากคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนด ตลอดปีการศึกษา โดยครูประจำชั้นหรือครูประจำกลุ่มสาระหรือรายวิชาอื่น ๆ ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียน เพื่อดูการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้น ๆ และเป็นแนวทางในการศึกษารายกรณีอื่น ๆ ต่อไป

5.6.5 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้ระบบการบริหารจัดการที่ต่างกัน มีผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนต่างกันอย่างไร

5.6.6 ข้อค้นพบของการวิจัย ครูผู้สอนอาจพัฒนาวิธีการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนด้วยรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้หลากหลายมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ. (2549). การวิจัย : จากจุดเริ่มต้นจนถึงจุดสุดท้าย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ซีโน ดีไซน์.
- กิดานันท์ มะลิทอง. (2547). เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์.
- กรมวิชาการ. (2541). “กรอบความคิดเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ที่เน้นความมีวินัย และความเป็นประชาธิปไตย”. ใน โครงการส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ. .
- _____. (2542). แนวการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างคุณลักษณะดี เก่ง มีสุข. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ การศาสนา.
- _____. (2543). รายงานการวิจัยเรื่อง รูปแบบหรือแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เสริมสร้าง คุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข ระดับการประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2545 ก). คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- _____. (2545 ข). กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและการบริหารจัดการแนะแนว. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2546). แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรมสามัญศึกษา. (2544). รูปแบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา โดยความร่วมมือระหว่างกรมสามัญศึกษา กรมสุขภาพจิต กรมวิชาการ. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2547). การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้า และพัสดุภัณฑ์.
- _____. (2548). แนวทางการพัฒนาการวัดและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตาม หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- _____. (2550 ก). ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เล่ม 1 ช่วงชั้นที่ 1. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ. .

กระทรวงศึกษาธิการ. (2550 ข). ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการขยายชั้นเรียน ในสถานศึกษา

พ.ศ. 2550. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (2551 ก). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

_____. (2551 ข). แนวทางการประเมินคุณธรรมของผู้เรียน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์

ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

_____. (2552). ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หลักการ แนวคิด และทิศทาง
ในการดำเนินงาน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

_____. (2553 ก). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

_____. (2553 ข). แนวทางการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

_____. (2553 ค). แนวทางการวัดพัฒนาการวัดและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุม
สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

_____. (2553 ง). แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กลุ่มส่งเสริมการเรียนการสอนและประเมินผล. (2548). การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตาม
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รับส่งสินค้าและ
พัสดุภัณฑ์.

กัลยา ศรีปาน. (2542). ศึกษาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษาโรงเรียน
บุญเลิศอนุสรณ์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา.

ปริญญาณีพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา) สงขลา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ.

โกวิท ประวาลพฤกษ์. (2540). การประเมินในชั้นเรียน. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ. .

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2553). การบริหารการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ : สำนัก
พิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (2551). คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสังคมไทย.

ขอนแก่น : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- จุรีรัตน์ พินิจมนตรี. (2554). รูปแบบการพัฒนาตนเองเพื่อพัฒนาผลการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ กศ.ค. (การบริหารและการพัฒนาการศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จุฬากรณ์ มาเสถียรวงศ์. (2550). เด็กไทยบนทางสามแพร่ง บทสังเคราะห์กรณีศึกษา เด็กและเยาวชนระดับจังหวัดในโครงการติดตามสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- จันทร์ธานี สงวนนาม. (2545). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : นึกพอยท์.
- ฉลาด จันทร์สมบัติ. (2550). การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้องค์กรชุมชน. วิทยานิพนธ์ กศ.ค. (การบริหารและพัฒนาการศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เฉลียว บุรีภักดี. (2542, กันยายน). "ทฤษฎีระบบและการพัฒนาที่ยั่งยืน". วารสารบัณฑิตศึกษา. 3 (3) : 24-32.
- ชาย โพธิ์สิตาและคณะ. (2540). จิตสำนึกต่อสาธารณสมบัติ : ศึกษากรณีกรุงเทพมหานคร. รายงานการวิจัย. นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชูชาติ พ่วงสมจิตต์. (2540). การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร. ปริญญานิพนธ์ กศ.ค. (บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฐิติรัตน์ วิเชียรรัตน์. (2554). รูปแบบการพัฒนารรยาบรรณครู ในสถานศึกษา. วิทยานิพนธ์ ปร.ค. (วัฒนธรรมศาสตร์). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- คาราวรัตน์ อุทัยพยัคฆ์. (2548). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแนวพุทธวิธีเพื่อสร้างพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย. วิทยานิพนธ์ ปร.ค. (การศึกษาปฐมวัย). ปทุมธานี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดวงเดือน พันธุ์นาวิน. (2538). ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม การวิจัยและการพัฒนาบุคคล. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ถวิล มาตรเลี่ยม. (2545). การปฏิรูปการศึกษา : โรงเรียนเป็นฐานบริหารจัดการ. กรุงเทพฯ : สมาธรรม.
- ทิสนา เขมมณี. (2548). รูปแบบการเรียนการสอน : ทางเลือกที่หลากหลาย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ทศนา เขมมณี. (2551). ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนการรู้
ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ : สำนักสุทธาการพิมพ์.
- ทศนา เขมมณี และคณะ. (2543). กระบวนการเรียนรู้ : ความหมาย แนวทางการพัฒนาและ
ปัญหาข้อใจ. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการการวิจัย.
- ทรงพล ภูมิรัตน์. (2550). จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ : ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา
ฝ่ายเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ทิพนคร ชรรค์ทัพไทย. (2554). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานเพื่อการเรียนรู้
รายวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อชีวิต ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัย
ราชภัฏ. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. (เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เทียน ทองแก้ว. (2551, มิถุนายน). “บทความวิชาการบทบาทหน้าที่ผู้บริหาร”. วารสารวิชาการ
บัณฑิตวิทยาลัย. 51(9) : 8-9.
- ธัญญาทิพย์ นุรณพันธุ์วิวัฒน์. (2544). การประกันคุณภาพการศึกษาตามพระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนนครนายกวิทยาคม จังหวัด
นครนายก ปีการศึกษา 2543. วิทยานิพนธ์ ปร.ม. (นโยบายสาธารณะ). ชลบุรี : บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธีระ รุญเจริญ. (2550). ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา.
กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง.
- นรินทร์ ตั้งชรัรักษา. (2552). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมโนภาพแห่งตนกับผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. รายงานการวิจัย
คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช. (2544). การวิจัยและพัฒนาเพื่อการปฏิรูปทั้งโรงเรียน.
กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงนภัส เข็มมละออ. (2544). การใช้กิจกรรม “รักบ้านม่วงฟอร์ด” เพื่อพัฒนาวินัยนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนม่วงฟอร์ดวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์
ศษ.ม. (จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว). เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บรรทม มณีโชติ. (2530). การศึกษารูปแบบของข้อคำถามวัดลักษณะนิสัยด้านความเสียสละชนิด
ข้อความและชนิดสถานการณ์ที่มีผลต่อคุณภาพของแบบสอบถาม. ปริญญาโท กศ.ม.
(จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- บัญญัติ ชำนาญกิจ. (2542). กระบวนการแสวงหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์. คณะครุศาสตร์
สถาบันราชภัฏนครสวรรค์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์.
- ประคิษฐ์ เหล่าเนตร และ ณัฐภัสสร เหล่าเนตร. (2549). การจัดการกระบวนการเรียนรู้บูรณาการแบบ
องค์รวม. กรุงเทพฯ : เป็นภาษาและศิลปะ.
- ประทาน คงฤทธิศึกษากร. (2535). การปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- ประเวศ วะสี. (2548). ปฏิรูปการเรียนรู้แก้ไขความทุกข์ยากของแผ่นดิน. กรุงเทพฯ : สำนักงาน
คณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ.
- ปาริสา อร่ามเรือง. (2553). การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน.
วิทยานิพนธ์ ศษ.ค. (การบริหารการศึกษา). ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พนัส หันนาคินทร์ และคณะ. (2542). สร้างเสริมลักษณะนิสัย 6. กรุงเทพฯ : แม็ค.
- พรรณพร วรรณลักษณ์. (2548). การศึกษาและการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนวัยรุ่น.
ปริญญาโท กศ.ค. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.
- พรสันต์ เลิศวิทยาวิวัฒน์. (2550). รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน
อาชีวศึกษาเอกชน. วิทยานิพนธ์ กศ.ค. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พระครูนิวิฐวิริยคุณ (ไปชาวิชัย). (2549). การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของโรงเรียน
การกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา)
ลำปาง : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- พระสมชาย ชูานวาท. (2545). มงคลชีวิต. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ. .
- พิศเพลิน เขียวหวาน และคณะ. (2546). เอกสารประกอบการฝึกอบรมหลักสูตรการวัดประเมินผล
คุณธรรม จริยธรรม ตาม พ.ร.บ. 2542. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมมาธิราช.
- พลสวัสดิ์ นาคเสน. (2544). การปฏิบัติงานส่งเสริมวินัยนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษา. รายงานการค้นคว้าอิสระ กศ.ม. (บริหารการศึกษา). มหาสารคาม :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม และสังคม สัจจร. (2543). สำนักไทยที่พึงปรารถนา. กรุงเทพฯ :
มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย.

- มงคล ศัยกุล และชญาณิชฎ์ รุ่งรังสี. (2550). รูปแบบการเสริมสร้างพฤติกรรม “การดำรงชีวิตที่พอเพียงตามแนวพระราชดำริ” ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
วิทยานิพนธ์ ค.ศ. (การบริหารการศึกษา). นครสวรรค์ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2543). พฤติกรรมวัยรุ่น. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ : ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์.
- รจนา วรรณะ. (ม.ป.ป.). ปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม. สืบค้นเมื่อ 23 พฤษภาคม 2555, จาก [http :
www.m-ed.net/oc01/Pragmatism.doc](http://www.m-ed.net/oc01/Pragmatism.doc).
- รับขวัญ ภูเขาแก้ว. (2553). การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุ่ง แก้วแดง. (2543). ปฏิวัติการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : มติชน.
- _____. (2547). ปรกาศคิด ปรกาศคำ. กรุงเทพฯ : 21 เซนจูรี่.
- ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร. (2546). รูปแบบการพัฒนานักเรียนระดับประถมศึกษาให้มีจิตสาธารณะ : การศึกษาระยะยาว. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิชัย ต้นศิริ. (2549). อุดมการณ์ทางการศึกษา: ทฤษฎีและภาคปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วินัย พัฒนรัฐ และคณะ. (2541). แบบเรียนมาตรฐานฉบับพิเศษ เน้นกระบวนการกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. กรุงเทพฯ : ประสานมิตร.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2547). การรับรู้และจินตภาพ. กรุงเทพฯ : สันติศิริการพิมพ์.
- วิโรจน์ สารรัตนะ. (2553 ก). การวิจัยทางการบริหารการศึกษา : แนวคิดและกรณีศึกษา. ขอนแก่น : คลังนานาวิทยา.
- วิโรจน์ สารรัตนะ. (2553 ข). ผู้บริหารโรงเรียน ตามมิติการพัฒนาวิชาชีพสู่ความเป็นผู้บริหารที่มีประสิทธิผล. ขอนแก่น : คลังนานาวิทยา.
- ศิริชัย กวัญจนวาสี. (2550). การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับงานวิจัย. กรุงเทพฯ : พชรกานต์พับลิเคชั่น.
- สุภวรรณ เล็กวิไล. (2544). การเรียนแบบร่วมมือ : รูปแบบต่างๆในเอกสารประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องนวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อการเรียนการสอน. นครราชสีมา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาบุคลากรและวิเทศสัมพันธ์ สถาบันราชภัฏนครราชสีมา.

- ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม). (2551). การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมในประเทศและต่างประเทศ. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา. (2548). การบริหารจัดการศึกษาตามยุทธศาสตร์ใหม่ของ การพัฒนาระบบราชการ. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้. (2548). การพัฒนาคุณภาพการศึกษา. มปท. : ม.ป.พ..
- สนามจิตต์ สุคนธ์ทรัพย์. (ม.ป.ป.). แนวคิดในการทำงานอย่างเป็นระบบ. (เอกสารประกอบการสอน) กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมคิด พรหมจู้ และสุพักตร์ พิบูลย์. (2544). การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา. นนทบุรี : โรงพิมพ์จตุพร ดีไซน์.
- สมชาย เทพแสง. (2551, กันยายน). “การวางแผนพัฒนานักเรียนผู้มีความสามารถพิเศษ” (Gifted & Talent). วารสารวิชาการ. 11 (1) : 6.
- สมนึก ภัททิยธนี. (2546). การวัดผลการศึกษา. กทม. : ประสานการพิมพ์.
- สมยศ นาวิการ. (2545). การบริหารแบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ 1991.
- สมศักดิ์ คงเที่ยง. (2546). เอกสารประกอบการบรรยาย EA 713 หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- _____. (2548). เอกสารประกอบการบรรยาย การบริหารงานบุคคลและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพฯ : มิตรภาพการพิมพ์และสตีวดีโอ.
- สมศักดิ์ คลประสิทธิ์. (2541). การบริหารแบบ TQM : กิจกรรม 5 ส. สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สร้อยทิพย์ ทองใหญ่. (2551). การศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นแบบบูรณาการ “ชุมชนศรีธาตุกับเศรษฐกิจพอเพียง” ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (หลักสูตรและการสอน). ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ขอนแก่น.
- สวัสดิ์ ประทุมราช. (2547). “บทนำ พฤติกรรมจริยธรรม”. วารสารจิตพฤติกรรมศาสตร์ : ระบบพฤติกรรมไทย. 1 (1) : 1-7.
- สิทธิศักดิ์ ชำปฎิ. (2551). การพัฒนาระบบการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ ศษ.ค. (บริหารการศึกษา) ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- สันติสุข สันติศาสนสุข. (2553, กรกฎาคม - กันยายน). "ปีการศึกษา 2553-2554 ปีแห่งการดูแลช่วยเหลือนักเรียนรอบด้าน". วารสารวิชาการ. 13(3) : 86-89.
- สุกัญญา โฉมิโลกุล. (2547). การวิเคราะห์ระบบเพื่อการบริหารสถาบันอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชุม เผลยทรัพย์. (2549). การบริหารจัดการคุณภาพของผู้บริหารยุคใหม่. กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์.
- สุพัตรา สุภาพ. (2551, มีนาคม). การขัดเกลาทางสังคม ใน ทิววรรณ โลหะสุด (บรรณาธิการ). วารสารสังคมและวัฒนธรรม. 5(3) : 12.
- สุดสวาสดี ประไพเพชร. (2551). การพัฒนาตัวบ่งชี้การบริหารเชิงบูรณาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. วิทยานิพนธ์ ศษ.ค. (บริหารการศึกษา). ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุเทพ อ่วมเจริญ. (2546, 4 ตุลาคม). "การเรียนรู้ร่วมกัน". วารสารศึกษาศาสตร์. 4 (10) : 13-14.
- สุเมธ ดันติเวชกุล. (2548). หลักธรรม หลักทำ ตามรอยพระยุคลบาท. กรุงเทพฯ : ค่านุสาการพิมพ์.
- สุนทร โคตรบรรเทา. (2552). หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : ปัญญาชน.
- สุวิทย์ บุญช่วย และคณะ. (2538). เจตคติของครู ผู้ปกครอง และนักเรียนต่อโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้. รายงานการวิจัย. ปีถัดมา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2549). การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2. (2555). แผนปฏิบัติราชการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ประจำปีงบประมาณ 2556. สุรินทร์ : โรงพิมพ์วิทยานิพนธ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ : เดอะบุคส์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2546). แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2547). แนวทางการขยายชั้นเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- _____. (2548). การวัดและประเมินสภาพความสำเร็จสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : พรชัยการพิมพ์.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). คู่มือแนวทางปฏิบัติและมาตรการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2552. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). จุดเน้นสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเพื่อการขับเคลื่อนหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2540). การเสริมสร้างวินัย : คู่มือแนะแนวทางการปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555 – 2559. กรุงเทพฯ : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2550 , กุมภาพันธ์). วารสารจุดสารประชาคม ประกันคุณภาพการศึกษา. 6(1) : 4-5.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2546). รายงานการวิจัย (ฉบับย่อ) แนวทางการจัดทำและพัฒนามาตรฐานการศึกษาชาติ. กรุงเทพฯ : พรินทวานกราฟฟิค.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2552). แนวทางการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2553). แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน. พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2554). จากจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียน...สู่ชั้นเรียน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- หวน พิณรุฬห์. (2549). นักบริหารมืออาชีพ. นนทบุรี : พิณรุฬห์การพิมพ์.
- หฤทัย อางปู้. (2544). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ภาวะผู้นำ รูปแบบการดำเนินชีวิต และความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองกับการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาพยาบาลเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ พย.ม. (การศึกษาและการสอน). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- อัญชลี เครือคำขาว. (2540). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการใช้เหตุผลเชิงพฤติกรรมการทำงาน
กลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคลโดยการสอน
แบบเทคนิคการศึกษา : กรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.
(การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
อนุสรณ์ ยกให้. (2549). การนำเสนอรูปแบบการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ ปร.ค. (การบริหารการศึกษา). พิษณุโลก :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2532). การวางแผนการศึกษา. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- อุทัย เสนารักษ์. (2555). วิธีระบบ. สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2555, จาก <http://senarak.tripon.com/system.htm>.
- อรจรีย์ ณ ตะกั่วทุ่ง. (2552, พฤษภาคม). “แนวทางการสร้างค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
สำหรับมัธยมศึกษา โดยใช้รูปแบบการสอนบนเว็บ”. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. 38(1): 1-18.
- อรอุมา วิวัชรวงกุล. (2553, กรกฎาคม- กันยายน). “ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนหัวใจของ
การพัฒนาระบบบริหารจัดการสถานศึกษา”. วารสารวิชาการ . 13 (3) : 12-13.
- อำรุง จันทวานิช. (2548, มิถุนายน). “สทศ. เร่งจัดทำบูรณาการแผนการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาสังคมไทย
ให้เด็กไทยมีความรู้คู่คุณธรรม”. วารสารการศึกษาไทย. 1 (9) : 59.
- อัมพร เรืองศรี. (2554). การพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง. วิทยานิพนธ์ ปร.ค. (การศึกษาและการพัฒนาสังคม). ชลบุรี : บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Aksoy, N. (2000, August). “ Classroom Management and Student Discipline in Elementary Schools
of Ankara (Turkey).” *Dissertation Abstracts International*. 61(02) : 473-A.
- Bass, B. M. (1997). *A New Paradigm of Leadership : An Inquiry into Transformational
Leadership*. Mahwah, NJ : Lawrence Erlbaum.
- Ballantine, H. T. (1993). *The Sociology of Education : A Systematic Analysis*. 3rd ed. Englewood
Cliffs : Prentice- Hall.
- Bidwell, C.E. (1965). The School as a Formal Organization. In J. G. March (Ed), *Handbook of
Organizations*, 93-94. Chicago : Rand McNally.

- Block, P. (1993). **Stewardship : Choosing Service Over Self-Interest**. San Francisco : Berrett-Koehler.
- Cheng, Y. C. (1993). " The Theory and Characteristics of School-based Management." **International Journal of Education**. 7(6) : 6-17.
- _____. (1996). **Effectiveness and School Based Management : A Mechanism for Development**. Hong Kong : The Falmer Press.
- Cole, D. A. (2000, May). "An Analysis of the Perceptions of the Role of High School Assistant Principal for Discipline and Supervision in Georgia Public Schools." **Dissertation Abstracts International**. 60(11) : 3850-A.
- Coleman, J. S. & Hoffer, T. (1987). **Public and Private High Schools : The Impact of Communities**. New York : Basic Books.
- Drucker, P. E . (1993). **The Effective Executive**. New York : Harper Collins.
- Duarte, F. (2008) "What We Learn Today is How We Behave Tomorrow : A Study on Students' Perceptions of Ethics in Management Education" **Social Responsibility Journal**. 4(1-2) : 120-128.
- Epstein, L. D. (2000). **Sharing Knowledge in Organization : How People Use Media to Communication**. Ph.D. (Educational Administration), University of California, United States of America.
- Gallet, R.T. (1998). **Cultural Synergy: An Analysis of the Impact of Gender and Race on the Perceptions of Administrators and Faculty on Understanding and Managing Diversity in Higher Education**. New York : Iowa State University.
- Griffiths, D. E. (1959). Administrative Theory and Change in Organization. In Mile, M. B. (Ed.), **Innovation in Education**, 321-324 .New York : Appleton Century Crofts.
- Gulick, L. & Urwick , L. (1937). **Papers on the Science of Administration**. New York : Institute of Pub.
- Gruber, Hans-Georg, M. M. S. (2000). **Does Organizational Culture Affect the Sharing of Knowledge? The Case of a Department in a High Technology Company**. Ph.D. (Educational Administration), Carleton University, Canada.

- Henderson, K. (1998, May). "Moral Reasoning, Empathy and Behavior of Student with and Without Emotional and Behavioral Disorders and Learning Disabilities : Impact of a Structured Program of Experiential Learning Activities Involving Animals and Nature." **Dissertation Abstracts International**. 58(11) : 4233-A.
- Hoy, W. K. & Miskel, C. G. (2001). **Educational Administration : Theory, Research, And Practice**. 6th ed. New York : McGraw- Hill.
- Jagger, S. & John, S. (2007). "Assessing Students' Ethical Development in Computing With the Defining Issues Test : Challenges to be Addressed." **Journal of Information, Communication and Ethics in Society**. 5(01) : 33-42.
- Kemmis, S. & McTaggart, R. (1988). **The Action Research Planner**. 3rd ed. Geelong, Australia : Deakin University Press.
- Koontz, H., O'Donnely, C. & Wehrich, H. (1972). **Essential of Management**. New Delhi : Tata McGraw Hill.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). "Determining Sample Size for Research Activities." **Journal of Education and Psychological Measurement**. 30 : 607-610.
- Lunenburg, F. C. & Ornstein, A. C. (2000). **Educational Administration**. 3rd ed. Belmont, CA : Wadsworth/Thomson Learning.
- Macdonald, C. J. (1999). **Faculty Development in Education Technology**. Ph.D. (Educational Administration), University of Cincinnati, United States of America.
- Owens, R. G. (2001). **Organizational Behavior in Education : Instructional Leadership and School Reform**. Boston : Allyn and Bacon.
- Rodriguez, E. L. (2009). **The Use of Blended Learning to Facilitate Critical Thinking in Entry Level Occupational Therapy Students**. Capella : Capella University Press.
- Scheier, M. F., Carver, C.S., & Bridges, M.W. (2001). Optimism, Pessimism and Psychological Well-being. In E.C. Chang (Ed.), **Optimism and Pessimism : Implications for Theory, Research and Practice**, 126-127. Washington, D C: American Psychological Association.
- Sergiovanni, T. James, M. B. , & Fred, S. C. (1987). **Education Governance and Administration**. 2nd ed. New Jersey : Englewood Cliffs.
- Strickland, A. W. (2006). **ADDIE**. Retrieved 2 March 2013, from [http : //www.ed.isu.edu/addie/Index.htm](http://www.ed.isu.edu/addie/Index.htm).

- Sulkowski, N. B. & Michael, K. D. (2009). "Does Understanding Culture Help Enhance Students' Learning Experience." **International Journal of Contemporary Hospitality Management**. 21(02) : 154-166.
- Senge, P. (1990). **The Fifth Discipline**. New York : Doubleday.
- Tuana, N. (2007). "Conceptualizing Moral Literacy." **Journal of Educational Administration**. 45(04) : 364-378.
- Zdenek, B. & Daniel, S. (2007). "Developing Moral Literacy in the Classroom." **Journal of Educational Administration**. 45(04) : 514-532.

มหาวิทยาลัยราชภัฏ
Buriram Rajabhat University

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง : การพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาที่มีต่อการพัฒนา
คุณลักษณะ

อันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

2. แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สภาพและปัญหาที่มีต่อการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น
พื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้แก่ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนจำนวน 8 ประการคือ รัก
ชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รัก
ความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ

กรุณาตอบแบบสอบถามให้ครบทุกตอน และทุกข้อ ตามความคิดเห็นหรือความรู้สึกที่
แท้จริงของท่านคำตอบของท่านจะไม่เป็นผลเสียใด ๆ แต่จะเป็นประโยชน์ และมีความสำคัญอย่าง
ยิ่งต่อผลการวิจัย

ขอขอบคุณอย่างสูงที่ท่านให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

สุธิรา เกาสระอุ

นักศึกษาระดับคุณวุฒิปบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับสถานภาพของท่าน

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	รหัส
<p>1. เพศ</p> <p>☐ ชาย ☐ หญิง</p>	
<p>2. วุฒิการศึกษา</p> <p>☐ปริญญาตรี ☐ปริญญาโท</p> <p>☐ปริญญาเอก</p>	
<p>3. ประสบการณ์ในการทำงาน</p> <p>☐ 5-10 ปี ☐ 11-20 ปี</p> <p>☐ 21 ปีขึ้นไป</p>	

ตอนที่ 2 สภาพและปัญหาที่มีต่อการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

คำชี้แจง โปรดพิจารณารายการเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนที่กำหนดให้แล้วเขียนเครื่องหมาย ลงในช่องระดับสภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนและช่องระดับของปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนให้ตรงกับความเป็นจริงโดยใช้เกณฑ์พิจารณาดังนี้

สภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์	ปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์
5 หมายถึง สภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในระดับมากที่สุด	5 หมายถึง ปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในระดับมากที่สุด
4 หมายถึง สภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในระดับมาก	4 หมายถึง ปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในระดับมาก
3 หมายถึง สภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในระดับปานกลาง	3 หมายถึง ปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในระดับปานกลาง
2 หมายถึง สภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในระดับน้อย	2 หมายถึง ปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในระดับน้อย
1 หมายถึง สภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในระดับน้อยที่สุด	1 หมายถึง ปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในระดับน้อยที่สุด

ตัวอย่าง

ข้อ	การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์	ระดับสภาพการ พัฒนาคุณลักษณะ อันพึงประสงค์					ระดับปัญหาการ พัฒนาคุณลักษณะ อันพึงประสงค์					รหัส	
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1		
0	ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ นักเรียนเคารพและเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสน์ กษัตริย์	✓										✓	

0 ถ้าท่านกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง 5 ของ ระดับสภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายความว่า สภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในสถานศึกษาของท่านในด้านการรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ในตัวชี้วัดเรื่องการเคารพและเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ของนักเรียนในโรงเรียนมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และถ้าท่านกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง 1 ของระดับปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายความว่าสถานศึกษาของท่านมีปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในสถานศึกษาของท่านในด้านการรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ในตัวชี้วัดเรื่องการเคารพและเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ของนักเรียนในโรงเรียนมีปัญหาการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ข้อ	การพัฒนา คุณลักษณะอันพึงประสงค์	ระดับสภาพการ พัฒนาคุณลักษณะ อันพึงประสงค์					ระดับปัญหาการ พัฒนาคุณลักษณะ อันพึงประสงค์					รหัส
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	
22	นักเรียนปฏิบัติตนในการเป็นผู้นำ ที่ดีและผู้ตามที่ดี											
23	นักเรียนตรงต่อเวลาในการปฏิบัติ กิจกรรมต่างๆในชีวิตประจำวันและ รับผิดชอบในการทำงาน											
24	นักเรียนแต่งกายสะอาดและถูก ระเบียบของโรงเรียน											
25	นักเรียนจัดเก็บสิ่งของเป็นระเบียบ เรียบร้อยหลังทำงานที่ได้รับ มอบหมาย											
26	นักเรียนเคารพกฎจราจร											
27	นักเรียนปิดน้ำและปิดไฟทุกครั้งเมื่อ เลิกใช้งาน											
28	นักเรียนรักษาสภาพแวดล้อมด้วย การทิ้งขยะในที่รองรับ											
29	นักเรียนไม่ละเมิดและทำผิด กฎหมาย											
30	นักเรียนได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้มี ระเบียบวินัยในตนเอง/ รู้จักหน้าที่											
31	ด้านใฝ่เรียนรู้ นักเรียนค้นคว้าข้อมูลจากแหล่ง เรียนรู้ที่หลากหลาย											
32	นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็น อย่างมีเหตุผล											
33	นักเรียนซักถามปัญหาข้อสงสัยใน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้											

ข้อ	การพัฒนา คุณลักษณะอันพึงประสงค์	ระดับสภาพการ พัฒนาคุณลักษณะ อันพึงประสงค์					ระดับปัญหาการ พัฒนาคุณลักษณะ อันพึงประสงค์					รหัส
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	
45	นักเรียนมีการออมทรัพย์โดยการ ฝากเงินกับ โรงเรียนและธนาคาร											
46	ด้านอยู่อย่างพอเพียง นักเรียนดำเนินชีวิตอย่าง พอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม											
47	นักเรียนมีความรู้คู่คุณธรรมเป็น ภูมิคุ้มกันเพื่ออยู่ในสังคม ได้อย่างมี ความสุข											
48	นักเรียนสามารถปรับตัวให้ เหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์											
49	นักเรียนรู้จักถนอมรักษาทรัพย์สิน ของตนเองและส่วนรวม											
50	นักเรียนรู้จักหารายได้ระหว่างเรียน ด้วยวิธีการที่เหมาะสม											
51	ด้านมีความมุ่งมั่นในการทำงาน นักเรียนมีการวางแผนในการทำงาน											
52	นักเรียนตั้งใจและรับผิดชอบในการ ปฏิบัติหน้าที่การงาน											
53	นักเรียนมีความเพียรพยายามและ อดทนเพื่อให้งานสำเร็จตาม เป้าหมาย											
54	นักเรียนปฏิบัติงานที่ได้รับ มอบหมายเสร็จตามกำหนดด้วย ตนเอง											

ข้อ	การพัฒนา คุณลักษณะอันพึงประสงค์	ระดับสภาพการ พัฒนาคุณลักษณะ อันพึงประสงค์					ระดับปัญหาการ พัฒนาคุณลักษณะ อันพึงประสงค์					รหัส
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	
55	นักเรียนพยายามแก้ปัญหาและ อุปสรรคในการทำงานให้สำเร็จ											
56	นักเรียนปรับปรุงและพัฒนาการ ทำงานด้วยตนเอง											
57	นักเรียนชื่นชมผลงานของตนเอง และเพื่อนด้วยความภาคภูมิใจ											
58	นักเรียนนำวัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่น มาปรับปรุงและพัฒนาในการ ทำงาน											
59	นักเรียนศึกษาคูงานและค้นคว้าด้าน วิชาการเกี่ยวกับเทคโนโลยีมาใช้ในการ การทำงาน											
60	นักเรียนนำแนวคิดอย่างสร้างสรรค์ มาพัฒนาและปรับปรุงงาน											
61	ด้านรักความเป็นไทย นักเรียนมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับ ประเพณีไทยตามโอกาส											
62	นักเรียนใช้ภาษาไทยและเลขไทย ในการสื่อสารได้อย่างถูกต้อง											
63	นักเรียนสามารถยกตัวอย่าง ภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่นได้											
64	นักเรียนมีมารยาทงดงามแบบไทย มีสัมมาคารวะ กตัญญูทักท้วงที่ต่อ ผู้มีพระคุณ											

ข้อ	การพัฒนา คุณลักษณะอันพึงประสงค์	ระดับสภาพการ พัฒนาคุณลักษณะ อันพึงประสงค์					ระดับปัญหาการ พัฒนาคุณลักษณะ อันพึงประสงค์					รหัส
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	
65	นักเรียนมีความเข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงสังคมไทยและสามารถปรับตัวได้เหมาะสม											
66	นักเรียนปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีไทยได้ถูกต้อง											
67	นักเรียนให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมอนุรักษ์และเสริมสร้างศิลปวัฒนธรรมไทย											
68	นักเรียนชักชวนแนะนำให้ผู้อื่นปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมไทย											
69	นักเรียนนำภูมิปัญญาไทยมาใช้ให้เหมาะสมในวิถีชีวิต											
70	นักเรียนภาคภูมิใจในแผ่นดินไทย และระลึกถึงพระคุณของบรรพบุรุษไทย											
71	ด้านมีจิตสาธารณะ นักเรียนให้ความร่วมมือในการรักษาความสะอาดและเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี											
72	นักเรียนช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน เมื่อเห็นผู้อื่นเดือดร้อน											
73	นักเรียนร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ ต่อ โรงเรียน ชุมชนและสังคม											

ข้อ	การพัฒนา คุณลักษณะอันพึงประสงค์	ระดับสภาพการ พัฒนาคุณลักษณะ อันพึงประสงค์					ระดับปัญหาการ พัฒนาคุณลักษณะ อันพึงประสงค์					รหัส	
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1		
74	นักเรียนช่วยเพื่อนด้วยกำลังกาย กำลังใจและกำลังสติปัญญาด้วย ความสมัครใจ												
75	นักเรียนช่วยกันทำความสะอาดบ้าน วัด โรงเรียน ชุมชนท้องถิ่นของ ตนเอง												
76	นักเรียนช่วยกันสอดส่องดูแล ทรัพย์สินของโรงเรียนและ สาธารณะสมบัติของส่วนรวม สม่ำเสมอ												
77	นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อ แก้ปัญหาหรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงาม ของส่วนรวมตามสถานการณ์ด้วย ความเต็มใจ												
78	นักเรียนเสียสละทรัพย์สินเพื่อ พัฒนาโรงเรียน ชุมชนที่อยู่อาศัย												
79	นักเรียนเป็นผู้มีจิตใจโอบอ้อมอารี สุภาพ												
80	นักเรียนชักชวนและแนะนำเพื่อน ทำความดีเพื่อ โรงเรียน ครอบครัว และสังคม												

ขอขอบคุณที่ท่านได้อนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามฉบับนี้

สุธิดา เกษตรระดู

คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นฐาน
พุทธศักราช 2551

โดย

สุธิรา เกาสระอุ

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา รุ่นที่ 4

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

คำนำ

คู่มือการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 คู่มือนี้ประกอบด้วย กิจกรรมแต่ละกิจกรรมประกอบด้วยหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ของกิจกรรม ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรม พัฒนาและแผนการจัดกิจกรรม

กิจกรรมพัฒนาทุกกิจกรรมได้มีการนำไปทดลองใช้ ซึ่งพบว่าส่งผลให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้แก่ รักชาติ ศาสน์กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทยและมีจิตสาธารณะ

ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคู่มือการจัดกิจกรรมเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อครูที่จะนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์สอดคล้องตามเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

สุธรา เกาสระอุ

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
วัตถุประสงค์	ค
แนวคิดการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์	ก
ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	ง
บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมพัฒนา	จ
แผนการจัดกิจกรรม	ฉ
การสร้างความตระหนัก	1
กิจกรรมยิ้มไหว้ทักทายกัน	3
กิจกรรมสัจจะสัญญา	5
กิจกรรมธนาคารขยะ	7
กิจกรรมเล่าสู่กันฟังฉันทน์้องพี่	9
กิจกรรมสุนทรีย์เที่ยงกัน	12
กิจกรรมเสวนาปัญหา	14
กิจกรรม “เดินตามรอยเท้าพ่อ”	16
กิจกรรมนำคำพ่อสอน	23
กิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	37
กิจกรรมโครงงาน	39
กิจกรรมวัดในโรงเรียน	44
กิจกรรมค่ายอาสาสมัครพัฒนาชุมชน	46
กิจกรรมปลูกฝังจิตอาสา	47
กิจกรรมโลกกว้างจากการเรียนรู้	50
กิจกรรมสานฝันมุ่งสู่นักเรียนคุณภาพ	55
กิจกรรมยุวนักออม	61
กิจกรรมสร้างสัมพันธ์วันชัยเชิงบวก	63
บรรณานุกรม	67

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์

แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ใช้ในการพัฒนาครั้งนี้ประกอบด้วย

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายถึง การปฏิบัติตน พฤติกรรมหรือลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอันเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการ ในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงงาม จิตสำนึก สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จำนวน 8 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ หมายถึง การแสดงออกถึงการเป็นพลเมืองดีของชาติ ชำรงไว้ซึ่งความเป็นชาติไทย ศรัทธา ยึดมั่น ในศาสนา และเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์
2. ด้านการซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง การแสดงออกถึงการยึดมั่นในความถูกต้อง ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองและผู้อื่นทั้งทางกาย วาจา ใจ
3. ด้านการมีวินัย หมายถึง การแสดงออกถึงการยึดมั่น ข้อตกลง กฎเกณฑ์ และระเบียบข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียนและสังคม
4. ด้านการใฝ่เรียนรู้ หมายถึง การแสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอก โรงเรียน
5. ด้านการอยู่อย่างพอเพียง หมายถึง การแสดงออกถึงการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณมีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
6. ด้านการมุ่งมั่นในการทำงาน หมายถึง การแสดงออกถึงความตั้งใจและรับผิดชอบในการทำหน้าที่การงาน ด้วยความเพียรพยายาม อดทน เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย
7. ด้านการรักความเป็นไทย หมายถึง การแสดงออกถึงความภาคภูมิใจเห็นคุณค่าร่วมอนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรม ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม
8. ด้านการมีจิตสาธารณะ หมายถึง การแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชน และสังคม ด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. การสร้างความตระหนัก หมายถึง การชี้แจง อธิบายถึงความสำคัญและการฝึกให้นักเรียนเกิดความเอาใจใส่ รับรู้และเห็นคุณค่าของการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย 8 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมยิ้มไหว้ทักทายกัน กิจกรรมสัจย์สัญญา กิจกรรมธนาคารขยะ กิจกรรมเล่าสู่กันฟังฉันทน์พี่น้อง กิจกรรมสุนทรีย์เที่ยงวัน กิจกรรมเสวนาปัญหา กิจกรรม “เดินตามรอยเท้าพ่อ” และกิจกรรมล่าน้ำคำพ่อสอน

2. การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะ หมายถึง กิจกรรมเพื่อให้นักเรียนนำความรู้ความเข้าใจหลักการ ความสำคัญและคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การฝึกฝน ปฏิบัติเพื่อให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย 8 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมโครงงาน กิจกรรมวัดในโรงเรียน กิจกรรมค่ายอาสาสมัครพัฒนาชุมชน กิจกรรมปลูกฝังจิตอาสา กิจกรรมโลกกว้างจากการเรียนรู้ กิจกรรมสานฝันมุ่งสู่นักเรียนคุณภาพ กิจกรรมยุวนักออม และกิจกรรมสร้างสัมพันธ์วันชัยเชิงบวก

3. การนำไปประยุกต์ใช้ หมายถึง นักเรียนนำความรู้ ความเข้าใจ คุณค่าของแนวคิดการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จากกิจกรรมสร้างความตระหนัก และจากการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไปสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

4. การประเมินผล หมายถึง การติดตามผลการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หลังการจัดกิจกรรมการพัฒนา โดยใช้แบบประเมินตนเองของนักเรียน ใช้ตัวชี้วัดความสำเร็จ เกณฑ์คุณภาพ เกณฑ์คุณธรรม ของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา การจดบันทึกของนักเรียน การสัมภาษณ์นักเรียน พ่อ – แม่ ผู้ปกครองหรือบุคคลในครอบครัว เป็นต้น

บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมพัฒนา

บทบาทครูวิชาการของโรงเรียน

1. ชี้แจงให้นักเรียน ครูที่ปรึกษาและผู้ปกครองให้เข้าใจถึงความสำคัญและรายละเอียดของการพัฒนา

2. จัดกิจกรรมตามขั้นตอนที่กำหนดในคู่มือ

3. ติดตาม ประเมินและสรุปผลการพัฒนา

บทบาทครูที่ปรึกษาและผู้ปกครอง

ให้ข้อมูลแก่ครูในการติดตามผลการพัฒนา โดยการให้สัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม

บทบาทนักเรียน

1. ร่วมกิจกรรมและปฏิบัติตามกิจกรรมทุกขั้นตอน

2. จัดบันทึกการปฏิบัติกิจกรรมและพฤติกรรมตามแนวหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

3. ให้ข้อมูลแก่ครูในการติดตามผลการพัฒนา โดยการให้สัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม

แผนการจัดกิจกรรม

ในการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ระยะเวลาระหว่างเดือนพฤษภาคม 2556 – กันยายน 2556 ดังนี้

กิจกรรม	ระยะเวลา	จำนวนชั่วโมง
นักเรียนทำแบบประเมินตนเองก่อนการพัฒนา	16 พ.ค.	1 ชั่วโมง
1. กิจกรรมสร้างความตระหนัก	17 พ.ค.- 5 มิ.ย. 2556	12 ชั่วโมง
1.1 กิจกรรมยิ้มไหว้ทักทายกัน	17 พ.ค. 2556	1 ชั่วโมง
1.2 กิจกรรมสัจย์สัญญา	20 พ.ค. 2556	1 ชั่วโมง
1.3 กิจกรรมธนาคารขยะ	21-22 พ.ค. 2556	2 ชั่วโมง
1.4 กิจกรรมเล่าสู่กันฟังฉันท์พี่น้อง	23 พ.ค. 2556	1 ชั่วโมง
1.5 กิจกรรมสุนทรีย์เที่ยงวัน	27-28 พ.ค. 2556	2 ชั่วโมง
1.6 กิจกรรมเสวนาปัญหา	29-30 พ.ค. 2556	2 ชั่วโมง
1.7 กิจกรรม “เดินตามรอยเท้าพ่อ”	3 มิ.ย. 2556	1 ชั่วโมง
1.8 กิจกรรมล่านาคำพ่อสอน	4-5 มิ.ย. 2556	2 ชั่วโมง
2. การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะ	6 มิ.ย. 2556 – 16 ส.ค. 2556	1 เดือน 26 ชั่วโมง
2.1 กิจกรรมโครงการ	ทุกวันอังคาร (4 สัปดาห์)	4 ชั่วโมง
2.2 กิจกรรมวัดใจในโรงเรียน	ทุกวันพุธ (4 สัปดาห์)	4 ชั่วโมง
2.3 กิจกรรมค่ายอาสาสมัครพัฒนาชุมชน	ทุกวันเสาร์ (4 สัปดาห์)	4 ชั่วโมง
2.4 กิจกรรมปลูกฝังจิตอาสา	ทุกวันศุกร์ (4 สัปดาห์)	4 ชั่วโมง
2.5 กิจกรรมโลกกว้างจากการเรียนรู้	เริ่ม 19 มิ.ย. – 12 ก.ค. 56 เวลา 8.30-9.00 (30 นาที/วัน)	6 ชั่วโมง
2.6 กิจกรรมสานฝันมุ่งสู่นักเรียนคุณภาพ	15 ก.ค. 2556	1 ชั่วโมง
2.7 กิจกรรมชวนน้องออม	15 ก.ค. 2556-15 ส.ค. 2556	1 เดือน
2.8 กิจกรรมสร้างสัมพันธ์วินัยเชิงบวก	16 ส.ค. 2556	1 ชั่วโมง
3. การนำไปประยุกต์ใช้	ส.ค. – ก.ย. 2556	1 เดือน
4. การประเมินผล นักเรียนทำแบบประเมินตนเองหลังการพัฒนา รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ	ส.ค. – ก.ย. 2556	

การสร้างภาพความตระหนัก

1. กิจกรรมยิ้มไหว้ทักทายกัน
2. กิจกรรมสัจย์สัตย์
3. กิจกรรมธนาคารขยะ
4. กิจกรรมเล่าสู่กันฟังฉันท์พี่น้อง
5. กิจกรรมสุนทรีย์เที่ยงวัน
6. กิจกรรมเสวนาปัญหา
7. กิจกรรม “เดินตามรอยเท้าพ่อ”
8. กิจกรรมนำคำพ่อสอน

การสร้างความตระหนัก

1. สาระสำคัญ

การสร้างความตระหนัก หมายถึง การชี้แจง อธิบายถึงความสำคัญและการฝึกให้นักเรียนเกิดความเอาใจใส่ รับรู้และเห็นคุณค่าของการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

2. วัตถุประสงค์

เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ รับรู้และเห็นคุณค่าของการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้แก่

- 2.1 รักษาดี ศาสน์ กษัตริย์
- 2.2 ซื่อสัตย์ สุจริต
- 2.3 มีวินัย
- 2.4 ใฝ่เรียนรู้
- 2.5 อยู่อย่างพอเพียง
- 2.6 มุ่งมั่นในการทำงาน
- 2.7 รักความเป็นไทย
- 2.8 มีจิตสาธารณะ

3. แนวทางการจัดกิจกรรม ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย 8 กิจกรรมดังนี้

- 3.1 กิจกรรมยิ้มไหว้ทักทายกัน
- 3.2 กิจกรรมสัจย์สัญญา
- 3.3 กิจกรรมธนาคารขยะ
- 3.4 กิจกรรมเล่าสู่กันฟังฉันทิ์พี่น้อง
- 3.5 กิจกรรมสุนทรีย์เที่ยงวัน
- 3.6 กิจกรรมเสวนาปัญหา
- 3.7 กิจกรรม “เดินตามรอยเท้าพ่อ”
- 3.8 กิจกรรมล่านำคำพ่อสอน

4. ระยะเวลา

1 เดือน (16 พ.ค. – 5 มิ.ย. 2556)

5. แหล่งเรียนรู้

บ้าน โรงเรียนและชุมชน

กิจกรรม 1

กิจกรรมยิ้มไหว้ทักทายกัน

สาระสำคัญ

มารยาทไทยในการไหว้เป็นความงดงามของคนไทยที่มีมาแต่ช้านาน ในอดีตเด็กไทยได้เรียนรู้มารยาทต่าง ๆ กับผู้ใหญ่ เมื่อผู้ใหญ่แสดงออกมา ตลอดจนพระสงฆ์ที่วัดอันเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน และผู้ใหญ่ ผู้อาวุโส ก็จะแสดงความเคารพกันและกัน หากมีบุตรหลานอยู่ด้วย ก็จะแนะนำให้เด็ก ๆ ไหว้ผู้ใหญ่ มารยาทไทยในการไหว้และการทักทาย ด้วยการยิ้มแย้มแจ่มใสแบบสยามจึง ได้สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นการฝึกให้นักเรียนเป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตน
2. เพื่อเป็นการฝึกให้นักเรียน ได้แสดงออกด้วยท่าทีความเป็นกัลยาณมิตรทั้งการข้ม การไหว้ ทักทายกันระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน นักเรียนกับคนทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับคำขวัญของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ที่กล่าวว่า "ยิ้มไหว้ ทักทายกัน"
3. เพื่อให้นักเรียนและครูเกิดความรักและศรัทธาในความเป็นอยู่อย่างไทย มารยาทไทย ประเพณีไทยและและวัฒนธรรมอันดีงามของไทย
4. เพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

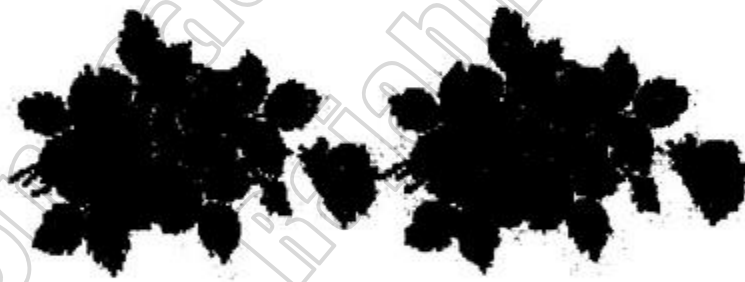
1. ประชุมชี้แจงเพื่อสร้างความตระหนัก ในเรื่องความสำคัญของการไหว้ และการสร้างความประทับใจ

2. กำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ ได้แก่ บทบาทของนักเรียนในการต้อนรับ
วิธีการปฏิบัติตนกำหนดในการต้อนรับในทุกเช้า วิธีการปฏิบัติตนเมื่อเข้าสู่โรงเรียน และกำหนดเป็น
วาระความร่วมมือ

3. ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย โดยนักเรียนปฏิบัติตนได้ถูกต้องสวยงาม เพื่อสร้างควา
มีวินัยและการมีสัมมาคารวะ สร้างความรัก ความผูกพันและสามัคคีในหมู่คณะ สร้างความประทับใจ

4. ติดตามประเมินผล มีการติดตามผลการปฏิบัติหน้าที่โดยสถานนักเรียนที่ได้รับมอบหมาย
มีการสังเกตและประเมินผลโดยใช้ข้อมูลพัฒนาการด้านความมีสัมมาคารวะของนักเรียน เป็นต้น

5. สรุปรายงานผลการดำเนินงาน ประเมินผลการจัดกิจกรรม สรุปผลการชี้ให้
ทักทายกัน และเผยแพร่กิจกรรม อาจจะสรุปรายงานผลการดำเนินงานเพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศ
ประกอบการวางแผนในการปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ในภาคเรียนถัดไป และเผยแพร่ชื่อเสียงใน
การทำมาคั้งของนักเรียน มีการประกาศเกียรติคุณและชมเชยหน้าเสาธง หรือมอบรางวัลประกอบการ
เป็นแบบอย่างที่ดีในด้านมารยาทงาม เป็นต้น

กิจกรรมสัปดาห์

สาระสำคัญ

ความซื่อสัตย์นับว่ามีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตในสังคมไทย เป็นหัวใจสำคัญของความเป็นมนุษย์ที่มีคุณธรรม จริยธรรม การปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์ได้ นับว่าเป็นการสร้างคนดีให้กับสังคมโดยตรง นอกจากนี้การฝึกให้ผู้เรียนมีจิตใจเข้มแข็งในการที่จะไม่กระทำความผิดและพยายามที่จะทำในสิ่งดี ๆ เช่น การมาเรียน การเข้าแถวเคารพธงชาติ การไม่ทะเลาะวิวาท การไม่หยิบฉวยเอาสิ่งของของผู้อื่น การแจ้งคืนเจ้าของของทรัพย์สินเมื่อพบเห็น การปลูกฝังความซื่อสัตย์ การปฏิบัติตามศีลห้า ความรับผิดชอบต่อสาธารณะสมบัติ เป็นต้น ถ้ามีการอบรมเน้นย้ำ คอยคัดเตือนอยู่บ่อย ๆ ก็จะทำให้ผู้เรียนเห็นคดีย่อมดี และทำในสิ่งที่ดี ๆ ที่ครูคอยอบรมสั่งสอนได้ และคอยให้กำลังใจหรือรางวัลสำหรับผู้ประกอบคุณงามความดีในทุก ๆ วันหรือวันธรรมสวนะ เพื่อให้ผู้เรียนมีความสุขในการดำเนินชีวิตตามวิถีของชาวพุทธ เป็นต้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นการปลูกฝังความซื่อสัตย์ให้แก่นักเรียน
2. เพื่อให้ นักเรียนดำเนินชีวิตในทางที่ถูกต้อง
3. เพื่อเป็นการฝึกความมีระเบียบวินัย และความมุ่งมั่นในการทำมาดีให้แก่ นักเรียน
4. เพื่อให้ นักเรียนได้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
5. เพื่อให้ นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. สสำรวจปัญหาของนักเรียน โดยการสอบถามผู้เกี่ยวข้อง จากนั้นรวบรวมปัญหาพฤติกรรมนักเรียน สังเกตพฤติกรรมนักเรียน สร้างความตระหนัก โดยให้นักเรียนเกิดความตระหนักในการรักษา คำสัตย์สัญญา

2. แบ่งกลุ่มการให้สัตย์สัญญานักเรียนออกเป็น 3 รูปแบบดังนี้

2.1 ให้สัตย์สัญญาของนักเรียนต่อคุณครู ผู้ปกครอง เมื่อเปิดภาคเรียนใหม่

2.2 ให้สัตย์สัญญาในการฝากตัวเป็นศิษย์ในวันไหว้ครู

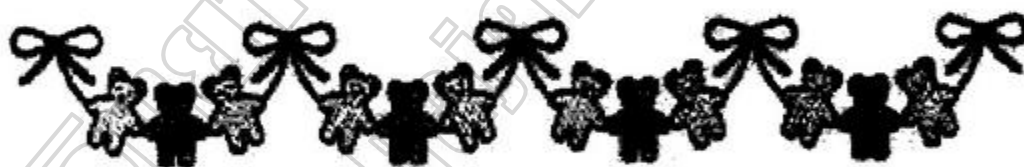
2.3 ให้สัตย์สัญญากรณีนักเรียนยังไม่สามารถปรับปรุงพฤติกรรมที่ต้องเชิญผู้ปกครองมา

ปรึกษาหารือ

3. กำหนดเป็นวาระความร่วมมือ โดยให้นักเรียนมีจิตยึดมั่นในคำสัตย์สัญญาที่ให้ไว้และปฏิบัติตนเป็นคนดี นักเรียนพึงปฏิบัติตนให้เป็นคนดี ไม่ผิดคำสัตย์สัญญา โดยการได้รับการฝึกอบรมให้เป็นคนดีและทุกคนมีส่วนร่วมกระทำความดีตามคำสัตย์สัญญาที่ให้ไว้

4. การติดตามและประเมินผล โดยการติดตามปรับปรุงแก้ไขปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนและผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามสัตย์สัญญาด้วยการสังเกต การสัมภาษณ์ เป็นต้น

5. สรุปรายงานผลการดำเนินงานประเมินผลการจัดกิจกรรม โดยการจัดทำเอกสารสรุปรายงานผลการดำเนินงานเพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศประกอบการวางแผนในการปรับปรุงและพัฒนาตลอดจนเผยแพร่ชื่อเสียงนักเรียนผู้ซึ่งประพฤติตนเป็นคนดีซึ่งที่ได้ให้คำสัตย์สัญญา

กิจกรรม 3

กิจกรรมธนาคารขยะ

สาระสำคัญ

ธนาคารขยะ คือ การให้นักเรียนสมัครเป็นสมาชิกของธนาคารขยะและนำขยะมาฝากที่ธนาคาร โดยมีเจ้าหน้าที่ของธนาคารทำการคัดแยกขยะและชั่งน้ำหนักขยะและคำนวณเป็นเงิน แล้วบันทึกลงในสมุดคู่ฝาก โดยใช้ราคาที่ทางโรงเรียนประสานกับร้านค้ารับซื้อของเก่า เป็นเกณฑ์ในการกำหนดราคาที่สามารถขายให้กับร้านค้ารับซื้อของเก่า ซึ่งต้องมีการหักรายจ่ายอื่น ๆ เช่น ค่าใช้จ่ายในการติดต่อประชาสัมพันธ์ ประสานงาน ซึ่งรายได้สามารถใช้เป็นทุนหมุนเวียนและจัดตั้งเป็นกองทุน เพื่อใช้เป็นทุนการศึกษาและทำให้นักเรียนตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรทางการศึกษา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนมีจิตสำนึกในการคัดแยกขยะ และรักษาสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนและชุมชน
2. เป็นการช่วยลดปริมาณขยะและส่งเสริมความรู้ให้แก่นักเรียนในเรื่องการคัดแยกขยะที่ถูกต้องและเหมาะสม
3. เพื่อเป็นการสร้างรูปแบบการจัดการขยะ โดยนักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
4. เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มและรายได้จากขยะรีไซเคิลให้กับนักเรียน
5. ก่อให้เกิดนิสัยการออมขึ้นในกลุ่มนักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องโครงการ

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน คณะกรรมการร่วมกันวางแผนการดำเนินการตามเป้าหมาย
2. ประชุมอบรม สร้างความเข้าใจ เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกให้ครู นักเรียนมีจิตสำนึกในการคัดแยกขยะและรักษาสีสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนและชุมชน
3. จัดเตรียมสถานที่เก็บรวบรวมขยะ

4. ประชาสัมพันธ์ความรู้เกี่ยวกับธนาคารขยะและการคัดแยกขยะ
5. เปิดดำเนินการธนาคารขยะ
6. รับซื้อขยะจากนักเรียน โดยมีเป้าหมายเพื่อกำจัดปริมาณขยะให้ลดลง นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน โรงเรียนมีระบบการบริหารจัดการขยะที่เป็นระบบและสร้างมูลค่า
7. การติดตามและการประเมินผล มีเป้าหมายเพื่อตรวจสอบการดำเนินงานตามโครงการ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานตามโครงการ ตลอดจนผลสำเร็จในการดำเนินงาน เพื่อนำข้อค้นพบมาปรับปรุงแก้ไขปัญหาขยะในบริเวณ โรงเรียนและชุมชนใกล้เคียง ด้วยแบบประเมินการจัดกิจกรรม การสังเกต การสัมภาษณ์ เป็นต้น
8. สรุปรายงานผลกิจกรรม โดยการประเมินผลกิจกรรมและสรุปผลการเสวนาปัญหาเมื่อดำเนินการไปแล้วในแต่ละสัปดาห์ แต่ละเดือนและเมื่อสิ้นภาคเรียนหรือสิ้นปีการศึกษา

กิจกรรม 4

กิจกรรมเล่าสู่กันฟังฉันท์พี่น้อง

สาระสำคัญ

กิจกรรมเล่าสู่กันฟังฉันท์พี่น้อง เป็นกิจกรรมที่ฝึกให้นักเรียน ได้กล้าแสดงออกถึงความคิด ความรู้สึกของนักเรียน ให้นักเรียน ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ดีของตนเองในการดำเนินชีวิตตาม แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ฝึกให้นักเรียนรู้และมีความภาคภูมิใจในตนเอง มีความสามารถในการ แก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ฝึกการปล่อยวาง การเสียสละและรู้จักแบ่งปันเพื่อส่วนรวม

วัตถุประสงค์

1. ให้นักเรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ดีของตนเองในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. นักเรียนสะท้อนความคิดความรู้สึกของตนเองจากภาพในสิ่งที่ตนเองชอบหรือไม่ชอบ แล้ว บรรยายเหตุผลที่ชอบหรือไม่ชอบภาพที่กำหนดให้
3. ให้นักเรียนได้ใคร่ครวญชีวิตที่ผ่านมาอย่างลึกซึ้งเพื่อความเข้าใจตนเองและตระหนักถึง จุดแข็งที่ภาคภูมิใจที่สามารถแก้ไขหรือฟันฝ่าอุปสรรคและจุดอ่อนที่ควรแก้ไขและพัฒนา
4. ฝึกการปล่อยวาง การเสียสละและการแบ่งปัน
5. นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรกำหนด

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. ประชุมชี้แจงคณะทำงาน มีสถานักเรียนและครูที่ปรึกษาการจัดกิจกรรม มีการวางแผน ดำเนินงานตามวัตถุประสงค์การทำงาน และประชาสัมพันธ์ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบ ได้แก่ ผู้บริหาร สถานศึกษา ครูประจำชั้น ครูประจำกลุ่มสาระ สถานักเรียน นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย และผู้ปกครอง เป็นต้น

2. จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์

นักเรียนแบ่งกลุ่มย่อยกลุ่มละ 4-6 คน เล่าประสบการณ์ที่ดีของตนเองในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้สมาชิกในกลุ่มฟัง จากนั้นทุกคนสรุปว่าเรียนรู้อะไรบ้างจากกิจกรรม (ให้บันทึกคำตอบลงในสมุดบันทึก)

3. กิจกรรมย่อย “กิจกรรมสายธารชีวิต”

3.1 ทุกคนผลัดกันเล่าเรื่องของตนเองให้เพื่อนในกลุ่มย่อยฟังว่า มีเหตุการณ์และเรื่องราวอะไรบ้างที่มีอิทธิพลหรือส่งผลต่อชีวิตเราทำให้หักเห หรือช่วยหล่อหลอมเรา ทั้งในทางดีและในด้านที่เจ็บปวด เป็นบาดแผลใจ โดยกล่าวถึงเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นในวัยเด็ก วัยรุ่นหรือที่ผ่านมานานานเรื่องที่เกิดขึ้นที่เราสามารถแก้ปัญหา ผืนผ้าอุปสรรคและแก้ปัญหาหรืออุปสรรคนั้นด้วยวิธีใด แล้วถ่ายทอดเรื่องราวออกมาเป็นภาพหรือเขียนบรรยายเรื่อง (หากไม่ถนัดในการสื่อสารด้วยภาพ)

3.2 หลังจบกิจกรรมทุกคนสำรวจผลกระทบที่เกิดขึ้นในตัวเองจากการฟังเรื่องราวของเพื่อนและการเล่าเรื่องราวของตนเอง

3.3 นักเรียนร่วมกันอภิปรายว่าได้เรียนรู้สิ่งใดจากกิจกรรม เช่น ความมีเหตุมีผล ความสามารถในการแก้ปัญหา การป้องกันความเสี่ยง การจัดการกับความเครียด เป็นต้น

4. กิจกรรมย่อย “กิจกรรมของรักของหวง”

4.1 นักเรียนเตรียมของขวัญที่เป็น “ของรักของหวง” ของตนเองและมีเรื่องราวความเป็นมาว่าเพราะเหตุใดจึงเป็น “ของรักของหวง” ของตนมาแลกเปลี่ยนซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นของที่มีราคาแต่ต้องมีคุณค่าทางจิตใจ เป็นของที่ยากจะตัดใจ แต่ในที่สุดพอจะสามารถสละได้ เป็นกิจกรรมที่แสดงให้เห็นถึงการรู้จักเสียสละและการแบ่งปัน เพื่อฝึกการปล่อยวาง มีความพอประมาณ

4.2 ให้นักเรียนแต่ละคนนิยมนัดถึงประสบการณ์ที่ตนเคยมอบสิ่งของ หรือการกระทำที่แสดงถึงการเป็นผู้ให้หรือนักเรียนได้เคยเสียสละเพื่อผู้อื่นอย่างไรบ้างและรู้สึกอย่างไร เพราะเหตุใด จากนั้นให้เล่าเรื่องที่ตนเองประทับใจที่สุดให้เพื่อนในกลุ่มฟัง

4.3 ครูเขียนสรุปสิ่งที่นักเรียนเล่าถึงความเสียสละและการแบ่งปันเป็นข้อ ๆ บนกระดานพร้อมให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้นักเรียนนำไปปรับปรุงและพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของตนเองให้สอดคล้องกับความต้องการของหลักสูตรต่อไป จากนั้นนักเรียนบันทึกลงในสมุดบันทึก

หมายเหตุ : สื่อประกอบการทำกิจกรรม คือของขวัญที่เป็นของรักของหวงของนักเรียนนำมา

การติดตามและการประเมินผล

มีเป้าหมายเพื่อตรวจสอบการดำเนินงานตาม โครงการปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานตามโครงการ ตลอดจนผลสำเร็จในการดำเนินงาน เพื่อนำข้อค้นพบมาปรับปรุงแก้ไขให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ดีของตนเองในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยแบบประเมินการจัดกิจกรรม การสังเกต การสัมภาษณ์ เป็นต้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
Buriram Rajabhat University

กิจกรรม 5

กิจกรรมสุนทรีย์เที่ยงวัน

สาระสำคัญ

สุนทรีย์ทางการดนตรี เป็นศิลปะที่ต้องอาศัยพรสวรรค์และการฝึกฝนด้วยใจรัก และทุ่มเททั้งแรงกายและเวลาในการฝึกซ้อม นักเรียนที่มีความรักในเสียงดนตรีก็มีความมุ่งมั่นที่จะทำให้โรงเรียนมีชื่อเสียงในด้านการดนตรี โดยโรงเรียนอาจจัดหาวิทยากรท้องถิ่นที่มีความรู้ด้านการดนตรีพื้นบ้าน ดนตรีสากลประเภทต่าง ๆ มาฝึกซ้อมดูแลผู้เรียนที่มีความประสงค์จะฝึกฝนดนตรีในระหว่างภาคเที่ยง มีการประกวดการร้องเพลง การเล่นดนตรี ที่โรงเรียนจัดการประกวดเพื่อส่งเสริมนักเรียนด้านสุนทรีย์ การดนตรี ได้แสดงออกด้านดนตรี โดยกำหนดเวลาการแสดงดนตรีทุกเที่ยงวันอังคาร ซึ่งจะส่งเสริมให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจที่ได้แสดงความสามารถทางด้านการดนตรี ฝึกให้ผู้เรียนเป็นทั้งผู้เป็นผู้ฟังเป็น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมสร้างความสามัคคี กลายความเครียดจากการเรียน และวิถีชีวิตของชาวพุทธ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นการฝึกให้นักเรียนมีสติในการดำเนินชีวิต รู้จักผ่อนคลายด้วยการเล่นหรือฟังดนตรี
2. เพื่อเป็นการฝึกฝนให้นักเรียนรักและกล้าแสดงออกในด้านการดนตรี
3. เพื่อให้นักเรียน ได้ฝึกทักษะด้านการดนตรีอย่างทั่วถึง
4. เพื่อให้นักเรียน ได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และมีโอกาสฝึกฝนตนเองให้อยู่ในความปกติ

มีพฤติกรรมอันพึงประสงค์

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. ประชุมชี้แจงเพื่อสร้างความตระหนัก ให้เห็นถึงความสำคัญของการส่งเสริมด้านการแสดงดนตรี นาฏศิลป์ มีการส่งเสริมความสามารถและพัฒนานักเรียนตามความถนัดในด้านดนตรีและนาฏศิลป์
2. ประกาศให้นักเรียนทราบถึงวัตถุประสงค์และสมัครเข้าร่วมกิจกรรมตามกลุ่มความสนใจ
3. ปลุกฝังความตระหนักให้ครู บุคลากร นักเรียนใน โรงเรียนเห็นความสำคัญของการส่งเสริมความสามารถด้านดนตรีและนาฏศิลป์

4. กำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ โดยแบ่งหน้าที่ดังนี้

4.1 บทบาทและความรับผิดชอบในการฝึกซ้อมของนักดนตรี

4.2 บทบาทและความรับผิดชอบของผู้ฝึกซ้อมนาฏศิลป์

4.3 วิธีการปฏิบัติตนในการฝึกซ้อมและการแสดงดนตรีเที่ยงวัน

4.4 กำหนดวาระความร่วมมือดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ โดยให้นักเรียนมีความเข้าใจ

ในบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในการฝึกซ้อมดนตรี นาฏศิลป์ และการแสดงบนเวทีเที่ยงวัน ฝึกให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับกฎกติกาการแข่งขันประกวดดนตรีและนาฏศิลป์ประเภทต่าง ๆ ฝึกอบรมให้นักเรียนรู้เรื่องการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการกิจกรรมสุนทรีย์เที่ยงวัน กติกา การประกวดและแข่งขันเพื่อคัดเลือกนักเรียนตามความสามารถและความถนัด และเกิดความร่วมมือร่วมใจของทั้งครูและนักเรียน

5. กิจกรรมย่อยที่ควรส่งเสริม

5.1 กิจกรรมระดมทุนสร้างเวทีดนตรีเที่ยงวัน เพื่อให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในการระดมทุนสร้างเวที อุปกรณ์ในการตกแต่งเวที และการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองในชุมชน ตระหนักในความสำคัญและให้ความร่วมมือในการบริจาคทรัพย์ในการจัดสร้างเป็นต้น

5.2 จัดกิจกรรมประกวดความสามารถทางสุนทรีย์ดนตรี นาฏศิลป์ ทุกเที่ยงวันอังคาร เปิดเวทีการแสดงให้นักเรียนได้ผ่อนคลายหลังจากรับประทานอาหารเที่ยง

5.3 กิจกรรมระดมทุนทางด้านรางวัลและของขวัญสำหรับผู้ชนะการประกวด โดยให้ผู้ปกครองมีโอกาสเข้าชมการประกวดได้ทั่วถึงและมอบรางวัลให้กับบุตรธิดาของตนเอง โดยการเชิญชวนร่วมกิจกรรมด้วยเสียงสามสายประชาสัมพันธ์และหนังสือราชการจากทางโรงเรียนเพื่อเรียนเชิญเข้าร่วมเป็นเกียรติชมการแสดงดังกล่าว

6. การติดตามประเมินผล มีการประเมินผลนักเรียน โดยการจำแนกและคัดเลือกนักเรียนตามประเภทรายการแข่งขันประกวด จำแนกตามระดับความสามารถและความถนัด ส่งเสริมพัฒนาการและจัดส่งนักเรียนเข้าประกวดในระดับเขต ระดับภาคและหน่วยงานภายนอกทั่วไป

7. สรุปรายงานผลการดำเนินกิจกรรม มีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศเพื่อปรับปรุงและพัฒนา กิจกรรมและเผยแพร่ชื่อเสียงของนักเรียนที่มีผลงานจากการประกวดทางด้านดนตรีและนาฏศิลป์ต่อไป โดยอาจจะทำเป็นแผ่นพับเผยแพร่หรือวารสารเผยแพร่ของโรงเรียนสู่ชุมชน เป็นต้น

กิจกรรม 6

กิจกรรมเสวนาปัญหา

สาระสำคัญ

การเสวนาปัญหา เป็นกิจกรรมที่กำหนดบทบาทให้นักเรียนได้นำปัญหาของตนเองที่มีอยู่มาเล่าสู่เพื่อนและครูที่ปรึกษาได้รับทราบปัญหาและช่วยกันหาทางแก้ปัญห โดยเฉพาะนักเรียนที่เป็นวัยรุ่น เป็นวัยที่อยากรู้อยากเห็นตามสมัยและสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ จนบางครั้งนักเรียนขาดการพิจารณาสื่อเทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์ ทำให้ครูต้องคอยระมัดระวังสิ่งชั่วจากภายนอกที่เข้ามาบิบทบาททำให้พฤติกรรมนักเรียนเบี่ยงเบน ในการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เสวนาปัญหาของตนเอง ก็จะเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนและผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่ายได้พูดถึงปัญหา ระบายความเครียดให้ผู้มีส่วนร่วมในการเรียนได้มีโอกาสรับทราบปัญหาของนักเรียน ได้เสวนาปรึกษาหาทางป้องกัน เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง แก้ปัญหาตนเอง ได้เสวนากับเพื่อน ครู และผู้ปกครองได้รับรู้และแก้ปัญหาก็ถูกต้องเพื่อความปลอดภัยของตนเองและมีความสุขในการดำเนินชีวิตต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ความรู้แก่นักเรียนในการดำเนินชีวิต ที่มีความปลอดภัย
2. เพื่อเป็นการเปิด โอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. เพื่อให้ให้นักเรียนได้นำเสนอความคิดเห็นของตนเองต่อการจัดการศึกษา
4. เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตจากการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของผู้เรียน
5. เพื่อให้ให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรที่กำหนด

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. กิจกรรมประชุมชี้แจง เพื่อสร้างความตระหนักในปัญหาของนักเรียนที่พบในโรงเรียน แต่งตั้งคณะทำงานและวางแผนการดำเนินงานตาม โครงการจัดกิจกรรมเสวนาปัญหา

2. กิจกรรมสำรวจปัญหาของนักเรียน โดยมอบหมายให้สถานักเรียนทำแบบสำรวจปัญหา สอบถามผู้เกี่ยวข้อง และสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนภายในโรงเรียน และจำแนกประเภทของปัญหา ที่พบสรุปเป็นข้อมูลในการแก้ปัญหาที่ควรดำเนินการเร่งด่วนตามลำดับก่อนหลัง

3. วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากปัญหา เสนาเพื่อระดมแนวทางแก้ปัญหา โดยจัดการ ประชุมเพื่อร่วมเสนาหาทางแก้ปัญหา กำหนดแนวทางในการแก้ปัญหา เมื่อได้แนวทางในการ แก้ปัญหาร่วมกันแล้ว ให้นักเรียนเขียนแสดงความคิดเห็นหรือเล่าความคิดเห็นของตนเองในการ แก้ปัญหาตามสถานการณ์ที่พบ จากนั้นรวบรวมแนวทางในการแก้ไขปัญหามีผลเสียและผลกระทบ ต่อผู้ได้รับปัญหาให้น้อยที่สุด และเป็นทางเลือกในการแก้ปัญหาที่ดีที่สุดมาใช้และสรุปเป็นแนวทางใน การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นทุกประเด็นของปัญหา

4. กำหนดเป็นวาระความร่วมมือให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา หาวิธีการแก้ไข ปัญหาด้วยการระดมสมอง การใช้ประสบการณ์ในการแก้ปัญหาที่ถูกต้อง ตระหนักถึงปัญหาและแก้ไข อย่างจริงจังทุกส่วน

5. เมื่อมีกรณีปัญหาที่เกิดขึ้น แล้วสรุปเป็นภาพรวมการแก้ไขปัญหาและได้ผล มีการปรับปรุง พฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น ให้นักเรียนเขียนสรุปเป็นบันทึกพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและแนวทางแก้ไขที่ ประสบผลสำเร็จลงในสมุดบันทึก จากนั้นครูรวบรวมเขียนรายงานการแก้ไขพฤติกรรมนักเรียนกับ ปัญหาที่พบเป็นรายกรณี ซึ่งครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นจะได้รายงานการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อแก้ไข ปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนในโรงเรียนของตนเอง ที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและใช้ได้ผล เพราะมีการดำเนินการแก้ไขอย่างถูกต้องและทดลองจริงใน โรงเรียนของตนเอง

6. การติดตามและประเมินผล มีการจัดทำแบบสรุปผลการดำเนินการแก้ไขปัญหา เป็นรายงาน ของครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาทุกสัปดาห์ หรือทุกสิ้นเดือน เป็นแบบกำกับติดตามและประเมินผล เพื่อได้ข้อสรุปของปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหา ได้ทราบปัญหาและสาเหตุของปัญหาและติดตาม แก้ไขพฤติกรรมของนักเรียนและผลกระทบของปัญหาได้อย่างถูกต้อง

7. สรุปรายงานผลการดำเนินการกิจกรรม ประเมินผลการจัดกิจกรรมเพื่อประกอบการวางแผนใน การปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมที่ดำเนินการและสรุปเป็นข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนต่อไป

กิจกรรม 7

กิจกรรม “เดินตามรอยเท้าพ่อ”

สาระสำคัญ

กิจกรรม “เดินตามรอยเท้าพ่อ” เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนเรียนรู้คุณค่าของการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความขยันหมั่นเพียร ความมุ่งมั่นในการเรียน ความสนใจใฝ่รู้ ความอดทน ความสุขุมรอบคอบ ความกล้าหาญและความไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนเกิดความตระหนัก ศรัทธาและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์
2. เพื่อให้นักเรียนรู้คุณค่าของการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
3. เพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. กิจกรรมประชุมชี้แจงให้กับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย เพื่อสร้างความตระหนักให้นักเรียนเห็นคุณค่า รักและศรัทธา เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์และระลึกในพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่มีต่อพสกนิกรชาวไทย
2. ครูแจกบทความให้นักเรียนอ่านหรือฟังจากครูอ่านในบทความเรื่อง “เดินตามรอยเท้าพ่อ” หลังจากนั้นนักเรียนอ่านบทความ “เดินตามรอยเท้าพ่อ” แล้วแสดงความคิดเห็นภายในกลุ่มว่าในบทความดังกล่าวให้ข้อคิดในการดำเนินชีวิตของนักเรียนอย่างไร แล้วจับบันทึกลงในสมุดบันทึก
3. ครูและนักเรียนร่วมกันฝึกอ่านคำร้องและร้องเพลง “เดินตามรอยเท้าพ่อ” ตามแผ่น CD และเทปบันทึกเสียง จากนั้นให้นักเรียนร้องเพลงก่อนเริ่มเข้าสู่เนื้อหาการเรียนรู้ในหน่วยเศรษฐศาสตร์เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงทุกชั่วโมงเป็นการสร้างความตระหนักและระลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และนำเข้าสู่บทเรียน โดยการใช้เพลงประกอบ เป็นต้น
4. ก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครูควรเตรียมสื่อให้พร้อม เช่น เครื่องเล่นแผ่นเสียง คอมพิวเตอร์ แผ่น CD เพลง บทความ “เดินตามรอยเท้าพ่อ” เพลง “เดินตามรอยเท้าพ่อ” ใบความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น

การติดตามและประเมินผล

มีเป้าหมายเพื่อตรวจสอบการดำเนินงานตามการจัดกิจกรรม ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานตามการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนผลสำเร็จในการจัดกิจกรรม เพื่อนำข้อค้นพบมาปรับปรุงแก้ไขให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยแบบประเมินการจัดกิจกรรม การสังเกต การสัมภาษณ์ และบันทึกร่องรอยการจัดกิจกรรมด้วยรูปภาพ เป็นต้น

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติร่วมกับสมาคมการ์ตูนไทย.
2550 : 9-187.

ใบความรู้สรุปหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สรุปปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

น้ำดี

ชีวิต/เศรษฐกิจ/สังคม/สิ่งแวดล้อม

สมดุล/มั่นคง/ยั่งยืน

**ใบงานสรุปองค์ความรู้
เรื่อง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง**

คำชี้แจง : เมื่อนักเรียนศึกษาเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ และ
แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้วให้นักเรียนเขียนบรรยายภาพตามความคิดเห็น

ข้อคิดที่ได้จากการเรียนและจากภาพที่กำหนดให้ มีดังนี้

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ชื่อ-สกุลชั้น.....เลขที่.....

ใบความรู้เรื่องความพอเพียง

การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง ความพอดี 5 ประการ

1. ความพอดีด้านจิตใจ ต้องเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทร และนึกถึงประโยชน์ส่วนรวม
2. ความพอดีด้านสังคม ต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน รู้จักฝึกฝน กำลัง และมีกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากรากฐานที่มั่นคงและแข็งแรง
3. ความพอดีด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาด รอบคอบ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด และใช้ทรัพยากรในประเทศเพื่อพัฒนาประเทศให้มั่นคงอยู่เป็นขั้นเป็นตอนไป
4. ความพอดีด้านเทคโนโลยี รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการ และควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้านของเราเอง เพื่อสอดคล้องและเป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมของเราเอง
5. ความพอดีด้านเศรษฐกิจ เพื่อรายได้ ลดรายจ่าย ดำรงชีวิตอย่างพอควร พออยู่ พอกิน สมควรตามอัตภาพและฐานะของคน

บทความ "เดินตามรอยเท้าพ่อ"

"เดินตามรอยเท้าพ่อ"

ฉันเดินตามรอยเท้าอันรวดเร็วของพ่อโดยไม่มีสะดุด
ผ่านเข้าไปในป่าใหญ่ นากตัว กีบ
แม่ไปโดยไม่มีที่สิ้นสุด มีคและกว้าง
มีต้นไม้ใหญ่เหมือนหอคอยที่เข้มแข็ง
พ่อจ๋า... ลูกหิวจะตายอยู่แล้วและเหนื่อยด้วย
ลูซิยะ... เลือดไหลออกมาจากเท้าทั้งสองที่บาดเจ็บของลูก
ลูกกลัวงู เสือและหมาป่า

พ่อจ๋า... เราจะถึงจุดหมายปลายทางไหม
ลูกเอ๊ย... ในโลกนี้ไม่มีที่ไหนดอกไม้มีความรื่นรมย์
และความสบายใจสำหรับเจ้า

ทางของเรามีได้ไปด้วยดอกไม้สวยสวย
จงไปเถิด แม้ว่ามันจะเป็นสิ่งที่บีบคั้นหัวใจเจ้า
พ่อเห็นแล้วว่า หนามคำเนื้ออ่อนของเจ้า

เลือดของเจ้าเปรียบคั่งทับทิมบนใบหญ้าไถลน้ำ

น้ำตาของเจ้าที่ไหลต้องพุ่มไม้สีเขียว

เปรียบคั่งเพชรบนมรกตที่แสดงความงามเต็มที่

เพื่อนมนุษย์ชาติ จงอย่าละความกล้า

เมื่อเผชิญหน้ากับความทุกข์ให้อดทนและยิ้ม

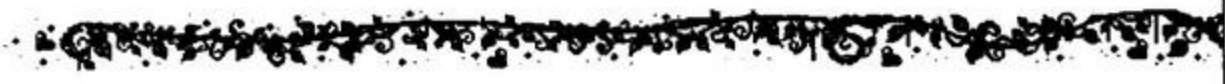
และจงมีความสุขที่ได้ยึดอุดมการณ์ที่มีค่าไปเถิด... ถ้าเจ้าต้องตายก็จงตายอย่างมีเกียรติ

ที่มา: เดินตามรอยเท้าพ่อ. (2556). สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 18 เมษายน 2556

จาก <http://ploppee.exteen.com/20081216/entry>.

ใบงานเรื่อง “เดินตามรอยเท้าพ่อ”

1. จากคำสอนของพ่อจากบทความ “เดินตามรอยเท้าพ่อ” นักเรียนสามารถนำไปปรับใช้
ประพฤติกปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันได้อย่างไร
.....
.....
2. จากข้อความ “น้ำตาของเจ้าที่ไหลต้องชุ่มไม้สีเขียว เปรียบคั่งเพชรบนมรกตที่แสง
ความงามเต็มที่” ข้อความดังกล่าวนักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไร
.....
.....
3. จากข้อความ “เพื่อนมนุษย์ จงอย่าละความกล้า เมื่อเผชิญหน้ากับความทุกข์ให้อดทน
และสุขุม และจงมีความสุขที่ได้ยึดอุดมการณ์ที่มีค่าไปเถิด...ถ้าเจ้าต้องการเดินตาม
รอยเท้าพ่อ” จากข้อความดังกล่าวนักเรียนมีวิธีการนำข้อคิดที่ได้มาเป็นแนวทางในการ
ปฏิบัติตนอย่างไรบ้าง
.....
.....
.....
4. นักเรียนสรุปคุณค่าที่ได้จากการศึกษาบทความเรื่อง “ตามรอยเท้าพ่อ” โดยใช้
หลักความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม โดยวิเคราะห์จากการอ่านบทความ
.....
.....
.....

กิจกรรม 8

กิจกรรมล่านำคำพ่อสอน

กิจกรรมล่านำคำพ่อสอน

สาระสำคัญ

ล่านำคำพ่อสอน เป็นกิจกรรมที่ครูนำแนวคำสอนจากแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาถ่ายทอดให้นักเรียนด้วยการเล่าและฉายวีดิทัศน์ให้นักเรียน ได้ดูคำพ่อสอนและวีดิทัศน์ฉายให้นักเรียนดูพระราชกรณียกิจตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมจากคำพ่อสอน เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนตระหนักถึงการนำพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่พระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทยเป็นที่ยึดเหนี่ยวในการดำเนินชีวิต และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้ในชีวิต ทั้งด้านความมีเหตุผล ความพอประมาณ และการมีภูมิคุ้มกัน

วัตถุประสงค์

1. นักเรียนรู้และเข้าใจพระราชดำริตาม “ ๕ คำพ่อสอน ” นำมาใช้ในการดำเนินชีวิต
2. นักเรียนมีความรู้แนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ
3. นักเรียนเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. นักเรียนจับคู่ศึกษาจากพระราชดำรัสเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง จาก “๘ คำพ่อสอน” 1 บท ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทยเนื่องในวโรกาสต่าง ๆ แล้วเล่าให้กลุ่มฟัง
2. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปสาระสำคัญและแนวคิดในการนำไปดำเนินชีวิต
3. นักเรียนบันทึกข้อคิดที่ได้จาก “ถำนำคำพ่อสอน” ลงในสมุดบันทึก

กิจกรรมย่อย

1. ครูนำสื่อหนังสือการ์ตูนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง นำสู่สังคมน้อยเป็นสุขร่วมกัน แบ่งหัวข้อการอ่านและอภิปรายกลุ่มตามชื่อเรื่องที่กำหนดดังนี้

- 1.1 บนเส้นทางต่างวิถี
- 1.2 ชุ่นไอในพอเพียง
- 1.3 วยใสหัวใจพอเพียง
- 1.4 โรงเรียนทอฝัน
- 1.5 ชุมชนเป็นสุข
- 1.6 ชีวิตที่เลือกได้
- 1.7 ออมทรัพย์ชุมชน
- 1.8 จังหวะก้าวที่เหมาะสม
- 1.9 จุดเล็ก ๆ ที่ยิ่งใหญ่ในใจฉัน
- 1.10 พอเพียงนำทางสู่มวลชน

จากนั้นมอบหมายงานให้แต่ละกลุ่มนำเสนอสรุปและเล่าหน้าชั้นให้เพื่อนในชั้นฟังและร่วมสรุปข้อคิดที่ได้พร้อมทั้งยกเหตุผลประกอบ

2. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปสาระที่ได้และความสนุกสนานที่ได้จากการอ่านหนังสือการ์ตูนในเล่ม

3. นักเรียนเขียนสรุปแนวคิดที่ได้จากการศึกษาและอ่านการ์ตูนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงลงในสมุดบันทึก

สื่อและวัสดุอุปกรณ์

1. ใบความรู้เรื่อง “๘ คำพ่อสอน”
2. แบบบันทึกความพอเพียง
3. หนังสือการ์ตูนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงนำสู่สังคมน้อยเป็นสุขร่วมกัน

การติดตามและประเมินผล

มีเป้าหมายเพื่อตรวจสอบการดำเนินงานตามการจัดกิจกรรม ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานตามการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนผลสำเร็จในการจัดกิจกรรม เพื่อนำข้อค้นพบมาปรับปรุงแก้ไขให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยแบบประเมินการจัดกิจกรรม การสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจใบงานและชิ้นงานของนักเรียน เป็นต้น

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติร่วมกับสมาคมการทูมไทย.

2550 : 9-187.

ใบความรู้เรื่อง ลักษณะกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง

กิจกรรม		
1.การเพิ่มรายได้	1.ปลูกพืชหมุนเวียนหลายชนิด 2.พัฒนาอาชีพให้มีประสิทธิภาพ 3.มีการแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่า 4.ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดย การทำอาชีพเสริม 5.ใช้ที่ดินทำการเกษตรอย่างคุ้มค่า	1.มีวิสาหกิจชุมชน เช่น โรงสี โรงแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มอาชีพป้อน้ำมัน 2.ทำเกษตรผสมผสาน 3.บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนโดยชุมชน
2.การออม	1.มีการวางแผนการใช้จ่ายเงินเพื่อให้มีเงินเก็บออม 2.มีกิจกรรมการออม เช่น เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ฯ กลุ่มสัจจะ,สหกรณ์ออมทรัพย์ฯ,กองทุนหมู่บ้าน,กองทุนอื่นๆ และธนาคาร เป็นต้น	มีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหรือกลุ่มอื่นๆ ที่มีกิจกรรมการออมทรัพย์
3.การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	1.ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่าและประหยัด 2.ใช้สารอินทรีย์และชีวภาพในการทำเกษตร 3.การบริโภคสินค้าที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น โฟม สารเคมีต่างๆ 4.มีการกำจัดขยะของเสียอย่างถูกวิธี เช่น การแยกขยะใส่ถัง หมักพืชสด	1.มีการจัดระเบียบชุมชน เช่น การรักษาความสะอาดที่สาธารณะ การกำจัดขยะและสิ่งมลพิษที่ถูกต้อง 2.มีกิจกรรมการรักษาดูแลแม่น้ำ ลำคลอง และแหล่งน้ำอื่นๆ 3.มีกิจกรรมการอนุรักษ์ป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ

ใบความรู้เรื่องลักษณะกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง

กิจกรรม		
4.การลดรายจ่าย	<ol style="list-style-type: none"> 1.ปลูกพืช/เลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภค 2.ใช้ปุ๋ยชีวภาพ สารชีวภาพป้องกันศัตรูพืช 3.ใช้วัสดุคืบในท้องถิ่นในการผลิตสินค้า 4.ผลิตเครื่องอุปโภคใช้เอง เช่น น้ำยาล้างจาน แชมพู 5.ใช้สมุนไพรไล่แมลง เช่น ตะไคร้หอม ไล่ยุง 6.วางแผนการเดินทาง 7.ประหยัดไฟฟ้า,น้ำประปา,น้ำมันเชื้อเพลิง 8.ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น การซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย การเที่ยวเตร่ ใช้จ่ายจัดกิจกรรมตามประเพณี วัฒนธรรมมากเกินไป 9.มีการนำวัสดุที่ใช้งานแล้วมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ใหม่ 10.ใช้จ่ายเงินเท่าที่จำเป็น 11.การรักษาสุขภาพให้แข็งแรง 	<ol style="list-style-type: none"> 1.ปลูกข้าว ปลูกพืชเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภคในชุมชน 2.ทำเกษตรอินทรีย์ เช่น ทำปุ๋ย และสารชีวภาพใช้ในการเกษตร 3.มีศูนย์สาธิตการตลาด ร้านค้าชุมชน ตลาดน้ำ 4.ใช้วัสดุคืบในท้องถิ่นในการผลิตสินค้า 5.มีกิจกรรมรณรงค์ การประหยัดพลังงาน เช่น ไฟฟ้า น้ำมันเชื้อเพลิง น้ำประปา 6.ลดรายจ่ายของชุมชนที่ไม่จำเป็น เช่น การจัดกิจกรรมประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนที่ฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น อาทิ จัดมหรสพที่มีราคาแพง 7.การช่วยกันรักษาสาธารณสุขสมบัติของหมู่บ้าน

ใบความรู้เรื่องลักษณะกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง

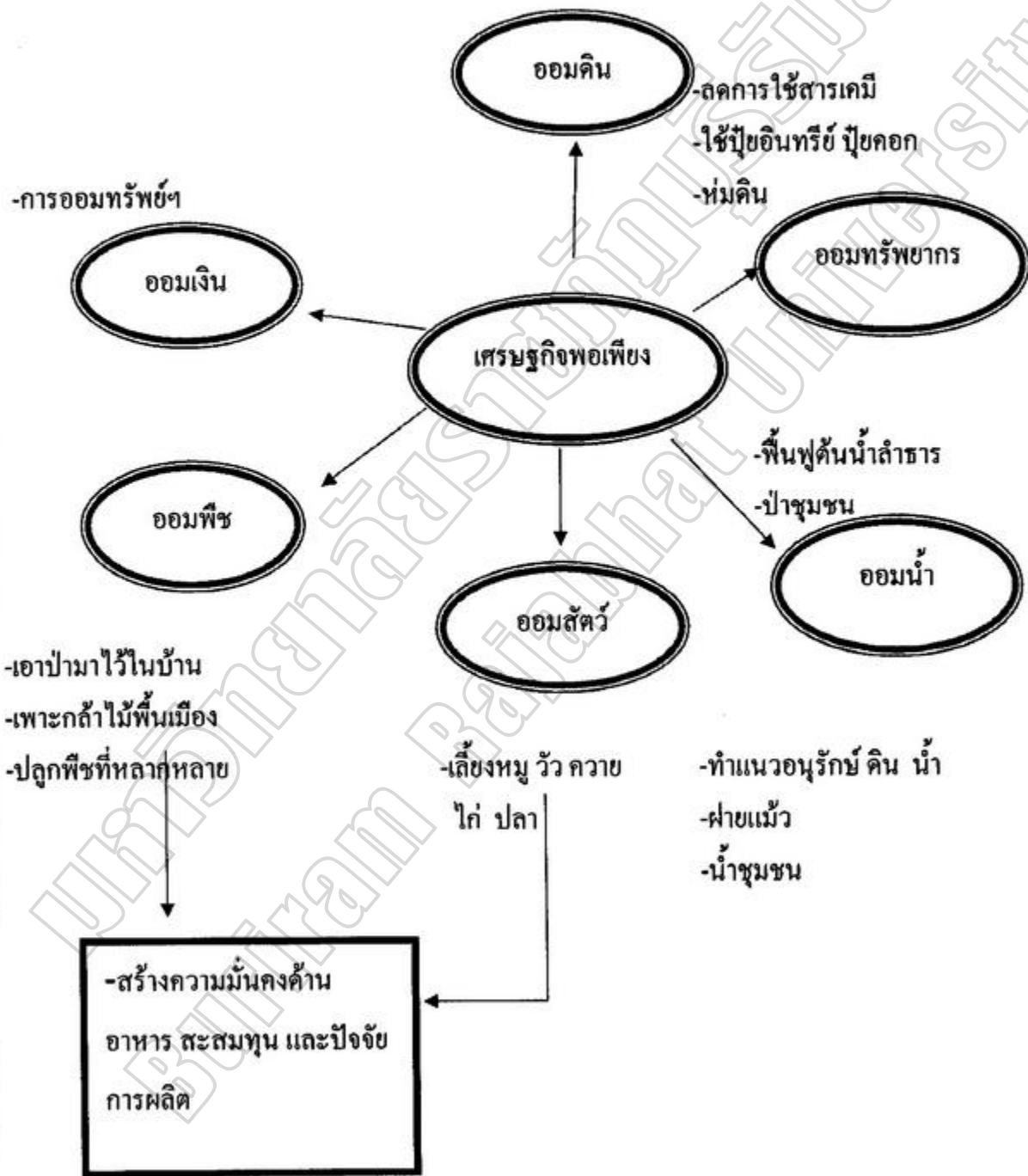
กิจกรรม		
5.การ ดำรงชีวิต	1.ครัวเรือนปฏิบัติตามหลักศาสนา 2.สมาชิกครัวเรือนสืบทอดประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญา 3.สมาชิกมีความซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน มีคุณธรรม 4.สมาชิกเลิกอบายมุข เช่น สุรา ยาเสพติด การพนัน 5.มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ครัวเรือน 6.มีแผนชีวิตหรือแผนครอบครัว 7.รอบรู้ทันเหตุการณ์ รู้จักฟัง ดู อ่าน ข่าว และสิ่งที่เป็นสารประ โยชน์ 8.รู้จักพอประมาณในการลงทุน ประกอบอาชีพตามกำลังทรัพย์และ ศักยภาพตนเอง 9.ไม่ก่อหนี้โดยไม่จำเป็นและเกินกำลัง 10.สมาชิกรู้จักคิด วิเคราะห์อย่างมี เหตุผลใช้หลักประชาธิปไตย	1.มีแผนชุมชน 2.มีการบริหารจัดการชุมชนที่ดี ผู้นำมี ความโปร่งใส ซื่อสัตย์ สุจริต มีคุณธรรม 3.ประชาชนยึดมั่นในหลักศาสนา 4.ยึดหลักประชาธิปไตยและการทำงาน แบบมีส่วนร่วม 5.มีกฎระเบียบชุมชนที่ใช้ปฏิบัติร่วมกัน 6.มีการบริหารจัดการข้อมูลที่ใช้ปฏิบัติ ร่วมกันของชุมชน 7.มีกิจกรรมสืบทอดประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาของคนในชุมชน 8.มีกิจกรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น ต่อด้านยาเสพติดการเสริมสร้าง สุขภาพ 9.มีกิจกรรมเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน การ แลกเปลี่ยนเรียนรู้อยู่เสมอ 10.มีเครือข่ายองค์กรชุมชนที่มีกิจกรรม สม่ำเสมอ 11.ชุมชนมีความสุขและมีเอกลักษณ์ ที่คิงาม

ใบความรู้เรื่อง ลักษณะกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง

กิจกรรม		
6.การเอื้อ อาหาร (การ แบ่งปัน/การ ช่วยเหลือซึ่ง กันและกัน)	1. ได้รับการสนับสนุนดูแลจากกลุ่ม เศรษฐกิจชุมชน 2. ได้รับการสนับสนุนดูแลจาก ครัวเรือนที่ประสบความสำเร็จในการ นำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ (ครัวเรือนต้นแบบ) 3. ครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆของ ชุมชน	1. มีสวัสดิการชุมชน หรือกิจกรรมการ ดูแลผู้สูงอายุ เด็ก คนพิการ และ ผู้ด้อยโอกาสจากชุมชน ธนาคารข้าว กลุ่ม ฌาปนกิจสงเคราะห์ ศูนย์สงเคราะห์ กองทุนสวัสดิการชุมชน 2. มีกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน เช่น โรงสี ข้าวชุมชน โรงงานแปรรูปผลผลิตชุมชน กลุ่มอาชีพ 3. ชุมชนมีความรู้รักสามัคคีไม่มีความ แตกแยก 4. ชุมชนมีวิธีการช่วยเหลือตัวเองและ สมาชิกในชุมชน เมื่อเกิดภัยพิบัติต่างๆ

ที่มา : www.villagefund.or.th/.../2246_2_

ใบความรู้เรื่อง แนวทางการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงระดับชุมชน

บทความเรื่อง

“๕ คำพ่อสอน”

๕ คำ...พ่อสอน

1. ความเพียร

“ การสร้างสรรค์ตนเอง การสร้างบ้านเมืองก็ตาม มิใช่ว่าสร้างในวันเดียว ต้องใช้เวลา ต้องใช้ความเพียร ต้องใช้ความอดทน เสียสละ แต่สำคัญที่สุดคือความอดทนคือไม่ย่อท้อ ไม่ย่อท้อในสิ่งที่ดีงาม สิ่งที่ดีงามนั้นทำมันน่าเบื่อ บางทีเหมือนว่าไม่ได้ผล ไม่ดัง คือคุณมันครีทำดีนี้ แต่ขอรับรองว่าการทำให้ดีไม่ครีต้องมีความอดทน เวลาข้างหน้าจะเห็นผลแน่นอนในความอดทนของตนเอง”

พระบรมราโชวาท พระราชทานแก่นักเรียน นักศึกษา ครู และ
อาจารย์ใน โอกาสเข้าเฝ้าฯ วันที่ 27 ตุลาคม 2516

ที่มา : ๕ คำพ่อสอน. (2556). สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 18 เมษายน 2556

จาก

<http://king.kapook.com/content14.php>

2. ความพอดี

“ในการสร้างตัวสร้างฐานะนั้นจะต้องถือหลักค่อยเป็นค่อยไป ด้วยความรอบคอบ ระวังระมัดระวังและความพอเหมาะพอดี ไม่ทำเกินฐานะและกำลัง หรือทำด้วยความเร่งรีบ เมื่อมีพื้นฐานแน่นหนารองรับพร้อมแล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญก้าวหน้าในระดับสูงขึ้น ตามต่อกันไปเป็นลำดับผลที่เกิดขึ้นจึงจะแน่นอน มีหลักเกณฑ์ เป็นประโยชน์แท้และยั่งยืน”

พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยขอนแก่น

วันที่ 18 ธันวาคม 2540

3. ความรู้ตน

“เด็กๆ ทำอะไรต้องหัดให้รู้ตัว การรู้ตัวอยู่เสมอจะทำให้เป็นคนมีระเบียบและคนที่มีความรับผิดชอบแล้ว จะสามารถเล่าเรียนและทำงานต่าง ๆ ได้โดยถูกต้องรวดเร็ว จะเป็นคนที่ประสบความสำเร็จและความเจริญ ให้แก่ตนเองและส่วนรวมในอนาคตได้อย่างแน่นอน”

พระบรมราโชวาท พระราชทานลงพิมพ์ในหนังสือ

วันเด็ก ประจำปี 2521

4. คนเราจะต้องรับและจะต้องให้

“คนเราจะเอาแต่ได้ไม่ได้ คนเราจะต้องรับและจะต้องให้ หมายความว่าต่อไป และเดี๋ยวนี้ด้วยเมื่อรับสิ่งของใครมา ก็จะต้องพยายามให้ ในการให้นั้น ให้ได้โดยพยายามที่จะสร้างความสามัคคีให้หมู่คณะและในชาติ ทำให้หมู่คณะและชาติประชาชนทั้งหลายมีความไว้วางใจซึ่งกันและกันได้ ช่วยที่ไหนได้ก็ช่วย ด้วยจิตใจที่เผื่อแผ่โดยแท้”

พระบรมราโชวาท พระราชทานแก่นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น

วันที่ 20 เมษายน 2521

5. อ่อนโยน แต่ไม่อ่อนแอ

“ในวงสังคมนั้นเล่า ท่านจะต้องรักษามารยาทอันดีงามสำหรับสุภาพชน รู้จักสัมมาคารวะ ไม่แข็งกระด้าง มีความอ่อน โยนแต่ไม่อ่อนแอ พร้อมจะเสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อส่วนรวม”

พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
วันที่ 25 มิถุนายน 2496

6. พุดจริง ทำจริง

“ผู้หนักแน่นในสัจจะพูดอย่างไร ทำอย่างนั้น จึงได้รับความสำเร็จ พร้อมทั้งความศรัทธาเชื่อถือและความยกย่องสรรเสริญ จากคนทุกฝ่าย การพูดแล้วทำ คือ พุดจริง ทำจริง จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมเกียรติคุณของบุคคลให้เด่นชัด และสร้างเสริมความดี ความเจริญ ให้เกิดขึ้นทั้งแก่บุคคลและส่วนรวม”

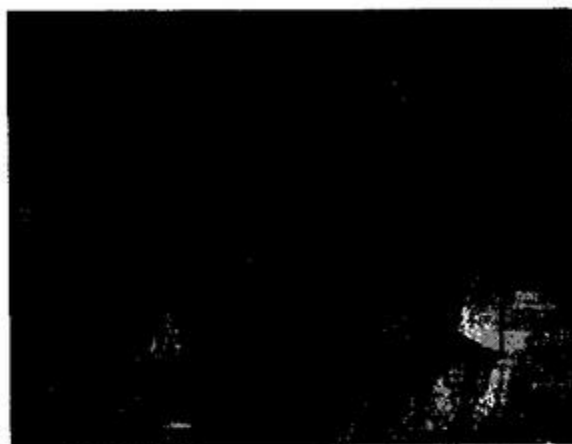
พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
วันที่ 10 กรกฎาคม 2540

7. หนังสือเป็นอมสิน

“หนังสือเป็นการสะสมความรู้และทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์ได้สร้างมา ทำมา คิดมา แต่โบราณกาลจนทุกวันนี้ หนังสือจึงเป็นสิ่งสำคัญ เป็นคล้าย ๆ ธนาคารความรู้และเป็นอมสิน เป็นสิ่งที่จะทำให้ มนุษย์ก้าวหน้าได้โดยแท้”

พระบรมราโชวาท พระราชทานแก่คณะสมาชิกห้องสมุดทั่วประเทศ
ในโอกาสที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท วันที่ 25 พฤศจิกายน 2514

8. ความซื่อสัตย์

“ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นพื้นฐานของความคิดทุกอย่าง เด็ก ๆ จึงต้องฝึกฝนอบรมให้
เกิดมีขึ้นในตนเอง เพื่อจักได้เติบโตขึ้นเป็นคนดีมีประโยชน์ และมีชีวิตที่สะอาด ที่เจริญมั่นคง”

พระบรมราโชวาท พระราชทานเพื่อเชิญลงพิมพ์ในหนังสือวันเด็ก
ปี พุทธศักราช 2531

9. การเอาชนะใจตน

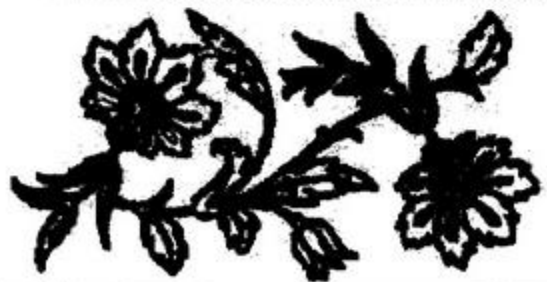
“ในการดำเนินชีวิตของเรา เราต้องข่มใจไม่กระทำการใด ๆ ที่เรารู้สึกด้วยใจจริงว่าชั่ว
ว่าเสื่อม เราต้องฝืนต้องด้านความคิดและความประพฤติทุกอย่างที่รู้สึกว่าขัดกับธรรมะ เราต้อง
กล้าและบากบั่นที่จะกระทำการที่เราทราบว่าเป็นความดี เป็นความถูกต้อง และเป็นธรรม ถ้าเรา
ร่วมกันทำเช่นนี้ ให้ได้จริง ๆ ให้ผลของความดีบังเกิดมากขึ้น ๆ ก็จะช่วยค้ำจุนส่วนรวมไว้มิให้
เสื่อมลงไป และจะช่วยให้ฟื้นคืนดีขึ้นได้เป็นลำดับ”

พระราชดำรัส พระราชทานเพื่อเชิญไปอ่าน ในพิธีเปิดการประชุมยุวพุทธิกสมาคมทั่วประเทศ
ครั้งที่ 12 ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วันที่ 12 ธันวาคม 2551

Handwriting practice lines consisting of multiple horizontal dotted lines.

ใบงานเรื่อง การบรรยายภาพ

คำชี้แจง : เมื่อนักเรียนศึกษาใบความรู้เรื่อง “ลำนาคำพ่อสอน” และรูปภาพที่กำหนดให้แล้วจงเขียนบรรยายภาพตามความรู้สึกรวมทั้งยกตัวอย่างพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เกี่ยวกับการดำเนินงานตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามความคิดเห็นของตนเอง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

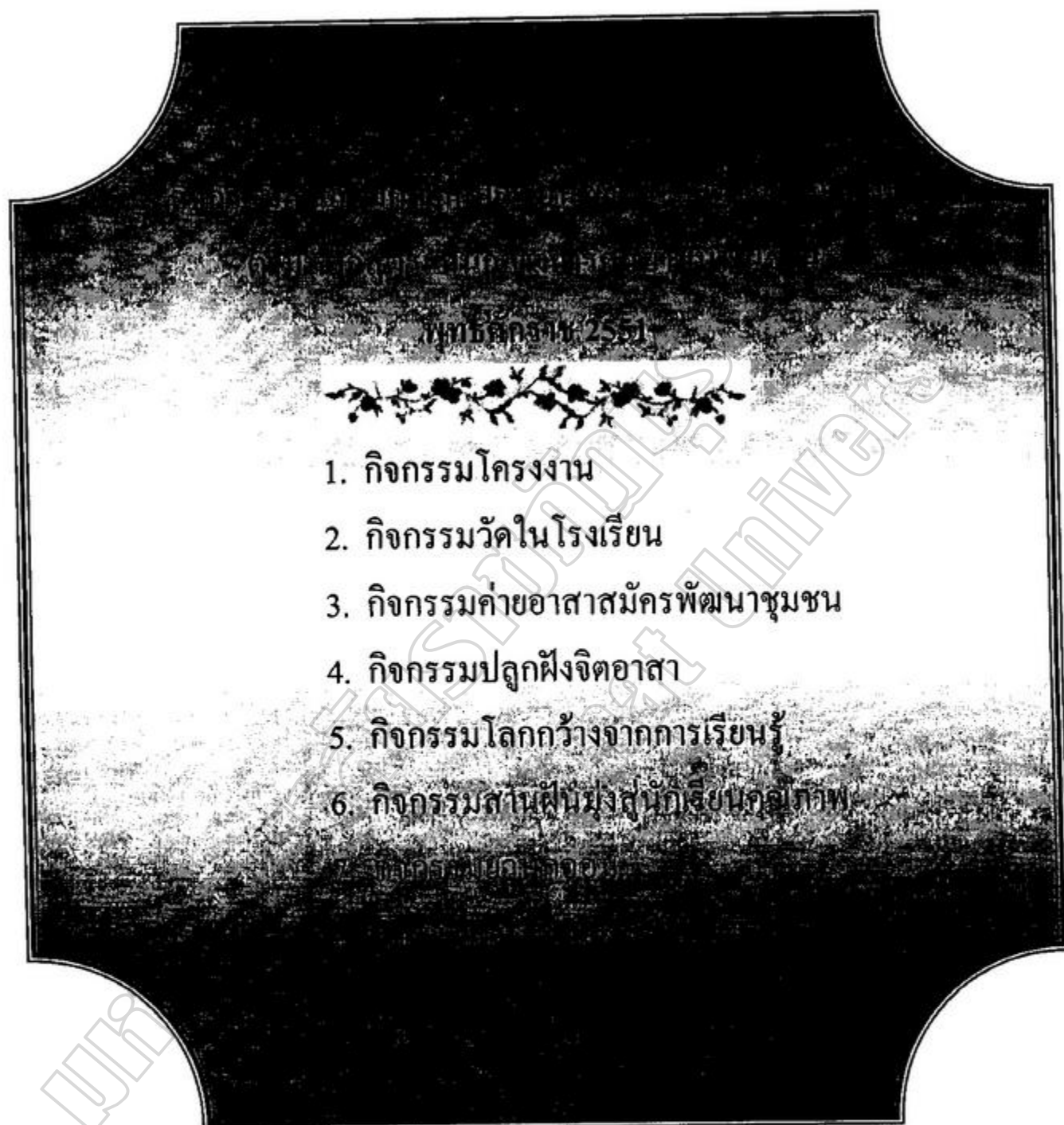
.....

.....

.....

.....

การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะ

1. สาระสำคัญ

การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะ หมายถึง การจัดกิจกรรมเสริมให้นักเรียน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

2. วัตถุประสงค์

เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ รับรู้และเห็นคุณค่าของการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้แก่

- 2.1 รักษา ศาสน์ กษัตริย์
- 2.2 ซื่อสัตย์ สุจริต
- 2.3 มีวินัย
- 2.4 ใฝ่เรียนรู้
- 2.5 อยู่อย่างพอเพียง
- 2.6 มุ่งมั่นในการทำงาน
- 2.7 รักความเป็นไทย
- 2.8 มีจิตสาธารณะ

3. แนวทางการจัดกิจกรรม มีการดำเนินงานดังนี้

3.1 วางแผนการดำเนินกิจกรรม

- 3.1.1 กิจกรรมโครงการ
- 3.1.2 กิจกรรมวัดในโรงเรียน
- 3.1.3 กิจกรรมค่ายอาสาสมัครพัฒนาชุมชน
- 3.1.4 กิจกรรมปลูกฝังจิตอาสา
- 3.1.5 กิจกรรมโลกกว้างจากการเรียนรู้
- 3.1.6 กิจกรรมสานฝันมุ่งสู่นักเรียนคุณภาพ
- 3.1.7 กิจกรรมชวนน้อง
- 3.1.8 กิจกรรมสร้างสัมพันธ์วินัยเชิงบวก

3.2 บันทึกการทำงาน ปัญหาอุปสรรค วิธีการแก้ปัญหาและข้อคิดที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรม

3.3 ประเมินผลการดำเนินกิจกรรม

4. ระยะเวลา 1 เดือน (26 ชั่วโมง) (6 มิ.ย. – 16 ส.ค. 2556)

กิจกรรม 1

กิจกรรมโครงการ

สาระสำคัญ

การจัดกิจกรรมโครงการ หมายถึง การจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดกระบวนการคิดเป็นขั้นตอน
อย่างเป็นระบบ โดยผ่านการทดลองเพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะการคิดเชิงวิทยาศาสตร์
วัตถุประสงค์

เพื่อให้นักเรียนมีเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ มีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ
คิดแก้ปัญหา หรืออธิบายอย่างมีเหตุผล หรือตรวจสอบผลการกระทำได้

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. ครูสร้างความรู้ความเข้าใจของการจัดกิจกรรมโครงการและขั้นตอนการจัดทำโครงการและ
การจัดทำรายงานโครงการ
2. เตรียมนักเรียน
 - 2.1 แบ่งกลุ่มนักเรียนเพื่อจัดทำโครงการตามหัวข้อที่สนใจ
 - 2.2 ให้นักเรียนร่วมกันคิด ตั้งคำถาม การตั้งเกณฑ์การประเมินโครงการและแผนการ
ดำเนินงานเกี่ยวกับเรื่องที่จะศึกษา
 - 2.3 ฝึกนักเรียนให้มีทักษะการจดบันทึก สรุปผลงานและการเขียนเอกสารอ้างอิง
3. ครูให้คำปรึกษาในการทำกิจกรรมร่วมกับครูที่ปรึกษา
4. นักเรียนนำเสนอผลงาน
5. การเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียน ครูเตรียมใบงานเรื่องขั้นตอนการจัดทำโครงการ และ
ตัวอย่างเกณฑ์การประเมินโครงการ

ใบงาน
ขั้นตอนการจัดทำโครงการ

ขั้นที่ 1 การคิดและเลือกหัวเรื่องที่จะทำโครงการ

ขั้นที่ 2 การวางแผนในการทำโครงการ

ขั้นที่ 3 การลงมือทำโครงการ

ขั้นที่ 4 การเขียนรายงานโครงการและการนำเสนอผลงานด้วยวาจา

คำชี้แจง : ให้นักเรียนเขียนรายงานโครงการและเตรียมนำเสนอด้วยวาจา โดยมีครูเป็นที่ปรึกษา

ชื่อโครงการ

ชื่อผู้ทำโครงการ

ระดับชั้น

โรงเรียน

ครูที่ปรึกษา

ปีการศึกษา

บทคัดย่อ

(การรวบรวมเนื้อความย่อ ๆ บางส่วนของการทำโครงการประกอบด้วย วัตถุประสงค์
วิธีการศึกษาค้นคว้า ผลการศึกษาค้นคว้า สรุปผล)

.....

.....

.....

โครงการ

1. ที่มาและความสำคัญของโครงการ (ระบุความเป็นมาของเรื่องที่จะทำโครงการว่ามีความสำคัญหรือมีปัญหาอะไร ทำไมจึงอยากทำเรื่องนี้)

.....

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา (ระบุสิ่งที่ต้องการศึกษาว่าจะทำอะไร ทำอย่างไร เช่น เพื่อสำรวจสภาพดินในท้องถิ่น)

.....

3. วิธีดำเนินการศึกษา

3.1 อุปกรณ์ที่ใช้ในการศึกษา.....

3.2 ขั้นตอนวิธีการศึกษา.....

4. ผลการศึกษาค้นคว้า (ระบุวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล หรือการจัดกระทำข้อมูล อาจจะเสนอผลงานวิเคราะห์ในรูปแบบแผนภูมิ ตารางหรือกราฟก็ได้)

.....

5. สรุปผล (ระบุข้อค้นพบจากการศึกษา)

.....

6. อภิปรายผล (ระบุข้อค้นพบที่โครงการที่ทำนั้นสอดคล้องกับเนื้อหาหรือทฤษฎีที่ศึกษาอย่างไร)

.....

7. การนำเสนอผลงาน

นำเสนอผลงานในรูปแบบต่าง ๆ เช่น จัดนิทรรศการ จำลองโครงการที่ศึกษา ทำโปสเตอร์ หนังสือเล่มเล็ก การเล่าเรื่อง ฯลฯ

นำเสนอผลงานต่อครู ผู้เกี่ยวข้อง ผู้ปกครอง ชุมชน หรือสาธารณชน ตามระยะเวลาและสถานที่วางแผนไว้

8. โครงการนี้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรอย่างไร

9. ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ

10. เอกสารอ้างอิง แหล่งที่มาของการศึกษาข้อมูล

ประเมินผลการปฏิบัติงานและนำเสนอโครงการ

ชื่อโครงการ กลุ่ม ชั้น

ชื่อสมาชิกกลุ่ม

1.....

2.....

3.....

4.....

5.....

6.....

ครูที่ปรึกษาโครงการ

1.....

2.....

ตัวอย่าง

1. ความหลากหลายของแหล่งข้อมูล การสืบค้นข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ มีระดับคะแนนดังนี้
 - 4 คะแนน มีการใช้เอกสาร แหล่งข้อมูลที่เป็นบุคคล แหล่งอื่น ๆ ตั้งแต่ 10 แหล่งขึ้นไป
 - 3 คะแนน มีการใช้เอกสาร แหล่งข้อมูลสืบค้น 7-10 แหล่ง
 - 2 คะแนน มีการใช้เอกสาร แหล่งข้อมูลสืบค้น 4-6 แหล่ง
 - 1 คะแนน มีการใช้เอกสาร แหล่งข้อมูลสืบค้น 1-3 แหล่ง
2. ความถูกต้องของข้อมูลและการใช้ภาษา
 - 4 คะแนน ข้อมูลที่สืบค้นถูกต้องทั้งหมดและเขียนสื่อความหมายได้ชัดเจน สดใส สอดแทรกข้อคิดเห็น
 - 3 คะแนน ข้อมูลถูกต้อง ชัดเจน ผิดพลาดน้อย
 - 2 คะแนน ข้อมูลถูกต้อง 50 % เนื้อหาเขียนสอดคล้องแต่ยังลำดับเรื่องวกวน
 - 1 คะแนน ข้อมูลถูกต้องประมาณ 25 % มีความผิดพลาดทางภาษามาก แต่ยังพอสื่อความหมายได้
3. การเขียนสรุปความ
 - 4 คะแนน มีการสรุปข้อมูลชัดเจนตรงตามประเด็นคำถามทุกข้อ
 - 3 คะแนน มีการสรุปข้อมูลชัดเจน ตรงตามประเด็นคำถาม 80 %
 - 2 คะแนน มีการสรุปข้อมูลชัดเจน ตรงตามประเด็นคำถาม 50 %
 - 1 คะแนน มีการสรุปข้อมูลชัดเจน ตรงตามประเด็นคำถาม 30 %
4. การนำเสนอ
 - 4 คะแนน มีการนำเสนอผลงานได้อย่างน่าสนใจ ผู้ฟังสามารถติดตามเรื่องได้ตามขั้นตอนตลอดเรื่อง
 - 3 คะแนน มีการนำเสนอข้ามขั้นตอนบ้าง แต่ผู้ฟังสามารถติดตามเรื่องได้ตลอด
 - 2 คะแนน มีการนำเสนอข้ามขั้นตอน แต่ผู้ฟังยังพอเข้าใจเรื่องได้
 - 1 คะแนน มีการนำเสนอผลงานไม่ต่อเนื่อง วกวน ผู้ฟังไม่สามารถเข้าใจเรื่องได้
5. ประเมินพฤติกรรมการทำงาน

สังเกตพฤติกรรม เช่น การให้ความร่วมมือ การใช้เหตุผล ความรอบคอบ การวางแผน การยอมรับฟังความคิดเห็นของกลุ่ม ความเสียสละ การตรงต่อเวลา ความเอาใจใส่ ความมุ่งมั่น ความประหยัด เป็นต้น

กิจกรรม 2

กิจกรรมวัดในโรงเรียน

สาระสำคัญ

กิจกรรมวัดในโรงเรียน เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนดำเนินการเพื่อให้โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม นำหลักปฏิบัติของชาวพุทธที่ปฏิบัติในวัดมาบูรณาการกับการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมภายในโรงเรียน จากสภาพปัจจุบัน พบว่าผู้คนโดยทั่วไปจะให้ความสำคัญกับวัดมากกว่าจิตใจ อันเป็นผลมาจากการมองเห็นว่าวัดสามารถให้ความสุขในชีวิตได้มากกว่า ประกอบกับเยาวชนไม่ได้รับการฝึกหรือมีประสบการณ์ในด้านของความสุขที่ได้รับจากจิตใจอย่างถูกต้อง ค่อยเนื่องและดีพอซึ่งอันที่จริงแล้ว วัดสามารถให้ความสุขกับชีวิตได้ในระดับหนึ่งแต่เป็นความสุขที่ไม่มีวันหยุดนิ่ง ต้องดิ้นรนให้ได้วัดมาตอบสนองความสุขอยู่ตลอดเวลา การจำลองรูปแบบ วิธีการต่าง ๆ บนพื้นฐานความต้องการของจิตใจที่ถูกต้องและต่อเนื่อง ทำให้สามารถค้นพบ ความต้องการที่แท้จริงของจิตใจตนเอง มีผลทำให้เยาวชนเป็นคนเก่ง เป็นคนดี และใช้ชีวิตอย่างมีความสุขในสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นแหล่งพัฒนาด้านจิตใจของนักเรียน
2. เพื่อให้ให้นักเรียนได้สัมผัสกับหลักธรรมของศาสนาอย่างต่อเนื่อง
3. เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้จำลอง ด้านศาสนพิธีต่าง ๆ
4. เพื่อเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม ปักกลด เคนจงกรม นั่งสมาธิภาวนาของนักเรียน ครู
นักการภารโรง และบุคคลทั่วไป
5. เพื่อป้องกันปัญหาเสพติดในเยาวชน
6. เพื่อให้ให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรกำหนด

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. ประชุมชี้แจงความสำคัญและความจำเป็นในการดำเนินงานตามกิจกรรม
2. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานรับผิดชอบ โดยมีสถานักเรียนเป็นต้นแบบและร่างกิจกรรมนำเสนอฝ่ายบริหารของโรงเรียน มีครูที่ปรึกษาและคณะกรรมการดำเนินงานในแต่ละฝ่ายชัดเจน
3. กิจกรรมย่อย คือกิจกรรมสร้างความตระหนักในการสร้างแหล่งเรียนรู้บูรณาการวิถีพุทธกับวิถีชีวิต กิจกรรมสำรวจสภาพปัจจุบันและความต้องการ โดยสำรวจสอบถามผู้เกี่ยวข้องในการสร้างแหล่งเรียนรู้วิถีพุทธในโรงเรียน
4. ระดมทุนเพื่อสร้างสถานที่ปฏิบัติธรรมและลานธรรมเป็นศูนย์ปฏิบัติธรรมในโรงเรียน มีการประชาสัมพันธ์สร้างความร่วมมือความเข้าใจ ระดมทุน กำหนดแนวทางในการสถานที่ปฏิบัติธรรมและลานธรรม โดยอาจจะปรับปรุงพัฒนาได้ดูอาคารเรียนหรืออาคารอเนกประสงค์ของโรงเรียนปรับเป็นลานปฏิบัติธรรม
5. กำหนดรูปแบบและกิจกรรมการใช้แหล่งเรียนรู้ให้ชัดเจน มีตารางการปฏิบัติธรรมและร่วมกิจกรรมเป็นปฏิทินการดำเนินงานตามกิจกรรมที่ชัดเจน
6. กำหนดเป็นวาระความร่วมมือของทุกส่วน ตั้งแต่บ้าน วัด โรงเรียน ให้ความร่วมมือในการระดมทุนจัดสร้างสถานที่ปฏิบัติธรรมและลานธรรมเป็นแหล่งเรียนรู้สมจริง
7. สร้างสถานที่ปฏิบัติธรรมและลานธรรมเป็นแหล่งเรียนรู้บูรณาการในการเรียนการสอน
8. การเชิญพระวิทยากรจากท้องถิ่นมาร่วมดำเนินการจัดกิจกรรม
9. การติดตามประเมินผล โดยการสังเกตการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนจากการใช้แหล่งเรียนรู้วัดในโรงเรียน ประเมินผลการดำเนินงานตามกิจกรรมสรุปเป็นรายงาน เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศในการปรับปรุงและพัฒนาโรงเรียนต่อไป
10. เผยแพร่กิจกรรม เผยแพร่ผลการใช้แหล่งเรียนรู้ วัดและลานธรรมปฏิบัติธรรมในโรงเรียนสู่ชุมชนและหน่วยงานภายนอกเพื่อขยายผลการดำเนินงานจัดกิจกรรมต่อไป

กิจกรรม 3

กิจกรรมค่ายอาสาสมัครพัฒนาชุมชน

สาระสำคัญ

กิจกรรมค่ายอาสาสมัครพัฒนาชุมชน เป็นกระบวนการฝึกการทำดีเพื่อขัดเกลาตนเองและบ่มเพาะความรัก ความเมตตาผู้อื่น โดยไม่มีเงื่อนไข เป็นการเสียสละตนเองเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น

วัตถุประสงค์

1. นักเรียนมีความสามารถในการวางแผน
2. นักเรียนมีความเสียสละ
3. นักเรียนมีความเมตตา เอื้ออาทรต่อผู้อื่น
4. นักเรียนมีทักษะในการทำงานร่วมกับบุคคลอื่นและยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
5. นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. ประชุมชี้แจงความสำคัญและความจำเป็นในการจัดกิจกรรมร่วมกันวางแผนการจัดกิจกรรม
2. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานรับผิดชอบ โดยมีสถานักเรียนเป็นต้นแบบและร่างกิจกรรมนำเสนอฝ่ายบริหารของโรงเรียน มีครูที่ปรึกษาและคณะกรรมการดำเนินงานในแต่ละฝ่ายชัดเจน
3. ประชาสัมพันธ์การรับสมัครนักเรียนแกนนำจิตอาสาและนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมอาสาสมัครพัฒนาชุมชน
4. นักเรียนเลือกเข้าร่วมกิจกรรมอาสาสมัคร
5. นักเรียนจดบันทึกกิจกรรมอาสาสมัครที่เข้าร่วม เขียนบันทึกสรุปประสบการณ์ที่ได้รับ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรม และร่วมปรึกษารื้อกับอาจารย์ที่ควบคุมดูแล
6. การติดตามประเมินผล โดยการสังเกตการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน การจดบันทึกลงในสมุด การบันทึกร่องรอยการเข้าร่วมกิจกรรมอาสาสมัครพัฒนาชุมชน ฯลฯ
7. ประเมินผลการดำเนินงานตามกิจกรรมสรุปเป็นรายงาน เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศในการปรับปรุงและพัฒนาโรงเรียนต่อไป และเผยแพร่กิจกรรมสู่ชุมชนและหน่วยงานภายนอกเพื่อขยายผลโครงการการดำเนินงานตามกิจกรรมต่อไป

กิจกรรม 4

กิจกรรมปลูกฝังจิตอาสา

สาระสำคัญ

การปลูกฝังนักเรียนให้มีจิตอาสาและจิตสาธารณะ มีความสำคัญ ผู้ที่มีจิตสาธารณะเป็นผู้ที่มีความเสียสละ อาสาช่วยเหลือผู้อื่น จึงช่วยเหลือสังคมตามกำลังความสามารถด้วยการเสียสละแรงกาย แรงใจ และสติปัญญา หรือลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาหรือสร้างสรรค์สังคมโดยไม่หวังผลตอบแทน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีการจัดกิจกรรมจิตสาธารณะ
2. เผยแพร่คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะ

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. แต่งตั้งคณะทำงาน คณะครูเพื่อเป็นที่ปรึกษานักเรียนกลุ่มละ 1 คน
2. รับสมัครนักเรียนกลุ่มละ 15-20 คน ให้เลือกประธาน รองประธาน กรรมการ เหนรัญญิกและเลขานุการ
3. ประชุมนักเรียนเพื่อชี้แจงวิธีการเขียนโครงการ เว้นช่วงเวลาให้นักเรียนประชุมสมาชิก เพื่อกำหนดเป้าหมายและวิธีดำเนินกิจกรรม
4. ประชุมนักเรียนเพื่อให้นักเรียนนำเสนอโครงการ โดยครูที่ปรึกษาพิจารณาให้ความช่วยเหลือ
5. นักเรียนดำเนินกิจกรรม โดยมีครูที่ปรึกษาอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมและประเมินผล โดยมีรายละเอียดกิจกรรมย่อยดังนี้
 - 5.1 กิจกรรมที่สอนน้อง (สอนหนังสือเด็กเล็กหรือควมคุมและฝึกน้องเล่นเกมการศึกษา)
 - 5.2 กิจกรรมที่ดูแลน้อง (ฝึกฝนนักเรียนช่วยตัดผมน้อง / กำจัดเหา / ตัดเล็บ / กลวิธีดูแลตนเองให้สะอาด 24 ชั่วโมง ฯลฯ)
 - 5.3 กิจกรรมนวดเพื่อขจัดความเครียด คลายกล้ามเนื้อ และคลายความเจ็บปวด

5.4 กิจกรรมอาสาจากร

5.5 ซ่อมแซมสถานที่สาธารณะ เช่น ตู้โทรศัพท์ ศาลาสาธารณะ ที่อ่านหนังสือพิมพ์
ในหมู่บ้าน ศาลาประชาคมหมู่บ้าน

5.6 ทำความสะอาดวัด

5.7 ปลุกต้นไม้ ปลูกป่า

5.8 อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

6. รายงานผลการจัดกิจกรรมด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น จัดนิทรรศการ แสดง
ผลงานหรือประกาศเกียรติคุณ

การติดตามประเมินผล

โดยการสังเกตการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนและแบบประเมิน ประเมินความมี
จิตสาธารณะ โรงเรียนสามารถให้คะแนนนักเรียนเพื่อประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามตัวชี้วัด
ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

(สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2553 : 101)

เกณฑ์คุณธรรม
การมีจิตสาธารณะ

เกณฑ์คุณธรรม การมีจิตสาธารณะ ในการประเมินความมีจิตสาธารณะโรงเรียนสามารถให้คะแนนนักเรียนเพื่อประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามตัวชี้วัด หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ดังนี้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2553 : 101)

ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจและพึงพอใจ

ดีเยี่ยม (3) ช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครองและครูทำงาน อาสาทำงาน ช่วยคิด ช่วยทำ แบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่นด้วยความเต็มใจ

ดี (2) ช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครองและครูทำงาน อาสาทำงานและแบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่นด้วยความเต็มใจ

ผ่าน (1) ช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครองและครูทำงานและอาสาทำงานให้ผู้อื่นด้วยความเต็มใจ

เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชนและสังคม

ดีเยี่ยม (3) ดูแล รักษาทรัพย์สินสมบัติ สิ่งแวดล้อมของห้องเรียน โรงเรียนและชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของโรงเรียนด้วยความเต็มใจ

ดี (2) ดูแล รักษาทรัพย์สินสมบัติ สิ่งแวดล้อมของห้องเรียนและโรงเรียนและเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของโรงเรียนด้วยความเต็มใจ

ผ่าน (1) ดูแล รักษาทรัพย์สินสมบัติสิ่งแวดล้อมของห้องเรียนและโรงเรียนและเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของโรงเรียน

กิจกรรม 5

กิจกรรมโลกกว้างจากการเรียนรู้

สาระสำคัญ

ความตั้งใจเพียรพยายามในการเรียน และการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนเป็นคุณลักษณะนิสัยของผู้ใฝ่เรียนรู้ ซึ่งผู้ที่ใฝ่เรียนรู้นั้นจะต้องมีวินัยในตนเอง มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความมุ่งมั่นเรียนรู้เป็นพื้นฐาน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกสถานศึกษา
2. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนผู้เรียน ให้เรียนรู้ ได้ลึกซึ้งกว้างขวาง
3. เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ ซื่อสัตย์ สุจริต มุ่งมั่นในการทำงาน
4. เพื่อพัฒนานักเรียนให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. ประชุมชี้แจงคณะครู นักเรียน สถานักเรียนแจ้งวัตถุประสงค์ของการดำเนินการ วางแผนการดำเนิน โครงการตามกิจกรรม แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของนักเรียนและครูที่ปรึกษาโครงการ
2. สถานักเรียนหรือนักเรียนที่เข้าร่วม โครงการหรือกิจกรรม สํารวจแหล่งเรียนรู้จากเว็บไซต์ และแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและท้องถิ่น
3. จัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ที่ได้จากการสำรวจ
4. ประชาสัมพันธ์/ชี้แจงวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียน ได้รับรู้อย่างทั่วถึง ด้วยการจัดป้ายนิเทศ ประชาสัมพันธ์ แผ่นพับ เสียงตามสาย บอกผ่านครูประจำชั้น ฯลฯ
5. รับสมัครนักเรียนที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมโครงการ
6. จัดกลุ่มนักเรียน โดยจัด โครงสร้างตามรูปแบบประชาธิปไตย มีประธาน รองประธาน เลขาธิการ และสมาชิกเป็นกรรมการ

7. กลุ่มนักเรียนกำหนดเป้าหมายความสำเร็จ ระยะเวลาในการศึกษาเรียนรู้
เวลาสิ้นสุดโครงการและภาระงานของกลุ่ม

8. กลุ่มนักเรียนดำเนินกิจกรรมตามที่กลุ่มกำหนด

9. การประเมินและติดตามผลการทำงานของนักเรียนตามกลุ่มดังนี้

9.1 กลุ่มประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายและระยะเวลาที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงไร
และผลสำเร็จเป็นอย่างไร

9.2 ผลงาน / ภาระงานของกลุ่มที่ปรากฏมีอะไรบ้าง

9.3 ปัญหา อุปสรรค ที่กลุ่มประสบและวิธีการแก้ไขปัญหามาหาหรือการเอาชนะ

อุปสรรค

9.4 ผู้เรียนสรุปผลการเรียนรู้ของกลุ่ม / สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับ / เขียนสะท้อน

ความคิด

10. กลุ่มนักเรียนรายงานผลการเรียนรู้โลกกว้างของแต่ละกลุ่มต่อสมาชิกโครงการ

11. ประชาสัมพันธ์ความสำเร็จ ความภาคภูมิใจ ด้วยการจัดนิทรรศการผลงานหรือ
จัดตลาดนัดองค์ความรู้โลกกว้าง

12. รายงานผลการดำเนินงาน โครงการ สรุปผลเป็นรูปเล่มและเผยแพร่สู่หน่วยงาน

ภายนอก

ตัวอย่าง

สถานที่และแหล่งเรียนรู้โลกกว้าง

สถานที่หรือแหล่งเรียนรู้

จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ใต้ดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น / ชุมชน

2. เว็บไซต์

3. เอกสาร วารสาร สื่อสิ่งพิมพ์ ฯลฯ

4. ความรู้ที่จำเป็นสำหรับศึกษาค้นคว้าใน “โลกกว้าง การเรียนรู้” ได้แก่

ความรู้เรื่องสุขภาพ

ความรู้เรื่องการอาชีพ

ความรู้เรื่องพืช สัตว์เศรษฐกิจ

ความรู้เรื่องภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์

ความรู้เรื่องวัฒนธรรม

ความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม

ความรู้เรื่องภัยธรรมชาติ

ความรู้เรื่องทรัพยากรธรรมชาติ

ความรู้เรื่องแผ่นดิน

ความรู้เรื่อง...

ความรู้เรื่องสิ่งประดิษฐ์

ความรู้เรื่องสัตว์เลี้ยง

ความรู้เรื่องสถาบันการศึกษา

ความรู้เรื่องศาสนา

ความรู้เรื่องภาษา

ความรู้เรื่องปัญหาสังคม

ความรู้เรื่องวรรณคดี วรรณกรรม

ความรู้เรื่องเทคโนโลยี

ความรู้เรื่อง...

ความรู้เรื่อง...

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

เกณฑ์คุณภาพ

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

1. ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน
2. ผู้เรียนบันทึกความรู้จากสิ่งที่เรียนรู้สรุปเป็นองค์ความรู้
3. ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ (การนำเสนอด้วยวาจาประกอบหลักฐานอ้างอิง การจัดนิทรรศการ) เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

เกณฑ์คุณภาพ

ใฝ่เรียนรู้

ระดับคุณภาพ 1 (ผ่าน) ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ สิ่งพิมพ์ เอกสาร สื่อเทคโนโลยีหรือจากแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ

ระดับคุณภาพ 2 (ดี) ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากหนังสือ สิ่งพิมพ์ เอกสาร สื่อเทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้อื่นและมีการบันทึกข้อมูล

ระดับคุณภาพ 3 (ดีเยี่ยม) ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ สิ่งพิมพ์ เอกสาร สื่อเทคโนโลยี ภูมิปัญญา แหล่งเรียนรู้ มีบันทึกความรู้และแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่น

เกณฑ์คุณภาพ

ความซื่อสัตย์สุจริต มุ่งมั่นในการทำงาน

เกณฑ์คุณภาพ

ซื่อสัตย์สุจริต

ระดับคุณภาพ 1 (ผ่าน) ให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริง ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ทำตามสัญญาที่ตนให้ไว้กับตนเอง กลุ่มเพื่อนและครู

ระดับคุณภาพ 2 (ดี) ให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริง ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ทำตามสัญญาที่ตนให้ไว้กับเพื่อนและครู ละอาย เกรงกลัวที่จะทำความผิด

ระดับคุณภาพ 3 (ดีเยี่ยม) ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ทำตามสัญญาที่ตนให้ไว้กับเพื่อนและครู ละอาย เกรงกลัวที่จะทำความผิด เป็นแบบอย่างที่ดีด้านการประพฤติตรงตามความเป็นจริง

เกณฑ์คุณภาพ

มุ่งมั่นในการทำงาน

ระดับคุณภาพ 1 (ผ่าน) ทำงานด้วยความขยัน และพยายามให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย

ระดับคุณภาพ 2 (ดี) ทำงานด้วยความขยัน และพยายามให้งานสำเร็จตามเป้าหมายและเสนอผลงานด้วยความภาคภูมิใจ

ระดับคุณภาพ 3 (ดีเยี่ยม) ทำงานด้วยความขยัน และพยายามทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย ไม่ย่อท้อต่อปัญหาในการทำงาน และเสนอผลงานด้วยความภาคภูมิใจ

กิจกรรม 6

กิจกรรมสานฝันมุ่งสู่นักเรียนคุณภาพ

สาระสำคัญ

กิจกรรมสานฝันมุ่งสู่นักเรียนคุณภาพ หมายถึง นักเรียนมีความรู้ความสามารถ ฝึกคิดฝึกทำอย่างสมดุล แสดงศักยภาพของมนุษย์ พยายามปรับตนเอง และสิ่งแวดล้อมให้ผสมกลมกลืนกันด้วยกระบวนการแก้ปัญหา ซึ่งประกอบด้วยการพิจารณาข้อมูล 3 ด้านคือ ข้อมูลตนเอง ข้อมูลสังคมและสิ่งแวดล้อมและข้อมูลทางวิชาการ เพื่อเป้าหมายที่สำคัญคือการมีความสุข การพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกับงาน เกิดประสิทธิภาพการศึกษาเรียนรู้หรือการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น การแสดงออกซึ่งความรู้ ทักษะ และความสามารถของนักเรียนที่แสดงผ่านพฤติกรรมในการปฏิบัติงานทำให้เกิดผลสำเร็จและมีผลงานยอดเยี่ยมในการปฏิบัติงานหนึ่ง ๆ ให้สำเร็จและการประกอบอาชีพให้มีความเจริญก้าวหน้าในอนาคต เป็นการเตรียมความพร้อมและมุ่งสร้างความตระหนักรู้ ในการจัดการศึกษาเพื่อสร้างคนไทยให้เป็นคนของประชาคมอาเซียน พัฒนาสมรรถนะให้พร้อมจะอยู่ร่วมกันและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการศึกษา โดยให้มีการร่วมมือกันใน 3 ด้านคือ ด้านพัฒนาคุณภาพการศึกษา การขยายโอกาสทางการศึกษา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริการและจัดการศึกษา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ นักเรียนมีพฤติกรรมเคารพ ใฝ่รู้ รักความเป็นไทย มีวินัย มุ่งมั่นในการทำงานและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์
2. เพื่อให้ นักเรียนใช้ชีวิตประจำวันอย่างพอเพียง อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. ประชุมชี้แจงคณะครู นักเรียน สถานักเรียนแจ้งวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานวางแผนการดำเนินโครงการตามกิจกรรม แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของนักเรียนและครูที่ปรึกษาโครงการ
2. กำหนดฐานกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามวัตถุประสงค์
3. จัดทำคู่มือครูในแต่ละฐานกิจกรรม จำนวน 5 ฐานทุกระดับชั้น

4. ดำเนินการจัดกิจกรรมแต่ละระดับชั้น ฐานละ 1 วัน รวม 5 ฐาน 5 วันๆ ละ 30 นาที

(เวลา 08.30 – 09.00)

5. ประเมินผลการจัดกิจกรรมตามที่กำหนดในคู่มือ โดยครูที่ปรึกษาและครูผู้รับผิดชอบ
โครงการ

การวัดและประเมินผล

1. การสังเกต
2. ตรวจสอบผลงาน
3. ผู้เรียนประเมินตนเอง

กิจกรรมฐานที่ 1 ฐานใฝ่เรียนรู้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนรู้จักค้นคว้าหาความรู้จากหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน
2. เพื่อให้นักเรียนมีการบันทึกความรู้ และสรุปเป็นองค์ความรู้ได้
3. เพื่อให้นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

วิธีดำเนินการ

กำหนดสถานการณ์ต่าง ๆ ได้แก่ เรื่องทั่ว ๆ ไปที่เหมาะสมกับระดับชั้น ให้ผู้เรียนวิเคราะห์สถานการณ์เป็นรายบุคคล เลือกตัวแทนนำเสนอ แต่ละสัปดาห์จะเปลี่ยนสถานการณ์ที่กำหนด โดยครูผู้สอนในระดับชั้นนั้น ๆ

การวัดและประเมินผล

1. การสังเกต
2. ตรวจสอบผลงาน
3. ผู้เรียนประเมินตนเอง

กิจกรรมฐานที่ 2

ฐานรักความเป็นไทย

กิจกรรมฐานที่ 2 ฐานรักความเป็นไทย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนมีมารยาทงามแบบไทย
2. เพื่อให้นักเรียนปฏิบัติตนตามหลักของศาสนา

วิธีดำเนินการ

กำหนดสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประเพณีไทย ครั้งละ 1 สถานการณ์แล้วให้นักเรียนวิเคราะห์สถานการณ์หรือจัดกิจกรรมให้นักเรียนปฏิบัติตามสถานการณ์ที่กำหนด เช่น ทำบุญ ตักบาตร มารยาทแบบไทย ประเพณีต่าง ๆ การปฏิบัติตนตามศาสนกิจ เป็นต้น

การเตรียมสื่อและอุปกรณ์

1. การสาธิตการไหว้ การกราบ การทำความเคารพ การถวายภัตตาหารพระภิกษุ การประเคนของให้กับพระสงฆ์ มารยาทไทยในการต้อนรับ เป็นต้น
2. ภาพกิจกรรมขั้นตอนการฝึกมารยาทไทย
3. แพนเสียง เครื่องเล่น DVD เครื่องฉายภาพ โปรเจกเตอร์ เพื่อฉายภาพกิจกรรมเป็นการสาธิตให้นักเรียนดู เป็นต้น

กิจกรรมฐานที่ 3

ฐานสวนพฤษศาสตร์โรงเรียน

กิจกรรมฐานที่ 3 ฐานสวนพฤษศาสตร์โรงเรียน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อปลูกฝังนิสัยรักสิ่งแวดล้อมให้กับนักเรียน
2. เพื่อให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในการทำงาน
3. เพื่อให้นักเรียนบำเพ็ญประโยชน์ต่อโรงเรียน

วิธีดำเนินการ

กำหนดกิจกรรมตามรูปแบบของโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยให้นักเรียนสำรวจพืชในท้องถิ่น จัดทำป้ายชื่อพันธุ์ไม้ ปลูกพืชเพิ่มเติม ดูแลรักษา การนำพืชมาใช้ประโยชน์ในกิจกรรมการเรียนการสอน การฝึกทำเว็บไซต์เพื่อเผยแพร่พันธุ์พืชในท้องถิ่น

การเตรียมสื่อและอุปกรณ์

1. เครื่องคอมพิวเตอร์พร้อมอุปกรณ์ซอฟต์แวร์
2. รายชื่อพันธุ์ไม้ พืชสมุนไพรภายในโรงเรียน
3. คู่มือการเพาะปลูกพืชสมุนไพร ฯลฯ

การวัดและประเมินผล

1. การสังเกต
2. ตรวจสอบผลงาน
3. ผู้เรียนประเมินตนเอง

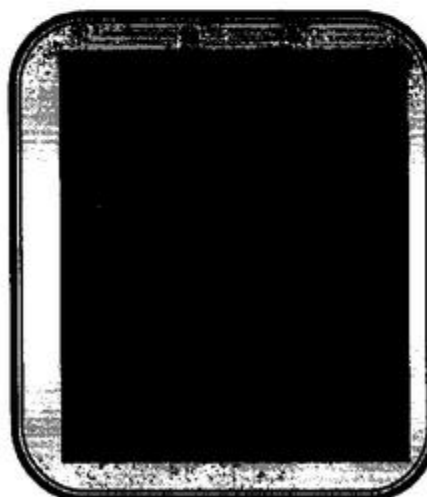
ฐานที่ 4

ฐานตามรอยพ่อ พ่อยุ่ พ่อกิน และพ่อยิ้ม

ฐานที่ 4 ฐานตามรอยพ่อ พ่อยุ่ พ่อกิน และพ่อยิ้ม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. เพื่อให้นักเรียนสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์
3. เพื่อให้นักเรียนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ฐานที่ 4 ฐานตามรอยพ่อ พ่ออยู่ พ่อกิน และพ่อเพียง

วิธีดำเนินการ

จัดให้ผู้เรียนศึกษาพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ โครงการในพระราชดำริต่าง ๆ รวมทั้งหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แล้วนำมาประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวัน และจัดทำรายงานชิ้นงาน จัดทำโครงการ เพื่อนำเสนอ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และจัดเป็น นิทรรศการจัดบอร์ดหน้าชั้นเรียน

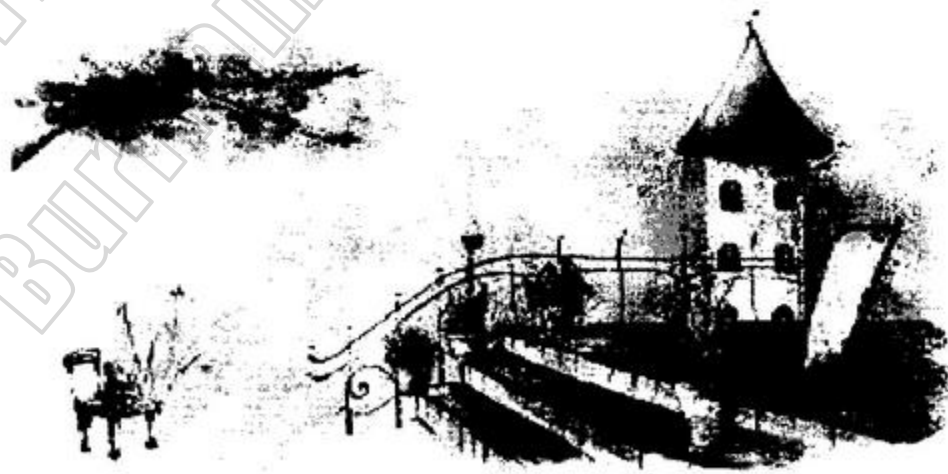
สื่อและวัสดุอุปกรณ์

1. หนังสือเพิ่มเติมประวัติศาสตร์รัตน โกสินทร์
2. หนังสือพระราชกรณียกิจ
3. หนังสือแนวพระราชดำริเกษตรทฤษฎีใหม่
4. หนังสือแนวปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
5. ตัวอย่างขั้นตอนการทำโครงการ หลักการเขียน โครงการ เกณฑ์การตัดสิน โครงการนักเรียน

การวัดและประเมินผล

1. การสังเกต
2. ตรวจสอบผลงาน
3. ผู้เรียนประเมินตนเอง

ที่มา : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2553 : 106.

ฐานที่ 5
ฐานเพื่อนสัมพันธ์

ฐานที่ 5 ฐานเพื่อนสัมพันธ์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อฝึกให้นักเรียนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
2. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับผู้อื่น

วิธีดำเนินการ

ครูที่ปรึกษาจัดทำข้อมูลสารสนเทศของนักเรียน ค้นหาความสามารถพิเศษและจุดพัฒนาของนักเรียน ให้นักเรียนค้นหาตนเอง รู้จักตนเอง และความต้องการของตนเองแล้วให้นักเรียนรวมกลุ่มตามลักษณะความต้องการและคิดค้นวิธีการที่จะพัฒนาตนเอง เขียนเป็นแผนดำเนินงาน โดยมีครูเป็นที่ปรึกษา ดูแล และสนับสนุนในการดำเนินการ

กิจกรรมย่อยสนับสนุน

1. การละลายพฤติกรรมโดยเล่นเก้าอี้คนตรี เพื่อสร้างความสนุกสนานเตรียมพร้อมก่อนเริ่มกิจกรรม
2. กิจกรรมสังคมนิติให้นักเรียนเขียนชื่อเพื่อนที่ชื่นชอบในชั้นเรียนลงในกระดาษที่กำหนดให้ จากนั้นให้เขียนบอกคุณสมบัติของเพื่อนที่ชอบว่าเพราะเหตุใดจึงชื่นชอบเพื่อนคนนี้มาก
3. ศึกษาประวัติภูมิปัญญาท้องถิ่นในหมู่บ้านของนักเรียน จากนั้นเขียนสรุปประวัติและแนวทางการดำเนินชีวิตที่ควรยึดถือปฏิบัติเป็นแบบอย่างคนละ 1 หน้ากระดาษนำส่งครูประจำชั้น ในสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หรือกิจกรรมการเรียนในกลุ่มสาระอื่น ๆ เป็นต้น

สื่อและวัสดุอุปกรณ์

1. แผ่นเสียง เก้าอี้ เครื่องเสียง
2. แบบบันทึกข้อมูลสารสนเทศนักเรียน
3. ใบงานกิจกรรมสังคมนิติ
4. ภูมิมือหรือข้อเสนอแนะนักเรียนเพื่อเป็นแนวปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง

การวัดและประเมินผล

การสังเกต การสอบถาม และการทดสอบ

กิจกรรม 7

กิจกรรมยุวนักออม

สาระสำคัญ

ยุวนักออม เป็นกิจกรรมที่สร้างให้นักเรียนมองเห็นคุณค่าของเงิน และบริหารการใช้จ่ายงบประมาณในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับฐานะและบทบาทของตนเอง เป็นกิจกรรมฝึกปฏิบัติ สร้างความรู้ความเข้าใจ ความหมาย คุณค่าและความสำคัญของแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นักเรียนตระหนักในคุณค่าของเงินที่เป็นสื่อสำคัญในการแลกเปลี่ยน สร้างจิตสำนึกในการใช้จ่าย รู้จักประหยัดและออม ใช้เหตุผลในการตัดสินใจ มีความรอบคอบและรู้เท่าทันเพื่อการป้องกันความเสี่ยงในการใช้จ่าย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างนิสัยเรื่องความประหยัดทั้งของส่วนตัวและของส่วนรวม
2. เพื่อให้นักเรียนมองเห็นคุณค่าของการอยู่อย่างพอเพียง รู้จักประหยัดและอดออม

วิธีดำเนินการ

1. สร้างความตระหนักถึงประโยชน์และผลดีของความประหยัดในปัจจุบันและอนาคต (อาจใช้ข่าวหนังสือพิมพ์ หรือ ใช้กรณีศึกษาจากเพื่อนในชั้นเรียน)
2. นักเรียนรวมกลุ่มสำรวจ / บันทึก รายรับ- รายจ่ายของตนเองหรือครอบครัว จำแนกสิ่งที่ฟุ่มเฟือยหรือเกินความจำเป็น
3. นักเรียนร่วมกันสรุปถึงรายจ่ายที่เกินความจำเป็นและวิธีการลดรายจ่ายที่เกินความจำเป็น
4. นักเรียนตั้งเป้าหมายของการประหยัดรายจ่ายตามสถานะตนเอง โดยกำหนดระยะเวลาปฏิบัติรายจ่ายภายใน 1 เดือน
5. นักเรียนจัดทำบัญชีการรับ – จ่ายของตนเอง / ครอบครัวทุกวันติดต่อกัน 1 เดือน
6. นักเรียนสรุปผลของการใช้จ่ายในช่วงเวลา 1 เดือน
7. นักเรียนสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับ และกำหนดแนวปฏิบัติเพื่อการประหยัดอย่างต่อเนื่องในชีวิตประจำวันต่อไป

กิจกรรมย่อยสนับสนุน

1. แบ่งกลุ่มนักเรียนตามความเหมาะสมวิเคราะห์หัวข้อที่กำหนดให้ว่า “ความสำคัญของเงิน” จากนั้นให้นักเรียนเขียนสรุปความสำคัญของเงินกลุ่มละ 5 ประเด็นจากนั้นนำมารายงานหน้าชั้น ครูและนักเรียนช่วยกันหลอมรวมความคิดของแต่ละกลุ่ม เขียนสรุปความสำคัญของเงิน และอ่านอย่างพร้อมเพียง จากนั้นนักเรียนเขียนสรุปลงในสมุดบันทึก (สอดแทรกในกิจกรรมการเรียนการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ วิชาการงานอาชีพ ฯ วิชาคณิตศาสตร์ เป็นต้น)

2. ครูกำหนดสถานการณ์ให้นักเรียนดังนี้ “ ถ้านักเรียนมีเงินเป็นจำนวนมาก นักเรียนมีเป้าหมายในการดำเนินชีวิตอย่างไร” จากนั้นมอบหมายหรือสุ่มนักเรียนออกมาหน้าชั้นเรียนเล่าเป้าหมายของชีวิตให้เพื่อนในชั้นร่วมกันฟังการวิเคราะห์ของเพื่อนที่ออกมารายงาน จากนั้นครูสรุปแนวคิดที่ได้จากการเล่าความคิดเห็นของนักเรียน สรุปการบริหารการใช้จ่ายเงินให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดำเนินชีวิตด้วยความพอเพียง นักเรียนบันทึกลงในสมุด

3. สาธิตการเล่นบทบาทสมมุติในหัวข้อ “ตลาดนัดพอเพียง” นำเสนอด้วยการสาธิตหรือแสดงละครในชั้นเรียน โดยยึดแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและตลาดในชุมชน เป็นต้น

สื่อและอุปกรณ์

1. ใบงาน

2. แบบบันทึกรายรับ-รายจ่าย โดยดูตามแบบฟอร์มของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.)

3. เทปบันทึกเสียงหรือแผ่นDVD เกี่ยวกับเรื่องการใช้จ่ายอย่างพอเพียง

4. ภาพพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

นักเรียนดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม

การประเมินผล

1. ตรวจสอบบันทึกรายรับ – รายจ่าย

2. สังเกต ตรวจสอบ การรายงานผลของผู้เรียนรายบุคคล

3. สัมภาษณ์ – สอบถาม พ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือบุคคลในครอบครัว

4. ผู้เรียนหรือเพื่อนประเมิน

กิจกรรม 8

กิจกรรมสร้างสัมพันธ์วินัยเชิงบวก

สาระสำคัญ

กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์วินัยเชิงบวก เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้รู้จักเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เป็นกิจกรรม เพื่อสร้างความสัมพันธ์และความอบอุ่นในกลุ่มเพื่อนใหม่ ให้นักเรียนสำรวจความคาดหวัง ของตนเองในการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนา ได้เรียนรู้ทักษะการทำงานเป็นทีม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างความสัมพันธ์และความอบอุ่นภายในกลุ่ม
2. เพื่อให้นักเรียนได้สำรวจความคาดหวังของตนเองที่มีต่อการเข้าร่วม โครงการพัฒนา คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนด
3. เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะในการทำงานเป็นหมู่คณะ

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. ให้นักเรียนทำกิจกรรมทักทาย โดยเดินทักทายกัน โดยอาจจะจับมือสัมผัส โอบกอดหรือ ยิ้มให้กัน ถามชื่อ ตั้งคำถามเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวันของกันและกันแบบสั้น ๆ รัศกุ่ม
2. ให้นักเรียนรายงาน ว่า ทักทายเพื่อนทั้งหมดกี่คนและรู้สึกอย่างไรกับกิจกรรมนี้ ระบุว่า คาดหวังจะได้อะไรจากการเข้าร่วม โครงการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
3. ครูชี้แจงถึงความสำคัญของการทำงานเป็นทีม และกำหนดให้ทำงานกลุ่มจากสถานการณ์ สมมุติเรื่องการสร้างวินัยเชิงบวกที่กำหนดให้ดังนี้

คุณลักษณะสร้างด้วยวินัยเชิงบวก

โรงเรียนวินัยวิทยาคม เป็น โรงเรียนที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลจนถึงระดับมัธยมศึกษา ตอนต้น ทุก ๆ เข้าเวลา 08.00 น. นักเรียนทุกคนจะต้องเข้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์ไหว้พระ ทำสมาธิ และรายงานผลการตรวจสอบการทำงาน of นักเรียนแต่ละช่วงชั้นตามที่ ได้รับมอบหมาย ให้ทำงาน เรียกว่า “งานกลุ่มสี” และที่สำคัญมีรายงานความสะอาดของห้องเรียนซึ่งดำเนินการ โดย สถานักเรียน

เสียงประกาศของสถานักเรียนแทบทุกเข้าตลอดระยะเวลา 1 สัปดาห์ที่ผ่านมา คือ “ห้องเรียนที่ไม่สะอาด ไม่เป็นระเบียบ ต้องปรับปรุงได้แก่ ห้องเรียนชั้น ม. 2 และชั้น ม. 3 ” จนเด็กนักเรียนชั้นอื่นๆ ส่งเสียง ฮือ...ฮา...โห... เมื่อเสียงประกาศจบ สร้างความหงุดหงิด คับข้องใจ ให้กับคณะครูผู้สอนชั้น ม. 2 และชั้น ม. 3 เป็นอย่างยิ่ง

“ไม่อ่อนค้ำง่าย ไม่แก่ค้ำยาก”

“เด็กถูกละเลยมานาน... พอมาถึงเราก็สายเกินแก้”

“เราต้องหามาตรการลงโทษทีละคน ทีละกลุ่มให้อยู่หมัด”

“อับอายขายขี้หน้า ทำงี้ก็ทำเถอะ”

“ครูแนะแนว ช่วยแนะแนวให้มีวินัยหน่อยสิ”

“พี่ไม่อยากเป็นครูประจำชั้นนี้เลย เหนื่อย”

เสียงของครูผู้สอนในสายชั้นมัธยมศึกษาต่างระเบ็งเซ็งแซ่ด้วยความกังวล เบื่อหน่าย ท้อแท้ ครูป่าอุบลก็มีสีหน้ากังวล แต่แววตาครุ่นคิด “เด็กก็คือเด็ก ไม่ใช่ผู้ใหญ่ตัวเล็กเสียเมื่อไหร่ การอบรมบ่มนิสัย เปลี่ยนพฤติกรรมเป็นหน้าที่ของ “ครู” “เราต้องทำได้”

ครูป่าอุบล ครูแนะแนว เข้ามาพบนักเรียนในห้องด้วยท่าทีปกติ พุดทักทายอย่างเป็นกัลยาณมิตรและเริ่มใช้วินัยเชิงบวกดังนี้ (ให้ครูประจำชั้นนำแนวทางการพัฒนาและสร้างวินัยเชิงบวกตามขั้นตอนของครูป่าอุบลและครูแนะแนวไปปรับปรุงและพัฒนา ดังนี้)

1. สร้างสัมพันธภาพด้วยการเปิดเผยตนเอง

“นักเรียนคะ นักเรียนไม่ต้องเสียใจนะ ที่ถูกประเมินเรื่องห้องเรียนไม่สะอาด สมัยก่อนครูก็โดนแบบนี้ รุ่นพี่ของนักเรียนก็โดนแบบนี้ แต่ครูเป็นห่วงความรู้สึกของพวกเรานะ ถ้าถูกประเมินแบบนี้ประกาศว่าเราต้องปรับปรุงไปเรื่อย ๆ ... เราจะรู้สึกอย่างไร”

2. ใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนเปิดเผยตนเอง

“แล้วพวกเราคิดอย่างไรกับเรื่องนี้”

เด็ก ๆ ตอบว่า

“เขาไม่ช่วยกันทำความสะอาด”

“เขาเล่นกันในห้อง ใส่รองเท้าเข้ามาในห้อง”

“เวรไม่ทำความสะอาด”

“เขาเอาขนมมากินในห้อง”

“เขาเสียงดัง พับกระดาษขว้างกันแล้วไม่เก็บ”

3. ขั้นตรวจสอบความตระหนัก

“แล้วเราจะทำอะไร ห้องเรียนเราจึงจะสะอาดสวยงามและเป็นระเบียบ”

เด็ก ๆ ตอบว่า

“ลงโทษ ตีเลข ปรับเลขครับ”

“แบ่งกลุ่มรับผิดชอบใหม่”

“ต้องช่วยกันจริงๆ”

“มีคนทำไม่ดีไม่ก็คน บอกก็ไม่ฟัง”

“หัวหน้าบอกเขาก็ไม่ทำ” ฯลฯ

“ถ้าอย่างนั้นเรามากำหนดกติกาการทำห้องเรียนให้น่าอยู่กันดีไหม”

4. ขั้นสร้างความคาดหวัง

“เอาละที่นี่ครูอยากรู้ว่าพวกเราต้องการให้ห้องเรียนของเราเป็นอย่างไร”

เด็ก ๆ ตอบว่า

“สะอาด ให้พื้นห้องนั่งนอนเล่นได้”

“ไม่เล่นกันเสียงดัง”

“เอาขยะไปทิ้งทุกวัน”

“จัดโต๊ะเก้าอี้ให้เป็นระเบียบ”

“มีความรู้ มีหนังสือให้อ่าน”

“จัดป้ายนิทรรศการให้สวยงาม”

“ปิดพัดลม ปิดไฟ ก่อนออกจากห้อง”

“หาไม้กวาด ไม้ถูพื้นมาเพิ่มเติม”

“ทุกคนต้องเชื่อฟังหัวหน้าด้วย”

5. ขั้นจัดระบบและเสริมแรง

“ขอบคุณมากเลย ถ้าอย่างนั้น เรามาหาคนรับผิดชอบกันใหม่ว่าใครจะทำอะไรบ้าง”

กลุ่มที่ 1 เอาขยะไปทิ้งทุกวัน และปิดพัดลมปิดไฟ

กลุ่มที่ 2 กวาด ถูพื้นห้อง

กลุ่มที่ 3 จัดโต๊ะ เก้าอี้ ที่วางหนังสือให้เรียบร้อย

กลุ่มที่ 4 จัดบอร์ด เปลี่ยนบอร์ดความรู้

กลุ่มที่ 5 หาหนังสือมาไว้ในห้องให้เพื่อน ๆ อ่าน

การวัดและประเมินผล

6. ชั้นตรวจสอบ

“แล้วจะรู้ได้อย่างไรว่าใครทำหรือไม่ทำตามกติกาข้อตกลง”

“แล้วถ้าพวกเรา กลุ่มหรือคนใดคนหนึ่งไม่ทำตามกติกาข้อตกลงล่ะ จะทำอย่างไร นักเรียนดูแลกันเองนะคะ”

หลังจากนั้น มีการปรับปรุงห้องเรียนกันอย่างจริงจังและสนุกสนาน มีเสียงหยอกล้อกัน ระหว่างทำงานและมีความมุ่งมั่นในการทำงานเพื่อการเปลี่ยนแปลง มีการประเมินและตรวจสอบโดย หัวหน้ากลุ่มและกลุ่มอื่น ๆ ก็ประเมินและบันทึกไว้ด้วย เด็ก ๆ ควบคุมดูแลกันเอง ตักเตือนกันเอง ซึ่งเด็กใช้คำว่า “รักเพื่อนต้องเตือนเพื่อน”

7. ชั้นติดตามผล

หลังจากนั้น ครู นักเรียน และหัวหน้ากลุ่มก็นำผลการประเมินมาสรุปสัปดาห์ละ 1 ครั้ง เพื่อดูการเปลี่ยนแปลง

8. ชั้นชื่นชม ภาคภูมิใจ

สัปดาห์ต่อมา ผลการตรวจความเป็นระเบียบของห้องโดยคณะกรรมการสภานักเรียน ที่ประกาศหน้าเสาธงตอนเช้าดูเหมือนว่าเป็นเสียงที่ไพเราะชัดเจนที่สุดในรอบปีว่า

“ห้องเรียนที่สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย ยอดเยี่ยม ได้แก่ ห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และปีที่ 3” พอสิ้นเสียงประกาศ นักเรียนมัธยมทุกคนต่างปรบมือเสียงดังกึกก้องต่อเนื่องยาวนาน... เด็ก ๆ มัธยมปีที่ 2 และ 3 ทุกคนหัวใจพองโต ใบหน้า สีหน้า ท่าทางยิ้มแย้ม แจ่มใส เดินแถวกลับห้องเรียนอย่างสง่าผ่าเผย ภาคภูมิใจในความสำเร็จและเป็นพี่ของน้อง ๆ อย่างมั่นใจ

การวัดและประเมินผล

1. การสังเกต
2. ตรวจสอบผลงาน
3. ผู้เรียนประเมินตนเอง

หมายเหตุ: กิจกรรมสร้างสัมพันธ์วินัยเชิงบวก ครูที่ปรึกษาสามารถปรับให้เข้ากับสถานการณ์ภายในโรงเรียนของตนเองได้ตามความเหมาะสมกับสภาพและปัญหาที่พบของแต่ละโรงเรียน

บรรณานุกรม

- ปิยบุตร หล่อไกรเลิศ. (2546). เศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ : แม็ค.
- พิศิษฐ์ โจทยักษ์. (2551). ๒๐๘ คำสอนพ่อเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ : สถาบัน
บันลือธรรม.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร
แห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและสมาคมการค้าไทย.
(2550). เศรษฐกิจพอเพียงนำสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน. กรุงเทพฯ : ยูเนียน
อุตรคร่ำไวโอเล็ต.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). แนวทางการพัฒนา การวัดและประเมิน
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่ง
ประเทศไทย.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุม
สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อัมพร เรืองศรี. (2554). การพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามแนว
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. (การศึกษาและการพัฒนาสังคม).
ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ภาพปกคู่มือ. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 เมษายน 2556 จาก [http://www.facebook.com
/photo.php?fbid](http://www.facebook.com/photo.php?fbid).
- ภาพพระบรมสาทิสลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 เมษายน 2556
จาก <http://www.dek-d.com/board/view.php?id=1547425>.
- ภาพแบบสรุปปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 เมษายน 2556
จาก <https://www.google.co.th/#sclient=psy-ab&q>

**แบบประเมินตนเองของนักเรียนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ก่อนและหลังทดลอง**

คำชี้แจง

1. แบบประเมินตนเองนักเรียนฉบับนี้มีจำนวน 56 ข้อ จัดทำขึ้นเพื่อประเมินพฤติกรรมของนักเรียนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงขอความร่วมมือนักเรียนตอบตามความเป็นจริง

2. ให้นักเรียนอ่านประโยคให้เข้าใจ แล้วพิจารณาว่าข้อความต่อไปนี้ตรงกับพฤติกรรมของนักเรียนหรือไม่ และทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องข้อความจริง / ไม่จริง

ข้อที่	ข้อความ	จริง	ไม่จริง
1	ด้านความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ เข้าร่วมกิจกรรมแสดงความรักชาติ เช่น เชิญธง ขึ้นตรงเคารพธงชาติ ร้องเพลงชาติ รักษาชื่อเสียงและหวงแหนสมบัติของชาติ		
2	ฉันศรัทธา ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักศาสนา		
3	ฉันเคารพและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์		
4	ฉันเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามัคคี ปรงคองของโรงเรียน ชุมชนและสังคม		
5	ฉันปฏิบัติตามดี ทำความดี เป็นเยาวชนที่ดีของชาติ		
6	ฉันเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา และปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา เช่น รักษาศีล ปฏิบัติธรรม		
7	ฉันหวงแหน ปกป้องและยกย่องความเป็นชาติไทย		
	ด้านซื่อสัตย์ สุจริต		
8	ฉันไม่ทุจริตในการสอบ		
9	ฉันเป็นผู้ที่ปฏิบัติตามคำมั่นสัญญา		
10	ฉันพูดความจริงและไม่ใส่ร้ายใคร		
11	ฉันยึดถือความถูกต้องและซื่อสัตย์ด้วยความเต็มใจ		

ข้อที่	ข้อความ	จริง	ไม่จริง
12	ฉันไม่นำสิ่งของหรือผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตน		
13	ฉันไม่หาผลประโยชน์ในทางที่ไม่ถูกต้อง ไม่คดโกงคนอื่น		
14	ฉันไม่นำทรัพย์สิน วัสดุ อุปกรณ์ของ โรงเรียนไปใช้ในเรื่องส่วนตัว		
	ด้านมีวินัย		
15	ฉันปฏิบัติตามข้อตกลง กฎระเบียบของครอบครัว โรงเรียนและสังคม		
16	ฉันตรงต่อเวลาและรับผิดชอบในการเรียน การปฏิบัติงาน		
17	ฉันปฏิบัติตามในกิจวัตรประจำวัน โดยไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น		
18	ฉันรู้จักบริหารเวลาและวางแผนในการทำงาน		
19	ฉันดูแลตนเอง ห้องส่วนตัว ห้องนอน ห้องเรียนให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย		
20	ฉันไม่เคยทะเลาะหรือทำผิดกฎหมายแม้เป็นเรื่องเล็กน้อยก็ตาม		
21	ฉันดักเตือนเพื่อนเสมอ เมื่อพบว่าเพื่อนมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำผิดวินัย		
	ด้านใฝ่เรียนรู้		
22	ฉันแสวงหา ศึกษา ค้นคว้าความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ		
23	ฉันใช้เวลาว่างทบทวนความรู้ที่เคยเรียนมาอย่างสม่ำเสมอ		
24	ฉันตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียน สนใจเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ		
25	ฉันบันทึกความรู้วิเคราะห์ตรวจสอบ แลกเปลี่ยนเรียนรู้		
26	ฉันทำการบ้านที่ได้รับมอบหมายจากครูด้วยความสามารถของตนเอง		
27	ฉันจะสอบถามปัญหาการเรียนจากครูและผู้รู้เมื่อมีข้อสงสัยในการเรียน		
28	ฉันใช้ในเทคโนโลยีในการค้นคว้าแสวงหาความรู้และรู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง		
	ด้านอยู่อย่างพอเพียง		
29	ฉันปฏิบัติตามและตัดสินใจด้วยความรอบคอบมีเหตุผล		
30	ฉันใช้ทรัพย์สินของตนเองและของส่วนรวมอย่างประหยัด คุ้มค่า รวมทั้งใช้เวลาอย่างเหมาะสม		
31	ฉันวางแผนการเรียนการทำงาน บนพื้นฐานของความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี		

ข้อที่	ข้อความ	จริง	ไม่จริง
	ด้านอยู่อย่างพอเพียง		
32	ฉันรู้จักใช้และจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด		
33	ฉันจัดการรายได้ได้อย่างเหมาะสมเพียงพอกับการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน		
34	ฉันมีความรู้ความสามารถ มีจิตใจเข้มแข็งพึ่งตนเองได้และเป็นที่พึ่งของผู้อื่นได้		
35	ฉันรู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อมของตนเองและสังคม		
	ด้านมุ่งมั่นในการทำงาน		
36	ฉันตั้งใจและรับผิดชอบในการทำงานให้สำเร็จ		
37	ฉันทุ่มเททำงาน อุดหนุนไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรค		
38	ฉันปรับปรุงพัฒนาการทำงานและผลงานด้วยตนเอง		
39	ฉันสนทนากับผู้รู้ ผู้มีประสบการณ์ ปราชญ์ชาวบ้านเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในการทำงาน		
40	ฉันไม่เคยหลีกเลี่ยงหรือละทิ้งงานแม้จะได้รับมอบหมายงานเป็นจำนวนมาก		
41	ฉันมีการวางแผนและเป้าหมายในการทำงานจนสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ทุกครั้ง		
42	ฉันมีความกล้าหาญ กล้าแสดงความคิดเห็น มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงานอย่างมีเหตุผล		
	ด้านรักความเป็นไทย		
43	ฉันปฏิบัติตามขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรมไทย		
44	ฉันใช้ภาษาไทย เลขไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้อง		
45	ฉันร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาไทยนำมาใช้ให้เหมาะสมในวิถีชีวิต		
46	ฉันรักและหวงแหนแผ่นดินไทยและระลึกถึงพระคุณของบรรพบุรุษไทย		
47	ฉันอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมไทยด้วยการแต่งกาย การไหว้ และการปฏิบัติตามมารยาทไทย		
48	ฉันภาคภูมิใจในความเป็นไทยและเผยแพร่ความเป็นไทยด้วยความกตัญญูกตเวที		

ข้อที่	ข้อความ	จริง	ไม่จริง
49	ด้านรักความเป็นไทย ฉันศึกษาภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่นที่หลากหลายเพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิตประจำวัน		
50	ด้านมีจิตสาธารณะ ฉันช่วยเหลือผู้อื่น แบ่งปันสิ่งของ อาสาทำงานให้ด้วยความเต็มใจ ไม่หวังผลตอบแทน		
51	ฉันเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อ โรงเรียน ชุมชนและสังคม		
52	ฉันดูแลรักษาสาธารณสมบัติและสิ่งแวดล้อมด้วยความเต็มใจ		
53	ฉันใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัดและคุ้มค่า		
54	ฉันเสียสละเวลาให้คำแนะนำช่วยเหลือเพื่อนที่มีปัญหาในการเรียน		
55	ฉันเสียสละทรัพย์สินส่วนตัวเพื่อทำประโยชน์ให้กับส่วนรวม		
56	ฉันอุทิศตนบำเพ็ญประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ ของ โรงเรียน ชุมชน และสังคม		

ลงชื่อ.....นักเรียนผู้ประเมิน
(.....)

แบบสัมภาษณ์

สำหรับผู้บริหารและครูวิชาการ

เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

สัมภาษณ์ครั้งที่ วันที่ เดือน พ.ศ.

เวลา ถึง สถานที่สัมภาษณ์

ชื่อผู้ถูกสัมภาษณ์

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ใช้กับผู้บริหารและครูวิชาการของโรงเรียน

การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
มีแนวในการสัมภาษณ์ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน

- 1.1 สภาพความเป็นอยู่ทางครอบครัวของนักเรียนเป็นอย่างไร
- 1.2 ความประพฤติของนักเรียนเป็นอย่างไร
- 1.3 การเรียนของนักเรียนเป็นอย่างไร

2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2551

2.1 รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

- 2.1.1 นักเรียนปฏิบัติตนที่แสดงถึงการรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ อย่างไร
- 2.1.2 นักเรียนแสดงออกซึ่งความเป็นพลเมืองดีของชาติอย่างไร

2.2 ซื่อสัตย์ สุจริต

- 2.2.1 นักเรียนปฏิบัติตนที่แสดงถึงการซื่อสัตย์ สุจริต อย่างไร

2.2.2 นักเรียนแสดงออกถึงการยึดมั่นในความถูกต้อง ประพฤติตรงตามความเป็น
จริงต่อตนเองและผู้อื่นทั้งทางกาย วาจา ใจ อย่างไร

2.3 มีวินัย

2.3.1 นักเรียนปฏิบัติคนที่แสดงถึงการมีวินัยอย่างไร

2.3.2 นักเรียนแสดงออกถึงการขี้อึดในข้อตกลง กฎเกณฑ์และระเบียบข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคมอย่างไร

2.4 ใฝ่เรียนรู้

2.4.1 นักเรียนปฏิบัติคนที่แสดงถึงการใฝ่เรียนรู้ได้อย่างไร

2.4.2 นักเรียนแสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอย่างไร

2.5 อยู่อย่างพอเพียง

2.5.1 นักเรียนปฏิบัติคนที่แสดงถึงการอยู่อย่างพอเพียงอย่างไร

2.5.2 นักเรียนแสดงออกถึงการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขอย่างไร

2.6 มุ่งมั่นในการทำงาน

2.6.1 นักเรียนปฏิบัติคนที่แสดงถึงการมุ่งมั่นในการทำงานอย่างไร

2.6.2 นักเรียนแสดงออกถึงความตั้งใจและรับผิดชอบในการทำหน้าที่ย่างไร ให้สำเร็จตามเป้าหมายอย่างไร

2.7 รักความเป็นไทย

2.7.1 นักเรียนปฏิบัติคนที่แสดงถึงการรักความเป็นไทยอย่างไร

2.7.2 นักเรียนแสดงออกถึงความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่าร่วมอนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญาไทยอย่างไร

2.8 มีจิตสาธารณะ

2.8.1 นักเรียนปฏิบัติคนที่แสดงถึงการมีจิตสาธารณะอย่างไร

2.8.2 นักเรียนแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชนและสังคมอย่างไร

3. ควรพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในด้านใดมากที่สุด (ให้ท่านเลือกโดยเรียงตามลำดับ 3 อันดับแรกจากมากไปน้อย)

3.1 รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

3.2 ซื่อสัตย์สุจริต

3.3 มีวินัย

- 3.4 ใฝ่เรียนรู้
 - 3.5 อยู่อย่างพอเพียง
 - 3.6 มุ่งมั่นในการทำงาน
 - 3.7 รักความเป็นไทย
 - 3.8 มีจิตสาธารณะ
4. ปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนที่พบตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ทั้ง 8 ด้าน ในด้านใดที่ท่านพบว่านักเรียนขาดคุณลักษณะอันพึงประสงค์และพบมากในโรงเรียนของท่าน
5. ควรมีแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนอย่างไรบ้าง (เช่น กระบวนการ กิจกรรม อื่นๆ)
6. ในการดำเนินการติดตามผลการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ควรมีวิธีการอย่างไร
7. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

แบบสอบถามวัดความพึงพอใจที่มีต่อระบบบริหารงานการจัดการเรียนรู้
(สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการ โรงเรียน)

คำชี้แจง : โปรดอ่านและพิจารณาข้อความในแต่ละข้อ แล้วเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางขวามือของท่านที่ตรงกับความเป็นจริง เกี่ยวกับความพึงพอใจต่อระบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน แบบสอบถามชุดนี้มี 2 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อระบบบริหารงานการจัดการเรียนรู้ ในแต่ละด้าน แบ่งออกเป็น 4 ได้แก่ ด้านองค์ประกอบของระบบ ด้านคู่มือการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการนำไปใช้และด้านการวัดและประเมินผล โดยมีนิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย ครั้งนี้ดังนี้

1. ระบบ หมายถึง ระบบบริหารงานการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. คู่มือการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง คู่มือการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

3. การนำไปใช้ หมายถึง การนำระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานไปพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการ โรงเรียนแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับระบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในแต่ละด้านทั้ง 4 ด้าน โดยมีเกณฑ์ให้เลือกตอบดังนี้

5	หมายถึง	มีระดับความพึงพอใจ	มากที่สุด
4	หมายถึง	มีระดับความพึงพอใจ	มาก
3	หมายถึง	มีระดับความพึงพอใจ	ปานกลาง
2	หมายถึง	มีระดับความพึงพอใจ	น้อย
1	หมายถึง	มีระดับความพึงพอใจ	น้อยที่สุด

ข้อที่	รายการ	ระดับความพึงพอใจ				
		5	4	3	2	1
ด้านองค์ประกอบของระบบ						
1.	ปัจจัยหรือองค์ประกอบในการพัฒนาระบบมีความเหมาะสม					
2.	กระบวนการในการพัฒนาระบบการบริหารงานจัดการการเรียนรู้สามารถปฏิบัติได้เป็นจริง					
3.	ขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาระบบการบริหารงานจัดการเรียนรู้ชัดเจน					
4.	ระบบการบริหารงานจัดการเรียนรู้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน					
5.	ผลลัพธ์ที่ได้จากการพัฒนาระบบการบริหารงานจัดการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ดีขึ้น					
ด้านคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้						
6.	รูปแบบคู่มือน่าสนใจ น่าอ่าน					
7.	เนื้อหาของคู่มืออ่านแล้วเข้าใจง่าย					
8.	เนื้อหาของคู่มือมีความทันสมัยทันต่อเหตุการณ์					
9.	ความรู้จากคู่มือสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานได้					
10.	ความพึงพอใจต่อคู่มือโดยรวม					
ด้านการนำไปใช้						
11.	การนำระบบไปใช้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษา					
12.	ระบบการบริหารงานจัดการเรียนรู้ส่งเสริมผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์					
13.	ระบบการบริหารงานจัดการเรียนรู้นำไปปฏิบัติได้จริง					
14.	ระบบการบริหารงานจัดการเรียนรู้เป็นประโยชน์ต่อทางวิชาการ					
15.	ความพึงพอใจในการนำระบบบริหารจัดการเรียนรู้ไปใช้					
ด้านการวัดและประเมินผล						
16.	การวัดและประเมินผลในแต่ละกิจกรรมสอดคล้องกับเนื้อหา					
17.	การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียน					

ข้อที่	รายการ	ระดับความพึงพอใจ				
		5	4	3	2	1
18.	วิธีการวัดและประเมินผลในแต่ละกิจกรรมชัดเจน เหมาะสม					
19.	เกณฑ์การวัดและประเมินผลสามารถวัดได้					
20.	ใช้เทคนิคและวิธีการวัดและประเมินผลหลากหลาย					

ตอนที่ 2 ให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการ โรงเรียนแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับระบบการบริหารการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในแต่ละด้าน

2.1 ด้านองค์ประกอบของระบบ

.....

.....

.....

.....

2.2 ด้านคู่มือการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้

.....

.....

.....

.....

2.3 ด้านการนำไปใช้

.....

.....

.....

.....

2.4 ด้านการวัดและประเมินผล

.....

.....

.....

ขอขอบคุณในความกรุณาตอบแบบสอบถาม

สุธิรา เกาสระกู

ภาคผนวก ข

คะแนนประเมินของแบบสอบถาม แบบประเมินตนเองของนักเรียน และ
คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของนักเรียนตาม
หลักสูตรแกนกลางการศึกษาพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำหรับผู้เชี่ยวชาญ

ตารางผนวก 1 คะแนนประเมินของแบบประเมินความสอดคล้องของแบบสอบถามการพัฒนา
ระบบการบริหารงานเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน
ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับผู้เชี่ยวชาญ

ข้อที่	คะแนนของผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	IOC	การแปลผล
	1	2	3	4	5			
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	0	+1	4	0.8	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
9	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
10	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
11	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
12	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
13	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
14	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
15	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
16	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
17	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
18	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
19	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
20	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
21	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
22	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
23	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้

ตารางผนวก 1 (ต่อ)

ข้อที่	คะแนนของผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	IOC	การแปลผล
	1	2	3	4	5			
24	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
25	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
26	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
27	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
28	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
29	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
30	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
31	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
32	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
33	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
34	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
35	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
36	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
37	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
38	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
39	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
40	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
41	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
42	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
43	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
44	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
45	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
46	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
47	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
48	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้

ตารางผนวก 1 (ต่อ)

ข้อที่	คะแนนของผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	IOC	การแปลผล
	1	2	3	4	5			
49	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
50	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
51	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
52	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
53	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
54	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
55	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
56	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
57	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
58	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
59	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
60	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
61	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
62	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
63	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
64	+1	+1	+1	+1	0	4	0.8	ใช้ได้
65	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
66	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
67	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
68	+1	0	+1	+1	+1	4	0.8	ใช้ได้
69	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
70	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
71	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
72	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
73	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้

ตารางผนวก 1 (ต่อ)

ข้อที่	คะแนนของผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	IOC	การแปลผล
	1	2	3	4	5			
74	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
75	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
76	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
77	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
78	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
79	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
80	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้

ตารางผนวก 2 คะแนนประเมินความสอดคล้องของแบบประเมินตนเองของนักเรียนตาม
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ก่อนและหลังทดลอง สำหรับผู้เชี่ยวชาญ

ข้อที่	คะแนนของผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	IOC	การแปลผล
	1	2	3	4	5			
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
9	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
10	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
11	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
12	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
13	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
14	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
15	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
16	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
17	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
18	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
19	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
20	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
21	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
22	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
23	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
24	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้

ตารางผนวก 2 (ต่อ)

ข้อที่	คะแนนของผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	IOC	การแปลผล
	1	2	3	4	5			
25	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
26	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
27	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
28	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
29	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
30	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
31	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
32	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
33	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
34	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
35	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
36	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
37	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
38	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
39	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
40	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
41	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
42	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
43	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
44	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
45	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
46	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
47	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
48	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
49	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้

ตารางผนวก 2 (ต่อ)

ข้อที่	คะแนนของผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	IOC	การแปลผล
	1	2	3	4	5			
50	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
51	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
52	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
53	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
54	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
55	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
56	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้

ตารางผนวก 3 คะแนนประเมินคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำหรับผู้เชี่ยวชาญ

รายการข้อคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					\bar{X}	S.D.	การแปลผล ความเหมาะสม
	1	2	3	4	5			
1. สาระสำคัญ								
1.1 ความถูกต้อง	5	5	5	5	5	5	0.00	มากที่สุด
1.2 ความเหมาะสมกับ วัยของผู้เรียน	5	5	5	5	5	5	0.00	มากที่สุด
1.3 มีความเข้าใจชัดเจน ง่าย	5	5	5	5	5	5	0.00	มากที่สุด
1.4 ครอบคลุมเนื้อหาการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้	5	5	5	5	5	5	0.00	มากที่สุด
2. จุดประสงค์การเรียนรู้								
2.1 สอดคล้องกับเนื้อหา	5	5	5	5	5	5	0.00	มากที่สุด
2.2 เหมาะสมกับวัยของ ผู้เรียน	5	5	5	5	5	5	0.00	มากที่สุด
3. สาระการเรียนรู้								
3.1 สอดคล้องกับ จุดประสงค์	5	5	5	5	5	5	0.00	มากที่สุด
3.2 ข้อความชัดเจน เข้าใจง่าย	5	5	5	5	5	5	0.00	มากที่สุด
4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้								
4.1 สอดคล้องกับเนื้อหา	5	5	5	5	5	5	0.00	มากที่สุด
4.2 สอดคล้องกับ จุดประสงค์การเรียนรู้	5	5	5	5	5	5	0.00	มากที่สุด
4.3 เรียงลำดับกิจกรรม ชัดเจน	5	4	5	5	5	4.80	0.58	มากที่สุด

ตารางผนวก 3 (ต่อ)

รายการข้อคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					\bar{X}	S.D.	การแปลผล ความเหมาะสม
	1	2	3	4	5			
4.4 เหมาะสมกับวัยของ นักเรียน	5	5	5	5	5	5	0.00	มากที่สุด
4.6 เหมาะสมกับเวลาที่สอน	5	5	5	4	5	4.80	0.58	มากที่สุด
5. สื่อการเรียนรู้								
5.1 สอดคล้องกับ กิจกรรมการเรียนรู้	5	5	5	5	5	5	0.00	มากที่สุด
5.2 สอดคล้องกับ จุดประสงค์การเรียนรู้	5	5	5	5	4	4.80	0.58	มากที่สุด
5.3 เหมาะสมกับระดับชั้น และวัยของนักเรียน	4	5	5	5	5	4.80	0.58	มากที่สุด
5.4 ผู้เรียนมีส่วนร่วมใน การใช้สื่อ	5	4	5	5	5	5	0.00	มากที่สุด
6. การวัดและประเมินผล								
6.1 สอดคล้องกับสาระ การเรียนรู้	5	5	5	5	5	5	0.00	มากที่สุด
6.2 สอดคล้องกับ จุดประสงค์การเรียนรู้	5	5	5	5	5	5	0.00	มากที่สุด
6.3 เหมาะสมกับระดับชั้น และวัยของนักเรียน	4	5	5	5	5	0.48	0.58	มากที่สุด
6.4 ส่งเสริมการวัด คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ของนักเรียน	5	5	5	5	5	5	0.00	มากที่สุด

ภาคผนวก ค

คำอธิบายจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินตนเองของนักเรียน
ตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ก่อนและหลังทดลอง

ตารางผนวก 4 ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินตนเองของนักเรียน
ตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ก่อนและหลังทดลอง

ข้อ	r	ข้อ	r
1	0.75	27	0.50
2	0.63	28	0.50
3	0.38	29	0.50
4	0.25	30	0.38
5	0.63	31	0.88
6	0.75	32	0.38
7	0.50	33	0.38
8	0.25	34	0.75
9	0.38	35	0.63
10	0.75	36	0.50
11	0.38	37	0.63
12	0.63	38	0.75
13	0.50	39	0.25
14	0.63	40	0.50
15	0.38	41	0.38
16	0.75	42	0.63
17	0.50	43	0.38
18	0.63	44	0.50
19	0.50	45	0.75
20	0.38	46	0.63
21	0.63	47	0.38
22	0.88	48	0.75
23	0.50	49	0.50
24	0.88	50	0.38
25	0.63	51	0.63
26	0.63	52	0.38

ตารางผนวก 4 (ต่อ)

ข้อ	r	ข้อ	r
53	0.50	55	0.50
54	0.75	56	0.63

ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับมีค่าเป็น .88
(KR-20 (Kuder-Richardson formular 20 reliability))

มหาวิทยาลัยราชภัฏบรไนมา
Buniraam Rajabhat University

ภาคผนวก ง

หนังสือขอความอนุเคราะห์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๑๑/ว๒๑๘

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์

จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๔ พฤษภาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน รศ.ดร.จรัส สว่างทัฬห

ด้วย นางสาวสุธิดา เกาสระคู นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมี ดร.กระพัน ศรีงาน เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในเรื่องนี้อย่างดียิ่ง จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการทำการวิจัยและศึกษาข้อมูลครั้งนี้ เพื่อให้ผู้ทำการวิจัยจะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ละอองทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานคณบดี

โทร ๐ ๔๕๖๑ ๑๒๒๑, ๐ ๔๕๖๐ ๑๖๑๖ ต่อ ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๕๖๑ ๒๘๕๘

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๑๑/๖๒๑๘

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๔ พฤษภาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน รศ. ประชัน คะเนวัน

ด้วย นางสาวสุริรา เกาสระคู นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมี ดร.กระพัน ศรีงาน เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในเรื่องนี้อย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการทำวิจัยและศึกษาข้อมูลครั้งนี้ เพื่อให้ผู้ทำการวิจัยจะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ละอองทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานคณบดี

โทร ๐ ๔๕๖๑ ๑๒๒๑, ๐ ๔๕๖๐ ๑๖๑๖ ต่อ ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๕๖๑ ๒๘๕๘

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๑๑/ว๒๑๘

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์

จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๔ พฤษภาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.ปาริสา อร่ามเรือง

ด้วย นางสุธิรา เกาสระคู นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมี ดร.กระพัน ศรีงาน เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในเรื่องนี้อย่างดียิ่ง จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการทำวิจัยและศึกษาข้อมูลครั้งนี้ เพื่อให้ผู้ทำการวิจัยจะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ละอองทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานคณบดี

โทร ๐ ๔๔๖๑ ๑๒๒๑, ๐ ๔๔๖๐ ๑๖๑๖ ต่อ ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๔๖๑ ๒๘๕๘

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๑๑/๖๒๑๘

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๔ พฤษภาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.กรทิพย์ ลิ่มนรรัตน์

ด้วย นางสาวสุธิดา เกาสระคู นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมี ดร.กระพัน ศรีงาน เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในเรื่องนี้อย่างดียิ่ง จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการทำวิจัยและศึกษาข้อมูลครั้งนี้ เพื่อให้ผู้ทำการวิจัยจะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ละอองทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานคณบดี

โทร ๐ ๔๕๖๑ ๑๒๒๑, ๐ ๔๕๖๐ ๑๖๑๖ ต่อ ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๕๖๑ ๒๘๕๘

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๑๓/ว๒๑๘

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจรัส อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๔ พฤษภาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน นายจัดพร บุญระดม

ด้วย นางสาวสุธิดา เกาสระคุ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมี ดร.กระพัน ศรีงาน เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในเรื่องนี้อย่างดียิ่ง จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการทำวิจัยและศึกษาข้อมูลครั้งนี้ เพื่อให้ผู้ทำการวิจัยจะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ละอองทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานคณบดี

โทร ๐ ๔๔๖๑ ๑๒๒๑, ๐ ๔๔๖๐ ๑๖๑๖ ต่อ ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๔๖๑ ๒๘๕๘

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๑๑/๒๒๓

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ถนนจรัส อำเภอเมืองบุรีรัมย์

จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๘ พฤษภาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ทดลองเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเมืองบัววิทยา

ด้วย นางสาวสุธิดา เกาสระคุ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมี ดร.กระพัน ศรีงาน เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในกรณีนี้นักศึกษามีความประสงค์ในการทดลองใช้เครื่องมือในการวิจัยที่จะใช้กลุ่มตัวอย่างจริงเพื่อหาประสิทธิภาพของเครื่องมือในการวิจัย

ดังนั้นจึงขออนุญาตให้ นางสาวสุธิดา เกาสระคุ ใช้เครื่องมือในการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างสำหรับกำหนดการทำงานผู้ทำการวิจัยจะประสานในรายละเอียดอีกครั้ง มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ละอองทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานคณบดี

โทร ๐ ๔๔๖๑ ๑๒๒๑, ๐ ๔๔๖๐ ๑๖๑๖ ต่อ ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๔๖๑ ๒๘๕๘

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๑๑/๒๒๓

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๘ พฤษภาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ทดลองเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนสระขุดดงสำราญวิทยา

ด้วย นางสาวสุธิรา เกาสระคุ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมี ดร.กระพัน ศรีงาน เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในการนี้นักศึกษามีความประสงค์ในการทดลองใช้เครื่องมือในการวิจัยที่จะใช้กลุ่มตัวอย่างจริงเพื่อหาประสิทธิภาพของเครื่องมือในการวิจัย

ดังนั้นจึงขออนุญาตให้ นางสาวสุธิรา เกาสระคุ ใช้เครื่องมือในการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างสำหรับกำหนดการทำงานผู้ทำการวิจัยจะประสานในรายละเอียดอีกครั้ง มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ละอองทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานคณบดี

โทร ๐ ๔๕๖๑ ๑๒๒๑ ต่อ ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๕๖๑ ๒๘๕๘

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๑๑/๒๒๓

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจรัส อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๘ พฤษภาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ทดลองเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านกระโพ (กระโพราชภัฏวิทยาการ)

ด้วย นางสาวสุธิดา เกาสระคุ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมี ดร.กระพัน ศรีงาน เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในการนี้นักศึกษามีความประสงค์ในการทดลองใช้เครื่องมือในการวิจัยที่จะใช้กลุ่มตัวอย่างจริงเพื่อหาประสิทธิภาพของเครื่องมือในการวิจัย

ดังนั้นจึงขออนุญาตให้ นางสาวสุธิดา เกาสระคุ ใช้เครื่องมือในการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างสำหรับกำหนดการทำงานผู้ทำการวิจัยจะประสานในรายละเอียดอีกครั้ง มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ละอองทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานคณบดี

โทร ๐ ๔๕๖๑ ๑๒๒๑ ต่อ ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๕๖๑ ๒๘๕๘

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๑๑/๒๒๓

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๘ พฤษภาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ทดลองเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนรัตนวิทยาคม

ด้วย นางสาวสุธิรา เกาสระคู นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมี ดร.กระพัน ศรีงาน เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในการนี้นักศึกษามีความประสงค์ในการทดลองใช้เครื่องมือในการวิจัยที่จะใช้กลุ่มตัวอย่างจริงเพื่อหาประสิทธิภาพของเครื่องมือในการวิจัย

ดังนั้นจึงขออนุญาตให้ นางสาวสุธิรา เกาสระคู ใช้เครื่องมือในการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างสำหรับกำหนดการทำงานผู้ทำการวิจัยจะประสานในรายละเอียดอีกครั้ง มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ละอองทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานคณบดี

โทร ๐ ๔๔๖๑ ๑๒๒๑ ต่อ ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๔๖๑ ๒๘๕๘

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๑๑/๒๒๓

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๘ พฤษภาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ทดลองเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านผักไหม

ด้วย นางสาวสุธิดา เกาสระคู นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมี ดร.กระพัน ศรีงาน เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในการนี้นักศึกษามีความประสงค์ในการทดลองใช้เครื่องมือในการวิจัยที่จะใช้กลุ่มตัวอย่างจริงเพื่อหาประสิทธิภาพของเครื่องมือในการวิจัย

ดังนั้นจึงขออนุญาตให้ นางสาวสุธิดา เกาสระคู ใช้เครื่องมือในการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างสำหรับกำหนดการทำงานผู้ทำการวิจัยจะประสานในรายละเอียดอีกครั้ง มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ละอองทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานคณบดี

โทร ๐ ๔๕๖๑ ๑๒๒๑ ต่อ ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๕๖๑ ๒๘๕๘

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๑๑/๒๒๓

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจระ อำเภอมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๘ พฤษภาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ทดลองเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านห้วยจ้ง “แทนศิลาวิทยา”

ด้วย นางสาวสุธิดา เกาสระคุ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมี ดร.กระพัน ศรีงาน เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในการนี้นักศึกษามีความประสงค์ในการทดลองใช้เครื่องมือในการวิจัยที่จะใช้กลุ่มตัวอย่างจริงเพื่อหาประสิทธิภาพของเครื่องมือในการวิจัย

ดังนั้นจึงขออนุญาตให้ นางสาวสุธิดา เกาสระคุ ใช้เครื่องมือในการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างสำหรับกำหนดการทำงานผู้ทำการวิจัยจะประสานในรายละเอียดอีกครั้ง มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ละอองทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานคณบดี

โทร ๐ ๔๕๖๑ ๑๒๒๑ ต่อ ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๕๖๑ ๒๘๕๘

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๑๑(๑)/๒๓๑

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจรัส อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๑๒ พฤษภาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต ๒

ด้วย นางสุธิรา เกาสระคู นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การพัฒนาระบบการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมี ดร.กระพัน ศรีงาน เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยการนี้นักศึกษามีความประสงค์เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการแจกแบบสอบถามผู้เกี่ยวข้องในการศึกษาวิจัยดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นักศึกษาเข้าเก็บข้อมูลในหน่วยงานของท่านด้วย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ละอองทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

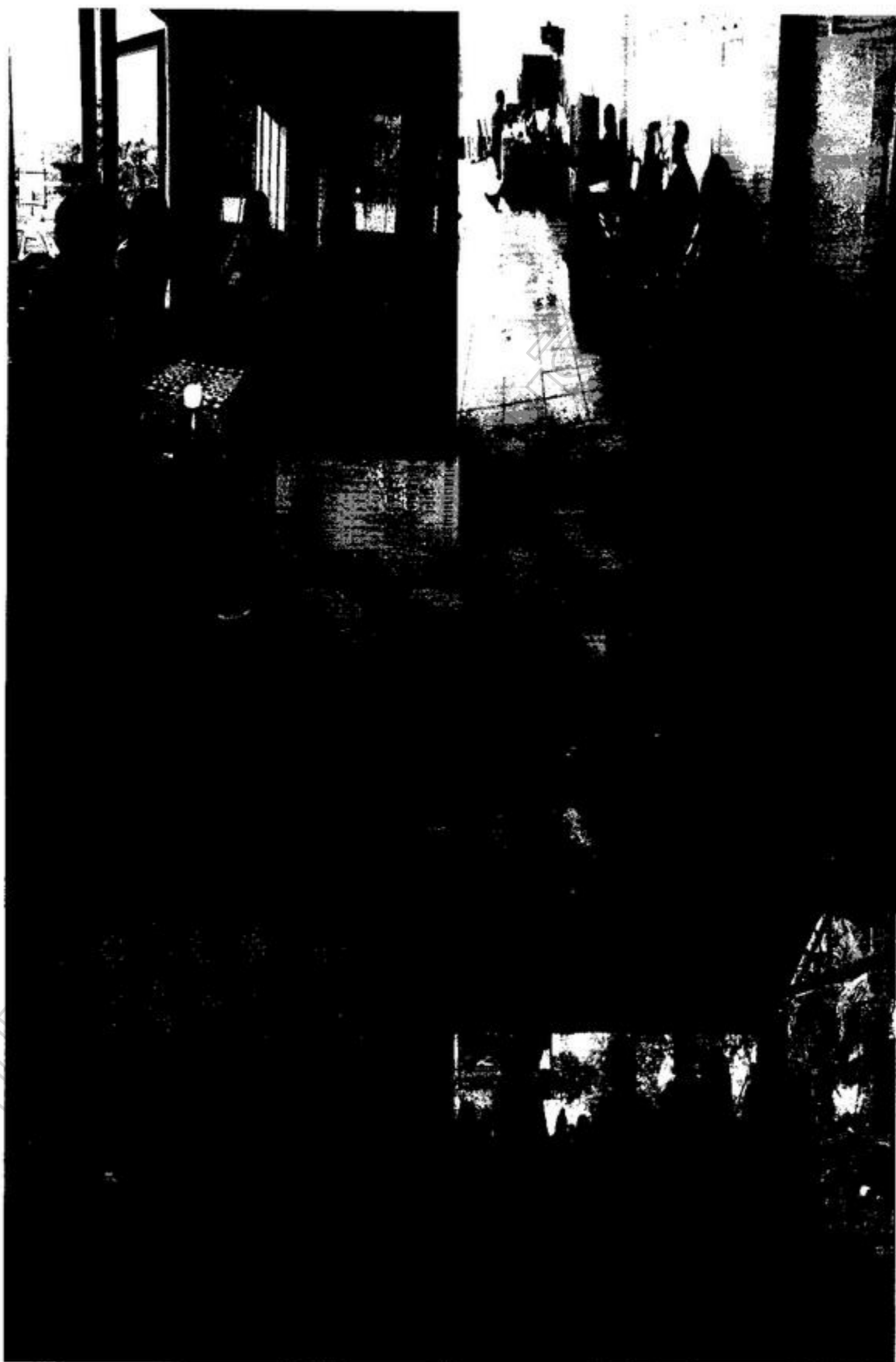
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานคณบดี

โทร ๐ ๔๔๖๑ ๑๒๒๑, ๐ ๔๔๖๐ ๑๖๑๖ ต่อ ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๔๖๑ ๒๘๕๘

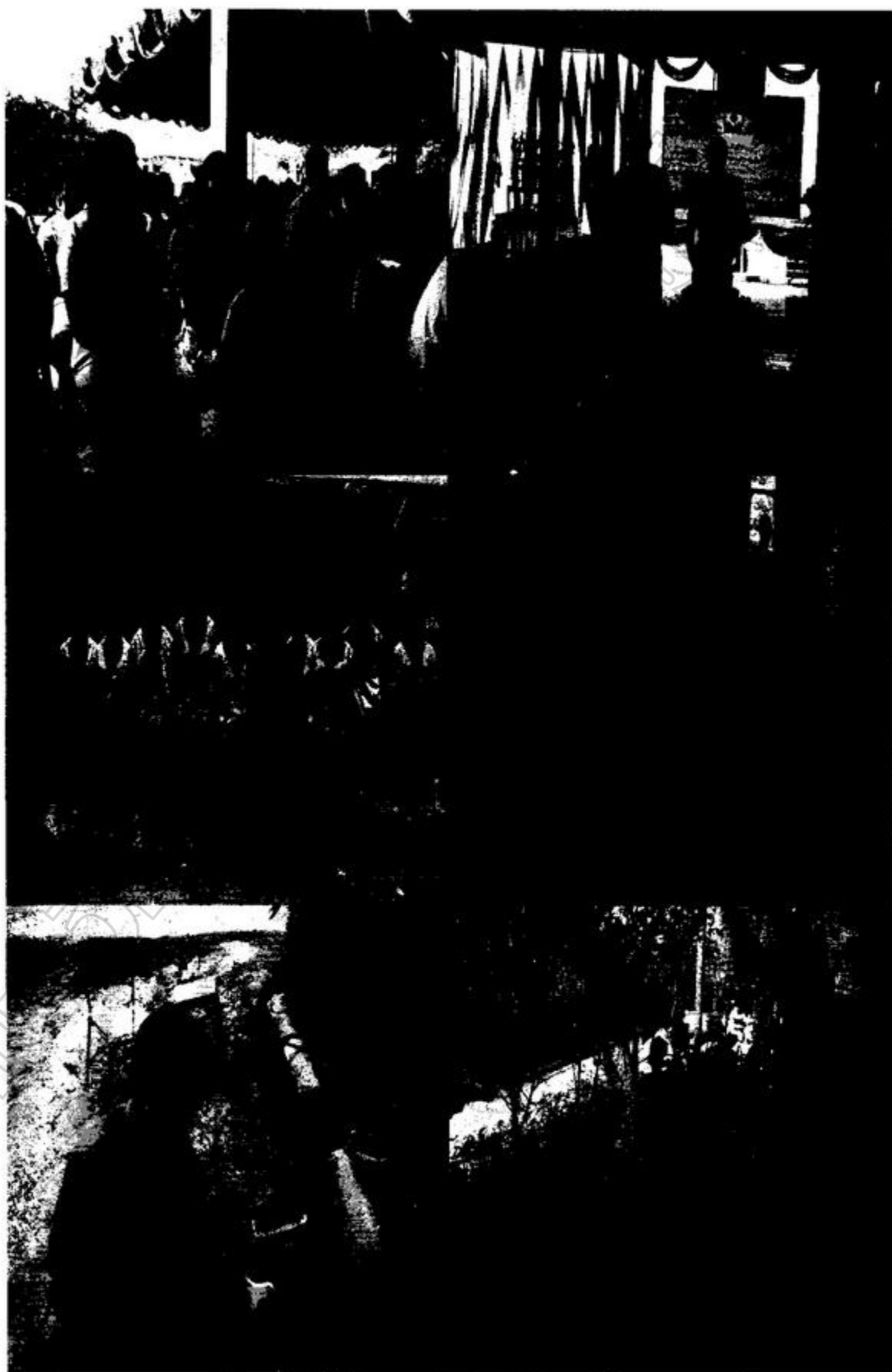
ภาคผนวก จ
ประมวลภาพกิจกรรม

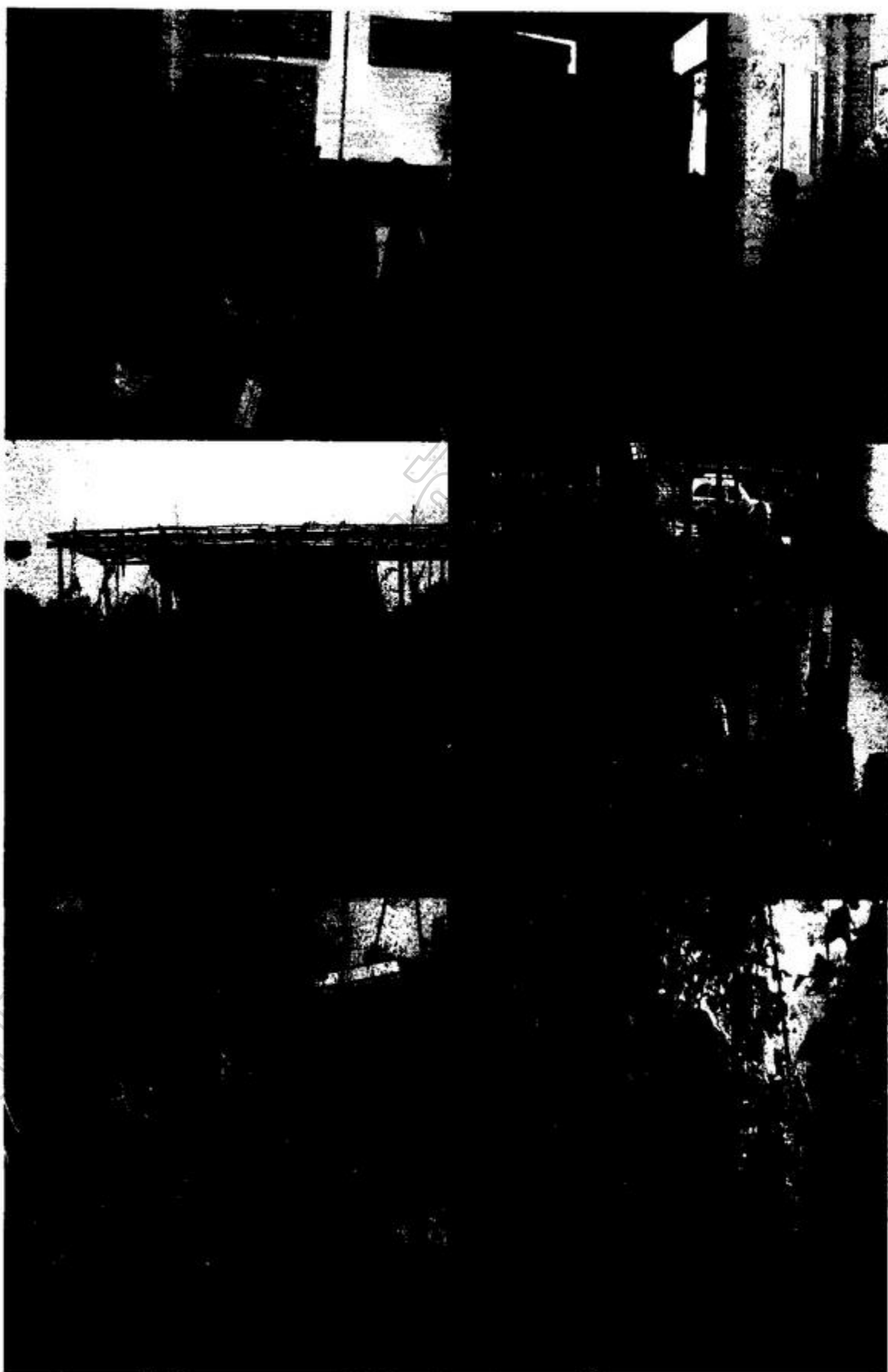
การประชุมคณะครุวิชาการ และผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

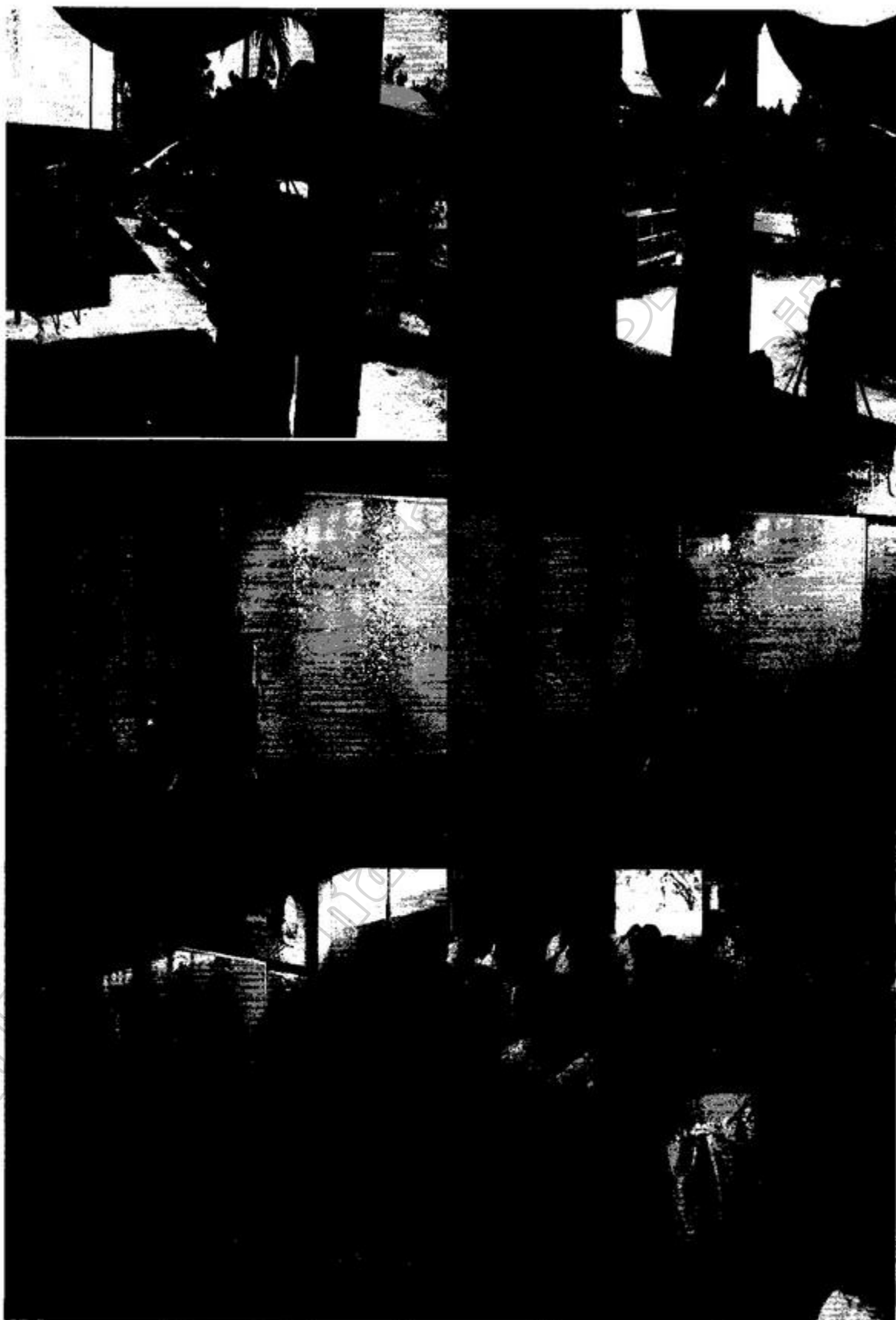
การจัดกิจกรรมสร้างความตระหนัก

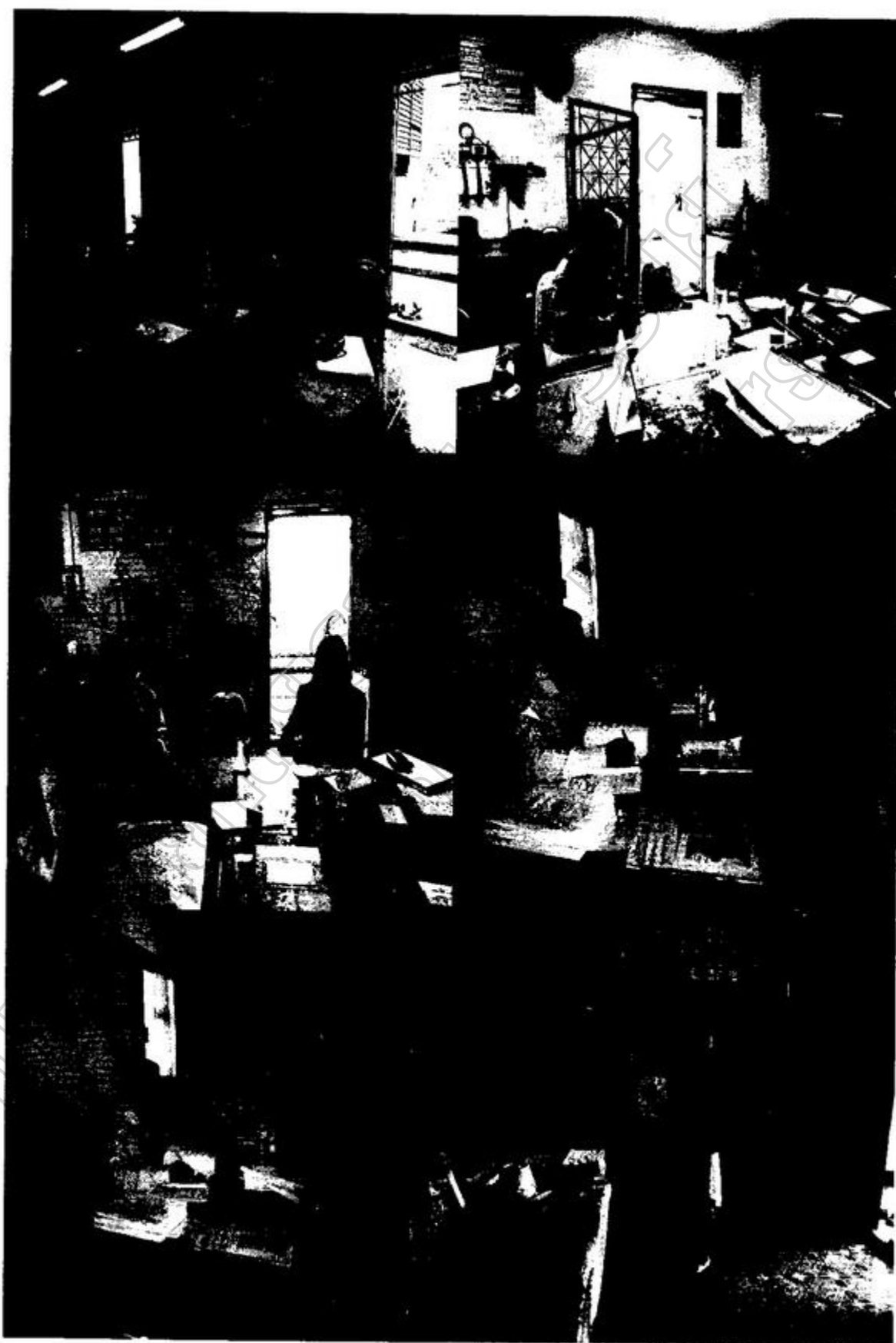
การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะ

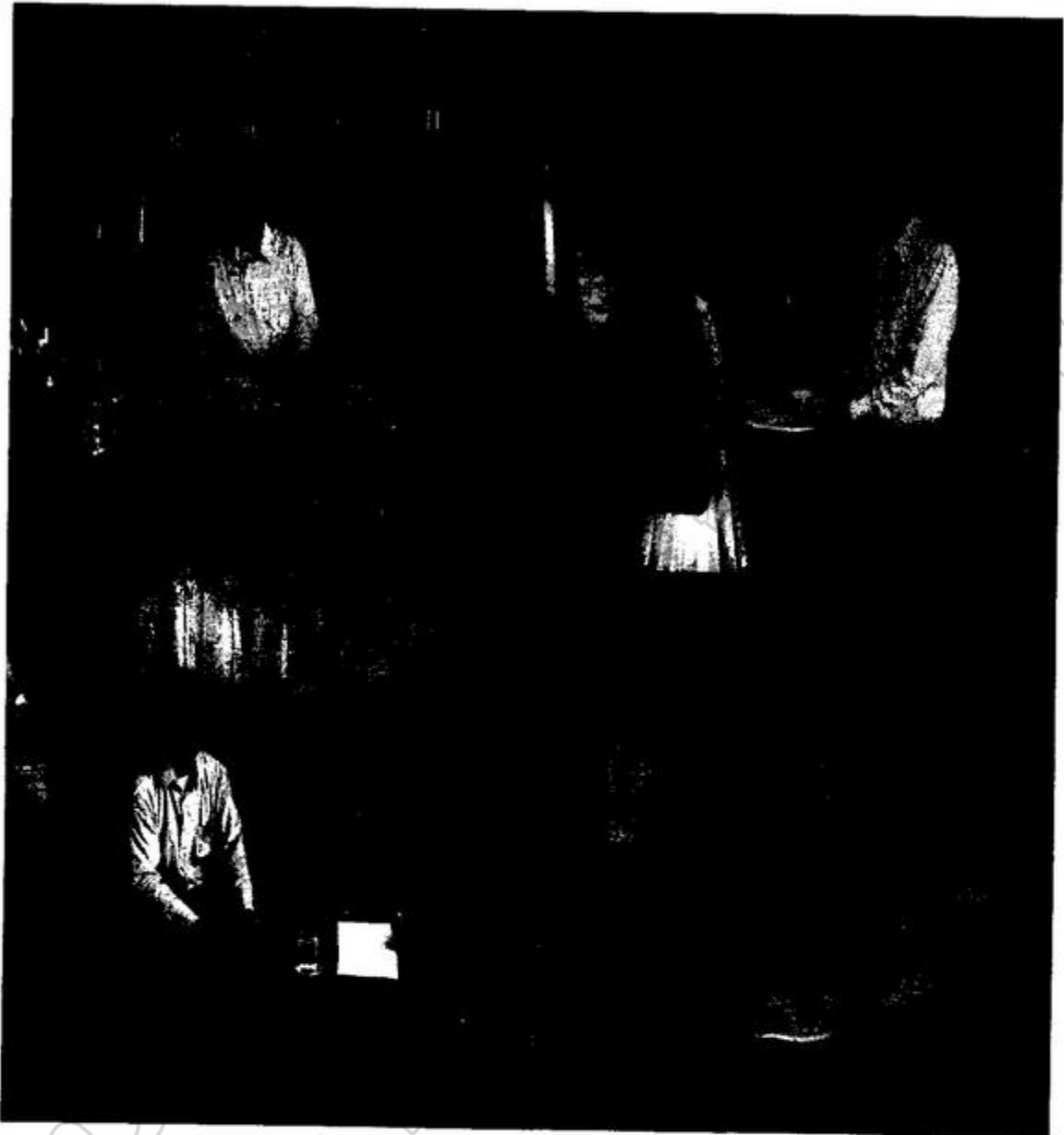
การจัดกิจกรรมสร้างความตระหนักและกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะ

การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะ

การเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์คณะผู้บริหารสถานศึกษา

การสัมภาษณ์คณะผู้บริหารสถานศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

www.Burapha.ac.th

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล นางสุธิรา เกาสระคู
วัน เดือน ปีเกิด 8 ตุลาคม พุทธศักราช 2516
สถานที่เกิด บ้านโคกกลาง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่ 188 หมู่ 1 บ้านสระซึก ตำบลสระซึก
อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ 32190
โทร. 08-5777-8315
Email address : tchoeithaisong462@gmail.com

ตำแหน่งหน้าที่การงาน ตำแหน่งครู วิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษ (คศ.3)
สถานที่ทำงาน โรงเรียนสระซึกคงสำราญวิทยา
อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

ประวัติการศึกษา ค.บ. (สังคมศึกษา) สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์ พ.ศ. 2539
ศษ.ม. (สังคมศึกษา การมัธยมศึกษา)
มหาวิทยาลัยขอนแก่น พ.ศ. 2545
ปร.ค. (การบริหารการศึกษา)
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พ.ศ. 2557